

Diolo al collegio el Dor. Xpl. de Henestrosa nat. de Oviedo hijo de esta Sa. casa Presidente de la Inqn. de Sevª electo que fue Regente del supremo consejo de [illegible] año de 1702

Exposiciones de Dro civil. Unido al fin el MS. 4º pergamino, completo, foliado hasta el 358, bien tratado -

Rotulata = Relecc. jur. unicuiq. t. 18.

C.

Diolo al collegio el Don Xpl. de Henestrosa natl. de Osuna hijo de esta Sto. casa Presidente de la Ynq.on de Sev.a electo que fue Regente del supremo consejo de Navarra año de 1702

Don Xpl. de Henestrosa

Solemnis Commentarius ad Iure Consulti Gaii lib. singulari Decati singularis in l. sita scriptus 37. ff. de statu liberis

A d ingeniorum specimen, atque civilis filosofiae admirationem, comparatum e. singulare Calistrati responsum in l. sita 37. ff. de statu liberis, quod inter leges consultorum nostri paradoxos (ita loquuntur latinis e.) quae adinstar legum celestium planetarum filosofiae civilis sapientiae celum illustrant longe altius atque admirabilius e.; praesertim sicut pare dicamus, neque generales neque speciales directe libertatis favore, sed acerbissimorum iuris necessitate responsum hoc extorsisset. equidem nec ea ingenii nostri fiducia vel audacia e., ut audeamus Principis huius interpretes in hoc responso exponendo neglexisse se huiusque felix: audemus tamen verecunde affirmare nos Caii nostri spiri tu afflatos, et novam et dignam ambitioso huic paradoxorum argumento interpretationem invenisse quae vel certa omnino e. vel facile sal tem fruitam felicioribus ingeniis decimeps ... liberto = iure con sulti Gaii. Constabit ex hac specie. lesabit testator servum proprium qui a legatario fidei commissariam libertatem reliquit, ea directione ut si legatarius fidei commissariam liber. servo legato non imponeret, dire cta ei libertas ipso iure competere: ita quod sub expressa conditio ne morae et cunctationis legatarii, directam libertatem servo legato testator reliquit. quaerit in hac specie de genere libertatis servo competentis, scilicet utrum directa libertas sub conditione et posteriori loco relicta ipso iure servo statim competat, an super adita fidei commissaria libertate, quam iam legatarius praestavit, vel festinanter praestare sine cunctatione et mora paratus e. in qua specie

Gaius Cassius cum omnibus Sabinianis huius sunt enim Gaius Cassius Masurii Sabini discipulus et successor, qui adherens Masurii Sabini preceptoris sui sectant contra Antistium Capitonem Labeonem et Servium et reliquos sectarios Proculeianos ut tradit. l. 2. § ulti. ff de origine iuris) in contrarium respondet directam libertatem servo legato statim competere, et ad directa libertas ipso iure competens fidei commissariam servi libertatem vel libertatem quam legatarius de facto non prestavit, vel prestare paratus est sine cunctatione et mora, sicuti ex Iuliano Sabinianorum principe supponitur in l. quidam 19. ff de manumissis testamento = 9 2

Ut licentiae huius questionis via brevi... ter expedienda sit. 1º. utrum Gaius loquatur de servo proprio testatoris legato, an vero de servo alieno 2º expediendum est quae sit potissima diferentia inter fidei commissariam et directam libertatem, 3º. loco expediendum est qualis sit huius questionis practicus effectus circa iura patronatus, quae omnia iam pridem feliciter expedita sunt ab excelso preceptore nostro quem in limine reverenter salutamus illustrissimo domino ac semper domino meo D. Iuane de Gongora et argote (magno christiani orbis ad laude, ut sponte belli ac pacis unico et bone mentis ... Gaietano ... labarum ... principibus ... fortuna facit) in solemni commentario ad Iulianum in l. qui da 19 ff. de manumissis testamento quam opera nec invidia obruet neque de ... nec posteriorum DD. ... acrimonia superabit. ad 1º. respondemus presentis questionis ... omnium concordantium ... in eo potissime consistere quod hec questio de servo proprio testatoris concepta est non autem de servo alieno vel de servo heredis vel legatarii quia ipse directa libertas quae sub conditione more et cunctationis tam a Gaio nostro quam ab omnibus Sabinianis in hac quaestione competit nequaquam servo alieno aut servo heredis aut servo legatarii competere potuisset tex. in l. servo 9 C. de testamentaria manumissione § 3. in fine instituta de singulis rebus per fidei com

omnibus relictis arg. tex. a contrario in l. alumno 92 ff de fideico
mmissariis liber. gla. in l. 2. C. de testam. manumiss. Salicetus in d. l.
9. C. eod. tit. nota bit contra Albericum predictus praeceptor noster
n. 3. = ad 2um respondemus vulgarem esse hanc omnium traditionem ex
Teophilo dic cum sint de libertis orcinis sibi Acherontibus in § 3. ins
stitut. de singulis rebus per fideicommis. n. 3. quia directa,
libertas ex testamento sine facto et manumissione heredis legatarii ve
competit sed tanquam ab ipso defuncto manumissi, eius liberti, sibi
orcini liberti appellantur. Ceterum fideicommissaria libertas ex fa
cto heredis vel legatarii pendet qui vel sponte vel coacte servos here
ditarios aut alienos pecunia redemptos manumiserunt l. 2 et toto
tit. ff. de fideicommis. libertat. suggerimus post Cuiac. lib. 3. obs. cap. 23.
et Fabrum in iurisprud. tit. 5. princ. 2. illat. 20. Hugonem ad Donel.
lib. 2. cap. 12. litera B. et alios congestos ab [illegible] D. D. Suandi
Gorgora ubi supra n. 3. in fine = ad 3um respondemus practicum
huius quaestionis effectum magni momenti apud DD. reputari quia
directa dumtaxat libertas huic servo ex testamento competat solius defuncti libertus
futurus est ut censent DD.es proindeque nec operas nec munus neque successionem
ob eius manumissionem debebit, quia nullius libertus est l. Duo socii 8. ff de
here di insti. l. dominus 22. de peculi. legato. l. 2. ff de statu liberis §
quiatus d' insti. de sing. rebus per fideicommis. at vero si fideicommissa
ria libertas ex festinata manumissione ab herede legatario ve celebrata
servo legato competat futurus est manumissoris libertus tex. in l. Stichus
45. versiculo nisi manumiserit, ff de manumiss. test. l. si peculium
20 §. ult. ff de statu liberis proinde quae heredi legatario ve manu
missori debebit non quidem operas et munus sed successionem dumtaxat
libertus non ex fideicommisso manumissus qui non totum beneficium a ma
numissore accepit, solam successionem non vero operas munus ve debet,
l. si quis 29. ff de operis libert. l. qui ex causa 29. ff de bonis li
bertorum l. 1. C. de libertis et eorum liberis arg. tex. in l. unica 67. § 1.

§ 1 ff de leg. 2. Fabrus, Don. et aliorum ubi proxime aliyati, obserba

dum tamen e. nos huic 3.e. q. de jure patronat. exrecepta DD. ...

respondisse quid autem nos censeamus inferius videmus: ut q. aut

fallimur aut aliorum DD. [illegible] ex hoc articulo Juris pa l. 3

tronatus oriunt. = Itaque ex presenti responso sequentem cum Caio

et Sabinianis eorum q. principe Julia. paradoxicam conclusionem elicimus

videlicet directam potius quam fideicommissariam libertatem a testatoris servo

competere quem heres vel legatarius ex iussu testatoris festinanter et sine

mora manumiserunt dummodo directe libertatis commemoratio a testatore

fiat sub condit. more et cunctationis heredis aut legatarii, quam conclu. cum Caio

et Juliano adeo propose ex eorum mente accipimus, ut consequa [illegible]

herede legatario ve ex iussu testatoris festinanter manumittentis nichil prius

quod ad effectum fidei commissi libertatis agere, siquidem libertas directa

etiam more et cunctationis conditione n. expectata omnem factum ma

numissione q. festinantissima, antevertit servum q. in directam liber

tatem statim rapit. Hec conclusio quoad juris autoritatem attinet, de

cisoria e. q.a Caius et Pomponius in eadem specie affirmant servum ita

legatum et manumissum statim liberum esse. ut loquitur hic Caius, vel

continuo liberum esse. ut Pompo. loquitur in l. Juntus 34. § ultimo

ff de fidei commissariis libertatibus, porro hec duo adverbia statim

et continuo quam C.P. utuntur nulla arte elidi possunt quam fate

amur consultorum eam esse mentem, ut insuper habita fidei comm. ma

numissione etiam festinantissime prestata ad q. insuper etiam habita specie

condicionis directa libertas statim ad q. continuo in ea specie compe

tat in qua ab herede vel legatario fidei commissaria libertas servo tes

tatoris relicta et cum commemoratione tamen directe libertatis sub illa condi

tione relictum si heres vel legatarius non manumiserit = rursus nec Julia.

ff.a [illegible] liberationem admittit in l. quidam 19. ff de manumi. test. quippe

ob eam unicam causam docet Juli. legatum fundi vel servo [illegible] legatum

relictum ad emolumentum servi utilitati cedere q. eodem momento

i sest ab adita hereditate, directe libertates ad q. legati fundi dies cedat. Sicut legatum fundi ante libertatem cessit inutile legatum fuisset uti q. cedere verbo aduc in servitute constituto e. pertex. in l. quesitum 91. § 1. l. plane 34. § coniunctim, l. si post mortem 68. § pure 2. l. si apluribus 107. § 1. ff de lega. 2. l. si legatarius 8. § 1. ff de lega. 3. l. servus 16. ff de heredibus instituendis l. optio 23. de optione legata cum alliis que ad hanc rem diligenter congessit excelsus preceptor noster nostri.

ex litera mente Iuliani q. aparet servum ita manumissum ad libertatem directam continuo rapi uti bo. aut. Gaium et Pomponius ubi proxime laudati denique in hanc eandem speciem conspirant tex. etiam decantatum in l. si quis 9. l. item 15. ff de manu. testa. illustrant glose in nostra l. 37. et in l. 9. ff de manumissis testa. Cui. lib. 3. ad Vrseium Ferocem et lib. 83. Digestorum Iuliani in l. si fundum 81. § item 2. ff de lega. 2. Gotofredus in l. si post mortem 68. § si pure 2. de legatis l. Albericus licet non citandus in l. si peculium 20. § ultimo ff de statu liberis 66.

Sed ut huius conclusionis diferentiores apareat quam bis causas queramus necesse e. quas iam ab autoribus que ratione iuris compatabimus autoritas est tex omnino dicenti in l. si peculium 20. § ultimo ff de statu liberis et tex. in l. item 15. ff de manumissis testa. conducit etiam tex. in l. si quis ita 13. ff de statu liberis. in quorum tex. 1. literaliter afirmatur, q. si verbo testatoris proprio, directa libertas sub la conditione relinqueretur, si heres eum non manumiserit directam libertatem nec statim nec continuo hei competere, sed post existentem tandem more et contestationis conditionem: proinde q. afirmatur heredem festinantem rumpendo q. moras fideicommissaria verbo imponere sub. inde q. ius patronatus contra servum manu. adquirere: ita enim loquitur. Paullus, poterit ab herede manumitti, non enim contra voluntatem testatoris adiberetur ei libertas. ita enim legendum e. cum editione florentina, et cum grecis interpretibus et cum Cuius. in solemni commentario ad tit. C. de liberi

consulari s liber, et cum antonio contio in notis ad hunc tex. in oloandrina et antiquis editioni, Caio non ei adibit. libertas: et quamvis hec oloandri lectura robur obiectionis nostre non infringit (Libeeni legatur non adibit. ei libertas. libiitam non adibit. ei libertas et utrag enim lectura constat directam libertatem neq statim nec continuo competere) nihilominus tamen florentina lectio significantior est quippe expresse dicit, fictinarum heredem libertatem fideicommissariam imponere, ad effectum iuspatronatus adquirere: que tex. post Albericum decosate ita interpretatus est illustri Comporra in suo commen. ad Iuli. n. 25. et 19 = Rursus hanc eandem sententia confirmat tex. expositus in l. Stichum 15. digestis de manu. test. in quo tex. libertatem duplici specie cum Iuli. ponas ut voluit Gofredus, libertatem unicam ponas ut Alciat. et Barto; semper verum erit ex Iuli. verbis probari, directam libertatem in casu Caii nostri neq. statim nec continuo competere, sed tunc demum, quando mora et cunctatio legatarii directe libertatis conditionem purificaverit. ita enim loquit. Iuli. libertate sic data, si Sempronius non manumiserit liber esto, Sempronius nisi manumiserit, nihil iuris in Stichum habiturus sed liberum eum futurum; et in eadem Caii nostri specie sentit Iuli. directam libertatem servo legato statim non competere quia si legatarius fideicommissariam libertatem tribuat ius patronatus in Stichum adquiret. sublata enim conditione nihil iuris habebit legatarius si non manumittat ut inquit Iuli. et si manumittat aliquod ius legatarius habebit scilicet ius patronatus uti inferunt Gofredus et Albericus =

Diximus hanc obiectionem per eiusdem textus modo duplicem speciem modo unicam apud Iuli. constituamus in d. l. Stichum 25. quippe sub in principio tex. [illegible] specie tractat de ea in qua legatarius intra annum manumittere iussus est ut ipsa sit in littera. in fine autem tex. aliam speciem tractat in qua non intra annum, sed statim iussus est servum manumittere, ut ipse patet ibi respondit hoc modo libertate data si Sempro: non manumi

-miserit Stichum liberari, in qua nostrae speciei nulla e. anni
aut temporis commemoratio. ceterum ut cum [illegible] circa d. speciem
se se habeat (de qua in fine videbimus) fatendum necessario e.
positionem Iuli[ani] [illegible], in qua nulla e. temporis commemoratio cum
nostra specie cum Gaio nostro convenire. etiam Iul. liquido affirmat
testamento [illegible] efficacem libertatem fideicommissi imponere, et ius
patronatus adquirere [illegible] in specie Gaii nostri directa libertas
fideicommissi [illegible] antecedit nec competit nisi post purificatam con
ditionem negativam more et cautione [illegible] quae lex ita contra Gaium in du
cit [illegible] in solemni commentario ad lex. in l. si post mortem
68 § si pure 2 ff de leg. 1 n. 12 cum sequen. = tandem haec vide
standi 220 [illegible] ex lex in l. si [illegible] 23 ff de fid. libe.
quo loco si testator heredem suum rogaverit ut infra [illegible] cum pro
prium testatoris servum manumitteret, et si non manumiserit reddi
dictum libertatem cum liberum esse iuberet, fideicommissa [illegible] Iul. ait ut
fideicommissi libertas in [illegible] heredis servo imposita directam liber
tatem ita antecedat, ut servus conditione directae libertatis [illegible]
[illegible] fideicommissariam [illegible] heredis habeat et directa
libertas neque statim nec continuo competit ut Gaius noster
et [illegible] cum temperamento competit [illegible]
[illegible]
[illegible] opinione expendit Gongora n. 29 =

6 Hec [illegible] quaestionis causae quae ab auctore [illegible]
[illegible] nostra Gaii nostri conclusione [illegible] videntur, [illegible] prout praedi
ctorum [illegible] contrariorum 220 [illegible] contra Gaium, apparet [illegible]
[illegible] exprimendam [illegible] specie, in qua testa
tor Stichum [illegible] Sempronio legat ut eum manumittat, et si non manumi
serit Sempronius [illegible] eum liberum esse iubeat, fideicom. relicta libertas

que directam libertatem ante beatam possibilis est, inde quia contraria
conditio more et cunctationis que directam libertatem purificet etiam est im
possibilis. Non expectanda est, vel festinanda fideicom. libertas que directam an
te libertat, vel mora Sempronii que directam libertatem purificet: proinde
quia Stichus directam libertatem neque statim neque continuo habebit ut locavit
Gaius et Pomponius = Consequentia est evidens: quia conditio possibilis
vel positiva vel negativa specifice ante est implenda et ad hoc ut
dispositio illa effectum sortiatur l. cedere diem 213 ff de V. S. leg.
80 ff de conditio. et demonstra., textus l. heredi 44 et l. his libertis
51 § ultimo ff de conditioni. et demonstrationi. = antecedens quoad
utramque partem evidenter probatur, tam scilicet quoad possibilitatem
fideicom. libertatis que directam ante beat, quam quoad possibili
tatem existentie conditionis negative que directam libertatem in condi
more et cunctationis purificet. ad quod imprimis fideicom. libertas
in casu Gaii nostri possibilis est, ita probo: quia fidei com. libertas
a testatore iniuncta et Sempronio legatario prestanda, competentis
temporis tractum habet, in quo legatarius Stichum sibi per tractum illius
temporis adquisitum manumittere possit l. si pecuniam 20 § ultima
ff de statu lib.: non enim precipitandus est legatarius ut confestim
manumittat quin immo cum et commode potuerit manumittere debet
intra tempus duorum saltem mensium est l. ultima ff qui et a quibus iuncta
l. libertas 17 § 1 ff de manumissis testamento Cui. lib. 5 questio Pauli
in d. l. ultima et quidem eod. lib. 5 questio in l. Stichus 9 ff de servis
exportandis, Acosta lib. 2 selectarum cap. 4 et 5 Sarmiento lib. 2
selectarum cap. 1 et 2 Amaya lib. 1 observ. cap. 6 n. 3 cum aliis
congestis ab Gongora n. 15 in fine, et si aliquod impe
dimentum huic fideicommissarie libertatis possibilitati obstaret
fuisset maxime defectus dominii Stichi legati in legatari non
demonstrati ut censuit Gothofredus hoc iure sit textus n. dominii
defectu manumittere legatarius nequaquam potuisset l. 3 cum ali
is sequentibus C. de iis qui a non domino l. 6 § ultimo vel hi
Caio Stichum ff de donat. inter, significantur ad hanc rem post Scipionem Gentili

Senatore Gentile et Cusi. magnus con. dicis purius aux. D. Laurentius Sanctus de Campedio in suo auxilio in l. auxilio 18. in prin. et pio ffdebo rationis, dt. sic. e. q. Paulus in eadem. Caii rictus sub. doct. legatarium servum legati manumittere interim ut dt. l. si peculium 20. [illegible] Sta. lib. 2. c. 15. in fine ff de manumiss. testam. q. q. dominium vide hereditarius interim translatum et adquisitum e. ut consequenter manumittere possit. e. defectus dominii fidei commisse libertatis prohibitioni neutiquam obstat. Cum aes consequens e. fideicom. libertatem. quae tractus en libertatat prohibitum est in specie Caii proin de q. fallum erit cum Caio affirmare directam libertatem statim competere =

9.
7. Fulcit. hic aux. ideo. n. in negotio orta

Alberici, et Bossadi ff. hic testator servum Hyeronimo leget ut intra annum manumittat, et si non manumiserit liberum esse. iubeat, ideo, in quo, ex communi praecepto possibilis. e. in hac specie libertas fidei commissaria quae directam antecedat, quia tempus illud anni a testatore elargitum a Lema eventum ad arbitrium quia legatarii langoris et. censet, ut interim legatarius servo legato tanquam suo fruatur, cuius q. operas et servitia lucratur, actuale tempore congruenti manumittat, iuxta ff. prima fronte in dispositio in l. servum 25 in principio ff de manum. testam. l. si quis ita 13. ff de sta. lib. aug. tex. in l. si fundum 81. § ff de legatis 1. et ibi Albs. lib. 32. ff. Iuliani, Gofre. in l. si postmor. tem 68. § 2. ff eod. tit. Albericus, in dt. l. si peculium 20. § ulti. et dt. l. si quis 13. ff de sta. liberis sed hic e. q. in specie Caii nostri, licet sine ulla temporis commemoratio atestatore fuit, iniunctus servus a legatario manumitti debeat, nihilominus tamen ex dispositione iuris proportionatum tempus fiunt, intra cuius spacium legatarius commode manumittere et possit et debeat dt. l. 20. § ulti. ff de sta. lib. dt. l. ult. ff si quis et ad dt. l. libertas 27. § 1. ff de manum. testam. e quenadmodum in ea specie in qua certum tempus a testatore designatum e. intra quod servus manumitti debeat.

possibilis est fidei com. libertas quae directa libertati praeberetur

ita similiter et in specie Gaii: q^a tamen si in ea nulla sit certi temporis

designatio, alius tamen ipso proportionato tempore designato in quo

sine praecipitatione quidem legatarii, sed tamen sine eiusdem legatarii mora

sit eius manumittat. d. l. si ipse cultus 20. § ult. et plane huc pertinet

text. in l. Titius 15. ff de manum. test. in quo iuxta Bart. et Gothofred.

duplex proponitur species, alia. hec a simplicio probat. nam 1. species

literalis est de servo legato, ut intra annum manumittat. et si non manumittat

liber sit; 2^a autem species est de servo legato ut manumittat nulla temporis fac

ta mentione ut patet ibi: Respondit hoc modo libertate data, si semper

nius non manumi. liber sit. At tamen de utroque casu decidit esse

possibile et fidei com. libertatem quae directa praebeatur, et ideo, q^a etiam in ul

tima formula (quae Gaii nostri formulae) proportionatum tempus inesset

emolumentum arbitrium [illegible] legatarii conceptum in quo servo legato tanquam ho

[illegible] aetatis competenti tempore manumittat. quae in dicto

fortior apparet in d. l. si ipse cultus 20. § ult. sunt principio cursori

q.i ibi, quod si temporis adiectum fuerit, illud spectabitur. ut signanter nota

verunt Bartolus et Gothofr. ubi proxime laudati = Iam vero cum haec ita se

habeant circa possibilitatem fidei commi. libertatis quae directae ante ber

tat, quis deinceps inficiabitur possibilis etiam est contraria conditionum

negativarum more et certa [illegible], quae directam libertatem purificat. Siquidem

in toto illo temporis tractu, alius ipso elapso possibilis est conditio

prohibita libertatis fidei commissariae, etiam in illo eodem tractu possi

bilis est conditio negativa; si non manumi. legatarius. Contrariarum

autem enim eadem est disciplina et potentia [illegible] ut verius Gothofredus testa

tur. Toto illo temporis tractu aequaliter se habet ad illam conditionem

positivam et ad illam conditionem negativam est [illegible] concludendum est

q. conditionem contrariam et possibilem pro [illegible] spectandam: alteram quidem

positivam ad inducendam directae libertatis, alteram vero negativam ad

purificationem eiusdem directae libertatis. Cui rei consequens est, in ordine

baly ll. Caii nostri paradoxa docentis bellis stati liberi ex ult. expe
ae, et expectata manumissione fideicommissaria [illegible] . neq. spectata existentia
Conditionis [illegible] =

Zacta rationes dubitandi ultraq. et

placuit [illegible] ita [illegible] aliqua [illegible] conclusionis [illegible]
pro [illegible] et [illegible] vocat. ultime [illegible] non magni
Gotofredi [illegible] vehementer [illegible], qui [illegible] quam Caius
[illegible] conclusione [illegible] ratione [illegible]
[illegible]. Sed tamen [illegible] etiam e notante [illegible] Gotofredus lege
[illegible] et [illegible] ita ea pa
tebit: et 1°. Gotofredus [illegible] Caii nostri consideravit [illegible] conditionem
manumissionis fideicommissariae quae directam libertatem [illegible], et con
[illegible] impossibile tam iure quam natura. quam assumptionem [illegible]
bat. nam quoties legatum uni pure relictum, alteri sub conditione datur, 1° lega
tum alioquin purum redditur conditionale, et ut sub expressa conditione, sub qua
2° legatario relinquitur, 1° legatario adimatur; et sic contraria [illegible] conditio
ne [illegible] a priori legatario [illegible] ita ut [illegible] contraria conditione, 1°.
legatum [illegible], ut nec eius dies cedat, neque ad [illegible] radicetur
[illegible] etiam apud [illegible] singulari [illegible] in l. aliquando
107 in fine ff. de cond. et demonstr. [illegible] ut [illegible]
[illegible] Caii uno contextu [illegible] et convenienda l. [illegible] l.
legatum 10. ff. de adimendis legatis, l. [illegible] 68. § si pure [illegible]
l. et ibi Cuiac. et l. 37. Pauli ad edictum. in d. l. 10 ff. de adimendis lega
tis, Don. [illegible] § [illegible] 31. [illegible] legati [illegible]
tionalis, ut in primo legato alioquin puro [illegible] illud [illegible] con
ditionale faciat quo ad cessionem et ad [illegible]. adeo ut nunc 1°.
legatum incipiat [illegible] quando contraria conditio [illegible] de
exemplis [illegible] laboramus. [illegible] exempla in allegatis
iuribus proponuntur =

Quapropter cum in specie Caii nostri legatum Stichi Semproni pure relictum sit cum manumittat relicta conditione expressa eidem Sempronio adimatur si Stichum non manumiserit, necesse est hoc 2.um legatum conditionale etiam in totum legatum alio pure quasi influere, ut illud reddat etiam conditionale, adeo ut neque eius dies cedat nec Sempronio legatario Stichus adquiratur quousque contraria conditio existat, illa scilicet si Sempronius Stichum manumiserit, Stichum ei deleget pro hoc ipso quod est Sempronium Stichum manumittere impossibile est pro casu in specie Caii nostro est aeterna, quia ut Sempronius Stichum specialiter manumittat necessarium est ipsum Stichum ratione dominii Sempronio adquisitum antea esse: stante Sempronius in aliquo instanti temporis velut nunc, ante ipsam Stichi manumissionem eius de Stichi dominus reperiatur: quia manumissio a nullo alio praeter verum dominum peragi potest, l. 3 cum duabus seqq. C. de iis qui a non domino, l. 7 § ult. versiculo hoc demum ff. de donationibus inter virum l. mulier 2 § heredi datum 2 ff. de conditionibus in stipulationem sedet, et Stichus in specie Caii nostri in nullo instanti ante manumissionem, neque in ipso instanti manumissionis neque post manumissionem, potest ratione dominii Sempronio legatario adquiri, est manumissio hoc Stichi a Sempronio peragenda impossibile in specie Caii nostri ==

Singula quae in minori propositione continentur efficaciter probantur (quae probatio superaddenda est) in primis Stichum nullo instanti ante manumissionem in dominio Sempronii legatarii reperiri quia contraria conditio, si Sempronius Stichum non manumiserit Stichus liberatio, legatum Stichi Sempronio alioqui pure relictum fecit conditionale, ita ut cessionem adquisitionem quoque legati ante existentiam manumissionis suspendat cl. l. 9 alii ff. et l. legatum 10 ff. de adimendis

legatis Stichus ante specialem manumissionem, in eodem instanti in do-)
minio Semproni reperitur. — Deinde, quia Stichus neque in ipso quidem
manumissionis instanti in dominio Semproni reperiri potest, clarissi-
ma: quia talis manumissio, si facta fuisset, contrarium potius in con-
ditione adscriptum, et specialis cessio conditionale per infertur, adquisitio
ce dat, ut ratio in allegatis [illegible] necesse est ipsam manumissionem in aliquo instanti
temporis vel naturae omnino praecedere debere ante specialem legati cessionem et
adquisitionem: probatur, deinde necesse est ipsam manumissionem praecedere, ante ipsius
domini adquisitionem, quae assertio evidentissima est; probatur quia specialis
omnium conditionum [illegible] quae [illegible] exemplo, in [illegible] neque
[illegible] quod conditiones in aliquo instanti temporis vel naturae, exi-
stere, ante specialem cessionem et adquisitionem l. cadere die 213. ff. de verb.
l. pluribus 20. ff. de condict. institut. l. in conditionibus 5. ff. de con-
ditio. et demons. l. cum 80. ff. eod. tit. quia coexistentia conditionis
est proxima causa actionis et adquisitionis, necesse est conditionem causa-
litate ante effectum suum praecedere. Et in specie casus manumissio Stichi condi-
tio contraria est sub qua Stichus Semproni adquiri debet, fateri necesse est in
ipso instanti manumissionis, Stichum in dominio Semproni non reperiri: alio-
quin causa ipsa et causalitas, ad quae effectus causatus, in eodem tem-
poris vel naturae momento concurrerent, quod et iure et natura impossibile
est. — denique Stichus anticipari neque post ipsam manumissionem in dominio
Semproni reperitur, quod longe evidentius est: quia praeterea potius [illegible] traxit
quod post servi manumissionem servus exiret in dominio manumissoris
quia ipsa manumissio, est dominii servitutis dimissio (quia manumittere
servum ad dominio dimittere) impossibile est, quia post manumissionem domi-
nium [illegible] est, aliquin effectus contrarios exigentes in statione manu-
9 missio ipso daceret —
11
Supposito est fateamur, in specie casus nostri

nullum est utile tempus aut temporis momentum, inspecto statu, in do
mini Sempronii legatarii requiratur. proinde quod fatemur ne esse l. in
ante missione fideicommissi Stichi in possibilitas praestat ei quam manu
missio ab alio quam vero domino peragi non potest l. 3. C. com
munia sequen. C. de his qui a non domino. l. 7 §ult. ff. de do
natio. inter. l. mulier 20 §. si quis here ditarium 2. ff. de con
ditionibus institutionum. Cui nec consequens est dicere Concludit Fe
fredus ... manumi. fideicom. a Sempronio peragenda impossi
bilis est. si etiam impossibilis hec conditio, si Sempronius Stichum ma
numiserit; Subsequa Stichus Sempronio relictus esse censetur. l. illo
aut 20. l. qui Itali 7. ff. de adimendis legatis l. aliquando
107 in fine ff. de conditionibus et demonstrationibus, proinde contra
ria conditio sic prefa adiecta, si Sempronius Stichum non ma
numiserit Stichus liber esto, erit conditio pura et necessaria
nimi ... hec conditio, subiecto ... necessa
ria, non minus quam hec conditio, si ... l. 7 in fine ff. de V. O. ita vero si hec conditio
fieri dicitur dolose, ... si Sempronius Stichum non manumiserit a conditione
negativa, si Sempronius Stichum non manumiserit, quae habeat conditio
nem et pura, libertas etiam directa Stichi, quae habeat conditio
ne apud Gaium nostrum relinquit. erit necessaria et pura, nisi
nisi quam quodlibet aliud legatum sub necessaria conditione relic
tum quam quodlibet ... l. impossibilis in fine ff. de V. O. arg. tex. in tractatu
quod dicit l. impossibilis in fine ff. de condi. in institutionibus l. cum impossibilis cum dua
10 §ult. in fi. ff. de condi. institutionum l. cum impossibilis cum dua
bus sequentibus ff. de rebus creditis l. 3 §. si idem 23. ff. de bonis liberto
rum; ergo ... inferuntur ... dictione ... vestri docentis Sticho libertatem di
rectam statim competere, quae libertatem sibi conventionali prebendi
et in ea specie quam tractamus a necessaria iuris ... gubernatur, et
non ab aliquo favore libertatis. cum autem eadem ... species a fabri mani
pulata, in l. 9. et l. 19 ff. de manumissis ... et l. in bonis 34. §ult.

et de obtinenda libertate, eadem etiam decidendi ratio etiam hic similiter
9 applicanda erit =

12 Hec Gotofredus Gato ipso ingeniosior, sed
cum animadvertat hic doctor suo dicendi et decidendi generi obstare
iuris regulam que docet, impossibiles conditiones legatis adiectas
legatum ipsum non vitiare, quinimo ipsas conditiones vitiari, l. 3
ff de conditio. et demon., l. 1 ff de condictio. institu. l. ab omnibus 104
§ 1 in fine ff de condi. et demonstrat. Contra leges etiam aequiparat. hec co
nditio affirmativa, si hic quaeras Stichus Sempronio datus ne? certe
impossibilis est. videlicet, si Sempronius Stichum manumiserit Stichum
do lego, cum impossibilitas ex contraria negativa conditione [illegible]
resolvi nequit, illa videlicet si Sempronius Stichum non manumiserit Stichum
liber sit, et hec conditio affirmativa est impossibilis si Sempronius Stichum
manumiserit tanquam impossibilis conditio reiicienda, l. d. l. 3 ff de
Conditi. et demonst. [illegible] hic predicta conditio, tanquam impossibilis
reiecta, eveniat procul dubio ut Stichus Sempronio pure legatus
fuit ei quod pure adquiratur. remissa enim conditione [illegible]
ut Stichus tanquam pure legatus Sempronio adquiratur. cuius dies
pure cedat, porro si Stichus tanquam pure legatus Sempronio adqui
ritur potuit Sempronius ex sua [illegible] eundem Stichum manu
mittere [illegible] fideicom. libertatem imponere que [illegible] liber pre
beret, quandoquidem fideicommissaria manumissio [illegible]
te conditione impossibili obstabat nisi defectus dominii [illegible]
[illegible] 3. nu. 10 et 11. [illegible] remissa conditione Stichi dominium [illegible]
[illegible] Sempronius pure radicatum, ad eum efficacia ut ex sua testatoris ma
numissio [illegible] fideicommissaria libertatis impetratur [illegible]
[illegible] sepparationem [illegible] Sempronii manumittere ab
tollere potuerit, proinde [illegible] Iuliani [illegible] quorum l. dicit

directa libertas Stacho competere alteri vero tanquam huius conclusionis assolater dict. adeo solam directam lib. competere, ut Sempronius legatarius ex fidei commisso manumittendum, ubi l omnino faciat l quidam 19 et l. hzxij 9. ff de manumiss. test.° =

Ego vero si propter enerata nomina praedicta decidendi rationem libitur e nobis Goffredus Bartolo in inferiorem propositam solutionem tamen huius anji nobis quibus e se met ipso maior ad excellior facit. imprimis q. nang. assumit. scilicet conditionem illam affirmativam hisem promius Stichum manumiserit, Stichum Sempronio do lego. Conditionem esse impossibilem, impossibilitate resultante ex contraria conditione negativa verum tamen in fine. conditione illa impossibile remittendam esse; quinimmo ostendit impossibilitatem ad eum effectum bigeret debere, ut translatio dominii Stichi legati, cesso q illius impedimento: ut ex hoc impedimento, celerius ex testamentaris directa libertas Sticho competat, non quidem propter favorem libertatis sed propter iudicium testatoris defuncti. quam solutionem solidius fundamenta liter fundat, in supremo favore utriusque legati: nam cum legato Stichus legatus e Sempronio, ut Sempronius illum manumittat, de quo expresse ponunt seniores Gaius Julianus, Ulpianus et Pomponius in nostra l. 37 et in l. 34 § ulti. ff de fidei com. libertat. l. 9. et l. 19 ff de manumi. test. deinde in 2° legato libertas directa Sticho relinquitur si Sempronius Stichum non manumiserit. Sed hi supremo utriusque legati ad libertatem Stichi spectant, declarat enim testator in utroque legato prolixam ad sententiam voluntatem quam in libertatem Stichi fert. proinde quamvis pariter Sempronius legatarius tam ex 1° quam ex 2° legato careturus tandem ea Sticho sibi relicto hinc impossibili conditione remissa valeat legatum Sticho careturus e Sempronius, qui ex voluntate testatoris cum manumisurus e libera impossibili conditione legiente 1. legatum in primis Sempronii non valeat Sticho etiam Sempronius careturus e; directa libertas Sticho competiturus e; et legamus Stoicis utriusque

Grati 7

ad ulteriorem, ubi practica spectat =

17 Quia ex qua doctrina sequitur R. C. ipsius supremi juris amore, ut si exitus testatoris in eorum illustrandis supremae exitus exoptare, ut illa ita curata quaeque eius supremae libertatis finis contingat: concludit directa libertas e. n. fideicommissa: nam si ex fideicommisso Stichus manumittatur, fideicommissaria haec libertas est tractu, et moras tantas habet, n. enim praecipitandus e. Sempronius ut manumittat, nec repetita, sed propter repetitam manumissionem interveniendo debet. l. Stichum 20. § ult. ff. de statuliberis, l. liberis 27. § 2. ff. de manu. test. adde tex. in l. si post. ff. si quis cautionibus et ibi glossatores qui nimio hunc manumittere Sempronius debet ac ita commode rescindit ex aequitatis juribus. Et quod vero si directa libertas contingat nulla mora nulla cunctatio e. ut Gaius et longe cunctationis loquuntur. ubi proxime laudatis. ex quo tandem infert Gomezius clegan... limitationem ad regulam tex. in l. 7. ff. de conditionibus et demonstrationibus quae ait veniunt conditiones legatis adiectas remittendas, quae neutiquam tamen remittenda est, quando eam possibilitate remittenda rationem exitus contra voluntatem testatoris habitura e. sicuti in nostra specie contingit. Deinde infert practicam admirabilem

ad casus similes. pone enim testatorem ita legasse: Stichum Sempronio do lego si Sempronius digito caelum tetigerit, ut Stichus ipso restituat. Deinde testatore adiecisse si Sempronius digito caelum non tetigerit, Stichum liberum do lego. in hac specie conditio illa si Sempronius digito caelum tetigerit impossibilis e., nam testatoris voluntas in utraque parte testamentarij pro non scripta habenda e. ut l. obtinuit ff. de condit. et demonst. quae tamen sub extra Gomezij doctrinam retinenda non e., quia ita ea ratione nulla maior utilitas inter

Sempronii resultat cum L. nulla e utilitas Sempronii, quae remissa conditione ad [illegible] [illegible], sed ita adpareret ut isto tandem careat per restitutionis necessitate. Item de conditione n[illegible] [illegible], et [illegible] Sticho caritatis e. Sempronius, quia [illegible] unico [illegible] Sticho directo [illegible] ad [illegible] apparet [illegible] testatoris voluntate adilly [illegible] contendere, ut Stichus [illegible] secundi legatarii tandem [illegible] et [illegible] pro casibus [illegible] testatoris illius [illegible] expedit expro [illegible] 9

[illegible] contingat =

Tandem prosequitur Gofredus Sempronium [illegible] 15

quendam remoben dum [illegible] circa Ius patronatus in [illegible] nostri [illegible] quia [illegible] in specie [illegible] testatoris voluntas apa reat circa [illegible] libertatis fine. adde insuper apareat Sempronium legatarium nullam maiorem utilitatem [illegible] impossibili con ditione retempta vel remissa quia utroque casu Sticho caritatis. Verum tamen quatenus Ius patronatus concernit in [illegible] non possumus [illegible], [illegible] voluntate [illegible] circa [illegible] legatarii Sem pronii declarandi: quippe contendum e. [illegible] ei Stichum [illegible] pro lamine manumissionis, vel saltem Ius patronatus [illegible] quo ad Iura [illegible] successionis liberti L. Stichus 15 in fine ff de manu missis [illegible] L. Speculum 20 [illegible] ff [illegible] Iunta L. qui ex [illegible] 29 ff de [illegible] libertorum. sed [illegible] impossibili conditione retenta Sempronius non [illegible] Sticho legato, verum etiam Iure patro natus caritatis [illegible] manumissio e impossibilis [illegible] propter [illegible] Iuris patronatus remittenda e. conditio impossibilis: praesertim cum hoc Ius patronatus in persona Sem pronii [illegible] deberet [illegible] nostri [illegible] Consulti in d. L. Stichus 15 in fine et d. L. Speculum 20 [illegible] Huic [illegible] respondet Gofredus, [illegible]

articulis de nec retractandis [illegible] manumendus 10.

9 [illegible] Lopezii responsione fuerunt =

26 [illegible] sub [illegible] aut

opinionis defendentis aliquando tenuimus hisce in principio (§ unico [illegible] Cordo) in quo Lopez supponit in testatore ex conditione ista afirmativa si Sempronius manumiserit resultantis ex conditione negativa, si Sempronius non manumiserit. Itaque conditione afirmativa ex conditione negativa resultare non dubitamus propter tuam equalitatem. Verum tamen de impossibilitate conditionis afirmativae resultantis, vehementer dubitabamus. quando enim conditio afirmativa resultat nec. e. si Sempronius Stichum manumiserit, quae impossibilis esse n. credebamus, quia tamen si verum est propter conditionis naturam spectificam dominium Stichi ante manumissione Sempronio necessario cedere nos adquiri l. cedere die 213 ff de V. S. [illegible] 26 ff de conditionibus inst. [illegible] adjectam verum si propter ipsius manumissionis substantiam et finem dominium Stichi post manumissione Sempronio non adquiri, [illegible] supra n. 10 et 11. efficaciter cum Lopez probabimus, credebamus tamen aliquando in ipso manumissionis momento, proprioris libertatis [illegible] transferre dominium Stichi Sempronio legatarii adquiri ad ex [illegible] libertatis negotium quod sine dominio expediri non potest ut [illegible] patet et supra [illegible] probabimus. movebat nos lex fere expressa in l. 7 § penultimo et ult. ff de donatio. inter. quo loci Titius servum proprium donet uxori ut eum uxor intra certum tempus manumitteret, huius prohibitio facit, ne

servi donati manumittendi dominium uxori adquiratur ante illud breuissimum temporis momentum, in quo manumittendus est tex. in d. l. 7 § ult. ff de donationibus inter. virum enim manumissio a nullo praeter servi dominum expediri potest d. l. 7. cum duabus subsequenti C. de his qui a non dom. l. mulier 20 § 2 ff de cond. instit. tutionis necesse est proprio saltem temporis momento, ante manumissionem servi donati in dominium uxoris transferri, ut libertatis negotium expediatur quem tex. post sap. ienter Gentilis et Cels. ita interpretatur magnus Conditus superius noster D. Laurentius Santos in suo auxilio in l. aurius 21 8 ff de donationibus. et nos ancoto superiori aduersus solum anxionis ita hunc tex. explicamus 27

... quo exemplo credebamus fore, ut in specie legis Confedi si contingeret, quando ... contra ... contrarie conditionis affirmativae, si Sempronius Stichum manumiserit illum effectum operaretur, ut dominium translationem suspenderet, quousque Sempronius manumissione se accingeret d. l. 7. et 10. ff de adimendis legatis iuncta d. l. 7 § ult. ff de donationibus inter. Verum tamen si Sempronius se manumissione accingeret credidimus fore ut proprio saltem temporis ... natura Dominium servi manumittendi Sempronio ipso iure adquireretur, sicut uxori donatarie procedit dumtaxat temporis momento dominium servi donati manumittendi adquirit, ut negotium manumissionis utiliter expediatur; ea vero si in aliquo momento dominium servi manumittendi in Sempronio legatario reperiretur manumissio fidei commissaria ut liber peragaretur, ad ... libertos fidei commissi directa liber. antecederet, et ... ingratitudine Sempronio manumissori conservaret, contra ...

[illegible] [illegible], cui [illegible] in ea [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], in quo [illegible] manumittendi dominium, [illegible] [illegible] [illegible] =

28 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sententia, et eius opinione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in d. l. 7. § [illegible] ff. de donat. inter virum et uxorem [illegible] [illegible] [illegible] tanquam conditionem [illegible], servi uxori donati manumissio nequaquam tanquam conditio [illegible] [illegible] [illegible] tanquam [illegible] conditione [illegible] servi donati [illegible] dominium uxori adquirit. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] manumittit [illegible]. donat. enim verbis ut a se uxor manumittat., [illegible] donat. sub conditione si manumittat., [illegible] [illegible] et conditione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adquisitione [illegible] [illegible], immo [illegible] adquisitionem adimplet, [illegible] 40. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 44 ff de manumiss. [illegible] [illegible] communiter [illegible] [illegible] [illegible] 40. [illegible] [illegible] lib. 8 comment. cap. 4 et ibi [illegible] [illegible] et lib. 4 comme. cap. 17. et cap. 34. [illegible] [illegible] [illegible] 2. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] conditio autem [illegible] [illegible] [illegible] adquisitione, [illegible] [illegible] [illegible] Dig. 213. ff de [illegible] [illegible] 80 ff de conditionibus et demonstrationibus =

29 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in d. l. 7. § [illegible] ff de dona. inter, [illegible] [illegible] dominium donati [illegible] donataria [illegible] traditione transmittit., [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] dominium [illegible] [illegible] [illegible] inter [illegible] [illegible] donatio inter virum et uxorem [illegible]: quae [illegible] [illegible] [illegible] dominium [illegible]: [illegible] [illegible] manumissionis [illegible] [illegible], uxor donataria [illegible] [illegible] [illegible] servi donati [illegible]: proinde [illegible] [illegible] [illegible] donati dominium uxor [illegible] quando [illegible] futura non erit; [illegible] [illegible] manumissionis instanti, in quo [illegible] [illegible]

temporis dominium ad quirat ad expediendam manumissionem
et post exactam manumissionem admitti, Sapio Gentilis et Cal.
et Laurentius Sanctus viri proxime laudati = aliter adque impone
fenda parte quem cum Ospedo [illegible] quod [illegible] in qua conditio
ut affirmativa quae ex contraria negativa resultat, deficiat si
Sempronius Stichum manumiserit, stricte conditio non modus est.
Conditio enim subsequa data, quae ex contraria conditione resultat
subsequa adimit rigoroso conditio et non modus [illegible] 7. [illegible]
[illegible] 10. ff de adimendis legatis l. aliquando l. 67. infra ff de con
dit. et demonstra: l. hi post mortem 68. [illegible] pare 2. ff de legatis 1.
ibique quod oportet conditionem illa resultante specifice antea existere, quae
ut ad justitionis negotium requisitat ut evidenter apparet ex allegatis
proxime textis quia propter cum in specie Gaii manumissio fidei com
missaria Stichi, [illegible] illud factum [illegible] prohibitum in conditione, ut
dominium Stichi Sempronio adquirat, necesse etiam est ipsam manumis
sionem fidei commissariam tamquam proximam adquisitionis causam
specifice praecedere: hoc autem iure et natura impossibile est quia non pote
mus illum manumittere quem non aliquo saltem momento ante ma 6
numissionem nostrum non [illegible] ex allegatis iuribus = 2°

= Sed tamen signanter quod [illegible]
nostrum observandum est: [illegible] et potestate [illegible]
in legati quod Sempronio relictum est, manumissionem fidei commis
sariam non ut conditionem, sed ut modum assumptam esse. ita enim pri
mum legatum relictum est. Stichum Sempronio do lego ut eum manu
mittat, et manumissio ut modus assumitur non ut conditio [illegible] 80.
in fine ff de condit. et demonst. l. mevia 44 ff de manum. testam. aliis
supra citatis. proinde quod vi et potestate huius legati nihil impe
diebat, quominus dominium Stichi ante manumissionem Sempr
onius adquireret, [illegible] per agendum utiliter negotium fidei commis
sariae libertatis. Verum tamen hic eadem manumissio quae in l.

legato tam qua motus dumtaxat [illegible] i
[illegible] in quo ipsi [illegible] [illegible] [illegible]
singulis [illegible] stricti manumissionis [illegible]
[illegible], potestate, simonia, [illegible] legati manumissio [illegible]
modus dumtaxat [illegible] conditione [illegible]
[illegible] modus. [illegible] e vero [illegible] [illegible]
[illegible] contraria [illegible] eadem [illegible]
20 legati lege [illegible] [illegible] admittit. [illegible]
ille [illegible] manumissio [illegible] contraria con-
[illegible] manumissio
[illegible] manumissio [illegible] et motus [illegible] conditio [illegible]
[illegible] legati potestate [illegible] motus [illegible] conditio
al[illegible]

21 Sed an [illegible] nostra [illegible]
[illegible] [illegible], impositis [illegible] manu-
missione [illegible] manumittentis [illegible]; proinde [illegible] predicta manumissio-
nem [illegible] dominii [illegible] concomitantis [illegible]
[illegible] hac manumissione, [illegible] efficacem
[illegible] ratione dominii subsequentis [illegible] ma-
numissione [illegible] manumissi, [illegible] manumissio
[illegible] manumissio [illegible]
[illegible] efficacem [illegible] in
efficacem manumissio dominii [illegible] proxima [illegible]
[illegible] Gaii quam [illegible] mo-
numissio [illegible] legati, [illegible] dominii antecedentis [illegible] con-
comitantis, [illegible] manumissio, [illegible]

ratione domini subsequentis primo inefficax manumissio efficax tandem redditur, cum intellectum fuerit dominii libertatis adfuisse perfectum. a simili hoc paradoxum quod est et sed aequaliter ait textus in l. mulier 20 § si heredita-tis 2 ff de condit. institutionum. quo loci si heres sub conditione institutus si heres ditarius servus manumiserit, nec ante manumissionem adire potest hereditatem, neque ante aditionem hereditatis liber esse potest imponere potest. ... propter rationem non enim ante manumissionem hereditatem adire potest quam manumissio ... conditionem ... ... et spectaliter adimplendam ... ... 26 ff de condit. instit. ... ... ff de condit. et demonst. ... l. eas ... ... 227 de ... ... in l. 1. § ... ff de condictione causa data. ... ante aditionem hereditatis ... ... manumittere ... heres non potest, quia servus hereditarius ante hereditatis aditionem iacentis ... ... libertas ... ... l. mulier 20 § 2. ... l. 3 C de ... domino. ... ... heres ante aditionem hereditatis ut conditio impleatur hereditarium servum de facto manumiserit ex defectu dominii antecedentis et ... concomitantis libertatis hereditario servo non ... ... l. mulier 20 § 2. ... ... de facto ... hereditatem adierit, cum dominio rerum hereditariarum ... ... manumissio ... dominium ... ... l. 23 ff de adquirenda poss. ... ... dominii potestate ... ... efficax manumissio ...

[illegible] conditione [illegible]
[illegible] de [illegible]
[illegible]
[illegible] 20 § 2 [illegible]
[illegible]
[illegible] 30 [illegible] proxime [illegible]
9
22 [illegible] =
[illegible]
[illegible] manumissione [illegible] dominio [illegible]
[illegible] heredi [illegible]
[illegible] manumissione de facto [illegible]
[illegible] dominium [illegible]
[illegible] dominii [illegible]
manumissio [illegible]
[illegible]
[illegible] = Sed [illegible]
[illegible]
[illegible] 20 § 2 [illegible]
[illegible] manumissione [illegible]
[illegible] dominium [illegible]
[illegible] manumissione de facto [illegible]
[illegible]
[illegible] manumissus [illegible]
[illegible] manumissione [illegible] dominium [illegible]
[illegible] manumissione conditione [illegible]
[illegible] aditione hereditatis [illegible]

l. si quis his 26. de conditioni. institut. l. conditionibus 9 ff. de con-
dit. et demonst. l. 1. § ultimo ff. de cond. causa data. Post veri-
ficatam ante cond. id solum recte per quod hic ditus adquiratur adi-
tionem hereditatis, in qua solum dominium adquisit. l. 2. l. heredes
23 ff. de acquiren. possessione, quo circa dominium posterius contin-
git cum prima manumissione tamet inefficaci adeo similiter concur-
rit cum voluntate defuncti testatoris efficacem manumissionem reddere[illegible]

Vero in specie Gaii nostri, hi termini n- [illegible]
reperiuntur, neque reperiri quidem possunt: quia quamvis verum sit
circumstantiam manumissionis effecto non debere per actam reperi-
ri posse in terminis Gaii, uti voluit expresse Julianus in l. quidam
49 ff. de manu. testam. juxta vulgatam illius tex. lect.: ceterum quod post
inefficacem manumissionem fecerit Sempronius aliquod factum spectum
ad liberum, per quod servi inefficaciter manumissi dominium postea
adquirat, neque Gaius ponit, neque Julianus constituit, neque contrarie
quidem ponerent. 2do est evidentissima: quia cum imo manumissio
illa inefficax, cuius meminit Julianus, causa proxima fuit ad
admittendum perpetuo dominium servi inefficaciter manumissi: quia
cum post illam inefficacem manumissionem nullum factum Sempronio manu-
missori peragendum restet, per quod servi dominium postea adquiratur,
illa eadem inefficax manumissio declaravit, dominium servi contra-
rium perdidisse: Siquidem illa eadem inefficax manumissio contrariam
conditionem negativam purificavit sub qua directa libertas Sticho
relicta est. Etenim ipso quod servus efficaciter manumissus non est, in-
cipit esse verum a legatario manumissum non esse; porro hoc ipso quod est a le-
gatario manumissum servum non esse, purificatio adeo existentia nega-
tive conditionis est, sub qua directa libertas relicta est. Ergo ea-
dem inefficax manumissio causa proxima est, propter quam
servi dominium imperpetuum amisit. Siquidem illa manumissio direc-
tam in libertate purificavit, quae substinens servi dominium ante

vertit: proinde certum est principii immobilem esse
rationem, ex defectu dominii antecedentis concomitantis
et subsequentis. quod bene sensit Baldus dicere non potuimus
propter rationem numero, intercedenti alienata, quia non [illegible]

24 Si quaerimus tandem, quid de ea dicendum sit, si liberi
ultima succedendi ratione adsunt, [illegible] quod nostri respondent
qua meliori extraneae heredi accessum tenimus; meliore amplius
est parte. et quae eam superiori, sed non, non proferunt: notatur
eandemque communiter non dubitamus ea sapientis omnium
Deinde est commendatum rationi superatur ut vero ita contemnamus
eximus in l. si peculium 20 § ult. ff. de statu. liber. et l. stichus
15 ff. de manu. test. quae vera doctores aut [illegible] [illegible]
sunt, nostro enim iudicio quamlibet totius ingenii vires [illegible]
exaequerit in illatione [illegible] tamen responsum eadem [illegible]
9 [illegible] non perexerit, nostramque nobiliter vera illa ~~[illegible]~~ expositione

25 Itaque in omnibus [illegible] facit. lex in
l. si peculium 20 § ult. ff. de stat. liber. et lex in l. stichus 15 in 2°
responso ff. de manumiss. test. intelligi convenire sibi commissa
[illegible] quae directam eius veniat [illegible] [illegible]
[illegible] ius patronatus, in contrario cum herede, seu minore contractu
manumissionis in [illegible] fundari. Paulus enim dicit, heres
manumittere potuit, non enim contra voluntatem defuncti adi
[illegible] [illegible] Julianus dicit, si minorum [illegible] manumi
serit [illegible] in Stichum [illegible], et manumiserit aliquid
[illegible] habebit scilicet ius patronatus. sed [illegible] inquit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] quod di
[illegible] ex [illegible] [illegible] liberum [illegible] habet quod
[illegible] manifeste appareat, [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Paulo [illegible] [illegible]

Resultat.) scilicet. Stichum Sempronio do lego, si Sempronius Stichum non manumiserit Stichus liber esto. in hac formula 2a legatum e. ipse Stichus qui Sempronio legatur absque sine et gravamine manumittendi: non enim in hoc 1o. legato Stichus Sempronio relinquitur ut Sempronius eum manumittat, sed simpliciter et sine gravamine relinquitur. ut in formula apparet. deinde 2m legatum e. legatum directae libertatis in quo Stichus sibimet ipsi (ut ita loquar) legatur, si Sempronius eum non manumiserit: relinquitur enim ei directa libertas si Sempronius eum non manumittat. 2. in formula 2a. ss. legata. porro horum duorum legatorum supremi fines iuxta voluntatem testatoris omnino diversi adque dispares sunt. finis enim supremus 1i legati, in quo ipse Stichus, sine gravamine Sempronio relinquitur. ille est, ut Sempronius Stichum lucretur. illo que tanquam suo fruatur: legat enim sine gravamine et id procurat testator, ut Sempronius Stichum lucretur, alioquin si in hoc 2o legato testator pro supremo fine libertatem potius Stichi, quam lucrum legatarii habere, eundem Sempronium rogaret ut Stichum manumitteret, adque sub hac formula legaret Stichum Sempronio do lego, ut eum manumittat; sed sic e. quod in formula subiacent talis sensus, non est e. finis supremus huius 1i legati, iuxta iudicium testatoris, non Stichi libertas, sed lucrum legatarii dumtaxat = Contra vero in 2o legato in quo Sticho libertas sub conditione relinquitur, testator pro supremo fine habet non lucrum legatarii sed potius Stichi libertatem. quando quidem directam libertatem ei legat sub illa cond. si Sempronius eum 9
non manumiserit est in praedicta formula duo legata reperiuntur. eorumque supremi fines diversi. e. imo contrarios = 26

Quia doctrina [illegible] ex formula ipsa discernitur, [illegible] fundamenta [illegible] principiis [illegible] reatum, quod docet legatum alioquin purum effici conditionale si sub conditione adimatur, vel alteri sub conditione legetur. [illegible] quando [illegible] in fine de conditionibus, et demonstrationibus [illegible] L. [illegible] de

[illegible] legatis [illegible] 68. §. [illegible] 2. ff de lega-
tis 1°. [illegible] [illegible] formula [illegible] Sticho
Sempronio [illegible], conditionale [illegible] legatis
[illegible], in quo Sticho libertas sub cond.[e] relinquitur quo circa
[illegible], sed potius sub contraria cond.[e] [illegible] Sempronio
datus censebitur tandem [illegible] expediens conditionem istam
[illegible] Stichus manumiserit, si quidem datus censetur, [illegible]
[illegible] impossibilem ex defectu dominii antecedentis et concomitan-
tis et subsequentis ut [illegible] probabimus [illegible] 20 [illegible] sequenti-
[illegible] modo [illegible] sed tamen quamlibet hæc conditio [illegible]
[illegible] Stichus Sempronio datus censetur, sit reddita impossibilis, conten-
[illegible] tamen [illegible] heredes, eam [illegible] hac [illegible]
tanquam in [illegible] et [illegible] omnino remittenda, eo modo quo
impossibiles conditiones in [illegible] testatoris relictas
[illegible] l. 3. ff de condit. et demonstrat. l. 1. ff de condit.
institutionum [illegible] quæ impossibili cond.[e] [illegible]
[illegible] heredes, [illegible] legatis Stichi ad [illegible] Sempro-
nii [illegible], [illegible] dominus Sempronius ad quem
quo dominio acquisito, nichil profecto impediet, quo
minus Sempronius Stichum manumittat et [illegible]
[illegible] ad [illegible] directa libertate, et [illegible]
[illegible] qui imminent ~~contra~~ sub contraria cond.[e] [illegible]
[illegible] manumittat: et hanc [illegible] et [illegible]
[illegible] 20, [illegible] 25 in secunda responsione
[illegible] heredes in [illegible], cum conditio affirmativa impo-
ssibilis, [illegible] ex contraria negativa resultat remitti debeat [illegible]
[illegible] conditio [illegible] remittatur apud [illegible]
[illegible] et [illegible] apud eundem [illegible] in l. [illegible] ff
[illegible] et l. [illegible] 34. §. ultimo ff de [illegible]
[illegible] rationem differentiæ fundavit in libertatis [illegible]

finis, quidictorum duo legator de qq. Iulianus sola formula tra
ctatt ex qq. infert igitur in illis duobus legatis ex Iudstiores
fatoris, neq. contra neqq pro liberum voluntate testatoris in li
bertatem Stichi ferrit. in 1.° enim legato Stichi sine gratiam
ime sem pronio relicto nullius amor libertatis dicet, et in
alio legato simul sumto contra delatio libertatis n. apparet
et conditionem a Stibit affirmativa libertatis fidei commissarie
que ex contraria negativa libertatis directe resultat tanquam
impossibilis et iure remittenda ad illius efectum e. ut Stichus
legatus pure cedat et Sempronio adquiratur ut cum po
sit ad libertatem liberon. perducere et ius patronatus lu
crari. patet consequentia: quia quando in uno saltem legato liberta
tis amor n. dicet, imo contra lucra solius legatarii du
cet, urgentissima ratio persuadet ut impossibilis conditio li
bertatis fidei com. omnino remittatur. ad quod pro non scripta
habeatur. nimirum in hac specie, Vaniet legum e. ut sola vo
luntas testatoris que in 1.° legato pro supremo fine lu
crum dumtaxat legatarii habuit, aliquem efectum ad favo
rem eius de legatarii sortiatur. porro hunc efectum tunc tan
tum sortitur, quando remissa cond. impossibili dies legati
pure cedit: quo pure adeunte, Stichi dominium leg
atario pure adquiratur, ex qua adquisitione legatarius illud
emolumentum tandem lucrabitur. ut manumittendo Stichum iam
sui factum libertates directe negativa con. antilibertatis
pro in deg. ius patronatus consequatur: que lucra nusquam
legatarius consequeret., si retenta impossibilitate cond. ma
numittendi, efficiret. necessaria contraria cond. n. manu
mittendi. aliter ad q. in ea legandi formula que apud
Gaium nostrum legibus concordantium reperitur in qua q. im pri

primo et 2° legato pro [illegible] amor in sua libertatem
cont.; ideo contraria affirmativa cond. fidei com. libertatis
remittenda n. 2. enim imono [illegible] ut [illegible]
ad quaestionem legati pro [illegible] impossibilitatem
[illegible], caeteris [illegible] negativa cond. [illegible]
9 libertatis =
27 Sed enim vero [illegible]
[illegible] suscipiemus, qui in has angustias [illegible]
[illegible], cum tamen [illegible] eadem [illegible], [illegible]
[illegible] magnopere, [illegible]
[illegible] lectura paruit, nos in eius [illegible]:
[illegible] eadem tamen cum recte
[illegible] dubitamus. circa enim [illegible]
[illegible] interpretationis ad tex. in l. si pecuniam 20 § ult. et tex.
in l. Stichum 15 in 2° responso [illegible], [illegible] met nos
[illegible] interpretationem [illegible] facile [illegible]
illud tamen magnifice iactamus, nos sine dubio [illegible]
[illegible] interpretationem in [illegible] ad tex. in d. l. 20 § ult. que
Paulo et Iuliano in dubitata [illegible], eam [illegible] paradoxa con
[illegible] mutuabit. quo circa [illegible] Pauli in d. l.
si pecuniam 20 § ult. observamus, Stichus [illegible] legatario
[illegible] ut manumittat, sed immo heres [illegible] ex formula [illegible]
testatoris [illegible] ut Stichus manumittat, [illegible]
eius manumissus, directa libertas [illegible] Sticho sub illa cond.
relinquitur, [illegible] manumittit, et quasi [illegible]
[illegible] directe libertatis cond. [illegible] libertatis

et ius patronatus heredi adimitur, illa vim habeat ut sub con traria cond.e si heres manumiserit, sive fideicommi. libertatis ad quod ius patronatus ipsi heredi adscribatur. l. 7 et l. 10 cum huiusmodi ff de adimendis legatis: nihilominus tamen cond.o affirmativa si heres manu miserit, quae ex negativa cond.e resultat, impossibilis cond.o nequaquam est, sed immo potestativa facillimae executionis cond.o est. Ratio nobis satis explorata est: quia heres gravatus per ipsa hereditatis aditione ante omne cond.is implementum, ipsius Stichi dominium adeptus iam est: siquidem cum dominio reliquarum rerum hereditariarum dominium etiam Stichi per aditionem nanciscitur l. heredes 23. ff de adquirenda possessione, l. mulier 20. § 2. ff de cond. institutio. Iam vero si heres mediante hereditatis aditione in quacumque re Scriptus est Stichi dominium nanciscitur, pure, nullum profecto impedimentum est impraestatione fideicommi. libertatis, sicuti per se patet, nimirum tota ratio impedimenti fideicommissariae libertatis apud Caium nostrum et Scaevolam in defectu dominii consistebat, quod in extraneo legatario nullo utili tempore ante manumissionem reperiri potest, uti ratio a nobis supra explicata demonstrat. Ceterum cum in specie Pauli hoc Stichi dominium per ipsam aditionem ante manumissionem gravato heredi adquiratur, nullum est impedimentum, nedum impossibilitas, impraestatione fideicommi. libertatis, quae directam libertatem praebeat, et ius patronatus heredi manumissori adscribat. Recte ~~enim~~ ergo sapienter Paulus docet heredem manu mittere posse, et ius patronatus ~~ad se~~ ausferun tur enim est contra voluntatem testatoris si congruo tempore

manumissat. Iam vero qua in mente speciis ista distent
aspectu Casi nostri, quis non videat? siquidem Casus noster de
extraneo legatario loquitur. Cui vi et potestatis conditionis
affirmativae ex negativa resultantis dominium Stichi, neque
ante manumissionem, nec in ipsa manumissione, nec post ma
numissionem adquiri potest, prout dictum impossibilis condi
tione et natura evadit =

28 Quae quamvis ad Pauli interpreta
tione, nova videatur, certum quod hanc Juliano damus in l. qui
Textus = dam 29 ff. de manumissis test. quem locum nullus interpretum fu
lius [illegible] attulerit, nos indubitanter dicimus omnino ita sensisse
fideicommissaria vestrum qua directa libertate servo compe
tere: Idem dicimus, legatum fundi [illegible] eidem Sticho re = + ei delevi:
licti + quia hoc legatum non contemplatione directae libertatis
nec sub conditione directae libertatis Sticho relictum est, sed contem
platione solius fideicommissariae libertatis, ad quod pure relicto
[illegible] servo proprio testatoris, cui fideicommissaria libertas
relinquitur, recte etiam fideicommissariae libertatis contemplatio
ne pure legatur. l. si quis servo 84. ff. de legatis 2°. l. filio fa
milias 27 § ul. ff. quando dies legati cedat. l. cogi 26 § si
servo 23 ff. ad Senatusconsultum Trebellianum [illegible] in l. 8 § 2.
ff. de leg. [illegible] in [illegible] libertatis [illegible]
[illegible] quaestione Pauli in d. l. 27 § ul. et l. d.
§ 4 [illegible] quia [illegible] testatoris fideicommissariae libertatis conte
mplatione relictum non cadit [illegible] dari et adquisitam

fidei com. libertate tex. donec in d. l. plures 27. § cuius quidem dies cesserit; d. l. 84 ff de legatis 2: atque etiam tex. in l. herede 29 § ult. ff de fidei commi. libertatibus, ubi et probatur quid eveniret aliquem si legatus servo proprio cum fidei commi. libertate relicta ab adita potius hereditate quam ab adquisita et ex ea iam libertate aberet, futurum est ut servo proprio cum fidei com. libertate, semper inutiliter legaret: quia tempore adite hereditatis non dum liberetur quia fidei com. in commissaria erit libertas et mora fiet tracta post aditionem habet l. si ea cum 20. § ul. ff de fideic. liberis. quo circa libertas et legatum in eodem mom. ento non concurrerent quod satis omnino foret ad ... dum legatum servo proprio relictum l. questum 91. § 1 ff de legatis 2. l. Iuli. § 8. ff de conditioni. et demonstrationibus lib. 5 commen. ... qu. 6. et latius lib. 2. ad africanum in l. 207 § 2 ff de leg. 1. ... interpretatione ad tex. in l. si proprio 23. ff de opere ne legata p. 1. q. lib. 42 sintac. ... cap. 3. dum de fidei. catis servo proprio cum fidei commi. libertate relictis ab aditione potius hereditatis quam ab adquisita iam libertate cederet, futurum etiam esset, ut servo alieno cum libertate inutiliter semper legaret: quia servo alieno etiam si sit heredis solus fidei commissaria libertas competere potest l. 8. § 1. ff de legatis 2. l. herede 29. § ul. ff de fidei commissariis libertati. l. servo 9: C. de ... manumissione § 3. institutionibus de singulis rebus per fidei commissum. sed in specie nostri ... legatum servo relictum solius fidei commissarie libertatis contemplatione constitui: vero contemplatione directe, que assumptio ... adeo nobis explorata est, ut existimemus quod si in specie Iuli. fundus sticho directe tantum libertatis contemplatione relinqueret: futurum esset ut legatum fundi esset inutile; ... ita ...;

est ultima q[uod]a praecedente fideicommissi libertas pura est, ipso
fideicomiss. e[st] (talis est in ff [illegible] Iuli.) directa libertas condi
tionalis tantum et non pura e[st]: non enim cedit ab adita here
ditate sed tunc demum cedit quando post aditam iam here
ditatem, certus est in capite heredis gravati circa fideicom
missariam libertatem moram ejus contraxisse. l. 1 specialis 20 § ult.
ff de statu liberis. porro cum verbo proprio servis directe
libertatis contemplatione aliquid pure legat, necesse est li
bertatem directam ita relictam esse ut in ipso adite hereditatis
momento ipso iure competat, ad hoc ut in uno eodem
que momento libertas et legatum concurrat. alioquin legatum
verbo proprio relictum inutile foret. l. lege quibus § 1 § 1
et ap[ud] l. 107 § 1 ff de legatis 1°. et l. Iuli 88 ff de con.
et demonstrationibus l. 7 § ult. cum l. sequenti ff quando dies
legati cedat. iam vero cum legatum fundi in specie Iuli. sit ser
vis pure relictum directa autem libertas sub conditionalis pro
pter interpellationem et rosibilem fideicommissariam liber
tatem ab herede praestandam, fateri necesse est quod Pitolius directe
libertatis contemplatione fundus servo legaret, futurum
esse legatum fundi inutile =

c. 29 Superest ut probemus in praedicta
specie Iuli. fideicommissaria potius quam directa libertas
servo competit, cujus rei probatio apud Iuli. obscu
ratam non est. 1° quia heres ipse gravatus est manumittere
non vero Stephanus legatarius [illegible] l. specialis 20 §
ult. l. Iuli 3 in prin. ff de statu liberis, deinde quia heres ipse
fideicommissaria [illegible] manumittit ut ponit Iulianus

& efficacem libertatem fideicom. praestitit. patet consequentia quia eo tempore quo manumisit scilicet post aditam hereditatem iam servi dominium habet et ex defectu dominii libertas impediri non potuit; patet etiam 2a consequentia quia ex praemissis quia ideo in specie Ulpiani legatarii a quo fideicommissaria libertas in possibilis est quia legatarius servum in praedicta Ulpiani specie dominio antecedenti et concomitanti caret, sicuti iam in superioribus explicuimus. Sed sic est quod in specie Iuliani heres manumissor plenum servi dominium habet per aditionem hereditatis adquisitum et manumittendo fideicommissaria libertate compositum eius patronatus liberatur non enim contra voluntatem testatoris dedit ei libertatem ut loquitur Paulus in eadem specie in d. l. 20 § ult. ff de statuliberis. et plane hec nostra de valore fideicom. libertatis cogitatio apud Iulianum nostrum nova prorsus non est quippe condiscipulus noster D. D. Laurentius Blanks in suo articulo ad l. 20 ff de fideicommi. liberta. iam pridem docuit in specie Iuliani efficacem libertatem fideicommi. intervenisse, latinam tamen non quiritariam, ut pote que directam libertatem in opinione praedicti Laurentii spectabat arg. text. in l. uni. c. § si sub cond. C. de latina libertate. et quamquam circa latinae libertatis arbitratum cum non assentiamur, circa articulum tamen fideicommissariae efficacis libertatis omnino consentimus. Quia autem non sit latina libertas nobis explorantum quia scilicet data est ex voluntate testatoris, ad quam directam etiam ante libertatem, ut amplius directa libertas possit [illegible] non enim contra voluntatem testatoris auferendus est heredi manumissori

cioribus ad l. 20. § ult. ff. de statu liberis. Verum nostra
interpretatio quorum omnium esse videtur, qui verba illa va-
riaque putant hunc ex tac. libertate consequi, de libertate fi-
deicommissi interpretantur, quos recensent illustrissimus Zangora
n. 24. ut cum tamen verius habet apud alios interpretes,
ubi contestationem, sed dicendi rationem differentiae in tertium
et spaneum legatarium, quarum vis illa huius articuli veritas pen-
det nostra esse =

30 Sed contra hanc ad Julianum in ter-
pretationem obiici potest ex eodem Juliani versiculo illo
plurimi putant hunc ex tac. libertate consequi in quo d.
Julianus conquiescere videtur, quia nichil in contrarium reponit.
Sed respondemus hunc versiculum firmare potius quam everte-
re nostram interpretationem: quia Julianus ubi per illa verba non sic
sed potius de aliorum et quidem errantium opinione loquitur, qui
contra enarratam huius rationem attrahebant etiam in hac
specie ipsius met heredi gravati prevalere directam liberta-
tem quam cuilibet sequentem libertatem ad veniens ferocem hominem autem
opinio in ipsa casu nostro paradoxa vel bene intellecta fun-
dabatur, quia casus noster cum his concordantibus non loquitur
de ipsius heredi gravato, set potius de extraneo legatario in
quo propter defectum dominii antecedentis contentum est illud,
praeditae improbabilis fidei commissi manumissio et dispensatione
res. Quod autem Julius in hoc tex. enarratae aliorum opinioni non con-
sentiat, liquido monstrabit sapientissimus Zangora n. 24
in fine, si enim Julius consentiret, hoc ipsum aliquo modo
significaret, sicuti contribuerunt consulti, qui aliorum op-
iniones allegant et approbant l. pleraque 33. ff. de iurisdictione
iuris, l. naturaliter 9. § 1. ff. de acquirendo rerum dominio

l. Verum e. 25. ff. de hered. l. siquis 8. ff. pro emptore = obii-
ties praeterea Versiculus ultimus Iuliani ibi: 2.a hoc legatum
quoque ei debebit, in quo verbis Iuli. insinuare videtur legatum
fundi Sticho relictum, solius directe libertatis contemplatio
ne deberi: quia post quam conclusionem exationis doctrina dixit
Directam libertatem ex testamento competere sub iungit statim 2.a
hoc legatum quoque ei debebit. Sed respondemus hanc obiec
tionem tunc demum vires habere posse, quando adversa
rii efficaciter probaverint, legatum fundi Sticho relictum
sibi commissariae libertatis contemplatione valere apud
Iuli. non potuisse: sed cum hoc ab adversariis probari nun
quam possit, siquidem exploratum est verbo testatoris proprio
consideri commissaria libertate iure directe legari posse
dicta l. qui servo 84. ff. de legatis 2.o et l. sub hoc 27. § ul.
ff. quando dies legati cedat et l. cum 26. § si servo 27. ff.
ad Trebell. arg. tex. in l. 8. § 2. ff. de lega. 3. et l. herede
29. § ult. ff. de fideicom. libertati, fateri necesse erit
ex dictis Iuli. verbis adductis nichil concludere ad rati
onem autem contrariam respondemus adverbium et relativum
illud secundum hoc referri debere ad manumissionem fide
icommissariam ab herede praestitam, non vero ad directam libe
rtatem, quam Iuli. non probat, sed exationis sanctae lectione ina
rat, quae responsio, tunc certior evadit, si iterum
illius plerique putant hunc ex testamento libertatem consequi, sub
parentesi concludamus, quae cum sit scriptio tamen licet nece
ssaria ad hanc veritatem non est, efficeret tamen Iuli. longe cla
riorem. illud tamen semel et iterum admonemus adeo disp
tare ut credamus solius directe libertatis contemplatione

darere legati fundi Sticho relictaj ut nobis propius cor-
respondens ... hoc legatus directe libertatis contemplatione in
utili futurum in ll. Iuliani ut in numero praecedenti
9 firmabimus =

32. Obiicies praeterea legatum fundi Sticho relictum
[illegible] in lege Iuliani ab casu dubius dicere libertatis auferri debere ubi
fuerit ordo scripturae servare [illegible] docuit Gonzora in suo
commentario in 9. Iam vero si legati fundi in solo directe liber-
tatis casu relictus, fundus Sticho debetur apud Iulianum in posterio-
re: quod directa libertas propter intermedia fideicommissi libertatem
efficacem in [illegible], sicut nos interpretamur. Sed sic est quod lega-
tum fundi legatum in lege Iuliani est in fideicommissaria sed post
directa libertas Sticho competit in cuius casu fundus Sticho
legatus debetur. Sed huic resp. cum Antonio Conzio et aliis in dicen-
dis quibus ab illo argutis respondemus legatum verbo relictum in specie
Iuliano ad solam fideicommissariam libertatem pertinere, ... quod
tal ordo scripturae: quod post utramque libertatis formulam, apponi
debuit formula legati, non ante formulam, nec intermedia formula.
Unde cum ... articulus unde verbum apud Iulianum primum
Si quid legaverat: quod est verbum praeteriti plusquamperfecti tem-
poris ... cum conditioni misso legato ... Oboaister ...
praeterito imperfecto ita diceret Si quid legavit quod praeteritum
perfectum vel imperfectum cum conditione pendente agebatur praese-
ntem vero plus quam perfectum cum puro legato conformatur. Tan-
55 quam ... directae libertatis conditionalis adhuc pendentis, sed
potius fideicommissariae libertatis contemplatione fundus Sticho
legatus est = Obiicies praeterea textum in l. Si quis 9 ff. de manu.

mihi sit etc. quod cum legatum fundi Sticho relictum ab legatario manumisso, ob solius directe libertatis contemplationem competit, non vero fideicommissariae, quod nullus interpretes constitutas sibi in illa specie (que eadem videtur cum specie Juliani) fideicom. libertatis, ut potest impossibilis non valuit, sed sola directa cuius ratione Sticho legato, utiliter legatus est fundus arg. tex. in d. l. plane 34 § si conseruum, et l. questitum 91 § 2 et l. ab eius 107 § 1. ff. de legatis 1°. Sed huic arg. expre[ss]e lactis in precedentibus principiis facile respondemus, fatendo id ipsum quod in arg. assumitur, videlicet in illa specie directa sola libertatis Sticho statim competibile que fundi legatus in persona Stichi convalidabitur. Ceterum hoc in predicta specie ita contingit quia directa libertas sola possibilis est, ratio autem obscura est et. Siquidem in illa specie non heres ipse institutus, sed extraneus legatarius manumittere prohibetur, in cuius persona propter dominii defectum efficax manumissio impossibilis redditur, et nimirum in persona extranei legatarii, tali casu heredis decidendi ratio ambobus approbata videtur, quod cum ob solius directe libertatis contemplationem legatum fundi Sticho relictum valet non vero contemplatione fideicommi[ssi], immo si sola libertas fideicommissaria in illa specie attenderetur inutile prorsus fuisset fundi legatum quasi servo proprio sine libertate relictum, d. l. questitum 91 § 1. cum vulgatis =

32 Sed equidem quamquam ista pro definitione supra probabiliter dicantur, nihilo minus tamen sic quod res ipsa est sincere potius quam superstitiose dicendum est nos Juliani sentent...

ad. l. 29. ult. ff. ad leg. falc. et fideicommissariam libertatem praestandam esse oporteret; non
enim tamen palam dicimus, quia ipse etiam Juli. quadam
verecundia dissimulabit nec palam contra receptionem
aliorum consul. sed responderet ita quia res ita se habet.
Consulet profecto Juli. in sua specie fidei commissariae liber-
tatis ab herede sine mora praestitae efficacem esse: quia ipse
heres et non extraneus legatarius gravabatur. l. si peculium 20.
§ vlt. ff. de statu liberis. sed tamen in sua specie quaestionem
agitat, etiam circa valorem fideicommissariae liberta-
tis verebatur quam circa valorem legati servo cum fidei
commissa libertate relicti: quo circa de valore legati
fortasse Juli. responderet, legatum cum fideicommissaria libertate
proprio servo relictum non valere: quippe hoc plures consul.
qui sentiebant, sicuti expresse ait Paulus in l. si quis 84.
ff. de legatis 2. quorum ratio manifesta est: siquidem juxta communes
regulas in uno eodemque momento legatum et libertas non concurrunt
siquidem juxta communes regulas legatum servo proprio relictum
cedit ab adita hereditate l. qui liberis 91. § 1. cum vulgatis ff. de
legatis 1. libertas autem fideicommissaria ab adita hereditate non cedit, et
servus ab adita hereditate liber non reperitur, quia fideicommissaria liber-
moras et tractum post aditionem habet d. l. si quis 84. ff. de legatis 2.
l. si peculium 20. § ult. ff. de statu liberis. ad quod id circo Julianus
qui opinionem illorum sectabatur qui arbitrabantur legatum servo
proprio cum fideicommissaria libertate relictum esse prorsus inutile
contra legatum in dubitante responderet, argumentum ex in d. l. 104.
ff. de legatis 2. quia cum re vera fidei commissaria libertas in specie

DD. JC. Juliani competat probter actione ano bis ca. opina
ta necessaria Juliano erat contra eos respondere. Verum
tamen cum animat verteret Juli. contraria DD. illorum
qui pro legato responderent ex receptione, ut l. 84 ff de lega.
1. ideo sua DD. verum inde dissimulavit, n tamen ipse
illis consentiret, quam ne videret contra communem DD. pa
lam visentire. proindeque circa principalem questionem lega
ti, cui fideicommissi libertate coniuncti nichil proprius respo
ndit, ut sua DD. circa hunc articulum supersit, contrarium
autem DD. laudare noluit =

In quo cogitationis conflictu adi
versam quandam illorum opinionem deflexit qui ex [illegible]
in predicta specie n fideicommissariam sed directam po
tius libertatem competere. quorum DD. tanquam ex suppositione
falsa vel vera admissa (sicuti frequenter supponunt toto
[illegible]) facilius e inquit Julianus de principali
questioni legati respondere; ea enim DD. supposita legatum sticho
relictum valebit: quo servo proprio cum libertate directa recte
legat. pure vel conditionaliter. ut l. 91 § 1 ff de legatis 1º
ceterum hanc eandem DD. quam Juli. supponit, n tamen laudat
quam reversent, ut tanquam ex diverticulo, ad quem n directe pr
incipalem questionem de legato determinaret, quam iuxta
fictam illorum DD. opinionem qui in predicta specie fideicommis
sariam libertatem prudentius admittebant determina
sset, ore; nec fuit contra communem DD. malam sentiret [illegible]

iratis responderet l. 1. § 4. ff. de iurat. 2. aut in animo
habuit consentire videretur. Si non responderet: itaque
ad casum ex suppositione falsa vel vera indubitabile tum
taxat respondit quod et Fiebolus aliquando fecisse Gaie
tanus refert, ad ea in textus libe. soriant in l. arestatore
109. ff. de condi. et demonstrati. Id genus respondendi rhe
toricis ipsis, hypographia; id est dissimulando appellatur. Quinti
anus in oratoris lib. 9. cap. 2. Cuius notitie exemplum in De
nimus Eschinem apud; in oratione de ementita legatione
contra Demosthenem. objiciebat Eschines Demostheni, cum conlega
tione quadam apud Philippum Macedonum animo proditorio
erga patrios Athenas se gessisse: Demosthenes autem vidore in
bibia accusationis oppressus, per abertionem dissimulando
accusationem ita respondit, Sacros Athenas amore Puero
et Deorum Patriæ communitas est; quo respondendi genere, ex
pro omni vidorem fieri, et populi in villia abcaterue con
abatis, sicuti interpretatus Libanius scholiastes: quippe
valde dubitabile proditionis objecto prætermisso, ad ca
sum indubitabilem amoris Pueri et Deorum orationem conver
tit. Ceterum uti ipse Libanius sapienter notavit, hoc
respondendi genus Demosthenem perniciosum fuit: quippe
ex ipso præter missione purgationis ad accusationem objec
tam intellexit populus, patrios Athenos amore quidem
[illegible] Deorum secutos ac a proditione Demosthenis se
cus nisi quae libani: adnotatio ad casum nostrum
j.

mirifice applicat: quamquam enim Julianus respondendo de casu in dubitabili, (de bello sive suae consultis admisso in hac specie) asserat legatum cum directa libertate concurrentem indubitanter valere: et tamen ipso ipsa herede legato cum fideicommissaria libertate concurrente praetermisit, sane declaravit legatum Sticho relictum in hac specie non valere. quia cum ipse constat libertatem in praedicta specie competenter non esse directam sed fideicommissariam, ut pote ab herede ipso gravato impositam consequenter ut Juli. in hac specie contra legatum responderet cum pluribus aliis consultis in ct. l. 84. ff. de legatis 2. ad quam sic obscurissima hac Juli. quaestione, censemus; quousque aliter melior ra apponatur =

Sed antequam finem discebamus, quod ex eodem interpretationis genere constat, applicandus est tex. in l. liberi 23. in principio ff. de statu liberis. quo loci ideo fideicommissa libertas in testamento heredis Sticho relicta, directe libertatis conditionem praebebit, quia haec testatoris non stranei vero legatarius gravatus est manumittere: in persona autem heredis possibilis est fideicommissae libertatis impletio, propter concursum dominii quae conditio in extraneo legatario propter eius dominii defectum impossibilis fuisset. quamquam aliquetiam circumstantia in illa specie occurrit, cuius ratione etiam legatarius straneus potuisset fideicommissam libertatem Sticho praestare, ad quam directe libertatis condictionem praeberetur, sicuti ex ea patebit, ex l. si fundum 81. § 1. ff. de legatis 1.o = Jam vero postquam nos a famoso Juliani loco expedivimus superest ut differentiae rationem quam assignamus inter heredem gravatum manumittere, ad quam straneum legatarium manumittere gravatum, ad conciliandum locum nostrum

[illegible] tribui et nunc in [illegible] ex[illegible]catis, in
pugnantis respondebat [illegible] §. 2. ff. de legat. 1°
Cum hic extraneo legatario [illegible] Stichum manumittere gravato
et si non manumiserit, Stichus esse 2° legatario legat. in qua
specie, propter contrariae conditionis si non manumiserit, libera
Stichus 1° legatario adimitur, veniet contraria cond.°, et si ma-
numiserit, idem 1° legatario Stichus debetur. l. 7. et 20. ff.
de adimendis legatis. et tamen haec cond.° affirmativa quae resul-
tat cum possibilis sit: enim 1.us legatarius manumittere po-
test, ita ut 2us legatum [illegible], eius [illegible] cond.is deficere, faciat
[illegible] cond.° specifica manumittendi quae ex contraria cond.e [illegible]
resultat, etiam in extraneo legatario gravato, nec cessionem
legati, nec dominii adquisitionem suspendit, ut [illegible]
docet Julianus ubi per cond.is Sempronium 1.us legatarium tene-
re Stichum interim habiturum et si quidem intra annum manumiserit
liberum eum effecturus. Cui nihilominus c. ut fateamur ratio-
nes differentiae a nobis inter heredes [illegible] et legatarium manum-
ittere gravatos assignatam insufficientem esse, ad conciliandas leges
Gaii cum reliquis iuris consultis =

Cui argum.° ut responsum [illegible] signanter re-
spondendum est: hoc legatum [illegible] [illegible] legatum pur-
um nec conditionale, sed potius esse legatum modale: ita enim
legat., Sempronio lego Stichum ut intra annum manumittat.
est l. modale l. [illegible] 40 [illegible] l. [illegible] 80 in fine ff. de con-
ditionibus et demonstrationibus, l. [illegible] 44. ff. de manu. test.° = [illegible]
observandum est, hunc modum adiectum ut intra annum manu

mittat

ex voluntate expressa testatoris cum festum adimpleri debere: quia immo potius anni intra uxorem habere, ita ut vel postremo anni die manumissionem peragi sufficiat: hec enim e natura dies, qui cum potestativa cond. affirmativa vel negativa conjungitur, ut ultimo momento adimpleri possit, et qui hoc 42. l. cum qui 138. ff de V. O.; cuius conditionis ratio vana e: quod scilicet omnis dies adiectus ad favorem debitoris apponitur l. 8. l. 42. l. 138. ff de V. O.; quae doctrina ... in contractu, verum etiam in ultimis voluntatibus recepta e. l. hito 45. § 1. ff de legatis 2. l. ... 22. ff quando dies legati cedant = de ... de ... quod quando ... modo ... ut intra annum manumittat, ... postea in spatio ... anni esse conditionale, propter vim et potestatem affirmativa cond. ex negativa resultantis ... natura cond. affirmativa resultantis, non ... dies, qui ad favorem legatarii ex voluntate testatoris ... est: recte enim ... cond. ... dies incertus ... et certus compatiuntur. ... l. 8. l. 42. l. 138. ff de V. O.; Done. lib. 8 comment. cap. 18 et 30 ... et lib. 25 cap. 9. ... lib. 18. observationum cap. 1. Antonius Gomez lib. 2 resolutionum cap. 11; quo circa ... ex negativa cond. contraria: si non manumiserit ... in ... hec cond. affirmativa resultaret si manumiserit; verum tamen hec cond. affirmativa quae resultat in ... habet dies, ... manumiserit intra annum: dies enim per cond. ... in ... compatitur ... l. 8. ff de V. O.; proinde ... in l. Stichum 15. ff de manumissis test. et in l. hito 23. de statu liberis, ... dies manumissioni adiectus ... e. dies conjunctis ... cum cond. affirmativa manumissionis quae ... dies ...

Pistetus in l. 4 § si ait ff. quando dies legati cedat et in l.
titio 96. gali ff. de cond. et demonst. =

1\. Quamvis, ita supositis, verbis conditionem diei inesse
sit videri, conditionem quibus resultarentur ibi in contraria dispo-
sitione tractat in favore legatarii; verum conditionis et diei effectus con-
trarii clare videntur in presenti specie: quia per conditionem ad gravari
videtur, ut cessione, acquisitionem que legati in pendentia temporis
primis legatarii suspendat, quousque dictum mandatum fiat dicti
legati, l. 10 ff. quadimen dies legati cedat, post mortem 6 § pu
re ff. de legatis 1º, quem sub veritio impossibile facit condi. impleme
tum, propter effectum dominii non diei adquisiti sicuti plures
diximus. at vero natura diei in favorem legatarii expresse adi
ecti, ad quos condi. resultante etiam requisiti, contrarium effectum
operatur: scilicet presentaneam cessionem et adquisitionem dicti
legati, ut illo ex voluntate testatoris in certo anni interrix
suis, legatarius tanquam suo statu, dies quos iuras liberum qui
re dilatio diei cum potestatione faciendi vel non faciendi conditiones
conjuncti, tota ad favorem debitoris tam in contractis quam
in ultimis voluntatibus. l. 8. l. 42. l. 138 ff. de V. O. l. fiber
45 § 1 ff. de legatis 2º l. titio 22 ff. quando dies legati cedat, l.
4 § 1 ff. de in diem additione. in hoc casu conflictu conditionis et diei simul
conjunctorum, prevalet dies, cuius effectu cessionis et adquisitio presentanee
adquisitionis exerit: subvertendo conditionis suspentionem et dilatio
nem; dies enim cum condicione conjunctus potentior longe est. Graciis
quae omnes ita intelligentur in l. 1. § ff. de 20; doneli. l. §
commento pp 9 et 10. et ibi bi ualdus l. vero. et Abtinimus

Gomez resirro xi me ladati re .....=

q; re qua eleganti doctrina dam. Salicetio ad ...

...vi cuj ... legaret, ... minimum quamvis in spetie Iul: admitta... cond. affirmativa resultare, que ex sua natura impo... sibilis foret propter defectum dominii n. dum adquisiti: Vero stante men etiam dies resultat, que condicionis effectum supprimit: proinde ... rro diei ad legatarii beneficium resultantis, presentaneoque ... legati operatur: Ita ut dominium Stichi legati ... Sempronii 1i legatarii confestim a morte testatoris ... quisque intelligeret dies malignitate condicionis removet: ... et ut suppressa cond. impossibili resultante, aut potius suppresso effectu suspensionis dominium Stichi legati confestim Sempronio 1o legatario adquiratur quo dominio semel adquisito, efficax ... numissio intra annum prohibita ... defectum impossibilitatis ... efficacem manumissionis fideicommissariae ... ... doctrina qua ... bene demonstrat posse Sempronium 1um legatarium in spetie Iuliani ... 2i legati cond. ... manumittendo, Ita etiam ... demonstrat posse eundem Sempronium 2i legati cond. ad favorem 2i legatarii ... tempore Stichum n. manumittat, ... 2i legati cond. ... ... 20 § ... 13 in fine ... liberis. l. Stichum 25 ... ff. de manumissis testamento ... doctrina ad spetiem Casii nostri ... in nostra l. 37. et l. 34. § ... ff. de fideicommissariis libertatibus et l. 9. ff. de manumissis ... ... legato ... modo, ut primus legatarius manumittat ... in dictis ... modus ... ex voluntate testatoris ...

4. Coniunctae, n(on) haberet ad favorem primi legatarii secundum legis C. a.o 25.
Cond(itio)nes inexcusabiles affirmativa, quae ex negativa resultat, licet
[illegible]debet. qui Cond(itio)nis magnitudine removeat, ad quod ideo in prin(cipio)
d(ict)i Cond(itio)nis [illegible] contraria Cond(itio)ni directe libertati necessaria
9 et iura c. d(ict)i l. 37. ff de statu liberis d. l. 24 [illegible] ff de [illegible]
37 Quae doctrina nos quasi manu duxit ad legale
[illegible] limitationem ad tex. in l. [illegible] et l. [illegible] 108
[illegible] et l. aliquando 104 in fine ff de Cond(itionibus) et demon(strationibus)
et l. [illegible] 68. § 2. ff de leg. 2. in quibus [illegible] conditionem
[illegible] sub cond(itione) abstinendi [illegible] sub contraria cond(itione) resultante
datum debere datum [illegible], videri adeo conditionalem, ut [illegible]
cond(itio) tacita quae resultat, faciat suspensionem in dicatione in actione legati
[illegible] l. legatum 20. d. l. [illegible] 68. § 2. ceterum haec doctrina hanc
elegantem patitur limitationem. [illegible] scilicet cond(itionem) resultante facere [illegible]
tionem circa actionem rei legatae, quando cond(itio) [illegible] tantum [illegible]
[illegible] tantum resultat. alioquin si ex voluntate testatoris coniunctus
habeat dies ad favorem [illegible] legatarii cond(itio) quae resultat neg. [illegible] actionem [illegible]
neq. actionem impedit d. l. [illegible] 81. § 2. ff de legatis 1. l. [illegible] 25.
[illegible] in l. responso ff de [illegible] 1. [illegible] 23 in [illegible] ff de [illegible]
[illegible] ratio e. [illegible] notanda. [illegible] scilicet in [illegible] cond(itionis)
resultantis quae dies coniunctus habet [illegible]
[illegible] vel in [illegible] legati conditionalis [illegible]
[illegible] ad [illegible] legatarii [illegible] quin [illegible]
[illegible] quo ad actionem et ad [illegible], adeo ut [illegible] resultans cond(itio)
aliquem effectum circa [illegible] legatum operatur, neq(ua)quam [illegible] effectum [illegible]
circa [illegible] actionis et [illegible] praesentaneae, sed [illegible]

-omnis nimirum, quippe virtute cond.is resultantis potenit leg.
legatum q. pure iam esserat ex post facto limitari tempore cum cum
scripto, q.a si hec, cond.o que resultat n. impleat.o legatum q. pure
cesaret a 1.o legatario tandem aufert.o, et ad 2.m legatarium trans
fert.; sicuti contingit in nostra specie Iulii notabit q. Gofredus
in d. l. legatum 10 ff de adimen. dis. legati quippe uti ex Iulia
constat cond.o hec afirmativa si sempronius manumiserit n. fa
cit his persione legati in persona sempronii, sed solum facit ad
ut temporis sempronii limitatione, q. si sempro... n. manumise.
legatum stichi in sempronio eq. radicatum aufert; adq. ad 2.m lega.
transfert.o qui modus legati n. tam sub cond.e, quam ex cond.e apelat.o
q.a sub cond.e resolbit.o ang. tex. elegantis in l. in fraudem 15. § miles
4. ff de militari test.; Gofredus ubi proxime =

Quem hec scribimus memoriam subit practi
cus et quotidianus, huius altissime limitationis efectus quis crede
ret rem ipsa adeo altam frequenter negotiorum usus n. de dignari? ast
hoc magnopere admirandum n. e. quippe ingentem hunc presenti mac
tationis efectum in scolas nostras imbexit pracmaticorum ille in
dubitatus princeps scolasticorum fortuna sus apex magnus comdis
cipulus, olim primarius q. sacrorum canonum antecesor dominus doctor
D. francus pujol et scito maioris archiepiscopi colegii toletani, ma
gnus in cremendum acris apud sacellum divi barbare orta e. disputa
tio me patrono; assidebam ego enim compiscuo eximio q. viro Do
mino licentiato D. michaeli de arostegui pro laurea licentiature
examen subeunti, maioris divi Bartolomei colegii fausissime
proli acris in quam orta e. disputatio, circa naturam contractus vendi
tionis, cum addictione indiem celebrati contractus; et ut mihi primus in con
fesso erat omnium videri cot hunc contractum eé a... condicionales,

ē differ dominium conditione n. transferri, dū modo in terra adictionis divisum sciens e operet.ᵉ ut est contractus conditionalis. ore in diem n. substinent.ᵘ Contractu ab initio ē purus, idē traditione dominium transferri; & hoc casu etiā in separatis operat.ᵘ ubi ob cond.ᵉ melioris emptii in diem ablati, adscret.ᵘ a contractu l. 2 ff. de in diē adictione. questio ē devolvat.ᵘ in controvers.: quando silicet de intentione partium n. aparebat. in qua questione illustriss propugnator noster cu Inst. et Paulo respondebat (et nos consentiebamus) conditione pura ē, dominiumq. cū traditione transferri, in dicto fructus qui intelium ceptos ipso iure ad ipsi sunt. l. 4 § ideoque 4. ff. de in diē adictione: aducabat preterea in hanc rē Cobarubias l. 3. Carr. c. 9. Tiraquellus in l. 8 C. de revocandis donat. n. 283, Bacquan Menchaca lib. 9. contro. certarum cp. 49. Felicianus de Solis lib. 1. de censibus cp. 6; superadebat preterea n. obstare tex. in l. 2 § 6. l. sinaratter 16. ff. de in diē adictione et l. ul. ff. de hered. petit. quia conjuncti respondent. ubi proxime Menchaca et Ferialdus lib. 16 Commen. Sorielli cp. 18. littera E. et cp. 19. litera F.; tunc intulerit propugnator noster sub hac forma: in casu dubio certū ē, venditionem sub hac conditione resolvi, sine meliori cond.ᵉ oferat. l. 4. § cū igitur 4. et § sequenti ff. eod. tit. ē in casu dubio certū ē huc perfici contractum. Dominiumq. transferri, quando contraria negativa cond.ᵉ stiterit scilicet quando melior cond.ᵒ in pretio vel circumstanciis in pretio vel circumstanciis preti intra diem n. fuerit, pro habebat consequens quā contractus, qui sub ~~contraria~~ cond.ᵉ transit in alium contractum sub cond.ᵉ contraria perficit. et confirmat. l. quod alii 7. l. legatum 20. ff. de adimendis legatis l. si post mortem 68 § 2. ff. de leg. 1.º quorum iuris sumta ficanatione generalis ē regula ad contractus et ultimas voluntates. sicut patet ex d. l. 68 § 2. sed hic ē quod melior cond.ᵉ oblata prima venditio transit in 2.ª venditione conditioni

Cond.e n. alata, l.a Venditio incipit Col... barari, adebat
super huius arg.ti Vim, circa preteri tanquam dominii translatio
nem vel suspensionem Vertari, sicuti ex mente consultorum apparet
circa adquisitionem fructuum interim per emptorem d. l. 4. § 4 cum sequ.
enti et l. 6. et l. 16. ff. de in diem adictione l. 2. §. fin. dig. 4. ff. pro
emptore: quorum adquirendorum vel non adquirendorum nulla alia causa
est, preter dominium vel defectum dominii: tandem dicebat contrariam
resultantem cond. cessionem et adquisitionem dominii ad instar spi
ritualis cond. impedire d. l. legatum 10. d. l. si post mortem 66. § 2.
et in presenti specie contraria cond. que resultat, cum sua malligni
tate resultat circa impedimentum dominii transferendi = Sed huic
arg.o egregius propugnator noster respondit negando ab exitio cond.
cum die constantem dominii translationem abinitio impedire: tota
enim malignitas cond. supremitt. a natura diei qui ex voluntate
partium adiicit. credit enim in casu dubio dies adiectus vel in terim
ille cui res vendita tradit., re tanquam sua utat., fructus q. interim percip.
quo circa tota natura cond. in hac specie versat. circa efficatiam
vel inefficatiam 2.i contractus qui operat. circa suspensionem vero 1.i con
tractus nequaquam versat. quando quidem sique effectum hic cond. cir
ca 1.m contractum operat., ille unicus e., ut meliori cond.e alata
l.s contractus fiat temporalis, idest limitatus tempore, arg. tex.
in d. l. in fraude 25 § miles 4 ff. de mili. test. at vero q. contractus
nihilominus perfectus. ne fuerit cond. n. operat. quo respondendi exemplo
et nos postea in disputatione publica contra assertores Fabri lib. 22 de
erroribus pragmaticorum cap. 1. cum sequenti, negavimus fore, ut melio
re cond.e alata frugat. retro contractum perfectum nunquam fuisse,
quia propo. negata (cuius probatio nulla e. efficax) ruinam [illegible]
Antoni Fabri edificium dexpuit., ex quo dicendi et respondendi fenesse
plures iuris questiones illustrare potuissemus, in qqq. dubitat. nonnegat

que nihil restant, hinc ac vera conditio conditionalis, tam [illegible] cond. [illegible] astabant. [illegible] debemus tamen; [illegible] mus, videamus ad ornamentum [illegible] emendicare [illegible] [illegible], vide [illegible] Bar. in l. si constante 25 § 1 ff soluto matrimonio n. 24 [illegible] et in l. 6 § 1 ff [illegible] n. 4 [illegible] et Bart. in l. quicumque 30 ff de rebus credit. [illegible] in l. 4 § 1 ff de pactis [illegible] consilio 231 n. 2 = 6

41 Hec [illegible] ad illustrationem [illegible] in d. l. [illegible] 81 § 2 ff de legatis 1°, nisi [illegible] hereditate [illegible] nunc instat [illegible] enim [illegible] [illegible] [illegible] petitionibus [illegible] quod nos interpretamur [illegible] ut interpretationem nostram ex mente [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et pro [illegible] diximus ad illud ex contrario conditionis [illegible] resultante, si Sempronius Stichum intra annum non manumiserit, [illegible] bilis [illegible] filio [illegible]: cuius ratione dominium Stichi [illegible] [illegible] Sempronio 1° legatario, ad nunc effectum, ut fideicommissum [illegible] expediret; nunc ex mente [illegible] dominium Stichi [illegible], ad [illegible] beneficio [illegible] Sempronio [illegible] [illegible] ergo [illegible] contraria cond. expressa adiecta, si Sempronius Stichum non manumiserit, et Stichum [illegible], non potuit existens cond. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scilicet [illegible] Stichus ad [illegible] legatarium [illegible] cui immo limitatus ille effectus resultabit, ut inter Sempronium et [illegible] tanquam [illegible] [illegible], [illegible] in Sticho, [illegible] eo habeant, ita ut pars Stichi [illegible] in debito apud Sempronium maneat, pars autem ad [illegible] 2um legatarium pro indiviso transferatur etiam, [illegible] manifesti [illegible] 6 § 1 de [illegible]

fructu accrescendi l. sub cond. 10 § ult. ff de adimendis legatis l. 1° § si decem versiculo sed si sub cond. ff ut lega. torum nomine caveatur l. plures § 3. ff de leg. 1° arg. tex. in l. conjunctim 8 ff de leg. 3° l. unica § si conjunctim C. de caducis tollendis § si eadem 9. instituta de leg. ratio autem ex praedictis juris vona est deducta quia si 1° fundus legetur pure, deinde 2°. idem fundus sub cond. legetur existente cond. legatu 1° legatario non adimitur sed tamquam inter legatarios re tantum conjunctos dividitur ex alegatis juris Donellus lib. 8 commenta. cap. 20. Anto. Gomez lib. 1° variorum cap. 10 Duaren. lib. 1° de jure accrescendi cap. 7. Cuj. in d.° § si conjunctim in l. unica C. de caducis tollendis Vazquez Menchaca lib. 2. de successionum creatione § 10 n.° 102. et sic in praedicta Juliani specie juxta nostram interpretationem si chus 1° legatario relictus, vere sitio dici adiecti illi pure adquiritur, existente cond. 2.i legati, non fatetur 1.i legati ademptionem, sed divisionem dumtaxat sed sic est quod Juli. contra decidit. Ergo interpretatio nostra, imposterum est contra mentem Juli.

Etenim nihi audientium fastidium timeremus, plurima hic ex ... juris principiis comparata in tenebras feremus; proinde quod nunc hesitat sincere respondisse aequum. Existimo pecare propter ignorationem vel potius dissimulationem, 2.° latentis limitationis ad tex. in d. l. 7 et d. l. 10. ff de adimendis legatis cum suis concordantiis nimirum ad hoc ut ut potestas 2.i legati conditionalis, hos duos proprios suos effectus producat respectu 1.i legati, scilicet sub cond. adimere, ad quod sub contraria cond. dare; illud necessario requiritur, quod exprimitur in l. sicut adimi 5. ff de adimendis legatis, scilicet ut in 2° legato conditionali, fiat expressa commemoratio 1.i legati. v.g. Titio fundum Cornelianum lego, deinde, fundum Cornelianum quem Titio legavi, Sempronio do lego si navis ex Asia

Benexit. Commemoratio enim prioris legati quae in 2° legato importat conditionale, illa eadem causa formalis est quae existente cond. facit 1i legati ademptionem, ad quam eadem pendente cond., impedit 1i legati efficacem cessionem ... obstat. et ... proxime. alioquin si secundus legatus ... prioris legati commemoratione concinnatur, cum ... natura con dil. 2° legato ad secundo nulla causa 2i legati in fluctu habet. ... fundum libonianum do lego, deinde, fundum libonianum Seio do lego, finaliter ex alia benexit; in hac enim specie, pendens 2i legati cond. non impedit 1i legati efficacem cessionem, nec eadem 2i legati existens cond. facit 1i legati ademptionem, sed solum facit rei legatae divisionem, tanquam in re legataria ... conjunctos, ad quos liberalis orationis vocatos ... l. 6. § 1. ff de usufructu legato ... proxime ... ex quo autem ... naturali ac fonte haec adimendi suspendendi ... potestas commemorationis prioris legati intellexerit, quando in 2° legato conditionali ... prioris legati commemoratio, longe distinctius explicare quam ... eligere, nos ita explicare volumus; ... in legatis omnino puris, deinde in legatis quorum posterius est conditionale (eadem ... ratio) ... quando testator ita legat, Titio fundum libonianum lego, deinde eundem fundum libonianum quem Titio legavi Seio do lego, il ... procurat ... scilicet facere imperfectum sive in fieri, id ipsum quod iam perfectum sive iam factum est fuerit. ... enim quem Titio legavi (quod ... perfecti) Seio do, ... verbum temporis praesentis) ... tempore ... facere imperfectum, quod ipse fateris iam esse perfectum sive ... factum: ... unde ... haec posterior oratio in praesenti temporis concepta, cum memoria praeteriti perfecti, ... praesumptionem facti importat, ... con... expressa praeteriti facti confessione, ... praesens ... futurum

consert negocii eventus. ē hec posterior oratio cū commemoratione prioris legati, facit eius de 1° legati ademtione. patet contra q. quia in ea importatur formaliter penitentia et actus priori actui contrarius. tam vero si hec penitentia hinc infer ponatur quando non obstante preteriti facti perfecti confessione, ac bene tamē perfectus non dus e qa restat morl testatoris, que suprema voluntate finaliter claudit et perficit, necesse ē penitentia effectus suus sortiri, q. voluntas suprema ambulatoria ē l. 4. l. 18. ff de adim endis legatis =

Aliter autem quando 2us legatus purus velut conditionale, expressa 1° legati mentione non habet. v.g. Titio fundum libonianum lego, deinde Seio fundum libonianum lego. in hac enim specie testator nusquam fatetur 1us legatus est perfectus: immo eo ipso q. ad 2us legatus prosilit, tacite fatetur voluntatem mentis quelibet non fuisse perfectam. ē 2us actus non ē priori actui contrarius, neque imeo imbolbit facti penitentia priori deest si 2us actus aliquem factum vel impressum habet ille ē profecto: porrecere scilicet q. nondum perfectus ē ē 2us actus, idest 2us legatus, prioris legati ademtione non facit sed potius eius legati dubisione, ita ut ex utroque legato testatoris voluntas perficiatur. ut l. 6. § 1. ff de usufructu accrescendo cum supracitatis = quod fatiemus illustri exemplo manifestum. pone Apelles sub Veneris pictura ita inscripsisse Apelles fatiebat. quero quando Apelles, post hanc inscriptione plures picturae lineas adiiecisset adiectas tamen lineae non importarent quasi preteriti erroris emendationem vel confessione, sed potius importarent negotii bene inchoati consumatione: siquidem inscriptio illa Apelles fatiebat, ut pote pendenti imperfecti, supremas admittit lineas picturae perficientes

Vero si etiamsi tradiderit picturam in capsula cum eius fecit postea quod aliquas lineas pictura adiecisset, adiecerit profecto pictor, veruntamen ex eius emendatione ad quod confectionem importaret quod cum in principio illam quam perfecit, significabit perfecti confectio, quid quod supra confectionem perfecti adiecisset, erroris potius confessio emendatio quod fuisset. alioquin si perfecta iam fuisset aliis superuenientibus lineis non indigeret. quo exemplo eadem presenti proposito; consentanea est statuto quo sine mentione prioris legati iam perfecti eandem rem legatam 2º legatario pure vel conditionaliter legat expressa legati emendatione non poenitentia ostendit, l. sicut § ff de adimendis legatis: at vero si rem quam 1º legatario legaverat 2º legatario absque memoria prioris legati iam perfecti relinquat, iam intentionem non emendat sed potius perficit: quia quamvis tacite legatum 1º. de voluntate fuisse perfectum: quinimmo ex ipso quod ad 2m. posuit voluntatem sine mentione prioris, satis fatetur 1m. esse imperfectam habere, quae 2m. voluntatem perfectionis faceret quocirca in 1ª specie, fit legati translatio l. § ff de adimendis legatis. in 2ª autem specie non fit translatio sed coniunctio ut l. 89. ff de usufructu accrescendo cum supra citatis. neque profecto magnopere admirandum est nos exigida verborum et temporum significatione postin re presenti effectus comminuscit maiorem in effectum ex hac praeteritorum perfectorum quam imperfectorum significatione deducendo. ubi videre est in l. si quis l. 12 ff de r. c., l. fideicommissa 11 § sic fideicommissum § cum sequenti ff de legatis 3. l. uxore 41 § scaevola 13 ff de legatis 3. Pet. Barbosa in l. 2. § in fi. ff soluto matrimonio n. 30. A. Costa lib. 1 selectarum cap. 24 n. 1 Bonz. lib. 15 comm.

qq. 2. et lib. 8. commenta. qq. 25 otomanus lib. 1. observ. qq. 8. =

Ex qua doctrina Iqsedi obiectio contra nostram ad Iuli. interpretationem dilui omnino. Iul. formula ita concepta e. Stichum Sempronio lego ut in tra annum manumittat, et si non manumiserit eundem Stichum Titio lego. in qua formula cond. existens manumissionis omnino facit inter 1.m et 2.m legatarium coniunctionem realem, sed omnino totalem translationem, uti Iuli. inquit. ratio e. quia in 2.o legato Titio sub cond. relicto expressa sit mentio 1.i legati imperfecti quod Sempronio relictum fuerat. Verba enim illa eundem Stichum Titio lego. tantundem valent ac si testator dixisset, eundem Stichum quem Sempronio legavi Titio lego. Seni preteritum perfectum legavi, non exprimatur latini sermonis proprietas per sincopam efflagitat. ceterum nullus latinorum insitabit ... subaudiri verbum legavit, et in 2.o legato expressa sit prioris legati memoria ... in 2.o legato, si cond. existat, non realis coniunctio, sed vigore sola translatio importatur = Rursus alio etiam modo respondemus videlicet in 2.o legato quasi poenam quandam manumissionis fideicommissariae omnino importari uti sapienter Gregorius notavit in suo commentario c. 25., et sit ademptio, non vero sola coniunctio arg. tex. in l. Iure civili 29 et l. Iuli. 81 §ult. ff. de condi. et demon. quibus nos excripsimus ad Papi. in l. intra 40 ff. de pactis =

Sed enim vero quae superior ad Iuli. interpretatio in d. l. 81. §2, excepta iuris ratione a nobis explicata constare videatur. nihilominus tamen ingentior restat vincenda difficultas, ex tex. in l. Stichum 25. in 2.o responso ff. de manum. test. cuius loci expeditio tam e. tractat enim ibi Iulianus de haerede legatario Stichus testat. ut intra annum manumittat, in qua specie fideicommi. libertatis, possibile ei quem directam praebeat, nemo deinceps dubitabit; tota difficultas versatur in 2.o responso, in quo Iuli. mutata specie sicuti ex verbis videtur cum casum tractat. in quo haeredi legatario Stichus relinquitur ut eum manumittat nulla adiecta temporis me-

et si non manumiserit Stichum liberum esse iubeat, quae exemplum tamen nostri speciei. Ita enim Iuli. scribit Respondi hoc modo libertate data si Sempronius non manumiserit Stichum liber sto, Sempronius nisi manumiserit, nihil Iuris in Stichum habiturum, sed liberum eum futurum. in quibus verbis nulla e. anni vel temporis alicuius commemoratio et tamen decidit Consultus possibilem et fideicommissa. manumissione, quae et ius patronatus in Sempronio fundet, et libertatem directum praeveniat, et non solum quando resultat condo. cum adiectione diei, verum etiam quando sola condo. sine die resultat possibilis e. fideicommissa. libertas, quae directam ante veniat, etiam in persona Stranei legatarii, de quo Iuli. loquitur certum e. equidem circa huiusmodi speciei rationem illud in primis admonemus nos voluntarie angustiandi spatii vellet: alioquin sicut liberius et cum... ... exercemus consultum in altero responso non mutare speciem, sed eius potius continuare cui ibi profecto subierit negotium in predicta specie. sed tamen quia ipse manifeste excepit speciei casum mutari, ad quod etiam nos tam pridem conservimus magnum iuris arcanum in illo Iuli. responso latere, hanc mutatae speciei suppositionem sponte admittimus. proinde quae contendimus speciem Iuli. ab specie nostri nequaquam differre quaestionem tamen illud Iuli. tractatum circa libertatem etc. siquidem vero non tractat de efficaci libertate fideicommissaria Stichi praestanda, quae pro fecto impossibilis e.) sed de iure tantum Patronatus, quod ex manumissione etiam inefficaci resultare potest. quae nostra consultatio ut rectius percipiatur signanter observandum e., quod quamvis in predicto Iuli. responso, impossibilis sit efficax manumissio fideicomm., non tamen e. impossibile, extrinsecum manumissionis factum, sive extrinseca aspudina illustrantis manumittendi cerimonia, in qua tamen si vera liber tas

n(on) fecit, importat tamen, bonum, dici deviare ab manumittendi ex studio testatoris arg(umen)to tex(tus) elegantis in l. mulier 20 § 2. ff de condit. instit. Cum in extensione manumissionis facta, tamet si inefficaci debet tamen ex studio testatoris Jus patronatus =

Quae assumptio ratione exempli quae ad [illegible] sibi Juli. autoritate probatur. autoritas e(st) in [illegible] Juli. verbis ibi: respondi Sempronium cum manumiserit nichil Juris in Sticho habiturum, sed libertum eum futurum. in quibus verbis quis eam non animadvertat Claram locutionis emfasim, in quibus cum sermo de libertate per factum legatarii imposita, neque quenquam neque respondet, neque de illo Jure, quod in verbo manumisso resultat, sed solum de iure, quod in Sempronio manumittere resultat. Sicut non manumittit, neque manumittendi factum per aeternum manumissionis factum demonstrat. nichil Juris in Sticho legatarius habebit, id est Jus patronatus non adquiret sicuti omnes interpretantur. ad vero si manumiserit tamet si inefficaciter, aliquod Jus in Sticho legatarius habebit scilicet Jus patronatus, quod in illa specie debet, non quidem manumissioni efficaci (quae revera impossibilis fuit) sed voto manumittendi et obsequio testatoris per factum exterius declarato. nec plane paribus omnino e hoc factum manumissionis, tamet si inefficax. nam sicut Curtio et [illegible] credere par est in l. quiriome L 22. § [illegible] ff de V. O. in illa specie propter moram donatarii, servus donatus ex constitutione Divi Marci ad libertatem raptus e(st). sicut tradit omnes fere censuerunt, ut habere e(st) apud Vasquez et Cossenson et Duarenum ibidem et cum lib. 10. observatio. cap. 21. si quidem constitutio Marci ex interpretatione Pap. ad verbos etiam donatos porrecta e(st) l. generaliter ff qui sine manumiss. l. causa 20. ff de manumiss. l. 16. § 1. ff de manumiss. et in dicta l. 1. C. si mancipium ita fuerit alienatum, cum aliis congestis a sapientissimo Gongora n. 9. et [illegible]

quam tibi testibus in h̃o, petie liberam ex constitutione marcire
speriat: asserit tamen Scevola in statu donatore quo
cuius heredes, et quam pe. testibus ipsis, cum donatario asserere posse
ut se esse manumittat: cuius ver. xxo c. [illegible] Accursius [illegible]
et antiquos: quod tamen si factus manumissionis a donatario ne
confirm in ea per eorundem, futurus ^t^ inefficax ad effectus libertatis pre
standa, quam constitutio Marci iam restituerat, intereste statu po
terat, tam statuu donatorum quam testibus ipsis iam liberum, ut ex
actus manumissionis factus apud magistratum publice in
terponato, ut publicus obnoxius quod nota illa libertas
liberat; que sine [illegible] videri poterat ut pote ex illa
constitutione ipso iure competens. que xxo etc. dissoli
ceat in libro 2. observatio. cap. 22. Duareno tamen placuit
abest. Scipioni Gentili, quod et nos laudabimus in nostra disputa
tione in cap. ult. n.o 44 quo Scevole exemplo adduci. propter
..cto, prudenter dicemus [illegible], testibus quidem in statu ⁺
Juli. iam directa libertate gaudere ut Caius noster docet, et [illegible]
ratio probat: cum tamen in terris adeo testantes ipsis inefficax
posse, ut sternuus manumissionis factus quamvis inefficax alienare
aiqui interponato: intelligi quidem testibus, ut ex publica manumissio
nis solemnitate apud magistratum et [illegible] innotescat esse ipse
liberum ee.: in testibus praedicta testatoris ut plenus obsequium suo im
perio legatarius exhibeat uti ingnaviter dicet Cattaneus in
tractatu de pactis n. 40. et elegantiam affirmandi e. in d. l. [illegible]
15. in 2o responso ff. de manumissionibus; nequaquam probari possibile
ob inexspectie Caii nostri fideicommissaria libertate; sed illa
dumtaxat probari, videlicet ex inefficaci manumissione, testim monadis

+ statim

adquiri ta mortem boty manumittendi qua propter obsequi ay testa toris =

Rursus recedo ad Iulianum, nostram enim interpretatio valida ratione probat. q. nullus praeter unum hereditatem pronegabit, tacitus qui de scelta mea exprimitur testatoris voluntas circa libertatem fideicommissariam in responso in illo specie, in qua sti cy legat, et fideicommissarius manumittat liberum eum iubeat ee. eo enim ipso, q. in pena neglectae libertatis fideicommissariae directa tribuit, satis testatorem demonstrat, pro cibi amore in libertatem fideicommissi. ut fideicommissi. ferri, ut supra ex sapien. Gregora dicebamus et nos exemplis adsapi. in l. 40 in fine ff de pactis n. 25. q. aute hec fidei commissaria libertas propterea complicatos et occultos iuris casus l. impossibilis, eiusque testatoris voluntate vi tolli: nec ius q. ex voluntate resultat immutare hec impossibilitatis potest l. 1. relator 4. ff de heredibus instit. l. 3. c. de institut. et substit.; adeo enim oculta e impossibilitatis causa ut etiam sapientiores solvere posse sicuti contigit Cuiac. et Alberico. q. etiam ex ipsa Gaii nostri inscriptione potest: adeo enim admirabilis et oculta impossibilitatis causa in hac specie ee credidit, ut prudenter existimaverit hunc casum referendum ee ad casus singulares et paradoxicos. impossibilitatis causa adeo ocultam eiusdem voluntate testatoris circa factum fideicommissariae manumissionis vi tollit, vi enim de illa cogitabit neque cogitare quidem potuit. porro hec ratio circa ius patronatus clarior e; q. testator, propter illam eandem causam propter quam fideicommissariam libertatem eam dedit, lenendus e etiam ius patronatus in persona legatarii prabiti dilexisse: q. ut vulgo dictatur ex philosophis propter q. unumquodque tale e, et illud magis e. tandem ut mentem nostram uno verbo exponamus dicendum e; in hoc casu

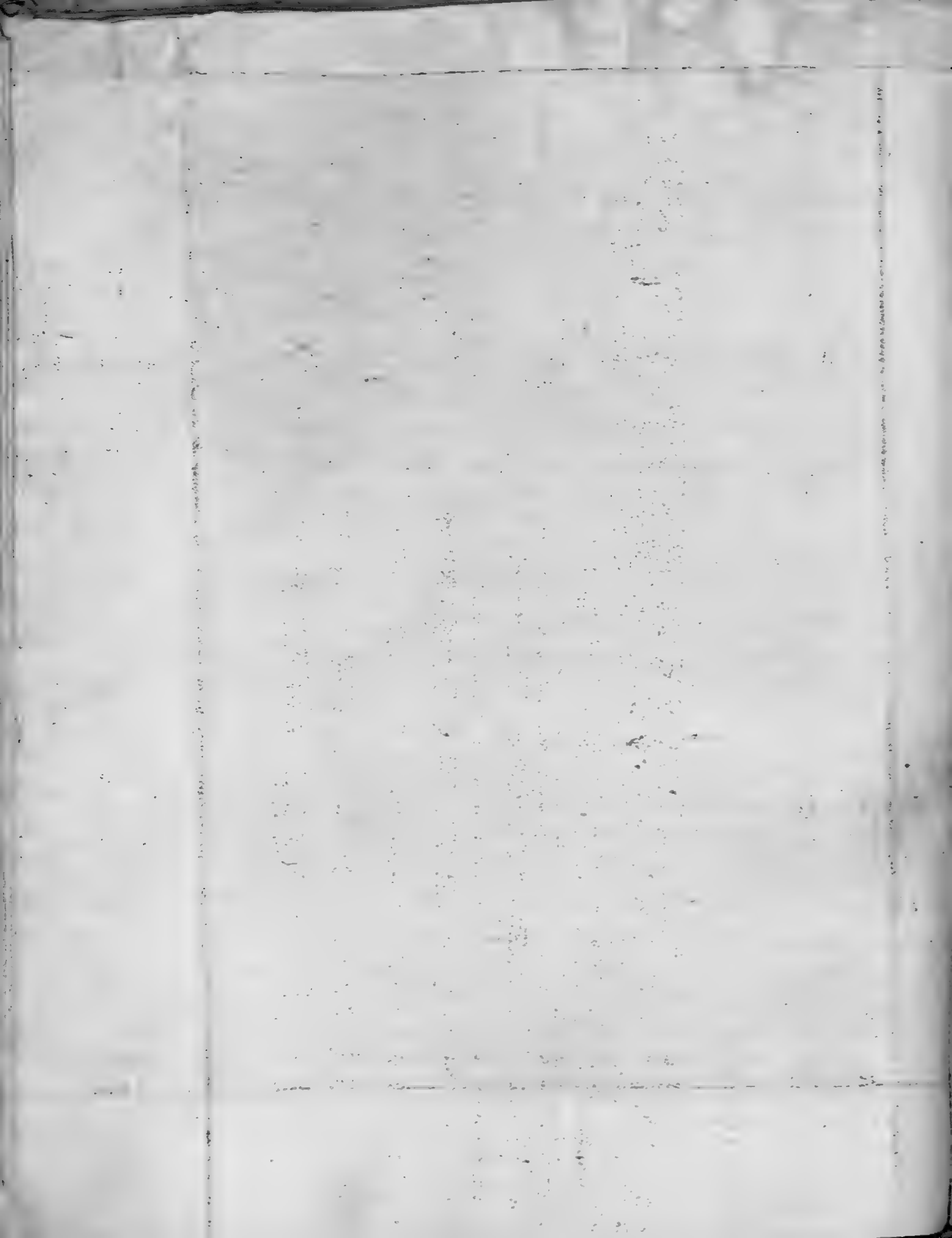
questione Iuris et facti adeo inter se vehementer pugnare ut
Iulianus ad media via eligendam coegerit; ne media via in ardius
Iuris et facti questionibus Iuri decidere et Iuli. [illegible] Iulianus in
l. si pater 40. versiculo quid in hoc casu ff. de heredibus instituendis
et nos scripsimus in solemni commentario ad Iulia. in illa lege quo
circa Iuris necessitati directa libertas debetur. l. eius ita 87. ff. de
fato liberis legibus concordanti; ceterum quaestioni facti, idest vo
luntatis et iudicii ius patronatus in dubio, quasi quoddam medi
um e. inter directa et fidei commissaria libertas=

42 Tandem, ut pauca de illis exempli deferamus, in quibus ius patronatus contra libertos directa libertate gau
dentes conservari nobis libet, pretermittimus in primis libe
rtatis directae ex senatus consulto Rubriano debendae in qua
specie ius patronatus remanere, vulgo creditur l. eius data
26. § si liberti 7. ff. de fidei commi. libertati, pretermittimus
etiam libertatem directam ex S. C. Dasumiano, Iunciano, et anti
Iuliano, in quibus ius quidem patronatus competiisse et iure consentat.
quia ista S. C. mentem facti representant, prima quam lex
debebat l. si eius 28 § si quis et seq. l. non tamen 51. § sena
tus 3. cum sequenti ff. de fidei commissariis libertatibus, notabit scit
sicut preceptor noster dominus noster D. D. Franciscus Ramos del Man
in illustratione horum S. C. n. 6. cum seq. in [illegible] ad l.
de fidei commi. liber. et de 22 quaestio. [illegible] in l. si impubes 23
ff. de libertis datis. propter eamque causam etiam pretermittimus con
stitutionem Diocletiani, quae de ius patronatus conservabat con
tra libertos directa libertate gaudentes, quia constitutio reperta
ad facta emptionis et donationis, qui manumittere debebit

l. 3. § iis plane 2. ff de suis et legitimis l. ineo 45. ff de adulterium [illegible] l. 3 ff [illegible] et agg. illustrissimus Gorsora in suo Commentario in §. Dore. lib. 2 commentariorum cap. 22 oto manus lib. 4 observationum cap. 23 Verum tamen et ante leges habeat circa constitutionem et S.C. citata nos tamen vehementer movet [illegible] p[illegible] patribus manumissori contra filios emancipatos [illegible] servatis l. 1. et toto tit. ff hasarente [illegible] l. [illegible] § 2. ff ad S.C. Tertull. in qua specie tamet si pater manumissor [illegible] vendat filium per imaginariam venditionem ad [illegible] contractus fiduciarios nusquam tamen efficiet ut fidei commissaria libertatem illi cui filio suo imponat qui romana et quiritaria liberta te in genuitate gaudeat: et tamen quo actionis ius patronatus contra filium emancipatum patri manumissori conservat: & hoc exemplo n. e. quod ius patronatus in efficaci manumissioni facto tribuat ad verbis personas in toto libertinos vero etiam ingenuos, iuxta libertatum directum ex S.C. rubriano des[illegible] dentes atentius considerantes apparie [illegible] libertas [illegible] manumissores oranes [illegible] d. l. 26. § [illegible] § 3. ff de fidei commissariis libertatibus; l. 3. § plane ff de legitimis tutoribus; Verum tamen ius patronatus et tutella legitima filiis testatoris conser vat. filiis tanquam [illegible] fraudatoris, et [illegible] § tamet si ex rubriano ius patronatus tanquam manumissoribus [illegible] quilibet [illegible] et [illegible], ex alio tamen [illegible] tanquam filii ius patronatus consequuntur d. l. [illegible] § 3. § 1. [illegible] ff de fidei commissariis libertatibus; l. 3. § plane ff de legitimis tutoribus; l. unica § sed et sub cond. C. de latina libertate romanus [illegible] ubi proxime, [illegible] lib. 3. observationum cap. 23. et lib. 20. quaestionum Pap. in l. [illegible] 48 ff de manum. [illegible] [illegible] e. ius patronatus contra libertos directa & Lorana libertate gaudentes [illegible]

praebentes = absolutissimus, quae ad praesentem [illegible] [illegible]
re videntur, illustrante admonitione [illegible]
Gaii relatus in l. aliquando 107
ff. de condit. et demonst. illustrare
hoc unico commentario mavult:
ibi enim ubi recte docuit ho
redius regula continetur in
nostro casu lex [illegible]
recule. itaut [illegible]
Gaii locus unus
contextu pote
alius locum
collocari
debeat

Finita fuit haec lectura anno a domino millesimo [illegible]
[illegible] sexagesimo primo per illustrissimum D. D. D. [illegible]
[illegible] Zamoras cathedrae primae dignissimum praesidem

NOVA ÆMETHODICA TRACTATIO AD TITULUM DIGESTIS DE USUCAPIONIBUS, ET USURPATIONIB.

A Doctore D. Joseph fernandez de Retez [illegible] pertinens cathedra Digesti Moderatus.

Legis [illegible] tabul. [illegible] humanique [illegible] exacte statuerunt, [illegible] fui denunciatione, ut [illegible] Franciscus Valduino ad easdem leges cap. 1. [illegible] fuit [illegible] in [illegible] multorum fragmenta, [illegible] interpolata [illegible] notante Mario Kurtio Galuano in dissertationibus [illegible] 27. et cap. 10. pag. 101. et 109. [illegible] Triboniano [illegible] tractatio [illegible] idem Galuano [illegible] dixit [illegible] antiquiores [illegible] tradita [illegible] academia [illegible] =

Acquirit sedq; Dij immortales possiderunt.
Sic patiendo tibi vos acquiramus [illegible] meam 3.

PRIMA PARS DE USUCAPIONE PRAESCRIPTIONE ET USURPATIONE IN COMMUNI

ubi explicatur ethimologia et diff.

N. 1.

[illegible]
[illegible]
[illegible] mortis causa unionem pignoris capionem, [illegible]
[illegible] pignoris, ita Marcus Cato lib. 1. quaes-
tionum epistolicarum apud Agelium lib. 7. noctium aticarum cap. 10. quem
locum a Gelii causant nonnulli apud Oualdum ad Donelum lib. 5. cap.
5. litera A. Hieronimus [illegible] [illegible]. C. de usucapione pro emto
re, n. 4. Carolus Augustinus Nola in directorio de usucapione
et praescript. 1.a parte. col. 1. n. 2. quasi desiniat separatio pignoriscap-
pionis, et usus capionis; quia pignoris capio, e capere pignus, ipsum usus
capio u. e. capere servum, sed usum, unde deducunt, male utentes gra-
maticum dixisse usus capionem sed debuerant animadvertere, [illegible]
[illegible] non tractasse de usucapione, sed tantum de verbo capionis, an sit
[illegible] et usitatum esset, [illegible] intentum ex catonis loco, quare di-
xit frequenter reperiri in bonis autoribus, a dicimus duo illa exem-
pla nihil id probent dicere usus capio. id est capio usus usus, [illegible]
in nostro tractatu, dicendum sit usucapio id est capere usum, hic enim
loquendi retinet a nostris Jurisconsultis Paulus in l. denique 29. et in l. [illegible]
legibus cauiri maiorum [illegible] [illegible] 44. §. filius familias et Gulielmus noct.
dixit usum adquirere [illegible] capere usum et usu incapere. [illegible]
nus in l. [illegible] 2. §. 1. ex legibus cauiis maiores [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] ... detem[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ... [illegible] ... adversus [illegible] [illegible]
[illegible] ... ad [illegible] Cuiacius volumine 2 selectarum [illegible] thesi 1 =

= Etenim usus apud veteres autores [illegible] ... [illegible] dominium [illegible] habebant [illegible] dominium [illegible] [illegible] habebant possiones ... [illegible] habebant dominium [illegible] possidebant agros [illegible] quaestio [illegible] Festus Pompeius [illegible] [illegible] possiones [illegible] [illegible] Sigonius [illegible] selectar. antiquitatum [illegible] [illegible] tab. [illegible] [illegible] tractatu [illegible] itaque veteres ad [illegible] possiones [illegible] et possessio dicebatur usus [illegible] teste [illegible] [illegible] ... Horatius. [illegible] sacra [illegible] dixit, quidam [illegible] multis [illegible] quarundam rerum domi nium acquirit per possessionem [illegible] [illegible] usus, quia possessionis, quae possessio esse non potest nisi in rebus corporalibus [illegible] 3. de acquir. poss. [illegible] [illegible] servitutum [illegible] incorporalium [illegible] § ult.º de aqua quotidiana et aestiva, ut [illegible]. Salazar [illegible] cap. 12 n. [illegible]

N.° 2 [illegible]

D [illegible] vindicatio significat [illegible] possessionem [illegible] ubi accessio, quae denotat acquisitionem [illegible] ille enim [illegible] dicit, quia acquirit ut [illegible] [illegible] dicitur [illegible] qui ita acquirit, ut [illegible] auferri possit. [illegible] aliud [illegible] D. de V. S. [illegible] significatio horum verborum, in quo [illegible] in l. [illegible] [illegible] [illegible] intelligi, [illegible] [illegible] acquiruntur, [illegible] tractat [illegible] [illegible] [illegible] quis possit acquirere [illegible] [illegible] [illegible] ex persona [illegible] ut [illegible] patris [illegible]

N.° 3

a. ii adquirat uni cuique cap. 4, notant Cuiac. Rebufus. Albericu gentilis et alii int. 1. C. [illegible] ex quo non infertur [illegible] ubi cap. [illegible] [illegible] [illegible] perven. [illegible] usucapione [illegible] [illegible] civile dominium. Vspiani. in dominium [illegible] [illegible] [illegible] ne. 8. ut inferius dimonstrabimus =

N° 4

Definitio

Sequitur nunc ponenda, et [illegible] exponenda diffinitio usucapionis que stat in l. 3. [illegible] [illegible] de usucapione 8. et Divus Isidorus lib. 5. originum cap. 25. Modestinus ita definivit. Adiectio dominii per continuationem possessionis temporis lege definiti. Vlpianus ita dominii adeptio per continuationem possessionis anni vel biennii rerum mobilium, anni immobilium biennii. Ysidorus sic, adeptio Dominii per continuationem iustae possessionis vel biennii vel alicuius temporis. differentia quae perspici potest inter has definitiones habet elegantem rationem. Modestinus quipe relatus in pandectis vel loqui debuit. [illegible] videlicet quia post nominavit anni biennii [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nova [illegible] [illegible] mobilis triennio immobilis [illegible] [illegible] inter praesentes et [illegible] inter absentes. l. unica. C. de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ubi vere alia [illegible] [illegible] [illegible] temporis, Vlpianus, [illegible] locutus fuit ad sui temporis morem quo [illegible] [illegible] biennio ad usucapionem sufficiebant, Isidorus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] respexit [illegible] [illegible] ius Gothorum [illegible] [illegible] loco [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adeptionem Modestinus [illegible] adiectionem [illegible] [illegible] ut notat Cuiac. lib. 5. [illegible] [illegible] adiectione significat additionem quae fit alicui legitimo tempore possedit vel [illegible] [illegible] [illegible] dominium adiiciendum [illegible] [illegible] dominium [illegible] contrario, dus [illegible] [illegible] [illegible] opinione domini [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et dominium quiritarium, ut dicemus infra n° 13. [illegible] hoc [illegible] adquisitionis [illegible] [illegible] alluvionis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] transcursu temporis [illegible] usucapionem [illegible] explicant [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Vela de usucap. 1. p. cap. 2. a princ. [illegible] [illegible]

lib. 1.

[illegible] ... et reconcil[illegible] ... [illegible] ... quod fent[illegible] ... [illegible]

S[illegible] ... [illegible] ... bona fide [illegible] ... [illegible] ... filio Jacobi Goth. [illegible] ... bul. 6. in l[illegible] ... [illegible] ... exercent praedicta requi[illegible] ... difficult[illegible] ... [illegible] ... Josep. Santo [illegible] ... [illegible]

... [illegible] ... quoniam [illegible] ... [illegible] ... capitulo [illegible] ... cap. 2. n. 5. et 6.

9

Sequitur ut videamus [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] forma [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Curantes [illegible]

[illegible]

[illegible] tempus [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] qui habuit [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] quia fuerant facti immunes [illegible] libertati, apud [illegible]

[illegible] exemplis [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

§ 3 [illegible] memoriale [illegible] memoriam [illegible]

[illegible] unde 200 annos [illegible]

[illegible]

[illegible] faciunt, apud [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] potestate principis [illegible]

[illegible]

[illegible] Martin [illegible]

[illegible] Indiar. [illegible]

3 [illegible]

in quo

[illegible]

Quoad [illegible] ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] tab. [illegible] ... [illegible]

[illegible] ... posset [illegible]

[illegible] ... qui sunt Romani [illegible]

Ut notat Jacobus [illegible] ... tabulas [illegible]

[illegible] tabula [illegible] ... [illegible]

[illegible] ... jure gentium, [illegible]

[illegible] ... [illegible]

[illegible] Multis [illegible] in rubrica. Codice de [illegible]

[illegible] ... quarenta [illegible] volumine [illegible]

[illegible] disputatione [illegible], Tex. prima litera. C. et plu

rimi apud Menchaca dicto capite [illegible] nume

ro [illegible], ut [illegible] leges decem virales, quibus

[illegible] introducta fuit [illegible] habuissent [illegible] legibus

Solonis, uel draconis Athiniensis [illegible] legis [illegible]

uel amoribus rei publice Lacedemonice ex quibus

plerique diruntes fuerunt teste Pomponio in lege

[illegible], paragrafo postea quarto de origine ju

ris, [illegible] ex duabus tabulis [illegible]

[illegible] fuerunt, ut in eodem textu dicitur

[illegible] magis [illegible], quam dici potest [illegible] legibus

[illegible] sub libro [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ... [illegible] mihi non [illegible]

Itry Nucapio [illegible] hauit a Solone, [illegible] nij, A amoribus Lacedemonicis

[illegible] Cum [illegible] lex [illegible] in [illegible] tempore [illegible]
[illegible] ut notant autores supra [illegible] =

quaratiores ind [illegible]

S [illegible] dubitabile de quare [illegible] in [illegible] 4º [illegible] ducta [illegible] utilitas [illegible] communi [illegible] et [illegible] centia [illegible] incolant et [illegible] siquidem [illegible] dominio tenere debent [illegible] omnes [illegible] possent dubitare an [illegible] ex l. ult. [illegible] in tempore nullo [illegible] nulla actio [illegible] adversario quod [illegible] reipublice [illegible] cod. [illegible] et aliis [illegible] et causas [illegible] trant omnes [illegible] et transeunt [illegible] lex 1ª [illegible] adendi sunt [illegible] 52. [illegible] 1. tit. [illegible] cap. 3. [illegible] et [illegible] cap. 30. ubi [illegible] dit sed [illegible] reduci possunt [illegible] de prescriptione [illegible] cap. 1. [illegible] cap. [illegible] cap. [illegible] cap. [illegible] 3. et aliis [illegible]

9. [illegible] equitate

[illegible] publici [illegible] utilitas [illegible] equitatis [illegible]

Maximo Salmanticae Lumini,

Sacro divinae Themidos Mystae, Pieridum gloriae,

Virtutis perpetuo columini: priscorum morum honori:

quem certatim ditarunt dotes, quae plures bearent.

Immortali Hispaniae decori.

Illustriss. Dom. D. Josepho Fernandez de Retes

Salmanticensi Juris Caesarei Doctori, Primario rude donato Antecessori:

Cujus Gymnasium occlusit, nuoque sacro abluit aequore Tiber,

Quique magnum Bartolum ad Elysios bibunt amoenos.

Pinciano fisci patrono, et Senatori: regalis gazae

in senatu iterum fiscali: atque iterum

in amplissimo Castellae regio consilio: ~~cujus~~ et ejus ordini

recens Patri Conscripto: Cujus gloriam adrodere

nec invidi acumini morsu dura valuit aemulatio.

Huic

Caesareae novo-antiquae Jurisprudentiae theses

ex Praesidis Voto D.D.

D. Ant. Marino Cordich, [?] Andreae

qui mane vigilant ad me invenient me Prov. cap. 8. v. 17.

Noli diligere somnum ne te egestas opprimat. Prov. cap. 20. v. 13.

[illegible] dicit [illegible] tu [illegible] ita [illegible] in [illegible] sunt.

Conuenit ad [illegible] [illegible] mores [illegible].
[illegible] formatur [illegible].

Quod [illegible] ab [illegible] [illegible] equitate ita dicunt [illegible] equitas [illegible] qua [illegible] [illegible] mansuetudine [illegible] in [illegible] [illegible] iudices [illegible] ut habetur in l. [illegible] gl. [illegible] de [illegible] Constantinus [illegible] et [illegible] [illegible] soli principi reseruare. [illegible] l. uncta l. ult. C. de [illegible] [illegible] iudicant [illegible] equitas [illegible] [illegible] l. [illegible] l. [illegible] equitate [illegible] sibi [illegible] [illegible] debent [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] C. de [illegible] Jacobus [illegible] tomo [illegible] [illegible] equitas [illegible] [illegible] [illegible] nos possumus [illegible] equitatem [illegible] debitis circunstantiis [illegible] [illegible] hec equitas [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Cicero in oratione pro Cecina ibi: ex hoc [illegible] verborum angustias et ad omnes [illegible] angulos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] judex cerebrum equitatem retinere poterit, quia mansuetudinem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] interpretationem legum de- [illegible] [illegible] in equitatem, idem in utilitate publica [illegible] quae libertate praes- [illegible] [illegible] n. 8. quaequis [illegible] [illegible] [illegible] laudat =

10. Utrum jure naturali sit usucapio

= Proxima superiori questio est utrum de jure naturali sit usucapio quae licet facie diversum videtur, quia ad alienandum, nec ad amittendum proprie dominium singula et so- lummodo ratio naturalis est voluntas domini § per traditionem 40. instit. de rerum divi- sione, quia id quod nostrum est sine facto ad alium transferri non potest. l. id q. ll. de regulis juris, l. [illegible] 9. § ult. 1. de [illegible] dotium, sed per usucapionem res amittitur citra dominium voluntatem, quae est contra principia juris naturalis, quae jure non videntur interpretari voluntatem in eo qui patitur rem suam usucapi, apud [illegible] Sual. [illegible] ad Dorol. cap. 4. lit. D. et cap. 30. lit. C. Benedictus Pinel. lib. 1. relect. cap. 17. n. 13. quod quoniam respectat ad voluntatem amittendi de qua hic loquimur, agimus enim de expressa, et voluntas haec interpretativa, quam [illegible] est potius [illegible] contra voluntatem domini et sola juris censura inducitur ut post multos doct. petrus Barbosa in l. si quis emptionis C. de praescri- ptione triginta vel. 40. annorum ex n. 14. Deinde quam iniquum est natura ut alterius alterius injuria fiat locupletior. l. nam hoc natura 14. de condicti- one indebiti et contra praeceptum naturale suum jus cuique tribuendi. Sed per usu-

11. capionem suum [illegible] domino aufertur, ergo contra rationem naturalem est usucapio =

= Variis modis se gerunt interpretes in decidenda hac quaes- tione, quorum placitis omissis potius quam rejectis sic difiniendam censeo. Prae- cepta juris natalis quaedam sunt universalia, quaedam magis specialia ad casum [illegible] quae illis generalibus praestantiora [illegible] obtentu maioris boni. divisio attribuitur ratio [illegible] [illegible] in textu hoc jure § de justitia et jure. In mundo optima fuit atento primaevo statu in quo nondum resipuerat fraterna charitas inter homines, neque eorum animos invaserat avaritia; sed postmodum illanguente, et ex aliorum parte discordia qui ex labo- ribus aliorum ditari volebant, ita discordia in [illegible] multo melior fuit rerum [illegible]

[illegible] utunus omnis [illegible] habet et utreque [illegible] qua ius rem statuto Civi
[illegible] poterat et [illegible] Aristoteles lib. 2. [illegible] cap. 2. neque similiter
præceptum illud ut [illegible] sine voluntate domini aliquis transferri
naturale est et forte prius in tempore, quam alia præscriptio et usucapio, quæ iure civili
novum introducta fuit, sed eo occasio est multarum litium [illegible], cum nec
inmutationes [illegible] habuerit ius transferendi invite, nec homines fiderent
[illegible], si sicut servi domini [illegible] præstare, inducta fuit adquisi
tio per usum possessionis quæ continuatur ad [illegible] discordiam: igitur hoc genus
adquisitionis speciali [illegible] ratione naturali nititur, derogatque illi generali præ
cepto, dixi requisita domini voluntate in transla[t]ione dominii. et ut uno ver
bo dicam adquisitio per usum frugium temporis, est forte in præceptum illud, sed
non [illegible] naturale, nititur quippe alia solidiori, et quæ magis publicæ uti
litati respicit a quo genere interpretandi [illegible] [illegible]. P. G.
lib. 40. sintag. cap. ult. Vasquez Menchaca illustrium cap. 52. Cov.
in regula possessor. 3. part. a prin. Osuald. ad Donel. lib. 5. cap. 20. lit.
A. [illegible] disputat. 22. thesi ult. Litera A. [illegible]
præ dicta rubrica ex n. 45. quorum aliter alii quos ipsi referunt=

Cum igitur equitate natu
rali [illegible] usucapio et introducta fuerit ob bonum commune, consequens
est ut etiam in foro conscientiæ debeat admitti nec peccet qui dominium vel su
perius quæsitum retinet, et si postea in conscientia rei alienæ incidat, acce
ditque [illegible] in lege humana residet potestas adjudicandi,
et auferendi dominia ex justis causis cum ipsa sit omnium rerum regi
na. [illegible] 2. de legibus. [illegible] quod potestate legis fit iustum est, deinde [illegible] iure
canonico quod [illegible] saluti animarum [illegible]
[illegible] et præscriptionum cap. 1. cap. vigilanti. 6. cap. ult. de præscriptio
nibus. et in decreto gratiani. 16. q. 3 per totam. sed non retineretur
[illegible] [illegible] ita sentire cerneret. [illegible] ubi pxi
[illegible] et § 2 [illegible]. Soto [illegible] lib. 4. q. 5. articulo [illegible]
[illegible] 303. [illegible] in 2. 2. dub. 11. 61. [illegible] 2. cap. 6.
[illegible]. D. B[illegible] [illegible] lib. 1. de [illegible] n. 123. [illegible] 19. Vtrum in Foro Conscientiæ admitatur=

[illegible] tract.

T[illegible] tomo [illegible] in Boni
[illegible] Diana [illegible]
[illegible] Sanch[illegible]
Abulen. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] D. [illegible]
[illegible]

tract. 7.

13

De effectu usucapionis

Nunc de effectu usucapionis videamus
Est vero illa, quod adquiritur per eam perfectum quoddam rerum dominium, quod
dicimus quiritarium. Erat enim civilis modus adquirendi, ut
mancipatio, et in iure cessio. Ulp. in frag. tit. 19. Omnes enim res
aut mancipi erant, aut nec mancipi. Mancipi dicebantur
praedia italica, et animalia mansueta, sive quae grega-
tim pascuntur, item res mobiles, quae erant in perfecto dominio.
Nec mancipi appellabant praedia provincialia, sive essent sti-
pendiaria senatus, sive tributaria principis, quorum dominium qui-
ritarium eorum apud Populum Romanum vel apud principem
residebat, possessores vero tantum possessionem perpetuam habebant, sive domi-
nium bonitarium, item animalia fera, aut arte mansuefacta
quae non erant in perpetuo dominio sed quandiu sub domini
custodia retinentur, et quasi se in libertatem recipiant amittuntur
et fiunt nullius, ceduntque denuo occupanti. §. 3. cum seqq. Inst.
de acquirendo rerum dominio. §. ferae inst. de rerum divis.
In summa res mancipi poterat a dominis alienari, et dominium
perfecte transferre in potestatem accipientis, et res nec mancipi non poterant
alienari, sive quia dominium quiritarium non erat penes
[illegible] ut praedia provincialia, sive quia ipsi non erant in eorum
perfecto dominio, ut ferae bestiae, dicebantur nec mancipi, quasi ex
[illegible] ubi alioqui laudatis [illegible]
[illegible] civili adquirendi dominii quiritarii [illegible]

res

Ut ii nec mancipi si quae tali[illegible] incapaces erant [illegible] possent
usucapi veluti stipendiaria et tributaria praedia [illegible]
instit. [illegible] Theophilus hostt. l. unica C. de usucapione transfor-
[illegible] mandaque nobilium [illegible]
semper infra numero [illegible] dum nec mancipi [illegible]
[illegible] traditione [illegible]
[illegible] quae [illegible] cap. 19. [illegible]
[illegible] dominium bonitarium [illegible]
[illegible] 1. §. quitatum 16. theophilus in §. ult. instit. de libertinis
[illegible] vero per annum vel biennium possessi fuerant in dominio quirita-
rio [illegible] et per usucapionem adiiciebat quiritarium dominio bo-
nitario ante adepto et hoc sensu [illegible] verbum adiectio [illegible]
[illegible] in l. 3. hostt. ut dixi supra numero 4. [illegible]
praetor adiiciebat bona [illegible] fiebat dominus quiritarius sed bonitarius
[illegible] quae [illegible] iure pro [illegible] praetor non [illegible]
[illegible] dominum quiritarium quo sensu [illegible] in
§. 3. [illegible] instit. de bonorum poss. sed [illegible] dominio adiiciebat
quiritarium per suffragium temporis [illegible] anno vel biennio [illegible]
[illegible] ut indicatur in l. 1. de fidei. her. pet. l. here-
[illegible] effectus usucapionis notant [illegible]
[illegible] 4. Cuj. in paratitlis ad tit. C. de usucapione transform-
[illegible] l. 2. de origine iuris Antonius fab. [illegible]
cap. 1. et de erroribus pragmaticorum decade 56. errore 4. [illegible]
in summa instit. de interdictis n. 53. [illegible] Merilius [illegible]
[illegible] cap. 3. =

Illutamen dominio effectum [illegible]
re quam iure novo, ut qui a non domino bona fide et iusta causa [illegible]
[illegible] accepit [illegible] legibus [illegible] dominus [illegible]
[illegible] fiat dominus per usucapionem cum alioquin per traditionem domi-
[illegible] fuisset [illegible] nec dominus erat qui tradidit, nec quisquam plus iuris
[illegible] transferre potest quam ipse habet l. traditio 20 [illegible]

itaque qui dominus non est, et ex justa causa tradat, non transfert dominium sed causat usucapiendi conditionem. l. cclabibus ... de ... emptione. Alexander in l. poss. 18. § si jus. ... de adq. poss. Ubaldus ad Donel. lib. 5. cpt. 10 lit. D. et usque tradita accipit usucapiendo dominus fit ut docetur in l. traditionibus 20. C. de pactis ubi verba usucapionibus refertur ad ... quando traditor dominus est, verbum usucapionibus refertur ad eum qui non est dominus, sed ... ab eo ... ... cum possessione ... dominium quintarium ... ... explicanda sunt in l. ... fundum ... § ult. ... in l. ... 19 ... causa maioris ... pertotum de publiciana in rem actione ... § ... de actionibus l. quia lienam 54. ff. ... 56. § ... de evictionibus ubi ... aliud ... liberat a periculo evictionis ... usucepit vel usucapere potuit et per eum stetit quominus usucapio effectum sortiretur. probant ... in l. damni 18. § 1. de damno infecto. l. requit. 4. § ... h. tt. l. 1. C. ... usucapionem. l. ult. C. ... edicto Divi Adriani tollendo. l. 1. et 2. ... 3. docent Donel. et ... cum multis d. lib. 5. cpt. 20. pertotum et omnes moralistae laudati supra num. 12=

15 Nec probandi ... veteres interpretes, quorum longum Cathologum recenset Vazquez Menchaca illustrium capite 54. numero 1. qui dubitabant utrum per usucapionem tolli posset veteri domino dominium rei, et adquiri novo usucapienti quoniam dubitatur dominium esse juris gentium. l. ex hoc jure. ff. de just. ... Jure usucapio ... civilis, sed ea que juris gentium sunt per jus civile tolli ... § naturalia institut. de jure naturali quod usucapio ... ... dare potest dominium directum et perfectum sed ad plus utile=

Judicant

per

pertinentes usucapione adquiri dominium directum rerum mobilium, sed per decennales tantum adquiri utile dominium rerum inmobilium= quam sententiam sequuntur Vasquez Menchaca ubi proxime. Covarruvias regula possessor tertia parte principio numero tercero. Angel Rusiña authentica nisi triennale numero 36. et duobus sequentibus. C. de bonis maternis sed utramque sententiam mendicae est iuri induita= 3a 5a et aliorum veterum quos sequitur Angel. Bald. in l. sequi emtionis 8. numero extra 12. Codice de praescriptione 30. vel 40 anno. adquirentium nisi dominium cuilibet dominium naturale, asserentium quod per usucapionem rerum mobilium et inmobilium adquiri dominium civile naturale remanere penes veterem dominum=

16. Sed et huic sibi la opinio est in lib. quoad la opinionem negamus usucapionem esse iuris civilis esse, cum sit iuris gentium re alteram introductione ut dixi n. 6. deindeque quamvis tota iuris civilis et non est dominium, quia lex civilis maduxita iuris gentium prevenisse et incogitate tollendi decendi dominia ut etiam tertio habet Covarruvias in regula possessor 3. parte numero 6. quod ius civile retinet per omnia sequi ius gentium. imo cum statuta civitatis alia veritate ab eo recedunt tunc ius civile efficiunt. l. Ius civile 6. de Iust. et Iur. docent et illustrant Vasquez Menchaca lib. 1. illust. cap. ultimo Cuiacius in l. 1. § huius studii eodem tit. Donel. lib. 1. comment. cap. 12. et ibi varius mis Os. tit. l. Madera cap. 4 ad rumaverit. pertorum. Henriques. Spondanus in semeteriis sacris. lib. 2. parte 1. cap. 2. § lex mere civilis ex multis causis potest veteri domino tollere dominium et novo deduere, quamvis dominia iuris gentium introducta sint= 2a opinio refertur cum ex propria verbis quod vidisti praescriptio nam est mera ignorantia terrarum= 3 ita quod viventes facile quia licet civilis lex introduxisset usucapionem et invenisset hunc modum adquirendi dominium tamen dominium hoc modo adquisitum nimirum naturale licet et quod adquisitum mihi naturalibus. dominium enim semper eius de speciei est quamvis modi aut causae adquirendi sint diversi argumentatio ex l. 3. § Generaliter ad 4, ... igitur quam modum naturat

dominium adquiritur ex causa emtionis ab adquirito ex causa permutatio
nis sive hereditatis fuisse adquisitum per modos a iure gentium inductos
vel per modos iuris civilis ut in rubrica l. et observant Bartolus in l.
ex hoc iure §. n. 5. disput. et ibi Gaso n. 42. cum seq. una litura de
l. ex potest omnes dubitates et subtilitates ceterum quas male ex anim

De praescriptione

at. P. Barb. eod. n. 8. a princ. 17.

Sed ut verum fatear errores
et ab illo fluente manarunt ex ignoratione subtilioris praescriptionis
quam circa in principio exponam. praescriptio a lite communis est, alia praescri
pta; et praescriptio in communi dicitur quaevis exceptio qua rei vel rumor
ovet intentionem actoris, hoc modo accipitur in tit. ff. de except. et praes
cript. ubi communiter notat sic in l. si divortio 91. de solutio. quidam
praescriptio doli mali pro exceptione et in l. 1. C. ubi senatores l. C.
communi et in lege si fideiussor 7. quia satis dari cogantur sive praescriptio
aliisque locis quae colligit Brissonius lib. 4. de V. S. et alii verbo praescrip
tio ratio est quod cum praetor despiciebat formulam actionis quam reus apud iu
dicem dari expetierit; sicut in die certatione habita coram praetore defen
sione apponebat conditionaliter describebat actionis formulam et praescri
bebat iudici modum quem teneret in iudicando, ut si paret Lucium Titium
100. Seio debere eum condemna: ni pactum fecerit de non petendo propterea
erat praescriptionis despiende adverbium Ni vel nisi vel si non Bris
sonius lib. 5. de formulis et nunc ad exceptiones pag. multi 402.
multa apud pith. in rub. de except. a princ. Cironius in paratitlis
ad tit. de exceptionibus et ad tit. de praescrip. Por. Adonius lib. 1. var.
quotidianarum cap. 1. §. 1. ex n. 4. et disp. 38 in princ. Mulart. cap.
de praescriptionibus cap. 1. a princ. 18.

Praescriptio vero magis proprie ac
sumta ex communi more loquendi Iurisconsultorum significat exceptionem tem
poris quam reus conquirit securitatem contra adversarium, hoc modo accipi
tur titulo ff. de diversis temporum praescriptionibus et de actionibus ex
tionibus quae ex transcursu temporis parantur et in l. de alio

— Notta 6. § de Iure daemtione ubi tunc potest uti iure defensionis q. ut potest dicitur et contra in eum [illegible] qua innat quindecim et in l. patrono § ff. [illegible] et in l. eviptio 6. C. de omnibus [illegible] annallis Curia Soli notantis et dudati et In ang. lib. 3. [illegible] cap. 11 in C. pte. [illegible] cap. 1. cap. 2. [illegible] ad [illegible] cap. 4. [illegible]

N° 19

Ex posita significatione nominis utriusque [illegible] quod maximo labore [illegible] observandum est iure [illegible] et [illegible] multas fuiss. actiones temporarias quales fuerant actiones pretorie [illegible] que annalles fuerunt, cum et pretoris imperium annalle fuerit. [illegible] institutionum de perpetuis et temporalibus actionibus et in honorariis. [illegible] de [illegible] et [illegible] item actio edilitia redhibitoria, per quam morbosum animal redhibetur [illegible] redditur venditoris qui morbum vel vitium occultavit sex mensium spatio [illegible] secundum [illegible] § [illegible] autem de edilitio edicto. actio quanto minoris per annum durat. l. [illegible] sex [illegible] ff. [illegible] C. eodem actio de iniuria annallis est. l. ult. C. de iniuriis. actio de dolo biennalis l. ult. C. de dolo, nec opus est alia exempla [illegible] superioris doctrine, cuius materiam expresse tractavit [illegible] in materia de prescriptionibus, et [illegible] actiones [illegible] introducte cum [illegible] temporis expirant [illegible] tantum solum ex eo in suis temporibus in iudicium [illegible] l. [illegible] 6. C. de [illegible] lib. 10. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ratione mortis data est [illegible] actionis temporarie in [illegible] exceptione vel prescriptioni [illegible] [illegible] solum [illegible] adversarii [illegible] temporis [illegible] [illegible] temporis liberatur ut dicit in l. [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] neque potest autor [illegible] temporale remedium [illegible] prescriptione [illegible] de bona [illegible] fide prescribentis ut docte [illegible] Covarrub. in regul. [illegible] [illegible] ad 20 annos et non ultra [illegible] tempore liberatur Vt post Bartolum [illegible] comparat [illegible] induta [illegible] tas numero 25 =

N.º 20

Alie autem actiones quae ex delictis damnisque datis aut ex permissionibus debitorum nascuntur velut ex conditionibus, locationibus et similibus causis quae aliquando perpetuae quodammodo erant, omnium actionum l. 2 § deinde digest. de orig. juris ... tit. de action. seu ...

... causam iustam et ad iustitiam ... pertinentem quas actiones ... non ineleganter appellat summi iudicii autor Pater Molina de iust. et iure tract. 2 disp. 66 actiones ... perpetuae fuerunt nullo silentio tollebantur nullaque contra actoris obstitebat ... de perpetuis ... act. id circo ... nulla poterat opponi praescriptio eius ... quodam antonius Caracla ... adversus ... generi actionem ... perpetuam et nullam praescriptionem ... dixit. ... de actione ... fidei commisso ... respondit in l. ... fidei commissa ... Diocletianus et Maximinianus ... in l. 3 ... longi temporis praescriptio ... familiae erciscundae in l. hereditatem ... C. de actione heredit. ... C. ... deliberandi de actione ex empto in l. ex empto ... C. de ... tionibus de actione tutelae ... in l. ... C. arbitrium tutelae de actione quae ... ad vindicandum ... fugitivos in l. 1 C. de servis fugitivis ... Diocletiani et Maximiniani actiones, quae perpetuae dicebantur nullo silentio ... tempore elapso ... praescriptionem.

N.º 21

Nova praescriptio actionum

Noviore ... codicis quod extat in l. ... C. de praescrip. 30 vel 40 annorum quae desumitur ex l. unic. C. theodosiano de actionibus certo tempore finiendis cautum fuit ut omnes actiones tam quae in personam tam universales, qualis est petitio hereditatis quam speciales qualis est rei vindicatio et similes, tam ex delictis, quam ex quasi delicto ... ex delicto ... perveniunt tollerentur silentio ... praescriptione 30 annor. ... habuerint facultatem diutius vivendi quod ... sancivit Justinianus in l. 1 § ad haec C. ... exceptione ... l. de constituta pecunia ... ulti. C. unde vi ... novella aut sponsalitia largitas.

Longitas cpt 7. et 8. Vnde sumit authentica mala fidei C. eodem tit. conestitutionis 10. et 20. annorum l. 21. tit. 2. ponitaque adeo quidem Vt maioriani imperator sanxerit ut ordinaria abolerent per 30 annorum silentium sed hec institutio sublata fuit nobilioribus institutionibus quibus cautum est adversus adscriptitiaque seu originaria conditione et omnem fuisse actionem prescriptio ulla adversus ea posset oponi etiam triennalis, prescriptiones. C. de prescriptione 30. et 40. annorum. l. siquis. §§. C. de decurionibus lib. 10. l. cum satis est. C. de agricolis de agricolis, et censitis lib. 11. itaque omnis que fuit per petuae rat ex novis institutionibus sortita fuit vitam 30. annorum non longiorem hic vis nove triennalis prescriptionis quod est observandum =

Nº 22.

D autore nove prescriptionis 30. annorum.

Expedit nunc investigare quis fuerit autor huius nove prescriptionis actionum, namque de eo magna contentio est inter cultiores nostri iuris interpretes. Cujac. in pragmatica de prescriptionibus cpt. 30. ad tit. C. de prescript. 30. et 40. et lib. 18. observ. cpt. 26. quem sequunt P. Barbora in rub. C. eodem tit. ex n. 30. Mela. 2. pte. de prescript. cpt. 1. OS. ad Donell. lib. 5. cpt. ultt. lit. 2. Dionisius Gothofr. ad Rubr., et ad l. 3. C. eodem tit. tenuit autorem fuisse nostrum his parum Teodosium magnum huius nominis lum nititur aliquibus fundamentis, quia Teodosius et Valentinianus nobilarma tit. de prescriptione 8. aserunt patrem teodosium introduxisse triennalem prescriptionem ergo non theodosius, sed theodosius senior induxit, cum ab historia Intet Theodosium magnum non fuisse patrem theodosii iunioris effugit hunc scrupulum ex eo quod imperatores solent apelare patres quosque que antecesores l. ultt. C. de edendo. rursus. ob. cpt. 30. censet inscriptionem dicte legis sententiis que extat in C. Justiniani ita Honorius et teodosius augusti asclepiodoto prefecto pretorio mendosam et corrigendam esse per authographum C. theodosiani, quem tantum habet teodosius ut sit theodosius magnus, non secundus qui imperavit cum Honorio =

Verum ab hac observatione cujus recesserunt Jacobus Silmondus et Joannes Savarum in notis ad Sironium lib. 8. epistola 16. quos sequit novissime

innocentius Gironius ad l. obseru. §. Canonicâ col. 15. Intendentes
autorem tricennalis praescriptionis fuisse theodosium juniorem huius sententiae
fuerunt fundamenta quia Valentiniani solius nouella 12. de episco
pali judicio paulo post medium aperte scribit patrem suum theodosium indu
xisse productam praescriptionem theodosium uero iuniorem fuisse uero valentiniani qua
ratione eum patrem apelat ut et dum uero theodosius junior Valentinianum
nomine filii onorat Nobela. 1. et 2. venum inscriptio et subscriptio
d. l. 3. et l. unic. quae in X. a eclipio dotem et promulgata Rabene quae
fuit urbs regia Honorii nonici theodosii senioris suadent quod iunior
fuit qui cum honorio imperauit ut est Vrtam et apud Cuj. fatetur. Denique
Anianus autor fere illius Seculi secretarium regis Gotorum Alarici
qui codicem theodosianum in epitome redegit quam hodie utimur et notis il
lustrauit ad C. th. tit. 8. ubi illa patris sui theodosii quae intelligebat
Cuj. ad hunc theodosium iuniorem refert et ex ro sapiens ona Valenti
niani accipit quoque adductis rationibus hanc Sententiam praefero =

N.
24

Nec superioris fundamenta obstant illum
cui ex nota Aniani igitur satis factum manet illa enim nouella quae quinquentesima prae
ferat utrumque imperatorem quia simul imperabant tamen a solo Valentinia
no promulgata fuit ut ex subscriptione constat, ideo quia seruit a suo patre induc
tam fuisse quia ipse solus loquebatur ut mox attestatur apertius in nouella 12.
iam allegata = Rursus non obstat. d. l. unic. C. theod. de act. certo temp. finie
da quia potius probat solidius fundamentum pro hac Sententia siquidem theodo
sius iunior fuit qui cum Honorio imperauit et eius tempore praefectura gessit
Abeclepio dotem ut supponunt supra laudati, promissa fuit praedicta consti
tutio quo tempore theodosius imperauit cum honorio et ante quam
colligam imperii assummeret Valentianum eius generum, in Co
dice uero Justiniani Honorius praeponitur non quia fuis
set author, ut Contra expressa testimonia superius alata cen
cuit Connanus libro tertio Commentariorum capite quin
to numero ultimo, Sed quia antiquior erat et communibus
auspiciis promulgata fuit Rabene quasi collega eam edicere
rasset =

Sed ulterius

Sed Alexander 3. Pontifex in Concilio N. 25

Lateranensi c. 28. etc. 5. re. atu in c. ao. uisitanti o extra de prescrip-

tione tricennali quadragenali prescriptionis cauiat. Clemens Alexa-

ndrinus quem Vo. fatigarunt cuius sapientissimorum interpretes de Clemente

Legislatore quamplurimi magis aug. dubitantius inter dubitantes vix ...

mius negat. ... Petrus Barbosa

in rubrica de prescript. ... 40. annorum ex ... et observaui in ... Explicat Capudui gilanti. 6. de prys Scriptionibus

ibi Cinitalibus quae edidit Antonius Augustinus ... fortiantur

quioni Legislatore manuscripta in antiquissimis ... antiquariis

pariter et nobilissimi Collegii Diui Bartolomei, quae domicilium mag-

na ueneratione et ... communicata mihi ... domini doctissimi ...

omnis italici in ... ex. Alexander Episcopus Clemens Glo-

riosus Martir in Io. Stromate locus manuscripti ... 4. 8. col. 1.

si forte ali quando ... adinagium honorem huius Sedis locus,

apud Antonium Augustinum ... 18. co. 7. unde ... est

...

drino ... scriptori in Horis Stromatum ... doctrine ...

it Borrius Lepon Io. 1. de ... sacro ...

bros Clementis alexandrini ...

...

cognitaverat. Clemens cuius verba ... pontifex ... autor fuit

... scripta non extant, omnibus uero emendationibus ...

obseru. col. 26. Anton. Aug. in notis ad dictum Legislatorem, Bochi ...

bom ubi ... Sirmio ... co. 15. Legicinus Legislato

re ... meminit Pontifex et Theodosium Iuniorem quidem ...

... egregiam ... in ... patribus ad ... bran

dum Concilium Ephesinum ... patriarca alexandrino ...

ne ... memorat Cardinalis Baronius an

no Xpti 431. ... autoritatem

ex. theodosium apelavit ... Legislatorem ... =

N. 26

Neque fondum

ur tex. in l. ult. C. finium regundorum, quae ... lato tricenna-

lis prescriptionis ... in C. ... antiquior et quae ... 3.

C. de prescrip. ... 40. ann. ... ad fontes et quia ...

Amaia nec ad. gl. ult. Cod. 4.° C. Theod. Jocrte, nec luci ibi..
q. mentione fieri tricenali prescriptionis illa uiribg addita fuerunt a
compositoribus potius noui postea inducti ad quod minor non animad-
uertitur autorum prescrip.. C.

De autori huius prescriptionis
satis q. egimus nunc restat inquirere in quo desistat, sit nulli inuenis
tis indagat, et sane solo silentio aduersarii contenta est, nisi aduersa
rius non agat intra 30 annos, ueniet ut effectus actionis sue actio-
nisque que deremat utoli, hodieque quedam actiones a jure p. dicte, fuerunt
ut temporarie ultra quod tempus non durant, ita Theodosius Junior

Deregusititate-nalis prescriptionis

generaliter omnibus actionibus uitam 30 annorum prescripsit ultra
quam non duraret ut multis fundat Amaia, in d. l. iustas 6 C. de
fiei, et n.° 26. usque ad 29. ex quo atento Juri ciuili minime potest ne-
gari ad hanc tricenalem prescriptionem superfluo requiri titulum, aut bonam
fidem, ut ex prempti. est authentica male fidei C. de prescriptione Longi tempo-
ris 10 et 20 annor. qua non nititur bona fidei l. cum notissimi.
l. si quis emptionis. 8 in p.° tit. l. C. de prescriptione 30 et 40 ann. qui
nititur bona fide prescribentis sed solo silentio aduersarii hodie atten-
to Jure canonico me. cap. uigilanti 6. quod de hac prescript. loquitur
ut supra fundaui certum ut Institutione Theodorii abrogata meus, ne quaius
prescriptione procedi possit cum mala fide ut et enim actiones non sunt intro-
ducta a solo Juris potestate sed acquirentur a partibus ex Dt. ibus et dam-
nis accepti, quorum satisfacio ad Justitiam immutatiuam spectat quam
sine efficere non potest, ut deuitor cum mala fide et conscientia peccati po-
sit altento sibi re actionem quesitam non magis quam ui non restaurare furtum aut
rapinam, seu in q.° scilicet et non solum nisi tutus in decentia nisi licet tempus
prescriptionis elapsum sit debuit enim soluere cum primum potuit alioqui tenetur
teneret et usurpat alienum, nec debet spectare ut creandi petat et urgeat
ut non recte censuerunt Amaia ubi supra n. 23. item alii Petrus Bar-
bosa in d. l. sicut. 3. ex n.° 48. q.° usurpando indebite alienum fore se

rem potestate conceditur Couarrubias de pecc. eleganter in reg. possessor. p. 2.
§. 4. late Didacum Perez in l. 3. tit. 13. lib. 3. ordinamentium p.°
Parlador. lib. 1. rerum quotidianarum cap. 1. §. 11. n. 14. et diff. 22. n.° 03. Bar-
bosa cum multis ind. l. 3. in p.° et ex n.° 37. et 88. P.C. 10. in fine....

Mela

de praescriptionibus 1. p. cap. 4. pag. 110. Jdem dicit in praescriptione reali actionum Daniel Loquens lib. 4. de fid. et quin. q. articulo 4. Vs. nis praenotatis pater Molina eodem tractatu q. 66. Leonardus Lessius lib. 2. cap. 6. dubitatione 6.

N. 28

Sed Petrus Barbosa et alii relati ascubi proxime n. 13. et 117. quamvis subtiliter neat praedictum qui illi ei conceptum juris canonici et praescriptionem cum mala fide procedere non posse, tamen existimat posse in omni casu substineri, stante mala fide, si lex vel statutum disponat, ut omnino tollatur actio transcursu talis vel tanti temporis dirigendo verba ad actionem ipsam non ad praescribentem, nam tunc ius ipsum est quod eam adimit non factum debitoris, neque eius scientia aut ignorantia, quod etiam post alios docuit Joannes Sanchez Abulensis in selectis disp. 44. n. 9. sed haec opinio parum tuta est, nec dicam falsa quia est diffusa verba alii non realis sic lex dispone quae ius et divinum naturaliter convenit cum effectus sit idem L. 2. C. omnia diu ante, deindique ex ... et negligentia creditoris, sine alia arbitrii circumstantia bonae fidei ex parte debitoris non extinguens, fieri potest ... aliquo suo maxime quia multoties hominum variis occupationibus impediti ... ad ius suum exigendum tandem quod debitor qui non sponte creditori quod debet cum possit ex solvere in ista nequitia et furtum at ... aut non potest ab eo ... ni detractione sua furti honestare cum sit ... L. 2. de furtis ... 4. de V. S. simulatione potest fieri ut cum mala fide procedat praescriptio actionum ... ut docent autores supra laudati et Fagninus lib. 1. decret. cap. 68. The ultimus dicto ...

N. 29

Praxis huius praescriptionis

Veruntamen est difficilius applicare ... canonicum hae in negotiis forensibus quod bona vel mala fide praescribentis pendet ab eius occulto animo et lex operatur ex tunc eius tollendo actionem per transcursum temporis praesumit quod solutionem vel satisfactionem ... praesumitur ex parte debitoris quod tandiu non fuit ... fuit quare ... praescriptio dicitur praesumptio solutionis ut cum multis fundat ... Barbosa in ... n. 100. quamvis aliter disputent Manuel ... Silva ... vocatus huius civitatis in tractatu de ...

-ammain q.e. ex. 3 imo non male dicetur hic prescriptio ... a Couarr. ... reg. possess. 2 p. § 11 versiculo. Quod ... cum ... non potest nisi ex defensione patria ... sed etiam ... non solum ... aut nunquam faciat ut notant Couarr. ubi proxime, Joannes Gutierrez in l. nemo potest. de leg. 1. n. 45. ... 20. quamvis ... iudicis absoluendum reum non est opus ... exp. ... antempus prescriptionis necessarium ... =

n. 30

Aliquando tamen incauti aduocati amittunt ... quamvis ... oponere defensionem prescriptionis, oponunt eam nude et absolute, dicendo prescriptum esse actioni ex eo quod tanto tempore petitum non est, quae defensio iniusta est ... pdit mala fide prescribenti tempus enim solum et silentium dumtaxat creditoris non est sufficiens ad tolendam actionem ... quam prescriptio sic opposita ... prodium dicit ... non habe ... ideo qui sic utitur prescriptione sucumbit ut dicit ... Vrsillus decissione 229. Ponte Concilio 48. apud Joanem Franciscum capil Blancum in tractatu de baronibus pragmatica l. n. 218. et sequenti notat etiam menochius lib. 1. presumtione 33. debit itaque aduocatus ... partem ... solum ... temporis cursu presumi et ea ratione obiicere prescriptionem aduersario ut eum iudicio docet Gutierrez ubi proxime ex n. 200, nec igitur opposita prescriptio recipienda erit a iudice sed nude opposita ... ecit ... q.a est ... defensio, et hoc modo dissoluo quaestiones quas de hoc agitat Menochius de arbitrariis lib. 1. q.e 49 =

n. 31

Lex 63. tauri.

=**E**x hac diff... actionum exponitur recte lex 63. tauri olim l. 3. tit. 13 lib. 3. ordinament. ... ut quaelibet siue in instrumento siue extra comprehensa tolleretur ... cursu 10. annorum, postea in l. seqq. idem Rex Alfonsus sanciuit ut post decem annos non esset executioni locus ad quas ... varios intellectus excogitarunt Autor et ut refert tibi ... perez Acebedus, in l. statim aleganda et ... Ladorius d. lib. 1. cap. 1. § 11 quapropter Lex taurina lata fuit ad tolendas praedictas autorum ambiguitates quas ... ut qualitas executiua quae adiicitur actioni

ex eo

ex instrumento guarentigio ... pronunciant ... lib. 4 ... satis ... lapsu 10 annorum transactum ipsa actio personalis ... nothecaria, mixta 30, etneiterum ... ex ... ordinamenti ... l ... 6 ... lib. 4 ... las quales quarde sin embargo de la ley del Rei don Alfonso nuestro genitor que paso se la action personal se prescribiese por diez años ... tribus ... correctoria ... declaratoria ... et ... d. l. 63 ... multum docet Petrus Barbosa in d. l. ... 93 ... Caval. 2. tomo de ... 4. n. 8 ... singulariter ... numeris sequentibus =

Videtis in hac l. prescriptionem quali ... executivae ... personalis qualitas executiva ... bonificio ... introducta ... qualitate ... 10 annos exerceatur ... si hoc tempus ... praeterierit ... in hac prescriptione operatur ... bona vel mala fide praescribentis, quia in hac prescriptione tantum operatur ... docent ... in d. l. ... n. 15. C. de ... et cum multis ... more Caval ... n. 2. et duobus seqq. actio vero personalis ... a patre ... et ... damno accepto ... non potest nisi cum bona fide debitoris ... ignorantia ... dixi et notant authores supra laudati = N.º 32

Ex quo etiam facile ... de lege ... lib. 4 ... ordinationis ... debita ... familiaribus ... pharmacopolis ... et ... praescriptionem ... annorum ... in statibus Flandriae ut tradit ... lib. 2 ... n. 9. et 10. in Aragonia ut refert ... et ... n. 34 in Lusitania ut refert Antonius Gama decisione 334. et multis supra referendis qui ... et ... partium europae ... quia ... praescriptio nec ... mala fide ... conscientia ex solo lapsu ... annorum ... N.º 33 L. 9 ... lib. 4 ... ordinationis.

cendu[m] sit quod de ceteris prescriptionibus actionu[m] diximus ipso
iure tolli stante mala fide debitoris concurrunt Amaia in d. l.
iustas n. 16. Caruallo in cpt. Reinaldus de tttis 2. pte. 1. n. 460
Silua de salariis familiary d. q. 55. ex n. 23. a qua sententia non
multu[m] recedit Albanu Balasius Dilutatione 12 s. n. 24. quam-
uis melius loquatur ex n. 5. usque ad 16. et ab autoritate probabile
censet Joanes Sanchez in selectaru[m] disp. 48. n. 59. sed hec opinio
paru[m] tuta et in Conscientia et in foro iudiciario elapso triennio debi-
tor ex his causis fateatur debitum, condemnandus erit salariu[m]
enim familiari debetur omni iure divino et humano quod la-
te fundat Silua in predicto tractatu q. 1. et 2. et ex iustitia commu-
tatiua in ceteris causis quia non potest procedere prescriptio stante m-
ala fide alias lex foveret peccatu[m] et rapina[m] quod dicere insulsum
est ita et censuit Lesius, et Gama ... et ibi Flore[s] deme-
na idem lib. 1. q. 8. an. 38. § 1. a Cebidurna d. l. 9. n. 6. Gut-
ierez in d. l. nemo potest n. 485. Gaspar Rodriguez de ann-
uis reditibus lib. 1. q. 13. anno 15, et cum multis D. Josep. Ve-
la discertatione 26. n. 66. et 67. et a principiis ex trinitaciis San-
chez ubi prime=

N. 34 — De vetere prescriptione actionu[m]

= Hactenus egimus de vetere et noua
prescriptione actionu[m] nunc adversus tricenale[m] inducta a Theo-
dosio iuniori sic potest argui vere digestoru[m] et multo melius co-
gnita fuit prescriptio 10. vel 20. annoru[m] l. indebiti 15. § 1. de
dictione indebiti l. dolia 76. § ult. de contr. emptione l. qualite[r]
nos 54. de ... cum aliis sexcentis tt. toto C. de pres-
cript. longi temporis 10. vel 20 annoru[m] et in theodosiano lib. 4 tt.
13. ad quid ergo fuit necessaria longi temporis prescriptio si sufficie-
bat brevior deinde Justinianus in l. 1. § adhuc C. de annali
exceptione et expressius in l. cum notissimi 7. C. de prescrip. 30. et 40 ann.
statuit ut actio de pignore seu hipoteca sive a tertio possessore tollat[ur]
spatio 30 annor. contra debitore[m] uero spatio 40. sed in l. creditor
12. ff. de diversis et temp. prescript. et l. si debitori 7. C. de oblig.
et action. l. 1. et 2. C. si adversus creditorem prescriptio opponat[ur]
sufficit 10. vel. 20. ann. prescriptio ergo iste noue distinctiones in per-
ftue

(margin: prescriptio 10 vel 20 ann. ad d. lex 7 84 f. 110 emptione)

superflue =

M. ecobiecho induxit nonnulli ante paru qz frita int' prescriptionem ipsas ad qua notandu e veterem decretale vel biennale prescriptione valde a fine fuisse usucapioni ideo qz inducta fuit ut res que usucapi directo non poterant possent usucapi obliquo sive per indirectu ut notavit et illustravit exemplis Galvanus de usufructu cpt. 11. ex nº 6. et cp. 12. nº 5. Ribardo intribonianno ap. unde licet respectu ampli or fuisset prescriptio qua usucapio tamen respectu forme eadem requisita exigebat. 1º requirebat titu nempe quod prescribens rem emisset donatam legatam vel permutatam accepisse vel ex alia iusta causa dicertur titu in l. diutina 4. C. de prescript. longi temporis 10. f. 20. ann. in quo deceptus fuit parladorius d. lib. 1. cpt. 1. § 9. dein de bona fide saltem in initio et continua possessione sine interruptione l. 2. l. emtor. 9. l. sine bona fide. 1. C. eodem tº. paulo lib. 5. sentent. tº. 2. denique res que ppt' specialem phibitionem legis usucapi non poterant quales sunt servi fugitivi nec poterant acquiri prescriptione. l. 1. C. de servis fugitivis l. ultº. § sin autem 3. 6. Omnia de legatis l. sine aute 9. § huc actio l. cum sponsus ff. de publiciana. OS. addo nel. lib. 20. cpt. 8. litera M. Benedictus Pinel. lib. 1. select. cp. 17. nº 1. notant etiam in speciem. P. Barbora in d. rub. a ex nº 16. Galbanus ubi proxime Mela 2. p. te de prescript. cpt. 2. nº 3. et 4. quia agit de requisitis huius prescriptionis=

Nº 35

Nº 36

Agit hic vetus prescriptio nitebat titº bona fide et continua possessione ex parte prescribentis exigebatqz amplius iure qd ex ll. necessaria ta usucapi prescriptio vero actionum nova a theodosio inducta attentaverat solo silentio sola qz negligentia adversarii morit enim actio absqz ulla vi poss. ex solo lapsu transcursu temporis ad qd iure canonico tamen adicit ut deviti ignorantia sive bona fidei daret ex parte prescribentis ut superius notavi, cum nova hec prescriptio inducta sit in supplementum veteris ut notat cuj. in paratitlis eod

37

ad l. 15 indebiti l. 15 §. 1. de condict. indebiti

tit. C. de praescript. 30. vel 40. ann. Mel. att. 2. p. 1. cap. 3. ap. requiri, et ut hinc necessaria sit, quando priori uti non licet, vel quia possessio rei non dat, vel quia illud desit requisitum quod ex requirentibus exemplis constabit =

= Primum obstat ex tex. difficili in l. indebiti 15. §. 1. de condictione indebiti, ubi si indebite possessio rei alicui tradita sit et possessor tandiu possederit ut post longum tempus suam fecerit possessionem, nihilominus avocari potest possessio condictione indebiti, certum est si agat dominus actione reali vel publiciana vel rei vindicatione posse repelli a praescribente exceptione temporis, per quam possessor securitatem natus sit, ut hactenus notaverunt Bartolus et Ant. Faber in eo tex., itaque repellitur si agat condictione indebiti, ratio est quia actiones in rem nascuntur vel ex dominio vel ex jure dominio proximo l. in rem actio 23. de rei vindicatione §. 1. inst. de actionibus, dominio vero praescribitur et actionibus ex eo provenientibus per possessionem longi temporis, qualis est rei vindicatio, sed condictio indebiti, ut omnes condictiones, est personalis actio §. appellamus inst. de action. ideo potest indebiti condictione avocari possessio, quia olim praescriptio actionum quae a b ipso dominio non dependebant non erat introducta, donec Theodosius tricennalem introduxit, quae actionibus ipsis directo opponitur, sive personales sint sive reales sive mixtae d. l. mixtae C. de praescrip. 30. vel 40. ann. ut notavit sicut brevit. Parlador. d. lib. 1. cap. 1. §. 9. n. 4. ex hoc receptum est, nota praescribentem cum titulo et bona fide non fuisse olim dominium factum alio quin condictio non daretur. Condictio possessionis l. in area 33. Vide repetitio 44. de condictione indebiti cum veriore sententia quam fundat P. Barbosa in l. nalie na soluto matrimonio n. 35. quam vir aliter distinguat Pinellus. Benedictus lib. 2. selectarum cap. 15. ap. deinde noto in eo de tex. condictione domino ipsi competere praescribentem, sed non est condictio dominii nam huic domino non datur nisi contra furem cuius odio data erat actio ne. §. sic itaque discendum inst. de act. cum pars quae recte examinat Ant. Fab. de error. prag. decade 87. error. 7. et tantum ad condicendam possessionem quae erat aliena aut docent

leve

uere quazuis brebiter Duarenus ad ttu de doctt. indibiti ca pt. 2. Cuj. lib. 9. obs. cpt. 31. et post antiquiores Antonius faber in d. § 1.

N° 38

De prescript. pignoris vel hipothece

Secundum exemplum sit olim nam mobiles anno usucapiebant vel inmobiles biennio et pertransmittens tt. de usucap. ius pignoris vel hipothece durabat transibatque res usucapta nondum cum sua causa. l. uisto 44. § in mut at hoc tt. l. 1. § cum prediu 2. ff. l. usucapio 7. C. de pignori bg. l. miso. 12. ff. de emtore l. 2. ff. pro herede, ratio est quia usucap io fertur ad dominium auferendum non ad obligationem que non coheret cause dominii quare mutato dominio non muta t obligatio pignoris docet pr. Ladonus quoquis non ital. Eppe d. cpt. 1. § 5. quod si possessor per 10. vel 20 annos cum tt.° et bona poss.e teneat res prescribit ius pignoris vel hipotece et non tantum removet dominum sed etiam creditorem agentem reali hipothecaria l. creditor 12. de duuers. et temp. prescript. cum allis supra n° 34. laudatis ut docet Glosa Bart. Bald. et Salicet. in d. l. 7. Cuj. lib. 11. resp. pap. in d. l. 1. § cum prediu Barb. in d. l. sicut ex n° 180. Olea de cessione iurium et actionum tt.° sq.e 1. n° 12. et 13. quod si non inde tur poss.° ex parte prescribentis vel deficit dies continua aut remitt tt.° tune necessaria illi erit noua prescriptio qua potest ipse creditor ex solo silentio 30. ann. ex Institutionibus quare hodie et vetusti hodie apud nos in d. l. tauri sanimus. quasi in ea obligatio al hipotecaria exclusa se prescribat ea per treinta años. unde apud n os hates agitamus utrum vetera iura corepta sint. l. taurina q.° a frat. Palazios Rubios Castillo et Anton. Gomez ad eam sed l. cebedus in l. 6. tt.° 15. lib. 4. Dpilationis n° 43. par Ladonius d. lib. 1. cpt. 1. § 6. per Barb. in d. l. sicut ex. n° 122. O Lealis proximeis aliis probabiliter leges non itantum statuunt obligatio personalis cum hipotecaria tanquam mixta duret per 30 annos vel prescriptione iuris hipothecarii nihil noui statuisse et incorepta manere iura dimine ex ta sollitur argumentum d. n° 34. expensum

N.º 39

De praescriptione legati

N.º 40

De praescriptione rei furtivae

= Tertium exemplum in actione quae competebat pro legato olim perpetua erat neque ullo tempore finiebatur l. quum fideicommissa C. de leg. 2. quod tamen legata ab alio possidebatur uti totaliter omni actioni praecipiente etiam dicta legataria praescribebat l. sicut C. 36. de usufructu legato hodie tamen sine possessione solo silentio 30. praescribitur actioni pro legato etiam ab herede et dicta legatarium et multo magis ab herede heredis d. l. sicut § quade ... et quando dari possit bona fides in herede ad praescribendum dictam actionem ex titulo late et eleganter disputat Joannes Gutierrez lib. 2. canonicar. cap. 26. per totum =

Denique res furtiva nullo tempore usucapi poterat propter vitium reale furtivitatis furtivae neque admittebat 10. et 20. annorum ut dixi n.º 38. quam obrem Cuj. lib. 18. observ. cap. 26. recte inquit ante novam praescriptionem 30. annorum actionem rei furtivae aeternam fuisse, hodie vero post praedictam Theodosii constitutionem silentio 30. annorum tollitur omnis actio etiam rei furtivae competens ut dixi n.º 21. ex quibus deducitur novam praescriptionem directo fieri in actione et ipsa solo quasi silentio adversarii nihil; veterem vero fieri directo ad transferendum dominium vel ibi dominio proximum saltem ope exceptionis per quam tuebatur actio vicinia et hinc operari quod ex parte praescribentis dabatur titulus cum certis requisitis itaque dicto quod auferebat erat actio realis pro veniens a dominio vel ibi dominio proximo sed non semper poterat tollere vitium rei ... capti biliter erat ex l. ... vel l. a quod defficiebat requisitum quod casu triennali praescriptione opus est in quo lapsi sunt Barbosa in l. ... ex n.º 6. Parlador. d. cap. 1. § 11. ... qui indistincte docuerunt actiones in re et mixtas sub Zataroli fuisse veteri praescriptione, et novam ad tollendas actiones personales introductas fuisse =

N.º 41

nunc

49.
50

Nunc de effectu veteris prescriptionis agendum est de qua sup.a n.o 39. tibi n. tribuisse dominium prescriptionis statuerem causabat exceptionem temporis adversus eum qui iure dominii vel iuris dominia proximi vindicabat aut petebat rem. unde retentionem habebat, quod si aliquo casu possessionem rei amittebat nullam habebat actionem [illegible] nec ad dominium [illegible] cum id non acquisierat, nec ad petendam possessionem quia exceptio prescripta ad repellendum adversarium et retinendum rem sed non ad petitionem [illegible] non exceptionibus lo. C. de except. [illegible] 33. ff. de [illegible] indebit. § cum in suo [illegible] certe [illegible] que est precipua et maxima diff. inter usucapionem et prescriptionem. Usucapio enim acquirit dominium, ideo qui usucepit potuit rem a quoque que vindicare ut dixi sup.a n.o 14. et seqq. docent et ita cognoscunt Cuj. ad tit. C. de prescript. longi temporis 10. vel 20. ann. Covarr. lib. 3. [illegible] cap. 11. [illegible] et [illegible] vel 20. ann. Connan. lib. 3. [illegible] cap. 11. Forell. et [illegible] § cap. 4. Anton. [illegible] lib. 1. disput. cap. 12. parlador lib. 1. rerum quotidianarum cap. 1. § 1. et 2. per totum Trut. [illegible] Vo lumine 2. select. disp. 22. thesi 1. lit. H. Rebarau in Tri bomano ap. Galvan. de usufructu cap. 11. fere per totum M cla 2. p.te de prescript. cap. 1. unde faci lem [illegible] errorem [illegible] circa differentias inter effectum prescriptionis et usucapionis vide dominio quod utraque attribuit apud P. B. in [illegible] si quis in [illegible] tionis § C. de prescript. 30. vel 40. ann. =

No. 41. De effectu veteris prescriptionis =

Postulatum ai [illegible] effectu colligi ex [illegible] siquidem [illegible] Iustinianus statuit prescriptionem 10. [illegible] ann. [illegible] et bona fide tribuisse olim prescribenti exceptionem retentionis dominium vindicantem adversus [illegible] tribu [illegible] etiam actionem in rem [illegible] vindicationem aut aliam actionem civilem sed pretoriam publicianam que a pretore inducta fuit qui erat in via usucapionis ad repetendam possessionem si illam ali quo casu amitteret. [illegible] de publiciana § [illegible] inst.

No. 42. De publiciana que competit prescribenti =

de actionibus quo ad mihi persuadeo ex eo quod, qui incoeperat usucapere bene daturam de actione sibi ad Lucrum utilis

in l. cum sponsus 12. § in inaequalibus 4. cod. tit. deinde actione pro rei vindicatione pro continuo tempus praescriptionis restituit, aliquin qui plus utilis habebat

de actione in dictionis iure quod rationem non pateret, et ergo mihi persuadeo ex eo quod Justinianus in quo praedictum actionem

inter 3a extraneos datam fuisse et dum non loquitur de domino, contra minorem supponit 3 Ter non fuisse datam quo ad proprium actionis publicianae quae bonae fidei possessori quaerens usucapit dat

adversus quemque qui ex causa ex tantum in via potestate perveniret

sed non contra dominum sui possessoris recuperavit l. ult. cod. tit. docent cum multis pich. decenting. ingenui in ult. in tit. de actionibus Pinell. lib. 1. dictarum cpt. 17. ex n. 26. 6

Sual. ad Donel. lib. 06. lit. Z. et ad plurimi litera D. D.

Justinianus vero codem tit. mate retentoris g. i. eius de legibus veteres praescriptione ut etiam 3a dominum dantur quae constitutio immutavit ob summum praesumptionis et praescribentis bene quale quidem dominium si qui de praebuit causa praescribentis contra dominum ut ex illo Tertio loquitur Adversus Oldendorpius et alii ob summi aquibus non debui recedere

Mela d. 2. p. cpt. 2. pag. 94. non vero in morosa mora in ea excurrendo quia pars utilitatis habet etiam praescriptio vetus iuris de virtute ab usucapione ex nova Justiniani institutione de qua dicam ult. igitur in id noto dicto loc. g. a anteriori auguris tui de Justiniani sit ut observat Donell. d. lib. 5. cpt. 4. quoniam de actione utili praescribenti decernendam in utilitate sanciretur post transformationem usucapionis in praescriptionem in quo ipsum fuit par. adorius d. lib. 7. cpt. 1. § 10. n. 6. qui posteriorem fuisse existimavit illud etiam noto utilissimum esse forensibus. In novi iuris diximus etiam ex praescriptione tit. 30. annorum eandem actionem inter adversus dominum quo quaeri si bona fide praescriptio servata fuit quaequi iure subsistit tribus vel aliquo alio vitio laborant

et

N 43

et adversus extraneos omnino quod in hac parte exequitur petrus Barbara in d. §. 1. = Vnde dictat rei illas quarum dominium quiritarium acquiri non poterat usucapi non potuisse non quidem propter rerum legis prohibitionem, sed ex defectu materiae ut sic dicam quod usucapio erat modus acquirendi dominii quiritarii ut dicit indicat in frag. tit. 29 et docet Teophil. in tit. titulo in illis locum habebat praescriptio qua mediante possessor temporis excludebat dominium bonitarium exceptione ex qua doctrina facile explicantur textus quinostris interpretibus cerebrum excitarunt et diversis ex eorum explicatione lucem accepit haec doctrina et qualitas aut necessitas veteris praescriptionis =

N 44

l. si finita 15. §. si de Vectigalibus de damno infecto

P rimum stat in l. si finita 15. §. si de vectigalibus 26. de damno infecto ubi supponit vectigali praedium minori ruina aedibus imminens, quaerit utrum dominum dominarum aedium mittendus sit in possessionem vectigalis ex 1.o decreto praetoris quo dabat tantum custodiam causa ut minimus custodiret aedes tunc dominus tedio adductus vel caveret vel cavere dedamno l. 3. §. ultt. de aq. pluv. arc. Respondet Iulianus vicinum mittendum esse ex 1.o decreto in possessionem aedium vectigalium deinde quaeritur si vectigali superat contumax et non caveat utrum interponi debeat 2.um decretum quo ..... dominium = ... hoc dedit mei perpendere affectae opinione domini = ... decretum in vectigali praedio superuacuum esse quia interponitur ad usucapiendum plenum quiritarium dominium sed haec usucapi non potest in praediis vectigalibus ergo tale decretum non debet interponi. Concludit solumque posse acquiri ius illud quod vectigalis habebat in aedibus scilicet ius perpetuum utendi fruendi ... dominium bonitarium quod alii ... dicunt ... ad quod ... retinendum sufficit in uno misso in possessionem edicto quod propositum fuit a pretore de praedio vectigali de quo agit in tit. ff. si ager vectigalis vel emphiteuticarius petatur quod ..... similiter dicendi

uindicationis hactenus [illegible] Dicitur
Circa cuius expositio-
ne: 1.° notandum est prædia uectigalia in ec[illegible] iudicii quod ciuita
tes uel municipia habent pleno perfecto dominio tenus
illud quod dotarunt in perpetuum uel ad longum tempus a [illegible]
priuato concedunt q[illegible] utile siue bonitarium dominium re
tento quintario aut directo et symbolum aut recognitionem
talis dominii exigunt quotannis pensione certa a conductore
ut multi recte exponit Albanus Bolacius de [illegible] emphiteuticho
q. 3. ita ducebant ad similitudinem eorum quæ populus Roma
nus deuictis hostibus in publicum redigebat postea q[illegible] postea q[illegible]
permittebat colonis sub annuo stipendio quod in erarium defere
batur de quibus agit in [illegible] per traditionem 40. [illegible]
p.° [illegible] quorum abolita erat iam memoria temporibus Ro
mani et ideo [illegible] fuit [illegible] L. 1. uar. cot. 9. q.
d. [illegible] de uectigalibus de prædiis populi romani [illegible]
eum debeat intelligi de prædiis uectigalibus ciuitatum uel muni
cipiorum. Deinde notandum est usucapionem esse quandam speciem a
lienationis uoluntariam illo [illegible] quod qui
non potest uendere permutare aut aliter alienare non
potest [illegible] usucapioni [illegible] dicam non potest usu
capio aduersus illum procedere qui aliter non potest alie
nare q. [illegible] negligentia non potest parere maiorem ef
ectum ad alienationem quam expressa uoluntas l. 1. § 9
uid[illegible] ff. si quid in fraudem creditorum [illegible] alienatio
nis 28. de V. S. nota ad rem Beneuenutus [illegible]
L. lib. 1. select. cap. 17. n.° 11 =
= His positis facile
erit, et exponit [illegible] perpetuum locatorem eius
qui uectigal [illegible] requirent ut caueret de damno fu
turo non causisse [illegible] quia [illegible] possessori ciui
[illegible] in usucapi[illegible] dominus bonitarius et [illegible]
[illegible] non posset præiudicare municipibus in suo directo dominio

Margin notes: M 45. — + patroni

Meci

in stipendia aut in vectigali quaerunt habendo eius quasi pro derelicto et in cavendo non potentes eius prejudicare jus adquisitum civi ... respondent in illo § quod in vectigalis habebat ita ... multis laudatis d. ... 20. ... lit. X. — + ...

Eodem modo exponit l. x. in l. cum sponsus 12. § in vectigalibus de publicanis tantum mutata specie respectu tituli fingit civitatem sub certo vectigali dedisse predium Sempronio eiusque heredibus aliquo tamque ... ad titium non iure qui mihi vendidit ego autem accepi eum titulo bona fide existimans a venditore specia re possidi quod aliquanto tempore bona fide, pendique tanquam vectigal ex soluto canone civitati singulis anni recognoscens municipes tanquam veros dominos et directos non potui sane acquirere per usucapionem dominium directum nec quiritarium quia semper me gessi tanquam dominum bonitarium tanquam vectigalem et limitata causa limitatum efectum produxit l. in agris 16. de acq. rer. dom. quod eum locum non sit usucapioni pleni dominii succedit ... usucapio iuris bonitarii adversus Sempronium qui completo ius tempore superveniat et predium vindicet, actione pretoria de qua in toto titulo ff. si ager vectig. petat.) repellendum erit prescriptione temporis immo si perficit prescriptionem eadem actio directa competit prescribenti ut superius d. n. 42. quo denolens possessor in via prescriptionis est sint ... amittat possessionem et ad extraneum perveniat potentes ... actione utili publicana docet Sint. fab. in rational. ad eum de ... dictum =

Sed ponamus in questione de damno infecto municipes requisitos ut cavent securitatem quod prestarent vicino de damno imminenti noluisse prestari cautionem in hac questione ... in d. l. si finita 15. § sed in vectigali 27. respondet locum esse secundo decreto et vicinum impositum minime posse usucapi ... ratio

+ ... dec.

N. 42.
explicat l. x. in l. cum sponsus 12. § in vectigalibus de publicanis

N. 48
d. lex. si finita 15. § sed in vectigali 27.

ē facilis q^a contumacia et omissio cautionis stat ex par
te dominii p̄ lini perfecti perfecti et quiritarij potuerunt
dominium municipii ex pressa alienatione iudicum plenum in alium tran
sferre q̄ potuit adversus usucapionem peruenire nam dominium quiritaria
lis eodem modo ponamus fundum rursum municipii quindam alii
nasse tanquam proprium et nouum possessorem et p̄ lenet tanquam suum tempus
re legibus constitutum possedisse non dubito quin procedat usucapio
q^a res ciuitatum non sunt publice l. publica 16. cum seqq. ff. de U.
S. igitur ideo non procedit usucapio quando emit tanquam uicinus
galis q^a ~~non~~ ingerebat possessor tanquam dominus bonitarius
non uero tanquam dominus quiritarius in quo casu usucapio
locum non habet quem censum proprium e censeo horum ex adque Ant.
lib. 20. diecteri cap. 11. et Petrus Gilquenius de precario 2. p.
membro 2. cap. 5. n.º 26. Pich. p̄ init. d. interdicti. n.º 152. etiam
Alb. in rubrica de usucap. p̄ emtore. n.º 114. et seqq. quos refert Di
cant. Ol. ad Don. lib. 15. cp. 46. lit. L. et Pinel. d. lib. 1. se
lect. cap.^te 17. =

N.º 49. Sed int pretes acurriani et iosferen
quos Ol. et Pinell. ubi ita oponunt, si municipes sunt dni
et hent facultatē alienandi ēdes ad quid ē necessaria usu
capio uicino postquam ex 2. decreto missus ē in possessionem si quidem
de quirem a domino habet acquirit dominium nec indi
get usucapione. l. 4. § lana. ff. hoc tt. cum similibus
Quantumvis dum mutent, hic ē mira ignorantia princi
piorum. num enim pretoris decretum non potuit facere ipso iure dominum
uicinum sed solum possessorem cum causa usucapiendi quia
pretor ut constat ex §. quos autem pretor. inst. de bonorum
poss. idcirco ut possessor fieret dnus quiritarius usucap
indigebat d. l. si finita 15. § Julianus 16. notant
Cuj. tractatu 9. ad Africanum in l. cum postulassent. 44.
et lib. 1. pauli ad edictum in l. pretoris 5. ff. de damno
infecto et lib. 21. obseru. cap. 36. Donel. lib. 15. d. mint. pt

capᵗ 17 articulo Ant. faber de erroribus prag. decad. 56. errore 4. et lib. 5 Iust. cap. 4. Pich. ubi proxime ex nᵒ 148. Gothofr. in d. § Iulianus. hec quo e causa ppt quam usucapio necessaria fuit in predicto textu rursus queri potest nam ini cipuerant domini et possessor a b alliis acquirebat usucapien di causa cur . S. meminerit longi temporis euiq adusuca pione prediorum sufficeret biennium ut id Ulp. atestat in frag tᵒ 19. § usucap. et Iust. in pᵒ instt. hoc ttᵒ sed faci lis res ponditur illa Uba adiecta fuisse a pontonibus ppt iurno rum de quo etiam dicam nᵒ sequenti= perfecti

Nᵒ 50

Hanc uterque prescriptione transformauit Iust. in legitimam et quiritari am usucapionem utrique eandem naturam eadem requisita ade ius pene attribuens. l. unica. C. de usucap. transforma da et pᵒ instt. hoc ttᵒ inprimis qua sublatulit differentiam inter res mancipi et non mancipi et umbram dominiique quiritarii nomen quod bonitarii in l. unica C. de nudo iure quiritum tollendo ex quo omnia predia tam rustica quam italica usucapi possunt et per hanc aquisitionem om nia iura queri qua sic qui quesiint, nam quod Ulp. dicit. ma iura queri qua lia qui quesiint, nam quod Ulp. d. § usucapione § per illam acquiri dominium rerum mancipi quam nec mancipi de rebus mobilibus olim intelligebatur in quibus nullum ius quiritarium penes alium residebat, predia uᵒ prouincialia que nec manci pi erant ideo acquiri usucapione non poterant quia eorum quiritarium dominium penes populum reside bat. d. § 3ᵒ pᵒ instt. hoc ttᵒ et hoc textu, ita conpono sed cum olim biennium adusucapiendas res immobiles sufici ens esset statuit deinceps decennio inter presentes et biccenio inter absentes usucaperentur mobilis uᵒ non annuo sed triennio Rebardus in tribonia, nᵒ 11. et D. D. franᶜᵒ Sarmiento lib. 2 selet. cap. 9.

n.° 4. Moderni defenderunt hoc tempus etiam adusucapionem in mobilium iam diuturnioris temporis fuisse immutatam abolita lege duce tiralium? de bonis sedeo... merito P. Barb. in rubrica C. de praescriptione 30. vel 40. ann. et n.° 11. itidem Galbanus d. cap. 11. de usufructu in pag.ª 87. et cap. 12. in pag.ª 101. et 109. de quo etiam diximus 2.ª parte § 13. ubi huius effectum transformationis recensebimus etiam ad item et quoad fidem in praesenti tantum noto transformatam fuisse in usucapionem illam praescriptionem quae requirebat possessionem et ceteras circumstantias usucapionis non vero novam praescriptionem actionum sive ut appellamus

Tiodoriana quae solo silentio adversarii initur, hae enim diversae et diversi iuris sunt et quae distincte non confusae cum usucapione nec cum illa ulla affinitate habent. vid. Parlador. lib. 1. rerum quotidian. cap. 1. § 10. Mela d. 2. p.te cap.te ult. p. ertotum ipsum inq. ex laudatis in 2.ª n.° 41.

PARS 2.ª DE REQUISITIS AD USUCAPIONEM

Non semel in usucapionis tractatu dixi quae sint ad usucapionem requisita nunc ex professo de illis agendum est sed observare debet ut admonere in praesenti non agi de praescriptione actionum quae solo silentio contentum ut diximus, sed de usucapione quae et in praescriptione in illam transformata quae facto possessionis indiget. nec non

ergo inprimis requirit bona fide durandium, tti. 3° possiniorem continuam idest non amissam uel interruptam. Denique legitimum tempus; duas scilicet praescriptum, cum q° quator requirat in totidem hanc 2am partem diuidimus =

1
quid sit fides.

Sessio 1a de bona fide

Fides teste Cicerone in partitionibus Horatii circa principium est firma opinio: ad differentiam motus et incitationis animi, que debent firmam ... non statuit, in hanc acceptionem Diuus Paulus in epistola ad Romanos capitulo 14 v. 23 relatus in incap. ultimo de prescriptionibus et in capitulo que erat 44 de penitentia distinctione 13 in litera Gratiani dixit omne quod non est ex fide peccatum est idest omne quod fit contra conscientiam et ueritatem et firmam opinionem quam debe habere ut interpretatur Gratianus ubi supra, alludit etiam aliud testimonium diui de apostoli 1a ad Chorinthios capitulo 4 ibi nihil mihi conscius sum idest contra conscientiam meam nihil feci. fides enim duplicit accipitur uel de fide que est uirtus uel dicta que est conscientia et ideo cum dicimus omne quod non est ex fide pecatum est, significamus uel esse peccatum in fide sitatis cum facimus contra uirtute theologale fidei de qua ... uel operatorem contra significatione ad nos non pertinet tractare uel ... nostri tractata proprie conscientiam peccatum est. quam ... Explicat Diuus Thomas ad ... capitulum 14 lectione 3 et post eum Alor institutionum moralium 1° thomo lib. 2 cap. 8 et Thomas Sanchez in precepta Decalogi 1° thomo lib. 1 cap. 8 ap. Tapia in cathena morali lib. 1 thomo 1 questione 9 articulo 1 et fere per totum et moralistis uerbo Scientia exquo apparet ... accipi fere scientia et fide in hac inspectione fides enim definit a Louis ... possessor 2a parte § 6 n. 1 iudicium quoddam quo credimus aliquid esse pro nostro ac ... morales iudicamus. Scientia uero definitur a theologis et moralistis supra laudatis iudicium practicum intellectus ...

cibens quidit agendu=

=Ex his facile colligitur quid sit bona vel mala fides cuius rei extat diff. in l. bonae fidei 109. de V.S.
3. ibi bonae fidei emptor esse videtur, qui ignoravit rem alienam esse aut putavit eum qui vendidit ius vendendi habere ut puta tutorem aut procuratorem esse ex qua diff. apparet bonam scientiam praestari bonae fidei utut aliquis putet se iuste rem emere vel a domino vel
Domini ut vice ab eo est vel qui ius alienandi habet ut inexenolintis oppositis cum alliis quae aducunt adiunde legem. Alciatus Cas et Albericus Gentilis per diuturn licet quis actio rei emat contra interdicta Juris mereatur vel liti a prodigo vel pupillo sine tutoris auctoritate vel a falso tutore auctorante quem scit tutorem non esse malae fidei possessorem l. qui a quolibet 27. de contra hendae emptione l. ab eo 12. h. tt. l. ult. l. denuncias ponte res; aliquando tamen accidit ut is qui contra iura mercatur mala fide revera non habeat cum dispositionem Juris ignoret, ut puta Rusticus, mulier, seu alia simplex persona nihilo per ctur de conscientia, et nihilominus praesumitur malae fidei possessor, neque ei sua innocentia prodest quae firmissima praesumptio, et a nostris dicitur Juris et de iure cum contra illam nulla admittatur probatio tex. in cap. qui contra Jura 82. de reg. Juris in 6. ad quod aluunt consulti in l. nunquam 31. hoc titulo notant. Donell. lib. 1. cap. ultl. ibi ad litera f. Marcus Sicama lib. 3. membranarum ecloga 17. nonnunquam mala fides sit iudicium practicum contra conscientiam sed quia a Jure improbata est illa ignorantia et tanquam suppina reputatur, cum omnes teneantur scire leges. l. leges 9. C. de legibus hoc casu dimito certum est illum in mala fide esse, qui rem detinet quam scit non potuisse alienare eum qui tradidit, itaque qui rem alienam accipit sed iudicio distrahente et ex iusta causa bonae fidei possessor est. l. generaliter 28. de noxalibus act. cum quaerere condi ss. tt. in l. si finita 15. §. Julianus dicto damno infecto l. iuste 11. de acq. poss. quam obrem Cujacius tractatu 6. ad Africanum in d. l. 28

ind. l. 28. et lib. 8. observ. cap. 25. admonuit ma
lae fidei non esse scientiam alienae possessionis sed nimium tamen
aliquando res alienas cum bona fide possidemus ut in ex
emplo opposito docent etiam Ost. lit. D. Azo in rubrica de
usucapione pro emptore ex n.o 224. verum quamvis hoc satis
subtiliter possit reciperi, tamen certum est eum qui rem alienam scit quam
rem alienam detinet malae fidei possessorem esse ut definit Dug.
A Gutierrez relatus, in cap. si Virgo 5. 34. q. 5. nam quis
rem alienam detinet ex decreto iudicis qui facultatem alienam
dicit detinet tamen quam propriam et ad se detinendam ne subrogatione
alieni respondit, quare iustus possessor reputatur ut dixit
xi lib. 1. opuscul. cap. 5. nec obstat tex. in d. l. Generali
ter quae vere satisfacit P. Barb. in l. sicut § C. de praescript.
script. 30. vel 40. ann. ex n.o 123 =

4 De dubia scientia

= Disputandum eti
am est utrum dari possit medium inter bonam et malam fidem si-
ve quod idem est de conscientia dubia an imputetur bonae
vel malae fidei, ut prosit vel noceat usucapioni inchoandae
vel perficiendae, et quamvis magnus pro ... Covar. in reg. posse
ssor 2.a p.te § 7. quem sequuntur Pater Thomas Sanchez de
Matrimonio lib. 2. disp. 41. ex n.o 10. P. Barb. in rubrica
C. de praescript. 30. vel 40. ann. ex n.o 39. existimaverint
posse dari medium inter bonam et malam fidem ex dubia scien
tia possidentis, mihi magis placet sententia patris Molina
de Iustitia et Iure tract. 2. disp. 63. V. ex his facile docentis in p.
possessione talem medium dari non posse, tamen illi bona fide po
ssidet, qui omni dubio reiecto existimat rem propriam possidere
re, D. cap. si Virgo, § si quis a non domino instit. de rer. di
vis. cap. o instit. h. tit. T. si existimans 48. eod. tit. o commed
ubi tum excludit bonam fidem cum hoc distat in possibilitate
ritate scientiae in quo graviter lapsus fuit Barb. ubi proxi

me teneri cum dubia conscientia ab initio incoari posse praescriptionem 30 ann. hic autem praescriptio non minus bonam fidem requirit quam ceterae brebioris temporis ut dixi. 1. parte. ex nº 21. quod in initio autem iam praescriptionis superveniat dubium circa iustitiam tituli retentionis vi, aliud dicendum è enim poenam non ostare usucapioni perficiendae, ratione quam licet ipse ius latibi dubitet, an res possessa propria sit vel aliena practice tamen et hinc in re certo debit scire in re dubia meliorem esse conditionem possidentis l. in pari. 128. de R. l. capit. in pari 65. eodem titulo in 6. et ideo superveniens dubium non inducit malam fidem si facta diligentia sufficienti to sinon potuit ut docet cum multis Victoria in relectione de iure belli dubio 3. pp. 4. nº 3. Covarr. d. 2. parte § 7. nº 4. Sanchez d. disp. 41. ex nº 12. lesius de iust. et iure lib. 2. cpt 6 dubit. 3. illustrissimus Tapia de thomo chatena morali. lib. 5. q. 24. articulo 6. quibus omnibus consenserint Hadrianus, et Soto quos ubi referunt, cum enim bona vel mala fides in interiori cogitatione et aprehensione consistat, ut videmus consequens est siquis dubitet an res sua sit vel aliena et simul existimet dubitanti non licere rem retinere usucapere non posse, quia id contra propriam uditum, seu contra propriam conscientiam, qui in mala fide l. si fur. 32. § siqui h. tt. qui non tantum intelligendus est. de mala fide inchoante usucapionem sed etiam de superveniente et est casus singularis in quo superveniens mala fides scilicet civili interrupit usucapionem, notant Covarr. d. § 7. nº 5. Molina d. disp. 63. ii. dubium est. Lesius d. cp. 6 dubit. 4. faquineus lib. 1. controvers. cap. 65. qui senis et veriores amplectendae sunt licet Vasquez Menchaca cpt. 77. illustrium nº 6. et. 12. existimaverit dubium in principio non impedire bonam fidem neque hanc in positibo insistere neque etiam admitenda est talia distinctio Osualdi ad Donellum libro quinto cap. 17. litera A=

Vndi dicendit bonæ fidei in usucapione presumi ass[er]tum cum nemo presumitur inmemor salutis eternæ l. ult. C. ad leg. Julia repetund. cap. sancimus 1. q. 7. cap. literas de presumt. cap. significabit de homicidio. Menochius lib. 5. presumt. 5. imo ex [illegible] omnis presumitur bonus innocens et uitio carens. l. cum probatio §. 4 de probationibus l. de edilitio edicto idem Menochius ubi proxime presumtione 4. tunc quia bona fides in ignorantia consistit quæ cuius putatur proprium et quæ uera et ealia non iniure ubi presumitur ignorantia ubi scientia non probat cap. presumitur 4) de reg. iuris in 6. Menochius lib. 6. presumtione 22. ex n.° 51. et ideo usucapiens non indiget articulare et probare bona fide, cum ita aduersarius tenet per contrarium mala fide probare, quod fundatur ex l. quoties C. de §. quidolo de probationibus ubi qui dicit alium dolo fecisse probare tenet non alia ratione nequia quidolus non presumitur quia sit contrarius bonæ fidei et obe dientiæ ex l. nexeo §. C. euictionibus. unaquaque emtor captus sit in emendo caueat quod suæ prospiciat in ponta stipulatione dupli mala fide ex hoc non arguitur et quia alio at probare debeat ut imperatores loquuntur contingunt ubi ad ueteres qui dolum alegabat et ex l. dolus. ib. C. de rescindenda uenditione, ubi imperatores docent dolum existimari ex qualitate facti, idest ex circumscriptione et fraude contrahentis suponunt quod probandum ea ab alegante ibi, quæ si fuerit probatum intercessisse, caeterum nisi probetur presumtio manet pro aduersus quæ dolus alegatur, eodem modo expendi potest lex in l. qui domum 4. §. imperator 4. ff. locati cum ita explicatione cl. ad Donellum lib. 4. cap. 23. lit. C. ratio est quia cum bona uel mala fides ab intima conscientia possidentis pendeat, quæ occulta et solo deo cognita, cap. nouit. 1. q. 5. cap. nouit. de iudiciis inutile et pene impossibile exigeremus a posesore si obligaretur ad probandum bonæ fidei quæ tantum ex eius opinione existimanda est, ut cum iudicio

doct Vasquez Menchaca cap. 33. illustrium n. 6. et innostris fris tenit Mascatus de psumt. regula 3. psumtione 5. Menochius presumt. 3. ex. n. 14. Couu. in reg. possessor 2 pte. § 8. n. 3. et 4. P. G. lib. 4. sintag. cap. 8. n. 1. et 2. multa apud Augustinum Barbos. in cap. si diligenti 17. n. 101. et in cap. ultt. n. 14. de psumtionibus maxime si titulus sub ost endat quius usucapit tunc enim procul dubio de bona fide securus est dominus presumtione ut late fundat Menchaca ubi proxime cap. 79. n. 15. et cap. 81. n. 6. hec tamen psumtio admitit pbationem in dnum et qui dolum alium arguere debet et potest non quidem directo qd. sunt machinam eterno in pbe ... si dolo obliquo per indicia et alias dicturas fallaciem. l. dolum 6. C. de dolo lo quanz plurimi asseruerit Marchardus de pbationibus de lusione 530. et sequenti Menochius d. lib. 5. presumtione 3. ex n. 4. §. usque ad finem et de arbitrariis casu. 225. Barbosa d. n. 14. P. Gilquenig de psumtionibus 2. p. membro 2. cap. 2.=

6 Bona fides e personalissima

Fit etiam inde bona fidem personalissimam ie eta dico qui usucapit rem sibi traditam accepit debere stimari. l. 2. § . servius 16. ff. pro emtore in quo docemur si servus peculiari nomini emat rem mala fide licet dnus ignoret rem alienam ei tamen usucapionem pcedere et in §. celsus sequenti docemur si ex peculiari causa servus adipiscatur servus possessionem dnum incipere usucapere etiam ignorantem cum ex cetera servos dnis non posse incho are usucapionem nisi in a tibi possessionem acquiritur ee l. 1. § . 1. de acquirimus ut igitur l. si me in eius 34. §. 1. l. possessio 49. § ultt. de acq. poss l. Labeo 8. h. tt. subdit qq postea si servus incessit possidere ni nomi dni cum mala fide uitium servi nocere dno qd etiam docemur in l. 4. § 16. h. tt. ex qq quibus

apparet

apparet malae fidei extimandae esse ex persona servi ementis vel rem traditam accipientis noceretque domino quamvis ipse in bona fide sit et diverso si Dominus initio possessionis idest temporum tradite servo malam fidem habuerit usucapio non procedit quia licet per servum acquiratur conditio usucapiendi tamen Dominus est qui usucapit l. 2. §. pomponius 12. et §. nervius 13. pro emtore. l. heres 43. §. 1. h. tt. itaque tam servi quam domini bona fides initio desideratur servi quia est instrumentum acquisitionis et cuius proprius bona fides attenditur. l. cum manci pium ff. de edilitio edicto, facit tx. eleganti in l. §. si tibi dederunt actionis pro soluto. Domini quia ipse est qui usu capit et cuius bona fidei personaliter spectanda est quia sit persona lissima non communicatur ex persona servi, docent post Accursium et e laseos. Cuj. in d. l. heres 43. et tractatu 8. ad Africanum in d. l. cum manci pium ff. Con. lib. 3. comment. cap. 3. nº 6. Donel. lib. 5. c. p. 1). et ibi Ol. Lit. B. D. G. lib. 40. sintag. cap. 9. Amaia. lib. 3. observ. cap. 1. §. 4. ex nº 10. Aziz in l. 1. C. de usucap. pro emtore. ex nº. 180. Carancain d. p. de partu. cap. 3. §. 1. ex nº 29. qui agunt de ex positione d. §. de illo de qua etiam nos agimus in feri ita quaestione de l. attinia. 4. pt. = = Sed quamvis

M.

De successione in mala actoris

mala fides sit tamen nonnunquam nocet successori bus quam partem ab actoribus nostris latae duximus, ut ad brevem compendium redigamus sciendum est successores vel universales vel singulares universales appellant ut sunt heredes, bonorum possessorum, adrogatorum et ceteri ad quos patrimonium a liciuius universaliter pervenit, tx. in l. in solidum 6. de in integrum restitutione, singula

res apelantur quinunq. l. in pluri res particu
lari tt.o succedunt ueluti emptionis permutationis
donationis aut legati ad uniuersalia transeunt om
nia lucra actionis et obligationis autori que representat. l. aut pretor. § fiduci de minoribus. l. mors
& de acq. hered. l. 4. ad S.C. treb. l. cum heredes
23. de acq. poss. l. nihil e aliud de acq. pe V.S. l.
hereditas de reg. jur. singularum tantum succedunt
nonum representant auctorem neque in uitia succedunt. l. quedam 9. § 1. de edendo. l. ult. de eo quod
de emptione. l. 1. § si heres peruersto ad S.C. treb. ex
quo aparet si defunctus incepit mala fide poside
re uitium male fidei defuncti adherere pertinere nec
usucapere posse, quamuis enim mala fides persona
lissima sit tamen nihil inpedit quod ad heredes
transcendat cum eandem gerat personam cum defuncto
authentica de jurando amorum pruditto § 1 co
latione 4. pbat diserte. l. cum heres ll. de diuers. et tt.
por. pres. l. sedet. § in hac actione de publ. l. 4 §
heres 4 h. tt. l. si mala fide. § sitem legenda. C. com
munis a usucapiendi §. diutina instl. hoc tt.o in quo o
mnes nostri interpretes concordes sunt unde facile ex
ponitur tex. in l. uitia. ll. C. de acq. poss. in eius 1.a p.e do
cemus uitia a maioribus durare in 2. culpa committaris su
cessorem quatenus loquitur de culpa que committat successo
rem intelligendum e loqui de mala fide et sucesorum uni
uersalis sed quatenus uniuersaliter loquitur de uitiis et comprehendit realia et personalia etiam potest in
telligi de herede, qui dicit uitiorum successor in l. si eo
ll. §. parhis de publ. explicatur inde tex. in l. negs
usu fructuarium. 6. de usuf. ubi heres quinus ufruc
tum succedere non potest quia ius personalis succedit in

[margin: posesionis]

uitium

uitiu defuncti quantumuis et persona lecta sit etiā deo usucapere non potest, quod etiā autor eius usucapere non posset, quae regula tam iure canonico, quam Jurecivili uera est dount post Baldum et antiquiores, Couu ind. reg. possess. 2. p. § 9. ap. Faquineus lib. 1. controuersiar. cap. 66. D. G. lib. 40. sent. cap. 9. Don. lib. 3. cap. 20. et ibi Os. lit. l. et seqq. Cus. lib. 02. definitionum pap. in d. l. cum heres ll. Amaia lib. 3. obseru. cap. 1. § 3. ex. n. 38. aliis in d. l. lex. n. 21. e diuerso si de functus bona fide incepit pondere quamuis mala fide nascatur possessionem heres continuat possessionem Jurecivili quia non duplex persona sed una reputatur l. heres 43. § diutina 12. instl. h. tl. ibi Dich. et in § furtiuo eodem Benedictus Pinel. lib. 2. select. cap. 1. n. 1)=

=2.a regula est successor particularis siue ex titulo lucratiuo siue ex oneroso non succedit in mala fide defuncti quia eius personam non repraesentat et modo ipse bona fide habeat usucapere potest quamuis autor eius non potest. l. amittis § ff. de diuers. et temp. pres. nisi ne sit ut actione possessorii autoris sui tunc enim eius illius mala fides nouit cum adminiculo eius uti debeat l. pomp. 13. § 1. et ulti. ff. de acq. poss. quae omnia principia probat apud nos lex in l. 16. tl. 29. p. 3. hodie ex authentica malae fidei C. de praescript. longi temporis 10. uel 20. si mala fidei possessor rem alienat non procedit praescriptio ordinaria etiam si bona fide alter accipiat nisi aduersus Dominum sciens qua re dici potest mala fide autoris nocere emtori ut particulari successori si dominus ignorans sit sed si sciat nihil est inmutatum nec mala fides alienantis prodest nouo possessori, nec obstat lex apud Celsum in l. § de auctoris 27. et seqq. neque ad § si quis 29. ff. de dolo mali metus quae exceptione in quo exceptio doli uel opponi potest donanti opponi potest

donatario, quia respondendum est cum Cuj. in l. nemo 54 ff. de reg. jur. exceptionem doli oponi propter dolum auctoris successori ex causa lucrativa sed non impedire usucapionem quia non succedit in vitium illud personale malae fidei quod scientia rei alienae habuit defunctus quamvis dolus ab eo admissus in successore puniatur, itaque in usucapiendo, nulla est differentia inter successores lucrativos et onerosos sed in exceptione doli differentia versatur sequens textus ubi proxime lit. H. et Azo n. 26 quamvis aliter sen. h. et antiquiores =

Conclusio. 8

= His supositis dico quod de jure civili, de quo hic deducitur similiter est bona fides in ipso initio usucapionis requiritur. probatur ex primo in textu h. tit. l. si is qui pro emptore. 15. § 2. sequitur h. tit. l. qui fundum. § qui bona fide 4. ff. pro emptore, in quibus docemur bonam fidem adeo intervenire debere in initio possessionis ut si quis amiserit eam et postea natus sit debeat intervenire tempore adeptae iterato possessionis et quod partus solito poni textus in l. justo errore 44 § et si possessionis h. tit. in quo non inspicit bona fides in initio possessionis nempe e dicto per quem possessor cognovit matrem alienam esse et ipsa vero postliminio reverso cum is qui recuperavit eam in mala fide esset sic lib. 1. opusculorum cap. 12. pro explicatione hujus textus observavi bonam fidem requiri in initio usucapionis secundae quando ex nova causa acquirit non vero ex veteri veluti partus ancillae qui ex matris emptione possidetur et servus postliminio recuperatus qui ergo possidetur ex priori contractu, itaque hic textus non est contrarius, sed exceptio praecedentis regulae ut ibidem dixi = probatur ex l. 2. C. de praescript. longi temporis 10. vel 20. l. penult. circa finem C. de usucap. transformanda sed quamvis in regulari ter traditionis initium et non tempus dictus spectandum sit l. bo

l. bonæ fidei emtor 48. §. in d. l. ff. de acq. rer. dominio l. 2. in p. vº quare ff. pro emtore sed tamen in d. textu emtionis et venditionis plerumque optimæ fidei et frequentius itaque consensu superficiatur et traditio impleatur requiritur quod utroque tempore d. textus sicut et traditionis abiit bona fides usucapienti cl. l. 48. d. l. 2. Lii existimant 48. in fine ff. h. tit. nec obstat tex. in l. si aliena 10. in p. h. tit. in quo ex s. bini et Cassii sententia docemur in contractu emtionis et venditionis initium traditionis ad bonam fidem ei spectandum quare sub intelligi in eodem textu vel verbatim ut consensus sit et traditionis tempore utrumque spectandum bonæ fidei cum diminutio contractus consortium sit bonæ fidei requiri in emtione et venditione ut agnovit Accursius in d. l. 10. et post eum aliquem e Sancto Cujs. libro 23. quæstionum pap. in d. l. vito 44. §. et ipse sessionis et libro 44. pauli ad edictum in d. l. 7. §. qui bona fide. Duarenus ad eundem tit. in cap. 1. Valentia lib. 1. illustr. iuris tractatuum tractatu 3. cap. 4. ex nº 12. unde apparet ex ipsius usucapionem non interrumpi licet mala fides superveniat sive vera sive mala sit fides quæ distingit per scientiam rei alienæ sive sit præsumpta quæ dingit per denunciationem iudicialem et litis contestationem neque enim hanc usucapionem impedit l. si post acceptum 18. ff. de rei vindicatione l. penult. ff. pro emtore ita docent ultra autores in superiori laudati Duarenus ad hunc titulum cap. 2. Don. et ol. lib. Duarenus. Don. et ol. lib. 3. dment cap. 13. et Pinell. in a §. cap. 17. et Con. lib. 3. dment cap. 13. et Pinell. in a §. cap. 12. et Con. lib. 3. d. ment cap. 13. et Pinell. in a §. cap. 12. et B uthentica nisi triennale C. de bonis maternis ex nº 11. et B arbosa in rub.ª C. de prescript. 30 l. 40. ann. apº Sarmiento lib. 2. selectarum cap. 10. faquineus libro 1. Controversiarum cap. 64. Aliis in l. l. C. de usucapione pro emtore ex nº 19. multi apud Barbosam in cap. ult. de prescript. = | Ex quo re | 9. | quæ procedit in rebus mobilibus, ac immobilibus =

bitinere non potest lª Doneli cl. cap. 12. existimantis in rebus mobilibus etiam de ... bonæ fidei per totum d. tempus

(leg. 10 p. ...)

... testato

tempus usucapionis requiri q^a haec opinio aperte impingit
it in l. 2. 10 §. si servus 10 cum segg. ff. pro emtore et in alios
tx. superiori n.o relatos in quibus expresse docemur absque
ulla distinctione rerum mobilium et immobilium bonam fidem tantum
in initio exigi: ergo frustra ubi lex non distinguit nos distin
guere uolumus contra doctrinam tx. in l. de pretio 8. ff. de
publ.a nec ratio Donelli tanti est ut nos adigat eius distin
tinctionem admittere; dicebat Donellus simul ac quis scit rem mo
bilem alienam esse eamque detinet furtum committere unde eius usuca
pionem inhiberi tamquam furtiuam sed haec doctrina falsa est quia
non aliter fit furtiua, quam si sciens alienam esse distraxerit
eam ut Iustinianus ait in §. quod autem 8. v. unde ff. h. tt.
l. 2. l. sciens 7. C. usucap. pro emtore; ceterum si apud se de
tineat animo implendi usucapionis quam ex iure ciuili imp
lere poterat etiam superueniente mala fidei; fraudem non fa
cit, nec furtum committit inspecto iure ciuili; deinde ubi non est
ocultatio fraudulentarii eamque sidet attentio rei alienae
non dat furtum: l. quiuas 48. §. qui sit Dnum 3. ff. de furtis
ergo sola scientia rei alienae furtum non inducit uno casu se
ntentia Donelli erit uera nempe si quis incidit in mala
fide rem incipiat celare et Dno subducere, ne illam appre
hendere possit, tunc enim sine dubio furtum fit per contrectatio
nem et obiectationem rei d. §. quod si Dnus=
Nec obst. tx. in l. si dicto 40. §. seruum 2. ff. de acq.
poss. q^a ibi non negatur furtiuum fieri quam emtor ab ini
tio bonae fidei ex post facto celat et ocultat solummo
do negat Africanus illam possideri quia uerius est ex praecedenti
titulo emtionis possideri cum nemo sibi ipsi mutare possit
titulum possidendi siue causam possessionis, nec in melius, ne
c in deterius l. nonnullis 33. §. quod uulgo ff. h. tt. l. 2.
2. §. 1. ff. pro herede, ut ad rem sentiunt Com. d. cap. 13. n.o
6. Os. ad Donell. d. cap. 17. lit. C. Cuj. tract. 7. ad Afri
canum in d. l. 40. Mela. de usucap. 1. p.te cap. 2. n. 9.=

= Notandae etiam in hac re insignis diff.a inter aquisitionem fructuum et usucapionem, nam boni fidei possessor non aliter fructus innos facit quam si bona fide perseveraverit per totum tempus quo fructus nascuntur, crescunt maturescunt et percipiuntur. l. quaesitum 40. l. boni fidei 48. § in 1.a rium per totum ff. de acq. rer. dom. ratio diff. est facilis, quia usucapio in sui initio et est d'innuum ius sine d'innuata acquisitio, quae simul l'acincepit beneficio tu vi perficitur, quandiu durat possessio. Os. d. l. l. sed acquisitio fructuum ex facto pendet idest ex bona fide possidentis solum enim ppt bonam fidem fructus ceduntur ex orea Liena ut stat tx §. nquis a non dno in tt. de rer. divis. cum similibus cum §° quo tidie exarcantur et quotidie crescant, ut dicit in l. 1. §. interdum ff. de usufr. accrescend. Consequenter ut superveniens mala fides perceptionem fructuum impediat eorum acquisitionem. l. qui bona fide. 23. ff. de acq. rer. dom. ita Cuj. tract. 7. ad afric. in d. l. quaesitum 40. Gedeus in l. bonae fidei 109. n.° 12. ff. de V. S. Gifanius in d. l. bonae fidei emtor. 48. ex n.° 2. Don. in lib. 4. Com. cap. 24. et Caranza de partu gl. n.° 7. qui agunt de expositione tx. in l. quia etit. 25. § ult. ff. de usuris, addendi Dich. in d. §. si quis a non dno n.° 9. Os. ad Don. ubi proximi in litera E. Amaia lib. 3. Observationum cap. 1. et 40. et Couu. lib. 1. variarum cap. 8. n.° 7. nec immoremur in re quam ad nos non pertinet =

= Sed contra hanc doctrinam obstat tx. in l. si ancillam 4. ff. pro suo in quo supponitur aliquam emisse ancillam furtivam bona fide eamque concepisse et peperisse apud bonae fidei possessorem in quo casu partum usucapi potest nec enim furtivus est ut ex professo dico in feriata selectione, de lege attinia in l. 4. sed possessor antequam usucapio compleretur cognovit matrem fur

Diff.a inter acquisitionem fructuum et usucapionem.

11. infertur contrarietatio ad tx. in l. si ancil lam 4. ff. pro suo.

tuq ei ad se neque spectare quesitu utrum procedatusuca
pio partus et Pegasus existimabat procedere quia bona fi
des in initio sufficit; sed Ponponius ita distinguit
ut possesor absoluti cognovit ancilam alienam ei, sed neci
cuit cuius esset vel cum sciret non potuisset dnum certiorem
facere procedere usucapionem recte existimat quam ad dnum si
dnum certiorabit apud ancilam et partum ei et Dnus dis
tulit petere quibus in casibus usucapionem procedere, afirm
at, sed si cum possit dnum certiorari non fecit, et apud se an
cilam furtivam et partum retinuit usucapionem non procede
re distanti traditione redit quia ratione quia ex quo incce
pit posidere cum scientia rei aliene nec dnum certiorem fecit
incipit clam ponidere nec dnum certiorem fecit, et desinit
posidere pro suo, quia possesio clam destinaoponitur
possesioni pro suo ut recte docet Cuj. 7. ad africanum in l.
cui eo 40. § servum ff. de acq. poss. e ce tum in quo desic
civili non sic fecit bona fides a binitio quo falsa est predicta
l.a

=Sed ut res pondeam animadverto illam l.z. lo quinta
pro suo qui tantum dminuit in opinione eius quam aliquotam
quam pro se detinet, quam existimat ad se pertinere ex alig.
ua iusta causa cum revera ad eum non spectet itaque tantum
nititur iusta stimatione posidentis l. proculq. 67. de
Iudorum l. si existimans 48. ff. h. tit. l. hominem 3. ff.
pro suo. de quo dicam infra S.2. cum ergo hic titus nitatur
in stimatione iusta. posidentis eius quia bona fide ubi eum
quia deficit hec iusta stimatio et bona fides deficit per
consequens titus pro suo et incipit re detinere sine causa et
si ne tito nuntiavit suficiente diligentiam dnum cerciorand
do qua eludit male fidei suspicionem ut dicitur in l. 9. tt.
29. part. 3. itaque hec lex. expositio precedentis doctrine
etrolum locum hec in tito pro suo sed in ceteris quaeri si titu et
durante postruper veniente malam fidem retinendum
est.

rufuerit bonæ fidei in initio usucapionis prohibeverunt Anton. Fab. in rationali ad l. x in l. rego 11 § inter duos ff de pu. bl. Donell. lib. 5 comment. cap. 25. et Caranca d. cap. 3 de partu § 1. ex n. 47. quamvis aliter accursius in d. l. 4 gl. fin. et Melad. 1 p. cap. 2 n. 9 =

12. Dispositio canonica

Hæc tamen juris civi lis observatio in melius mutata est jure pontificio dispositione enim cavet, ut possessor malæ fidei ullo tempore non præscribat, sive mala fides ab initio in inchoanda usucapione sive superveniat quoque quolibet tempore antequam impleatur quæ habetur in cap. vigilanti 5. et cap. si diligenti 17. et cap. veniens [illegible] cum cap. ultim. de præscript. et cap. leonis tit. in 6. regula possessor de reg. jur. in 6. docent eandem differentiam agnoscentes præter classicos antiquiores et Valenz Covar. in d. reg. possessor 2a part. § 11. Menochius illustrium cap. 74. Faquineus lib. 1. controvers. cap. 63. et seqq. et P. G. lib. 40. syntag. cap. 8. Ol. ad Donel. lib. 1. cap. 17. lit. l. Aliz in rubr. de usucap. præ mittere n. 226. et seqq. cum aliis congestis ab Augustino Barbosa in d. cap. ult. et Covarr. in d. cap. vigilanti ratio juris pontificii præstantior est ut pote quæ potius salutem animarum decernit, nam quamvis non omnis retentio rei alienæ juris sit si deinde occulta detentio, et subtractio nihilominus tamen semper est injustitia alienum retinere contra voluntatem domini et contra præceptum illud naturale alterum non lædere suum cuique tribuere. Præterea quæ jure naturali et in justa nulla juris civilis statuti ope non aut honestari possunt l. 42 de R. I. ergo stante injustitia ex parte possidentis lex civilis non potuit usucapionem permittere. Neque obstat Romanos Jurisconsultos et Imperatores Christianos illos viros fuisse: respondi enim in 1 p. quæst. 21. in hac re et in aliis ipsos antiquos deceptos fuisse in cognitione veri juris naturalis quippe verum dicam leges solummodo requisiverunt bonæ fidei ad justificationem tituli initio quæ semel supponente, licet postea amitteret non nocebat usucapioni nam titulus semel juste adquisitus non desinit usus lus et, nec mutat licet mala fides superveniat l. si de leo 40 § si servus ff de acq. rer. dom. itaque dispositio pontificia præferenda est, etiam in terris ecclesiæ temporaliter non subjectis

Ut substinent Ultra^s citatos. Fr. Barb. in rub. de prescrip. 30 l. 40 an. ex n. 39. et seq. ex 3 n. 37. Truel. Vol. 2 select. disp. 22 thes. 6. Fr. A. Barb. ind. C. ult. n. 5. etc. Contrariam tam huiusmodi fundam. defendere velle sit ubi supra.

13 — exponuntur pri in Co placuit. ka q3. etiam Cp. 1 de prescriptionibus.

Sed hanc proba, hoc obstante pri. in Ca de prescrip. in quo epi q ad orthodoxa fide conversit ecclesias hereticis erroribus possessa, si per triennium ea fouerit, custoderit, et possederit sibi lucrifacit, et proprie dioecesi agregat, quamvis sciat ad aliam metropolim pertinere. Cui par manifeste simile est pri. in Co placuit 15. 16 q3: in quo, si ecclesia a Scismaticis usurpata, ... Nunc sic utrumque dat scientia rei alienae, et procedit prescriptio: quod dicitur canonico cum mala fide procedere potest. in his casibus neque est prescriptio ... ... quare potius laudanda est diligentia eius, qui ipsi ad fidem convertit, quam in simulet de mala fide. Neque enim aliena invadit, qui ad inculta accedit ... agro deserto ... quare iusta fuit permissio contra ... docent Innocentius, Hyronimus ad ... illustr. ... 2 tomo ... moralis ... ... in rubr. C. de ... ... Tr. in d. Cp. 1 de prescrip. n. 4. ... longi temporis et longissimi ... n. 18.

14 — acceptio, et divisio Tituli

Sectio 2. de Titulo

Quo post bonam fidem requiritur titulus ad usucapionem. imo bona fides requiritur pro tanto ad iustificationem tituli, quae sine ea dicitur possessio improba est. ... C. de acq. poss. quemadmodum sine titulo iniusto ... in l. nullo 24 C. de rei vind. ... sine causa iusta, legibus ... apprehendit, instar violentae est. l. ult. C. unde vi. ... titulus, et unde dicatur. Titulus dicitur a tuendo, quasi tutulus Varrone teste in Her

cule

ctc. Itaq. olim milites dicebant tituli qa patrigtuebant, ut tradit festus Pomponius
et dixit Th. topyse q 24 n. 6. qa q est iusta ca veluti emptionis l. permutationis rem tenet
quasi iuris potestate et assistentia munitus e. Dr etiq titulus ca; qa e rao tenendi possi
dendi q rem. interrogatus enim cur rem possideat, respondet, qa emi, qa donatam accepi; et e
contrario, q sine ca rem possidet, predo e. et interrogatus cur possideat, respondet, qa possideo.
Ignec v lg 13 § 1 de pet. her. lg 2 C. cod tit. = Plures tituli induxerit dictio, alij perpetui
alij temporales. Temporarij autem temporarij est qq rem ad tempus possidemus, veluti ca locationis, con temporarij
modati, pignoris, aut precarij, qui neq. ad translationem dominij, neq ad ea usucapionis
sufficientes sunt, qa nemo est qui nesciat posse ut credat se dominum esse lg quecunq 13 § 1 de
publ. lg si titulus 22 § y, q pignore de nos. act. lg pignori 13 tit. lg 1 C. ingq cum eum long.
lg 2 C. de praescr. 30 l. 40. lg 1 C. com. de Usuc. lg cum notissimi 7 § f. C. de praescrip. 30 l. 40 an.
Perpetui sunt qq ca animo rem nanciscimur ut perpetuo penes nos, heredes q nros mo
neat lg solute 46 tit. lg 1 de dote. et tituli perpetui ca vis e, ut dominium transfe
rat statim si a vero dno originem habeat, l. causet usucapionem si ab eo originem habeat, q se dnus
ee credit. lg clauibus 74 de contr. empt.
Titulus qo ad usucapionem narius e, est lg 12 tab. 15 Definitio.
quibus hac conditione illa introduxit, et in alijs ut constat ex prio inst. et ib. Theophilus tit. ff.
soluto 46 ff. tit. lg nullo 24 C. de rei vind. lg si nulla 60 C. de acq. poss. lg diutina 4 C. de pr
escript. long. temp. lg ult. C. de usucap. pro her. lg ult. C. re de stat. de furt. docent Franc.
Bald. in lg celsus ff. tit. multi apud ott. ad donel. th. 50 m. cq 14. lit. C. et Covarr.
in regula possessor 2p. § 5 apud Trevt. volum. 2 select. disp. 22. thes. 5. Molina de
just. et jure tract. 2. disp. 64. et Petr. Greg. th. 40 Sintagm. cq 12. Azo in rubr. C. de Usuc.
pro emp. et n. 22. Mela 1. p de Usuc. cq 2 n. 6 et seqq.
Vij titulus q perpetuus sit, e ho 16 Recensent tituli.
bilis ad usucapionem et posse reduci ad has species. Quidam sunt universales, veluti titulus pro he
rede, et titulus pro dote, et si qui sunt similes, ut qq patrimonium pro universitate transfertur
qualis e societas, l. communicatio bonorum lg 1 ff. pro socio: alij sunt particulares, veluti
pro emptore, et pro soluto lg pro soluto 46 tit. ut ca permutationis, que similis e emptioni
lg 2 C. de rer. perm. et ca adiudicationis iudicialis lg si per errorem 17 tit. iuncta lg cum putarem
ff fam. erc. et ca transactionis lg pen. C. de Usuc. pro emp. et ca estimationis litis, que
similis e emptioni lg 2 § ult. iunc. lg 3. ff. pro emp. l. si res mo sali ca servus tradatur.

u cui nocitus e. l. ab eo ducat iussu proris, q. n. defendebat l. 3 C. cum segg. de pub. Alij vero tituli lucratiui, ex quibus res sine dispendio patrimonij possidemus, ueluti pro legato pro donato pro derelicto, quas omnes species enumerant licet non eodem stylo Donel. et Pet. Greg. Mela et alij laudati Cuj. in l. celsus, et in l. pro soluto 46 hit. Valduinus, et Franciscus Bocus in Secror inst. hit.

17 De veritate tituli.

Titulus autem ad usucapionem necessarius, vere praecedere debet, quoniam error tituli, et falsus causa usucapionem non parit l. celsus 27 hit. d. Secror inst. eod. Vz. in titulo pro legato, et quoniam nulli alij praecedit usucapio nisi ei, cui legatus est. l. pro legato. ideo in cuius persona legatus non resistit, quia testamenti factione destituitur, usucapere pro legato non potest, quia nemo ... eod. tit. et contrarius si vere legata res est, et testator decesserit, quia non sit dominus sed bonae fidei possessor, statim usucapio inchoat, quamvis dominus rei viuat, si legatarius bonae fidei possessor sit, et existimet quod mortuus testatoris erat, non rem alienam l. ea res ... inutilis ... eod. tit. iunct. l. Pomponius 13. § P. et legatorio ... de acq. poss. l. Styco 36. de usufr. leg. neque offendimur iuris regulas, qua docemur, legatum rei alienae ab ignorante testatore relictum inutile esse § non solus inst. de leg. nam quamvis non valeat respectu eius, ut legatarius effingere possit, si appareat alienam, valet tamen respectu tituli, et iuris, quod testator habuit ut legatarius pro suo usucapere possit, et continuare, iungere quod defuncti temporis cum tempore suo possit eodem modo de titulo pro soluto filosophandum est. nam eius eo usucapit nisi quod ... fuit vere debitum, nihil tamen refert, verus species debita soluat, an aliud ... volente creditore l. pro soluto 46 hit. de titulo etiam pro herede dicendum est, quod nemo usucapere potest, nisi qui heres institui possit, et testamenti factionem habeat. l. ult. ff. pro herede ... cum hereditas vere delata sit, et testator iam sit mortuus, quia viuentis cum non sit hereditas neque est titulus l. ... eod. tit. in quo illa vulgaris se offert dificultas quomodo titulus pro herede habilis est ad usucapiendum, cum heres usucapere non possit, quod defunctus usucapere non potuit et in specie probat ... in l. 1 C. de usucap. pro herede et ... Respondetur tamen quasdam res in hereditate solere inveniri tamquam hereditarias, quae re vero hereditariae non sunt, et nihilominus tamen manent in cumulo bonorum, neque eos defunctus possedit ultimato fidei sententia rei alienae ad heredem descendere possit, et tunc ipse heres est, qui inceperit usucapionem non alio tit. quam hereditario, et hic est casus tit. pro herede l. 3 ff. eod. tit. Donel. 5 cap. 14. et Pet. Greg. lib. 40 Syntag. cap. 12: Ceterum si defunctus eas possedit naturaliter ciuiliter ... praecedit usucapio ex tit. defuncti per accessionem, successionis quam autem non potest ... vitio

a defuncta

a defuncto contracta eidem d. n. 7. adeo quod si res commodatae, depositae, locatae defuncto in hereditate inveniant, heres usucapere non potest nisi bona fide extraneo vendat, et eam usucapiendi potestatem habeat l. 36 ff. et alii instit. tit.

S. Dubitari inter auctores [18 de suo herede existente.]

utrum sui heredes existentes pro herede usucapere possint? negant auctores et seniores antiquiores in l. 2 C. de usuc. pro her. et in l. ult. ff. eod. tit. et Covarr. d. 2 p. § 5 n. 3 Donell. lib. 5 cap. 14. ubi alios recenset et ibi lit. L. Affirmant Cumanus d. l. 2 ult. Vigilius in § sui inst. de her. qual. Sarcatolius dialogo 36 n. 5 et Cononus lib. 10 cap. 5. Cuiac. in d. l. 2 ult. Arias Pinelo 2 p. rubricae C. de bonis maternis ex n. 38. qui eam vidit. absente ibi ubi fere et Hunterus d. dyp. 22 thes. 5. lit. H. fundamenta negantium sunt, quia in suis heredibus non datur successio, sed continuatio dominii, l. in suis ff. de lib. et posth. Unde deducunt neque ex hereditate neque titulo = Urunt qui quam diversis rationibus in d. l. 2 C. de usuc. pro her. et in d. l. 2 ult. ff. eod. = Priores sed auctores validioribus fundamentis nituntur, quia licet continuatio sit successio inter patrem et filium, datur tamen hereditatis jus et ideo fictio; neque extraneus vinculis filius potest privari a herede, quare sui heres dicitur, vel minus quam extraneus, ut statuit sui auctor inst. de hered. qual. Pitadamius inst. de her. qui ubi minus heres appellat filium l. ex facto 17 ult. ff. ad S.C. Treb. et Juvenalis in Satyra ubi ait

si damnosa senem juvat alea ludit et heres

Bullatus parvo qui eadem movet arma Fritillo.

Deinde quia heres sanus jura adquisitio hereditatis est titulus habilis ad usucapionem l. cum solus 33 ult. tit. non est quare nova adquisitio administrationis ex plenis dominis ex ... ex titulis in suo herede. Denique quia usucapio tantum versatur circa res alienas l. sequitur 4 ff. eod. tit. Pro rebus alienis in hereditate paterna inventis, a parte a diis possessis nullo ... transactionis domini accidere potest, ideo de his antiquoris ... continentia non obstant ... et pro ... ex primis in d. l. ex de ... pro her. respondent ... ut ... sui heres et ... sui heres non ... alius extraneus usucapere non potest pro herede, ideo quia existentia facit herede suum l. cum quo ... 30 ff. de usufr. ... et ... alius existere non potest l. qui ... ff. ... pro herede existente suo in extraneo titulus pro herede dari non potest. Et ... in d. l. ult. ubi si pater filio in potestate existenti aliquas donavit et tradidit, si debito potestas filius ... sui heres patris usucapere non potest titulo pro herede, quia ... quia donatio ... patria potest ... magis ...

Dicitur, quia viro et uxore manente matrimonio l. 1 § si vir uxori de acq. poss. l. 2 § 1 ff pro donato, adeo quod non efficitur ius morte patris confirmatur, donec Iustin. sancit contrarium in l. donationes 25 C. de don. int. quare post mortem patris manet imperfectus titulus praecedentis donationis, nec filius qui successit sibi ipsi mutare potuit causam poss. ut d. l. 3 § antecedenti ex quo pendet intellectus ultimi § ut notat et explicatur ibi in d. § ult. Et est ff in l. captivus 9 C. de cap. et post. rev. in quo supponitur filio suo existente res hereditarias posse usucapi, neque procedit datis terminis habilibus, et iusta ignorantia ex parte usucapientis veluti quod existimavit filium apud hostes existentem defunctum esse, ut recte existimat Pinell. d. l. 2 p. n. 42. quoniam casu procedit usucapio pro herede, sed titulo putativo, quod dicitur pro suo de quo in usucapiendis agetur.

Dett° § 9 ff pro suo.

Cuius enim falso causa usucapionem non pariat, tamen si probabilis et iustissimus error causa sit, usucapio procedit, non quidem sine titulo, sed quodam generali qui ceteros comitatur et appellatur pro suo l. Celsus 27 ff. probabilis et iustissimo causa errore, pro quo convenit ex facto et tradit alteri quasi ex titulo legati debiti, aut alio quocumque l. hoc 3 § ult. pro suo. in iusto et improbabili causa errore, quo quis errore sibi sumit, non ab alio illatum, velut si ex traditione alterius possideat rem existimans falso sibi traditam et exemplum magis illustrabile usucapio pro dote non potest procedere nisi res ex causa dotis revera tradita sit et matrimonium constiterit l. 1 § ult. pro dote. Ceterum si de facto matrimonium processit, quod de iure non valuerit, tamen quia in contractu matrimonii subest iusta causa ignorantiae usucapio titulo pro suo locum incipit habere l. Paulus 67 de iure dot. quod verbis explicuit inferiori lectione ad l. Attilius 1 p. itaque si matrimonium celebratum non fuit, non subest iusta causa ignorantiae et tunc nec titulus pro dote, nec pro suo locum habet, quia nullo probabili causa obstetrico fuit illato potest desiderari quod si matrimonium processit, quamvis invalidum habet usucapiens iustum causa erroris, et ideo titulus pro suo succedit, ex quo facile exponitur § 1 in l. 2 pro dote, ubi res aestimata in dotem data fuit non potest incipere usucapio ante nuptias, quia ex titulo pro emptore quia aestimatio similis est emptioni l. plerumque 10 de iure dot. neque ex titulo pro dote neque ex titulo pro suo, ratio quia aestimatio rerum dotalium neque vim dotis neque vim emptionis gerit donec matrimonium sequatur d. l. 10 § si ante nuptias 3 l. in rebus 23 de iure dot. nec pro suo potest quis incipere usucapere dante saltem de facto matrimonium procedat cum iusto errore, et bona fide recipientis. Sed exemplum potest sumi ex titulo pro legato ex quonam potest usucapi agere re non habente vim legati sed fuerit 3 pro leg. ceterum si aliena res legata sit extraneo legata

legatario ab ignorante testatore quod legatum erat valet pro suo solum inst. de leg. § si tibi legatum sit et duo sint Titii, quo eius casu legatum inutile est propter incertam voluntatem testatoris l. si duo 30 de test. tut. § si testator vivat et heres existimans decessisse tradiderit legatario usucapio pro suo locum habet, in his omnibus casibus heres qui tradidit, quin fert errorem nec legatarius sibi sumit l. pro legato 40. l. ea res 5 cum seq. pro leg. vingg et in glossa est titulus ponit titulum pro legato loco tituli pro suo; ideo quod plerumque Icti utuntur titulo speciali loco generali, qui in locum loco succedit ut notant Cuiac. ad d. l. 4 § 1. Pet. Greg. lib. 40 sin tag. cap. 12.

20 Contrarium observo in titulo pro derelicto, ubi possessio consideratur generalis titulus pro suo, nemo enim est, qui usucapienti inferat errorem, sed ipse possessor sibi sumit, et quo est ponit titulus in l. pro dig. q. si nemo 6 l. si quis merces ? pro derelicto, unde quod docemur id tantum posse usucapi pro derelicto, quae re vera derelicta est. at si quis pro derelicto falso existimet, nunquam potest procedere usucapio, l. 9 § si quis merces, ex navi iactas, cum levandae eo invenerit, quis existimet derelictas et usucapere non poterit, quia animo derelicte fuerunt. Est etiam aliquid speciale quo ad titulum pro suo in empt. et vendit. re enim sufficit, quod error sit illatus ab alio, velut ab eo, qui putat se venditorem, debet enim maior et probabilior causa erroris intervenire l. si existimans 48 ff. tit. l. 2 § 1 pro emp. probabilis error vere putat, si servus, aut procurator meus, cui rem mandavi emere, sine vitio furti nactus a me detulerit, fingens emptionem celebratam esse, quod alieni facti sunt probabilis causa erroris reputatur l. quod vulgo ll. pro emp. l. 9 § 1 st. in fine pro suo, notant om. ad Donell. lib. 5 c. 7 et 8. et lib. 8 Gothof. lib. 3 Cuiac. tract. 7 ad Afric. in d. l. 11. Nos differentiam tentavit creditore et ubi post. Boecius et alii eius discipuli in Verror inst. tit. illustrant, omissi dicendum existimo ideo in hoc tractatu maiorem esse erroris rigorem quod constat in contractu utrinque erroris neque rei per se facto, quoniam non potest dari iusta erronis causa ex sola traditione vendentis, cum debuisset emens etiam assistere contractui, quod diversum militat in legato, et in aliis titulis quoniam est unius liberalitate perficiuntur, qualis titulus pro donato l. 1 pro donato, unde sufficit si error non inferat tradens, quod ipse solus est qui causat titulum, ordine quo docuit Dr. vid. l. si existimans 48.

Titulus etiam pro suo specialis est, quando deficit alia causa specialior traditionis est qua quis rem habere vel usucapere potuit, v. g. res, quae nullius in bonis sunt, et ab aliquo occupantur, pro suo possidentur, qualis sunt aves, ferae, pisces, lapilli, et gemmae in litore maris inventae, quae per alluvionem accedunt et partus fructus quoque eorum quae possidentur, et titulo quo eas possidentur pro suo l. 2, l. 4 pro suo. ideo quod emptio mariti ? remotus titulus possidendi

specialia in titulo pro derelicto et pro emptore.

specialis titulus pro suo.

6

partis, puerique occasione, ut titulus proximus et immediatus esse titulus pro suo seque obseruationis dict. lib. 13. de usucap. ut notant Amaia ibi solut. 9. 3. § 4. et sub n. 9. Cancerius de partitu (?) cap. 3. § 3. Hic titulus specialis aliquando statim transfert dominium, aliquando solum usucapiendi conditionem. Exemplo est sub l. cum (?) solutum pro derelicto de usucap. dominium transfert s. vere res nullius erant, quae fuerunt occupatae, l. si ancilla, quae partum edidit in domo erat possessoris; caeterum si quis in litore maris lapillos inuenit uideliset interpositos, quos denuo eiectos esse existimauit, cum re uera ab alio prius occupante deperditi fuissent, dominium statim acquiri non potest, sed usucapione indigere occupauit; et hic est casus in quo specialis titulus pro suo natiuus est ad usucapionem, ut pleniter scripsimus in lib. 2. [illegible] § si a furioso de usucap. et in l. sed etsi (?) § Marcellus de publ. in actione, quem proxime solo loco praecedenti in select. typis mandato dec. lib. ..... quaest. ..... q.

22 Errores antiquorum circa titulum pro suo.

Et hic reprehendendi sunt antiquiores, quos sequuntur Franciscus Balduinus in l. celsus 27 lit. et sub n. 13. Couarr. in reg. possessor p. 2. § 8. a primo, qui existimarunt solum bonae fidei et iusto errore causatum absque titulo sufficientem esse ad usucapionem, nec titulum natiuum esse existente bona fide, quam opinionem sequitur (?) Nothomis (?) Albim. in actub. de usucap. de usucap. n. 13. Santolania in praeparatione iuris consultis n. 5. Sed haec doctrina iniquis terminis peccat, quia ubi datur iustus error, oritur titulus generalis pro suo, qui communiter sufficiens est ad usucapionem, quam exterum specialis. reprehendendi ergo sunt idem antiquiores, qui tenebant titulum pro suo non sufficere ad usucap. nisi alius specialis concurrat ut dixit Pet. Barb. cum multis adnotat. C. de praescript. 30. uel 40 ann. et n. 404. et ad l. si ex emptione n. 35 et seqq. debuerunt enim dicere titulum pro suo ex iusto errore succedere in locum tituli ueri specialis, quia si uerus concurrat, titulus pro suo abundabat. Tamen notandum est hunc titulum pro suo ex iusto errore causatum esse, quem uulgo dicunt titulum coloratum, nempe quando ab illo causatur, qui ob aliquam causam proprium titulum dare non potest. Veluti ablatis conferendi beneficium uel praesentandi ad ecclesiam ius non habet et tamen confert, uel praesentat, et qui recipit, bona fide recipit, patiens errorem ab illo illatum de cuius titulo effectu. late agunt Chiosaus (?) Garcia de beneficiis p. 12. n. 242. cum seqq. Abbas ludouicus decis. 289. et Bobadilla ciuis et sub n. 15. et utrique satis elegant. decis. 400. Barbosa in l. 3 praescrib. C. eod. titulo et sub n. 57.

23. In praesenti quaestione posset utique in dicta praescript. titulus natiuus esse: sed haec quaestio profligata manet T. 1. p. n. 27. 35. et seq. uidelicet praescriptionem quaeritur facto, et post praescribentis titulum requirere 3.o et 4.o in praescriptione actionis quae solo silentio aduersarii contenta est.

24 De titulo praesumpto.

Succedit inuestigare an titulus praesumptus detur in iure

iure est quo possit pcedere pscriptio, quae potest requiri. q. qd largius tractant authores
nri, sed nos pmore ad breve compendium redigamus. 1º asserimus ltz. nariis requiri ex
ad usucaptionem pscriptionis usucapientis, quare ab eo presumendus quilloniut, qa cum in facto desistat, n
psumitur, nisi pbetur, ut vulgo docemur est lg nullo 24 C de rei vind. et melior ... inter dua
... C. pscr. long. tem. fo. 1. 20. ... quia natque qualitate sefundat eo pponente
lg 2 de pbat. lg 1 de except. lg q accusare 4 C. de edon. lg 1 de clandest. depont. lg 38 .. 2 par.
3. docent omnes Bald. ad lg de pscrip. q 3 n. 52. Pich. in lect. ad lg de acq. her. ... n 25.
quare n potest ex sola psumptione ... induci, nisi vere intercesserit. Dificilior e q. a si pries
... aliqua facta sit longo tempore velut decennio ... longa tempus ... lg ... libri
... amissa ... q ... agg. notat ... ad donat ... Et novissime A
... intract. de tempore appellationibus ... psumat ... cuius viri ... ff
cedere pscriptio absque alia pbatione et inqua ... allegandum e. est ... et transcur...
temporis ... neque usucapionis pcedere ut dicere pbat est q ... certis annis 28 C de pact.
... inqua est longa ... n psumet stipulatio, quae ... obligat. ... aliud dicendum e. si ...
facta fuit a debitore ... eo, aut ... solvendi, velut si solvit ... decennio ...
q debebat ... stipulat ... tunc enim quia stipulatio n apparet, psumit interve...
... et geminata ... solventis ... C ff de usur., et in alimentis sufficit
brevius tempus velut triennii lg 1 C de fidis., in quo alimentorum favor relucet, neque eius dec...
... ad solutiones ... e, ut ... notat ... 4 b ... q. Pass. ind. lg 6. ... ind. lg ...
imo hec psumptio ... decennio inducitur, et ... notat. tanti deservit ad eadi...
... manutentionis ut docent Barnabas Cornelius decis 253. Poss. Rodr. de an...
red. lib. 1. q 15. ex n. 6. Ceterum ad iudicium ... proprietatis, et ut obligatio ... fundi
... longinqua reditum subceptio, ... q ff 30 annos ut est lg ... 2a C de
agg. et censit. lib. 11. docent ... Rodr. ubi supra. Simaio in lg 3 C. de ... publicis ex
n. 33. Balboa d. q. 3. n 54 et seqq. q disputant in censibus, et aliis annuis pstationibus, cum multis
quos referunt, addendi etiam D. ... est ... Pich. d. ... n 18 usque ad fin. Solor
zanus de jure indiarum 2 tomo lib 1. ... n 33.

S peroride obstant ... in ... 24 ... 25 — e ... lex 3 ff de donato.
de donat. int. ... ff donato ... constante matrimonio donaverit, usucapio ff
... atque donatio ... morbus donanis ... lg ... et 2 de donat. ...
q est ... usucapio accedit in hac ... difficilis ... donato ...

in quo d[ic]it usucapione[m] n[on] procedere. Et hec dificultas, quia multos torsit veteres interpretes, n[on] e[st] admodu[m] gravis, q[uia] distinguendi s[un]t duo casus. 1[us] e[st] q[uando] maritus donavit re[m] p[ro]p[ri]a[m] uxori, si vellit illa[m] usucapere, l[ite] stante ma[trimoni]o, l[ite] divortio secuto n[on] pot[est], q[uia] licet re[m] possideat l[ex] 1 § Si vir de acq[uirenda] poss[essione], tame[n] possidet i[ure] imp[ro]bato ex[tra] in iusto t[itul]o, nec ipsa pot[est] sibi mutare ca[usam] poss[essionis] cu[m] ... sibi queren[s] ... dominia mariti fuisse l[ex] n[on] solu[m] 53 § q[uod] vulgo ... l[ex] 2 § 1 p[ro] herede l[ex] ... de acq[uirenda] poss[essione]. At 2[us] q[uando] maritus re[m] aliena[m] uxori donavit, valet donatio, q[uia] n[on] fuit donator factus pauperior l[ex] si sponsus § si quis l[ex] de fructib[us] 17 de donat[ionibus] int[er] v[irum] et u[xorem] et tunc p[ro]cedit usucapio ex t[itul]o valido d[ict]a l[ex] 3 ... Toletanis. Neq[ue] ob[sta]t dicere mulieres in mala fide es[se] cum existimet donat[ionem] n[on] valere q[uia] ad valore[m] t[itul]i ... inventarie q[uia] ... § si a pupillo ... p[ro] emp[tore] maxime q[uia] uxor sperat confirmandu[m] donat[ionem] et validu[m] futuram morte mariti l[ex] cu[m] hic status § 2 de donat[ionibus] int[er] v[irum] et u[xorem]. docent post ... Duarenus fab. ... elecor. 64. ad donell. l[i]b. 5 cap. 6. lit. L. et cap. 14 lit. B. Valerr. ... illustr. tract. 2 cap. 7. ... Gentilis de donat[ionibus] int[er] v[irum] et u[xorem] l[i]b. 2 cap. 29. Azo in rubr. de usucap. p[ro] emptore n. 222 et seq. ... 49 de donat[ionibus] int[er] v[irum] et u[xorem] ... posui ... ad l[ex] alterius ... l. p.

Sectio 3[a] de continua possessione

26 Tertius requisitus ad usucapione[m] necessarius e[st] poss[essio] continua sine qua usucapio n[on] procedit, que vera prescriptio usucapionis p[ro]xima de qua loquimur l[ex] 3. l[ex] 25 [de] iusto errore 44 § ult. lit. l[ex] 15 ... l[ex] ... 23. § ... seq. et 99 ... maior. cap. si diligenti 17 de p[ro]script[ionibus] docent ... interrupti[one] fere p[ro]tectis maxime n. 7 ... regula ... Franc. Bald. de p[ro]scrip. ... p[ro] ... Azo in rubr. de usucap. p[ro] emp. et n. 50. Mela ... de usuc. cap. 2 et n. 11. Donell. l[i]b. 5 cap. 14. Pet. Greg. l[i]b. 40 Syntag. cap. 8 et n. 3. Pater Molina de j[ustitia] et j[ure] tract. 2. disp. 62 ... Pater Lessius l[i]b. 2 cap. 6. dubit. 2. et alij in interruptione ... ut fieri.

27 Hoc requisitum ... primus ... p[ro]ximus exegit lex 12 tab. cuius memini ... n. 4. ... usus auctoritas fundi biennium, ceterarum rerum annus esto. Et quia ...
quam poss[essio] rerum incorporalium l[ex] 1 § ... 2. de iniurie act. ... l[ex] 3 § ult. de acq[uirenda] ... c[ap]. ... n. 2 in fine. qui p[ro]prie n[on] possident l[ex] 3 in p[ri]n[cipi]o de acq[uirenda] poss[essione] ... tu ... hi ... 12 tab. ... poss[essio] significaret ... corporalium maxime post lege[m] Scriboniam que sublata usucapione servitutum ... Scriboniam ... 2. ... incorporalium ...

iuris capiunt q corporalis sit poss. ut docent Marc. Sicloma. Ibi membranarij c glo
gal. Tibbar de usuf. [illegible] Cuius antiqui iuris vestigium extat in l. usucap. 3 ff. ubi [illegible]
capionem recipere maxime incorporalis, q adverbium denotat aliquo casu incorporalis usucapio. et
omnis usus accessionibus velut antiquioris [illegible] denotat casum qui existimat emphyteusis
ante Tribonianum post novos [illegible] dicit. aliquibus [illegible] [illegible] Brissonius
de V. S. vbo maxime. Dicendum est adverbium et [illegible] adverbium q in aliis servitutibus [illegible]
[illegible] ab ipsis potuit usucapi, et lex Scribonia tamen sublata usucapionem servitutum,
[illegible] usucapio libertatis licet incorporalis sint. l. 4 § ult. ff. ut explicant Sic[illegible]
c [illegible] Mila [illegible] 96. Pagino 73. [illegible] l. servitutis 14 n. 17 de servitut. de quo [illegible]
Sunt [illegible] q est [illegible] dict.

Et hac [illegible] fit, Captivum apud hos
[illegible] usucapere [illegible] posse q [illegible] possidet, et [illegible] usucapio non procedit d. l. 19 [illegible]
l. aut [illegible] 23 § hic q [illegible] l. si servus de [illegible] l. [illegible] l. 23 § 1 de
acq. poss. l. [illegible] servus l. [illegible] 15. l. 44 § ult. ff. l. in bello 12 § facti de capt. Neq. obstat q
[illegible] l. 23 § hic [illegible] 3. dum [illegible] dno [illegible] usucap. ff.
[illegible] ab eo, qui apud hostes est, [illegible] posse [illegible] captivum usucapere poss. [illegible]
[illegible] ut captivum usucapiat [illegible] subiectus [illegible] personas, quam [illegible]
dicimus usucapionem captivo procedere, q a [illegible] cedit, et [illegible] dno [illegible]
[illegible] usucapionem [illegible] intelligentis [illegible] fuerunt Mar
cellus et Julianus. [illegible] Captivum amittere poss. [illegible] quos [illegible] possidebat, [illegible]
[illegible] poss. [illegible] quas possidebat [illegible] Marcellus existimabat [illegible]
[illegible] amittere poss. [illegible] servum ipsum [illegible] possidere [illegible] possidere [illegible]
[illegible] possidemus l. 1 § Per [illegible] de acq. poss. l. 1 § [illegible] [illegible]
[illegible] Ant. Fab. in [illegible] 8 [illegible] in [illegible] opinionem Marcelli [illegible] Julianus
[illegible] contra [illegible] non interrumpi poss. [illegible] usucapionem [illegible] quas Captivus possidet
[illegible] subiectos [illegible] personas [illegible] possidere [illegible] qui [illegible] possidet [illegible]
[illegible] [illegible] ab alio [illegible] possidere [illegible] incorporalis [illegible]
[illegible] 34 in fine de acq. poss. l. [illegible] 25 § licet [illegible] de [illegible] peculiari possessione [illegible]
[illegible] possidere et usucapionem [illegible] l. 44 § [illegible]
peculiari l. 12 § post liminio 18 de capt. [illegible] possessionem [illegible]
retinet poss. [illegible] l. 44 § ult. [illegible] Cui [illegible]
[illegible]

esse sicut l. si usucap. 3 ff.

28
de Captivo.

29

de heredit. iacente.

Fit etiam 2°. restricta juris regula invenimus, hereditatem iacentem usucapere non posse, quoniam persona fictio sit l. mortuo 22 de fideius. et propter corporis, et animi non possidet l. hereditatem [illegible] 68 de furt. l. 1 § Scaevola ff. si is qui [illegible] l. 2 de crim. expil. her. l. ult. [illegible] part. 7. [illegible] heri. 98 de acq. her. hereditatem iacentem quasi possidere [illegible] pignoris, quia [illegible] debet [illegible] propria et [illegible] poss. accipiendum [illegible] Bartol. [illegible] ind. [illegible] Valent. de acq. hered. cap. 2 ex n. 13 et lib. 1 illustr. tract. 2 cap. [illegible] 11. [illegible] [illegible] receptum fuit ut mortuo possessore, qui neque heres, neque hereditas iacens in poss. succedat l. cum heredes 23 de acq. poss. nihilominus hereditas iacens continuat defuncti usucapionem, imo [illegible] anteq. [illegible] l. cum miles 30 et [illegible] l. [illegible] 31 § [illegible] l. [illegible] 40 l. [illegible] 44 [illegible] l. 2 § etiam 18 l. [illegible] pro herede l. [illegible] [illegible] quia etiam casum [illegible] hereditatis, neque [illegible] possidebat [illegible] subiectus juri suo [illegible] ante quam ab hostibus [illegible] periret, et ab hostibus captus postea redderet, [illegible] usucapit, quia si apud eos decedat, [illegible] videatur decessisse instanti captivitatis, et eo instanti erat hereditas iacens, quae continuit usucapionem [illegible] [illegible] ut heres [illegible] Deinde [illegible] possidebat, [illegible] desinit possidere [illegible] usucapere poss. [illegible] captivitate interrupta [illegible] si vero apud hostes decedat, [illegible] [illegible] captivitatis hereditati iacenti attribuitur, eadem [illegible] continuat, et [illegible] usucapio [illegible] [illegible] qua doctrina [illegible] [illegible] 15 [illegible] usucapio hereditatis iacentis sine ulla [illegible] poss. [illegible] juris benignitate [illegible] [illegible] [illegible] Romanis, et Castrensis ibid. [illegible] Pauli [illegible] in l. 2 de publ. et [illegible] ad [illegible] 40 [illegible] de acq. poss. [illegible] de acq. hered. cap. 2 ex n. 3 Valent. [illegible] cap. 2 ex n. 13 et lib. 1 illustr. tract. 2 cap. 4 n. 11 et tract. 3 cap. 4 ex n. 9 [illegible] in rubr. de usucap. [illegible] et ex n. 54 [illegible] hereditas ab alio sit res occupata, interrupta [illegible] [illegible] hereditas non potest continuare usucap. l. Pomponius 13 § [illegible] 4 de acq. poss. [illegible] l. [illegible] notant [illegible] 1 [illegible] n. 150.

30. [illegible] quos [illegible] fideicommissarii [illegible] fuit, qua usucapionem [illegible] a defuncto continuat, [illegible] hereditas iacens, [illegible] heredes [illegible] ante quam sibi hereditas restituatur, et [illegible] hereditariam apprehendat l. cum [illegible] 12 § 1 [illegible] 3 si quaeratur [illegible] hic casus [illegible] in captiva non admittat, respondetur probabiliter [illegible] in l. [illegible] 19 [illegible] casus captivitatis [illegible] juris, quia casus mortis, quo [illegible] [illegible] usucapionem [illegible] hereditas iacens illos continuaret, non tamen potest incipere usucap[illegible]

de eisque servum hereditarium nisi ex ca peculiari d. l. 44 § [illegible] sic intelligendo [illegible]
benigne [illegible] fuisse [illegible] [illegible], q[uod] defunctus usucapere non cepit, nec hered[itas]
[illegible] potest incipere, [illegible] defuncti [illegible] l. [illegible] 45 § 1 [illegible] ut conveniat
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adquiritur [illegible]
hereditarie ex ca peculiari [illegible] [illegible] usucapio [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
servum municipii [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible] benignitatis [illegible] [illegible] debitore [illegible] De debitore, et precario.
[illegible] pignori dedit creditori, creditor [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] l. [illegible] 1 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] l. 18 [illegible] pignoris
36 [illegible] l. [illegible] 16 l. [illegible] 33 § [illegible] pignoris [illegible] debitor [illegible]
[illegible] traditionis pignoris [illegible] usucapionis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ipso precario [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ulla [illegible] usucapere [illegible] [illegible] [illegible] l. [illegible] [illegible]
33 [illegible] l. [illegible] 33 § [illegible] [illegible] [illegible] precario [illegible]
[illegible] l. 33 § [illegible] precario [illegible] l. 1 § [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] 16 [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] 32
benignitate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ex [illegible] 30 § [illegible] ht.
[illegible] tempore, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
usucapio [illegible] [illegible] 70 [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 63 [illegible]
[illegible] Bart. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] 16 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] modicum temporis [illegible] significat [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

33
[illegible] [illegible] [illegible] De accessionibus possessionum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ht.

[illegible] ex [illegible] ad l. de accessionibus [illegible] Item [illegible] sine ullo
[illegible] dispendio ad breve spatium [illegible]. Et notandum, quod defuncti, cuius morte finiatur,
[illegible] possessio, quod heres [illegible] [illegible] adhaerente [illegible]
[illegible] l. [illegible] 30 [illegible] maior [illegible] l. de accessionibus [illegible] quam successoribus [illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible] l. 14 [illegible] 27 [illegible] possessio [illegible]
[illegible] venditoris, [illegible] donatoris et donatarii, sive primi sint,
sive secundi aut tertii, sive emptores [illegible] l. [illegible] 76 [illegible] l. Pomp. 13
§ [illegible] 2. l. [illegible] l. [illegible] 6, et l. penult. [illegible]
[illegible] ad temp. l. [illegible] 23 [illegible] possidet [illegible] actionem
[illegible] possessionem [illegible] l. 13 [illegible] et [illegible]
[illegible] longi temporis [illegible] in usucap. [illegible] biennii [illegible]
[illegible] data fuit actio [illegible] brevis temporis [illegible] iusti
temporis biennii [illegible] transformans usucapionem in praescriptionem [illegible]
[illegible] fuit [illegible] possessionis in usucapionibus [illegible] l. [illegible] hoc tamen [illegible]
usucap. [illegible] ad usucap. rerum mobilium [illegible] triennalis [illegible]
[illegible] de usucap. in [illegible] authoris [illegible] n. 7.

Unde apparet, neque mor-
te neque [illegible] usucapionem interrumpi. Sicut [illegible] interrumpitur quod possessio ab usucapien-
te amissa fuit, [illegible] fuit [illegible], et hanc magis interruptionem vocat [illegible]
[illegible] de [illegible] possessione [illegible] dicendum. Amittitur possessio
[illegible] longo tempore non repetitur l. [illegible] 37 [illegible] longi [illegible]
[illegible] l. [illegible] 23 [illegible] decennium [illegible]
[illegible] animus possidendi [illegible] possidere l. 3 § [illegible]
l. [illegible] 17 [illegible] 30 [illegible] l. [illegible] 30 [illegible]
possessio [illegible] l. [illegible] l. [illegible] 25 [illegible]
[illegible] possessio amittitur [illegible]
[illegible] possidentis
[illegible] l. [illegible] 2 [illegible] diacq. poss. l. [illegible] mobilibus [illegible] 5 [illegible]
[illegible] 15 [illegible] 47 diacq. poss. [illegible] immobilium [illegible] l. 3 § [illegible]
[illegible] l. [illegible] 18 [illegible] l. [illegible] 25 [illegible] l. [illegible] 44 [illegible]

Q. 4.
[illegible] q. [illegible] poss.

Cap. ita. l. quia 46 diacq. poss. l. 1 § si in conc. 27. ult. § 10 de Vi et vi arm. l. prendio 30 part. 8.
quamvis bonis cambus et affectu animus possidendi vel potentia accedendi ad illa, quae corpo
realis detentio. et postea vix amit. poss. si extinguat. volunt. signum, per materia aliqua apo
nat. aedificio extincta, cum ceruit. in accessione. l. quoniam 30 de acq. poss. l. reg. 38 ult. l. ges
[illegible] de hyno in iunct. l. si mare aliqu. occupatum sit. l. 3 § ratio 17 diacq. poss. et ita ger
si dyst. [illegible] l. quaruimq. 30 nec desinimus possidere, et ea q. lectis [illegible] agnoscunt
l. 23 ult. 27 par. 3. gloa et ferè cum antiquiores indubij [illegible] sint. Tale inter [illegible] 23.
qq. in [illegible]. ubi [illegible] possessio fiat [illegible] - l. tuum liberè fiat dig.
30 ff. et l. ult. 40. Denique si traditur res alicui et incapaci ad possidendum veluti furioso ani
[illegible] poss. quia alter non acquirat, quae transit primus animus adipiscendi. l. 1 § 8 si furioso
de acq. poss. nisi animus transferentis [illegible] sit, si amittendi non alii acquirat. l. si [illegible]
[illegible] quo [illegible] ut sicuti qq. in animo poss. [illegible] naturalis in
[illegible] usucapio, quia potius [illegible] contrarie si [illegible]
[illegible] potestas [illegible] diacq. poss. [illegible]

Unde apparet [illegible] 35 De Lin. restatione
[illegible] usucap. non interrumpi. l. [illegible] de rei vind. l. [illegible] 3 § [illegible]
[illegible] l. [illegible] 122 [illegible] Verum tamen usucapiendi usucap. post [illegible]
si possessor succumbat quo tempus. [illegible] ad tempus litis [illegible] in ea [illegible]
[illegible] judicio [illegible] vider [illegible]
[illegible] usucapio non [illegible] notat [illegible]
[illegible] causa multi, quos referunt [illegible] ad Donel. [illegible] 21 [illegible]
[illegible] dio. 22 [illegible] in [illegible] 38. Covarr. [illegible] possessor [illegible] §
[illegible] ceteris [illegible] usucapionum appellant, [illegible] 36
[illegible]

[illegible] interrumperit. [illegible]
inter [illegible] authores disputat, [illegible] Donelli [illegible] 52 [illegible] 65 [illegible]
in d. rubr. [illegible] 30 et 5 [illegible] Covarr. [illegible] post. antiquiores par. Molina de
[illegible] 2 [illegible] 78 [illegible] ad [illegible] long. temp. [illegible] et aliud dicimus
[illegible] longi temporis [illegible]
[illegible] potuerit q. usucapio, tamen effectus [illegible] dirigit ad acquirendum. [illegible]
[illegible] adversarij, [illegible] quaecumque actiones, quae morte, aut tempore

fuerint simul in iudicio deductae, salvis permanent l. cum 139 de R. I. cum igitur actio non alius adversarii per litis contestationem perpetua maneret, absque metu praescriptionis, ad quam res non adversa non interrupta[?] . Deinde tradit autoritatem textus in l. generaliter 26 C. de Rei vend. l. praecunte C. de acq. poss. l. sicut C. de praescr. bona fide 30 C. de praescrip. longi temp. in quo expresse sancitur post litis contestationem inquietatem non posse facere ad longi temporis praescriptionem, et maxime est l. 1. C. eod. tit. in qua illius mota fuit et omissa, quamvis ad finem non perduceret, praescribebat nec posse veterem continuare praescriptionem nec novam incipere. novum autem dicit posse illam inchoari, et possidere ex praescriptione tamen non potest acquirere dominium temporis alterius sui. Ubi non attentior[?] Panormitanus contrariis[?] et Nobilis Laudatis existimantibus 5. l. de liberatis animum interrumpendi praescriptionis desiderari ultra litis contestationem per hanc opinionem multorum testimonio, aut vera fulsit. Lateramus notandas differentias inter interruptionem quae formaliter per amissionem possessionis vel quae fit civiliter per litis contestationem. Prima enim usucapionem interrumpit absolute, et quoad omnes generaliter sit, quae sublata post deficiet ut non est non possessionis exigitur usucapionis: secunda vero tantum operatur adversus litigantem non adversus alios, cum consimiliter actu aliis non praeiudicat docent authores Laudo et Fachineus lib. 8 art. cap. 34. Dyxendit[?] enim etiam quod dicta alio differentia generaliter interrupta possessionis potest iterum inchoari usucapionem ad quam denuo possessio bona fide l. si quis fundum et qui bona fide et possessio l. si quis emptor. § usus sit. Interrupta vero per litis contestationem iterum debent[?] l. 1. eius heredem restaurari non potest. Et l. 1. C. de praescr. long. temp. ubi donant[?] tantum in l. generaliter 26 partes[?] perpetua enim fuit actio adversariis per litis contestationem, nec amplius tolli potest ad totam nisi per praescriptionem 40 annorum l. unica C. de praescr. 30 l. 40 annorum.

37. Citatio ad litis contestationem ad interrumpendam usucapionem l. praescriptionem nata est iuxta differentiam posita. postea Iustinianus l. fin. l. 2. et 3 de annali except. statuit cum usucapionis et praescriptionis quae sive triennii sive 10 aut 20 annorum sive longissimi temporis tantum litis contestatione. Petitio citatio iudicialis interrumpit, praesertim parte non apparente per contestationem facta coram iudice etc. interrumpunt, cum quo venit decisio tantum ind. l. penult. partes loquitur Veroneni[?] Vi agnoscunt Covarr. de p. § 12 n. ultimo lma d. diff. 78 Veni in quentibus, denunciatio vero extra iudicialis facta ad non impedit initium neque turbat perpetuam praescriptionem nisi per denuntiatione in mala fide inducit l. si fundus 4 sic intelligendo C. de R. V. iuncto Pinelo in authent. nisi triennale n. 17 C. de bon. mater.

38. Quando dormiat praescriptio

Et quoniam tractatum a fine et in parte 4 sequitur ut videamus quando praescriptio

40

tio quæ currere cæpit, quiescit, sicut ut pragmatici dicunt dormiat, & e medijs int[er] continuationes et interruptiones: q[uo]d eleminant Aria[s] Piñel in authent. nisi triennale C. de bon. mat. Pet. Barb. in d. l. sicut § C. de præscr. 30. l. 40 ann. Franc. Bald. de præscr. 2 p. 2 1. 8, pri. alij Petr. Greg. lib. 4 sintagm. cap. 6. Molina de tract. 2 disp. 79. Balboa in cap. ex tra[n]s[missa] ... de præscript. & q. Meridia, et quæ juris authoritat[e] constant adducemus. 1o q[uo]d est tempus hostilitatis, quo res ab hostibus occupata, romanis subducit[ur], et de ... de tempore præscriptionis cap. prima act. 23.26 q. 3: q[uo]d desumitur ex l. ult. C. de postlim. cap. tra[n]smissa 10 de præscript. q[uo]d videtur desumptus ex Novela Valentiniani tit. 12 de episcopali judicio ut observavit lib. 6 opusc. cap. 2 n. 4. Cui casui similis est casus pestis secundum eos dem authores. 2us Casus est pupillaris ætatis, quæ etiam subducit[ur] de bi præscript. etiam triennali ob authent. nisi triennali, quia currit contra minores, et cæteræ breviores temporis non currant contra minores ætatis ex nova justin. consti[tutione]. de qua in l. 24. C. ingg[?] sed minus ... ut marco l. 18 tt. 18 par. 3. l. 9 tt. 19 par. 6. 3us Casus est, q[uo]d ecclesia desti tuta est pastore cap. audivi 15 de præscrip. ... inutilis sit, aut ... 4us casus ex tat in cap. cum vobis 1420 tt. tempore ut tempore schismatis non currat præscriptio contra ecclesias Roma nas, unde recte deducunt int[er]pretes, necnon adversus q[uo]d negotio procedere præscript. tempo re tyrannidis. 5us Casus desumitur ex l. 1. C. de bon. mat. videlicet ut non currat præscrip tio contra filius durante patria potestate in rebus adventitijs, quas pater tanquam legitimus admi nistrator alienavit. Ultimus deducit ex cap. q[uo]d diversitatem 5 de ... quando ... quæ præscriptio ... aliquo gravi impedimento sibi valere non potuit, unde deducunt ... currere contra impeditus agere, et tempus impedimenti deducendus est ex tempore præscriptionis, q[uo]d magnæ æquitatis sit, et ex ... decisi[one] Pontificia sustineri potest. qualia autem sint legitima impedimenta tractat late Mascard. de probat. ... 84. Pro arbitrio judicis hoc discutiendum committitur judicio Menoch. de arbitrarijs casu 448.

Est regnito

... eo q[uo]d non potest incipere possidere nec potest incipere usucapere, velut dormi ens cui si aliquid in manu ponas non incipit possidere. l. 1. § furiosus 3. ... in ... non inspiciat ... furiosus sit. q[uo]d in dormiente non deficit animus ... D. Tho. 1 p. q. 84 art. 8. et in tt. de somno, et vigilia cap. 1 ... Idem ... furiosus non potest incipere possidere d. l. 1. § si furiosus 3. ... curatore l. 4 tt. 30 par. 3. ... tatis vero ... cum post ... furore supervenientes ...

39 De personis quæ non possunt usucapere

inquit ut qui non potest incipere possidere, quo destituitur animo, videretur animus huic adimendo possessionis. ut Scidebat C. in l. 27 de acq. poss. ideo furiosus sinuat vsucapionis ... l. 4 § furiosus ... 32 § servus ... iusto 44 § ... hic. Docent Donell. ... et ... D. Valent. ... tract. 2 cap. 5 ... in fans ...

inspiciamus non potest incipere possidere ex defectu animi, per benignitatem ... et tutore auctore potest incipere possidere et vsucapere d. l. 1 § furiosus, d. § infans, l. 4 § pupillus hic. ~~...~~ Municipes ipso servum ... incipere possidere et ~~...~~ ... et qui vsucapiunt, et agere possunt publiciana ... quae vsucapientibus ... l. sive autem ... l. ... de publ. ... 7 § municipes, ... ad exhibendum l. 1 § ult. de acq. poss. ubi late ... D. Valent. d. tract. 2 cap. ... ex quo apparet ecclesias, universitates, collegia et quaecumque corpora posse incipere possidere et vsucapere l. iubemus 14 C. de sacros. eccles. Cov. ... Pisanis l. 9 de restit. spoliat. l. 44 ... 30 part 3: notant ... laudati.

40 De rebus. Denique si tales res sunt, quae non possunt possideri, nec posse vsucapi, veluti res sacrae, religiosae et sanctae et quae publicis usibus destinatae ... sive Romae sive in quacumque civitatibus l. vsucapi ... l. praescriptio 45 hic. l. 2 de via publica reficiendo l. praescriptio 6 C. de oper. publ. § 1 inst. hic. neque res quae ... genus publicae ut litora, ... et fluvii d. l. praescriptio 45 ... res illae quae in patrimonio Principis redactae ... rebus ... Salustiani de q. ... si servus § 9 ... postea novis constitutionibus ... quaecumque ... privatae, quae in formam patrimonii Principis redactae ... l. 2 C. ... de vsucap. ... dominicas ... l. 2 C. de ... solet opponi ... vulg. 47 de divers. et temp. praescript. in quo explicanda ... alterius ... iis mersi sumus.

Sectio 4 de tempore omnium praescriptionum

41 Eustachius ... apud Cuj. et ... Johannes ... de ... et Cuj. libros scripserunt, inscripserunt quae de temporis terminis, qui ... de temporum appellationibus, ubi quaedam spatia ... de ... et Duo hispani JC ... de Lara, et D. Didacus de Narbona de ... ad omnes ... humanos ... per quas summa cum ... tractaverint ...

a dispensationibus temporalibus [illegible] gerunt, quibus [illegible] pedat illas [illegible] quasi [illegible] stricte mutantes [illegible] aliqua adicientes sub breui verborum compendio tempora [illegible] quae [illegible] minoris erit utilitatis, [illegible] antiquato [illegible] in prax. [illegible] D. dic.
[illegible] dilinitur [illegible] quae illa [illegible] de Re iud. [illegible] post [illegible] Paulus 42, [illegible] 62 de re iud. [illegible] 57 de off. deleg. [illegible] post dies [illegible] temporis [illegible] docent post clericos Bobadilla [illegible] politica [illegible] in manud. ad prax. 2 p. § 3 n. 12.

Praeterea [illegible] 42. de triduo.
[illegible] alius fratris desiderit [illegible] in [illegible] ingredi [illegible] legendi [illegible] quis [illegible] intra triduum [illegible] postea [illegible] tempore [illegible] post triduum [illegible] julianus [illegible] 163 § 1 de [illegible] apud nos [illegible] collegio [illegible] 18 [illegible] por. 3. [illegible] 3 dies [illegible] quinimo gregor. [illegible] post. [illegible] et [illegible] intra triduo [illegible] post 3 dies [illegible] illos colligere [illegible] hanc opinionem [illegible] deinde error [illegible] partis [illegible] emendari poterat [illegible] 6 part. 3. [illegible] decisio, et quocunque tempore error [illegible] adiocato [illegible] qui [illegible] parria [illegible] fuit [illegible] de 3 feris [illegible] 20 [illegible] vbo [illegible] decersibus.

[illegible] 43. de 5 dieb.
[illegible] inferioribus intra 5 dies appelandum est [illegible] 61. [illegible] in prax. 2 tomo. 6 [illegible] n. 14. Alt. [illegible] 50 [illegible] in manuduct. ad prax. 4 p. § 50 n. 3. [illegible] termino ac apellandum [illegible] tribunalis [illegible] intra triduum [illegible] [illegible] de la [illegible]

ra eius 10 dies appellandi, nisi stylus in contrarium sit [illegible] Alexandr. [illegible]
13. tit. 3 pilat. [illegible] et [illegible] quot. [illegible] p. 82 n. 24. [illegible] judicio lento
a laudo, sive de arbitrorum secularium intra 10 dies appellandum est non intra 5. [illegible]
[illegible] arbitr. quae [illegible] Regnis [illegible] 10 dies dant ad ap
pellandum [illegible] [illegible] suae diffinitivis [illegible]
[illegible] 82 in fine de [illegible] et [illegible]
[illegible] 36 de [illegible] de appellat. in [illegible] recepizerit
in l. 22 tit. 22 part. 3. introductum [illegible] ab Imperatore Justiniano Novell. 32 de ap
pell. [illegible] authent. hodie C. eod. tit. [illegible] de duo [illegible]
dies debiret appellare, [illegible] intra triduum [illegible]
[illegible] de appellat. l. 68 [illegible] C. eod. tit. [illegible] de appellat.
recipiendis [illegible] Apostolis [illegible] testimonialis
appellationis intra 5 dies [illegible] Paul. [illegible] 33. [illegible]
[illegible] 34 [illegible] Brixen. [illegible]
[illegible] in [illegible] 95. [illegible]
[illegible] appellatio sive [illegible] supplicatio, quae ad [illegible] de [illegible]
[illegible] con la pena de las 1500 doblas intra 20 dies interponendas, et [illegible]
[illegible] l. 1 tit. [illegible] 4 appellat. notant [illegible] in [illegible]
[illegible] Villadiego in [illegible] 4. tit. de [illegible] supplicatione [illegible]
et ad [illegible] 6 [illegible] 7 tit. de [illegible] amplius appellare, aut supplica
re [illegible]

44 De 6. diebus.
Post publicatas attestationes partibus intra 6 dies opponendas [illegible]
testium, quo termino elapso amplius [illegible] non admittit l. [illegible] 4 appell. [illegible]
Alexandr. [illegible] et alii pragmatici.

45 De 9. diebus.
Reus in judicio [illegible]
[illegible] infra 9 dies [illegible] judicis [illegible]
[illegible] exceptiones opponere intra 20 dies sequentes [illegible]
[illegible] C. eod. tit. [illegible] Covarruvias [illegible]
[illegible] part. 3 [illegible] 34. [illegible]
[illegible] Villadiego [illegible]
intra 9 dies [illegible] venditiones [illegible]

styli.

46

de 10 diebus

de 15 diebus

de 30 diebus

styli. leg 6 tit 4 lib 7. tit 9 ordinam. leg 70 et segg. Tauri. leg 9. cum segg. tit 11. lib 5 compilat. cum
his legibus cum regnicolis Villadiego in forma libellandi c. 5 n. 140. Rich. in §. unico de suc
cess abintest. defin. 10.

De hoc tit. c. 1 n. 43. adendus, cum constituit se solvendo
alio, nisi, apud diem statum venerit ... post 10. dies ... de const. pec. Ant.
Gom. 2 tomo cap. 11. n. 2. intra 15 dies minor, ecclesia, vel respublica debet petere in inte
grum restitutionem adversus omissam probationem, quae computantur a die publicationis attestationum, nec
amplius. vid. Cuadignat leg 3 tit 8 lib 4 compilat. Gomes, Vaio lib 1 graphi cap. 24 c 5 n. 27. et
quae Aceuedus c 5 n. 43. censeat hanc legem in tribunalibus ecclesiasticis non servari, ego po
sum testari de stylo tribunalium huius civitatis. Creditor, qui apocham securitatis debitori suo
dedit, sive ex mutuo, sive ex quacunque causa confessus se recepisse quod debitor ei debebat, sive
in pecunia numerata, sive in qualibet alia re. si vellit contra apocham venire dicens, rem
vel pecuniam traditam non fuisse intra 30 dies, et non ultra audit. leg. in contractibus 14 § sed si
ceteris C. de non num. pec. quod in praxi obtinet ut notat Greg. in leg 65 glo 4 tit 18. part.
3. et in leg 9 tit 1. part. 5. glo 1. ubi multos adducit Hermosilla c 5 n. 12. Ant. Gom.
tom. 2 Var. cap. 6. n. 7. et d. D. Joan. Sainz de Aillon. n. 8: Vaio d. lib 1 cap 24 c 5 n. 36.
de debitore opponente exceptionem non numeratae pecuniae, dic ut infra in biennio n. 51. no
tanda etiam est constitutio graeca, quae stat sub tit. C. de delatoribus lib 10. qua cautum est bona
fiscalia, quae ab alio detenta fuerint, si incertus sit eorum possessor ne statim occupentur
a fisco, sed 30 dies dentur intra quos vocetur ad disceptationem judicialem cui constitutioni simi
lis est leg. 7 tit 13. lib 6 compilat. qua cautum est bona, quorum domini non apparent (vulgo
appellant mostrencos) petantur intra annum et duos menses, quo elapso amplius dominus
non audit. notat Aceuedus in leg 6 tit 15 lib 4 compil. c 5 n. 55. et hoc exemplum adendum est infra
n. 50. Tanetur ex leg. 1 de lib. agnosc. mulieri, quae divortium divertit et se ex eo remansisse
praegnantem contendit 30 dies dominum assignant a die divortii, intra quos denunciet mari
to se praegnantem esse, quo tempore elapso amplius non audit. leg 1 § denunciare si praegna et
§ dies leg. filius 9 C. de part. post. Paul. 2 sent. tit 24. cuius cum, legem regni non habemus
pro de pragmatico testant Menoch. de arbitrar. casu 369: Pet. Bar. in rubr. solut. ma
tr. 1 p. n. 18. Stephanus Gratianus disceptationum forensium cap 267. c 5 n. 31. et 32. Covo
rr. disp. de part. cap 2 c 5 n. 35: illa, quae morte mariti vidua praegnans remansit non habet
ius spatium ad denunciandum, sed cum primum se praegnantem censerit debet denunciare here

dibus maritimis l. his ad quos successio pertinet ut custodes mitant iuxta formam datam in leg.
§ deinspiciendo ff. de inspic. ventr. cui iuvenit lex 17 tit. 6 par. 6. docent relati a Carmoneo
ubi supra et Gomez cap. sapien. et Covarr. in prac. c. 3 n. 6. Anriq. Pinel. in l. 2, 3 p. C. de bon.
matern. n. 48. De diebus 50 nato, tutores l. curatores qui intra 100 lapides sunt debe
re proponere excusationes intra 50 dies, l. si sunt intra 100 miliario debent intra 30 dies excu
sationes proponere et hoc amplius ienum faciendo singulis dies cedunt pro singulis Vicenis
miliariis debentque lites peragere intra 4. menses, ut stat est § quantum 16 inst. de excus. tut.
ubi interpretes l. si vere 13 ff. l. quinquaginta 38 cod. tit. Donell. lib. 3 c. 9. et ex op. lit. S. et T.
l. 44 tit. 17. part. 6. et ex Greg. verbo 50 dias.

De 50 diebus.

47 Redhibitionis mensibus.

Si venditor non praestiterit aedilitia cautionem in ven
ditione servi, aut animalis nempe sive morbo est, aut vitio, de qua in leg. de act. aed. emptor
intra 2 menses emptionem rescindere potest l. si venditor 28 cod. tit. Vlterius non audit, cum
exigendo cautionem potest intra 6 menses utiles computandos a die scientiae agere redhibi
toria actione ut sibi restituat cum omni interesse l. Iubendum 19 § ult. l. aedil. 55 ff. eod. tit.
l. 2 C. de aedilitiis action. l. 65 et 66 tit. 5 part. 5. quibus sex mensibus transactis intra annum
utilem agere potest quanto minoris non ut rescindat venditio, sed ut id quod interest sibi ut stat est d. l. et
cum l. aedil. 38 cod. notant Greg. ad eas de legis partitae et Hermosilla ad gl. 5. et n. 15
usque ad finem, Ant. Gom. tom. 2 c. 2. n. 48. Molina in emporio tit. de empt. et vend. et Gal.
Alarnia tract. 2 de usu. et discr. dierum p. 353. his actionibus proxima alia, quae proponitur in l.
quod si nolit 31 § quod si ita 22 eod. tit. in illo pacto si res empta sit, ut nisi placuerit redhibea
tur, nam praefinito tempore, 60 dies utiles emptori cedunt ut rem redhibeat, sed si tempus praeu
finitum fuit servandum erit pacti contrahentium l. 42 tit. 5 par. 5 docent Covarr. lib. 1 Var. c. 9
maxime 3. Greg. in d. l. gl. 1. et ex Hermosilla, late Salicetus, et clarius in l. 2 C. de pact.
int. empt. et vendit. Fachinaeus in l. 2 tit. 17 lib. 9 n. 138 et seq. Vaio d. c. 24 n. 52. Cristiani
qui iam est pro administrare tutelam l. cum intra duos menses tenetur ea collocare licito fo
re l. praedia utilia emere, alias ad interesse pupillo tenetur sine negligens fuit, l. tutor 15 pro
re de admin. tut. in initio vero huius sex menses decedunt l. si tutor 15 cod. tit. notant Cast. lib.
Obser. c. 2. Baeza de decima tutoris c. 2 n. 96. Duenas de tutelis cap. c. 9 n. 2 et 27.
Iudices contra ludentes ludos prohibitos post duos menses procedere non possunt l. 10 tit. 7 lib. 8 recop.
quod pecunias in numerato amisserunt in ludo prohibito intra 8 dies repetere possunt
l. 2 de iis 44 tit. 7 qui in creditum ludunt nunquam tenentur licet syngrapham l. instrumentum fe

cerint demoliendo l. 9 ciuj d. tit. Petr. Pantoja in l. vlt. C. de aleator. pag. 137 et seq. Bobad. in politico lib. 2. cap. 13 n. 19. Vaio d. cap. 24. n. 16 et 49. de multitate l. intra 60 dies apud nos dicendas l. 1 lib. 2 tit. 17 lib. 4 compilat.

Et l. 1 C. de nouis operis nunc. et l. vlt. C. de aedif. priu. statuit, qui nobis opus nunciari intra 3 menses debere docere de iure suo, quod si lis super nunciat. non finiat. in praeiud. tertio, poterit qui aedificat offerens satisdationem de demoliendo prosequi opus quod apud nos sancit in l. 9. tit. 32 par. 3. ubi Greg. Ant. Gom. in l. 45 Tauri n. 34. Vaio d. cap. n. 69: et orat. diui Marci de qua in l. si vt proponis 4 C. de aedif. priuat. l. cum duobus 52 § idem respondit ff. pro socio, si vnus ex socijs aedium com. alteri denunciauerit vt aedes secum reficiat, et refugerit, cessauerit, potest peterctor sibi aedes adjudicari in solidum, si alter socius tamen 4 mensibus sit ad recuperandam partem aedium et solvendas impensas in quo apud nos concordat l. 5 tit. 4 lib. 3 fori et l. 26 tit. 32 part. 3. quas leges propter inceptas [illegible] aedes ruinam ruinam et explicant Joannes Garcia allegatus cap. 19 de expensis n. 13 usque ad finem Rich. in dictis si intra aliquos cap. 7. instit. de oblig. quae ex quasi contr. nascu. Idem tempus constringit patronus laicus ad praesentandum in capellanijs, et ecclesijs, in quibus habent ius patronatus. Ecclesiastici vero sex menses reducunt cap. vn. de iure patr. in 6. cum alijs adductis a Salgado de reg. protect. 3 p. cap. 11 n. 62. Nicolao Garcia de beneficijs cap. 2 n. 209. Bibiano de iure patronatus lib. 7 cap. 1 n. 2. Barb. de iure eccles. univ. lib. 3 cap. 12 n. 168. Chalcano 2 tom. de iurisdict. lib. 3 cap. 3 n. [illegible] Eodemque modo si ordinarius collator beneficia conferre distulerit intra 6 menses devoluitur ad immediate superiorem cap. licet 3 de suppl. negl. praelat. cap. 2 de concess. praebend. cap. de multa de praebendis. l. 10 tit. 5 par. 1. l. 4 tit. 16 ead. par. Garcia de beneficijs 10 p. cap. 2. Barb. de potest. epi. allegat. 58. Item si possessor publicus alicui agrum tanquam desertum assignauerit ad firmam, id est, vt firmo iure possideat, deinde tributum Principi persoluat remissis antecessorum reliquijs: si intra sex menses verus possessor appareat, solutis expensis in cultura agri factis, potest illum recipere, deinceps vero praescriptionis temporis submouetur l. vlt. C. de cens. et censit. l. agros C. de om. agr. desert. lib. 11. quas late explicat Cuj. in hoc tract. cap. 18. et male accipit Vaio d. cap. 24. n. 82. Denique ex rescripto Antonini si heres legatis intra 6 menses non cauat, mittit legatarium in possessionem bonorum hereditatis l. 5 § imperator ut in possess. leg. l. si intra 6 C. eod. tit.

Autores citati qui de praescriptionibus, et terminis agunt generaliter Cuj. cap. 20. Vaio

48 de tribus mensibus

de 4 mensibus

de sex mensibus

49 de Anno.

Vaz[?] cons. 86, usq. ad 127. multas actiones recensent quae anno finiunt. Velut iniuriarum, quod minoris, quanti res erat, de aedilitiis, et usuris, de calumniatoribus, de peculio, [illegible] restitutorio, revocatoria in fraudem creditorum, et quae datur contra eum qui aliquem a iudicio exemit, quas omnes ex eorum scriptis repetere potestis, quod 10 annus, et dies cum titulo et bona fide requisiti possider, quae dominus supponitur, et possessor ipse vindicet, suffic post respondere intendat, pro his consuetudinis agitanda lege 3 titulo 15 libro 3 Recopil. ubi Azevedus; Joannes Gutier. lib. 1 prac. quaest. 88. ad tuitionem vindicatur. sufficit si in illo anno aliquo tempore usus sit, licet modico velut... dixit quod in incorporalibus usus alius sufficit lege 1 § quamvis quod de aqua Cot. et aestiv. lege 1 vers. ubi [illegible] de itin. act. quod priu.

50
De 3 mensibus.

Conductores gavellarum non possunt eas petere post 3 menses factos a tempore celebrati contractus sive res vendita sit mobilis sive immobilis excluduntur post biennium lege 19 et 20 titulo 17 libro 9 recop. Lazarte de Gavelis cap. 28 et n. 68. Publicanus vero, quem dicimus, Portazgero, potest petere res, quae in commissum inciderunt intra quinquennium, et inde lege 2 C. de vectig. et commiss. lege 6 titulo 5 part. 5 et ibi Greg. glossa 6, et d. Ant. Gom. 3 tom. Var. cap. 14 n. 5. Azevedus in lege 7 titulo 11 lib. 6 recop. n. 12. Vaz d. cap. 24 n. 127 et 169.

51.
De Biennio

Actio de dolo ex nova constitutione biennio finitur lege ult. C. de dolo. lege 6 titulo 17 par. 7. Exceptio non numeratae pecuniae intra biennium a debitore opponenda lege. lege si ex cautione C. lege in contractibus 1 C. de non num. pec. § 1 inst. de liter. oblig. lege 9 tit. 1 par. 5. quae exceptio temporalis est, quum alioquin aliae exceptiones soleant esse perpetuae quae temporariae ad agendum perpetuae L. ad excipiendum lege pure 5 § ult. de dol. except. lege licet C. de except. ratio est, quod in casu huius exceptionis datur reo ius agendi de non numerata pecunia, usque si non conveniat ut docet Ant. Gom. 2 tom. Var. cap. 6 n. 3. post biennium tamen agere potest debitor de non numerata pecunia, cum hac tamen distinctione, quod intra biennium tenetur creditor probare, se numerasse pecuniam; post biennium vero incumbit debitori onus probandi non numeratam esse fuisse. Itaque lapsus biennii tantum transfert praesumptionem quae contrarium videatur innuere d. lege generaliter, ut docent Pich. ubi supra ex n. 12 Palacios Rubios tract. 2 de ... disp. 302 et cum multis Hermosilla ad d. lege 9 glossa 5 ex n. 5. et de Castillo lib. ad donat. lib. 14 Covarruv. quamvis in contrarium videatur inclinare Greg. d. glossa 5. et Ant. Gom. d. cap. 6 n. 6. Si ager incultus sit cuilibet licentia conceditur illum occupandi, pro vero domino conservat ius usque ad biennium recuperandi illum, solutis expensis, et meliorationibus lege a...

agros § C. de ai. agri. deser. lib. 11. q. si n. occupauerit propria auctoritate, 'l a publico exequutore decretus fuerit post quadrimestre decursum, c. ut dixi s. n. 49. notat alij in hoc tract. cap. 21.

52 de triennio.

Et noua iust. constit. in l. vn. C. de vsuc. transf. § 1 inst. hit. et l. 9 tit. 5 part. 3. res mobiles vbique triennio vsucapiuntur de qua egimus s. q. de stylo Rot. et tribunalium ecclesiasticorum, q. cum aliquo tit. collatoris etiam inualido (modo n. sit ex parte dni. aut concilii trid. sess. 25 de reform. cap. 15 de beneficiis secularibus a regularibus n. obtinendis) possidet aliquod beneficium quiete et pacifice id est sine inquietudine litis nec contradict. aduersarij per triennium debet manuteneri, donec per senario lis iuste proprietate disceptet quae dr regula de triennali. docent Lozus alleg. 29. Cassadorus decis. 4 de ea possit. et proprie. Alex. Ludouicius decis. 37 n. 6. et decis. 77 n. 2. Pena decis. 352. n. 2. et decis. 1355. n. 11. Garcia de Benef. 7 p. cap. 3 n. 48. et 11 p. cap. 5 n. 779. et seq. qui per triennium soluit tributa 'l redditus census 'l alias annuas praestationes et ostendit tres apocas securitatis censet soluisse redditus praeteriti temporis l. quicumque 3 C. de apocis publicis lib. 10. q. late illustrat amaia per tot. alios q. casus cumulat similes n. 4. commendat etiam Ant. Gom. in l. 68 tauri n. vlt. Menochius lib. 3 praesumpt. 139. apud nos famulia ria salaria triennio praescribunt de qua praescript. latius dixi s. cap. n. 33.

53 De quadriennio

Res in qua fiscus ius habet confiscationis, si illi n. dum sit acquisita, nec denunciata per quadriennium vsucapiunt a priuatis bona fide possessoribus § res fisci 9 inst. hit. l. 2 C. de quadrien. praes. scrip. l. intra 10 de diuers. et temp. praescr. l. 1 § diuus de iure fisci l. 9 tit. 3 tit. 5 par. 5. post quam in formam patrimonij fisci redactae, q. in vsucapibiles redduntur tanquam publicis vsibus destinatae ut dixi s. n. 40. nihilominus tamen quadragenaria praescriptio etiam in his rebus locum habet ut post Ant. Gom. 3 to. Var. cap. 3 n. 83. et alios quos refert docet Balboa de praescript. in cap. sanctorum 3 q. 1. ex n. 60. usq. ad finem. Fiscus etiam si alienauerit res alienas 'l alij pigneratas eo nomine conueniat a dno. 'l creditore quadrienij praescriptione se tuetur l. 2 C. de quadr. praescrip. cum restitutionis in integrum quae olim anno vtili se cludebant ex noua iust. const. per quadriennium continuum durant, q. computat ingressionis adhuc expletis 25 anni, in ecclesijs vero et ceteris communitatibus adhuc damni accepti 'l lucri intercepti l. vlt. C. de temp. in integr. restit. l. 7 tit. 29. part. 3. l. 4 tit. 5 par. 5. l. 8, et 9. tit. vlt. par. 6. docent Ant. Gom. a. to. Var. cap. 14 n. 7. ubi multos adducit Allori, Paio d. cap.

24. n. 152. Decisio Stracchi super laesione ultra dimidium de qua in l. 2 C. de rescind. vend. species est restitutionis in integrum, quare intra quadriennium petenda est ut apud nos senatus in l. 1. tit. 11. lib. 5 compilat. Gutierrez lib. 1 pract. q. 143. caeterum si maior sit laesio nempe enormissima 30. annis praescribitur ad agendum ut de eorum practica testatur Lancea decis. Dranoveri 68 per totum, hicque fundamentum necesse admonstrum tit. de reb. eccles. alien. Limon.

54 De quinquennio

Filiique ne quoque vel ex haereditate querellam inofficiosi testamenti non proposuerint intra quinquennium computandum a die aditae haereditatis repellunt praescriptione temporis l. 2 C. in quibus causis in integr. l. si 34 C. de inoff. test. l. Papin. § ult. ff. eod. l. 4 tit. 8 par. 6. docent Ant. Gom. lib. 1 Var. cap. 11. ex n. 16. Rodr. suar. in l. quoniam in prioribus ampliat. 20 n. 3. et utrobique addentes. Creditores qui volunt petere separationem bonorum defuncti haeredis vel intra quinquennium debent petere ulterius non audiuntur l. 1 § quod dicitur de separat. bona minorum immobilia sine decreto alienata titulo oneroso tantum intra quinquennium possunt peti l. si q. C. si maior factus alienat. 2° lib. alienatio facta fuit ex ea lucrativa intra decennium competit actio, quae tempora computant a die completae legitimae aetatis l. ult. C. eod. tit. et ubique multos refert August. Barb. Ant. Gom. de tit. q. 19 ex n. 30. item qui de nullitate professionis obmetum, vel defectum aetatis, vel aliam quamque causam volunt dicere intra quinquennium agere debent Trid. sess. 25 de regularibus cap. 19. neque postea audiuntur nisi ex magna causa et impetrato rescripto a sacra congregatione cardinalium docet Laur. Barb. d. cap. 19. addendi lib. Gibalinus de clausura regulari disquisit. 2 cap. 2 § 3. Sanchez lib. 4° Lateinus moralis lib. 4 q. 13 art. 3. quicquid initio fuit, omnis haeres a Cuiale quo... ne de statu defunctorum post quinquennium agat l. 1 et 2 ff. et C. eod. tit. l. C. de lib. descendendo.

55 De 20 annis

Ab 10 annos inter praesentes et 20 inter absentes usucapiuntur res immobiles ex nova iustin. constitut. de qua in l. un. C. de usucap. transf. et § 1 inst. tit. l. 18 tit. 29 part. 3. absentes dicuntur qui sunt extra provinciam in qua sita sunt bona quae usucapiuntur l. ult. C. de praescr. long. temp. 20. quod si aliquo tempore quis adsit veluti per sex annos, absit vero per alios tempus ... fuit quadriennium duplicabant tempus absentiae et in simili casu vel 14 annis requiruntur ad usucapionem authent. quae ... quod C. eod. tit. Balboa d. q. 3. de praescrip. n. 19. idem tempus observabat in quasi usucap. servitutum l. 2 C. de serv. et aqua. ut dixi in select. ad ... scribo ... n. 10. eod. in tit. ius exercendi nundinas quod vulgo dicimus abrir mercados decennio

Anni

Amitt. tit. ff. de iure undinis nec alia tit. quae proprie ad hunc terminum pertineant. 56 De 15 annis

Curator ope[ris] publici de vitio operis tenetur usque ad annos 15. l. 8. de op. publ. l. 2. tit. 32 par. 3. l. 16 tit. par. 5. et tit. [illegible] q. 5. Ant. Gom. in l. 46 tauri n. 14. Bobadilla lib. 3 cap. 5 n. 32. Vaio d. cap. 2 n. 184.

57 De 20 annis

De praescriptione vero 20 annorum [illegible] d. l. n. 55. [illegible] aut [illegible] plerumque delicta 20 annorum silentio obliterantur l. querela 12 C. ad leg. Cor. de fals. l. 2 tit. 16 par. 3 l. [illegible] tit. 7 par. 7. Ant. Gom. lib. 3 var. c. 1 n. 5. Bobad. lib. 5 cap. 3 n. 136. et Vaio d. cap. 24 n. 193. aliqua delicta quae quinquennio extinguuntur, quae enumerat Cuj. in hoc tract. cap. 24. Et iam actio iniuriarum annuo extinguitur l. si non [illegible] C. de iniur. et in § haec actio 12 instit. eod. ubi Pich. n. 5. Vaio d. cap. 2 n. 86. Non etiam de sumptibus, subscriptionibus et approbationibus verum Civitatum, minorum aut similium, administrationis reuideri possunt ab administratore intra 20 annos et a successore intra 10. Plerumque calculatores [illegible] per reuideri [illegible] omnibus 13 § 1 de diuers. et temp. praescr. l. calculi C. de administr. ad Ciuit. hodie tamen apud nos est l. 3 tit. 15 lib. 7 recopil. semper reuideri possunt, si allegetur error, et demonstretur specifice, et non generaliter modo non sint transacti 30 anni. videndus [illegible] Bobad. lib. 5 cap. 4 n. 77. et Scobar de ratiociniis cap. 41 per totum.

58 De 30 et 40 annis

De triennali praescriptione et in quibus casibus locum habeat egi late in l. [illegible] n. 21. usque ad 40. nec ulterius aliquid hic, quod possit addere quaerentur ad 40 transitum facio in l. [illegible] per totum omnes actiones tolli quae [illegible] [illegible] l. sicut C. de praescr. 30 vel 40. quae omnes [illegible] in [illegible] hanc [illegible] l. 7 C. eod. tit. notat utrobique Pet. Barb. et post multos Scobar de ratiociniis d. cap. 41 n. 6. Hypothecaria actio, quae spatium [illegible] ab ipso 40 annis praescribit d. l. 7. dixi d. l. [illegible] qui possidet fundum patrimonialem Principis [illegible] subtributum [illegible] liberatur a tributi praestatione per 40 praescriptionem [illegible] l. [illegible] de fund. [illegible] tit. 11. Res ecclesiae, piorumque locorum non minori spatio praescribuntur nisi 40 annorum [illegible] C. de [illegible] et C. ad aurum 6. l. [illegible] iudicantes de praescr. et [illegible] de cens. et [illegible] accidentibus de privilegiis l. 15 et 18 tit. 29 par. 3. de qua [illegible] [illegible] auto [illegible]. Videndus [illegible] Molina de [illegible] et [illegible] tract. 2 disp. 72. et Covarr. in regula possessor 2 p. § 3 [illegible] Balb. q. 1 de praescr. per totum et Grano in [illegible] l. [illegible] cod. [illegible] Barb. in d. l. de 40 n. 4. et in authent. quas actiones [illegible] C. de sacr. eccles. [illegible] praescriptio quadragenaria [illegible] desiderat, [illegible] solo silentio aduersarii ut de triennali dixi d. l. [illegible] [illegible]

ad istant et 4, stimua poss, et bona fidy p 40 annos Equipolet hec prescriptio imme moriali vrig ea, adqui possint que alioquin indigent in memoriali prescript. que doctra coys, et prosi ruepstimo eg q dount post multos qto ipso in c. t. de prescr. 406, tiuj Bar. in l. 3 quint 6 c n. 59. C. de prescr. 30. l. 40. Larrea alegationy fiscaliy alleg 66 ipsora, Molina et addentes latissime lib 2 de primog. c 6 c n. 51. Solorzano lib de iure indiar. lib 3 c 3 n. 71. et nihilominus ipso, vrg que istant maioratus n prescribunt, ut docent idem Molina lib 4 c 10. Mieriy 4 p. q 22 n. 38. Castillo et alij apud addentes ubi post q prorsus vsucapio tam prohibita est vedic in lulecr typis mandata n. 35.

59 De 100 annis.

Civiu obus ecclesiis occidentalibus indulty fuit, vt adversus eas nisi 100 annorum prescriptio minime curreret, et 2 late sno ulia q. postea Justin. ipse ad 40 annos terminu prescriptionis reduxit, eiq Romane ecclesie Roma nas ipsis corrigens Nov 111. Irnerius authenticam spilatori, l. errore, l. pietate ductus inseruit Codici Justin. authenticam quas act sacr. eccles. qua sancit [redacted] que directo et generali ad ecclesia romana spectant, 100 [redacted] annorum adqrant, q Sanctionibus Pontificijs receptu est c. ad audientiam 13. c. cu vobis 14 de prescrip. qq. Sunt et in c. 26 lib 9 par. 3. explicant recte Cujac in hoc tract. c. 3 7 et lib 6 obserb. c. 5. Paul. in authent. nisi tricennale C. de bon. mater. c. n. 57. Balbus in c. ad audientiam n. 25. hec prescriptio centennaria immemoriali comparat, si probata post 100 annorum de iure facto n. constet ut ex multis tes docent Solorzanus lib. 1 c. n. 37. addentes ad Molina d. c. 6 n. 43. ipso totum numerus.

60 De immemoriali.

Immemoriale tempus ipsum sonat in f. d. q memoria hominum excedit l. 3 § ductus aque de aq. quot et est. c. supra q de prescr. V. S. apud nos tam ex l. 41 Tauri, que est l. 8 7 lib 5 compilat. sancit, vt immemoriale tempus censeri si testes de propria scientia p 40 annos deponant, et de dictis auditus maioru et quis hec lex in ejus alj casu maioratus loquat, nihilominus generaliter extenunda est in qualibet probatione immemorialis prescriptionis Molina d. c. 6 n. 32, et 33. et addentes, Balbus in d. c. ad audientiam c n. 6. prescriptio q immemorialis sic probata habet vim tituli privilegij et constituti l. 2 § 1. d. l. 3 § ductus de aq. quot. dicti ad leg. scrib. nig. n. 11 et 12. inde regalia, excepto supioritatis aut supreme potestatis spiritualia, adquiri possunt q legitime decisa censent, neque posse tolli p statuta aut legis q generali nisi larrea alleg. 69 n. 3. Valenzuela cons. 79 n. 123 cu seq. et que pro dica alioqu sunt preindigentes p eo legitime patrimonio appropiata censent Solorz. vbi supra n. 76 et 77. Bona maioratus talia n reputant si immemorialiter ab illo possessa sint, vt libera, Molina et addentes lib 4 c 10 fere ipso toto denique que sunt tempore immemoriale ita debent semper remanere, q nullus est imago tirmus q immemorialis prescriptio docet cymaliy q. de nobil. q 10 n. 10. Otero de Paschuis c 1. Tilquerius de pescrip. 2 p. membro 2 glo.

Et q finit hec oratio in laude Dei.

Ad ll. Atiniam, Plautiam et Juliam de prohibita usucap. rerum furtivarum et vi possessarum. Feriato selectio

Lex 12 tab. inhibuit usucapionem rerum furtivarum §. furtivum 1. Inst. quae prohibitio ve- 1.
rum lex Atinia sancita fuit ut ipse imperator ait; sed quae difficultas, quae in hoc tractatu me
rum nos remorari, ad quod fuisset necessaria lex Atinia, cum pridem lata esset lex 12 tab. Vitalis. Val.
Duinus ad leg 12 tab. c. 11. Cuj. in leg 4 §. quod autem Inst. Ant. in leg. C. de usucap. 19 l. empt. n. 48 et 49
timant legis 12 tab. tantum unum fuisse caput de prohibita usucap. rerum furtivarum. Legem Atiniam
duo capita comprehendisse. 1um de eadem prohibitione, 2um de purgat. vitii, si res rediisset in potes-
tatem domini arg. to l. si quis ff. ad leg. falc. Ant. Aug. ad leg 12 tab. n. 14 pag. 167. Legem 12 tab. iam
absolutam desuetudine redacta fuisse in usum per leg. Atiniam Gothofr. in fontibus juris civilis ad leg.
10 Vitalis in notis ad tabulam 2 pag. 197. et existimat verbo legis Atiniae maiorem amplitudinem fuisse
quam verba 12 tab. verba legis Atiniae referuntur ab Agelio lib. 17 noct. attic. cap. 7. talia sunt quod surreptum
erit, eius rei aeterna auctoritas esto. Lex vero Vitalis tantum rerum furtivarum meminit, et maius com-
prehendit surreptum quam furtivum; quae investigationes satis probabiles sunt in re obscura, et non magni
momenti ad cuius expositionem
Succedit ut explicemus illa verba aeterna auctoritas. auctor est, 2.
quo nostrorum quod patrimonium auget, dictus ab augendo teste Divo Isidoro lib. 10 originum in princ. quod
et docuit et probat Charisius lib. 1 grammat. itaque auctor appellatur qui mihi vendidit leg. Papinianus.
14. de publ. leg. si servus 48 §. 1. leg. creditor 52 §. ult. de act. empt. leg. apud Celsum 4 §. de auctorum 17.
de doli except. inde docemur debere nos eum meliori conditione quam auctor noster, a quo ius in
nos transit. leg. in usum 156 de R. J. in §. plerumque 3. leg. in his 175 §. ff. eod. docemur itaque emp-
torem in defendenda re posse uti iisdem defensionibus, quae competebant auctori leg. de lit. 70 §. 1 de evic-
tion. empt. et auctorem laudare dicimus venditorem 6 §. si tibi 5 de act. emp. leg. Herennius 63 §. 1 de
evict. quod significat citare venditorem, ut defendat rem quam vendidit. hinc dixit Paulus lib. 2 select. tit. 17
in princ. dixit pretio accepto auctoritatis pro emptionis et instrumentis auctoritatis eodem modo
accipit in leg. ult. de pign. act. et quod auctoritas cautio juris auctoris, ut in re pro alio describatur
Unde lex 12 tab. ita scripta fuit: usus auctoritas fundi biennium esto, ceterarum rerum annus esto.
idem usus biennalis esset dominium, sive auctoritatis in fundo, itemque alia lex apud Cicer. 1 officia

ea scripta est Adversus hostes æterna authoritas esto. idem adversus peregrinos fuerit possessio
derivata rei nam sit æternum dominium civium, neque illis fiat usucapio. quo eodem modo exponi
da Tl. verba legis Atiniæ idem rei furtivæ æterna possit usucapi, æternum maneat dominium pe-
nes veterem dominum ut exponunt Rebard. ad leg. 12 tab. cap. 7. Balduinus cap. 11 n. 10. Dioni-
sius Gotho. ff. lib. 4 in princ. ff. filius in notis ad tab. 3. pag. 198. Ant. Aug. de n. 14. et in leg.
Atinia cum Amaio ff. robserv. cap. 7 n. 1. et cum expositis verbis legis sequitur quo clarius [illegible]

3 D. quæ talis est rei furtivæ, surreptæve animum usucapi potest probatur per leg. 4 § fin. et ubi cum Gorb.
q. n. 18 leg. 33. leg. ff. de usucap. alias ff. soluto. leg. si fundus ff. ff. [illegible], et quod furtivum ff. leg. Inst.
de usu. cap. leg. si liberg. to C. q. a. leg. si abducto ff. C. de furt. leg. C. de serv. fug. leg. C.
de usuc. pro emptore donato. leg. 1. leg. servus 4 C. de usuc. pro emp. ff. ibi et Gothofr. in leg. verum cum [illegible]
amet. § furtiva 2. Inst. cap. 4, et Hag. part. 3. [illegible] Inst. de usuc. [illegible] in 15 ff. 14 pilet.
illustrant gl. Cuiac. exponentes ad prædictos ff. Hadrianus Pulæus ff. singulari ad leg. Ati-
niæ, quæ libertini ad manus omnes pervenit. Conanus lib. 3 n. cap. 15 ut [illegible] Donell. lib. 5 n. 5.
24. et ff. cap. lib. Vel. Ant. Aug. lib. 40 sortes cap. n. 2 et 3. Cuiac. lib. 24 obs. cap. 13. Trutlerus
volum. 2 select. disp. 21 thes. 3. lit. A et segg. Molina de Iust. et Iur. tract. 2. disp. 794 res
furto ablatas: ubi ait sortem lib. 4 q. 5 art. 4. quo non existimaverat, furis heredes posse
rem furtivam usucapere. Lessius lib. 2 cap. 6. dubit. 15 Ahumada ind. leg. 5. ex n. 6. Amaia
de fin. 2 cap. 7 4 8, et fere per tot. Accursius ff. C. de usuc. pro emp. cap. n. 47. Carolus August.
Melo § q. de usuc. cap. 5 a princ. § Nicolaus Ant. de Castro eruditissimus parit. et nobili-
ssimus peregrinus in temporali prælect. typis mandato ad d. § furtivarum

4 Ratio dubitandi. rerum [illegible] sit, tamen ut scholasticorum procedamus, sic efficio eorum dubitandi: usucapio
solum requirit et in re, quæ mancipi sit, l. quod dominium eius ab alio dependeat, ut dicti §
primo [illegible] tractatus in n. 13, et 50. et ff. § quo usucapientis requirit bona fides iustus titulus et continua-
tionem, ut ibidem dixi in n. 3, et 4. et denique 2 [illegible] per totum, si hæc omnia possunt dari in re furtiva
a tertio bona fide possessore, quo nulla est ratio quare in illo prohibeat usucapio. Deinde quod si
dicimus prohibitionem hanc inductam fuisse odio furti, et furum, hoc odium in ipsis furibus eius
et detentoribus, et in eorum successoribus universalibus, qui in vitio succedunt leg. heres est desi-
ners. et temp. [illegible] leg. vitio ff. C. de acq. poss. sed non in successoribus particularibus maxi-
me ex [illegible] quod dolus authoris sibi non nocet leg. apud Celsum ff. de auctoris et eius lege segg.
ff. de dol. exc. et [illegible] quod non minus grave delictum est expilare hæreditatem quam furtum commit-
tere, leg. 2 de crim. expil. hæred. cum quod expilatori minus dignus est odio, quam furi, si res expilatas ab
hæreditate usucapi possunt leg. si hæc 35 ff. Inst. et quæ denique res furtivæ usucapi poterit.

5 Præmissa est 13 de auctore legis Atiniæ. quo ad ratione decidendi accedamus, aliqua præmittenda sunt et primo, de autore legis Atiniæ, nihil
certo statui posse. Non quidem Pancirola lib. 2 thesauri variorum cap. 277 existimaverit latam fuis-
se a Marco Atilio Iulio cum Quinto Fonteio sub triumviratu Augusti Antonini, et Lepi-
di, hæc fo. sustineri non potest, eius apud Agellium pandectas, etiam sint [illegible] non legat Atiliæ, sed [illegible]

15
76

p̄ Attinia, et agnoscunt iuss. in notis instit. et ad l. potestatis 215 de V. S. Ant. Augustin. et alii ibi in interpretibus in relati. Deinde, quod eius meminit Cic. in oratione pro Sexto Roscio Amerino(?) tract. 3. in verrem(?) quae scripta antiquiora l. Triumviratu, et quo merito a Pancirolo decemviri et Amaia d. c. 67 n. 2. Castro in d. Schurstinus n. 4. quod non improbabilit tentat fuisse subiectum et pro aliud, quod refert Agelius lib. 14 noctium atticarum c. ult. Decem(?) hot. sic sarzum

inde notandum est sub generali furti accept. multas furti species contineri, quae nomen de per se mutant ex re circumstantiarum, velut loci, seu temporis, aut modi, quas omnes singulatim furtorum genus sub se continet. Certe magna cura persequitur Farinacius in praxi criminali 3 p. c. 1 tit. 15 c. 17 de furt. q. 166. legi attinia

6 Secundo de varijs speciebus

De speciebus, sunt ipsi furti, ut cum furtum a privato clam dolose subripit ut in l. 1 de furt. sequitur abigeatus, id est gregum, iumentorum furtum, qui in pascuis detinent l. 1 et 2 de abigeis. Cum sedes loci succedunt Balneari, qui lavantes se in balneis vestibus spoliant l. 1 de furibus balneorum. Item Directarij sive dictarij, qui in aliena cenacula, vel domus vel diaetas per fenestras se dirigunt furandi causa, de quibus in l. saccularij 7. de extraord. crim. l. 1 § ult. de effract. etc. ad dom. lib. 15 c. m. c. 29 § 13. Cuj. lib. 10 observ. c. 37. Filippus Brudeus in notis ad Poftetum(?) de histor. fori romani lib. 1 c. 1. Saccularij de quibus ind. l. 7, qui manus micando, et per tegendo vicentium oculos per vetitas artes ex sacculo pecuniam subducunt, sive quod aliud, sive per magicas damnabiles artes, ut voluerunt Cuj. ubi supra. et Petrus Martinus delrio disquisitionum magicarum lib. 2 q. 27. sect. 1. et lib. 3 q. 4 p. 1. sect. 3. pag. 398 in minoribus; sive per artificiosam et cautam subductionem ut retulerunt ott. d. liber. B. Pet. Greg. lib. 37 syntag. c. 14 n. 7. Farinacius d. q. 166. n. 43. Plagiarij, qui hominis liberos vel servos subfurant toto tit. ff. et C. ad l. Flau. de plagiar. Sacrilegi, et peculatores qui res sacras, sacrove commendatas, vel publicas subripiunt. Raptores bonorum, de quibus toto tit. de vi bon. rap. Expilatores, qui noctu pallio vestes eripiunt l. 1 de effractor. Grassatores, et famosi latrones, qui itinera, vias publicas obsident depraedandi causa l. capitalium 28 § famosi de poenis. Constitutiones ut de appellat. de quibus per Julio Clarum(?) antiquum(?) lib. 5 c. 9. ad quos omnes species furtorum pertinet nostra lex attinia, omnes quia comprehendit illud verbum furtiuum ut notavi supra n. 1.

7 Et ita notandum, quomodocumque committatur, sive per proprie furtum sit, res in usucapibilem redderet, si domino invito res retinetur, et inventam non restituet, si absque voluntate domini sibi assumit vel amouendo rem, vel non reddendo, de quibus in late disseruit lib. 1 opusc. c. 2 pro totum, an hic repetitio, quod haec selectio supponit furtum factum, et Pon. dicit quod vero hoc vel illo casu committatur. Jam nota si servus rem alienam, et eam vendat, quamvis emptor bona fide comparet, rem furtivam fieri l. si servus C. de furt. l. 1 et l. servus 7 C. de usucap. pro emp. § quod autem 3 inst. hic. quod latius exponit Aliz. ind. l. 1. approbant

8 Ratio dicidendi

Ratio dicidendi sive usucap. est bono publico inducta et usucapio ob duplicem causam, vel 1 ut periat usucapiens, ne rerum dominia in incertis sint. 2° interim domini, puniat, ne homines negligentes sint in rebus suis perquirendis, et investigandis l. 1 hic. et dixi 1 p. c. 1 n. 1. quarum et ratio mi

militer fauore possessoris si bona fide, et iusto titulo res tenuit, 2° est pro veteris dni qui sui defficit. nullo enim pacto possumus eius negligentia considerare in eo cui res, l. clam sit violenter sub ducta. et hoc amplius furtiuis non debet imputari cum ea remota, vero dominium cui dno vero eripiat. his rationibus victi fuere leges Ciuiles, que inhibuerunt vsucapio- nem rerum furtiuarum, imo cum tota ratione vsucapionis, quod forma a iure Ciuili sit, vide Covarr. d. § 9. n. 7. sufficiens est ipsa ratio ipsa iuris prohibitio, quis alias dubitare non possemus probere. conuenirunt licet non ita expresse Connanus d. lib. 3. c. 15. n. 4. Pulius apud d. lib. c. 7. n. 6. Azo in d. l. 1. n. 48. Nelo. d. c. 5 ee sprym.

9

Satis fit rationi dubitandi. — Ex qua ratione decidendi manet satis diluta 1 pars rationis dubitandi. quod vsucapio aliud requirit, aliud supponit. requirit bona fide, continua possessio, et titulo. supponit esse rem, quod sit capax vsucapionis, cum quod prohibitio vsucapionis rei furtiuae sit ex parte rei, vitium quod eius sit reale, a nullo potest vsucapi quis sit possessor bona fidei l. vitia ff. C. de usucap. pro. nec obstat argum. deduc- tum ex comparatione criminis expilatae hereditatis, quod grauius est, quam furtum, cum hoc audacior fiat expilatoris videris sine vero dno esse, quod illa tamen possit ut dat ff. in l. 1. ff. si hered. expil. ubi vsucapio ... et tamen in eo concedere vsucapio ... C. de furt. ... infam. ... l. ... 17 C. de furt. et tamen in eo procedere vsucapio cum ... expilat ... si homo 35, quod etiam in re furtiua possit procedere ... Vrenz hoc argum. dissol- uamus.

10

Obiicit lex si homo 35 de vsucap. — uamus, quod furtiuum in hac materia 1° obseruo, tota prohibendo vsucapionis ratio a constituto descendere, id est a lege 12 tab. l. a lege attinia, ex quo sequitur illas tantum res vsucapi non posse que continentur sub proprio significatu verborum legis: dum iuris prohibitiones, aut interpretationes que ... sunt ... verba legis impropriare, quatenus non patitur extra iuridica interpretatio quis eadem ratio ... fortior militet, vt docet elegant Pat. Franc. Suares ... tractatus ... 6 de ... C. 2. ex n. 3. cui addendi ... Don. et ... 1 c. 18. Fab. in iuris ... 2. ... illa. Deinde obseruo, vtrang leges loqui de re furtiua, quoniam verbum surripere quo vtitur lex attinia quis satis significet, quam furtiuum quo vsa fuit lex decemviralis, tamen manet intra idem genus furti; id est continet omnes furtorum species, quas commemoraui ... et non ullo alio delicto a furto diuerso, quod mihi decretorie ... hoc argum. violentia, et ... ratio grauius delictum, quam simplex furtum ... ex ... 10 de vi bon. rapt. ... violentia de- iectio, aut inuasio in rebus immobilibus eas non reddebat inusucapibiles. ex lege 12 tab. neque ex lege attinia, tamen ideo, quod rerum immobilium furtum committi non possit ... fundum 37 ff. ... leg. ... § ... inst. ... donec tales fuere leges Plautia, et Iulia que posteriores fuerunt ut infra monebo. ideo verbum surripere non verificat de aliis, quam de rebus furtiuis; ac licet quam hereditatis iacentis furtum fieri non potest, quod nec talis domina, quis possit considerari in vita ... 14 § ... 44 de furt. ... 21 ... 14 par. 7 ... cum sub ducta hereditati iacentis non continetur sub prohibit. legis attinia Bart. et Castr. in d. l. 35. ... in l. Pomponius 13 § cum ... de ... pos. ... Covar. ... 7. ... et 11. Azo in d. l. ... n. 208 vnde facile exponi potest d. l. si homo, in qua miramur quod ... illa ... d. c. 2. n. 31 ...

Cir

in praxi tamen est contrario Regio aliud dicendum censeo, moue

or tamen ind. lib. 5 tit. 5 lib. 4 l. 9. ibi ordenamos, que si alguna cosa fuere hur 11 6

tado, o alguna tubiere escondida, no se pueda defender por tiempo quamuis enim licet e Contrario 5

Montaluus accipiat de occultatione rei furtiue, verius accipi debent dispositiue ut Regio

sonant de re surrepta l. abscondito, ut notat ibi Azeuedo n. ult. quoniam aliud signi ficat postre 77

mum verbum, quam primum, et ipse terminus significatiue, habet occultationem rei illicite, licet furtiue non

sit unde in illo verbo comprehendit expilatio hereditatis, et eo propriae aduerti, quoniam in lege 2 tit.

14 part. 7 crimen expilate hereditatis explicat ipse verbum abscondendi ibi acaesce, que al

gunos tomen, o escorden los bienes muebles que hallan en la herencia

[illegible] infer

sinterpretatione ad lege in lege Si sponsus 44 de donat. int. in cuius principio hoc supponitur sponsus 12 illatio l. ad leg Si sponsus 44

tranelus donauit uxori rem viri existimans suam et uxor bona fide accepit existimans esse dona de donat. int.

torij, queritur utrum uxor usucapere possit. Ratio dubitandi est, quoniam mortuus est statuto dona

tio inter viros, et uxores prohibitae l. 1 de donat. int. ubi lex inhibet usucapionem bona fi

dei possidenti non fuit obstat l. 24 de usuc. quoniam mariti res stante matrimonio non potest usu

capi. Ratio decidendi, quoniam lex non inhibet usucapionem, aut alienationem, sed simpliciter dona

tionem l. si uir 31 § si uir 4 de donat. int. et in presenti nulla donatio viri interuenisset, sed extra

nei. Idem dicendum est, si filius in potestate viri existens, et existimans se iusto errore ab eius po

testate liberatum, donauerit rem patris sui uxori, nam uera donatio inefficax fuit, quoniam quamuis prohi

bent fieri a patre, prohibent etiam filio fieri l. 3 § qui in eius cod. nihilominus propter ius

tum errorem, et bonam fidem donantis, et accipientis procedit usucapio. Nec est impossibile ut filius

existens in patris potestate credat se ab ea liberatum esse, veluti si emancipatio, quae postea fuit

invalida, ut valere ipse putabat, et in aliis casibus, quae supponunt in dicto § 44 hic quos

sequitur Scipio Gentilis lib. 2 de donat. int. cap. 9 pag. 267 et seq. [illegible] Sequitur Vers. si uir d. leg. 13.

ubi queritur an interrumpat usucapio coepta ab uxore, si uir sciuerit rem suam esse, nec voluerit

vindicare, et hoc ipsum mulieri dixerit. ita explicandum quoniam illa verba interrumpat po

stea interrogatiue legunt in libro Florentino, quod non vidit Gentilis ibi. Postremo Ratio dubita

di est ingens, quoniam maritus rem quam non vindicat eam censet donare, et in fine donata de

inde uxor sciens rem alienam detinet, et occultat, contrectat eam, et fraudem facit, furtum committit

l. falsus 43 § qui alienum 4 de furt. docent Ant. Gom. 3 var. cap. 6 n. 2 ubi multos adducit

Joannes Sainz de Aillon. Farinacius d. tit. de furt. q. 168 esn. 61. Azeuedo. ind. l. 5 n. ult.

Vnde dificilis est usucapio rerum mobilium, quoniam est superueniente mala fide, et occultatione, aut contrec

tatione statim incidunt in vitium furti § quod autem 3 inst. hic. quae est propria ratio dubitandi ad hunc

textum, non quae excogitauit Gentilis de superueniente mala fide, quia superueniens mala fides

dicitur civiliter non interrumpit usucapionem l. bonae 48 § si sterilis de acq. rer. dom. l. 2 § si ex empto.

Verum ratio decidendi sumitur ex ipso notarij, et ex ipso iuris vulto, quae obscurum inquit

sciente vel aliena vxore superveniente non impediri vsucapionem quia pro patientia, et tacito
consensu viri transit dominium in eam ab eo factae donationis. hoc verbo non significant mu
lierem viri dominam fieri ex donato mariti, potius enim domina fit ex vsucapione et ex donat
viri transit procedente, vt post Bart. et antiquiores deinde Gentilis pag. 266. significant vero sui
ex committere non potuisse, quia existimavit res volente consentiente viro, quo casu nec furtum fuit nec
fraudulenta contrectatio, nec mala fides l. quas 48 § quod voluntate de furt., quinimo licet
ipsa existimaret, maritum nescire, si tamen re vera sciret, et consentiret, furtum non faceret d. l. fal
sus 43. § quod si dominus § l. cum ergo nec mala fides supervenisset, nec res furtiva facta fuisset, ni
hil est quod impediat vsucapionem, quia mulieribus non est absolute interdictum acquirere ex bonis
mariti, stante ex eo donationibus ut Gentilis ait, mulier autem in praesenti inspecto initio ex do
natione extraneis potest vsucapere, et consensus mariti non fuit [illegible], aut principalis eo adquirendi
principaliter aut secundario docet Gentilis vbi supra et Nicolaus de Castro vid. § furtum [illegible].
14 Secundo infert interpretatio ad text. in l. si id quod pro derelicto. in quo l. supponit se
ad l. 2 ad l. si id quod pro derelicto — cedere vsucapionem est titulo pro derelicto, si res in ea eo derelicti habita sit, alias si derelicta non
est, error falsae causae vsucapionem non producere l. nemo 6 eod. tit. vbi notat Cuiac. tract. 7 ad Afric.
in l. si quod vulgo tit. pro emp. Hanc speciem tu possideres res pro derelicto, ego sciens eam nec posse
emi ab alio, quaerit vtrum vsucapi possit? respondet l. posse, quia res vera initium
bonis [illegible]: supponendum enim est eum qui dereliquit dominum non fuisse, videlicet non transtuli
se statim dominium et vid. l. 2 d. l. 5 § 1 eod. tit. [illegible] vsucapiendi conditionem [illegible]
de [illegible] emp. enim supponunt Accurs. et alii. Sed haec quae valde facilia sunt, fiunt obscura
ex comparatione quadam l. inquit enim, quemadmodum si emero a te rem tibi ab vxore dona
tam ea sciente, et consentiente; sed quod dissimilia haec sint, nemo non videt, quia res vere pro derelicto
habita quilibet eo titulo vsucapere potest, et si nesciat a quo derelicta sit l. 2 § 1 pro derelicto. at vero
donatio [illegible] inter virum et vxorem non est titulus ex quo alter detineat res iuste l. nemo et l. 13 § 1.
Iurid. pet. l. si vxor 19 in fine princ. de donat. int. l. pro servum 27 de acq. rer. dom. l. 1.
§ vlt. pro donato, in quibus omnibus dicitur, donatarium malae fidei possessor, et possideri pro possesso
re. quo vendens rem mariti sine sciente furtum committit l. 2 l. sicuti 7 l. diversae pro emp. l. qui ali
enas l. de furt, et pro [illegible] videbatur fieri invsucapibilis: sed decidendi ratio ab eisdem
principiis sumitur, quia emit sciente, et consentiente domino non potest dari mala fides neque animus
furti faciendi, et quamvis procedens donatio iniusta fuisset, emptio nihilominus emptoris iusta fuit
propter consensum domini; mulier enim stante matrimonio potuit vendere, et potuit venditio
ni consentire, valet enim argumentum potest vendere, ergo potest consentire venditioni ut notat [illegible]
cius et Petr. Fab. in l. qui aliud 160 de reg. iur. notat etiam Gothofr. ind. l. sed et illud in eo tit.
dificile, si domina proponit vxor, et consentiens ad quod opus est vsucapere ad adquirendum dominium? neque
enim potest dici tantum fuisse bonae fidei possessorem, cum res donata a marito fuisset aliena, et valuisset
donatio l. 3 § 1 pro donato, nec opus fuisset consensu vxoris. Respondeo comparationem versari
circa vsucapionem et circa iustificationem tituli, ut quemadmodum qui sciens res pro derelicto habitas, si emit a bona
parte bona fide iuste emit et vsucapere potest, [illegible] res est aliena, ita qui res donatas marito emit

Uxore conveniente, iuste emit, et fit dnus, qa non necesse ut comparatio concludat eos ibus, 11
Ryanus. Infero interpretationem addita in l. si peculiis 67 de j. dot. quo illustrior, aut disces
sionnullus est in hoc tract. ancilla nupsit hoi libero, et in dotem ei pecuniam dedit, Ulp. in d. l. 3. ad l. peculium de j. dot.
cure respondet pecuniam viri factam non fuisse, qa dos sine matrimonio non est l. q indebi
te 7 de cond. ind. l. 3 si stipulationem ad de j. dot. et l. servus nullus est comburens usucap. in 78
fra. l. si servus 5. et hoc ita dicitur sive ancilla statum suum sciat sive ignoret, qt sci
entia, vel ignorantia mulieris non potest validum efficere matrimonium, quod est invalidum.
Unde hanc contingit deducit. qt dnus ancillae, qui est cons dnus est pecuniae potest eam vin
dicare, adversus hanc exceptionem nisi forte usucapiat. amplificat precedentem doctrinam etiam si an
cilla libera facta sit constante matrimonio pecuniam non fieri dotalem, qa licet contubernium qu
dem fiat postea matrimonium per accessionem libertatis, imo et pecunia data fiat dotalis
si data fuit ex peculio, quod dimittitur ancillae post manumissionem l. si servus 39 de j. dot. q
exposui f. 69 opusc. Ecce r. non tamen in hac specie pecunia in dotem converti non potuit, qa prius
si erat aliena non peculiaris nec data fuit ex dni voluntate, aut consensu. Ut solutionem
primo non potest mulier eam petere. Ideo dnus ivery subiungit eandem exceptionem obstare maritus bo
na fide existimans liberam et usucepisset, utique incepit usucapionem prius quam matrimo
nium et inceperat. Ex quo tria ista difficultates exurgunt, primo quomodo potest cum dotis no
mine data usucapi si matrimonium nullum fuit ff. in l. 1 pult. pro dote. 2o. si mulier
sciebat se ancillam et et dni pecuniam dedit furtum commisit ex tradit. facta cum mala fide l.
res quae 17 de acq. poss. iunct. l. 7 C. de usuc. pro emp. qo bona fides mariti efficere non potuit. 3.
absurdum videtur, cum posse usucapi dotis nomine data antequam fiat matrimonium, et postquam ma
trimonium supervenit cessare usucapionem, melioris quam esse conditionis eum, qui sine titulo possidet, quam eum,
qui habet causam ad possidendum. Eo ordine ut satisfaciamus primae difficultati respondeo, quod cum
matrimonium nec dos precessit usucapionem pro dote locum non habere ob defectum tituli. Licet maritus 16
existimaret matrimonium precessisse l. 1. pro empt. ff. pro dote. qa error in eo l. celsus 27 ht. quam tan
tum adest iustissima causa erroris, quae non sumpsit usucapiens ex sua persona existimat, sed ex alte
rius facto aut tradit. quo potuit sine culpa decipi tunc usucapio procedit ex quod titulo. quin
cum veri succedit, sed ex quo nititur ignorantia, et bona fide usucapientis, quod dr pro suo l. 3 ff. pro suo.
Et in proposita specie dicitur quod usucapit maritus ante matrimonium est pro suo ut supponit Ulp.
et explicat Cui. tract. 7 ad afr. in l. qd vulgo 11. pro emp. et in l. 1 ff. pro dote. neque est narrare dis
tinctio Accursii. ind. l. 1 in fine, qt si ex post facto fiat matrimonium usucapi poterit pro do
te, qa ubi est matrimonium, est verus titulus dotis. Nec contrarium asserit Proculus, si usucepit antequam
ancilla consequatur libertatem lucri facere sibi maritum, qa non tenet soluto matrimonio pecuniam
quam mulieri reddere, cum non usucapit ex ea dotis, sed pro suo: quod si iam constante matrimonio usucep
pit usucapit pro dote, id est cum qualitate dotis, quasi pro soluto matrimonio tenet mulieri restituere
pecuniam, ubi cum per usucapionem viri in eam dotis conversa est. itaque totum misterium existit in illis
verbis cum lucri fecisse qa si constante iam matrimonio usucapit non lucrifacit sibi usxori, ut vincat

indicarunt Accurs. ind. l. 67 d. mutare Brisonius de . . . . solvit
l. 33. difficultas . . . quae ad tractatum . . . pertinet gravior est, quod . . . servus . . . . .
. . domino suo . . bonae fidei possessori, quamdiu apud se detinet, furtum non faciat, nec . . . . . .
. . . modo . . . l. si . . . 33 § ult. . . . . desinit pro
. . . . in . . furti, et sit in . . . . ancilla traditi
pecuniam marito furtum fecit . . . difficultate . . . .
. . . supponi . . . . qualitate . . . . .
supponi . . . disputavit; supponamus . . . . . . non furtive, . . . dedisse pecuniam ma-
rito, . . . magis debet supponi, . . . bonae fidei in marito dari non posset . . . . . .
furtum . . . . accepisse . . traditione l. . . . 48 § . . . . . . de furt.
18 . . . Hyeronimus . . . . ind. l. . . . . oportet . . . . l.
si donatur 36 . . de donat. int. . . . . 96 . . . . . mandatum 57 ff. mand. . . . .
ad institutum . . pertinent omittimus ut ad . . . deveniamus

2.ª Pars.

De inhibita usucapione rerum vi possessarum ad . . . .

19. . . . cum furtum sit contrectatio, ideo . . . . . amotio l. 1 de furt. . . . inst.
de oblig. . . . . et . . immobilis de loco ad locum contrectari non possunt, ...
. . posse furti . . . immobilium abolita . . . . . Sabini . . . .
inst. . . . l. fundus 37 § 1 . . . . . . l. adversus 4 . . de . . . .
tantum rogata fuisset de inhibita usuc. rer. furt. . . . . vi possessas, . . .
. . . . . maius delictum sit, . . simplex furtum . . . .
. . de inhibenda usucapione vi possessarum rogatae fuerunt lex Julia, et Plautia, quod
. . . . Julianus in § ~~furtivae inst. eod.~~ in l. . . . . . 33. § si dominus ff. . . licet
. . . . in § furtivae inst. eod. quarum . . . . . lex Plautia lata, a Caio Plau-
tio . . . tribuno plebis . . . . . . Ciceronis, qui . . . . de vi; lex vero Ju-
lia, de vi publica, et privata . . . Julius Caesar ut . . . opinio est, . post alios . . . . .
in § . . . . . . de publ. jud. cuius . . . . meminit Cic. . . . .
. . . Philippicos l. . . . leges . . . jubent . . . . damnatus est aqua, et igni interdici.
. . . . . . Julia de vi publica . . . . ult. ad l. Jul. de vi publ. . . .
. . . . . . plurima capita fuissent . . . . ad l. Jul. de vi publ. et priv.
l. 3 § ult. l. Julia de testib. . . . . 13 ad S.C. Turp. . . . .
. . . fuisse l. Plautiam de vi, et de inhibit. usucapionis rerum vi possessarum . . . lex . .
20 . . Julius Caesar severissime de pecuniis repetundis . . . . . . ordine . senatorio movit . . . . .
de hoc crimine Suetonius . . 43. in Caesare. et lex a Pisone . . . lata . . . . teste
Cicerone in Bruto. de repetundis tenebant, . pecunias, ... magistratu . .
. . . accipiebat l. 1 ad l. Jul. rep. . . . . usucapi l. . . . eod. . . . l. bonus 48 § 1 ff.
. . . . lege, . . . lege Julia de vi, ... refert.

vn itaq. lex Julia de vi sanxit, ut rey vi possessa animine usuca 25.
pi posset § furtivi inst. tit. l. seq. 4 § item mei vi 22 cum seqq. l. an totus 33 § si dominus 2 hoc ra- Nº. 79
tio l. g. ff. de vi bon. rapt. l. si [illegible] C. de usuc. temp. docent [illegible] relati n. 3. Neq. alia est cogitari pp
aut [illegible] de rebus vi possessis et possessoribus deiectis lex Julia loquatur, cum [illegible] ut locum habeat, nisi deiec 22
tio stringat, et deiectionis simul in vasor apprehendat poss. inde Paulus ind. l. 4 § item me vi, De multiplici vi.
hac q. decidit, si violentus invasor mediaverit, ipse poss. non arripiat, Titius vero intret in vacuam po
ss. fundi usucapi posse, quod cum vi possessus, quius dominus deiectus sit, multo magis usucapi posset, si
possessor aufugiat visis hominibus armatis [illegible], sibi non occupent fundum eadem ratione, quo ome iu
occupatis l. an totus 33 § si dominus C. lad. 4º. itaq. in hac specie possessor desiit possidere l. 3 § si quis nun
ciatis l. etiam possidere 6 § ult. cum l. seq. l. g. Romo 15 § penult. sic intelligendo l. si id q. 25 § ult.
l. quis 46 de acq. poss. pro ius illa usucapionem non obstat, quod attinet vero ad interdictum unde vi sufficit
si ab invasoribus [illegible] vis fiat [illegible] q. aufugiat possessor, dummodo postea ipsi poss. non ingrediantur, quod ve de
iectus est d. § si item me vi, ut recte censent Don. lib. 5 cum. c. 27. Duar. et Sifan. ind. l. 6 § ult. Nec obstat
[illegible] § ide l. 3 § si quis autem de vi et vi arm. quod longe alia species est, nempe cum vis praesenti facta non fuit,
sed armati alio tendebant, et possessor non speravit, quo casu vi deiectus non censetur, nisi invasores occupent
possessionem.
vn si poss. sine vi occupata fuit, postea vero novi possessores venientes dominus vi excluserint fun 23
dus in usucapibilis redditur, et interdictum competit, quod vi deiectus censetur, qui a poss. vi excluditur l. 1 § sive autem
24 et § quod ait 47. l. 3 § cum fui 4 de vi et vi arm. secus vero si q. poss. occupata fuit dominus non possidebat
et postea [illegible] adrecuperandum poss. vi excluditur non enim vi deiicit, qui non possidet, neq. interdic
tis locum non habet idem l. 1 § deiicit 9 et § interdictum 23 de vi et vi arm. nec res vi possessa censetur, si quidem
poss. sine violentia occupata fuit d. l. 4 § item si occupaveris tit. Pro in hac specie quo [illegible] dominus
ad recuperandam poss. non accessit, locus fuit [illegible] de eo quod metus causa l. metus 8 [illegible] alii de leg. mit. [illegible]
illud enim edictum ad omnem vim pertinet sive expulsivam sive compulsivam, ut lex Julia tantum in vi expulsiva
locum habet l. si vi 3 C. de his quae vi. ubi notat Accurs. glo. vlt. Ott. ad Donel. lib. 15 c. 33. lit. L. Pick.
in § recuperandae n. 8 inst. de interd. Ant. ind. l. 1 n. 232. vn Justin. [illegible] ab advocatis [illegible] 24
in l. ult. C. unde vi. decisit, q. apprehendunt vacuam poss. absentis absque decreto judicis sine ulla explicat l. f. C. unde
ante violentia, id statuit oportere. quod in veteri nullum remedium supererat domino, nisi rei vindicatio, cum vi
nulla vis adhibita fuisset nec expulsivo neq. compulsivo [illegible] nihilominus tales occupatores aliena
poss. ut [illegible] reputari, q. ex [illegible] obtinebat, [illegible] enim est, q. ad possidendum nullus [illegible] habet l. [illegible]
de [illegible] § 1. cum 2 lib. segg. de pet. her. Ott. ad Don. lib. 4 c. 29 lit. A. Ant. Fab. de error. pragm. decade
16 err. 9 ad fin. Schifordeg. ad Ant. Fab. tract. 28 q. 7. et ideo [illegible] compet. interdicta, quae adversus
violentos invasores redduntur ad recuperandam occupatam poss. nisi forte a die occupatae poss. 30 an
ni lapsi sint, idque reddit, quod veteribus ll. sancitum erat, ut qui invito domino rem alienam attingerit furi di
catur, hic ratio non vincit [illegible] furtum, utrum immobilium est, sola occupatio iniusta fiat furtiva, pro ita ad equi
parata, sicut enim occupatio rei mobilis invito domino furtum reputatur, sic occupatio iniusta rerum
immobilium digna est odio, ut post Accurs. Bart. et alios recte censet Menochius de recuperanda

remedio 13 cap. 21. § ratio amplius significat intelligendo e de rebus mobilibus, ad quas etiam pertinet praedicta constitutio ut cum multis docet Ant. Gom. in l. 45 tauri n. 188 et seq. in summo hic consultis extensio interdicti unde vi, ut congerat, quis in dicto vio sentio docent Menoch. de rem. 13 retent. Cas. 19 obs. cap. 16. Fachin. lib. 8 contr. cap. 10 vers. quod adalbernus, si inspectat ad nostrum lege iuliam de prohibit. ... iuris ... poss. ut justini manifeste ostendit ... § quatuor 7 inst. ... ultra censet Ant. ... lege in. 233 ~ Ad hanc ... poss. etiam ... possessione lib. ... cap. 13.

25

3a Par.

26 Derechis rei furtivae ... in potestate domini ~

... lege attinia, et Plautio huic hanc exceptionem: furtiva res, si in potestatem ... capi non potest, nisi in potestatem domini reuertatur, quo in casu purgat vitium et efficit rem usucapibilem ... lege ... § alius ... inst. ... rerum ... quae exceptio confirmat ... lege ... § ... hoc ... et ... Paulus in l. 4 § ... 6 ... exponens illo verba legis attiniae ... in potestatem eius cui surrepta est reuertatur, quae poterant significare reditum in potestatem bonae fidei possessoris, asserat ita accipiendum, si in domini potestatem reuertatur, et non alii, ex quo ... quarum summa ... videri reditum in potestatem domini, si in illo eo ... domino sciente ... erat ... surrepta fuit ... abducta ... de furt. ... furtiuae ... ad ... 86 de furt. ... de vi bon. rapt. quinimo si dominus potestatem nactus fuerit rei vindicandae ... tenerat, censet purgatum vitium ... potestatis 215 ... attinia ... § ... multo magis, si eum exerit vendicare a possessore, siue ... ab eo acceperit ... 4 § ... 13 ... simi ... in ... emptionis ... et sic videtur rem vendidisse ... fur 32 ... 86 de furt. ... in cuius ... limitatio, nisi dominus ... fure ... surripiat ... in potestatem eius peruenisse ... Item si fur heres ... domino ... succedat, purgat vitium ... efficit ... quemadmodum si quis vendat rem furtiuam, et postea venditori succedat heres domini, etiam purgat ... venditor ... vendicare ... ipse vendidit ... vindicantis 17 de euict. ... de usucapt. ... amplius in potestate domini ... non potest ... nactus ... et ... hoc ... sufficit ... potestate ... dominus ... hoc est domino ... possit ... de ... lib. 4 ... si sciat dominus, et ... vitium purgatur ... sufficit ... reddat ... sciente domino ... ad ... 19 ... tutore ... omnibus negotiis pupilli sufficit si in tutoris potestatem maneret tutela ... reuertatur ... ind. lib. 4 § ... 4 de furt. ... frequentius ... quae in hoc arto mouent et longius ... diutius immorari. Videndi ... in l. 4 ... part. 3 et auctores ... 3 laudati ~ Illa tamen ... discutienda ... apud ...

Verus dominus ... apud bonae fidei possessorem, an sufficiat ut reuertatur in potestatem bonae fidei possessoris ad hoc

Domini appellatione ... bonae fidei possessor.

ut possit usucapi. In numero superiori est hic ista manet, quod verba legis attinens, quae esse se aptabant ut extenderet etiam bonae fidei possessorem, restricta fuere autoritate prudentum. et inde fori ad veri domini quod commentitur dicere, sufficere ut reddatur res ad bonae fidei possessorem. Deinde quia vitium reale afficit totam rem ipsam, opponitur quod directo adquisitioni domini quod ut eluatur hoc vitium requiritur quod perveniat in potestatem domini, et eius alienandi habentis, non vero bonae fidei possessoris l. sequitur cum ambas 79. de verb. sig. ut probat imp. quae res placuit nostro Amaia lib. 2 obs. cap. 8 et cap. 8. Mela de usucap. c. 9 § 5 n. 13. alii quod ab ipsis laudati quibus doctrina minus probabilis est visa. ob. ad dom. lib. 5 cap. 18 lit. C et Ars. in d. l. 9 t. 185 post aliquos antiquiores.

Neque obstat textus in l. certe 6 § julianus de precar. ubi quod alterum deiecit, postea ab eo fundum precario rogavit, respondet C. desinere vi possidere et incipere precario possidere, quia retinet fundum ex voluntate domini, nec ipse sibi mutat causam possidendi, sed dominus mutat ex proprio voluntate l. 3 in totum 33 § quod vulgo hit. unde verbo infert, si ab eo dominum emisset, id est, quod deiectus fuit, incipere etiam per emptorem posse dominium capere, ita expendunt illa verba posse dominium capere, denotant non fuisse statim adquisitum dominium, sed posse adquiri. quod quamdiu dedit non erat dominus, alioquin usucapio necessaria non esset l. 4 § furta hit. quod erat tantum bonae fidei possessor, sed purgat vitium repetita re in potestatem eius, quod sufficit si revertatur in potestatem bonae fidei possessoris, hanc tamen rationationem merito reiecerunt Amaia d. cap. 8, et Mela d. cap. 9, ostendentes dominum deiectum, respondent quod ex illis verbis non probari novum possessorem indigere usucapione ad adquirendum dominium, sed significari adquisisse dominium per emptorem ex voluntate domini vendentis; ita quod illud verbum posse solum significare remoto violentiae impedimento potuisse per emptorem statim dominium capere. quae solutio omissis aliis, quas Amaia reicit, satis probabilis et vera est, attento quod novo quo utitur; sed fuerunt magnum mysterium claudunt per dicto verbo, et de dominio adquirendo per usucapionem accipienda, et tamen non negandum dominum fuisse quod deiectus fuit. olim enim res vendita non aliter fiebat emptoris ex iure quiritium quam si tradita ei fuisset per solemnem mancipationem, quod si simpliciter tradita fuisset, solum dominium bonitarium [illegible] transferebatur in emptorem, donec media usucapione dominium quiritarium bonitario adiiceret, ut dixi supra et probat tex. speciales in l. 13 et 49. Cum ergo proponatur fundus traditus non solemniter nempe ex sola voluntate domini derelinquendo fundum in potestate violenti ut in l. certe 3 dictio § fuit. l. singularia 15 de reb. cred. l. qui a vse § fuit. dicendum est dom. coram fuit ut ab initio tantum transferret dominium bonitarium, et quod quiritarium adquirendum esset per usucapionem, quomodo etiam accipiendus est tex. in l. 9 § fuit. vers. sed ista emp. ut probavit magister meus D. Nicolaus de Castro in relect. ad d. § furtivum.

Non est ita facile interpretandum [illegible], alioquin difficilis in l. 4 § si rei 21. § fuit. hit. cum l. si probatis 6 C. de usuc. per emp. l. si rei 5 per emp. et l. 3 § Modestinus hit. cum similibus. In d. l. si rei 5 tradit dubitatum olim fuisse, utrum in vitium furtivitatis incidat res a domino pignori data et ab eo surrepta creditori? dicerque verius esse usucapi posse; Paulus in d. § si rei tradit Sabinianos censuisse in usucapione, quia si ipsa ea quae furtum esset latitat, redit res in potestatem domini, et est coram. [illegible] in vitium incidit, [illegible] vitium ex sua redditum purgari l. qui si [illegible] 120 § 1 de furt. quae tamen expressum est [illegible] agnoscunt post antiquiores Cuiac. lib. 6 obs. cap. 30, et lib. 14 cap. 32 in fine, et tract. 8 ad Afr. in l. 4 si servus 61 § [illegible] de furt. Petr. inst. de oblig. quae ex delic. in § 1 n. 34. et in § alig. 10 n. 4. Balduin. de pign. cap. 15. Amaia lib. 2.

28 explicat l. certe 6 julianus de precario

29 explicat l. 4 § si rei 21

d. Lerb. 698. et n. 13. Asinid. h. l. et n. 75. Provulcioni 9 rarij consuerunt ut patet ex d. § lis.
Paulus Cosanus fuit et patauj notar. Antistius Labeo, quem Paulus reprehendit ind. l. g. ult. fuit dis
qo, et radix secte Proculeianorum, huic lun. studio tu Nerba, et hic Paulus Sectator, q. nomen dedit,
P. n. prius huic scholis l. g. 2 § post hunc 47 ut q. ad fin. de orig. jur. extant Menilius lib. 2 priorij observ.
cap. 1 et 3. Joannes Bertrandus de jurij peritis lib. 1 pag. 48. q. n. e credibile Paulum prestante fuisse
dixisse a semitipso. utrique sponamus d. l. g. ult. alio modo quo aurorij laudati expronunt,
scilicet tunc in potestate dni redijsse cum dnus proprietate rerum fuerit iuste ut auelli non possit.
d. l. g. 4 § tunc in potestate, quoniam si dnus in dereer possessorem censet rem ad eum peruenisse, ex lo quod
interdictus credere ei potest auferri d. l. g. 4 § si dnus ab. vinc. l. g. n. videtur credere acq. poss. q. obrem si
debitor creditori abstulerit rem pignori datam, quamvis dnus potest eam detiner auelli potest, neque tamen
in potestate censet peruenisse l. g. et sic 12 § ult. ad d. furt. l. g. 2 de sd. vit. l. si pignore 22 de pign. act.
l. g. quas 48 in princ. et § ult. de furt. tunc autem in ipsius potestate peruenisse perfecte censebitur, cum rem surrep-
tam vendidit, l. donauit, l. alienauit, quia intenet dnus hypothecario, nec adiectas, quem nudam tantum possessio-
nem. l. g. siue vendito 66 de euict. ut expresse observauit cuj. lib. 24 obs. cap. 12. idem ind. l. g. 4 § vinget
vindl. l. g. siue q. supponit debitore surripuisse rem, et simul distraxisse, ut censeret peruenisse in eius po-
testate, alioquin sola subtractio sufficiens non fuisset ad purgandum vitium, cum dnus securi rem n. posset
debet, et hoc modo accipiendum est Sabinianorum, la rectissime docuit cuj. ubi supra. qq sic posthinquit
Labeo ind. l. g. ult. l. g. ut surreptum id vnucapi non potest, antequam in dni potestatem peruenit. Paulus q. emendaverat,
et adversarius doctis labeonis inuenit quam reprehenderet in hac ipsius sententia verissima, quesiuit
de casu singulari in quo rem in potestate dni credi in vnucapibilibus aduc eat, et ex diuerse cum purge
& proditum in potestate dni, videlicet si dnus creditori pignus surripuit, ipso hoc reditum non purgat vitium
ex furto contractum, quia creditor potest ab eo rem auellere, quia si creditore q. verus sequat sciente dno, l. vel
ipso dno purgatum vitium, quia prius definiret et firmatum, quae casus singularis an ex ipsis de prius exponendum
30 c. lib. in q. si seruus 61 § locaui 8 de furt. locaui tibi fundum, et conuenit inter nos ut fructus mihi essent obli-
gati ob mercedem, quam tenebaris mihi prestare conductionis nomine, ut mihi frauden faciens collegisti fruc-
tus, facti quid in tui collectione § ipsius inst. de rer. diu. supponit posse me caute furti agere, quia ipsi
dnus fructuum § aliqui 10 inst. de oblig. que ex delic. furtum enim committit, qui rem alij hypothecatam alienat.
l. g. in act. 73 § ult. l. g. i q. rem 66 de furt. et in hoc casu non disputat, utrum fructus incidant vitio furtiuo.
sponte enim erat, ipso reditum in potestate debitoris, et distractionem vitium furti purgari, § quesiuit quid dicendum
sit si conductor vendiderit fructus pendentes antequam eos collegisset, et ipso casus antequam ipsius facti
fuissent. respondet quam vitium furtiuitatis incidisse, quia re vera et de facto ipse non percepit fructus, vi igitur
ius potestatem n. peruenerunt, requirit vero quod de facto res peruenias ad debitoris potestatem et quod ipse post modum
distrahat ut censeat purgatum vitium ut elegant ex posuit cuj. tract. 8 ad Afr. ind. § locaui eg si de-
bitor rem pignori obligatam n. surripuit, et in potestate sua deduxit, sed alij distraxit, furtum committit, et vitium
n. purgat, qui casus citra ullam dubitationem lib. ind. l. g. 66 de euic. § emp. quia deest primus facti creditori
dl. rem in sua potestate, quod perfecte requirit, veluti si apud se debitor detinebat, quia tantum hypothece nomine obli-
gata erat, et vendidit furtum committit, et vitium n. purgat ut existimauit. probabiliter cuj. ind. l. g. 4 § si vitium, quem
sequitur olt. ad Don. lib. 5 cap. 28. sit. c. jul. Pasius centuria 6 q. 98 alij ind. l. g. 1 et n. 69. L. si pignori
obligauerat, et tradiderit creditori, postea vendidit existentem in potestate creditoris et quam accepit emptor, quo-

cumque his casibus verum vitium non purgari, quia deficit redditio materialis, et sic dico impletum esse debitorum, qui requiritur in hoc actu. quia Rich. et Balduinus diminutione hunc text. acce perint de debitore in dno, et bone fidei possessor etiam. 80

Ad hanc quaestionem spectat text. in l. latronum 27 de captiu. latrones tibi servum eripuerunt, postea hic servus pervenit ad Hermanos, qui erant in finitis et publici hostes cum quo populus romanus bellum gerebat. l. hostes 24 eod. tit. quam notavit Accurs. Hermani ipso victi fuerunt, et inter praedam servus ille inventus fuit, venditus publice a quaestoribus cum ceteris rebus praedae. quaesitum fuit an purgaret vitium furtivitatis, et quod ad Hermanos pervenit nam Germani iusti hostes, et eorum factus fuit servus, qui antea fuerat cuiusdam servi romani, quo hostibus equalia dico. video, quia et illius ad nos pervenientes nostri fiunt, et quae et nostris ad eos pervenerunt ipso eorum fiunt l. hostes in fine ut dixi lib. 6 opusc. cap. 16. quo ipso acutione domini videtur vitium purga tum; nihilominus Labeo, et filius, et Trebatius negarunt posse usucapi cum furtivum esset, nec huic impedimento esse, quod hostium fuisset, ratio est, quia post liminio redisse ut text. ait. ideo, quia licet et gentis Germani facti fuissent novi domini servi ad se transfugientis, tamen respectu nostri cuius dominus servi transfuga in imperio mansit, cum obreptus fuit, gaudet enim dominus beneficio postliminii in servo qui transfugerat l. postliminium 19 § si 5 eod. tit. et l. qui servus transfugerit 30 est a domino veteri domini, ut post Accurs. docet Covarr. in regula peccatum 2 p. § 11 n. 7 vers. ipse denique unde existimo si hic servus ab Germanis et ad suos reversus esset, qui iterum a nobis ceperant dominio servum fieri, nec in furti va commaneret, quo pristinus dominus pronus extinctus fuit ut probavi d. lib. 6 opusc. cap. 8. ubi enim dominium exstinguitur cessat vitium, quod comitabat dominium. illud et tentavit Aialatt de iure belli lib. 1 cap. 40. lib. 1 cap. 40. aliud etiam exemplum afferri potest, veluti si servus surreptus antequam in domini potestatem pervenerit, ob alia maleficia in metallum datus sit, mutat enim dominium quo incipit ei servus poenae, et a poena restitutus sit fisci l. generaliter § si servus 5 ff. de fideic. lib. l. aut damnum § servos 12 de poen. l. fructus 6 de l. pat. et restit. docent Hotom. in § cum autem ff. quibus in ius patris. Fav. in ius. pup. lib. 4 pro. 1. quo quamvis denuo ad commercium reversus alius homo esse videtur, nec remanet conditio pristinae ser vitutis, argumento text. in l. si servus 27 de adim. leg. 82

Denique notandum est quod dicimus res in po testatem domini reversas posse usucapi, non sic accipiendum est ut si dominus alienet, nam non sit usucapio. hoc enim est ius, l. cum statum transferat dominus l. 4 § lana tit. l. in bello 12 § si ignorans § de cap tivis text. ita ut ponat rem vitio purgatam in illo statu, in quo data sit his habitibus posset usuca pi ut notavit Bonus Amaia d. ff. 8 cap. 3 in fine, et post eum alii.

4.a Par.

De Usucapione Fructuum, aut partuum rei furtivae vi possessae. 83

De fructibus perceptis ex fundo vi possesso, aut re furtiva regula habemus in l. 4 § fructus 5 tit. ubi ita ait Paulus, fructus, et partus ancillarum, et foetus pecorum si defuncti fuerunt usucapi possunt quia ut postea apparebit de fetibus quare magis explicat in § la na l. ipsius legis ubi dicit lana ovium furtivarum usucapi si posse si apud furem detonsa est tum enim ex detonsione incidit furtivitatis vitium adeo ut ex ea vestimentum fieret et ma teria prius forma restituat vitium, quia in mala furtiva dicit l. 4 § lana 20. tunc numerandus est ad Donell. lib. 5 cap. 26 lit. B. sed apud bonae fidei possessorem tondetur furtivam etiam quia ad. quit.

qui in fructu e. unde usucapio ... mario l. qui in bello 12 § si forte 8 de capt. idq. de fano
d. l. di. tit. de furtis, et late in l. qui bona fide emptor 48 § cumq. 2 de adq. rer. dom. ecce q. in aliqu
las oppositas inviem, nq. q. in § q. di. posse usucapi, at ind. § lana 39 docemur statu bona fide posse
non adquiri. Cumq. fortis usucapiendis et tradit ... l. si aliena 10 § secundo tit. et in l. q. 4 vel 48
§ ancille 2 vel ... in praecedibus ... fuit
34 Non possumus hanc ... applicare nisi intellexerimus
tractans de partu ancille furtiue, a quo pendet q. de fructibus, et fortibus. Primo obserbandus
e. Stoicos, quorum disciplina imbuti ff. ... Icti de partu hoc dixerunt ... in utero ... tra... consulte
ac de fructu fructiq. ... uel de fortu animalis. Verba ff. Plutarchi in lib. de pugna ... Stoicorum
Crisippus certet fortus in utero ... ut ... et lib. 5 de placitis Philosoph. cap. 15 ... Plato ait fortum
in utero animal esse nam et mouet et ... altr. Stoici asserant partem esse ipsius uteri non animal, et
sicut fructus arboris partes dicimus, videmus q. maturos decidere, sic et fortus. ecce ubi Stoici faciunt
... maturis partus ... q. modo quo fructus pendentes pars fundi ff. l. fructus 44 de rei vind. q. cum
... decidunt de arbore, et nihilominus eadem arbor manet, idq. fundus ... pars accidentalis
q. potest adesse et abesse, sine immutatione substantie, ut recte censuit ... ind. ... deperit
... 12. Asig. ind. l. 1 n. 198. ... partem integralis, aut quotatiua quae ... ponit ...
... docet Amaia ... 30 ... n. 26. de ... quotatiua accipiendus ... ind. l. si alienato
§ secundo tit. a ... partus in utero existens ... contemnatis ... in l. 1 ... de ... scripto ... cent.
... q. ... ut ... portione ... idem partus accidentalis et ita deciderunt magno ... quae
... de hac oris agitata fuit ... in l. si quis 7 § si ancilla de ... de quo ...
disputant Amaia Carr. et Asig. ... laudatum Sciendus est ... doctr. Stoici contempsis
35 ... (licet male) partus ... in utero erat ... animal ... in lucem editus et frigore ... ex
aere et induratus mutare spiritus et fieri animal. Verba ff. Plutarchi ind. lib. de ... quorum alia
testimonia affert Lipsius lib. 3 physicor. ... Stoicorum dissert. 7 et 10. a quibus ...
... cap. 16 unde ... animantis ... in l. 2 de mort. inf. nec homicida reputatus qui partus
abortis ... in l. Cicero 39 ... nec ... tenetur in l. qui falcidiq. ... alia ... quae fetus
... disputant Amaia Carr. et Asig. ... Verumtamen ... iuris ... in ... favo
re (ex quorum ... sollemnia multorum servos) haberi ... nati, ex quo ... D. quis ...
qui in utero 7 ... qui in utero 26 de stat. hom. ... fictio nullibi legibus indicta ... ad fortus ...
dignitas legum hoc maiorem acceptionem ex postulat ... 44 de edil. ed. ... brevi ...
36 in primis in statu: partus ancille furtiue recepti, et editus apud bona fide possessorem usucapi posse
99. ... l. si ... 3 ... emp. ... § part. de ... l. ... tit. l. ... 10 ... l. q. ... 48
§ ancilla de furt. ... par. 3: ... partus ancille furtiue ... ipse surreptus ... apud furem
conceptus usucapi posse, quia apud bone fidei possessorem edat. d. l. qui 48 § ancilla, ex quo ... par
tus ... de ancilla in fugam ... usucapi ... quae ... ipsa fugiens, furtum sui faceret
... ita partus ... furtiuum facit l. ancilla 62 de furt. late Villa ... de usuc. cap. 5 pag.
47 et seq. ... e. ... ex tempore conceptionis ... nato tit. et ideo si aliquo tempore sit
animo in utero apud furem ... contaminatus et furtiuus ... Amaia ... n. 8 et 18 ...
Bened. ... et alios ... Carr. cap. 3 ... n. 25. q. ... Asig. ind. l. 1 n. 129 ... ...

81 82

marij potuit partus furtiuus fieri, sive ipsa pregnans surripiat, sive recipiat apud furem q. ex . . . . conceptum , sive vero . . . . . (sicut is a hic) interim nihil sit donec in lucem edat, ex quo potuit furtiuus est, p. illa

37 cij sit vnde mei placet distinctio Melij ubi proxime in . Illud autem moveri solet, an partus con- de partu recepto apud

ceptus apud furem heredes usucapi possit. Sane furem ipsum usucapere non posse l. si . . . . furis heredem.

l. 4 § furti hic q. ubi ibidem dicitur, furem usucapere non posse, quia defunctus non posset, ...

. . . . q. si furis dictus trahat partum apud se receptum, et editum, cum bona fide emp-

tor usucapere poterit, q. licet fingamus editum fuisse, quo tempore receptus fuit, tunc eo tempore apud

bonae fidei possessorem cadebat q. furem, . . . bona fide personalis est, ut . . . .

. . . . q. . . . . Cuj. . . . . . Donel. . . . Hotom.

. . . . Melio . . . . Cam. . . . . 27 et 28. et quod sequitur si servus surripiat an-

cillam, et pro libertate sua dno det, recipiat q. apud dnum cum bona fide posse usucapi partum, q. apud

bonae fidei possidentem receptum, et editum est, q. multo minus procedit si ancilla data pro libertate, ab alio fi-

. . . . furis deciderit in l. . . . . servus . . . .

. . . . l. 4 § de illo . . hic. ubi in eadem thesi docet Paulus, partum apud dnum receptum non posse usu-

capi, quae antinomia valde . . . . ut . . . . Donel. . . . . Genoa

in . . . . pag. 462. Amaia d. . . . . Cam. ubi . . . . 188. Cui si

aliqua satisfactio posset assignari, dicendum est, ind. § de illo datum fuisse ancillam iam pregnantem, q. suadent

illa verba . . . , q. . . . . fuit dno nocet. . . . .

recepit apud dnum, et post q. ei tradita fuit, non diceretur post servi, ... receptum se

. . . . illo verbo, apud me receptus, q. . . . ambiguo . . . par-

tus enim posse dici receptus apud dnum, duplici respectu, . . q. . . ancilla ei tradita erat, et . . . .

servum . . , . . q. receptus erat apud servum suum, cum in sua familia retineret ancillam, antequam tra-

dita est, ut . . . . § de illo. in hoc casu rectissime est . . . . apud dnum receptum . . . .

. . , q. servus erat fur, et male . . . . dno adquirere potuit . . . .

. . . . . . q. . . . .

modum interpretandi, periculo mihi placet, quamquam audientem . . . . Ramos in . . . .

38 . . . . l. 4 § . . . . ubi in eadem Explicatur l. 4 § 1 ff. hic.

specie ancillae furtiuae datae pro libertate . . . . docet Paulus si apud dnum

recipiat non posse partum usucapi. Verum facilis est solutio, debet q. peti a § proxime antecedenti, ut

constat ex illo verbo dixismus. Sensus enim est tunc non posse usucapi, si bonae fidei possessor sciat partum

ancillae q. alienam esse antequam pariat, q. instanti partus . . . . , quare

tunc bona fides deciderat, quae non potest dari in eo, q. scit ancillam furtiuam esse; secus si tantum

. . . . alienam esse . . . . . 44 § . . . . q. scientia alienae rei, non semper facit . . . .

poss. ut post. Donel. et Cuj. . . . . fundat . . . ubi . . . . . 187. itaque furtiuum sit et ma-

39 . . . . . non obstante usucapere partum quicumque quocumque tempore sciat ante . . . . . usucapionem

. . . . . usucapio . . ancillae 4 ff. . . . . De usucap. fructuum et

. . . . de bona fide. . . . . ad fructus rei furtiuae . . . . fetuum.

. . . . apud nos sancit in l. 39 . . . part. 3. quae distinguit inter fructus nat. et

et in dubio fructus, vt in dustria, et statim fere ... et irrevocabiliter bonae fidei possessori adquiruntur, naturales vero, et alii per se fere adquiruntur, per usucapionem aut consumptionem, Covarr. lib. 1 var. cap. 3. Gomez lib. 2 de expensis cap. 23 n. 20. Vnde fructus naturales, qualis est fetus pecudis, nisi consumpti fuerint usucapi debent d. l. 4 quod vol. 48 § ancillae dig. 2 seqq. de furt. quos recte exponunt Cov. d. § 1 n. 11 Azevedo d. n. 230. d. l. 4 § lana. hic quo fructus, qui de furtiva re ... plene licet, ut fere recte usucapi possunt, modo non sint furtivi d. l. 4 § fructus, qui simul hanc suppositionem accipiendum, ut recte sentiunt Pinel. lib. 2 select. cap. 1 n. 7. Cannan. lib. n. 8. Aze. n. 235. Mela d. cap. 97 n. 6. de lana, et lacte alio sentiunt, statim enim adquiruntur bonae fidei possessori sine usucapione, aut consumptione d. l. 4 § 48 in fine d. § lana, forsan quia licet hi fructus sponte proveniunt, cum visibilis est cura tondendi, et mulgendi ... natos. § Scaevola hic ubi ponit ... Marcelli existimantis, si bos recipit apud furem, si apud furis heredem pariat quod apud furis heredem iubente ab herede distractus usucapi non posse, quemadmodum si ancillae partus, hic ... in l. Cam falsa ... nam si recipiat, et pariat apud furis heredem ipse non potest usucapere, si emptori usucapere potest, ut dixi ... n. 37. igitur Scaevola super hendens Marcellum ... notat posse emptorem usucapere partum, cum efficit quo vicario, quod fuit intelligit ... fuisse quod apud furis heredem recepit, et peperit, reddit ... quod partum non potest matris licet integraliter dixi n. 34. si enim talis est a furem vitio totius, nec potest usucapi, quamvis recepit et apud bonae fidei possessorem, quod est absurdum, ita recte exponit Amaia d. l. ... n. 30. ... varie in illo in sudarint. Cov. cap. 2 n. 22. et cap. 3 § 1 n. 25. quidem hac re ... ficiat.

40. Insuper igitur dicendum est et hodie esse in nova praescriptione tricennali finiri quamcunque actionem pro re furtiva competentem, sed nolo inculcare, cum satis expositum maneat l. 19 prae huius tractatus n. 2 et 3 et 40.

et finem lectioni nostrae imponamus in Dei lau
de et Beatae Virgi
nis Mariae si
ne labore ori
ginalis pec
cati

Deo
...

Ad tit. de Usucap.

brevis collectio.

Usucapio componitur ab usu et capio, hoc est capionem per usum seu capione ipsius usus ... in leg. denique 19 et sequen. ff. ex qq. ca. maior. leg. iusto 44 § filius fam. et § ult. h. tit. et ... in leg. ait pretor 23. ait adquirere per usum et usu adquirere, quod idem est. Quo fit ut notemus usum apud veteres autores possessionem significare exemplum in praediis ingg. ... dominium sive quiritarium non habemus, sed solum bonitarium sive utile possessionem vocabant ad differentiam illorum ingg. ... dominium quiritarium hemus quos dicebant agros leg. ... 115 de verb. sig. Festus Pompeius lib. 14 de verb. ... signi. Orvalo lib. 5 cap. 5 ... Nortes Valentia lib. 1° illustrium tract. 2 cap. 2 nu. 1.

Deinde Capio significat perfectam rei adquisitionem ad distinctionem verbi acceptio quod denotat adquisitionem imperfectam; ille enim capit qui ita adquirit ut perpetuo rem sibi retineat ille vero dicitur accipere, qui ita adquirit ut res ab eo auferri possit leg. aliud 71 de V. S. nec

explat lex 140 de V. Sig.

obstat leg. 140 eiusdem tit. quae ait cepisse aliquem intelligitur qui sibi sit alij adquisiturus quia loquitur de lege Papia sensus quae est, ut filius adquirat patri ex testamento de re est capax ex persona sua unde iuris ratione ipse pater videtur capere per filium qui semper patri adquirit eodem

explat lex 6 § Iulianus ff. pro emptore

modo in eius potestate sicuti servus domino. Ex qua significatione verbi capio potest tentari expositio ad textum in leg. 6 § Iulianus ff. pro emptore ubi si quis vi aliquem e fundo deiecerit et ab eo emisset insistit posse dominium capere pro emptore hoc est ita tenere ut a se abesse res non possit, res, quae vi adempta intelligitur sit de eo qui emit a vero domino et dominium quiritarium non adquirit defectu [illegible] mancipa[illegible]

nis iure antiquo [illegible] intra ditionibus dominium quiritarium quirat per usucapionem [illegible] ex quo

ex quo apparet capionem per usum sive per usucapionem adquiri perfectum et quiritarium dominium.

definitio usucap.

Sequitur exponenda definitio usucapionis quae extat in leg. 3 h. tit. hoc modo adiectio dominij per continuationem possessionis temporis lege definiti. dicitur adiectio, quia dominio bonitario sive utili per possessionem a lege definitam addit, sive adijcit a leg. dominium quiritarium ponitur per continuationem possessionis etc. non vero anni vel bienni ut ait Ulp. quia tempore Ulpiani hoc tempus definitum fuit a lege tempore autem Modestini transformata fuit usucapio a Iustiniano in decem et 20 annos (leg. [illegible] de usucap. [illegible]) quare postea apposuit illa verba temporis lege definiti ut comprehenderet omnem immutationem a lege factam vel faciendam.

varietati satisfecit.

Nec non urget quod bona fides et iusta causa requiritur ad usucapionem quod non est ex quibus in definitione, quia haec requisita virtualiter continentur verbo possessionis

quo

quo ctiv. desfinitio ita sentiunt P. Greg. lib. 40. synt. cap. 1 nu. 6 Aemil. Lilapenius de prescrip. 1 part. cap. 2 n. 10 et dub. seqq. Osuald. lit. A q. posesio iusta entelligit et talis esse n. pot sine tit. et bona fide q. alioqui erit detentatio et in cubatio.

Sequit ut explicemus quo iure introducta sit usucapio an civili romanorum an iure gentium: et quidem adquisitio p transcursum temporis facta a iure ipso gentium dimanat, sed usucapiendi forma qua olim, requisita, et conditiones sine quibus n. procedit, a iure quiritium e; q. derelictio e modus abiiciendi dominii, et ocupatio rei derelicte e modus adquirendi iuris gentium leg. qua ratione 9 § alia ea 7. de adquir. rer. dom. § hoc amplius 46 cum sequent. inst. de rerum divis.: certum etiam e longum silentium domini de re sua n. curantis p derelictione accipi ex ipsius psumpta voluntate leg. finitum 15 § n. autem 21 de damno infecto: ergo si ex parte veteris domini dat derelictio siue [illegible] actio posesionis p multum tempus, et ex parte novi posesoris dat continua posesio, consequenter ut sine precedat adquisitio, que naturali rone fundat, et atribui debet iuri gentium. Forma autem adquisitionis conditiones et requisita ad usucapionem pveniunt a iure civili quiritium. — quo iure introduct sit usucapio

Introducendi usucapionem causa fuit bonum publicum leg. 1 ff. h. tit. rao autem ne dominia diu in incerto essent et homines desidiosi n. sint et curam haberent rerum suarum scientes negligentiam puniri earum amisione, ut posesores securi colant agros, domos incolant et reparent ceteras que res habeant, siquidem post tempus statutum secedis dominos timere n. deberent, alioqui oes vacillarent de iure rerum suarum cum possent dubitare an a vero domino emissent. 2 ut finem litibus ponat leg. ult. ff. pro suo q. completo usucapionis tempore nullum fuit nulla actio superest adversario que utilissimum reipublice cap. finem — causa usucapion

fine libros de o. 6o et Dumasia leg. 2 tit. 2 part. 3 Menchaca illustrium cap. 52 Solorzano de iure indiar. lib. 3 tom. 3 cap. 3 Bond. et Ovald. lib. 5 cap. 30

Bono publico introducta usucapio debet esse equissima iuxta Ciceronis text. lib. topic. quo deseruetur. ubi ait omnia quae ad salutem reipublicae fiunt equissima sunt quia salus populi suprema lex debet esse Aristoteles lib. 1º retoricorum cap. 13 distinxit ita equitatem ita aliam quae publica utilitate consistit, alia in mansuetudine, haec solet dici boni et equi quae equita a iudice contemptis dispositionibus legum quam in ...e errat leg. 91 § 3 sect. 0. quare auctoritas decernendi de tali equitate principi reservat leg. 1 et ult. cod. de leg. equitas utilitate publica consistens potest dici ... quae quae pensatis de ... circumstantiis cum scriptura reducit ad mentem legis latoris, quae equitas opponit summo iuri Ovaldo. ... lib. 4 cap. 13 a principio

Paulus lib. 3 sent. tit. 6 de ancillis. lege si ita 43 § Cegas de leg. 2. l. 63 § si fur ad Treb. lege in
tiis 78 § heredi eod. tit. lege heredi 44 de cond. et dem. lege statuta 27 § 1 ad Treb. lege Julianus 9 § 9 ...
bono 7 ad exhibendum lege ... fruct. ... de ... dot. lege 2 ad leg. Aq. lege ... 41 § ... de le-
gat. 3. lege equi et 38 de usur. lege penult. de fundo instr. lege 4 § si ancilla pariat de usucap. lege justo
44 § et ... de usucap.

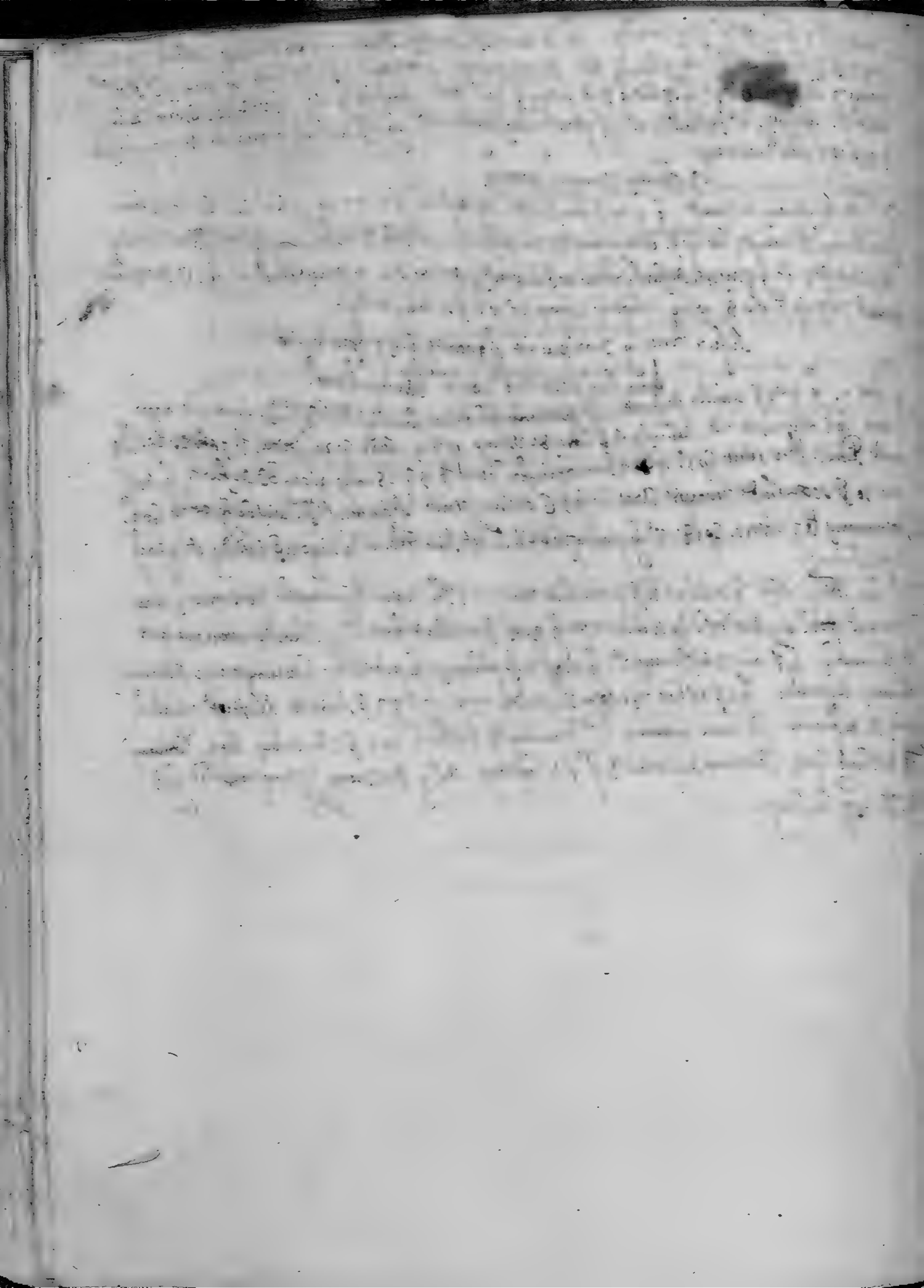
Ex fructus usucapi possint.

Q. lege 4 § fructus de usucap. lege quod § ancilla vero idem de furt. lege 2 ver. item ... Cuj. add. lege 4 § ancilla
Robertus lib. 1 recept. sent. cap. 5. et Connanus lib. 3 com. cap. 15 n. 3. Ant. Fab. lib. 4 ... cap. 17. Bened. ...
lib. 1 select. cap. 1 ad lege quod 48 de furt. Rich. in § impendii de rer. div. et Arias Pinel. ad lege 2 C. de rescind.
vend. ... cap. 4 n. 48. et seq. solutiones inhant. et lege 12 § si servus de capt.

Si fur ancillam surripuerit pregnantem, quis postea apud
bonae fidei possessorem pariat usucapi non poss.

Probat. lege quod § ancilla de furt. lege qui in utero 26 de stat. hom. Cuj. lib. 6 ... Juliani ind. lege qui in
utero lege 2 de excusat. tut. Cuj. in lege 4 § ... de usucap. et lib. 15 observ. cap. 20. Donel. lib. 5 ... cap. 25. Be-
ned. Pinel. lib. 2 select. cap. 1. lege ... de mort. infer. Donel. lib. 15 cap. 25. in lege quod ... 69 de furt. lege si ali-
ena 10 § Scaevola de usucap. Arce ad lege 3 C. de usuc. pro emp. Adrianus Pulveus ad lege ... cap. 6.
Hotomanus lib. 7 observ. cap. 18: ... lege partus 26 de ... Ant. Fab. in lege si ego 11 § ... et ...
de publ. in rem.

... hoc ... obst. lege si aliena 10 § Scaevola de usucap. ubi Scaevola ... partum ... matris ideo
usucapi posse et probat ... lege si aliena et lege quod § ancilla de furt. ... Marcello asserente par-
tum ... matris lege ... 33 de usucap. ... lege si ego 11 § Julianus de publ. in rem. lege ex tempore 50 § ...
... de pecul. lege 1 § ... de ... lege 47 § ancilla de furt. ... lege
quis 10 ... ad hanc materiam ... lib. 3 observ. cap. 1 § 1 ... tribus legg. ...
lib. 3 observ. cap. 15. Carranco de partu ... § 1 ... legg. ... de usucap. pro emptore ad lege 2
2, 7. usque ad finem.

l. q. rz 38 de usucap. l. g. post 23 eod. l. g. rz alieng 28 de contrah. empt. ...
... [illegible] ... si emptor eod. ... § 1 ... 19 C. de usucap. ... 27
C. eod. ... bona fide empt. l. donante C. de donat. ... ante ...
l. si rz alieng 29 ... C. de reb. alien. non alienand. ... l. si ... g. 13.
... de acq. poss. ... pub. dato. l. ... 4 ... alienat. ... et ...
... bon. rap. l. ... de act. emp. Bart. ad hanc leg. l. 43 § alieng 4 ... de ...
... hered. l. ... 53 § ... de furt. l. C. de furt. l. a ... de
furt. l. falsus 43 § ... de furt. l. qua ... de acq. rer. dom. ... 19 ...
de usucap. l. ... 33 § ... de usucap. l. 6 C. ... act. ... privato ... et ...
l. 1 C. ... l. ... l. rz 64 de furt. l. creditori 67 eod. l. falcidus ... ad l. fal.
l. f. de acq. rer. dom. l. generalit. 28 de nox. act. Cus. 6 ad ... § ult. de ...
bona fide empt. l. ... 48 de usucap. ff. 4 de ... l. ... 48 § ult. de ...
... 40 § ... de acq. poss. Cus. ... ad ... l. 4 § ... 26 de usucap. ... 7
arbor. furti caesar. Cus. 7 ad ... deo 40 de acq. poss. l. 2 de term. moto. l. ... § ...
moravit ff. de jur. et fact. ignor. et l. 4 § quoties ff. de manum. ... l. si ... 34 de usucap. ...
l. 2 § si servus 13 ... empt. l. ... 49 § ... mulierz ... l. eo tempore 55 § ult. ff.
de pecul. l. apud celsum 4 § de autory ff. de dolo malo et metu. l. g. alieng 33 de ... don. ...
et l. si aliena 13 eod. l. servus 36 de cond. indebiti l. ... alieng 10 C. ... l. alieng ... 33 de pign.
act. l. interdum 23 de acq. poss. l. 2 C. ... alienat. et l. 2 C. ... alieny ... alieng ...
l. certi ... § ult. ff. si ... Ant. Fab. de ... fragm. de ... 7. ...
... 18 ff. de acq. poss. ... Anct. ad hanc l. l. si ... C. de furt. l. ... alieng 28 de
contrah. emp. l. ... 74 eod. ... ad ... Ant. Fab. ... 20 ... 17. ...
n. 9. l. ... empt. 34 § ... emptor. de contrah. emp. Cus. 33 Paulo ad edict. l. donante C.
de donato, et l. si pignore 54 § 1 de furt. ... 32. ... ad edict. l. falsus
43 § ... de furt. l. 21 § ... de acq. poss. l. ... de relict. l. Pomponius 44 de acq.
rer. dom. ... depositi l. quoties 9 § f. de acq. rer. dom.

...

Res furtiva usucapi non potest licet bona fide possideatur.

l. 1 C. ... l. 4 § ... 45 ... 7 ... l. ... 33 de usucap. l. ... 7
§ ... 3 ... empt. l. ... 24 de usucap. l. ... de fund. dot. l. 35 de furt. l. ...
et 2 C. de furt. l. donante 2 C. de donato. § furtiva de usucap. l. 4 ... part. 3 ...
... ad l. ... et donel. ... 5 ... cap. 25 ... lib. C. ... donel. ...
... 3 ... n. 3.

... l. ... ante ... de ... empt. ... alij ad l. 1 C. de usucap. ... empt.

... l. ... § ... 3 de furt. ... Cus. ... 17 ... 10.
... n. 3. l. rz 15 de acq. poss. l. interdum ... § ... 3 de furt. ... l. 17 § illud de furt. et l. 15
... mobiz 47 de acq. poss. l. Pomponius 13 de acq. poss.

§ si servus 14 de acq. poss. ... l. 4 ... l. si servus 15 de publ. in rem act. hin de vera poss. ... de ... funsione mali ... donat ... l. ancilla ... de furt. l. 4 C. de serv. fug. V.e l. penult. ad l. Julia repet. V.e l. nunq. 31 de usucap. l. ult. vi bon. ... l. ... constatis 25 § ... in ultimis ... l. si fur 32 de usucap. l. q. fundus 7 § si tutor ... l. ... 86 de furt. l. Pomponius ... de acq. poss. l. 7 ... l. inverdus 27 § ... naufragio de adq. poss. V.e l. servi 17 § ... de furt. l. 6 § Julianus de usucap. l. quotiens 9 § 1 de neg. act. l. magis § ... pillus de reb. cor. l. q. sciit 25 § 1 vers. porro. de furt. l. suos 73 § 1 vers. ... de leg. 3.

Leges attinentes circa partus ancille furtive adquirendos.

l. qua § ancilla de furt. l. n. solus 33 de usucap. l. si aliena 10 § secunda de usucap. l. Item § partus 2, et § 5 de publ. in rem act. l. 4 § lana de usucap. l. iusto 44 § et si possi. de usucap.

Partus ancille non ... in fructu.

l. ancillarum 27 de pet. hered. l. vetus q.o 68 de usufr. l. 22 ... de usur. l. 68 § 3 solut. matr. ... in pecudum ... de rer. divis. l. 3 C. de usucap. pro emp. l. sicco ll. ... de publ. ... de usuc. l. partus 26 de V. S. V.e Novelliones 29. l. 4 § heres de usucap. l. 11 de div. et temp. prescrip. l. 3. ... de usucap. l. ult. de usucap. l. bonus 48 § bi... de acq. rer. dom. l. Pomponius 44 cod. tit. V.e l. 4 § de illo de usucap. l. vulgo et l. sicco ll. § partus de publ. l. bon. 48 de acq. rer. dom. V.e l. 12 C. de furt. l. q. in vero 26 de ... hom. l. laudator 25 § n. solus et § ... q. in fraud. cred. l. partus 26 de V. S. l. ... 19 § si quis mulierem ... locat. V.e l. mancipium de ... l. 2 § ... bona fide ... l. n. quociens 82 § Julianus de leg. 1 l. q. ... ex ... philo 73 de leg. 2. l. si ... 42 de ... et l. venditor ... cod. tit. V.e l. sicco ll. § partus de publ. et l. n. solus 33 de usucap. l. ... ult. de ... l. 28 de ... act. l. 27 de usuc. l. q. vulgo ... emp. l. 2 § si a pupillo cod. l. ult. ... suo. l. 2 vers. ... cod.

Authores q. circa hanc materiam loquuntur.

Cuj. lib. 15 obs. c. 20. Robertus lib. ... receptarum lectionum c. 6 et lib. 1 animadversionum c. 22 Antonius mercator notat. 22. Fab. in ... ad l. 11 ... de publ. Adrianus Pulcus ad l. ... et ant. mercator. Cuj. in l. 4 § heres de usucap. et in l. si aliena 10 § secunda de usucap. V.e ... de presumpt. lib. 2 presumpt. 99. n. 15. et presumpt. ... 15. Fulgos. in l. ancillae 12 C. de furt. Bald. ad ... 12.

l. 2 ... suo l. 4 cod. l. nulla C. servi vind. l. in pecudum 28 de usur. l. qua § ancilla de furtis l. ... lana de usuc. l. bonus 48 § f. de adq. rer. l. 4 § heres de usuc. l. 4 § 27, 28, et 29 de ... mal. l. fide ... l. 4 § fructus de usuc. l. quisquis 40 de adq. rer. dom. l. bonus 48 § 1 cod. l. homo 35 de usuc. l. ceterum 28 vi bon. rap. l. ... 14 § ... 14 de furt. l. 13 § ... de acq. poss. l. 2 ... emp. l. qua 48 § ... voluntate de furt. l. falsus 43 § q. si ... cod. l. ... 74 ... l. ne ... 13 § 1 de pet. her. l. ... post 69 § f. de ... dot. l. mater 22 vers. ... ad Treb. l. q. ... furtivus de furt. l. ... vers. ... C. de rei ... act. l. 1 C. solut. matr. l. bonus 48 § f. de adq. rer. do. l. 4 § lana de usucap. l. ... 36 in ... de usucap. l. Paulus respondit 54 § 1 de usur. l. de ductus 58 § hereditatis ad Treb. l. in fideicommissaria 18 cod.

fidy hered, q errore sup. in animo fuerunt ...
vunt servos, ut icz Pap. docet, ac plures furtiva vendit, non poss. videram qa furty sine agere ... 86
ille distingit, ut ly ... furtivi in eo q. usucapio ... stat in vers. ... 87
Ad vers. ... non utilis ... q alias non poss. adaptari ver. ...
... venalitiarus dari actionem publicianam ... emptory, q servos ... pertinent, nisi exceptio ...
... ab emptoribus allegato ... obstabit; ... publiciana regularis agenti ...
... hoc stat ... cognito ... exceptio ... cognitis
... equitatis eo, quia ... publiciana agenti ... exceptio dominii ...
obtinenda tunc agenti ... venalitiarius ... equitatis ...
... vinc... ut venalitiario exceptio iusti dominii obstet ... non poss. ... agere posse
publiciana adversus eos, q servos ... in hoc Pap. docet ... alteri ...
... iniqua ... in ferat ... debet alteri ...
A° ... divortio re constante matrim. amoveat, non poss. usucapi act. furti ... rer. am. ... usucapi
non poss. ... tota ... furtiva ... quod licet
... donata fuerit ... repetundarum ...
... ad quas res ... etiam ... rer. ...
Usucapi
R. ... vere et ... furtum ... amot. ... matrimony ... in eo actionem ...
... divini et humani iuris ...
... rer. amot.
Act. rerum amotarum in hoc loco, constante matrim. ... rer. am. ... obst. ...
hoc ... mulier ... marit ... amotas ... quo amotam ...
... constante matr. dari hanc act. et merito ne maritus ... amotam
... mulier aliquid damnum patiat.
C obst. ... usucap. ... hereditaria ...
Nec obstat ... hereditarias ...
e ... furtiv ... ita nec ...
Nec obst. ... furti ... res ...
... usucap. ... furti ... restituere quo
... Rod. ...
Nec obst. ... ad ... Rod. ... usucapi re
... furtivo ...
Nec obst. ... hereditaria ... furtum non fieri ... quod ...
... hereditaria ...
... furtum ...
Nec obst. ... legatarium agere act. furti ...
... legatum ... possidere non poss. ...
... legatarium furti ...
... in eo translato ...
... hereditar. furtum ... fit.

ac ... agat ... vaturarum ... ac ... g ... crim. ... nguhat ... suspendit
... cum ... ad ... furt. ... infamantia ... tamen ...
Crimine ... ... amotarum l. 42 rer. am.

d. § furtum inst. ... uscapion. ... bon.

l. 1 C. de servo fug.
l. 1, et 3 C. de serv. fug. ...
l. 2 C. de furt. ...
l. 1 C. de pact. ... ...
l. 1 de ... ...
l. ancilla 60 de furt.
l. 29 hit.
l. 4 § ... et § ... cod.
l. potissimi 11 de V. S.
l. ... ...
l. ... 11 C. de acq. poss.
l. penult. rer. am.
l. ... 5 de div. et temp. ...
l. 20 § ... hit. ...
l. 4 § ... cod.
Don. 5, 25.
Amaia ... Cp. n. 8.
ad l. ... solut.
l. 4 § ... 21 hit.
l. 6 C. de usucap. ... ...
l. ... solut.
Donel. 5 ... Cp. 18, et 20.
l. ... 46 vers. ... manumittit de furt.
l. partus 26 de V. S.
l. 14 § ... de usur.
Amaia 13, 8.
l. 42, et 43 de ...
Amaia ... Cp. 1. § ... n. ...
l. 11 de acq. poss.
l. 5 de div. et temp. ...
l. apud ... 9 § ... de dol. mal.

l. ... de ... ...
l. ... C. de ... ...
l. Paul. ... § ... de ...
l. 2, et 4 § ...
l. 43 § f. de V. O.
... 5, 25, ... B.
l. 23, aliter 73 hit.
l. 63 de leg. 1.
l. 1, 2, 3, et 4. de pec. leg.
l. ... 11 § partus ... publ.
l. mulier 22 § 3 ... ad Treb.
Am. ... Cp. 1. § ... n. 13.
l. quae 48 § ancilla de furt.
Amaia ... ...
l. ... 32 ad Treb.
l. ... 6 § ... 6 de ...
Amaia 2, 8.
l. 36 § f. de usucap.
l. 4 § ... et § ... hit.
l. 10 § ... cod.
l. ... 42 § ... de leg. 3.
l. 48 de leg. 2.
l. si mulier 8 ad l. Cor. de sic. ...
l. ... 36 § ... de pign.
Amaia ... Cp. 1. § ... totum.
l. 2 § empt.
l. mandatum 76 mandati
l. ... ult. ... solut.
l. ... 6 C. ... empt.
l. ... 68 de ... ...

l. 20 § 1 de furt.
l. 5 de div. et temp. § 1. ...
l. ... 65 de furt.
l. ... de ... vind.
l. ancilla 60 de furt.
Amaia ... 3, 2. 52.
Don. 5, 18, et 20.
... 12 § ... l. 91 de capt.
l. ... § ... de acq. poss.
l. ... 75 hit. ... hereditaria
l. 36 de furt.
l. 4 § ... in potest. hit.
l. 4 § 1, et 11. ... ...
l. 7 § 3 ... empt.
l. 4 § 22 hit.
l. 4 § 26 de dol. mal.
l. 30 § f. hit.
l. 1 § ... de ventr. ... ...
l. 4 § labeo et ... ...
... § ... labeo hit.
l. latronum 27 de capt.
l. servi ... § f. de furt.
l. 3 C. ... de usucap.
l. ... 35 § 2, et 3. ...
l. 47 de R. I.
l. ... 43 hit. ...
l. ... quae de acq. poss.
l. 1 § ... de acq. poss.
l. ... 67 de furt. ...
l. 57 mand.
l. servi 17 § f. de servo fug.

CELEBRIS

TRACTATO

a tempore quo est quatitas, Patri
monij donatis secundum, ius
regni, et ultimato uiro
nate infraude legi
ultimarum:

AD EXPLI

catae legis, 7. tit. 6. lib. 5.

recopilatis, Introductio, adtrac
tatae, et designatio par
tium stabilitu
dinis
ipsi
us

Num 1

In desequentia eorum quae in fine superioris commentarij tradidimus de re
uocatione donationis ob inofficiositatem donationis si obest legitimis filiorum prae
iudicat. leg. et per totum C. de inofficio. donatio. uel parum tit. lib. si. filius 4.
C. eodem tit. observat Jul. patius in suo opuscule. adeo et in commentario melho
dico. ad illum tit. nº 9. ubi concludit et omnibus quod datur querela inoffici
tituit competit etiam remedium subsidiarium querelae inofficiosae donationis tenet.

tenet etiam Donell. lib. 19 comentariorum cap. 11. adqueri deo cum parentibus competit ubi ob immoditas donat. legitime conveniat. dic legat. quod illis filiorum bona deveti. a turbato ordine. mortalitatis filij prius moriuntur

lege nam cum parentibus 15 de inoff. test. ubi dixi.

Num. 2 Superest quod disseramus de quo

tempore computanda donatio ex patrimonio donatoris aliquid deminui expresse his verbis ghaia inspicienda sit ut donatio rescindatur necne. qua impertite

iugiter jus a jure comuni discussat. quod scilicet de jus donatione tempus

donationis inspicitur si bona donatoris decrevit unde stante inspecto

donatio inoffitiosa non erat. non obiid quod postea patrimonium donatis de

minuatur totius fuit. que sunt quod que ex post facto accidunt non attendunt

lege de authoritate tutorum. Ergo ut donatio rescindatur necesse est quod

sit inoffitiosa habito respectu ad tempus liberalitatis ermisse. nam qua

litas verbi et tempus verbi inspicienda est lege dellictis 4. § si ex ceteris

de noxalibus actionibus junctis ab Azebedo consiliis in lege 34

num. 6. lib. 3 recopilatis et Vallasci in partitis adita. de qualitate et quali

tate ordinis dorum § 3 num. fin. quod tempus donationis inspiciendum est ut

concludit Julius Pacius dic. num. 90 et Donell. dic. cap. 11. ubi observat

Ulpiano et quod licet in querela inoffitiosi test. tempus mortis attendat.

lege quoniam 6. C. de inoff. test. tamen ad querela inofitiose donationis tem

pus donationis inspicitur. quia haec querela, inuita donatis factas.

impugnat. petit que bona non a defuncto relicta sed auico alienata

ut inquit elegantissime Donell. ubi supra =

Num. 3. Sed cum bona dominis

post donationem quesitas que fuit in patrimonio donatoris tem

pore donationis inspiciant ut rescindatur. donatio ex lege augenti

euenire solet ob varias rerum vicissitudines nam et hoc est dona

votum omnium ut patrimonium augeat lege aula Ochius de 4. § 1. de

muneribus et honoribus lege si defunctus 10. C. arbitrium tutelae

facit que elegans lex in lege ult. § 1. de legatis 2. tamen mortis tempus

inspiciendum. Donell. dic. cap. 11. et ratio est ut utar illius verbis

quod ex situ tatis donatio inofficiosa fuerit. et maneat finita querela

querele. hic cessat et in hac mat.a non animus et destruendi fraudis.
qui fraus realis inspiciatur. ut ex foreatulo observat [illegible] dic.
79 11. litt.a F tenet etiam emanuel de Costa in q. si pater 3 p. [illegible] Num 4
privare non potest n.o 21. de lttis =

Sed haec omnia facilius percipi
piemus exemplis de utroque membro distinctionis propositis qui
duos filios habebat in alterum emancipatum maiorem partem patrimo
nii donationibus variis inter vivos transtulit, alium ero [illegible] indo
nat. [illegible] puta qui mille in bonis habebat, [illegible] ei dona
vit 150. itaque tunc dictis decevit non aucto patrimonio [illegible]
aut deminuito modico quod sibi servavit locus est querele quod
quo casu donatis inofficiose non computamus patrimonium [illegible]
narum sed ut mille valens quod extra habitum [illegible] ad tempus donatis
in quo mille valebat = Sed fingendum contra quod aliquis qui centum in
bonis habebat duos quoque filios emancipatum alterum et alterum
in potestate. dictum emancipato donavit 80. retentis solum
sibi 20. postea autem fuit eius patrimonium et centum sua [illegible]
vit non [illegible] dicta donatio ut inoff.a iuxta [illegible] [illegible]
quod exitus demonstravit quod nullum damnum patitur filius quius
illegitime non praeiudicati [illegible] quod de dato quod [illegible] fraus cessat
eius [illegible] legitima quae est quarta partem l. 8. § quarta ff.
de inofficioso tt.o satis illi sit iure vero [illegible] debitum [illegible] Num 5
habent ut inferius latius demonstravit =

Animadverten
dum ultra predicta et illud est quod integrum huius donatarii non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
dicte legis 7. et ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] predicte legis summa [illegible] illius [illegible]
[illegible] [illegible] demonstrat et etiam ut quod [illegible] et
[illegible] facilius et ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] questio
an donatum filio vel emancipato vel in potestate [illegible] [illegible]
[illegible] simpliciter inter vivos veniat in collatum necne et quid

et quid. circa donatam simplicem regie constitutis mutauerit ex eo quod communi jure. receptum et decretum erat. 2° an differentia constituenda sit inter donatam simplicem quoad bonorum uel de illa . . . tis &c. et earum partis collationis uelut si eis separatis donatione nulla facta mentione quote. 3° itidem quid erit. de differentia legati et donationis inter uiuos circa ineundam computationem patrimonij donantis et stimationis uel ualorum donatarum 4° de effectibus regie constitutionis =

colat.° Donat.is simplicis

≈ § 1.° ≈

Num° 6 Quam ardua et intricata sit hec questio apparet ex his que tonus parladorius in sex quinti rerum quotidianarum differentiarum differentia 150. § 1 scriuit. dum aduertit quam facilius aurum dedisse. genius enim erat huius gladiatoris cuius sit mentio in lege aut dominus 8. § quid quod que depenit ubi Poto fredus lib. 4° de aedilicio . . . est Nicolaus de castro. in lege unica C. de gladiatoribus lib. 11. n° 11. quod quatuor sequentibus que dedisse quod jura desierit et DD. docuerit in hac parte quod ipse postea minus jure communi. solus adjus regium donatarijs . . . tit. . . . quod jure regio. donatio inter uiuos simplex non differt quod modo fiat filio in potestate existenti modo emancipato uel et meliorat . . . quo idest ut uulgo tertio et quinto. et si quod amplius est inlegitimam imputatur iuxta dispositionem legis 26 tauri que est hodie lex 10 tit. 4° 6 lib. 5 recopillationis cuius decisio locum sibi uindicat non solum in filio emancipato sed etiam in filio in potestate ut obseruat Cifuentes in dicta lege 26. et Acuedo in dicta lege 10 n° 17 in fine. et si quod amplius est inde dicta . . . qui in illis casibus ut inofficiose reuocatur. dicta lege 26 . . . ipso jure ut dicit . . . donatario patientis . . . quod . . . inofficiose donantis ut communius placet regnicolis quare constat de . . . de quo hec tractatio constitutam de inofficiosis

Num° 7. donationibus quod appendix est illius =

Pendet ex consideratione huius articuli cognitio totius apriori totius materie quapropter habet . . .

aliquantulum in eo immorari et advertendum est quod ius regium a iure communi
discedit. nam quo secundum ius civile antiquum romanorum si pater donave-
rit bona sua filio in potestate existenti sive in totum sive ex parte
vel nomine quoque vel simpliciter res aliquas nullius momenti erat
donatio et ideo non confirmabatur per quamcumque insinuationem donationis pote-
rat. lege ea. C. de inoffic. donationibus. Iure autem regio traditis in fine dicta-
rum praedictis ideo quod confertur id quod filio in potestate existenti donatur lege
si donat. 13. C. de collationibus. nec enim valuit ut donatio nec ut confert. dici
debuit quasi proprie in donata re. nihil praecipuum filius donatarius
habebat. at qui ideo dici debuit. secundum hereditarias partes inter
fratres dicta lege 13. quia donatio simplex facta filio familias tempore quo
erat [illegible] dicta lege 13. constitutio inutilis erat. ut latius infra dicam in su-
perioribus [illegible] obstat decisio textus in lege filius 18. C. familiae erciscundae
de ex qua apparet quod si a patre filio fam. nomine res aliquae compara-
tae sint. pater qui in eadem voluntate perseveravit usque ad mortem quod habet
talis filius ius adsequendum insolidum res sibi donatas seu eius nomine compa-
ratas quod idem est. lege [illegible] hic status 32. § oratio s. de donationibus inter virum
et uxorem ibi oratio autem imperatoris nostri de confirmandis donationibus
sit inter virum et uxorem non solum ad ea pertinet quae nomine uxoris a viro
comparata sunt sed ad omnes donationes ex quo [illegible] liquido appa-
ret quod filius deducit ut praecipuum quod a patre illi donatum fuit dum erat
in illius potestate et non confert. Varius et antinomia quam [illegible]
propono. nam postea difficultas et perplexitas illius conclusionis venit — Num 8
ut inter medias disputantes. **Conturbavit** in omni quo doctorum
omnium ingenia hoc dissidium [illegible] existimaverunt quod si patri in volun-
tate donandi perseveravit usque ad mortem filius praecipuum donatum
deducit. sic quod exaudiunt tex. in dicta lege 18. hoc quod constitutio exi-
stens [illegible] probari [illegible] ibi non postea contrarium eius judicium [illegible]
textus [illegible] in dicta lege 13. exponunt de donatione inutiliter facta [illegible] re-
vocata. quae revocatio operatur ut mors non confirmet. sicut accidit
in donationibus inter virum et uxorem post constitutionem Severi dicta lege 32

dic l. 32. § fas est. 2. C. de sequestr. de donationib. inter asserit. Cujac. lib. 9. obs.
c. 17. et Osuald. ad lib. 9. Commentarior. Donell. c. 5. litt. F. et hec ita
disputat L. q. 23. supra laudatos. atque contradic. sumit. q. interitus est. et
jus certum ac finitum esse debet. uti dic. nullius q. et donatio facta filio
in potestate existenti. morte confirmetur, si intra legitimum modum stat.
jus est a Justiniano introductum in l. donationes quas parentes 25. C. de do-
nationib. inter. dixi intra legitimum modum stat. q. si supra eum fiant.
non tacite et expresse confirmari debent. dic l. 25. et C. dic l. 18. autho-
rem Diocletianum habeat nequit exaudiri. ex mente Justiniani. qui
postea floruit.

Num. 9 Ranquinus apud Osuald. dic litt. F. p. causalium indic.
l. 13. negat. nec sub rogare non dubitavit. et hec resolutio satis
ex quo referri resultat. q. cautoria emendationem deportari debet. ab
solis q. venerari oportet. sacra si quae authoritas lectionem communis
C. Patri et peculiaris sit. rursus q. in l. alii aliter. q. in ea fuit. compul-
satum corrigit uel immutat. l. q. tabulas. C. ad leg. Juliam peculatus
juncta l. hodie 32. ad l. Cornelia de falsis. ulterius et arat. evidentius
confundit. audatia temeraria Ranquini q. ad omissa negat. sensus
est q. nulla res filio fuit donata. quo in casu frustra de collat. quaesiti.
Num. 10 non adquisitum esse oportet. de jure uel de facto. q. confert.

Ex eadem
fere censura. resiliendus est. Antonius Faber. de erroribus pragmaticorum
decade 40. errore 1. q. aliter vulnerat lectionem dic legis 13 et in eo loco.
ubi a parte legitur. amatur reponit. dilecto re... lat. quo admisso non cessat
difficultas et adhuc viget. et maior q. impli... articulo diffi-
cilimo. ut decl... an in successione matris cesset uel habeat locum collatio
inter eius descendentes. et secundum jus antiquum edicto praetoris. admissum
constat. q. cesat. q. collationi est locus inter eos qui contra tabulas admitti
possunt. ad successionem. l. 1. § 1. l. praetor 3. § 2. de collat. bonorum igitur.
cum adversus testamentum matris non detur contra tabulas l. 4. § ad litt. de bono-
rum possess. contra tabulas nec collatio locum habere potest. in eius succe-
ssione. ut latius prosequitur Valognetus in l. emancipati n. 25.

nº 25. C. de collationib. ubi ad id alia ponderat = Caus. 11

Sed in contrarium urget textus in lg. ut liberis 17. de collationibus. ex qua probatur q in omnium parentum successione locum collatio habet. & etiam in materna. id quoque clarius aparet ex lg. illud 19. C. eodem titulo ex qq. in ewitaunlitt. confirmatur si que asserit quod in successione materna locum collatio habet inter eius descendentes. sed pro solutione huius repugnantie ut Cassiodorus Vologneto loquar. ubi supra distinguendum est inter collationem adquisitorum et datorum ab eo de cuius successione agitur. a collatione eorum que aliunde adquisita sunt ab eis qui de succedendo communi parenti tractatur 13 appelle. D.D.S. collationem datorum secundum adquisitorum in materna successione locum habet collatio datorum a matre. dic lg. 17 et 19. non vero adquisitorum aliunde. Volognetus ubi supra predicte jure de collatione datorum loquuntur = unica ratio est quia collatio datorum a matre initio ducta est non jure pretorio. ut collatio inter emancipatos et suos. sed ex constitutionibus Leonis in dic. lg. 17. et Justiniani in dic. lg. 19. ut observat Volognetus ubi supra et nº 37. et 48 ubi late interpretatur predictas decisiones = Caus. 12

His patet minus iuste dictum ad Antonium Fabrum quatenus existimat quod textus in dic. lg. 13. loquitur de donatione facta a matre et non a patre. que quia inualidata per querelam inofficiose donationis lg. 1. C. de inofficiosis donationib. collationi est locus nam in successione materna inter descendentes locum habet in ordine ad data et donata ab ea de cuius successione tractatur. et hec si et elegantis subtilitatis iuxta explicationem superiorem fugienda ut temeraria est. quia litera dic. legis 13. contrarium petit tunc enim quia collatio datorum locum habet ex constitutionibus Leonis et Justiniani in dic. lg. 17. et 19. ut sentit Volognetus ubi supra. quia ante eas incognita erat. & quia textus in dic. lg. 13. sit Diocletiani etiam ad summum. quia de donatione a matre facta loquatur de collatione que eo tempore producta non erat ad successionem feminarum loqui non potuit. quia non potuerit Diocletianus respondere secundum dicendi ius nobis quod adhuc conditum non erat. sic que Faber examinandus et discutiendus ad que respiciendus est non nude ut ab sua[?] ubi supra factum fuit quod negari nequit quod ingeniose uersatus sit. in re ita obtusa est. ut Cujacius ait dic. lo. 13 obsub.

dic. to 13 observationum cap 3. quod nullus fere sit. praecipue ex nuperis qui si
ne cauterio dic legis 13. interpretationem tentare audeat. quare Faquineus to 9.
controversiarum cap 80. in fine negatum addidit vel in aliis soleat emendatum ef
fugere sit quae legis. namque si est filius familias non constitutus &c. ut eius sit quod do
natio facta fuit. filius emancipatus quis emendatum interpretationem admi
tet. sed fixo nullus cum militet deque rationes denique suas

Numero 13. Alii deni dic

barum legum componere tentavit Cujacius to 13 observationum cap 30 et to 9.
cap 17. distinguens inter successionem testamentariam quoniam si succedit ex testamento
cessat donationis factae a patre filio in potestate existenti collatio dic legis
18. quia collatio locum non habet in successione testamentaria secundum dictum ius de omnibus
cap et dictum de collationibus leg. 2 C. de collationibus e dic uero locum habet si ita
nominatim a patre cautum fuit aut ex testamento C. de collationibus. si uero ab intesta
to patri donatori succedat. locum collatio habet. dic lege si donatum 13. C. de
collationibus. sequitur Faquineus dic to 9. controversiarum cap 80 et haec et displicuit
Hilligero dic cap 9 litt. F. quod divinatum continet cum non constet quod lex in dic lege
18. de successione testamentaria loquatur et facilius est admittere legum antinomia
tam. quam temerariam emendatum. et sublatis necessariis divinationibus cons
interpretationem diu perfuit ut docet Cujacius eleganter in to 3. responsionum Pa
piniani in lege creditor 42 de pignoratitia actione et to 8 observationum
cap 9 plures antinomias quas iudicis arbitrio relinquebat sedere distinctius di
uinatoriae. ad concordiam reducit. quod etiam tenet Lasius in epistola ad claudium
Cantium qua quae extat in principio antinomia Iulii Pacii ex quo observat.
quod emendationibus ferenum quam utendum nisi ubi ius nobis tutius iuri in
seruit. quod frequenter accidit. ut observat Offredus ad to 8 commentariorum Donelli
cap 16. litt. A. quae animaduertendum non ut Mandelli lectio. sed ut talis intel
lectus ius penetrando iuris principia. secundum seriem temporum et distri
butionum diligentibus tutior necessitate flagitante uti non solum uitio non est

Numero 14 tribuendum sed artis est fastigiatum actionum

Et ea cognitius alii muta
ta interpunctione communi dic lege 13. interpretantur in illo omnine animad.
uerto. quod interpunctionem mutare fas est. namque quod omnis pendet ex ar

q omnis pendet ex arbitrio librariorum quoniam in antiquis pro florentino nulla est ut ex Antonio Augustino observat Vinnius de pactis cap. nº 15. Casum quem longe diverso modo quam omnes reliquos fingit videbat itaque quod in specie illius lex fundus unius filii ex patre donatus erat alteri ex donatrix volebat eum habere. pater suus dicendo soror cuius erat fundus tenebatur sequi iudicium patris cum esset illius heres iuxta legem cum a matre C. de rei vindicatione qui intellectus ex verbis intelligitur. ibi cum sorore patri demum succedes et ibi is fundus filii familias constitutus. idest ex fructus quod genitoribus casus induxit dominium ut notatur in Rª cit. de novi operis nuntiatione quod violentam ta. depravanda et eniminanda est a censu interpretationem ut loquitur cum Bolognito ubi supra. Num. 15

Aliter ad quem neganda antiquitas exaudiebat textus in dicta lege 13. neque pro delaxe suo fundus non donatus quod impe ... traditus fuit a patre filio quo verum dono ut caso ibi est potestas ... pro de ... impedimentum facit Matienzus in lege 10 tit. 6. lib. 5. recopilationis glosa 1. et durum est verbis claris recedere ut Decius in dicto ... dicebat quod ex verbis cognoscitur forma. Ostiachius Gregorius Ostiallus in rubrica ad ... C. de donationibus. facit lex in lege non aliter. delegatis 3. quoniam latius prosequitur Bolognitus in dicta lege si emancipati ... ubi omnis haec exigit ... Num. 16

Dolus picharius alia via contrarietatem hoc in iuris tentavit in ... 20. de actionibus artic. 3. nº 13. putans quod textus in dicta lege 18. loquitur in donatione tradita quod silentio confirmatur. et donatio non ... de patribus facta nullatenus de hac quod exaudit lex in lege dicta 13. cum distinctis autor est Acursius ob expressam relationem a Bolognito ubi supra nº 52 facitque pro hac ... lex in lege ... Papinianus 23 de donationibus et quae notat ... ... dicta lib. 9. cap. 5 litt. L quod asserit quod donatio verbis facta a patre in filium impotestate existentem silentio non confirmatur quod adeo verum est idem omnino iure novo donatio facta filio impotestate existenti iuxta novellam constitutionem Justiniani in dicta lege donationes quas parentes morte donatoris confirmet. id procedit in donatione ... verbis celebrata. hoc sed argumenta et allegationes non placent. ius est omnino

ius est enim veneravi etiam quod et peritissimus nec sapientes nihil timore proferunt, et quod videtur dicta filii dicti auctore legis 13 ibi nec si ithui filiis familias constitutis donatas esse etc. et et traditus secundo quod neque quod tempore Diocletiani asserit donata filio traderetur non obiit morte patris donatoris confirmavit donatio quod idem obtinuit usque ad constitutionem dictae legis 25 C. de donationibus inter virum et uxorem quod donatio facta filio in potestate existenti morte confirmatur etiam si non tradita non sit ut tenet Antonius Gomez in lege 17 tauri numero 9 quae in hac parte sequitur per leges 4 de donationibus ibi donatio facta fuit personae per quam nudus valet observat Osvaldus in notis ad lib. 13 Commentariorum Donelli cap. ult. litt. C igitur integra difficultate litteratos iudices ad arbitrium vobis relinquo in hoc et aliis quae verbis meis in medio proponere ut sine ulla consideratione exigi positas placeat adhuc satis accuratas=

Num. 17.

1

Observo itaque quod licet filio donari non posset dum est in potestate filiae familias donari valet dotis matrimonii causa quoniam filia familias capax est acquisitionis illius l. 2 § fin. ubi doctores ff soluto matrimonio. observo in super quod iura in dic. l. 13 et 18 loquuntur de donatione facta a patre filiae in potestate existenti dic. l. 18 verum Modestinus quod supponit quod pater comparavit ad usum filiae mundum muliebrem Margaritarum annullos et similia hic vero in dic. l. 13 loquitur defuncti donatione facta filiae et dilamus quod in specie illius patri sed donavit ut filia cum veri dotis diceret vel daret quae donatio valet dic. l. ult. § 1 quae in fraudem creditorum hoc filia congerit quod dos congerit lib. 10 C. de collatione dotis ut dicat latius infra in specie dictae legis 18 pater comparavit ornamenta filiae nomine quae non conferunt quod ob recte res voluntates et perinde verum quia patris non quaeritur filiae adquisita tempore donationis in morte elegantia et fidei commissum parlare non conferunt l. 4 ff de collatione dotis et observatio meo videri evidens est si animadvertamus quod Diocletianus qui autor est dictae legis 18 post deum quo emisit illa ad supplicatum dominae emisit in interiore dotis generale leges a patre lib. C. de collationibus ut dedicat C. Kalendis dies duobus Diocletiano et Maximiano augustis consulibus et mitti eodem quo loco et quae cadem dies eiusdem mensis emissa fuit constitutio dictae legis 18 quae sunt fere uno loco et tempore emissae sint per dictae constitutiones. vobis tenuere=

Violetur non est altera alteri dictum jure in Allegat. et raru ipsius tex in dict
l. 10 de illdat. quod aliter a patre instituto non conferri quoad adquisit. post mor
tem illius. idem procedit in donatione facta filio in potestate constituto. ac
[illegible] judicio a patre confirmata quod valet non ex quo fuit celebrata, sed ex eo tempore
quo fuit confirmata dict. l. 25. C. de donationib. inter. [illegible] l. patrem 77
§ pater filio 17. ff de legatis 2. ex quo probatur quod donatio facta filio si specia
liter confirmetur mortis tempore a patre illud operatur confirmatio quod ad filium
pertineant partes donationis etiam matre mortua quod etiam in donationib.
in conjuges factas obtinuit ante orationem Severi [illegible] sit retro tractio ad
tempus donationis ut omnes causa donata censeatur, sed ut respondeat animad
versio quod non tantum caput pure donationis quam confirmationis et ideo post mortem adqui
situm censetur dict. l. 25. videlicet ob confirmationem specialem ipsius [illegible] exigit.
ita donationis [illegible] elegantis ac novitius interpretatio [illegible] in dict l. 18.
quae de donatione confirmata agit ut verba denotant ibi [illegible]
judicii probetur [illegible] ut [illegible] sit donatio quod immo specia
liter confirmata sit: eaque verba adjecta [illegible] ab imperatoribus ob [illegible]
quod [illegible] dicebat quod non tantum donator pater non [illegible] donationem sed
immo quod eam confirmaverat [illegible] Duarenus observat [illegible]
[illegible] precibus et sugestionibus [illegible] discuti est juris [illegible]
[illegible] unum ab altero atque ita interpretatur [illegible] in dict l. 18
cum Curtio [illegible] in dict [illegible] non 51 [illegible] Num 18
[illegible] quam ab illo superior resolutio [illegible]

Concludamus [illegible] ut
ad regulas breviores superior theorica reducatur quod donatio facta
filio in potestate existenti jure [illegible] non valebat quapropter ut res
considerentur querela inofficiosae donationis necessaria non erat dict. l. 2. C. de in
officiosis donationib. obidque conferebantur idest dividebantur dict l. 13 C. de
collationib. juncta communi interpretatione doctorum sublatis emenda
tionibus videlicet quatenus de facto valuit scilicet et peculium ex causa
causa conferti. l. filio 12. C. de collationib. [illegible] facta filio ex causa dotis va
lebat et conferebatur l. pater 4. ff de collat. dotis dict. l. illud C. de col
lationibus, nisi pater eam confirmasset in ultimo vitae articulo, quod hoc jure

Jure prae cipuo de debebatur dic. l. 67 de legatis 2 dic l. si pater c. de collationibus digesta dic l. 18 c. familiae erciscundae juncta vera interpretatione earum post constitutionem Justiniani donatio facta filio fam. quae non exce dit summam quingentorum aureorum si absque insinuatione fiat valet de tali jure confirmatur dic l. 25 c. de donationibus inter, et confirmatio retrotra hitur ex his potestate ad tempus quo adhibita patre celebrata fuit itaque confirmatio in morte facta retro trahitur ad tempus donationis sicut et ra tihabitio retro trahitur ad tempus quo actus celebratus dic l. 25 si vero dona tio maioris summae sit quam quingentorum aureorum silentio non confirmatur sed expresse et haec valet ex tempore mortis et non ex tempore quo emissa fuit dic l. 25 quae retro tractio est fictio quae ex potestate legis inducitur quae idest ex na tura omnium fictionum quae absque lege non possunt admitti et in hoc a praesumptione differt quia praesumptio talis est ab homine coniecturata fictio vero a lege producitur Menochius de praesumptionibus lib. 1 q. 7 n. 2 et 3. Valascus de jure emphiteutico q. 50 n. 6 in fine neque hoc nocet filio, sed prodest quia ut statim videmus omnes donatio post constitutionem Justiniani confirmata tacite per mortem retrotracta habita ad tempus huius allitatis emancipatione et haec aequalitat ex tempore confirmationis non retro trahitur adque ideo non confertur ares dic legis so nec haec obstat dic l. 77 § pater filiae de legatis 2 verum ius casu ut sit adquisita donatio vivente patre, confertur, ut aequalitas sit inter fratres neque obstat quod cessat collatio inter suos heredes quoniam emancipatis tantum confertur lege et per totum de collatione bonorum quia cessat ratio introductoria collationis quod cum omnes in eadem statu sint invicem non faciunt sibi iniuriam, ut eleganter animadver tit Cologniensis in dic l. si emancipati n. 5 et 48 c. de collationibus. Quod haec solum habet in adquisitis, non vero in datis quae data a patre conferuntur adque ideo dos quae filiae datur et donatio propter nuptias quae filio conferuntur, ideo quae licet olim filius adquirendi sit capax ratione proprietatis et adventicia quae pro fectitia tit. c. de bon. matern. et tit. c. de bon. quae liber. siquidem pater eidem nauerit donationem silentio confirmata facta retro tracta ad tempus celebrationis ipsius x dic l. 25. conferunt quod donatum si patri succedere cupit. tenet expresse Mz. dex. de castro in l. ea oportet c. de bonis quae liberis § 1 n. 66. si vero succedere non vult sed donatis contentus abstinuit se a paterna hereditate

collat. n. est locus nec datorum nec adquisitorum authentica unde si ga-
ges C. de inoff. test. sive enim si immo dicta sit donatio ut inofficiosa
dicti die authentica unde si gages inspecta pattis na succedit collatio est
locus etiam donationis simplicis ut tenet Decius in auth. ex test.
C. de collation. et plures allis n. 19 refert. di. iure regio donatio sim-
plex n. conferri quae cedit pro melioratione 3. et 5. ex l. 26 tauri donatio
vero ob causam sit l. 29 tauri est autem donatio simplex quae ex mera pa-
tris liberalitate profiscitur ob causam vero quae ex patrio officio ratione
naturali quae obligatione maritis et pro dictis ut dotis restitutio et donatio
propter nuptias quae patri filiis dare tenetur l. 99 et dexitur nupt. lubra
C. de dotis promiss. juncti ab Donello et Matheo ll 12 commentarius 4 ubi
officiale lit. P. hec omnia latius inferius tracta uigesimo l. 9 vt ut
ad fructus practicum nrum disputatio de inofficiosis donat. descenda-
mus, illa occurrit quottidiana quaestio ad praxim hyspanorum
tum circa 3^{m} et 5^{m} bonorum, quae in donat. perfecta uni filiorum
donant, et perpetuo vinculo in honorem familiae vinculant
(genus bonorum primogenitum, sive maioratum nostrates
appellant) quae circa 3^{m}, et 5^{m} bonorum, quae in donat. perfe-
cta uni filiorum donant, quidem non tamen perpetuo vinculant
sed cum libera alienandi facultate filio donatario trad-
dunt, quippe cum nrum hyspanorum legibus verum quae donan-
di genus in favorem filiorum, emancipatorum, siue vero eten-
torum permissum est, ex l. 17 et 44 thauri; de iis qui du-
abus donationibus tam etiam perfectis, inquam enarratis solem-
nitas supra capit. 1 fuerunt, quaerit utrum post quam se-
mel perfecte solemniter evaserunt, possint, debeant quid
aliquo pretio tamquam inofficiosae donationis a reliquis filiis
in 3° et 5° bonorum paternorum fraudatis rescindi, ad quod inspi-
mur. 2° loco quaerit utrum admisso aliquo casu, in quo
tum quae inofficiosae rescindi a reliquis filiis debeant, re-
scindantur de capite pro solo legitimarum supplemento iuxta
ta Justiniani sanctionem in l. omnimodo, C., et in authent.

inde si parens C. de inofficioso test., an vero adversus fratres donatarios pro dictis donationibus, et equalibus portionibus rescindant iuxta Alexandri rescriptum in l. si tibi ob. § imperatorum eius sequenti de legat. 2 a nobis sup. explicatum. 49

Et quidem quo ad primam huius questionis partem, et vere, et communiter credit ex ea in l. si hyspanorum eo quo non obscure infert donationem, et etiam perfectam et colummitis innumerum filiorum collatam rescindi postea tamquam inofficiosam posset ex ipsa famosa, et difficili lege regni Taurina cuius hec sunt verba: que el padre, o la madre por contracto entre vivos o en otra postrimera voluntad hiziere a alguno de sus ijos, o desendientes alguna mejoria del tercio de sus bienes, que la tal mejoria a la consideracion a lo que sus bienes valieren al tiempo de su muerte, y no al tiempo que se hizo la dicha mejoria. cuius hec species ita eius facmatrimonii instituenda est, pater quidam tres filios, le mancipatos trecentos habebat, precii debat in bonorum mille, et centum aureos, primo filio magis dilecto tertiam, et quintam bonorum suorum per eciuncta donatione tradidit, id est dodrantem, sive novem uncias donavit, que in vulgari calculo tertiam, et quintam bonorum adimplent, trecenta vero, que supersunt, reservat quadrantem, sive quartam partem sortis predictis, trium filiorum legitimam recta distributione adimplebit, iuxta computationem supra a nobis pluries explicatam in l. ob. § quoniam l. co. sequenti de ... filiorum test. itaque pater hic, qui dodrantem, id est tertiam, et quintam bonorum suorum filio predilecto donavit, reliqua trecenta, id est quartam partem bonorum suorum reservavit, ut ex illis trecentis legitime omnium filiorum portiones morientes ... cerent, supervixit post donationem pater, atque trecenta illa retenta, que legitimis filiorum portionibus assignaverat, iustis erogationibus sine fraude consumpsit, puta in alimentis, et ... , l. alio iusta

tuta dos periat; subinde pater donator sine bonis moritur.
in hac specie quaeritur utrum duo illi fratres, qui moriente patre
sine legitimarum suarum subsidio, ea causa reperiunt, quod pater
vivus tertii, et quinti melioratione in unum contulerat, possint, praedictam
meliorationem tamquam inofficiosam conquaerentur rescindere,
quod bonorum paternorum computatio desumenda non sit a tempore
meliorationis, sed potius a tempore mortis; in quo articulo quod dicamus
plurimum reffert: quoniam si bonorum paternorum computatio a tem-
pore meliorationis desumatur, duo illi fratres qui moriente patre,
sine subsidio legitimarum suarum reperiuntur, nullo inofficiosae do-
nationis praetextu fratris meliorati donationem rescindere poterunt, quip-
pe bonis computatis meliorationis tempore donatio facta est, et est non fuit
inofficiosa, quoniam pater donator quartam bonorum, id est tres
uncias legitimarum nomine reservavit, proinde bonorum computatione ab illo
tempore desumpta, duo fratres fraudati non solum legitima-
rum subsidio carebunt, verum etiam inofficiosae donationis querela carebunt,
quia illo tempore donatio inofficiosa non fuit, quin immo solem-
nis et iuxta legibus ex Regiis celebrata dicta lege 17 et lege 44 thau-
ri; et per text. in lege 4 C. de donat. quae sub modo, qua propter quam causam
antiquiores interpretes qui de praedicta specie in terminis
adhuc communiter inter filios emancipatos promiscue disputaverunt,
constanter asseruerunt praedictam donationem eo praetextu tamquam inofficiosam
rescindi posse non posse, quod pater donator sine bonis moriatur
ex qua legitimis recipiens filiorum efficiant, ut applicant; cum non
est perfecte donationis per traditionem celebratae potestas, ut vallore
medio rescindi potest a posse, dicta lege 4 C. de donat. quae sub
modo, dicta lege 17, et 44 thauri, ita antiquiores post glo.
in verbo celebrare in lege 2 C. de inofficiosis donat. et Cinus, Barthol.
verius Cyton et Salicetus ibidem.

20 Ceterum si bonorum pater-
norum computatio non a tempore meliorationis, sed a tempore mor-
tis patris donatoris desumatur praedicta donatio alioquin ...

irrevocabilis efficit, tandem inofficiosa, et revocabilis, quo-
niam si tempus mortis patris donatoris consideratur, nihil in bonis eius
habere censendus est propter eius, et eius praedictus melioratus
quarta nostra bonorum, quam legitimam nomine reservaverat
in rerum natura eius non est, quocirca si tempus mortis consideratur
tertii, et quinti melioratio inofficiosa erit, quippe meliora-
tio illa iam non est tertii, et quinti donatio, quin imo omnium
bonorum donatio censenda est, atque idcirco pro rata legi-
timarum omnium filiorum ut inoff. donatio rescindenda itaque est
ut ex illorum, et eius as integer et solidus 12 unciarum constit-
uatur iuxta reductum in § heredibus instit. de hered. instituen-
et l. in tertiis § 2 cum sequentibus et deinde ex solido
illo asse tertium, et quintum habeat, quae filio donatario adiudi-
cetur; quartam autem partem residua omnium ~~bonorum~~ filiorum legiti-
mis adiudicatur, nimirum quantum cuique partis reductus ad usum
integrum 12 unciarum; facilis omnino est ex dictis l. in tertiis
§ 2, qui integer as ita confectus facile in quartam, tertium, et
quintum partes bonorum distribuitur, ut quotidie in partitionibus
filiorum contingit, et plane ex antiquioribus, qui de prae-
dicta specie donationis in terminis iuris communis deputave-
runt constanter asseruerunt, bonorum paternorum computum
in hac specie desumendum esse non quidem a tempore meliorationis, sed
potius a tempore mortis patris donatoris; quo attento inof-
ficiosa est, ad quam sententiam inclinaverunt propter authoritatem
in l. si quis C. de inofficioso test. et argumento in l. si quis
si impubere ff. de collat. l. 3 § ult. de bonis libert. l. ult.
in fraudem patroni. quam opinionem allegat glossa pro-
xime citata in l. 2 C. de inofficiosis donat. ~~de bella pertica~~ Martinus, et Iacobus de bella pertica, quorum opinio
laudata et confirmata fuit a Caesaribus nostris in dicta l. 23 Tau-
ri, quae est lex 5 tit. 6 lib. 5 recopilat., ex egregiis commenta-
riis illius tradiderunt interpretes nostri Antonius Gomez, et Go-
mez

Gomez Arias, Celsus Fernandus, et Cifuentes in lege 3 Tauri, Matienzus, et Angulus de meliorat. in lege 1 glossa 2 per totum, Gregorius Lopez in lege 8 titulo 4 partita 5, Seguera in repetit. in lege cum here dibus 41 § cum filius ff. de vulgari. Palacius Rubios in capitulo per vestras de donat. inter § 22 nº 4 et § 24 nº 3.

21 Sicuti huius decisionis rationes explorerimus plures reperiemus naturales, et civiles conformes; prima ratio est, quod fundamentum, et radix dimensionis bonorum paterno ex qua tertii, et quinti valor resultat, desumitur ex liquidatione, et computatione legitimae filiorum, haec nam quarta, utpote pars ex qua detenaturali, et civili debita tertii, et quinti dimensionis trahit adhuc ex liquidatione quartae reliquarum partium liquidentur lege 24 del Estilo real. Angulus de meliorat. lege 7 glossa 2 nº 22 in fine, et in lege 9 glossa 2 nº 44 cum autem quarta legitima filiorum neque deberi, neque liquidari nisi post mortem patris, quia omnis quarta legitima pars tertii paterna, non nisi post mortem debetur lege cum 6 C. de inoff. testam. lege 2 § impuberi de collat. Barth. in lege nonnullus quae ff. a parente. Castrensis, et Salicetus in lege 2 C. si quid in fraudem patroni. Rodericus Suarez in lege quoniam 34 C. de inoff. testam. amplia. 26 nº 9. Covas in capitulo reinruptius [illegible] § 20 nº 9. ideo meliorati tertii, et quinti valor ad tempus mortis revocatur, ut ex prorata quartae legitimae radice reliquarum partium quantitas resultet et in diliquesit tempore mortis appareat melioratus tertii, et quinti antecedentis universa bona morientis donatoris ita absolverit, ut nihil, vel minus quarta legitima filiorum relinquat, exsecutione est donatio illa tamquam inofficiosa quantitate, et supplemento revocari, quae ratio tenet Gomezii, et Anguli in locis allegat.

22 Secunda ratio a priori verterea, et iuribus pariter congruentior desumitur ex natura tertii bonorum paternorum, tertius enim bonorum tametsi respectu cuiusvis ex quesitis, vel nepotis legitima, et rigurosa non sit respectu tamen omnium filiorum, aut nepotum legitima rigorosa

est, q^d^ lt pater non cogat tertium bonorum suorum omnibus filiis, ne-
potibusve relinquere, cogit tamen uni aliquo filiorum, nepotumve relinquere, ita ut in favorem extraneorum de tertio disponere non
possit, sed. l. in favorem omnium filiorum, nepotumve simul, sive melio-
rare vult, l. in favorem unius magis dilecti si eum meliorare
vult, lgg. tt. lg 2 tt. 6 lgg. tt. 12 lb. 3 fori lg 2 tt. 6 lb. 5 recopi-
lat. lg 11 eod. tt., et lb. lg 26 tauri, et ibi repententes singulari
rubri de meliorat n. 26 cum sequentibus, cum vero cum tertium bonorum pa-
ternorum filiorum legitimas cum necessario sit omnium legitimarum regulas
tertium subire. cum autem de nata legitima sit tempus ex futuro omnium, quam
ex moribus 23 ut neque debeat, neque rigurose dimentiat nisi parte
moriente dicit cum querit 6 l. de ino ff. tto cum sup. citatum, ideo
prudenter in rnal. 23 tauri cavet, ut circa tertium donati computatum ab
lbus temporum consideratio habeat, quo pater donator moritur, non vero illius
quo melioratio celebrat, quarum rationem reddidit Palatius Rubius in
cap. per vestras de donat. int. § 22 n. 4 singul. ubi optime n. 43 Matti-
enzius in l. 7 tt. 6 lb. 5 recopilatio glossa 2 n. 3 et in lg 2 eod. tt. et
lb. glossa 27 ult. huius decisionis ratio ab absurdo desumitur, ali-
as sic quinti non contingeret, ut integra incolumique manente tertii
et quinti meliorata omnium filiorum collata, caeteri filii naturali subsidio
carentes perirent. cum non pater adhuc superivit, liberum habeat bonorum
suorum dispositionem, ita in praejuditium legitimarum, ut possit bona sua
saltem sine fraude, et dolo alienare, oppignorare, consumere Barth. et
repententes in d. l. quo non usque aliaparentes, nihil esset absurdi-
us, aut inaequalius, quam integra manente tertii, et quinti meli-
orat. C quam pater iure suo deinceps irritare non potest lg 4 l.
de donat, quae submodo reliqua bona caeterorum filiorum legitimis
reservata, ita a patre consumi, ut filii defraudati remedio querelae 23
carentes sine subsidio perirent.

Ex qua decisione ita explicata
infert primo a contrario sensu quod si tertii, et quinti melioratio attento
donationis tempore fuerit vere inofficiosa, ita ut illo tem-
pore

pore reliquorum filiorum legitimam praejudicaverit, si tamen tempore mortis facultas patris meliorantis adeo adauctae reperiantur, ut collatis in se utriusque temporis bonis tertium, et quintum utriusque bonorum donatae ante factae sufficiat, ita ut omnibus bonis tempore mortis collatis inofficiosa non appareat, nequaquam poterit a reliquis fratribus per querelam rescindi, quae tametsi ab initio fuerit inofficiosa tempore tamen mortis propter bonorum augmentum valida, et solemnis est Ant. Gomez, et Gomez Arias ad num. .... Matien. in lib. 5. tit. 6. lib. recopilat. Angul. de meliorat. in l. 1. glossa 1. nº 28. Quin imo adeo distat ut praedicta donatio tamquam inofficiosa rescindatur, ut etiam augere propterque possit, ut collatis utriusque temporis facultatibus praedicta melioratio ipso iure augeatur, pone enim patrem donatorem mille, et centum in bonis tempore meliorationis habentem, quae tertium, et quintum nomine filio meliorato integra mille tradiderit, deinde post melioratam alia mille sexcenta lucratus fuisse, ita ut tempore mortis mille, et centum in bonis habet, in hac specie meliorationis temporis attento inofficiosa fuit donatio, quae mille tertium, et quintum nomine tradita capacitatem bonorum tempore donationis in praeiudicium legitimarum excedebant, ceterum adeo distat, ut melioratio tamquam inofficiosa rescindatur, ipso iure melioratio augeatur potius patre donatore moriente, ipso iure melioratio augeatur: quoniam collatis utriusque temporis bonis duo millia et centum cumulant, quorum tertium, et quintum plus quam mille antea donata adimplent; quo circa in hac specie meliloratio ipso iure augetur ita ut usque ad tertium, et quintum porrigatur, quod ex duobus millibus, et centum iuxta computationem resultare posset; ratio est, quia haec nomina tertium, et quintum non sunt rerum singularium nomina, sed potius solemnium portionum quotitativa nomina sunt, quae saltem augeri, minuive possunt iuxta authenticam, diminutive portionis quarum nomina sunt, exemplo nominum, quae assis solemni-

portionibus applicant; quadrans nr hereditas, l semis, l dodrans, l similia crescunt, l decrescunt iuxta augmentum, l diminutionem partium, quae imponentur non alia ratione, nisi quia numerum singularium, sed partium solemnium quotitativa nomina intellectualia sunt lg quoties § l de hered. inst lg intellig 13. §2 cum sequent ff eodem arg lg in lg grege 22 cum lg seq de legat 2 lg peculium 65 in prin de legat 2 lg equum 39 ff de usur. Alexander in tract de fructibus et collectis n° 24 Gomez in lg 29 thauri n° 7 angul de meliorat in lg 7 gloss 2 n° 28 cum seq Matienzo in lg 7 tit 6 lib 5 recopilat n° 9

Confirmatur haec illatio ex decisione in lg scimus 35 § penult C. de inoff. testo quo loci si pater adhuc vivus uni filiorum quartam legitimam nomine donationis solemnis tradidit fuerit, quae cum bonorum paternorum quantitate, atque cum quartae legitimae quantitate aequaliter commensurarent, ita ut neque ratione excessus sit inofficiosa, neque ratione exiguitatis sit diminuta, si tamen bona patris donatoris tempore mortis ita adaucta reperiantur, ut collatis utriusque temporis bonis locupletior legitima filio donatario possit competere; potest filius nonobstante donatione, et perceptione praecedenti petere repletionem post patris mortem, ut sua legitima iuxta proportionem bonorum morientis patris repleatur, augeatur, quod dicit lex scimus 35 § penult C de inoff testo Castrensis et alii ibidem Matienzus in lg 7 tit 6 lib 5 recopilat. Rodericus Suarez in lg quoniam 34 C. de inoff testo limita 4 Tellez Fernandus in lg 23 thauri n° 13 Cobarru in cap quamvis pactum § 2 n° 2 Vazquez Menchaca de success. creat. § 2 n° 6 et quod similiter si ~~tertii et quinti~~ tertii, et quinti nomine filio meliorato talis donatio fiat, quae donationis tempore cum capacitate bonorum paternorum aequaliter commensuretur, poterit filius

eius §

eiusdem tertii, et quinti repletum petere, si tempore mortis patris donatoris eius bona ita adaucta reperiantur ut maiorem capacitatem locupletius tertius et quintus quae continent, quae omnia procedunt ex propter naturam nominis quotitativi tertii et quinti; quarumque bonorum, quae augmentum, et diminutionem recipiunt dicta lege 35 § penult. C. de inoff. testam. cum iuribus supra allegatis; quae illata argumentis quae ad speciem fuerunt Mattienzus, et tellus fernandez ubi proxime allegatus.

25 Ex qua illatione sequentem infero, quod si uni filiorum pater simpliciter donaverit non tertium, et quintum bonorum sub quotitativa tertii, et quinti appellatione, sed rem particularem sit fundum, l certam quantitatem sit mille aureorum sine quotitativa solemni tertii, et quinti appellatione quae tamen donatio iusta, vera quia fundi quantitatisve donatae estimatione attenta cum tertio, et quinto bonorum tempore donationis, et qualitate commensuret, ita ut neque ratione excessus reliquorum filiorum legitimis praeiudicet, neque ratione exiguitatis sit diminuta si tamen tempore patris donatoris morientis eius bona adaucta reperiantur, debeat haec donatio specie diverso iure censeri, ita ut iure communi attento circa donationis augmentum eiusdem regulis non subeat, quae superiori illatione explicavimus, neque in hac specie iure communi attento tametsi patris donatoris bona ita adaucta reperiantur, ut fundus quantitasve donata, quae ab initio inofficiosa fuit efficiatur tertius non inofficiosa, neque adeo ut bonis uberius quod tempore collatis, eorum tertius, et quintus non adimpleant nihilominus tamen praedicta fundi quantitatisve donatio ipso iure non auget ex propter naturam rei certae, quae certis finibus circumscripta ne que augmentum neque diminutionem reciperet; probatur l si ita alterius 20 § ex facto 35 de hered. instit. l quotiens 22 C. eodem titulo; aliter atque si tertius

et quinti nomine prędicta donatio celebraret, quę nomina utpote solemnis portionis hereditatis paternę aumentatis, et diminutis capere possunt, quę limitatis ad illatis pręcedentis docuerunt Angelo ubi supra ximen n° 28 et n° 37 glos 1 et Matienzus in l 9 7 tt 6 lb 5 recopilatis glosa 2 no 4; sed quamvis hęc limitatio iure comuni attento recte procedat immo iure Regni attento observari etiam debere docent enarrati doctores; contraria tamen opinio Ant Gomez probabilior nobis videtur post decisis in l 26 tauri translata in l 9 20 tt 6 lb 5 recopilatis in quibus iuribus cavetur quod eis absque pliis donatis patris; tametsi rei particularis; quantitatis ve certę; in qua tertii, et quinti mentio non habeatur revocandum tamen esse ad intellectus donatis tertii, et quinti saltem quantitate ad tertius, et quintus concurrentis ut expresse cernitur in allegatis regni iuribus quod a iure comuni in specie simplicis donatis, aliemus quidem esse videtur, in specie tamen institutis testamentarie aliemus non est; quia si pater, l extraneus heredem ex re certa instituat puta ex fundo Cornelliano detractatum fundi directe certi mentione institutio ad intellectus assis, portis ve solemnis revocatis ut institutio subsistat l 9 1 § 4 l ex facto 38 ff de hered inst l 9 quotiens 11 C eodem tt Donel lb 6 coment capite 20 Duarenus ad titulum de hered inst cap 3 faber de erroribus decade 14 errore 6 fachinens lb 4 controvers. capite 29 Cobar in capite reinuptiis de test § 2 no 20 Ant Gomez lb 1 vari. capite 2 n 26. et quamquam quę nos magis de specie donatis inter vivos, quę de speciali institutis loquantur, nihillominus tamen prędictarum regularum constitutionis decisio in specie etiam simplicis donatis substinere certe potest ex doctrinatis in l 9 filia 20 § si pater familias erciscundę et ibi doct, donatis non paternę etiam inter vivos celebratis non tamen donatis, quę supremi iudicii intellectus habent d l 9 20 § 4 quasi tunc pater

donator

donator, cum donat vellit ostendere qualiter, ex quibus partibus vellit sibi filios suos succedere, quod in specie meliorationis facilius procedat; omnis nam melioratio ex propria vi significat ad successionem supremi dudi[?] spectat, melioratio autem nihil aliud donare videtur praeter praeceptum quoddam quoad futuram successionem heredibus; in qua cum pater sciat, licere debeat omnes sibi filios aequaliter successores esse, hunc tamen, quem inter coeteros inter vivos meliorat caeteris locupletatum, honoratum quoque declarat, ut in quaerito exemplis fere verbis docet Angulo in dic[tis] 97 glossa 1 n. 30

26 Sed non

vero quamvis haec doctrina inter nos interpretes dubia adhuc sit in ea specie, in qua post donationem rei particularis quantitatis vel certae bona patris donatoris augentur, in casu tamen contrario in quo bona patris post donationem minuuntur, indubitatum est donationem rei particularis rei vel certae fieri inofficiosam si collatis utriusque temporis bonis reliquorum filiorum legitimis praejudicet, l. non res certa, l. designata quantitas neque augmentum, neque diminutionem recipiat favore tamen legis diminutionem recipit, quod non si pater morte nulla alia bona reliquerit praeter fundum donatum, profecto in hac specie donatio fundi tamquam inofficiosa rescinditur, totaque hereditas ad solum fundum donatum revolvit, et ab eo illo reliquorum filiorum legitima et tertius et quintus officiant, ut singulis sua portio adiudicetur ita docto in locis supra allegatis

27 Sed ad nostri

illustratum praecipue spectat singulare dotis filiarum privilegium, quod dos inofficiosa confirmatur quamvis non reliquae donationes propter favorem legitimarum, ex eo status bonorum paternorum regulariter quoque est tempore mortis, dotis autem filiarum congruentias non solum iuxta praedictum tempus mortis patris dotantis regulatur verum etiam iuxta tempus dotis constitutae quod dicitur

marito vis fuerit favore dotis, et matrimonij data est electio marito, ut dotis inofficiositas, tempore dotis constitutae vel tempore mortis patris donatoris, quod melius ei fuerit metiat. ex l. 29 tauri translata ad l. 5 in l. 3 tit. 6 recopilat. ibi habiendo consideracion al valor de los bienes del que dio la dicha dote, al tiempo que la dicha dote constituida, o al tiempo de la muerte del que dio la dicha dote, de mas quisiere escoger aquel a quien fue la dicha dote constituida o mandada, y ero las otras donationes que se hizieren a los hijos mandamos etc. unde si dos tempore unde si dos tempore constitutionis inofficiosa non fuit, tempore tamen mortis patris dotantis propter imminuta eius bona appareat inofficiosa fratres ex tamquam inofficiosae dotis nequaquam rescindent tametsi utriusque temporis bonis collatis fratris legitima praejudicatur sit Baeza tractat. de non meliorandis filiabus in solemni commentario ad l. 5 indic. l. 3 tit. 6 lib. recopilat. sunt Gomez in dicta l. 29 tauri, et ibi Cifuentes, et Castillo, Seguro in l. cohaeredi 4 § cum filia de vulgari Moghis... indic. l. 3 tit. 8 lib. 6 recopilationis et quamquam huius electis arbitrij quae effectus ingens in casu proximo explicato eluet, ingentior non effectus in eo casu eluet in quo dos filiae constituta inofficiosa utroque tempore apparent. si sit et tempore constitutae dotis et tempore mortis fiat non in hac inofficiosae dotis specie dote per querelam rescindi certum sit. plurimum tamen refert potius aequo tempore inofficiosa dos aequalis finge non filiae apparet dotatae cuius patris bona sit tria inter tres filios aequaliter dividerit aequaliter filiorum tota legitima 100. pertinere filiae autem in 120. dotatam fuisse. finge deinde patris mortis imminutis facultatibus decrevisse ita ut collatis utriusque temporis bonis si bona haec inter tres filios dividerit, ad singulos 50 distribueret. legitime nomine pertinerent. profecto in hac specie dos filiae constituta utroque tempore

a tanto

tempore contractus inofficiosa est, cum tamen inequalis est utriusque temporis inofficiositas, quia tempore constituti dotis contractus inofficiosa est dos in 20 duntaxat, tempore tamen mortis contractus usque ad 70 inofficiosa dos est, ex ratione huius textus in dicta lege 29 tauri et lege 3 titulo 18 libro 6 recopilationis, alterum eligendo mariti dari, ut dotis inofficiositatem a tempore dotis constitutae metiatur, ut viginti tantum porque [illegible] inofficiosae dotis excludatur inter omnes fratres dividenda sit aut a tempore mortis patris dotantis inofficiositas dotis regulatur, fratres non pro viginti tantum sed pro septuaginta dotem reducendi, quae est [illegible] adhuc textum expresso pro ut expresse dixit et declaravit Barza Mariezo et anguilo ubi proxime et in lege 10 titulo 5 recopilationis glosa ultima et in lege 7 titulo 6 libro 5 recopilationis glosa 1 nº 23 ——— Lib. 29

Aliud in hoc dotis inofficiosae articulo illud insuper observandum est, scilicet textum in dicta lege 29 tauri non solum esse correctorium suppletoriumque iuris, et in dicta lege 23 tauri cum etiam esse iuris communis correctorium, qualenus in dicta lege 29 tauri cautum est dos reducatur inofficiosa qualenus inofficiosa est, etiam durante matrimonio, at iure communi marito superstite per fratres uxoris reduci non poterit: mientras quiera que durante el matrimonio sea el marido obligado a tornar a los otros erederos de el testador lo que en que la dote es inofficiosa para que lo partan entre si, quia de iure antiquo iure [illegible] manifeste derogatum est ex textu expressis in lege ultima § si vero [illegible] cum et quod in fraudem creditorum quo loco liquido cautum dotem inofficiosam et dotem in fraudem creditorum a patre datam nequaquam posse durante matrimonio per actionem Paulianam a creditoribus aduersus maritum auferri, cum modo maritus fraudem scienter dotantis participaverit, et in dicta lege 29 tauri absque distinctione scientiae vel ignorantiae cautum dotem inofficiosam qualenus inofficiosa est etiam durante matrimonio revocari a fratribus decernit, porque textum iuris communis manifeste derogavit, prout eius rationem nonnulla Mexia in Dar[illegible] [illegible] et [illegible] ius creditorum revocatione eaque in eorum fraudem

alienata s.

alienata [illegible] potiorius sius esse quam jus filiorum. l. Papinianus 8. § quarta ff de inoffitioso testamento. creditores non de digno laborant filij autem respondentes laborant de suo. unde prudenter magno quin judicio ex novis doctoribus plures asseruerunt hanc legem esse juris communis correctoriam se quitur in lege 41. § cum filie. ff de vulgari n.° 129. Bernardus diaz in regulis cautelarum regula 215. quam sibi circumscripsit in dicta lege 17. glosa 1 n.° 24. Molinaeus in tractatu de donationibus factis in Dote matrimonij n.° 59. et licet Antonius Gomez et matienzo in suis locis [illegible] docuerunt non quam pro facto satis [illegible] conciliant hec jura. conciliatio non communis quem docet lex in dicta lege ult. § sin autem ff quae in fraudem creditorum non loqui de dote in modica et potius de exigua et modica dote que constante matrimonio por creditores revocari non possit. propter ejus exiguitatem et qualitatem improbabilis omnino est. quoniam nequaquam potest dos illa modica censeri appellari quae facultates patris dotantis [illegible] excedit. qualis est illa que in fraudem creditorum inquacunque quantitate constituit argumento legis in dicta lege ult. § si vas donor [illegible] quasi adonat[illegible] quod ff quae in fraudem creditorum uti bene respondent Angulo et segura ubi proxime laudati =

Num. 30 Et plane apud nos satis probabiliter constat aut nullam aut summe dificilem conciliationem inter hec jura reperiri posse. Cum absolutum sit ab antiquis regiis legislatoribus correctam jam olim fuisse decisionem legis in dicta lege ult. § si vas [illegible] extat non expressum constituti imperatoris [illegible] testimonium in [illegible] [illegible] dotibus quo loco simpliciter et absque ullo distinctione federe imperator docet innofitiosas filiarum dotes rescindendas esse per fratres quorum legitimis prejudicatum est quod si [illegible] matrimonij constantia [illegible] ne [illegible] distinguat. neque nos distinguere debemus accedit cum [illegible] lex quam juris antiqui correctorem acciperent [illegible] in suis commentario n.° 52 et Avallos

Pallacios dubios in q(uibu)s per ultras donationibus inter
q(uo)s ibidem attestati invigilat ca Maria Vasquez fuisse.
Id etiam asserit Antonius Gomez in dict. l. 29 Tauri n° 34.
Baeza de non meliorandis filiabus c. 32 [illegible] siquidem
de qua etiam d(ic)to matrimonio inofficiosa dos posuit post
[illegible] advocari adversus maritum tamen si hic [illegible]
[illegible] et sine fraude possideat. Respondetur cum Baeza
et Pallacios dubios ubi proxime allegatis id loco [illegible]
[illegible] q(ui)a filijs jus [illegible] pignoris inuenis paternis
[illegible] legit(imi) maritus securitatem habet [illegible] bona [illegible]
[illegible] sit [illegible] filiorum legitimis [illegible] ut ex
ipsis [illegible] eorum [illegible] et naturalis [illegible]
eorum legitime [illegible] adque [illegible]

Caput 3.m

in precipuos effect. nre. ad Ariston em interpretat. tractant utrum scilicet modus donat. adiectus revocari a donatore

re aduc integra possit; atque utrum revocato modo mane at salva donatio cuius occa. de institut. Divi Marci ad Aristilium ex professo tractat ad interpretat. in l. 9 L 98 L de Donationibus

Consequent

adeaq[ue] q[uae] Usp ex Arist in prio n[ost]ri th dolit sequens
sponitur specie. q[uod] p[osui]t donator servum p[ro]prium
ulta donatu causa tradidisse, ut post quinquennium
a donatore manumittat, in qua specie l[ex] iure dona-
torij circa duo tempora quaerit. alt de tempore quin-
quennij nondum co[m]pleti, atq[ue] etia[m] de tempore quin-
quennij iam co[m]pleti, si servus donatus manumissus
post quinquennium a donatario non reperiat. de
primo tempore. alt ante quinquennium multa
quaeri potuissent p[ro] iure donatorij. primum
utrum donator act[ione] p[rae]script[is] v[er]b[is] habeat. ut
donatarium ante quinquennium ad praestan-
dum libertatem cogere posse. Secundam et tertia quaes-
tio circa illud tempus incidit. utrum ille donator pos-
sit ante quinquennium cum donatario agere, lex cap[ite]
poenitentiae, lex cap[ite] causa non secuta. ut servus
nondum manumissus restituat, quae omnes quaestiones
circa primum tempus versantes absolute resolvunt
docentes, tam act[ionem] praescript[is] v[er]b[is] ad executionem pac-
ti libertatis, quam condict[ionem] omnes ad resolvendum
contractum ante quinquennium cessare, ex qua resolut[ione]
a contrario sensu stricto insinuatur tam act[ionem] praescript[is]
v[er]bis, pro ad executionem pacti libertatis, quam condict[ionem] ob
causam non secutam donatori post quinquennium compe-
tere, si servus post quinquennium manumissus
non reperiatur, quam resolutionem a contrario sensu illatam
confirmant Jason in l. qui 122 § flavius ff.
de V.O. Fort. in l. 97 ff de pact. fol. mihi 125
Cobos lib. 1 var. cap. 14 n° 8 Dominus D. La-
urent. Santos de San P[edr]o in suis comment. ad Arist.

Confirmatur 2

praeterea haec illatio ex eodem Arist. in verso illo

nri §

Ult. nri §. in quo pponit servus manumissionis
causa traditus fuisse atque ullo donatus intel-
lectu, quo possit actio praescript. verb. ad exsequ-
endum pactum, l. condict. ad resolvendum contract.
removari, veluti si ita servus traddat, ut statim
manumittat. in qua specie, quia nulla est donatio
nullave utilitas ex parte accipientis servum, ut conse-
stim eum manumittat. do ut consts donator statim
agere cum donatario posse per actionem praescript. verb.
ut pactum libertatis exsequatur, l. per condict. ob causam
non secutam, ut servus nondum manumissus restitu-
atur, quippe actio, quae abstrahit in his speciebus
decurrit, ut post innominati negotii actio, utram-
que intentionem disiunctive coniungit. sit l. actio praes.
cript. verb. ad exsequendum pactum, l. condict. ob causam
non secutam ad resolvendum contractum l. 3. § 6 et ri=
gdt. ff de praescript. verb. iunct. l. 1. et toto tit. ff
de condict. causa data. Ex quo infert, quod illo in pri=
ma specie omni remedium donatori ante quinque-
nnium denegat. tam ad exsequendum, quam ad resolven-
dum contractum. quia ante quinquennium manumissio prae-
finita intellectus donatus viget, qui actionem praes=
cript. verb. atque condict. ob causam removet. unde
a contrario sensu recte infert, in eadem specie post
quinquennium exactum, utrumque remedium donato-
ri competeret: quia finita donatione per lapsum quin-
quennii. quo tempore servus manumitti debu-
it. donatarius in mora est praestandi libertatem
quae mora utrique remedio locum facit. sit actioni
praescript. verb. ut donator donatarium ad ma-
nu missionem cogat, l. condict. ob causam non secutam, ut ser-
vum sibi ea lege traditum recuperet.

3 Ex qua Aristot.
Sententia ita litteraliter accepta, atque abeunt praestitus

pxime laudatus Sapient. explicata. Singu-
laris qd, certa tam 9clusio resultat circa 9sti-
tutu divi Marci: 9clusio ex 9trº ita se habet; Cons-
titutu divi Marci, quo servos donatos in libertate ipso
iure eripi; si ita donentur, ut l. Cofestim, l. post certu
tempus manumittantur, cessare omnino debere, nec
locus sibi vindicare; si servus non donet, quoad do-
minium et proprietas, sed dumtaxat quod ad usum traddat
ea lege et pacto, ut l. statim, l. post certum tempus
manumittat, si non in ipsa donatione dominium ser-
vi non transferat, sed sola possessio ad effectum
manumissionis expediendae traddat, libertas ex
constitutione Marci ipso iure non competit: quia immona-
rius est libertas participientis realiter expedire: p-
indeq. interim dum libertas realiter non praestatur
omnia iura pro innominatis contractibus competentia trad-
denti competere l. ad exequendum, l. ad resolvendum
contractum; ita ut et poenitentia, et condictio ob causam
atq. pacto praescriptis tradenti competant; neq.
obstat quod contrario docet l. lt donatores ante quinque-
nnium agere non posse: hoc non ideo est, quia in
specie constitutionis ante quinquennium verus donatus intellec-
tus saltem in usu servi viget circa operas, fructus
q. serviles, tametsi quoad dominium et propri-
etatem servi nulla sit donatio [illegible] ad dominium
et non nisi praeponit servus quoad dominium
donatus, sed solum donatus causa traddit. ut
interim donatarius ex operis eius emolumentum
faciat: Quocirca eo finito quinquennio nullus
donatus intellectus superest, necesse divi Marci
constitutum cessare; proindeq. oportet omnia iura
et remeddia propria contractus innominati donato-
ri tunc competere, l. ad exequendum pactum li-
bertatis, l. ad resolvendum contractum impedita libertate.
quo

Quo sensu hanc strictus conclusio explicatur. Bo. [...] Ubi vide capite [...] n° 9 ex Alexandro Aretino, et Iason in l. 9 Romae 122 § Flavius de V. O. Porro haec conclusio ex illis iuribus probatur in quibus cavetur, quod si de tractu donatus intellecto servus meus tibi tradidero, ut statim vel post certum tempus manumittatur constitutus Marci cessare, proinde quod solum nominati vel innominati contractus remedia competere ad executionem pacti libertatis, quales sunt textus in l. si quis [...] § [...], et l. si hominem 30 ff. mandati. tametsi Faber in rationali ad textum in l. si pecuniam § [...] de dolo ubi cum [...] enixe contendat Marci constitutum locum habere in praedictis iuribus, si accipientis mora ante tradentis poenitentiam intercedat de quo articulo inferius videbimus. probat praeterea praedicta conclusio ex illis iuribus, in quibus cavetur, quod de tractu donatus atque venditus intellecto et solo innominati contractus do ut facias intellectu vigente, veluti si abs quod tibi dedero, ut servum hunc manumittas constitutum Marci cessare, tametsi illius mora interveniat, qui statim, vel post tempus manumittere debet, quales sunt textus in l. 3 § 2 et 3 ff. de condictione causa data textus in l. [...] § at cum do, quod si tale est factum de praescript. verbis l. Iurisconsultus [...] l. 9 vers. ult. ff. de rebus cred. l. 9 periculi § vers. ut sim anum. [...] de nautico foenore. inter priores autem, et posteriores textus hic citatos illa est differentia, quod quamvis in omnibus nullus sit donatus aut venditus intellectus, sed solum nominati vel innominati tradditus forma, in prioribus tamen iuribus servo meo proprio manumittendo [...] dico, quia meus proprius servus traddo, ut accipiens manumittat, sicut textus in dic. l. 27 § [...] et dic. l. 30 mandati, in posterioribus autem iuribus non servo meo proprio

Legis libertus dico; si servo potius alieno, qui re certa, l. pecuniam domino servi progo, ut servus suus prius manumittat. Quid differentia notant observanda est, quo in sensus effectus inde resultant circa constitutio Marci. denique hanc nostram conclusionem ita explicatam illustrant Caiat lib. et lo. Respons. Pap. in l. cavus 20 ff de manumis. et in l. mancipia ff q. sine manumiss. et lib. 1 observat. capitulo 29. fab. in Pap. tit. 4 prio illat. 1 et lib. 14 coniect. capitulo 4 Ott. ad Donel. lib. 2 comment. capitulo 12 litt. C. S. maria lib. 2 observat. capitulo 20. Rebard. lib. 1 var. capitulo 1. Coba. lib. var. resolut. capitulo 14 Scipio Gentilis lib. 2 de donat. int. capitulo 9 D. D. Laurent Sartos in suis ad Aryst. comment. in nra lg Aryst. 28 Post antiquiores in l. g. Romae 122 § Flavius de V. O. et in l. g. § in prio. et § 1 ff de condict. causa dat. 4

Iam vero cum hec nostra conclusio singularis sit ad constitutionem Marci exceptio, quippe Aristo a regula constitutionis l. salva essentia constitutionis exorbitat; operae pretium est ipsius constitutionis Marci sententiam explicare, ut conclusio nostra clarior evadat, atque singularis exceptionis ratio facilius deprehendat. rescripsit quod Marcus in quadam constitutione, qua ad Aufidium Victorinus scripsit, ut si servus ea lege vendatur, ut post certum tempus manumittat, rapiat ipso iure in libertatem, si l. momento emptor in manumissione cessaverit. lg. 1, 2, 3 ff q. sine manumiss. lg. in eo 45 ff de ritu nupt. lg. si servo 64 § idem probandum de hered. inst. lg. si servus 71 § 1 de acquir. heredit. lg. Ellianus 10 de manumis. lg. si quis 6 ff qui sine manumiss. in lg. in fraudem 45 § a debitore ff de iure fisci lg. ult.

l. si mancipium ita fuerit alienatus ut manumitt[a]tur l. Servus ff. de iure patronatus, cum a lijs limmune. huic rescripto aliud rescriptum eiusdem Marci sup addunt recentiores in quo volunt prioris rescripti speciem parumper variari loquitur non primum rescriptum de le servo vendito, ut ab emptore profactus expressus emptoris manumittat, uti patet ex allegatis iuribus. Secundum vero rescriptum neque ad hanc formalis speciem pertinere, neque ad Aufidius victorius emissum fuisse contendunt, sed in semestribus ab eodem Marco et filio eius commodo scriptum et receptum fuisse de ea specie servi venditi, in quo emptori expressum manumittendi factum non imponit, sed servus ipse post certum tempus absolute liber esse iubet, etiam facto emptoris non expresso, in qua specie recentiores volunt loqui eiusdem Marci constitut. in semestribus de qua in lege l. si mancipium ita fuerit alienatum ut manumitteretur quod assumptum redarguit faber lib. 24 coniect. cap. 4 illud certe exploratum est, rem hanc exigui esse momenti, imo sufficit illis videri, quod duo eiusdem Marci edicta circa venditi speciem ponamus

5 Ceterum Magnus Pap. ingenij audacia, et fiducia, rescriptum Marci et filij commodi ad solam venditi speciem emissum, ad speciem etiam donati porrexit, quando servus ita donatus ut post certum tempus manumittat, et quando post certum tempus servus donatus liber esse iubet, quam extensionem non obscure insinuat Pap. in l. g mancipia de verbo ex sententia constitutio ff. qui sine manumiss. ad ca. usq. 20 ff de manumiss. quo spectat etiam hic in lege l. si mancipium ita fuerit alienatum ut manumitt. ubi Imp. Alexander extensionem constitutionis Marci a Pap. factam confirmare videtur observavit noster Pap. ubi alibi quando nobis visum est, ideo Marci edictum

Ad speciem venditionis esse restrictum, quia venditio contractus est nominatus irrevocabilis l. gratuitus l. ea conditione 14 C. de rescind. vendit. propter cuius irrevocabilitatem libertas servi venditi periclitabatur: quod non si emptor tertio contravenire, nec libertatem servo imponere vellet? effectu venditor non potuisset eo pretextu contractus venditionis rescindere, ut ipse manumittat, quia contractus irrevocabilis est; et quamvis congrua remedia ad executionem libertatis venditoris superesse videbantur sicut actio ex vendito argumento textus in l. fin. dicto propterea de contrahen. empt. l. 2 C. de pact. int. emptorem, l. sterilis 21 § si tibi 4 ff. de act. empt. cum concordantibus, atque etiam conditio ob causam non secutam argumento textus elegantis et singularis in l. cum te 6 C. de pact. int. empt. Nihilominus tamen nullum ex his remediis, certam libertatis exitum spondebat, non primum de act. ex vendit. ad execut. pacti libertatis quia actio ex vendit. non habet precisam condemnationem ad factum ipsum libertatis prestandum, sed ad id quod interest eventus servari, l. non servari l. 1 ff. de act. empt. non propterea conditio ob causam non secutam, quia praeterquam quod haec conditio in specie emptionis et venditionis ingentem difficultatem habere videtur propter textum fere expressum in l. ea conditione 14 C. de resciend. vendit. in qua non obstante in nominato pacto venditori ad textum conditio ob causam non secutam denegatur C. de cuius tot? ... ... cum dic. l. 6 C. de pact. int. empt. videndus est fortunius in l. 7 § quin immo de pact. n. 8 Salicetus in l. petens 11 C. eodem titulo. Bald. in l. 6 et 7 C. de conditione ob causam. Fab. de erroribus decad. 48 errore 9. ... dictum periculum in specie huius conditionis libertati servi imminebat; quod tamen et venditor servi venditi ob pactum libertatis non servatum

tandem

tandē ɔdiceret, atq̃ a dicti ipsi venditor fac-
cultas habuisset pœnitendi. atq̃ libertatem ɔdicti
servi revocandi. tamen interim diei tempus ma-
numissi pro finitum implet. certa manet apud
venditorem libertatis revocandæ potestas lege et
3 ff. q tire manumiss. lege l. c. si mancipium ita
fuerit alienatum ut manumittat. quod prohibet eamdem
libertatis revocandæ potestatem penes venditorem mane-
re, si servus ob pactum libertatis non servatum ɔdi-
6 xerit. argto l. 4 in lege si ego 9 § 2 ff. de iure dot. Et
plane hanc ɔstitutionem Marci ratam, non obscure ex
Sabino suo docuit Pap. in l. 57 § penult. et ult
de donat int. in quo te non alia ratione utrosque ɔstitus ar-
bitrat. divi Marci ɔstitutionem non habere locum in spe-
cie a marito uxori lege servus donatus ut post cer-
tum tempus ab uxore manumitteret, nisi quod in uxo-
rem servi dominium nullo tempore translatum est
non quod tempore traditionis, neque in intervallo ma-
numissionis adiecto, propter interdictum inter virum et uxo-
rem donationis lege 1 et toto titulo ff de donat int. non pro-
terea tempore libertatis præstandæ præstituto; quia
etenim in tempore libertatis præstituto, momentaneum
servi dominium uxori acquireret ad effectum expedi-
endæ libertatis quatenus ipsa uxor [illegible] lib obtingere ipsa
manumitteret d. l. 7 [illegible] ff de donationib. inter [illegible] circa
uxorem servum manumittere esset, dominium servi [illegible] penes
virum perpetuo remaneret. qui servum vindicare maritus
[illegible] que potest, et ut ipse manumittat sive sit
et ut retineat si retinuit si retinere maluit atq
id [illegible] nihil dominii iure [illegible] atque etiam
[illegible] naminati [illegible] iure [illegible] mariti
dominium servi donati retineat [illegible] quem
[illegible] ipse manumittat tamen ideo [illegible]

morcii incia generi signorat quam ratione de

et Savini tradit qui de genus servus possit in forma

rei manumittere dominio generis mutu remanente

effectus auenit cst. quae ratione ita probatur deinde

Castrensis incl. si quemquam 5 cst. ff de sb. hic causa dotatum

cum q. [illegible] nomine Jorgio Gentilis l. 2 de donationibus

inter cpd. D. D. Cancerius Santos ubi [illegible] laudatus qui rei [illegible] cstitutione Marci in Statua

tie ingredi [illegible] ideo pro vocari qui cum dominium dicitur

dictus sit sua irrevocabile adeo ut venditor manu

missionis praetextu contractus non possit revocare, neque praeterea in casu revocationis secura evaderet libertas, et facul

tates promittendi, q in venditore residet, ideo cstitutio Marci

in specie emptionis et venditionis revocat. que cstitutionis pro

tametsi ambo inferius illustrandae, observanda tamen ex

nunc notantur e, q illas apud interpretes n repetes.

Florg. 7,

exemplo mag. Pap. excedens rat. in specie perfecti donatus

militare admoveradverteret cstitutis l. Marci

sententia ad speciem servi ex donat. ut post certum tempus manumitteret. contraxit dicitur

mancipia 8 ff qui sine manumissione dicitur

causam 20 ff de manumissionibus lg illud

26 §2 ff de manumis. vindict. lg 2 et si min.

cipium ita fuerit alienat. observavit in in

specie perfecti donatus dominium etiam irrevoca

sua apte natura irrevocabile, non minus quam

in vendit. transferri lg 2 ff de donat. lg donatus

35 §2 ff de mort. causa donat. lg perfecta 4 de

de donat. quae sub modo lg 2 lg 3 lg velle 6 C

de revocand. donat. ita ut donatori integrum non sit ob

libertatis donati alicui dominium servi vindicare, ut

ipse manumittat si vellet, et qua quae causa donatus

modalis nata sit ob pactum ut certum non servatum,

Donatori decernat, l'actio praescriptis verbis ad exse-
cutionem pacti l. 9. l. 3. l. cum res 22 C. de donat. l. ex he
reditate 28 ff. eodem tit. l. conditio ob causam non secuta, ut
ipse donator conveniendo manumittat, l. 2 et 3 l.
dict. tit. ff. et C. de condict. ob causam: utrumque enim remedium
libertati periculosum visum est; actio enim praescriptis verbis
non habet praecisam condemnationem ad pactum. Sed potius
in id quod interest conventionem servari, vel non servari, regu-
lariter resolvitur l. 3 § si et si quidem vers. sed ut damnetur
mihi ff. de praescript. verb. etiam ulterius de lege Fortu-
nius in § 7 § et ille ff. de pact. Barth. et scribentes
in l. 9. cum § proponebatur C. de dolo, qua resolutione admis-
sa periret libertas, si donatarius mallet conventionem
in terrase potius solvere, quam servum manumittere.
Deinde conditio ob causam non secuta in eadem dona-
tionis specie periculosior libertati foret, quia conditione
admissa donator conveniret quam servum resoluto
pacto, ceterum penes ipsum donatorem resideret potes-
tas poenitendi; atque libertatem conditione ipsi servi revo-
candi; quippe si interim durante tempore libertati
praestitutum impetrat facultatem donator habet revo-
candi libertatem ad favorem donatarii l. ex mancipiis
ff. qui sine manumiss. arg. text. in l. quaesitum ff. de ser-
vis exportand.; etiam conditione admissa atque
servo recuperato eadem facultas potiori iure dura-
ret. primo quia quod nostrum est sine voluntate nostra au-
ferri nobis non potest l. id quod nostrum ff. de reg. iur. Se-
cundo quia conditio ob causam substantiam non habet
praecisam intellectus auxilii pro libertate ferendi, hoc
non dumtaxat scribit de remedio manus iniectionis.
manus non iniectio auxilii pro libertate ferendi intel-
lectus pleraque habet dict. l. causa 20 § 1 ff. de manu-
miss. l. si penult. vers. quia utraque conditio. de servis
exportand. et ibi Cuiac. l. quaesitum Paul.

et lib. 2 rescript. Pap. in d. l. 120 § 1 de manumiss. cum q° ad dict. substantia non auxilium libertate st potius eum atque emolumentum pro iure adicientis importet l. 1 et toto tit. ff de adict. observatam l. 2 § 1 vers. ac si meum ff de prescript. verb. ubi nullus ex enarratis remediis certis libertatis exitus spondet. quo circa Pap. propter eadem omnino rationes ob quas divus Marcus constitutionem suam ad speciem emptionis et venditionis restrinxit, pro motus est audacius, et felicius eandem constitutionem ad speciem donationis modalis porrigere etc.

S inhorarto constitutionis Marci ad speciem servi donati a Pap. protracta ingens emergit difficultas ex Scaevola in l. 4 Rom. 222 § Flavius de v. o. quo loco non semel predicta extentio a Scaevola negatur. primo, quia in illa specie post mortem Claudii donatarii recte experitur Flavius donator per actionem prescriptis verbis ut libertatis per vindictam servo donato Claudius imponat. Secundo, quia si Claudius donatarius libertate non imposita moriatur recte agit Flavius donator cum herede Claudii donatarii per eandem prescriptis verbis actionem ut vindicta donatus servus liberetur. tertio, quia etiam actione prescriptis verbis ad executionem libertatis eiusque additam Flavius donator actionem habet ex stipulatu ad persecutionem pene promisse ob servum donatum non manumissum, que pena nunquam committeret si constitutio Marci servum donatum post donatarii mortem liberaret. l. quia ultima & si mancipium ita fuerit alienatum ut manumittatur arg. to. C. in l. 9 rescriptum 20 § 1 de pactis l. 9 apud Celsum 48 Labeo de dolimali exceptione. que ratio pro eo quae viget in primo, et 2° capite quippe si constitutio Marci hunc servum

donatum

Donatum post donatarij mortem liberare atque praescriptoris tam adversus Claudium donatarium, quam adversus Claudij heredes cessare, constitutio non omne remedium anteverteret l. causam 20 in princ. et § l. ff. de manumiss. = tandem eadem principalis difficultas corroborat ex ultimo responso Scaevola in dicto § flavius. qui sine dubio flavius donator, cum claudio donatario aut eius herede eius egerit, ipse servus donatus implorato iudicis officio potest contendere de libertate sua l. quixcertus §3 de iudicijs; quod si servus de libertate sua contendit ex constitutione Marci liber non est ?

29 In qua difficultate dubio semper marte digladiantur interpretes. Cuiat in primis lib. 2 observat cap. 29 affirmat sibi explorati esse Servidium Scaevolam huius loci authorem cognovisse quidem originalem Marci constitutionem stricte loquentem de servis venditis. indicium facit Cuiat ex textu in verbis l. § l. de minoreb. quo loco Ulpianus Scaevolam de constitutione Marci dissentientem allegat. Contra vero contendit Cuiat eundem Scaevolam extensionem constitutionis a Pap. factam. atque ab Alexandro approbatam non cognovisse utpote morte interceptus antequam praedicta extensio invaluisset, quo circa cum in nostro § flavius expresse agatur de specie servi donati subeat l. ut vindicta manumittat admirandum magno opere non est, quo semel, atque iterum Scaevola respondeat. hunc servum donatum liberum non esse ex constitutione Marci, sed potius donatoris actione praescriptoris indigere ad executionem libertatis. et servus ipsum implorato iudicis officio contendere de libertate debere argumento text. in l. quixcertus §3 de iudicijs = Sed Ant. Fab. lib. 24 coniect. cap. 4 adversus Cuiat. reponit: adeo dici tene, ut Servidius

Scevola extentem a Pap. factam cognoverit, ut
neque ipsam originalem Marci constitutionem cognove-
rit, argumento et inevitabili insequitur sese deser-
vum exportandum. quo loco Scevola in specie ser-
vi ea lege venditi, ut post mortem emptoris in liber-
tate moraretur, contra sententiam constitutionis Marci res-
pondet. et quod magis est, quandoque allegat D.
Hadriani constitutionem, ut probet hunc servum ita ven-
ditum post tempus libertati praestitutum (idest
post mortem emptoris) liberum non foret, sed in-
digere manumissione, quam pactum ex vendito ab he-
rede emptoris extorqueat. constat ibidem haec fa-
bri ratio: quia cum Scevola respondisset, hunc ser-
vum liberum non fore, Claudius Triphonius [illegible]
aetate, quo que posterior, reponit: hunc servum
post Marci saltem constitutionem liberum ipso iure esse.
ex quo recte concludit, Servidium Scevolam ipsum
originalem Marci constitutionem non cognovisse nec dum
extentem a Pap. factam, atque ab Alexandro approba-
tam. concludit denique faber Scevolam non potuisse
aut constitutionem aut extentem cognovisse, quia Scevola ad
tempora Marci non pervenit, ut ex his responsis 20
probari videtur.

Sed animadverteret faber sententiam suam ve-
hementer obstare textum in lege verum 22 § 1 de minoribus. quo
loco Scevola tractans de constitutione Marci ab Ulp.
allegata, respondet satis probabiliter verba illa et
magis est ut sententia constitutionis D. Marci ad Iusti-
tiam victoriis. hunc, idest minorem viginti annis,
non complectatur, Scevole verba non esse, sed Ulpi.
allegantis Scevolam in quadam speciei alterius
sententiam, quam confligere videtur cum constitutione D. Marci,
de qua constitutione Ulp. ibi ex professo tractat. et pla-
ne si textum [illegible] atque strictam rationem grammaticalem

contenderet

videri responsu fabri probabilissima est. trac-
tat nm Vlp. hanc speciem. utru sit constitutio Marci
liberu faciat eu servu, qui sub hac manumissio ven-
didit ille, q uel sit viginti et quinque annis minor
sed tn alias viginti maior, proinde quærit, utru hic mi-
nor adversus libertatem ex constitutione Marci competentem res-
titui possit; Cui quæstioni respondit Vlp. huic
minori restitutionem indulgere debere, si ante tem-
pus libertati præstitutum restituat, Cæterum post tem-
pus restitui posset, quia constitutio iam eu liberum
fecit, contra libertatem autem semel competentem nulla
est restitutio, lex si ex causa quæ fuit demin. eu vielgat,
itaque Vlp. conclusio est constitutionem Marci servu ita
venditum a minore viginti quinque annis, maiorem
annis viginti liberu ipso iure facientem esse, notat tm
in continenti Vlp. de eo qui dicto minore, qui sit saltem
20 annis maior, cui ex lege Ælia sententia permissu sit
servu impune manumittere, quod si de minore eo loquamur
qui sit 20 annis minor procul dubio constitutio Marci
servum ab eo venditum liberu non faciet, quia eu lex Æl-
lia sententia huic minori prohibeat manumittere ut
Sceuola docet. l. 14 ff. eod. l. etin hoc volo ait lege
Ællia sententia sceuola allegat ab Vlp. non nisi in
diverso articulo procul dubio a fandu est in quit Vlp.
lege Ællia ellios sententia contra Marci constitutionem prævalere,
quia si lex Ællia sententia habenti annis 20 minori prohi-
bet omnino manumittere in sententia Sceuolæ a for-
tiori eadem lex prohibebit servu ita vendere, ut ab
emptore manumittatur. alioquin aperta esset
via legis Ællios eludendæ. Cui rei consequens conclusit
ex sua sententia Vlp. constitutionem Marci ad causis fidei
emissos eis servis non complecti, neque liberu facere
q ab illo minime vendat, q sit annis viginti minor;
tametsi liberu faciat servu constitutio ab illo minore

Venditus, qui sit minor 25 annis, dummodo sit annis
20 maior; ad hos non posteriores lex Aelia iuxta Scaevo-
lae sententiam non pertinet, sed ad illos duntaxat minores, qui
annis 20 minores; atque ita hic locus obscurus intelligen-
dus est cum Fabro ubi proxime laudato, ac non
discrepat. Cuiacius sibi omnino in consequentibus inno-
tis adde in d. l. 9 verum ult. ff. de minoribus.
Et plane qua- 12
quam non inficiemur Fabri sententiam longe probabili-
orem videri circa omnium iuris explicationem, dissimul-
andum tamen non est male negari a Fabro Cervidium Scaevolam
ad tempora usque Marci pervenisset: extat nam lex expres-
sus; quam authores nostri volunt habet l. 39 ff. in l. Pamphi-
lo 39 in fin. pr. ff. de legat. 3. ubi Scaevola iuris divi Mar-
ci constitutionis mentionem facit. ad quas hoc sive pondus Scaevo-
lam in eadem divi Marci ~~constitutione mentionem facit~~ tempora
non venisse, esse tamen divo Marco coaetaneum; atque eo
posteriorem; duriores laqueos inducens, quasi Scaevola fuit
Marco posterior, quaerat fieri potest ut Marci
constitutiones longe anteriores ignoraret: e quibus ignorasse
explorantur est, ut ex eius responso; atque ex nota Claudii
Tryphonini patet in d. l. 9 ult. deservis exportan-
dis; quocirca decretorie censemus Scaevolam ad pri-
ora tempora Imperatoris Marci pervenisse, ut pa-
tet ex d. l. Pamphilo 39; et tamen Scaevolam morte
interceptus; ad posteriora Marci Imperatoris tempora
non pervenisse; proindeque potuit constitutionem ignorare
atque extentis factum a Papiniano et Alexandro approbatum
in l. 9 C. si mancipium ita fuerit alienatum ut manumittatur. De-
nique ad plenam constitutionis Marci notitiam; observandum est
eam constitutionem nequaquam ad eos servos pertinere, quibus fidei-
commissaria libertas in testamento ab herede, legatariove re-
linquitur. Ratio est manifesta, quod fideicommissariis liber-
tatibus succurrendum antea erat ex providentia Senatusconsultorum.

Rubrum

Rubriani, et damusiani, qui ipso iure libertatis fideicommissariae imponebant; atque eo solo discrepabant, quod Rubrianus status in patronatus iure gravatus, ob eam fraudem auferebat; Damusianus autem obiectus causae in patronatu non auferebat. horum senatus consultorum sententiis non moramur, quae sunt ab aliis tam diligenter tractata, videndi sunt in l. ex causa no 26 in l. 7. l. si eius 28 l. si ita ... 33 §. l. neque infantes 30 l. non tantum § ... ... ff. de fideicommissariis libert.

42 Iam vero postquam divi Marci constitutionem, atque constitutionis propagationem summatim explicavimus ex eiusdem constitutionibus; atque extensionis ... videtur neque ad ... conclusionem, aut esse ... explicabilem, aut esse specialem constitutionis extensionem ... occulto aliquo ... in ... satis explicato. quippe conclusio ... ita se habet scilicet neque constitutionis Marci, neque extensionis Papiniani ... servus ... donatus ... quinquennium manumittat a donatario, ... donator post quinquennium ... praescriptionem ... ad ... libertatis ... non secutus servum recuperabit, ... rei vindicationem servi donati possessionem ... ut ... sentit Paulus Castrensis in l. ... § ... no 2; quae omnia neque constitutionis Marci, neque ... extensione Papiniani ... extensio constitutionis locum haberet; servus ... donatus in libertatem ... iure erumperet ... ipsamet constitutio omni remedia anteverteret, ... ad ... libertatem, quae ea, quae ad ... spectant ... l. ... manumissionibus ... manumittere ... demonstrationibus ... de manumissis vindic.

43 Si Te dubius ... atque explicatu difficilis ... constitutionis ... specialem constitutionem, atque extensionem limitate ... limitationis ratio ... Nam ... constitutio Marci ... servos sub ... manumissionis donatos in libertatem ... constitutio ipsa manumittendo ... donatoribus factis ... tam quam veri domini manumittere debentes

Lexam, quae ipso iure obessatis donatariis venditoris manumittit, eorum factum tamquam dominorum repraesentat, qui ratione meritis, et dominii, possunt, debentque servos eas venditos, sive donatos manumittere proindeque omnis effectus iuris patronatus etiam post libertatis alis facti, penes donatarium atque emptorem manebit, quorum factum lex ipsa supplet et repraesentat lg ult. C. si mancipium ita fuerit alienatum ut manumit. lg servus § 82 ff de iure patronatus lg si 20 ff de in ius vocando lg in eo 45 ff de ritu nupt. lg 3 § 5 ff de legit. tut. lg 3 § Petri de bon libert lg 3 § 2 de suis, et legit lg in fraudem 45 § a debitore ff de iure fisci. neque plane lex aut constitutio aliter potuisset donatarii emptorisve factum in manumisse repraesentare, nisi prius in donatario emptoreve dominium servi manumittendi supponat: quia manumissio ex illis actibus est, qui ab alio, quam vero domino celebrari non possunt lg 3 et 4 C de iis qui a non dom manum. Quocirca cum lex ita manumissionem pro lege hoc hic ... et mementote manumittat, ac si donatarius ipse manumiset lg ult in fine C si mancipium ita fuerit alienat lg si 20 ff de in ius vocando necesse omnino est dominium in donatario supponere, ut eius factum rite repraesentet. et quamquam donatarius ipse cui subea lg traditus est servus ut manumittat, possit eum de manumittere, tamen non idem donatarius dominium plerumque non sit veluti in ea specie, in qua servus manumittendus non ita donat, ut simul det quoad proprietatem et dominium, sed quoad possessionem et ... usum duntaxat traddat lg 7 § penult et ult de donat int lg si pater 4 de manumiss.

mus sit vindicta; arg. t. . in l. si quis §. l. mandat.
mihi l. omnino tn manumissio ab ipso donatario fa-
cta recte procedit, quod tamets. dominus non sit ad ex-
pediendam tn libertatem momentaneus servi domi-
nus, quasi adiutorius loco in ipsa manumissione neque erat.
cuius domini ratione libertas constat. d. l. quod p. periculi
et vult ff. de donat. int. veniet l. 3 et 4 c. de his
a non dom. manumis. quum momentaneum dominus
acquisitio ad effectum expediendae libertatis a proviso-
tante donatoris voluntate procedit, quod scit, sine
re debet, non aliter donatarius factus liberti praesta-
tare posse nisi ratione alicuius dominij saltem momen-
tanei d. l. 3. et 4. C. de his qui a non dom.
Ceterum cum constitutio Marci obstet, quod donatarius non
dominus, sed possessor, dumtaxat voluisse manumittere,
eiusque factus repraesentare conferret non tantum iuris civilis
et naturalis regulis, si dominium saltem momentaneum ad effec-
tum quasi repraesentandi transferret, quod procul dubio dominium
momentaneum; atque ius patronatus in donatarium inviti, renitentisque transferat, quippe donatarius, qui ipse potuisset
sponte manumittere, manumissionem cum mora, et tunc tale
praetermisit, satis suam explicavit voluntatem, declaravitque
nolle se manumissorem esse; pendensque nolle momentaneum
dominium in se ad effectum libertatis, et iuris patronatus trans-
ferri, quocirca si lex huius donatoris factum in libertate servi
donati repraesentaret momentaneum dominium in eum trans-
ferat, invitum, invitoque transferret, hoc facere lex
non vult in invito 69. ff. de reg. iur. Cui rei consequens est
ut Divi Marci constitutio, atque eius extentio ad illos servos
donatos non pertineat, qui tametsi quoad usum et possessionem
donatarius causa tradidit, quoad dominium et proprietatem
non tradiderat d. l. 7 § quae contra ulti. de donat. int. quem-
admodum eadem constitutio, eiusque extentio adeo non
pertinet, quos, quos procurationis nomine quoad usum

et proprietas recipit, ut procuratorio nomine, idest
ex effectu mandati, postea tamen manumittat, quo sen-
su Castrensis conatur interpretari text. in l. si quis 27 § 1 ff
mandati argumento in l. si pater 4 de manumiss. vindic. qua
interpretatio non multum distat Faber in rationali
in l. si pecuniam § 2 de condict. causa dat; licet illius interp.
interpretatio, aliisque iuribus ad hanc rem pertinentibus plu-
rimum abhorret, ut facile infra videbimus. Quae cum
ita sint, iam manifeste apparet neque ad Aristot.
interpretationem solidam certam esse, quo posito, tamen si
loquatur de servo donato causa traditio ut per quin-
quennium serviat, ut postea a donatario manumit-
tatur, non tamen loquitur de servo quod ad dominium, et pro-
prietas donato, sed strictius de servo quod ad usum possessionis
dumtaxat donatus causa traditio quod a sumptis
plurima apud Aristot. evincitur, atque imprimis ex
traditio semel, etiam repetitus in prioris quaeque
Aliter atque traditio non a differentia
dationis solius possessionis, unus quae
traditionem nudam importat secus
traditionem ad differentiam dationis solius possessionis unusque in
traditionis nuda importat. secus atque datio, quod
dominii translationem stricte involvit. l. ubi 75 § ult.
ff de V. O. l. ult. ff de condict. causa dat. iuxta
omnium interpretationem Cuiat. fabri, et Mendoz. supra
itaque deduct. l. si is traditio 20 de V. O. l. si traddi-
tio 4 C. de act. empti. l. si eius venditor 67 ff de
evict. Cuiat. lib. 22 observat. cap. 29 et lib. 27 quaest.
Pap. in l. 4 de usuris Donell. lib. 4 comment. cap. 8
et ibi pluribus oss. Deinde ex his sumptis quin-
quennii commemoratio evincit, quasi ipsa tempo-
ris taxatio insinuet non dominium, et proprietatem cuius
sua sponte natura perpetua sunt donator dedisse,
sed usum et possessionem dumtaxat tradidisse, propter quas
causas

causas, quin munit invaluit Aryst. nus de sola per-
missione, et nus tradidit loqui uti signant do-
cuit locus. Ubi vas capt. 14 n.o 9. Joannes
Andreas ad Speculatorem tt.o de edit. instru-
ment. § nunc aliqua n.o 7 Barth. in l. 22
§ flavius de V. O. D. D. Laurent. sent. de S. P.o
ad nus Aryst. locus. Cuire sequus tandem est
id ipsius quod in ore sequi intendimus ut donato-
rem post morem donatarii duo iuris remedia pa-
rata habere. videlicet actus prescriptivus de exe-
cutis pacti libertis, uti omnes fatentur necesse est, condi-
ctis ob causas non secutas, si vellit donatus pactus resolve-
re. Quo condicto ob causam ut munit in specie Aryst.
concedat, nos credimus longe tutiorem esse Cas-
trensis adnotatus in l. si pecuniam § 1 ff de condict.
causa dat. qui docet in predict. specie Aryst. condicti
ad resolvendum contractus donatori non competere, sed po-
tius rei vindicat. Ratio est validissima, quia cum
supponamus in specie Aryst. dominium in donata-
rium translatum nusquam fuisse, quin imo in perpetuo pe-
nes donatorem mansisse. arg. tex. in l. quod autem
§ penult. in fine ff de donat. int. fatemur neces-
se est solam vindicatus non vero condictus personalem
donatori competere, quia nemo rem suam condicere potest
quia afuere l. quilt de usufruct. earum rerum § iult inst.
de obligat. que ex delict.

Ex qua dicendi rat. ple-
14 na resultat interpretatio ad tex. alias obscurissimus
in l. quod autem § penult. et ult. ff de donat. int.
proponit ibi servus manumissus causa uxori a marito
6 donatus, ut eus mulier intra annus manumittat.
mulier cessavit, querit utrum Marci constitutio ser-
vus ita donatus liberus ipso iure ob morem mulie-
ris faciat. Cui questi ex Pap. et Sabinus

Ut respondet praedictus servus ex dispositione liberus non fore. Cuius decisionis ratio reddita praedictis dictis manantibus, atque cum dictis omnino conformis: quia licet uxor donataria servi manumissi eiusque donati dominium in toto anni intervallo non nanciscitur, nisi eo praecisso tempore, quo uxor sciens, et volens manumissionem expediat. Quae ratio tenuis inspectis penult. et ultimo dictis verbis L. reddit. Ceterum si interrogas cur illo tantum tempore expediendae libertatis dominium momentaneum uxor nanciscatur, facile respondebimus affirmando, ob interdictam inter virum et uxorem donationem, id etiam manare, ut interim dum manumissio servi celebratur, dominium uxor non nanciscatur nec ex dominio, et operis servi manumittendi locupletior fiat. quamvis non manumissionis causa donatio inter virum et uxorem consistat lg similiter 6 ff de castrens. peculio. lg si is tantum 24 § si vir 4 lg si vir 62 et 63 ff solut matrim lg maritus 22 C de donat int, haec tamen donatio illud temperamentum habet, ut non antea dominium servi donati in uxorem transferatur, quam manumissio ipsa ab sciente, volente que muliere celebretur tunc non causa ad effectum expediendae libertatis momentaneo saltem dominio uxor indigeat lg 3 et 4 C de fideicommissis ... dom. ipsomet manumissionis facto momentaneum servi dominium lg adiuvante nanciscitur.

Porro tota haec decisio ex nostris ... explicat. nimirum ideo institutio ... servus ita donatum post uxoris moram in libertatem non rapit, quia uxorem ipsam servi dominum non invenit; imo eo invenit dominio et manumissionis, atque iuri patronatus remittit.

tentis

Remittentis. Mulierem, quae sponte sua manumittendo potuisset dominium servi, atque ius patronatus liberti eodem tempore acquirere, et tamen in manumissione cessavit, satis declaravit, se nolle dominium patronatusque lucrari; proindeque constituto Marci huiusmodi non liberabitur, quia opporteat constitutum ipsius uxoris donatariae factum repraesentare, cum ultra dominio mancipium ita fuerit alienatum ut manumittatur, impossibile est eius personae factum in manumissione repraesentare, quae servi manumittendi dominium non habeat, quae est ipsissima Pap. et Sab. ratio ibidem reddita; et quamvis absolute loquendo potuisset lex momentaneum dominium in mulierem transferre, ut eius factum in manumissione repraesentaret, hanc tamen dominii translationem lex non facit, ne videat dominium in remittentis, invitisque mulieris transferre argumento textus in l. invito ff de reg. iur. ex quo constat recte concludi a Pap. et Sab. perseverante mariti voluntate non posse constituto locum facere, quod non faciat perseverans mariti voluntas, si mulier, cuius factum aliquod repraesentandum est, manumissioni et patronatui resistit. Superest ergo uti Ulp. ex allegato textu concludit, ut maritus ipse servum suum vindicet, ut libertatem imponat, si vellit, vel retineat servum, si retinere mallit, qua interpretatione recepta delendum omnino est quod adhunc locum scripsit Scipio Gentilis lib. 2 de donat. int. cap. 9. Retinenda tamen est interpretatio Domini Don Laurentii Santos de S. Paulo qui ab hac interpretatione non discrepat.

Prosequitur interpretatio ad tx in legem ultimam et penult ff De donationibus inter virum et uxorem et interpretatur tx in

lg si pecuniam § § 1 de cdicte ob causam.

illud tamen ib
apud utrumque desideramus. cum ulp lab. et
Pap. docent l. et l. et mulieris post mortem
rg

moræ. et tempus manumissioni præstitutus non posse servum manumittere tametsi heredi ipsa vellet. quæ sit in utroque §. exprimit, et magni momenti est ad interpretationem huius si pecuniæ §. 1. de condit. causa data, de quo statim disseremus; quo circa ut huius sententiæ ratio, Cas. Castren. et Barth. reddunt, dicimus ideo mulierem post tempus liberti præstitutum servum donatum manumittere non posse, quia ius iam marito ob mulieris moram acquisitum ad condicendum, vindicandum servum auferri ex parte mulieris non potest l. 1. §. patro de manumis. vindicta, quia imo si verum amamus momentaneum illud dominium, quod mulier manumittendo acquisisset, si iusto, congruo quod tempore manumisisset acquirendum ei erat ex legis beneficio, ut libertas expediret post tempus autem et moram etiam si manumittat, dominium illud ex legis beneficio in uxorem non transferat, ne aliquo pacto iniuria marito faciat, cui ob moram uxoris ius vindicabit l. condicendi acquisitum iam est a momento moræ.
arg. tex. in d. l. 1. §. patro de manum. vindict. denique in hoc tex. illud observandum est donandi inter dictum inter virum et uxorem impedire non posse donatum servi manumissionis causa factum tametsi ex tali manumissione ius patronatus resultet uxori manumittenti acquirendum dicit. simili§ 6. de l. Cas. tren. pecul. l. si maritus 22. C. de donat. inter vir. et uxor. citatum. Ratio est duplex primo quod ius patronatus æstimabile non est l. 3. §. 5. ult. ff. de præscript. verb. l. nemo 226. §. 2. de reg. iur. Secunda ratio est, quia ius patronatus, quod mulieri ex manumissione servi donati acquirit, non intenditur directe a donante, sed ex quadam causa resultat, de his autem quæ ex causa resultant magno opere in iure non laborat. l. 2. §. 1. ff. de administrat. tut. tandem alia difficultas, quæ resultat ex tex. in l.

risso q delegati ad presentem tractatum non pertinet
illoque supersedemus.

Sadversus nostram conclusionem atque
precedentem ad Sab. et Cup. in dicto prestatum gravit[er]
obiicit [illegible] omnibus [illegible] decidit ob causam proponit
servus manumissus causa nude tradditus non da-
tus, ut post certum tempus manumittat; in qua spe-
cie; duo [illegible] casus decidunt: Primus casus est,
quod persona illa, quae servum traddidit ante manu-
missum congruo tempore penitentia egit, eamque perso-
nae accipienti notificavit, ne servum deinceps ma-
numitteret; in qua specie persona illa, quae servum
acceperat nonobstante penitentia, et legitima noti-
ficatione servum sibi tradditum manumisit, queritur
utrum ille liberum fecerit, et respondet constitutio
libertatem quidem efficacem esse, caeterum manumissorem dic-
tae ex penitentia obligari, ut domino penitenti
refundat; id quod eius interest servum manumis-
sum non esse; Secundus casus huius [illegible], quod
illa persona, quae servum manumittendum traddidit
in eadem voluntate perseveravit, caeterum persona accipi-
ens tuo congruo, et iusto tempore cessavit, nec manu-
misit. queritur utrum servus ex constitutione Marci,
in libertatem rapiatur? et respondet Ulp. constitutio
eum servum liberum facere, si traddentem tempore ma-
numissionis prestituto non penituerit. plane utra-
que decisio doctorum ingenia omni quo torsit, Pro
sertim Ant. Fab. in rational. ad hunc tit. et in l. [illegible]
§ decus do ff. de prescriptis verbis; quo loco, si fas
est ita dicere potius debacatur, quam ratiocinatur.
Nos vero, ut ab ultimo casu, ut potest urgentiorem ini-
tium capiamus, illum contra nostram conclusionem, esse quod
ratum facile inducimus, quippe in hac spe-
cie, servus datus non est, sed tradditus manu

missus

Manumissionis causa, ut post certum tempus manumittat; et tamen constitutio Marci servus liberus factus, quo deffectus dominii, quod apud Arist. Sal. et Pap. considerabamus, in causa non est, quominus Marci constitutio procedat. Si quidem in hac specie procedat. Unde dicendum est legem ipsam momentaneum dominium in personam accipientis etiam invitum transferre, ut lex potius ex tertii factum repraesentare: alioquin lex eius factum non repraesentaret, si dominus, et manumissor capax accipientis non inveniret arg. in l. et l. dehis, qui a non dom. tunc l. ult. C. de emancipatione ita fuerit alienatus, ut manumittat, cum aliis in mora ratio decidendi elucidatis.

Rursus primus casus longe difficilior est; quia servus non datus; sed traditus duntaxat est manumissionis causa, non potest persona accipiens post legitimam, et notificatam paenitentiam domini, efficacem libertatem servo imponere lex expressus in l. si pater § verso si autem de manumissis vindicta quo loco in casu fortiori paenitentiae nondum notificatae servus a filio ex mandato patris manumissus libertatem non nanciscitur, quo in casu paenitentiae legitimae congruo tempore notificatae manumissio non valebit, ratio autem tam in casu ignorantiae, quam in casu scientiae est manifesta iuxta Castrens. et Barth. in d. § de casu scientiae patet quia lex cuius auxilio persona accipiens in ipso actu manumissionis acquisitura est servi dominium nequaquam concurret ad dominii acquisitionem, ne lex ipsa ad actus illicitus concurrere videatur contra domini voluntatem. Cuius ius ex paenitentia notificata acquisitus iam est, ut ubi Castrens. et Barth. sapienter docent. De casu autem ignorantiae rei est certum, quia tamen ex paenitentia

Domini notificata non sit lex tamen illa non ignorat; leges enim nichil per rerum nata latet l. cum de quo 30 § quod dicit ff. de acq. heredit. l. si certis ff. § ult. de iudiciis l. cum ad tempus ff. de reb. cred. quocirca dominus servi manumittendi ad expediendam libertatem in personam manumittentis lex non transferet: ne lex ipsa videatur huius penitentiae (sibi iam cognitae) domino penitenti auferre; quae est acerrima ratio text. in l. si ipsa 4 vers. sin autem de manum. vindict. aliter atque si ab initio dominium servi in accipientem translatum esse; hunc enim persona manumissura etiam post penitentiam notificatam aut non notificatam libertatem servo, si vellit, imponet: quoniam cum dominus iam sit, sine novo legis auxilio, non potest non liberare eum, quem manumittit, text. expressus in l. quaesitum ff. de serv. export. l. ab hoc iure 19 § 1 ff. de donat.

Enim vero hic text. ex paucis est, qui altissimas inhaere radices agunt, quos evellere et nimium operosum est, uti glossatores et doctores fatent. et primus Ant. Fab. in rational. ad hunc text. a quo in effectu non dissentit D. D. Laurent. Sant. Arbitrant. utramque V. l. p. dicit, quoad effectum efficacis libertatis veram esse; sive enim post notificatam ~~sententiam~~ penitentiam servus manumissus fit efficax libertas competit, sive voluntate Domini perseverante persona accipiens in manumiss. cessaverit, constitutio Marci servus in libertatem rapit. et plane in hoc articulo circa utrumque casum uterque interpres recte sentit; sed tamen iudicio meo haec non recte sentiunt, quatenus in primo casu docent, quod si post notificatam ~~sententiam~~ penitentiam servus nichil ominus

manumittat

Manumittat, non competeret domino condict. ex
pœnitentia ad repetitionem eius quod interest ser-
vum manumissum non esse: quem imo competere do-
mino debere actionem nominatam mandati, argto
lex insignis si hominem 30 mandat, et l. si quis 27 §
1 eodem tit. propterea deficit etiam nova equitatis rubrica pro
quo loco peregrinari arguent, atque ut illa
attamen actio propter pœnitentiam competit et quod dedit,
tribon esse solitum ex capite pœnitentiæ servi do-
mino imprudenter concedente: l. salem nec durius
faber agere cum tribon videatur et ut praedi-
ta de condict. ex capite pœnitentiæ accipienda non
esse; sed de actione nominata mandati, quæ ex pœni-
tentia atque ex revocatione mandati oriatur, argto
lex in l. et si quis 14 § si una 2 ff de religios. et
sumpt. fune, ubi non actio directa de dolo, sed
actio mandati propter dolum decernitur, ut ad illum
lex Donell. et repetentes inter præstant,

20 Denique
ut ita sentiat fabr. movet ratio et authoritas. ratio
est quia hic contractus do, ut manumittas non est ut par ar-
bitrat contractus innominatus do, ut facias; sed imo contractus
nominatus mando, ut manumittas, propterea actio
ex mandati revocatione pro servo nominata actio man-
dati propter pœnitentiam esse debet, non innominata condic-
tio ex pœnitentia, quæ propria est contractus innomi-
nati l. 3 § 2 et 3, l. et sult. ff de condict. causa dat. aut-
horitas pro fabro expressa etiam videtur in d. l. si
hominem 30 mandat, quo loco Africanus in eadem
ut videtur specie docet, quod si hominem tibi dedero
ut manumittas eum, quod congruo tempore manumit-
tere procurator meus obtinuerit ratus, prohibuerit
non ficaverit quod, et tu revocatione non obstante adhuc
manumiseris, do... Afric. libertatem quod dem manumissio

competere, quia a vero domino manumissus est, argum. tex. in l. 9. hoc iure 29. §. 1. ff. de donat.; caeterum actio nominata mandati non condictio ex poenitentia mandatori competere ad repetitionem eius quod datum est, servus post mandatum revocatum manumissus non esse quod etiam in nostra specie non condictio ex capite poenitentiae; ~~et ita~~ quia non nominata actio mandati post revocationem actori locum habet; ita Faber et D. Laurent Sentoses superiores quos; sed tamen omnino falso: quin imo innominata actio condictio ob poenitentiam ab Ulp. auctori in nostro tex bene decernitur.

Ratio a paucis reddita, eam tamen fortenis non latuit in l. 7. § et ideo de pact. neque Raphael Cum. in l. 9. in princ. ff. de condict. caus. dat. nec Castiaburn in tract. de pact. q. 6 no 24 animadverterunt nostrum hunc contractum do tibi, ut manumittas non esse contractum nominatum mandati, mando, ut manumittas quin imo esse innominatum contractum do, ut facias. Ratio est, quia hic contractus do, ut manumittas, non incipit a pacto, et conventione; sed ab executione atque efficacitate, ut per se patet. Porro mandatum ut pote contractus consensu, et conventione substantialiter constans, numquam aliter atque executione sed conventione, et pacto inchoari debet § 2. inst. de obligat. consensu constantibus l. 1. et toto tit. ff. mandat. Licet nostrum hic contractus do, ut manumittas quandam formae similitudinem ad nominatum contractum mandati accedere videatur, re tamen ipsa immerse differt, quia ab executione inchoantur, non a receptione conventionis utriusque contrahentis inchoatur quo exemplo in supra capite 2 in fine docuimus hunc contractum do tibi locum ut Romam eas, non esse contractum nominatum locati

Locati, primo innominatus esse do ut facias, quia pecunia in prio. de solut. obcausa; subinde docuimus hunc contractus do tibi 200, ut mihi Stichum des, vel hunc do tibi 200 ut tunicas accipias non esse nominatus contractus emptus, et venditus, sed innominatus contractus do, ut des, l. do ut facias l. quilibet in priv. ff de condict. causa dat. loqui enim ult vero fiat si pecuniam dedisset, ut tunicas acciperet ff de praescript. verb. eius quorum iuris vero inter praestantes audiendi non est Curat. tres quaestus Paul. in lege de praescript. verb., et lib. 23 observat. capit. 29 et lib. 23 comment. Donel. capit. 2 littera S. et lib. 24 capit. 22 littera D. Forcatulus in necomantia dialogo 49 n° 4 Duarenus. ad tit. de condict. causa dat. capit. 2 quod immo constant affirmandus est, contractus illum de quo Ulpianus loquitur, innominatus contractus esse do, ut facias neque obstat tex. in dict. l. si hominem 3a. et dict. l. si vice 27 § 1 mandati, quia censemus iura illa strictim accipienda esse iuxta rubricam cui subiacent, ergo sub rubrica mandati collocentur credendus est in illis substantialia mandati requisita intervenire arg. tex. in l. sciendum 30 cum vulgat. de V. O. cum autem potissimus mandati requisitus sit, ut mentio, pactus quod mandandi praecedat § 1 inst. de O. V. constant. iudicandus non est in illis iuribus requisitus illud praecessisse, tametsi ab Africano l. cum poteris ab ibon. expressum non dicat supponendum tamen est tu habilis ad contractus mandati, de quo ibidem agitur uti ex rubric. patet obquam ratio Ulpianus in nro tex. in diversis sensus accipimus, quia cum speciem non tractet sub rubric. et tractatur de contractibus innominatis qualis est rubrica de condict. causa dat. censendus est substantiale nominati contractus defuisse et pura executione contractus inchoatus esse

quod in genera tus est innominatus contibus res. pectivus, uti patet ex enarrate Pauli in lg. 5 in fin. prius ff de praescriptis v[er]b[is]; quod et nos admonuimus ad plurium iurium intel p[rae]statis su pro capite 2 iuxta fin. 22

Duodecimus circa hanc primam huius textus adnotanda sunt. primus est, quod condictio ex poenitentia semel nata poenitenti non aufertur, tametsi condictio ad rem ipsam repetendam post implementum accipientis reddat impossibilem. argumento huius textus, in quo etiam post servi manumissionem perseverat condictio ex poenitentia quod regnant docuit Cuiat. Castrensis n. 2 eius sequenti in lg. §§ 2 et 3 ff eodem titulo glossa in lg. L ff de condict. sine causa; Secundo loco observandus est condictionem ex poenitentia non semper ferri ad rem ipsam traditam sed etiam ad rem diversam argumento huius textus in § sequenti Cubi pecunia data est; et tunc servus condicit, et notavit post Castrensem Fortunius in lg. § et id de pacto; l. adid quod actoris interest, quemadmodum in nostra specie, de qua, et glossa, et Barth. et Castrens. arbitrant condictionem actori decerni, ad id, quod eius interest servus manumissus non esse; nisi malimus secundo loco cum Forton., et Castrens. dicere in hac specie condictionem ad ipsum servum ~~manumittendum~~ repetendum semel natam etiam post manumissionem ad eundem servum ~~manumittendum~~ durare; Caeterum quia servi restitutio ob efficaciam libertatis impossibilis facta cum est condemnationem ex officio iudicis in id quod interest resolvi debere, sicut contingit in omni specie debitae atque per culpam debitoris subductae l. prima empta argumento textus in lg. servus gl. § 2 et ult. de v[erborum] o[bligationibus]. de quo arte nos abunde disseruimus in comment. ad Gaium in lg. Veratius 66 de condict. indebiti.

et hic

Ex hoc

23 qdem qd ad primam huius te pts expeditissime alii
inque explicandis alii magno opere illaqueant; succedit
secunda nri te pars, que nra ad hsit rebus apertis
male opugnat; si quis in specie solius tradditis, nulla
non datis cum dominio coniuncta Ulp. docet Marci con-
stitutis locus sibi vindicare atque servus ita tradditus ob
mora accipientis in libertatem ipso iure eripere, si
tradderitis voluntas perseveret; sed in hac specie ut quae
res ipsa est pauci explicamus: dicendus est cum for-
tunio, et Costeris ubi proxime laudatis Ulp. non loqui
de nuda tradditione, quod adeus et post servi dumtaxat,
sed de vera datione cum dominio coniuncta quod aperte
evincit vbum dedit in postremis vbis ab Ulp. semel et
iterum usurpatus. Porro vbum dare dominij translatam
importat l. ubi r. § ult. ff de v. o. § his itaque ...
cretis inst. de act. notant doctores in l. q ult. ff de condict.
causa dat. Rursus id ipsum inevitabili ratione probatur
quod in primo casu nri te post penitentiam traddentis
ognio tempore notificatam accipienti, poterat acci-
piens servus tradditum ad effectus libertatis producere
uti constat litteraliter, quod accipiens ante manumissionem
verus servi dominus habebat; alioquin si solam posses.
et vos habuisset lex cuius auxilio dominus in
actu manumissionis ad expediendas libertatis acquiren-
dus erat, dominium in manumittentis personam non trans-
ferret, ne alioquin lex ipsa videret contra ex penitentia
traddentis domino acquisitum eidem auferre in
actu illicito, atque post legitima penitentiam interverso;
quod ipse in l. q si pater ... vero ... ff de manumiss. vindict.
Neque obstat vbum tradiderit ab Ulp. non in primo nri
te usurpatus, quia pro eo quod hoc vbum ab ipso Ulp.
infra explicat, dum de vbo dandi semel, etiterum
mentionem facit. illud itaque notandum est, non omnino

im ꝓprie vbis tradderé; ꝓut° dare accipi posse; q̃uomnis datio, atq̃ dominii translatio initium a traddit.ᵉ naturalit. capit. l. 9 exempto ℒℒ in princ. vers. etiam primus ff. de act. empt. l. 4. vers.° sive effectus ff. de usuris § ꝑ traddit. 40 inst. de rerum divisi. l. quaratus 9 § hos quoq̃ 4 ff. de aqu. rerum domin. quacirca indubitant affirmandus est cum fortheno, et Castrens. Vⁱᵖ nrm strictus loqui de dat.ᵉ rigorosa suma ta cum dominii translat.ⁿ, ita ut hic cont.ᵘ tenus do, ut facias ex tali negotio resultet

Quo prius supposito facilis est intel. strijst, et Vⁱᵖ recons. lateᵗᵃ nimirum constitutio Marci, quæ origi- naliter de servis venditis lata est, et deinde ad donatos porrecta, etiam ad servos vere datos, ut manumittant, porrecta paulatim est, procerto in contractu innominato do, ut facias, de quo Vⁱᵖ noster tractat. Ratio extensiens ex nris prius obscura non est. quia constitutio Marci, quæ ꝑsonæ manumittere debentis, cum vero servi manumittendi dominio reperit, ne isse non habet servi dominium, quæ imo invitus remittentes ꝑsonæ transferre, ex tempore ipso tradditus domina est facta, uti ipse contractus sonat, do, ut facias, procedens nulla naturalis, civilis ve regula valde tata potest constitutio representare facta ꝑsonæ manumittere debentis, cum vᵒ servi manumittendi dominio reperit ne isse non habet servi dominium, quæ imo invitus renuentes ꝑsonæ transferre, ex tempore tradditus domina est facta, uti ipse contractus sonat, do, ut facias procedens nulla naturalis, civilis ve regula vul nerata potest constitutio representare facta ꝑsonæ manumittere debentis; ad hoc utcum facta representet tamquam si ab ipsa ꝑsona manumissio que datur satis est

est talem ipsorum dominam iam esse l. 3, et 4 C. de
divis. ganion domino, proinde sapient. vlpianus [illegible]
specie docet servum ita datum liberum exstiturum mar-
ci evadere; si voluntas domini perseveret, alioquin
si iam tradentem poenituerat, constitutio liberum non
faciet tametsi poenitentia notificata non sit, ut ita
supra locavimus, ne alioquin lex ipsa. Cum
poenitentia tradentis etiam non notificata, cognita tamen
sit, videt tradenti sufficere ad dicitur ex poenitentia
ita conductus ex eo inquit si patiatur demanumissus vindicet.
quae cum ita se habeant in specie vlp. diversa ratio
est in specie tertii in qua ex nullo vestigio constat
servi dominium in donatarium translatum esse uti explo-
bat Joanne Andrea Barth. et D. D. Laurent. Sancti [illegible]
decrevimus

25 Ex qua ad vlp. interpretat. iam facilius
resultat intellectus ad Afric. indulgenti hominis quod mun-
dati qui fabrum fecit liberum, in quo tametsi Afric. eiusque non
perfeci specum tractet, qui in primo textus nos-
tri vlpian tractat. scilicet quando poeniten-
tia, et revocatio mandati, quo tempore noti-
ficata fuit, de qua specie Afric. docet libertatis
libertatis eadem efficaciam esse argumento evidenter
tamen intelligi hoc iure l. 9 § 1 ff de donationibus et tex-
tus in la quaesitum § de servis exportandis, acti-
onem tamen mandati decernendam esse man-
datori, ad id quod interest servum non fuisse
manumissum; Cuius decisionis ratio manifes-
ta est, quia uti ex rubrica cum tit.
ubi intercessit nominatus contractus mandati scili-
cet mando, ut manumittas, non vero innomi-
natus do, ut facias. Si tamen ulterius
progrediamus. quid iuris in ea specie foret
si mandator quidem in eadem manumissionis

Voluntate perseveraret. mandatarius autem moram contraxisset in qua specie intrinseciter affirmandum est constitutionem Marci in libertatem servum ipso iure rapere, Ratio conspicua quia servi manumittendi dominus [struck] servus ipso iure in libertatem rapere. Ratio est conspicua, quia servi manumittendi dominium in mandatarius ab initio tradditus translatus, quod constituti plurima inditia apud Afric evincunt. primo, verbis dare ab Afric usurpat, secundo verbis prior dominus cuius meminit Afric, ut indicaret mandatarius quod esse secundus, verusque dominus. tertio, atque inevitabilis, quia mandatarius in illa specie etiam post notificatus penitentia servus ad libertatem ex solo mandati actus damno efficaciter perduxit, quod quod erat ante manumissionem domini, argumento textus in dicta lege [illegible] § [illegible] ff de donat, et l. [illegible] quaesitus § ff de servis export. tand. quae rationes efficaciter evincunt mandatarium in illa specie dominum esse, quod vero si dominus est nichil prohibet eius cessatione, et mora Marci constitutionem provocare, quae nichil aliud desiderat post dominium in persona manumittere debente, atque perseverantiae prioris traddentis volunt. dicta lege § [illegible] ff de [illegible] ob causa argumento [illegible] ex dicta lege [illegible] § penult. et ultimo ff de donat inter [illegible] ubi Marci constitutio de servis venditis lata quae prorogata fuit ad servos donatos, et paulatim extensa ad servos ex innominato contractu datos, etiam porrigenda est in Afric propter rationis identitatem ad servos sub contractu mandati datos, ut manumittant. Porro haec eadem in terpretatio aplicanda etiam est [illegible] in lege si quis [illegible] § [illegible] mandat. ita ut maiores indaginis [illegible] non requirat

28 Sed adversus 129

hanc int. Arist. et Ulp. int. pretat. graviter arguit 125
textus in l. 5 § si tibi 3 et 4, et § ff. de causa data
quorum iurisq. complicata series prudentiores iuris
int. pretes movit, ut int. obscuriora iuris loca hunc
connumerarent; et quidem bene, quia altiora innomina-
torum contractuum principia in hoc textu non tam explicantur,
quam implicantur. universae eius species proximam
nostrum ad Ulp. int. pretem evertere videntur. prima
species est de eo qui aliquem accipienti dedit, ut ser-
vum proprium accipiens manumitteret statim, de qua
specie docet Ulp. quod si persona accipiens omni dilatione
remota servum proprium non manumiserit, dicemus posse
inchoanti debere condictio ob causam non secuta, l. condic-
tionem ob poenitentiam ad repetitionem rerum datarum, quae
prima species [illegible] confirmat ex textu in l. 5 § at cum
de [illegible] praescriptis verbis, et l. si filius ff. de [illegible] l. non
omnis [illegible] velut si [illegible] ff. de reb. cred. l. si quis [illegible] ff. de
manum. [illegible] et [illegible] in l. [illegible] dona-
tio [illegible] Secunda species de eo qui aliquem acci-
pienti dedit non ut statim, sed ut designato post hoc tempore
servum proprium accipiens manumitteret. de qua specie
consulte docet condictio ob causam ante designatum tempus
inchoanti non competere, post moram autem, et tempus
designatum condictio ob causam competere: illa tamen adnotatione
adiecta, licet quod [illegible] verum sit, condictio ob causam
post tempus, et moram competere; condictio tamen ex capite
poenitentiae etiam ante moram competere. de qua specie
aliquatenus loquuntur int. pretes proxime enarratae, praeser-
tim textu in d. l. 5 § ac cum de ff. de praescriptis verbis; etiam
in d. l. 19 [illegible] velut [illegible] de reb. cred. tertia species
est de eodem servo intra tempus manumittendo qui
tamen ante manumissionem moritur, de qua specie docet consulte
quod si post moram accipientis servus moriatur de[illegible]

inchoanti debere contractus obligatione non secuta; sive ante
mortem et culpa accipientis moriatur contractus obliga-
tionem iuxta sententiam Proculi quarta et ultima
species est dicta, quod pro servo intra certum tempus ma-
numittendo, nihil in antecesso dedit, promisit
tamen ex pacto expresso domino servi illi pecuniam
certam daturum; si accipiens servum proprium suum
statuto tempore ex pacto manumittat, servus au-
tem ante mortem domini mortuus est, quaerit in hac specie
de iure domini, qui servum proprium, vel eius interitum
sine culpa sua contingentem non manumisit. de qua
specie docet contra, vel ut contractus generaliter, sive ac
praescriptis verbis specialiter domino servi ad ipsius
rei pro libertate promissa competere. de hac enim generali
conditione, sive praescriptis verbis personaliter intellige
tandem est verbis ratio apud Ulp. nomine de
conditione obligationem, quod animadvertisse post Barthol
Cyrinum fortiter admonuit, et Cuiacius lib. quaestiones
Pauli in l. 5 ac eius de de praescriptis verbis enim
ita decisiones [illegible] circa [illegible] de institut. Marcianus,
sive, quas certa propria, germanas omnes innominatos
contractus natura, adeo immensa spatium distant
ex, ut non immerito a prima potius, quam a proxima
ma academica cursus nostri meta in choarent hanc
incumbemus tamen, ut breviter eas expediamus. Et primo

mus fatemur ex his omnibus speciebus in qua postrema
ex accipientis conditio obligatio inchoanti determinetur
efficacius in ferre contractus marci locus inesse non
haberet, alioquin frustra ad servi repetitus condi-
tio deerret. restitutio servi liberis ipsius increa-
puisse l. Lecta [illegible] si mancipiis ita fuerit alie-
natus ut manumit. tametsi ipse quod ad hanc rem super
agerimus, deinde fatemur contractus uti[illegible]
in

in predict speciebus nequaquam distingere ex defectu dominij servi manumittendi, quippe ut in enarratis casibus apparet dominus ipse servi iuxta leg. et pactus contractus promittit se servum suum proprius manumissurum; et quamquam Barth. et Jacob. de Ravenna dicere tenent servus manumittendus in ijs speciebus alienus esse, idest promittentis proprius non esse, aut saltem talis esse, quod ex legis ellementia manumitti non possit, tamen fatentur in hoc dicendi genere manifestam violentiam vel per inferri; quo circa fatemur, distitutam Marci non ex defectu dominij cessare, sed aliunde, quod rem ut explicemus cum glossa Castrensis et Barth. et Fortun. distinguimus inter eum casum, quo quis servum proprium suum alteri dat, ut accipiens eum iuxta pactum domini dantis manumittat, quae est propria species constitutionis. Ulpi. Afric. Papi. et sub[illegible] iuribus ano[illegible] hactenus explicatis; atque inter eum casum quo, quis non servum proprium suum dat, ut manumittat, sed potius rem certam, aut certam pecuniae quantitatem dat ut servum accipientis proprium manumittat, quae est via species in ijs iuribus, quae modo credimur quae habentur in [illegible] l. 3. § 2 eiusque sequentibus; dicitur § at [illegible] et l. 7. ff. de praescript. verb. cum suis [illegible] inter quos casus insignis differentia versatur. quippe in primo casu dixit, et ceteris constitutus dominus ipse servi rei suae proprie, idest proprio suo servo tradito conditionem legem que libertatis imponit, quae est propria species constitutionis Marci, ut latius apparet ex prooemio huius disputationis. At vero in secundo casu, quo quis non servum proprium suum manumittendum dat, sed immo rem certam suam, pecuniave dat, ut servum accipientis proprium manumittat, non rei suae, sed potius rei alienae idest servo alieno legem libertatis imponit.

utriusq. casus diffria, illa etiam iuris ratio resultat, quam sapient. observavit. Castrens. in l. 9 § 8 at cum do. de praescript. verb. n. 9 scilicet bonum, et aequum esse legis auxiliatricis. quae libertatibus favet, et largius, et plenius favere illi liberti, quam dominus ipse tradens servo suo iuxta pactum suum imponit, quam illi liberti, quam persona non domina servo alieno, idest servo accipientis iuxta pactum suum imponit. cum ergo in iis speciebus, quas modo tractamus, libertas servo alieno iuxta pactum contractui coherens imponatur, sive de non servus proprius datus, sed potius reserta pro libertate servi alieni, magnopere admirandum non est, quod lex auxiliatrix segnius operetur, neque totas suas vires pro favore libertatis exerat, sed non libertas servi alieni contractui iuri legi visum est, sed persona inchoanti, atque tradendi voluntate perseveranti actio praescriptis verbis ad executionem pacti libertatis, vel saltem condictio ob causam non secutam decernatur l. 9 § 8 at cum do. et l. 7 ff de praescript. verb. iuncta nra l. 3 § 2 cum seqq. ff de condict. causa dat. quod iungendum est textui in l. si liberum C eodem tit. aliter atque in ea specie, quae proprissima est constitutio Marci, quod scilicet [struck] servus proprius datus, vel ex empto, vel donatus, vel mandatus, vel innominato contractu do, ut facias, uti apparet ex omnibus speciebus hactenus a nobis explicatis, quae iuris ratio, cum ex consequenti va differentia inter hos casus resultet, eam de tamen neque Ferdinand. de Mendoza post Castrens. animadverterent, cum alioquin magnifice se iactent in iis innominatis contractibus plurimum insudasse, quam solutio, adeo transcendentalit. ea omnia iura substinent, quam in principio huius difficultatis allegavimus, ut in eius explicando diutius inmorandum non sit.

29 ad ulteriora transeamus. duo hic signanter dbuenda sunt; primum est adnotare, postremum hanc nram solutionem singulari egere explicatione, qua tametsi verum sit marci institutum regulariter adeam speciem non pertinere, in qua quis certam pecuniam, ut servus ab accipiente manumittatur dicit l. 9 § ateum do et l. 7 ff de prescript. verb. et l. nonomnis § a te veluti de reb. credit. hoc tamen tunc verum est, quod pecunia, non ut pretium servi datur, sed ut quis liberalis speciae, quae pretij non fungatur, sed potius quae quasi vice cuiusdam permutatae speciei, ad speciem alteram fungatur, quo sensu, pecuniam tametsi numeratam plerumque accipi, recepta est lex casterus, Cuiacij et fortunij, in quo sensu pecuniam accipi in l. 5 in princ. et in l. ult. ff de condict. causa dat. docuit fortunius in l. 7 § et ideo de pact. Cuiat in l. 5 de prescript verb. itaque tunc demum constitutio Marci cessat, quod pecunia pro servo manumittendo, non ut pretium et emptio datur, sed potius ut species et permutatus, uti accipi debet in dict. l. 5 § at cum do et dict. l. 7 de prescript verb. et in l. 9 nonomnis § a te versi veluti de reb. cred. et in l. periculi § vers. ut si manumittus de nautico fenore, alioquin si si pecunia utrique rosus servi manumittendi pretium prestet, tunc omnis condictio, et prescript verb. actio cessat, atque Marci constitutio locum sibi tunc vendicat l. 4 C si mancipius ita fuerit alienat. ut manumit. l. Paul 30 § 2 de liberal causa. Ratio est in fictione brevis manus fingitur non servus emptori et empto traditus adeo, qui iterum venditori retraditus ut manumittat Cuiat lib 19 respons. Pauli in dict. l. 30 § 2 et lib 30 quaest. Pap. in l. 9 § 9 de manumissionibus Casterus et Barth ad rrus de in dict. l. 3 § 2 cum legg 9 de condict.

Cassa dat, in quarto notant observandi sit tex. in dicta lege sigs. de manumissionibus, et in l. periculi ff. de nautico fenore, quae iura in praesenti non movemur, videndi sit interim Cravetta pu. in tract. de patt. q. 6 n. 30, et Fortun. in l. 7 ff. qui ius, Mol. de pact. et Cuiac. lib. 9 observat. cap. nº 28

Iam vero ut altiora agrediamur, tertia et quarta species nostri textus in dict. l. 3 ff. de cuius seq. explicanda sit. In quibus, quia quarta manumissione servi data servis manumittentis tunc condictio personis in choantis decerni debere, quae ... post moram, vel culpa accipientis, servis decesserit, si vero ante moram culpa accipientis, servus manumittendus moriatur, condictio ob causam in choantis personae decerni non debere, quibus ibidem authorit. Proculi confirmat Ulp. in l. pos. cuius decissionis certa est; si non post moram, et culpa accipientis servus manumittendus oriat, omnino condictio ob causam regula succedit, quae rerum datarum repetitio ... lege et toto tit. ff. de condict. causa dat. Secunda huius decis. pars terribilis est, a qua nullus interpretes ... impure ... docet non Ulp. ex Procul. quod servus manumittendus ante moram et culpa accipientis moriatur, omnis condictio cessare, tam ex capite penitentiae quam ex capite causae non secutae, ut communiter hic tex. accipitur. Sed contra obijcit ratio, et authoritas liquida in l. ult. hoc tit. de condict. causa dat., quo loci si pecunia ... servo sticho eius domino ... stichus ... ante moram domini casu fatali moriat condictio saltem ex capite penitentiae in choanti decernit condictio, inquam, ex capite penitentiae; non ex capite causae non secutae: haec non numquam decernit, nisi ob moram, et culpa accipientis l. ... ff. de ... et l. 7 de praescript. verb., et ibi Castren. et Cuiac. Donell. lib. ... cap. 22, et ibi ... cum pluribus ... facit ratio nobis

saltem

saltz inevitabilis, illorum in specie et individuo ultra personam inchoanti post interitum stichi, sine mora, et culpa contingentis, conditio ex poenitentia deerunt, quia persona illa quae dando pecuniam inchoavit, nullo iure naturali, aut civili obligata inchoavit, neque post datum ulla naturalis, aut civilis causa resultavit, quae ipsam personam inchoantis obligaret, quae assumptio, et Bald. et nobis manifesta est in tractatu de pact. no. 32

Probatur assumptio

32 quia contractus ille innominatus est permutatio nonimpetus, ut omnes fatent, et nos pluries docuimus, et docuit Cuiac. lib. 3 ad Afric. in l. 5 o de iure dot. et lib. 5 quaest. in Paul. in l. 55 de praescript. verb. et lib. 23 observat. cap. 23 Donel. lib. 14 comment. cap. 22 Duaren. ad tit. de condict. ob causam cap. 3 circa fin. Faber lib. 4 decade 49 de error. cap. 9 et lib. 6 coniect. cap. 60, Forcatul. in necomantia cap. 49; quo persona, quae ab executione, atque efficaci datione inchoavit contractum, nullo naturali, aut iure civili obligata inchoavit; datio enim non est pactum, conventio, sed expectatio mera, quae accipientem naturaliter, civiliter non obligat, l. 7 § penult. et ult. ff. de donation. non enim [illegible] q dat. sed leges imponit accipienti duntaxat. Forcatul. notavit in l. 7 § et ideo ff. de pact. Cumanus in l. 5 ff. de condict. causa dat. Cepi. a Caepolla in tract. de pact. q. 6 no. 40 Bald. in eod. tract. no. 23. Ergo si persona, quae ab executione innominati contractus inchoat obligata ad contractum non est, quaerat fieri potest, ut contractus periculum ad eum pertinere possit, aut debeat, tametsi res in contractu deducta sine mora, et culpa debitoris intereat, nimirum id quod vulgo iactat, ut interitus rei in obligatione deductae sine mora et culpa contingentis debitori liberatus parere ad contractus innominatos spectat, longe creditoris mora in petendo intervenit ut in contractu empti, et conditi ty l. 4 c. tit. 5.

de periculo et commodo rei venditae, lex l. 2a hereditatem
[illegible] voluntate morientis, l. recipsa aliqualis mora soluti
iniecta l. ex legati 23 ff de v. o. l. int stipula-
tiam verbor. [illegible] et l. qui ff eodem tit.; non vero ad
contractus innominatos. in quibus ex parte personae ab exsecutione
inchoantis nullus obligationis vinculum est, quae etiam
ca ratio penitentiae in contractibus innominatis; adeo
ut qui alia penitentiae rationes cum Bald. et Barth. et
[illegible] investigant videantur mihi nodum in
scirpo quaerere; cui recte sequens est apud Ulp. [illegible]
[illegible] saltem ex capite penitentiae personae inchoantis
decerni debere; tametsi stichus manumittendus
sine culpa et mora accipientis ~~[illegible]~~ domini moriatur,
atque ita censuerunt Donel. ubi proxime laudatus Cha-
rondas ad l. 23 de v. o. et Bitolus lib 2 dig. putat
capite 29. quae omnes movent pater in dict. l. ult. ff
de condict. causa dat. 32

Et plane quamvis difficultas ita
omnibus in his praestibus inexplicabilis esse videatur, nos
tamen cum Caietano et Barth. illis super~~[illegible]~~
animadvertimus verum quidem esse personam ab exsecu-
tione inchoantis in praedicta [illegible] specie nullo
naturali aut civili iure obstrictam facti inchoare
atque idem verum esse nullam moram culpam vel acci-
pientis in specie illa intercedere, intervenit tamen talis
circumstantia ex parte inchoantis, quae stichi manumit-
tendi damnum [illegible] quam ad [illegible] debitoris [illegible]
[illegible] ex pacto [illegible] ab inchoante [illegible] stichus
statim manumitti non debuit; sed post certum tempus: hanc tamen
strictius speciem tractat Ulp. ibi, quod stichi dedi, ut intra
certum tempus manumittat. Porro si persona quae
contractum inchoavit hanc dictam legem contractui non inie-
cisset, sed pure daret, ut stichus pure, et statim
manumitteret; persona accipiens statim manumisisset et

ita

ut ita ut servus iã dudũ manumissus nullus; l. saltẽ
inchoanti ꝯ sors dũtaxat periret, non vero debitori,
q̃ servũ iã pridẽ manumisisset, nisi lex, cõditio
tñ pacto libertũ distulisset, iã vero q̃a debitor hoc
damnũ ĩ acturaq̃ obligẽ inchoantẽ patit bonũ et
æquũ est stichũ non debitori accipienti, s. creditori
inchoanti perire, ita ut stichus et pariter pecunia
creditori pereat, non debitori, aliter atq̃ Cuiat.
censet lib. 23 observat. cap. 29, et lib. q̃ quæstis Pauli
quã arbitrat stichũ q̃ cõtractus semper creditori peri-
re, quod creditor pactus præscript. vbi eius libertas
pertinerit, sine culpa contingentis prosequi non potest.
ceterũ pecunia prorogata non perit inchoanti creditori
q̃a cõditio ob causã non secuta l. saltẽ ex pœnitentia
involutũ manet, q̃ modus dicendi etiã Donel. est ad
tit. inst. q̃ de præscript. verb. Sed tamẽ
male q̃a in specie Vlpiani et stichus et pecunia
creditori perit q̃a cõditio perit utrob. Vlpi expresse
habent; et postea videbimus ad tit. præstatis in dicto
§ q̃ schiphos; denegat etiã utraq̃ cõditio tũ
ob causã, quã ex pœnitentia q̃a damnũ mortis ra-
tione est ante manumissionẽ, ꝓpter dilatã libertatẽ
in pacto expressam.

23 Quæ cũ ita se habeant apud Vlp.
in naturali alit omnino se res habet apud Celsũ
in dicto ult. § de cõditione causa dat., ibi enim ex pacto
inchoantis nulla adiecta est dilatio stichi præstati
q̃uis imo præsentialiter pecunia repræsentata est,
utrinq̃ stichus mutua vice præstitit: quã circa ta-
men necesse sit affirmare, nullã morã, culpave acci-
pientis intercessisse, sed solo fatali casu stichũ periisse
nihilominus tamen affirmare imprimis necesse est casũ
atq̃ fatalitẽ stichi non contigisse ꝓpter pactũ [illegible]
inchoantis; hic enim nulla mora dilationem ve

mutis praestat adiect; proinde quod damnum, et

iactura covjata non est propter aliquod l. ab incho-

ante positam; imo censendum est Stichum eadem

modo periturum fuisse, etiam si nullus contractus inter-

cessisse, quod [illegible] indiv[illegible] verso ipso adver-

servus obstat ff de adit. obscure; in quo [illegible] suc-

cedit regula nostra, quae docet periculum, damnum [illegible]

ad inchoantem spectare non debere, cum non, nullo naturali

civilive iure obstrictus ante adit. et post datum ma-

neat nullum effectum [illegible] [illegible], ne dicamus

contractus periculum alterius spectare debere. quia imo a fun-

damentis [illegible] volumen et manere [illegible] ex poenitentia

quod nusquam obligatus fuit argto. [illegible] penult

ff de donat. int., et plane diversum [illegible] con-

sirmat [illegible] sibi in consequentior. [illegible] Paul.

in l. [illegible] at eod. ff de praescript. verb. aliqualis cul-

pa qualis praesumpta debitoris accipientis in speci[illegible]

[illegible] agravat; cum non pure pecuniam acceperit,

ut pure servum rependeret, aliqualis culpa est in-

dilatione praestatis. incurrit dilatio [illegible] intercessio merito

[illegible] quod Stichus; si non festinant iuxta obligat[illegible]

tus praestavisset sibi non periret, sed in inchoanti iure

dominio facto 34

Quae inter Ulp. et Celsum conciliatio

quae nostra peculiaris est cuius sapientis intellectus

cedere omnino potuisset, ni fortis [illegible] obstaret, in l.

[illegible] vers. [illegible] [illegible] ff de praescript. verb., cuius sen-

tentia antiqua inter [illegible] crux est. quo loci cavetur.

[illegible] tibi praesentialiter dederim, ut Stichum

mihi praesentialiter dares, idque Stichum ante mora

et culpa tua moriatur debere Stichi periculum atque

interitum, ad me creditorem inchoantem spectare,

non ad te debitorem accipientem ut pote qui sine mora,

et culpa exortae; quippe recepta est regula

rei

Rei in obligatum deductae interitum ad creditorem non vero ad debitorem spectare debere, quia ipso iure ... fatalitas liberat; l. ex legato 23 l. si certos 37 l. inter stipulantem 83 § sacram vero, ng et leg. 91. de v. o. l. in rationibus § certum 4 ff. ad l. falcid. cui ... ... est ... in Celso ... ideo in sua specie conditionis ex capite poenitentiae inchoanti creditori ad pecuniae datae repetitionem competere, quia cum nulla dilatio ... creditorem inchoantem ... stichi adjiciat, debeat interitum et fatalitatem ad debitorem, non ad creditorem spectare, quae difficultas eo maior est, quod hic in dicto schipho etiam loquatur in casu ... innominati permutatis, ab efficacia datae atque executae inchoantis, uti patet ... ex rubrica quae ex ... &c. ... creditor ... ab efficacia schiphorum datae ... inchoavit nullo iure natali, ... inchoavit, quam fundamentalem conditionis ex poenitentia rationem ... apud Celsum docuimus.

33 Eximiae difficultatis magnitudo ingeniosos fecit ... et quamquam eorum subtilitates ... Cuiacium, et Donellum ... non possumus, quorum argutias posteriores omnes doctores fefellerunt docentibus ... Cuiacio et Donello in ... schiphorum specie stichum ... debitorem et sine culpa debitoris mortuum inchoanti creditori perire, schiphos vero ... inchoanti creditori non perire, immo ... repetendos conditionis ex poenitentia creditori ... debere, quippe ... ibi ... stichum inchoantis periculo perire ad quem ... nulla ... actio ... debet, non vero ... schiphos inchoanti creditori perire. ... rationem, quia est duplex ... obligatio; prima

et potissima est stichi praestatio si puer su-
perstes sit, tam quam promissi; secunda et sub-
sidiaria est scyphorum restituendorum obligatio
si stichus non praestetur, modo propter casum fatalem
modo propter culpam debitoris accipientis non praestetur
adiiciunt praeterea id ipsum quod est, quod vulgus docet in dic.
l. culta ff de condict. causa dat. in qua creditori inch-
-oanti perisse stichum, qua adeo consequendi post
casum et interitum nulla praescriptis verbis actio de-
clarari potest; caeterum pecunia praestata inchoanti
creditori non perisset, cuius non dat repetitio ex
capite poenitentiae ita Donel. lib. 14 comment. cap.
22, et Cuiac. quaest. Paul. lib. 5 in l. 5 de praescript.
verb. et lib. 23 observat. capite 29. At nos prae- 36
terquam quod certissimus enarratos doctores manifes-
taria violentia usos et inferre, quippe periculum sti-
chi ad inchoantis creditoris spectare in fact. con-
tractus, nihil aliud est, quam et stichum et pecuniam
inchoanti creditori perire arg. text. in l. et ignora-
re in princ. ff de periculo et commod. rei venditae
scimus etiam eius text. interpretatus in dict. scyphos
in occultissima iniuria rat. fundari, quam nullus
interpretum confident. affirmus observavit, nos autem
[illegible] observatissimus totum text. in dict. l. 5 de praes-
cript. verb. cum singulis omnis fere speciebus de
illis innominatis contractibus loqui, qui a re fiunt data
non inchoantis sed potius a pacto et conventione [illegible]
omnes illae species aut permutatis sint aut permuta-
tionibus similes arrentur incipientes iuxta text. in
l. ex placito C de rerum permutatione, in qua merito
Paulus nos induxit in princ. et fine illius text. propo-
nit non in princ. text. speciem de innominato [illegible]
a pacto re pro incipiente, cuius resolutus suspen-
lib dit Paul

suspendit Pauli ut ex enarratis omnibus pactis innominatorum et stipulationum deliberet tandem ad quas iure speciem contractus in prior. [illegible] pot. qua autem speciem enarravit et adiecit tandem finalem speciem in qua [illegible] ad innominatum contractus faceret ut facias [illegible] atque hic bene, qua in filiis [illegible] aliquem [illegible] filius meus ut possessor [illegible] inter nos habito innominatus contractus facio, ut facias. tam vero in [illegible] Paulus [illegible] innominatis contractus a parte incipiens [illegible] ex quod singularis speciei quam [illegible] suspensum relinqueret, [illegible] omnibus [illegible] cognitis maturius deliberet [illegible] innominatis [illegible] speciebus [illegible] suppositi filius, atque tamen usque ad finem declaravit, ut patet ex [illegible] dicti §, atque [illegible] inter filius [illegible] cum duabus [illegible] sine [illegible] necessarium est. [illegible] Paulus idem suppositus filium in speciebus interiectis servare, necesse est fateri, aut omnes aut fere omnes species ibidem interiectas de illis innominatis contractibus agere, [illegible] nuda dati efficaci [illegible] contractus [illegible] incipiant, [illegible] singularem speciem a parte incipientem universa disputatio [illegible] et consumata est. [illegible]

Assumptio, non solum generali ratione, verum etiam par-
ticulari ex positionibus ... ostenditur efficaciter ibidem, nam ...
de ... ex ... quo loco affirmat, quod si pecu-
niam dedero, ut certum acciperem, contractus emptionis
et venditionis celebratus esse, quae sententia ut Fortu-
ni docuit falsa est, nisi pecuniis datis conventio
praecesserit, cum dicta datio pecuniae pro certa re ab ef-
ficaci datione inchoet sine praecedente conventione, non em-
ptio. l. innominatus contractus permutatus dicitur, ut dicitur
... ff. de condictione causa data ... permutatione vero
sunt si pecuniam ... [illegible] ... [illegible]
[illegible] ex ... quod docemur. quod si pecuniam
dedero pro facto alioquin locabili, quale est ta-
bulam pingere, l. ... nominatus locatio
contractus celebratus esse, quae sententia etiam ...
est falsa si contractus ab efficaci datione
... et non a convent... incipiat, ... pe-
cuniam ... de condictione causa data
... si pecunias in pretio de condictione causa data ...
... [illegible] ... locati ratio fundamentalis est, quod no-
minati contractus emptio, ... [illegible] ...
... [illegible] ... obligatorii ... [illegible]
... [illegible] ... universali ...
... [illegible] ... ad fin ...
... sub propositio autem illa, quod ... [illegible]

[illegible] ennarati a dvent[e] incipiant iuxta princip[ia]
suppositis, et specie ex quo adnotat[ione] iciliaremus
dig. Mauritiani ad Iulianus expositus, in qua ex plerun-
que omnes huiusmodi erroribus [illegible] [illegible] eidem de pact
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] temporis, et inopiae peregri-
nis

Quae si vera sunt ut certe apparent antiqua et
[illegible] familiaris reputo [illegible], quae docte in cor-
[illegible] pactis incipientibus [illegible] poenitentiae [illegible]
[illegible], tametsi [illegible] [illegible] contractibus innominatis sint, uti dy-
[illegible] [illegible] Pap. in qua [illegible] [illegible] ad [illegible] in l.
[illegible] de pact. ridiculus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et Bald. [illegible] [illegible], [illegible], aut conditionalibus, aut
modalibus [illegible] poenitentiam [illegible] [illegible]
poenitentia in illis [illegible] [illegible] admittit, quae [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in l. [illegible] in principio, [illegible]
ff. de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] atque [illegible] [illegible], [illegible] atque
obligatione solennitate incipiunt, unde non possunt
magno opere non admirari eximius Bald. [illegible] hanc
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] de pact. n° 23, [illegible]
[illegible] [illegible], atque omnino inexplicabiliter [illegible]
poenitentiae in [illegible] innominatis a [illegible]
[illegible] in l. 4 ff. de [illegible]. et [illegible], et in l. [illegible]
acta C. de transact. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] l. 4 [illegible] [illegible] § [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], non alia ratione [illegible] [illegible] innominatis [illegible] in-
cipiens poenitentiam non admittit, nisi quia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], aut conditionali, aut modali, natu-
ralis obligatio resultat. a qua tametsi imbecilli [illegible]
sine efficacia civili [illegible] [illegible] non possunt.
[illegible] [illegible] de pact. [illegible] 72 [illegible] [illegible]
ff. de [illegible] empt. [illegible] in [illegible] [illegible]

Cui prius illud [illegible] prius subtilius est, quod in pactibus, aut civilibus aut naturalibus, imprecisa obligationalibus aut civilis intenderit interitus rei inobligatus deductus sine culpa debitoris perierit, plenus liberatus fiat debitor lege [illegible] ff de pericul. et comod. rei vend. argto. et inihs impossibilis ... de reg. iur. ratio fundamentalis duplex est. Prima, quod non obstante interitus rei inobligatus deductus non resolvit obligationalis [illegible], inde quod [illegible] ... mittit lege 1 et [illegible] ff de pericul. et comod. rei vend. Secunda ratio specialior est, [illegible] ... incipiente a pacto, et [illegible] realis, [illegible] ... saltem mora primus [illegible] [illegible] tin [illegible] non impleat, ubi [illegible], pura est; si non statim implevisset rem sibi [illegible] accepisset, cuius interitus sibi [illegible] possessori imputaret, non vero debitori, qui inculpatus est si implementum differat. [illegible] ... sio ei impleat argto. emptor, et venditor civilis, in qua [illegible] conventis, non alius ratione res vendita, et non dum tradita perijt emptori, nisi quod realis [illegible] mora eius [illegible] emptorem committat, qui si [illegible] obtinuisset rem venditam [illegible] accepisset, cuius interitus sibi iam possessori imputaret, non debitori [illegible] omnino impune praestationem rei venditae differt, quo [illegible] ... actualis factio ei auferat. lege [illegible] ff de act. empt.

Cui rei tandem consequens est [illegible] schiphos respondeamus, ut in illa specie stichus ante moram debitoris mortuus non debitori, sed potius creditori inchoanti, et primus schiphos [illegible] ita perire, ut non solus ipsius servi

iacturam

tractum; verum etiam schiphorum ex naturali pacti obligatione
traditionum dominum patiatur, si quis schiphos ipsos non
semper habuit, quia propter obligationem naturalem a pacto profectam illi-
ci servi domino deberet; cum non ita probaverimus hanc
veritatem supposito quod innuendo illius fuit simpliciter
ipsos ad facta deducit, nemo etiam est hanc conventionem
et pacti suppositi indicere sine schiphos admit-
tere; tamen ubi si ille ex contrahentibus, qui schiphos pri-
or dedit, eos propter naturalem obligationem pacti dedit, ne-
que conditio ex capite poenitentiae admitti ibi potest,
ubi ex capite ipsius poenitentiae, quae ex capite causae non se-
cutae certo, certius est conditionem ibidem non dari. Pri-
mo, quia in obligationibus naturalibus ex quo cum ipso pacto
nascentibus poenitentia obligatarius prosequens non admit-
titur dicitur in tractatu de pacto dicitur pacto contra verum &
quod capitur ff de contrahenda emptione. Deinde quod ubicunque propter
obligationem civilem, aut debet, aut solvit, interitus sine
culpa debitoris contingens plene liberat partem debito-
ri dicitur et ff de periculo et commodo rei venditae
et in positibus l. 83 de reg. iur. Quae cum ita se habeant
apud Baul. indicis schiphos dicit omnino recte
habet apud certus indicis ult. ff de condictione causa
data; quo loco ex nullo indicio deprehendi pos-
sit contractus illius conventionem et pacto reciproco incho-
ari; alioquin si conventio praecessisset, contractus ille
non fuisset innominatus <u>do ut des</u>, sed potius nomi-
natus contractus <u>venditionis</u>, ut potest in quo omnia em-
ptionis, et venditionis substantialia requisita concur-
rerent; scilicet conventio rei, pretii, merces, et pretium
in pecunia numerata, quod pro ut in § l. inst. de obli-
gat. verum constant; et l. 1 § ult. ff de contrahenda emptione;
quo circa inconstanter affirmandum est cum Fortunio,
Cumano, et Capiaculpo contractus illius in dicis ab ef-
ficacia datae sive pacto reciproco <u>in</u>choatum fuisse, quod

Verum est, admirandum magno opere non est, quod etiam
post servi interitum sine culpa debitoris contingentis ab actio-
tio ex poenitentia inchoanti creditori decernatur, siquidem
nulla naturalis aut civilis obligatio obstrictus adversus dan-
tem, atque ex secutione ipse se non obligat dantis, sed acci-
pientis duntaxat l. cum [illegible] et idem cum seq. de pact. l. 7 § penult.
et ult. de donationibus

Quaestio nova, et pariter vera in-
terpretatio adversariis [illegible] ubi de Stichi sponso
responso resultat ut resolutio apparet et ut ultimus. Speciem
tracta ambo cum Ulp. propositam l. ... § qui inno[illegible]
de condictione causa data, quo loco docemur, quod si quis certum Sti-
chi domino non dederit, sed duntaxat promiserit, ut Stichum
post certum tempus manumittat, interimque Stichus
sine culpa domini moriatur, futurum esse, ut Stichi do-
minus habeat actionem praescriptis verbis, sive certi condictionem gene-
ralem. Et de hac tamen generali condictione, non de condictione ob causam
dat. ad rem pertinentem intelligendum est ubi condi-
tio apud Ulp. cum ut post Fortun. Barth. et Cujac.
adnotaverunt Faber in rationalibus ad hunc § Curtius lib.
conjecturarum Paul. in l. 5 de praescript. verbis ut ex promanu-
missione promissam a promittente exigat. quod Stichus sine
culpa domini mortuus, pro manumissione habet, proinde
quasi manumissus causa completa est. cuius decisionis in-
sequenti propositionis facilis resolutio ita mihi est, ex iis, quae dixi-
mus ad § 2, nimirum dominus Stichi eius damnum, atque
interitum iactura passus est propter promittentis, quae utique
et pacto iactum dilatus libertati iniecit. in cuius dilatus
interim uxorio Stichus mortuus est: sin promissor dilatus
libertati non iniecisset, dominus servi eum Stichum manumis-
sisset; quod futurum erat, ut Stichus iam manumissus domi-
no suo non periret, vel saltem futurum erat, ut dominus
Stichi servum distraxisset, et pretium lucraretur argum.
in dictis l. si pecuniam § § ult. de condictione causa data

Casus datus

Quocirca in hijs terminis, ut casus ab ulpiano proponitur, quamtumcumque facilis resolutio est, maior tamen difficultas [illegible] insurgeret, si creditoris promissor, pure promisisset, ut sticum pure manumitteret, in qua specie si stichus sine mora, et culpa domini ante manumissionem periisset, tunc quaereretur cuius periculo periret an domini, an promissoris, in qua specie nos innitentes respondemus, s. lege ipsam, quod ad § si stichus supra respondimus, ita stichum non domino, sed potius primo promissori perire, adeo ut post servi interitum sine culpa et mora domini contingentis actio praescriptis verbis [illegible] generalis, seu edictio ad pretium rei promissae servi domino competat. Ratio diversitatis assumi ex eo potest, quod rei certae promissor nudo pacto promisisset, ita ut iure tantum naturalis non civilis obligatio existat. Porro adversus naturaliter debitorem obligatus nulla civilis actio efficax est, lex in pri. et § ex nulla de pact. lex naturales 10 ff. de o. et a. lex fideiussor ubi naturales de fideiuss. Neque dici potest praedictus obligatus naturalis ad statum obligatus civilis elevari, ubi nulla est promittentis, aut domini culpa. Verum tamen hac ratione non obstante, verius esse iudicamus, ut mortuo sticho debeat tamen hijs terminis cum domino actio praescriptis verbis, seu edictio generalis decurrit. Ratio est, quod promissor propter suam naturalis obligationem semper est in reali, et praesumpta mora, ubi pure promisisset, cum statim, et sine dilatione cum tamen sua obligatione naturali solvisset, servum etiam celerius manumitteret, quod futurum erat, ut interim manumissione domino non periret, quocirca interitus damnum etiam hac ratione propter promittentis contingit, quia ab obligatione sua naturali non compellatus debuit statim fidem promissionis exsolvere, ideo quod conventionis naturalis promittentis obligatio propter moram promittentis ad efficaciam

civilis elevari, quod et in aliis speciebus docuit Azevedo in tract. de mora cap. 3 n. 4 Vincentius Cabotius lib. 2 disp. p. 1 cap. 29. 9. et

Subiicies forsitan parem esse utriusque contrahentis moram. tametsi debuit emptor dominus eius status manumittere, quia venditor vel promissor illum statim tradere. Porro in pari culpa melior est causa possessoris argumento l. in pari causa ff. de regulis iuris l. 9 ff. soluto matrimonio. Cui argumento respondemus culpam utriusque naturalis, et moram aequalem non esse, imo totam moram realem, aut praesumptam se habere ex parte promissoris, qui ab obligatione naturali interpellatus debuit rem promissam statim tradere ~~emptori~~ emptori, cui res vendita, et sine culpa venditoris, tradenda pertinet. emptor nam ab obligatione sua naturali interpellatus debuit statim offerre pretium, ut hic emptor statim acciperet: propter obligationem igitur naturalem, ex utrinque veniens mora emptoris pretium statim non offerentis non refertur propter obligationem naturalem principaliter: sed propter naturalem obligationem. Ratio est, quia obligationis civilis emptoris principaliter non fundatur, nec quod principaliter specificatur a fide, et veritate emptoris sed a civili efficacia venditoris, actio namque civilis in proprie formali (ut cum logicis loquamur) essentialiter exsecutio eius, quod debet, quae in proprie formali non dicit fidem et veritatem emptoris, sed solum dicit efficaciam exsecutionis venditoris: quo circa mora emptoris essentialiter specificatur a fide et veritate ipsius emptoris; quia fidem suam exsolvere festinanter debet l. non amplius ff. de ... natalis ff. de ... regulis iuris l. naturalis 20 de ... et ait, quia ratio fidei et veritatis ab obligatione naturali principaliter interpellitur. quae est vinculum pudoris humani l. sicuti §. 1 naturalis dissolvit a fraudis nato est, moram realem, aut

praesumptam

Presumptus secreptus emptoris tenere; q licit non
alit non alit venditoris ad praestatis mercis obligari;
nisi prius pretium offerat, aut satis factio praesulat.
by tul 23 offerri debeat emptori. Falimus denique
circa hunc articulum obstare gravis ... ing penult. e
de contrat. ob causa; supost Domin. suppsedemus q
lib. 2a ment capit. 22 illum dissertissime explica-
vit, et Faber lib. 4 de errorib. capit. 9. pulsa-
vimus tandem cursus nostri metam supergit ut
Deo optimo Maximo gratias
Referamus, qui nobis haec
Otia fecit; et
Dei parens absque
omni labe
concepta anno
millessimo
Sexcente
ssimo sex
tessimo

Cap. 23.

De essa donationis in particulari.

Exposita donationi extra in communi seq. ut de ea in particulari disputemus, et cum sit datio requiratque translationem dominij in primis inquirendum est utrum requirat acceptationem ex parte donatarij? N. 1°
Quaestionem hanc valde intricarunt Auth. nri. dum illam nimis perplexe versant nos ex variis locis ... urebit decidemus.
In primis statuendum est liberalitatem non posse acquiri nolenti l. hoc iure 19. § 2. ff. tit. donao quae est beneficium, quo donator meliorem conditionem donatarij facit, in quo genere beneficiorum semper retinendum est non posse in invitum conferri l. invito beneficium l. invitis 156 ff. de reg. iur. ubi notant Cagnolus, P. Fab. et Iac. Gothofredus expresso in tractatu ... de acq. per alterum dom. n. ... deinde quia ex donatione nascitur obligatio antidoralis, qua donatarius obligatur naturaliter ad remunerandum beneficium l. sed et si lege 25. § consuluit ff. de petitione hered. sed nemo non obligationem recedit invitus d. l. invitus 156 in fine et quae ibi notant quod invito donatio non possit acquiri. Quare si donatio inter praesentes peragatur vix potest esse ulla difficultas, quia si donatarius renuat accipere donationem nihil actum est; si illam acceptet statim suum effectum sortitur; si vero taceat, habetur pro acceptante quia in rebus commodis praesumptio iuris est ut qui tacet consentire videatur, quamvis actores nri dicunt tantum acceptationem videndi Covar. in c. 1. ... 3 p. n° 19. Tom. de Mat. ... Malti ... Hermosilla glos. 1 n. 21 in l. 4 tit. 4 p. 5.

N. 2°. Difficultatis quo pondus est quod qui donatur non est donatarius vel
talis est qui consentire non posit velut infans amens et similes vel
Corpus mistum ut colegium eccl.a etc. An tunc necessaria sit acceptatio
ad complementum et perfectionem donationis et volunt [illegible] doctores
per acceptationem dominium acquiri [illegible] [illegible] Videlicet [illegible] in l. absenti
10. ff. U. in pris [illegible] recte absenti donari posse, superius
nos dicimus per nuntium sive [illegible] ut scribentem ex causa donationis
res quas apud se retinebat. Docet [illegible] ex facto donatarius
donatus per dictum [illegible] res quas apud se [illegible] donatarius fuerit
vel quod non acceperit res [illegible] per nuntium quas doctrinas
Amplificat ad servum donantis quod tunc [illegible] acquisiverit
[illegible] et donationem acceptaverit nam ipso servo donatio
facta sit [illegible] statim transferendi dominium quod in casu
illius acquiritur etiam ignorante et invito [illegible] ex [illegible] ne
[illegible] acquirendi [illegible] momento quod tempori
ni [illegible] posit credere l. etiam 32 de acq. d. l. servum
62 de [illegible] ex h. l. sic exposito tantum quatenus non est donatarius
acquisitionem ex causa donationis donec acceptet donatarius [illegible]
quos terminos acquisitionis ex mil. etiam 4. ff. h. tt. l. nec ambigi 6.a
C. eod. tt. l. quedam. [illegible] de r. vin. Non tamen quatenus non est perfec-
ta donatione in est liberalitati ex parte donatoris nec posse
ab eo interim revocari.

N. 3°. Hec premissa cum ex recte perlabuissent Inno-
centius et Ostiensis immutantes et transferentes illa ad causam
donationis beneficii ecclesiastici dubitari ceperunt an donator
collator ve beneficii ante quam donatarius vel collatarius acceptavit
illud, posit mutare voluntatem et donationem vel colationem
revocare Hostiensis sequens Inocentium sequens censuit ex
parte donatoris esse perfectam collationem ante acceptionem collata-
rii [illegible] locum non posse revocari [illegible] nisi terminus prefixus sit ad acceptandum

quo casu

quo tamen q̄ sciat Collatarius, ut clauat, tenetur repudiare. Lex divina confirmata et canonizata fuit a Bonifacio 8° in libr. sexti. l. 12. de preben. in sexto. Unde ibi glosa, quae est doctissima qui tiq. detentiori e. quaz illa vero ubi loquatur de liberalitate in absentem collata re et facto vere mediante Collatione, et prouisione, de qua infra Coliteram et decedit non est interi locus penitentiae, aut Reuocationi. Cum quo specie non est temere confundenda, quae proponitur in leg. 2a §. scilicet si quis 6° h. tto in qua qui pecuniam mihi donare volebat dedit illam Curam Extraneo ut ad me perferret in hoc casu donatio fit per viam Mandati, suo ut diximus per podor o. por Mandatario; et imperfecta est liberalitas donec Mandatarius exequatur Mandatum et rem perferat ad donatarium; quia perfecta sit interim Mandator, uerique donator decedat et si postea Mandatarius rem tradat donatario non transfert in accipientem dominium, ut ibidem dicitur et in leg. siquidem 8a C. de o et ac. q. Morte Mandatoris finitum Mandatum fuit l. inter causas. 26 in prin. ff. Mandati § Recte inst.a eodem titulo. Itaque cum liberalitas Mandato accedit sumit naturam ab ipso mandato nec ante perfecta dici potest in ee liberalitatis quam Mandatum ipsum expletum sit ut docet cum aliis noster Arroia l. 2 obseruationum lib. 1. Cap. n.° 18. ideo ut finitur Morte Mandatoris, sic et finietur cum Reuocatione re integra et ante expletum Mandatum, qui e etiam modus finiendi Mandati d. § Recte cum similibus, si vero qui ad absentem rem donatam defert, non est Mandatarius donatoris, sed simplex nuntius, quia donatio statim perfecta fuit non adhaeret donatio mandato, neque ad eius implementum sumit perfectionem, ideo statim perficitur in ee liberalitatis ad leg. absenti 10 h. tto

licet n. acquiratur donatario dominium donec ipsi tradita sit ut dixi. Quam differentiam textuumque expositionem primus et in Novatione n. inducto s. acceptam fero Auurero in d. §. siquis donationis verbo pecuniam dederit Gabrielo Castr. Cumano et Orsanio in dic. §. et in d. leg. 10. cum quibus agnoscunt Covar. in Aub. de ttt. 3a §. n.o 20. Sanchez de Matrimonio li. 1. disp. 6.a n.o 6 et 7. et n. obscure Molina de iust.a et iure tract. 2o. disp. 266.

N.o 4 Sed ne textuum nos ignoretis doctrinae causa eos expresius explanabo. tunc censetur donatio statim facta et in acceptum collata et nuntius tantum destinatus transportatione quoad verba instrumenti de presenti sint et sonant ex ipsa persona donatoris nec requiritur nuntius est pro re quam nudo ministerio et iuxta hunc casum accipiendus est textus in d. l. absenti 10. quando vero dominus mandatum dat textuo ad faciendam donationem mandatarius ipse ex sua persona facit donationem implens mandatum d. leg. 2. §. siquis. ideo in illo textu n. dicit consultus si quis donans sed donaturus quia n. donat mandans, sed cum dat donationi futurae tunc enim profuit donatio cum mandatum impletur; et optime docuit Salzedo in d. l. siquis 8.a C. de oblig. et act.bus Nostramque doctrinam expresso tradentes Paulus Castrensis in d. l. absenti 10. n.o 7. Lu. Sanc. d. disp. 6.a n.o 7. Hugo Grotius hactenus recte disputans li. in decisione n. recte li. 2o de iur. belli et pacis c. 11 §. 17. inquia. in specie et nobilis et notanda differentia inter mandatarium donatorii ad donandum et mandatarium donatarii ad recipiendum quippe mandatum donationis expirat

Compleat si revocet et donator decedat antequam impletum mandatum scilicet et res donata ... ut ... postea tradat ... scilicet leg. ... pater ... Menoch. ... leg. 2.° l. hoc ... seq. ... 3.° ... alleg. ... l. si ego ... § desinit 1.° de ... ... Cap. ... Exp. ... l. 2. ... 3. ... n.° 5. ... tradita a donatore facta sit mandato ... prius a donatario ... tradi... dominium ... cum ... mandato ... posset antea ... dominij accipiat corporaliter ... vel ... donator decesserit ... ... Menoch. ... Marchig ... si uxor ... de donat. inter ... observant ... ... Suj... adducti.

Nec primi ... ... N.° 5
Mortis ... donatio ... ... ante acceptationem donatarij qua in re ... et ... donationem ... ante acceptationem nullius ... ut ... libitu revocari posit a donante ... Authores ... plures ... quos laudat cum ... ... gl.° 1 ... 4 ... 5. ... Hermosilla ... tom. ... Var. ... 3.° ... Molina ... Aldantes ... 4. de primogenijs ... 2. ... n.° 5. omnino ... ... Sanchez ... l. 1. de ... disp. 6. ... per tot. ... Molina d. disp. 263. et sequentes ... Valenzuela ... 119. ex n.° 5. Noguerol alleg. 22. ex n.° 6. et alleg. 26. n.° 133. stando ... ... quod ... vult alio obligari ... obligatus ex l. 2.ª tit. 16. ... ... Communiter Regnicolis magis ... donationem ...

factum ais ut statim incipiat vires sortiri validus
et ante acceptationem, nec posse revocari a dona-
tore donante nr. Covar. as. variar. cap. 14. n.º 13.
Alij quos adducunt ad Molina d. l. 4.º cap. 2.º ex n.º
58. et tutissimum in praxi magis quam verum, sentit
nr. Sanchez de regia granatensi decis. ex n.º 5. et
14. licet alia omnino etiam sit cum dictis gran-
gnatensium verbis quam Didacus Yanez de Faria
post multos quos laudat in additionibus ad Covarruviam
ubi proxime n.º 13.

N.º 6.

Nobis libera qui ab extrinseca
authoritate ne moveamur duo certant videnda primum
sit utrum iure libelli com. indigeat donatio ad sui effectum
acceptatione. Secundum an indigeat ex requisito
secundum cum rerum requisita supposita fuerit omnino?
Circa primum cum maximum et sapientissimum tradit
materiam Covarrubias Covar. 22. lib. cap. 28. et videtur
tione 43. et in alijs multis locis sentit ita Alter
tutum et nove omnino et ita tenet in l. si vero
§. §. sed et si Marito 3.º de iure liberorum. quod
est de eo qui accepta donatione a liberto, quod
non habebat agere post quam experiri neque in-
vertere adversarijs cap. 6. experiri pro Cuiacius illa verba, liceri
si unus libertus donavit, ille accepit. Unde sic infert
Cuiacius sine acceptione non est donatio sed non est
necessario consequentia unde quatenus exprimit ex-
necto patrimonium donationem, quia ita ... a-
bro donandi, in eo considerabat, agebat
(quisque an videretur agnoscere traditus esse suum
dei, quia de re quem ... posse ... reposita dona-

(tionis

tionis acceptione. Possem ego adducere in vulgandis textum Pomponij in l. ult. de legationibus iuncta leg. 4. § 1. de Captivis in quibus deditus hostibus a feciali patre ve patrato quia legatus hostium pulsavit ve insulto Senatu cum hostibus pacem ignominiosam fecit; non censetur deditus, donec ab hostibus acceptus sit et pulcre asserta quae ubi Ciceronis in topicis ad Trebatium. 1. in loco ab Etymologia ibi quo in genere etiam Mancinij causa defendi potest postliminio rediisse, deditum non esse, quoniam non sit acceptus: nam nec deditionem nec donationem sine acceptione intelligi posse. Verum nec exemplum nec Ciceronis testimonium sententiam hanc probant, quia in acceptum appellant, quem populus in recepit sed expresse ad deditores reddiri non vero illum qui adhuc in via est, et de quo nescitur an sit recipiendus nec ne. Ergo cum dicit Cicero donationem nullam esse sine acceptione significatur evanescere liberalitatem si repudietur a donatario, quod est certissimum. Videnda in quae notavi libro primo de interdictis et relegatis capite quarto et libro sexto opusculorum in capite primo ex numero septimo et nuper etiam versans cultissimus et elegans iuris consultus Dominus Nicolaus Antonius libro primo de exilio capite octavo p. totum [illegible]
[illegible]
[illegible]

etq quod in d. l. absenti et in d. l. nec ambigi; quia utrisque dixi tantum denotant ante acceptationem donatarij non esse consumatam donationem in esse acquisitionis: Nos vero disputamus utrum sit perfecta in esse liberalitatis adeo ut non possit interim revocari durante pendentia acceptationis donatarij

N. 3. Cum igitur quaeri forte non posset ex ullo textu acceptationem iure civili exigi, dicamus quod non obiecere putavit summi iudicij doctor Covarr. post Cashenum et Rubeum in d. § 3 sub. de test.[is] N.o 20. in novissimis editionibus seq. ut videamus an ex natura sua donatio sive liberalitas requirat acceptationem, qua in re Soto li. 3. de iust.a et iure q. 5 art.o 3.o trepidanter loquitur. 1.o enim in vers. posterior de luo docet donationem non pertinere ad genus commutationis ad quod pertinent contractus, deinde in vers. de donatione dubitat utrum requirat acceptationem ex natura sua, cum quis aliquid donat inscio donatario? docet quod posse revocari quia donatio ex natura sua dicit relationem ad acceptionem, et propterea consequenter imperfectam esse ante acceptationem, cuius opinionem secuntur Sanchez ubi proxime et Grotius d. li. 2.o Cp. 11 ex n.o 14. postea parum consequenter concludit si absenti facta sit solemniter donatio coram testibus standum esse iuri civili et arbitratur neque in foro externo neque in interno posse revocari sine donatarij consensu ex quo apparet virum longe eruditissimum et in iure nostro omnino non mediocriter versatum sensisse ad perfectionem donationis non requiri acceptationem iure civili romanorum et hoc amplius etiam secundum ius naturale non posse revocari donationem non acceptatam si de ea et de animo deliberato donandi plane constet, disputavit etiam de hac quaestione P. Molina dec. tract. 2. disp. 263. circa medium et post quem eius omnino supponit

de iure

[illegible] domane acquirere dominiumq ut acceptetur qd
est e Lextus ut nuper dixi [illegible] quod dicendum est stante
in solo iure naturali siue ex natura donationis dicendum
iure [illegible] habere ad hoc ut donator teneatur [illegible]
[illegible] donatarius ut acceptet nec enim obligationem ex
acceptione sed ex sua liberalitate aut [illegible]
[illegible] quare contra [illegible] supponit donatio
nem [illegible] de acceptione secundo dicitur
secundo est idest antonomastice quod acceptor [illegible]
[illegible] donatione qua [illegible] effectus [illegible]
[illegible] fuit in pro donatione ut [illegible]
[illegible] quo [illegible] est et illa [illegible]
[illegible] idest petit acceptationem [illegible]
donatarius [illegible] conservatur [illegible]
[illegible] acceptet [illegible] petit accep
tationem ut [illegible] valeat [illegible] pro qua sent.
alegat [illegible] fortunius et [illegible]
[illegible] colligit quippe [illegible] acceptatio [illegible]
voluntatis [illegible] acceptatio
[illegible] negotiatione qualis est emptio et [illegible]
[illegible]
[illegible] donatio [illegible]
[illegible] acceptatione [illegible] liberalitas [illegible]
[illegible]

[illegible] nec iure na N. 8.
turali nec iure ciuili [illegible] donationis ad sui effectum [illegible]
est liberalitati [illegible] acceptationem sed [illegible]
est ex [illegible]
est [illegible] acceptatio [illegible] facilius
[illegible] secundo [illegible]

Voluntate expressa donatarii dr. ... ap. authoribus quos sup. adduxi

n° 5. Siclimodo etiam revocabilis ee si Tabellioni accep-

tetur nomine absentis licet quin motus donationi celebratus

fuit cum multis quos refert D. Salgado in laberinto cre-

ditorum in 2. p. c. 26. ex n° 37. Si enim sine acceptatio

valida est multo magis valebit quali quali adhibita acce-

ptatione, ut subditur favore piae causae absque acceptatio

firmatur ea [illegible] claro [illegible] donatio quaest. 12.

Molina [illegible] de primog. [illegible] n° 58. et addentibus utrobique

quod si [illegible] donatio perfecta [illegible] ex sola liberalitate for-

tam non [illegible] pro ea quae in favorem religionis ecclesiae causae fit

[illegible] ex l. si quis [illegible] 43. de relig. Placet [illegible] sent. [illegible]

[illegible] 23 ex [illegible] 42 n° 16.

quod docent [illegible] in l. [illegible] argentum 37. [illegible]

[illegible] ut [illegible] maneret dona-

[illegible] obligatus donatione absenti facta [illegible] obligatio-

nes [illegible] quae acceptet absens quod acceptatio

n. desideratur et [illegible] utraque voluntate con-

veniente fiat pactum sed potius ne resolvatur [illegible]

pendet donatio quam [illegible] ex sola donatoris volunta-

te valeat [illegible] ad sui perfectionem desiderat

acceptationem donatarii sed quod [illegible]

[illegible] valere [illegible] absentes [illegible]

stipulatione vel traditione quamvis [illegible] con-

5. firmationem adquirendi [illegible] perfectionem libe-

ralitatis [illegible] perfectio [illegible] ac tradita

[illegible] minutio qui [illegible]

[illegible] donatio [illegible] absenti [illegible] sed quia

[illegible] nihilominus [illegible] quae

requirat ad valorem donationis acceptationem quidem [illegible]

Francia

in francia ut ex authoribus gallis testat. Nx. Covarr.
d. 3. p.e Rub. de tt. nu. 17. In Lusitania de qua [illegible]
facit idem Molina d. disp.e 263 in princ. dicendus esse
ante illam nihil valere donationem et acceptationem n. [illegible]
tate ex natura rei statio est quia tunc lex dat formam actui
q. per forme consultanda aliter gestum. Et dum 1.o p.e tract.
Academici de oblig.e tract. [illegible] postulat illam conditio-
nem sine qua n. valeat ut dixit Molina qua defi-
ciente deficit in totum actus ipse, quod et hac inspectione
omnino sufficiat

11 Seq. videre an donatio sit contractus ex — nu. 7 — Utrum donatio sit contractus
solius tui liberalitatis, quam [illegible] ex superiori obliga-
[illegible] contractus pro [illegible] requirit [illegible] ex utraque
parte [illegible] de pactis [illegible] aliter [illegible] pro quo si [illegible]
[illegible]
[illegible] ex sola voluntate [illegible] donatoris et
[illegible] ex [illegible] argumentis [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ubi superius [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] obligationem [illegible]
pura donatio sit. Igitur quando donatio [illegible]
[illegible] speciem contractus [illegible]
ex l. [illegible] de [illegible]
[illegible] contractus [illegible]
[illegible]
[illegible] sunt donatio et contractus [illegible]

Verum judico quod prius docuerunt Ant. Fab. et alij quos laudavi lib. 2. opusc. Sens. 1a. C. 5. n.o 19. et 20. quod etiam nuper defendit lib. 3.o de agri cum lib. C. 21. ex n.o 8.

N. 10. Multi V.o sunt qui contrarium tenent videlicet donationem contractum esse alij dicunt esse contractum nominatum ut emptio conductio et similes alij existimant esse contractum nominatum ex quibus Cony Speculatus li. 1. de pacti C. 4 in princ. n.o 2 et 24. qui aguter fundare intendit esse contractum innominatum, et postea li. 3. C. 3.o q. 3. ex n.o 11 multos etiam refert Julius clarus li. 4. Sent. verbo donatio q. 1a. et ibi addentes qui contendit esse contractum nominatum et proinde revocari non posse donationem sed perfectam. Varie tamen senserunt qualis contractus sit, aliqui quos refert et recitat Pich. [illegible] in tract. n.o 17. et Remirus Florentilla l. 1.o glo. 1a. ex n.o 3. tit. 4. pars. 1a. [illegible] dicunt. adhuc Vela n.o [illegible] et Flaviy d. volumine 2.o Select. disp. 19. Sen. 4a. multis Sileni senserunt factum fuisse donationem contractum aliendi posquam destitiot ut nullo genere ex causa liberalitatis facta production actionem d. l. si quis argentum 35. § penult. C. h. tit. verum dices attente legem non deesse authores apud nullos inveni. Ratione a priori quod persuadeat alij vel hodie tenent donationem esse contractum.

N. 11. Utrum V.o tamen in [illegible] de h. tit. ubi dictus docet cum qui promisit procuratione ex causa donationis, si mora faciat in [illegible] usuras non deberi, quod dici valde [illegible] equitati consentaneum esse. Nec ex liberalitate sua gravet et quia numquam inferiori usuras liberalitati. de usuris

et addit

Et addit hic Verba Max.e cum in bonae fidei contractibus donationis
spes non deputetur. Ex quo sic inferunt donatio non est ex con-
tractibus bonae fidei ergo stricti iuris. sed aliter animadver-
ti valde periculosum esse et inefficacem hanc consequentiam, quae
desumitur ab antecedentibus negativis in particulari: minime
enim sequitur hoc non esse quod erat illud quod ut philosophi
dicunt non probat hoc esse quod ab hoc elongat abesse. Unde hinc
facile eluderet vir negando cons. Nihilominus agnosco,
et pridem agnovi aliquem esse sensum illa; qui depromitur ex illo
verbo promisit ex quo et ex subiecta materia apparet loqui
de donatione, quae incipit a promissione, sed lege de stipul.
ex ea donatione fit ut vidit Gifan. in sub. ff. h. tit.o
n.o 2 [illegible]. Nam licet ff. nulla alia promissio ex ea
donatione efficax erat nisi per stipulationem facta quae alie
2 in h. tit.o de don. quambas ergo utr. ex trac
promissione post moram deviserit usuras donatorio negatur
deberi dispositione Max.e, primo quoniam Max. ipsius donatio-
a se coniicit quod iniquum est ut quis propter liberalitatem suam
fortunam gravaret; 2.o respicit modum spei, formam dona-
tionis ponit et ait quod spes quae donationi de qua consu-
lebantur non deputet inter contractus bonae fidei spes licet
donationis fuit stipulatio quae stricti iuris est l. quinquaginta
de V.O. Concludit quod ex eo contractu usuras post
moram non deberi ut neque debentur ex ceteris contrac-
tibus stricti iuris leg. 3 C. de usuris.
Allegat Dom. Fer. N. 12.
de Mendoza d. n. 24 et sequentibus multa alia du-
[illegible] ut puta donationem esse contractum, velut
in lege contractus 22 C. de fidei [illegible] ubi [illegible]
definit esse contractus, quae inscripti fieri placuit inter partes

n. pxiz cencui effectos quz semper in mundy redacta sit
et exempli loco enumerat donationis transactione factas
q donans vit Ctracty numerat. Oños d. L. 3. G. 11. Resp.
n. apelari donationz Ctractz q de [illegible] p [illegible] ad emptio-
nem et venditionz quz solutz n. perpio. Ego dixez donatio-
nz simpliciz meng, quz non ee nec apelari Ctracty in d. leg.
L) sed donationz negotialez, quz licet admixtz negotiis [illegible]
in d. l. Aristo 18. h. tt. quam licet vit Ctracty retulit legz
donationz quz li n. semper [illegible] Ctracty est. Deinde
ante [illegible] omnis donatio, quz [illegible]
p stipulationz celebranda erat. Et pridie dixi quo
casu donatio dr Ctracty, qua p Ctracty per [illegible] et quod
magis est dicit Ctracty donationis, qm sit stipulationis [illegible]
causa p fra qd [illegible] stipulao [illegible] qualitatz
a donatione q in suis spebz pbans elegant. tx in leg.
qui ex donatione 22. ff. quid quod 33. h. tt. L. maritz
§ 4. solut. matr. L. [illegible] 29. § [illegible] l. cy. ex causa
30. L. [illegible] § 1. [illegible] 29. in fin. cu leg.
seqti de [illegible] l. si titz 33. de novat. L. [illegible]
28. de reg. iuris [illegible] omnibz quibus dicit stipulatio
celebrata ex causa donationis, quaest [illegible] amplis
quz [illegible] potest, qd n. respicit ad fra stipulationis
sed ad causa p quaz fuit interposita, quia de causa
ipsa stipulao dicit donao et distiguit ab stipulatione
in omni [illegible] alia causa celebrata. Et
in hoc sensu donationi apelat Ctracty in l. si do-
natiotis 2. C. de [illegible] leg. 6. [illegible] quis 8 in pxio C.
de [illegible] 30. [illegible]
C. de litigiosis, quz [illegible] a [illegible] in [illegible]
G et 1a. [illegible] in leg. donationes 29. C. de donationibus
Inter.

[illegible] pars dotis fauor, q. tanz quat imperatori, Regiq.
pone [illegible] irreuocabiliter donare. Obstante Matrix
Nec [illegible] habilis [illegible] principi [illegible]
donationi in hac firmitati [illegible] [illegible] [illegible]
ab Agentibus celebrati; sed [illegible] [illegible] ee [illegible] [illegible]
Uxor Ubi [illegible]. Adonden [illegible] explicatione [illegible] de eleg.
luna. [illegible] obs. ca 35. Costa in § cum in bello scho-
lio Ult. [illegible] [illegible] Ca. 3 n.° 5.

N.° 13.

Maiorz difficultatz
[illegible] Argu q demum [illegible] [illegible] [illegible] sup.a n.° 26.
Ex [illegible] Nouissimo. Post [illegible] sella primo [illegible] de
donando [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] leg. Ubi inf.a
[illegible] n.° 16. q donaᵒ q incipit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] e. [illegible] [illegible] clausa interp. [illegible]
Argentz 35. § sed [illegible] S. c. h. tt. Jase in § in
[illegible] n.° 66. Inst. de act. Ubi [illegible] N.° 42.
[illegible] li. 5. [illegible] Cap. 9. n.° 8. in fin. [illegible] l. 1 § Ca. 22.
[illegible] [illegible] [illegible] 6. Et D. P. Barbosa l. 4 3 p.e n.°
2. et 3. sol. matr. D. Ford. de Mendoza li. 3.° Ca.
9. Ex n.° 13. Aul. Clarus § Don. q.e 32. et alios
[illegible] appellare donationz [illegible] celebratz pactz legi-
timz, que legitimz [illegible] [illegible] obligationz ef-
[illegible] ad agendz l. legitima [illegible] [illegible] [illegible] in ap-
pellauit [illegible] [illegible] [illegible] Verz [illegible] Utrumque
[illegible] [illegible] [illegible] potestas, [illegible] Esset [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Nec pactz ee legitimz
[illegible] [illegible] [illegible] post [illegible] Ex [illegible] sup.a addi-
to [illegible] lege [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
acceptionz ex parte donatarz [illegible] [illegible] [illegible]
Sed in Repudiationz [illegible] [illegible] [illegible]

donat vel liberali vel liberali promissio. Nec enim donatio
spei sit. Sed h[ec] de huiusmodi donatione que incipiunt a
traditione et que incipiunt a promissione subsecuta postea
traditione, ergo quod dicitur de una de alteris dicendum erit.
Ex quo consequimur nec esse pactum neque contractus quia
non requirit substantialiter ut valeat ex utraque parte
concurrentem consensum: acceptatio enim donatarii non in-
tervenit ut valeat promissio sed ne destruat.

N.º 14. De pollicitatione

[illegible] 14 Illud facile
patet, quod valde obscure tractant omnes iuris inter-
pretes in quo et quatenus distet pollicitatio a pacto. Di-
ferentiam satis distinctam apposuit Ulpianus in leg. 3ª de polli-
citationibus ibi pactum est duorum consensus atque conventio,
pollicitatio vero solius offerentis promissum. Scimus est
pactum [illegible] constituitur in esse pacti quam si
formetur conventio utriusque paciscentis, quam interveni-
re ab initio ex utraque parte substantialiter requi-
rit. Pollicitatio vero statim vires sumit ex promis-
sione offerentis, nec requirit acceptationem ex
parte eius cui fit nisi ad consumationem acquisi-
tionis, non ad sui perfectionem. Itaque pactum est quasi
genus [illegible] contractus, pollicitatio vero est ex genere
liberalitatis ut donatio; ideo sola voluntate libe-
rali perficitur, non ex acceptatione eius cui pol-
licitatio fit quare ab eo acceptata nihil habet
commune cum pacto ut donatio acceptata nihil
habet commune cum contractu. Scripserunt [illegible]
sit [illegible] docissimi Machiavelani [illegible] qui per me
Mendoza lib. 2º [illegible] parte Cap. 9 Ex n.º 10 1159
ad Ferrer Maximo Numero [illegible] Palladanus

Li. 2º

126
147

tr. 2a. Rec. Gotrd. Ca. 3 ex n.o 4. et 3. et aly qui
de minimis adducit Hermosilla in leg. 1a glosa
1a n.o 3. Veri inquo differat tit. 4 part. 5a de
promissio [illegible] donationis facta pollicitatio et
votum tantum differunt ratione cuius in quam
liberalitas consistant non in genere liberalitatis.
Si enim Deo offeratur, sanctis aut pauperibus propter
Deum nuncupatur votum l. 2a. § voto et seq. ff.
de pollicitationibus pro cuius illustratione adveni
isti cum in recitationibus ad legem Vix certis
ff. de minoribus Petrus Sabadi de minoribus Cap. 3.o per finem
Collectoris videns in annotationibus posterioribus ad d. tit. 3.
Albarat. ad Domelium lib. 12 cap. 24 lex C. Valenc. li.
3.o Illustrium 2 f. de acquirenda hereditate ex n. 43. Pro
in lectura ad eundem titulum cap. 14. ex num. 31.
et pro Institutionis quibus modis re contrahitur obligatio
ex numero 118. et per factum Aquorum [illegible] qui
si Cristiani duorum [illegible] arrogabant homines dona ob-
lata vel promissa principibus dicebant vota l. unica C. de
oblatione votorum lib. 12 Vincta ibi Amaia n. 19 [illegible]
de Auro Coronario lib. 10. si vero promissio facta fuit
patriae aut Republicae appellatur specialiori nomine polli-
citatio ut signanter dicitur in tit. de pollicitationibus
quod si privato fiat, dicitur promissio ex causa donationis
di leg. Si quis argentum 34. § ultimo quae verba alignate
veniunt in significatione et nuda pollicitatio pacto
nudo accipitur in leg. vide 5a 6. de contrahenda et com-
tenda stipulatione l. Sciendum 19. § dictum ff. de
edilicio edicto. l. pollicitatione 3a. C. de donationibus ante
nuptias.

N. 15.

Ex iam longi pectus appares Non posse revocari ab heredibus donationem vel promissionem factam ab Authore sed posse tenentur heredes tradere quod ex sua donatione Author promisit. Item si promissio facta sit tertio et in decedat infamia devenit donationem in forma tuaer dum et tradita res est et praeferatur ad absentem donatarium quoniam iam perfecta est in et liberalitatis ut saepe dixi. Vero post mediam incipit a promissione quia effectum est statim promisso tenet qui donatorem, et praebet acquisitum donatarium, quod ad heredes transit ad quod forsam singularis sed diverso est textus in leg. Si quis argentum 35. § ultimo Cod. hoc tit. Cuius postrema verba sunt. Res que donatas in omnibus supradictis casibus non solum eas dum supersunt sed etiam rerum earum aestimationem reddere compelli non tantum hunc in quem donatio facta est, sed etiam eorum heredibus in promissionibus factis celebratis. Aliud ex principalibus Institutionibus circa heredes constitutum fuit Nempe ut ipsi perficiant, vel quintam patrimonij partem dare patiant. Qui pueblis vel si filij sint deviant leg. Pater 6. ubi extat exceptio l. ex pollicitatione ff. l. si quis 11. et leg. pauli de pollicitationibus, Verum hec providentia specialissima fuit circa pollicitationes neque ad donationes extensa fuit Argumento ex leg. quod non ratione de legibus cum similibus. Que doctrina convenit cum supra tradita num.° 9. Nempe donationem semel perfectam non posse revocari: ex ea enim per consequens deducitur heredes Abstrictos manere et ad heredes transire eos donatio quaesitum, quare qui dicunt donationem esse irrevocabilem

Ante

ante acceptationem donant [illegible] sententiam [illegible]
defendunt [illegible] tit. de [illegible] 83. [illegible]
[illegible] cap. 13 [illegible] n. 1 [illegible] Mattia [illegible]
[illegible] cap. 2 num. 77. [illegible] autoritatibus [illegible]
de [illegible] et [illegible] tract. 2. disput. 264. [illegible]
[illegible] concl. 6. donatio [illegible]
[illegible] et matrimonio [illegible] num. 5 et 6.

Promissio de donando [illegible] M. 26.
[illegible] nec [illegible] producit actionem [illegible] alia
deliberata promissio sive gratuita sit [illegible]
lib. 5. compilationis. Quenam sit [illegible]
[illegible] Nobis placet communi sententia
nempe [illegible] condictione ex lege [illegible] C. R.
obligatio [illegible] Atque [illegible] quo [illegible]
[illegible] experiundum [illegible] conditione ex
lege [illegible] unica de condit. ex lege quod [illegible]
[illegible] generaliter [illegible] donatio
[illegible] Ubi [illegible]
[illegible] et [illegible] in [illegible] si quis [illegible]
[illegible] Vincenti [illegible]
[illegible] contractus; [illegible]
[illegible] Communis [illegible]
[illegible] obligationem [illegible] obligationibus [illegible]
[illegible] causa [illegible]
[illegible] donationi [illegible] a promissione [illegible]
[illegible] constitutione [illegible]
[illegible] ad agendum et producit conditionem ex
lege [illegible] quod [illegible]
donationi est leg. cum [illegible] § [illegible] ff. de [illegible]

[illegible]

[illegible] inter [illegible] Martij [illegible] Regiae [illegible]
[illegible] [illegible] ... Alternam [illegible]
Urbe Contra [illegible] non [illegible] l. dies [illegible]
§. cum [illegible] contra [illegible] non videbit con=
sequentiam [illegible] actis [illegible] urbis. Ergo
[illegible] cum [illegible] ex plu=
[illegible] quas [illegible] seu [illegible]
[illegible] videntur [illegible] ab. [illegible] d.
[illegible] hoc [illegible]
[illegible] scripta [illegible]
noluit comprehendere.

§. 17.
Utrum donatio sit iuris gentium.

[illegible] Seq[uitur] videre utrum donatio iuris
gentium an civilis sit, quae [illegible] indigna ut trac=
tata [illegible] post
[illegible] de usucap. [illegible] et [illegible] genus acquisi=
tionis donatio sicut usucapio iuris civilis est. ut ipse Im=
perator [illegible] antea [illegible]
[illegible]. Ergo et donatio
adstringitur hoc arg. §. ult. [illegible]
[illegible] utrumque [illegible] civilis [illegible] alius
[illegible] civilis [illegible] acquirendi [illegible]
donatio [illegible] civilis
acquisitionum fuit. [illegible] contrarium ex iure gentium
[illegible] donationes [illegible] liberalita=
tes. Ex quo [illegible] donatio est virtus [illegible]
[illegible] quae [illegible] dona=
tiones [illegible]
[illegible] hominum [illegible]
et si [illegible] §. [illegible] de [illegible] Sed
[illegible] posterior est donatione [illegible] tempore quo

mihi

~~mihi~~ ~~et donatio exit naturalis, quia [illegible]~~ ~~beneficium est et in eo beneficij praemij donationi sed.~~ lege interdictum. Ita [illegible] ~~sed beneficium~~ [illegible] ex iure gentium. Atque hoc docemur in leg. 2. eod. tit. ~~[illegible]~~ de decendente de donatio porrexerunt, quia Inst. in § [illegible] traditionibus. L. in. ~~[illegible]~~ dicit nihil est tam [illegible] quam [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] voluntatem domini suum in alium transferre sed [illegible] nihil magis [illegible] quam ~~[illegible]~~ causa liberalitatis, quam homo exercet sua sponte nulla necessitate [illegible] ~~[illegible]~~ provenit hoc ratio transferendi dominij de iure gentium

In qua quaestione decidenda placet et ut plenius mihi placere scilicet cum ~~[illegible]~~ origine in iure gentium respectu ~~[illegible]~~ peculiari in ea qua est. dom. accepit a iure civili. Ita Otom. in ~~[illegible]~~ de don. ca. 2. et Cuia. 20 obser. ca. 24. et quem trepide Orfan. in Rub. h. tt. ex n.° 8. dum a solemni traditione facta fuisse iure civ. existimant. Pr. in rub. inst. h. tt. a n.° usq. ad num.° 12. trahens causam huius sententiae a fa qua accepit donatio ex lege Cincia; quae fuit sua sedes ~~[illegible]~~ ad Pon. li. 5. ~~[illegible]~~ 2. n.° 13. quem spec. tt. ~~[illegible]~~ inferat et dese nihil audeat. Pet. Gundeling li. 2 de iure novissimo ~~[illegible]~~ 3 ex n.° 13. petit [illegible] a nova fa qua donatio adcepta fuit ex novis constitutionibus civilibus in quo abundant fere omnes instit. [illegible] et merito quia illa de qua ius civile ~~[illegible]~~ ~~cum egerit~~ ut sudra et informia prolixit, restringexit et amplexit peculiaribus constitutionibus

N. 18.

quadrin[illegible] virginis et quadragintis [illegible] [illegible]
[illegible] urbium. Sic de U[illegible] in primis [illegible] in [illegible]
[illegible] vid. [illegible] tit. [illegible] de patr. potest. [illegible]
[illegible] Ca. 6. Et nuper in adversariis [illegible] 16. [illegible]
Ergo ad cohibendas [illegible] largitiones tot [illegible]
constitutiones [illegible] quae [illegible] [illegible] Romanus
ut de nulla alia [illegible] [illegible] genere magis
[illegible] curae [illegible] in [illegible] [illegible] modo [illegible]
argumentum. Id in sequenti Cap.e [illegible] faciemus.

Caput 3um.

A. 18.

Summa huius Cap.i

Ad Txu in l. Aristo ff. de donat. tit. gener. ad rubr. C. de donat. qua sub modo, et conditiones fi- ciunt et ad rub. c. et ff. de condit. causa data causa non secuta

Et ad Rub. ff. de praesc. verb. et ad const. Diui Marci de seru. venditis ut manumitant.

Et ad famosum txu in l. quoties 30. d. donat. que et ad txu in l. qui Romae 122 § Flauius ff. de verb. obligat. et txu in l. Stego § in principio et § 1. ff. de iure dotium so- lemni commentario

Postquam

superiori anno generalia quaedam fuere donatione dicta etiam specialia in fine donationis quae locutus meus iniiciet nomine numine. ut praesenti hoc anno donationis sub modo, et si dicendum fit, quae locuti sumus in nostro anno, ad tractatus annum quae sunt ... praestabat, qui anno praeterito, aut liberavit, aut assumeret universalia quaedam ... varia in iure ... commentatione huius tractatus, illud duntaxat praefamur, quod natus est, ... specimen ... articulo, quo nullus est in ... ignotior, atque in ipso obscurior.

Docet Ulp. in ... in l. ... de donat. ... donatio admixta vult ... ut factus admixtus habeat, idest ... effectus donationis habere negotium et talis causa donandi admisceri, ut quamvis ipsa ex tali donatione quatenus donatio nec ... negotium sit propter causa donatio est. non ... ... et modus adiectus, ... habere ... obligatus ... ... inde ... infert ... ex donatione ... quatenus donatio ... tamen ... est obligatus non ... ex causa aut sive modo ... ... de donat. ... obligatus ... civilis, quatenus in modo, et causa ... ... modo ... de hoc adiecta negotium inter donatorem, et donatarium ... totus hic tractatus ... est ex ... conventionem ... nostra ... iuxta Barth. ... et Castren. apud ... lib. ... var. cap. 14, ... exempla ... et 2 tractat. et mox inferius dicemus. huius autem ... pondus atque momentum clarius evadet, si animadvertamus donationis effectus substantiam ex duabus circumstantiis conflari: Prima est ut donatio nullo iure naturali civilique cogente ad donandum ... l. donari ... l. ... ... Secunda circumstantia est, ut donatori donatarius nullo iure naturali, aut civili ad aliquid dandum faciendum obligare ... intendat, l. hoc iure ...

§ penult. et ult. de donat. l. interdictus 24 ff. de precario l. 9 ... § ... desertus l. ... ff. de donat. inter viros; cum ipso, qui donatarium accipientem donatarium ad aliquid dando, l. faciendum obligare vicissim intendat, contractus potius quam donatio gerit, siquidem tale donum in radice pure liberalitatis non fundat, quin imo pro fundamento atque finali causa id ipsum assumit, quod a donatario vicissim dari, aut fieri intendit dict. l. 9 § penult. et ult. ff. de donat. l. senatus 35 § ... vers. qua ... ff. de mortis causa donat. ex quibus duabus circumstantiis liquido infertur primam Aristonis conclusionem veram esse in eo quod donatio, sit pro donatione modalis, quatenus donatio est, neque obligatio nasci, neque negotium geri, haec omnia paria omnino sunt, negotium non geri, atque obligationem non nasci: sicut, et haec contraria sunt negotium geri, atque obligationem nasci, ut eleganter dixerit Donell. lib. 12 comment. cap. 16 ex l. si in area 33 ff. de condict. indeb. et l. ... § ult. ff. commod. faber de erroribus decade 45 error 9 ... in l. interdictus 24 ff. de precario.

Ad haec 2a conclusio ex Aristone relata hoc pondus atque momentum habet: sit quod quamvis ex donatione, quia admixtus contractus habet, obligatio non nascitur quatenus donatio est, verum tamen ex modo, et causa adjecta obligatio naturalis, et civilis in donatarium generet: quippe propter causam adiectam inter donantem, et donatarium contractus saltem innominatus celebrat, cuius ratione donatarius accipiens, ad id ipsum vicissim obligatus, quod in modo subiecto deducit, quod liquido patet in exemplo ... proposito, donavi tibi servum, ut per quinquennium tibi serviret, eo tamen modo adiecto, ut post quinquennium eum manumitteres: in hac specie, et

donatio

Donatio modalis donatio causa mortis equiparat, quatenus donatio causa mortis possit revocari, et ... ita donatio modalis ... donatio ... ex l. senatus 35 § ... de mort. caus. donat.

De servo donato, et post certum tempus manumittat

donatio perfecta est, atque etiam contractus innomina-
tus, quia quatenus servum tibi tradidi, ut per quin-
quennium serviret, donatio perfecta est, quatenus
autem illum modum adiecit, ut post quinquennium eum deberes
manumittere, contractus est innominatus do, ut facias.
Utriusque autem actus expressa indicia apud Aristotelem
existunt. inprimis non quatenus hic actus donatio est
neque negotium est, nec accipientem donatarium obligat.
siquidem donatarius durante quinquennio neque ad ma-
numissionem servi, pacto praescriptis verbis obligatur, neque
ad restitutionem servi ex capite poenitentiae, neque ad manu-
missionem ex capite condictionis ob causam non secutam obligatur
quod litteraliter docet textus ibi non posse ante quinquen-
nium agi, quae oratio omnem donatoris actionem intentionem-
que intra quinquennium removet, non alia ratione nisi
quia intra quinquennium solius donationis, et non contrac-
tus intellectum illa servi traditio habet, removet
inprimis textus conditionem ex capite poenitentiae, quia in do-
natione perfecta poenitentia non admittitur l. perfecta
4. C. de donat. quae sub modo. Baptista Caccialupus
in tract. de pactis q. 6 n. 33 Bald. in eod. tract. n.
36 Cost. lib. var. cap. 14 n. 9 Donel. lib. 14 comment.
cap. 27. et ibi Ost. lit. C removet deinde textus intra
id quinquennium conditionem ex capite causae non secutae
quia donatarius intra quinquennium in mora non est,
tandem actionem praescriptis verbis textus removet, per quam
donator donatarium ad servum manumittendum
intra quinquennium cogat: alioquin donatio diu adhuc
intra quinquennium solius donationis intellectum habet
pactis praescriptis verbis revocaretur quod fieri nequaquam

post dictis p(rae)sertim

Ceterum hic ubi actus donandi est intra quinquennium revocabilis, nec obligatorius est post quinquennium tamen ratione modi, pactique subiecti donatarium accipientem obligat, itaut deinceps non donatio, sed actus innominatus do, ut facias intelligi habeat, vindeque donatarius post quinquennium et civili actione praescriptis verbis, scilicet observatione non secuta donatori tenebitur l. 9 C. de donat quae sub modo l. cult. C. de rerum permutatione l. legis 9 l. cum res 22 C. de donat l. 9 hereditatis C. eo tit. l. 9 et l. 9 dictis, de ... obtinet, itaut nisi suo tempore servum manumiserit, pacti praescriptis verbis ad manumissionem donatarius cogatur naturalis ... praescriptis verbis, Per actionem inqua praescriptis verbis ad manumittendum cogatur, quippe in hac specie, quae cum Aristone specialiter tractamus recepta communiter est constitutione divi Marci C. de qua inferius ... agemus ... locum non habere, quae servus donatus et venditus eo ~~vendito~~ pacto, ut manumittantur in libertatem ipso iure eripit, illud signanter vos observare volumus, monemusque, ut primo mentem conclusio Aristonis, quae docet donationem, quatenus donatio est obligationem non producere non ita a vobis accipiatur, quasi Aristo vellet solam donationem, quae pura est, et non modalis obligationem non producere, quae immo conclusio ita intelligenda est, ut Aristo dixisse vellet, eam donationem modalem, cuius pactum subiectum ceterum modum

adiiceat

Adjectat obligationes non habere, ne rescindi gen[er]i. Alioquin
nisi in hoc sensu accommodaretur actus est de gratia et
pondere totius [illegible] et de donat[ione], quae sub modo, at-
que etiam de innumeris iuribus, quae non de puris, sed de
modalibus donat[ionibus] loquuntur, atque effectus donationis
Jurisconsulti et Imperatores appellant.

5 Iam vero postquam
ostensum nostrae certa conclusio explicata est, vera
eius ratio explicari commode non potest, nisi ipsius
rationis veritas et adiutorius rationis dubitandi exprimatur,
quam propter ut quaestionem hanc tam generaliter
circa omnes donationes modales, quam specialiter circa
determinatam [illegible] exemplum tractemus circa
donationem servi donati, eo pacto, ut post quinquennium
manumittatur, operae pretium est iure consulti
conclusionem in principio relatam circa omnes donationes modales
generaliter accipere, itaque prima conclusio vera verbaliter
est, quocirca si tibi sub hac forma donavero, dono
tibi centum, ut salmanticae iuris civilis addiscendi causa
[illegible], et ita dono tibi centum, ut eis nuptiis, in dotem
constituas; denique donatio omnis modalis hanc substantiam
habet, ut quamvis donatio accipientem non
obliget, nec obligare intendat, proindeque nec donatorem
poenitere potest [illegible] de donat[ione]
quae sub modo; [illegible] quatenus certus modus et pac-
tus subiectus donatario imponit, eum obligat, ideo-
que si donatarius modum non impleverit, parata
est donatori, eiusque heredibus, lacte praescriptoribus
[illegible] conditio ob causam non secutam, ut donationem redicant

6 Alter vero dubi-
tandi ratio a qua doctores [illegible] ipsi egerrime
se expediunt sumenda est ex ratione [illegible] damus
§ 2 [illegible] si summa [illegible] § 2 de [illegible] indeb. et [illegible] demons-
tratio [illegible] § [illegible] [illegible] de [illegible], et demonst

etiam si fuit etiam dedonat. Primiry illa est nonminus vera, quae nota distia in causa modus est praeteritum tanquam praeteritis dationibus, et traditionibus adiectus, at est in causa modus vel futurus, tanquam futuris dationibus, et traditionibus adiectus, ut sit motus, causa vel praeterita, tanquam praeterita dationibus adiecta faciat perfectum, et consumatum donatum, motus vero, causa vel futura, tanquam futura dationibus adiecta faciat; perpetuo contractus innominatus, do ut facias adeo, ut nec perintellectus quidem substantia donatis accipientea datur possit. quae certa causa futura personae accipienti imponit dicto § 2 dict. l. § 2 dict. l. demonstratio L 17 § 4 tuncita ly hoc iure l. § penultimo ult. Glos in l. § sexus 7 de postul. Glos in l. 2 § ult de donat Alciat l. 6 L de V.S. nº 30 Geminian. et Francus in cap. cessante extra de appellat Bald in l. si repetendi C. de condict. ob causam Hieronim. Sigas de pensionibus eccles. q. 22 nº L cum sequentib. Donel lib. L 4 comment. iuris C. Lo Tiraquel. in tract. cessante causa in prin. ratio autem differentiae apud enarratos auctores obscura non est, siquidem causa praeterita, tanquam praeterita dationibus adiecta, non vero non est causa intrinseca finalis datus traditus vel, quae imo causa est dumtaxat impulsiva, quae etiam si falsa sit donatum non vitiat, imo solius donatoris pure intellectus exprimit ex allegat iuribus, si non tibi dederim mutuo hac causa adiecta; quod matrimonium contraxisti, quod negotia mea curasti, tametsi nec matrimonium contraxeris, nec negotia curaveris datio subsistit, quia praeterita causa, tanquam praeterita apta non est, ut sit causa intrinseca finalis actus traditus, sed solius impulsiva, id est cum donator ex deliberatus animus ceperit ex sua conscientia mihi donandi, occurrit tamen etc.

quod ergo

Quod et ego negotia eius curaverim, quod matrimonium
proxime contraxerim, quae causae donatoris animum non
tamquam finales, sed tamquam impulsivae eum mo-
verunt, ut liberalis animus, quem iam conceperat, pro-
vocarent, accelerarent, ut citius in liberalitatem prorum-
peret; in qua specie causa finalis donandi nul-
la alia fuerit quam beneficentiam donatorii
vel sic donari quia dedonat, causae autem impulsivae
quae liberalitatem cum conceptam maturaverunt causae
ille praeteritae sunt, quae utique impulsivae, atque ex-
trinsecae, tamen si etiam existant donatione perfecta intel-
lectus non vitiant, quae in eius praecedunt, quoni-
am donator ex sola beneficentia finaliter motus, tamen si
causae enarratae non existant, erat etiam alioquin dona-
turus dicitur quod vult et dedonat, per quam rationem dona-
tae falsae causae praeteritae legati, quia donata sunt, non
corrumpere, si quae talem, quod falsa demonstratio et demonstr. ibi
uti sapienter interpretatur Cuiac. post Barth. causa prae-
terita, ut praeterita legato tamquam finalis causa non
cohaeret, quia cum legatum sit donatio ab beneficentia testa-
toris proficiscens, sed institutio delegat nulla finalis causam
praeter beneficentiam habet, atque ideo causa praeterita
potius esse impulsiva, non tamen nunquam finalis
accedit ad haec quod donator, qui si causae praeteritae loco
in ipsa causae conceptae potius enarrat, quam disponit,
potius ominiscit, quam paciscit, potius loquitur, quam
imponit, quod in inquirendis legis dictis de
edicit. Edict. utique haec forma conceptio doni, quia ma-
trimonium contraxisti, quia negotia mea gessisti, ad enarrat
potius quam ad eventus spectant, ideoque donator
sub tali forma accipientem non obligat nec obligare
intendit. superest ergo, ut ex tali forma donandi
confecta donatio sine negotii vestigio oriatur dicitur tam-
quam 2 dicitur in summa de 2 de sedit indebiti

dict. q. 27. d. 2, et lo. cit. late 72 q. 4 de 2 dict. et de mory.
Quibus plane inficiandus non est causus donandi prae-
terita tamquam praeteritas posse esse per eos, quas causas fi-
nalis donationis si hoc spectabit ad eadem dicta q. 72 q. 4 in fine
de 2 dict. et de mory. tamen si hoc sine dubio non careat
ut docuere Donell. lib. 14 comment. cap. 10 in fine Bart.
in dict. lg 2 § ult. ff. de donat.

Haec cum ita se habeant circa
causas, modusque praeteritis dationibus et traditionibus
adiectos, contraria ratio narro evincit, ut causa, modus
quae futuris dationibus et traditionibus tamquam futu-
ris adiectas purae donatis intellectus obruat, atque so-
lius innominati contractus intellectus induat, quippe in hac
donatione, dono tibi haec centum ut creditoribus meis respon-
deas, donator quidem sub hac forma donat in ipsa modo, et
causas futuras exprimit non enarrat, sed disponit, et praecipit,
modusque imponit, ut evident apparet in toto tit. ff. et C
de condict. causa data, atque in toto tit. ff. de praescript. verb. lg ult.
C de rerum permutat. lg 2 lg 9 cum vulgat. C. de donat.
quae sub modo. Si vero si donator in ipsa traditione volunta-
tem [illegible] causam alteri accipienti donatario imponit, ipsa
met datio, atque traditio per causam intrica finalis suo
accipientis implementis recipit, hoc autem quod admo-
dum ab intellectu liberalitatis longissime distat, lg 2 ff
de donat, ita ad intellectum contractus innominati clare ut
facies proxime accedit, tota enim huius contractus substan-
tia in eo consistit, ut traditio, etiam in [illegible] ser-
veritas accipientis obliget ad implementum modi, et finis
ad quem traditio ipsa finaliter dirigitur lg 2 lg 3 in
princ., et lg si pecuniam in princ. ff de condict. causa data
lg naturalis § [illegible] de praescript. verb. lg iurisgent. §
vero si [illegible] ff de pactis Capialupus in tract. de
pactis qu. 6 n. 41 Bal. in eod. tract. n. 39 Donel. lib. 14
comment. cap. 20 Vunchaca controver. usufrequent. lib. 3

cap. 20

cap. 59, atq. dysceptation. cretti lib. 2 § 12 n.° 75 cum sequentibus Mendoza lib. 3 de pact. cap. 7 n.° 5 Suiatio § quod Pauli in leg. cum suis §§ de praescript. verb. quia non ratione fieri poterit ex liberalitate natq. datio illa servet, quae in radice beneficientis quoque cuiuscunq finali non fundat, sed potius in implemento accipientis, quoque in fine suo quiescit. aut quarat fieri potest, ut innominatus contractus, datio illa non sit, quae ex intent. dantis, et accipientis id procurat, ut accipiens ex parte sua id ipsum quod factus est adimpleat leg. hoc iure leg. § penult. et ult. ff. de donat. Ex ijs prius d.

contractus donationis clarius id appareret, quod sit difficile donationis modalis substantiam ita explicare, ut ea a natura innominatorum contractuum subducamus eadq. que in pura linea soluti beneficij ita salvemus. utrumque quae genus modalis donatio est, non magis obligatio contractus, quae in pura, et simplici donatione, de qua post liberalitatis exercitius. Doct. docent donatoris magis donatarium quam se metipsum dilexisse leg. i de donat. § senatus § fin. de mortis causa donat. quae probatio tum certissima alioquin sit, etiam Doct. de fine cognita, ac inter pactibus tum nris loquuta est, et primus sunt tali huius modalis donationis substantiae ad ob generaliter quae sevissimus inter partibus visus est utrumque intelleixerit, aut quod monstrat pro sententia lib. 14 omnino. Donec cap. 2 lib. 1 atq. etiam illustrissimus omnibus nostri status contractus facile dicendo Roma. Lucrent Sanctus de San Pedro, in sua manuscripto tractatu loquens super lib. 49 de erroris errore et modalis donationis explicat. (...) donat obcausas futuras longe plus facit, quia, quae dat obcausas modus qui sequuntur non dumtaxat ob modus futuros, unde cum fine finalem causam dandi habet ob accipientis obligationem, ad vicissim dandi, aut faciendi, proinde omnia requisita

innominati contractus de utraque parte currunt, habet unum ante implementum suis p[re]tendi, habet deinde actum p[re]script[is] verb[is], ut morantis adversarium, ad dandum faciendum vel coerceat: habet deinde condict[ionem] ex capite causȩ non secutȩ l. 3 § 2 ff de [illegible] et l. 2 ff de [illegible] causa data [illegible] l. § 2 [illegible] ff de p[rae]script[is] verb[is]. Ceterum, qui donat ob causam, modum q[uo]d futurum: duplex donanti finalis causa habet, altera p[rae]sentis, altera futura: p[rae]sens causa est animus liberalis, qui in ipsa voluntaria traditione [illegible], suumque q[uo]d effectum sortit, futura v[er]o causa modus est ille est, qui lex [illegible] gravamen imponitur [illegible], atque ex eo [illegible] donatarius pendet. Porro hic modus futurus, qui adhuc pendet, substantiam facti donati, neque delet, neque obruit, q[uo]d Faber tam a priori, quam a posteriori p[ro]bat, in primis a priori, q[uia] liberalitas, et beneficium iam assumata fuerunt in ipsa traditione: animus non liberalis, qui dato tempore [illegible] in ipsa traditione executionis habuit, deinde p[ro]bat a posteriori: q[uia] q[ui] donat ob causam interim pendente causa non potest ex capite p[ro]nitentiȩ repetere, ut in [illegible] l. 6 § 2 ex p[rae]ssum est, et in l. 2 et l. C. de revocand. donat. l. [illegible] C. de donat. quȩ sub modo. Nimirum liberalitas et beneficentia iam assumata, quȩ p[rae]sens dicta donatis causa p[o]enitentiam cohibet l. 2 ff de donat., q[uo]d modus ad[illegible] effectus, qui adhuc pendet, nec delet, nec obruit [illegible] donatus [illegible] p[ro]pter assumata iam causa donatis p[o]enitentiam removet, aliter atque in eo qui non donat ob causam, sed solum ob causam dat p[o]enitentia non removetur, dum adhuc causa pendet ex allegat[is] iurib[us]. q[uo]d longe plus facit, qui donat ob causam, quam ille, qui dat ob causam, [illegible] nec modus, nec obligatio donatario imposita donati substantiam obruit. Ex his colludit Faber bene omnino stare juxta Aristotelem, q[uo]d si donatio admixtum habeat negotium nullam obligationem involvat

quȩ tenus

quatenus donatio ejus obligationem importet, quatenus negotium, etc.

9 Etsi quaestio speciosa donationis modalis explicatur ratione, satis in culpate authores suos sequacesque fefellit, nostram nunquam fallet, qui animat veritatem ejus in ipsa supponitur, quae in ipsius terminis implicatis involvitur, atque Aristotelis mentis praedictae finalis sequitur ab Aristotele inter comparatur donatio modalis duas habere causas finales, alteram praesentis liberalitatis, alteram futurae obligationis, et etiam nos sumus Aristotelem negaturi, atque comparatur implicat enim evidenter donationem in radice liberalitatis fundatam, habere posse, aut praesentis aut futurae aliquam causam finalem, et multo minus illam, quae accipientis donatarii obligationem importet, uti fatetur ipse et Aristoteles negat quod non [?] alicubi [?] donatione [?] de causa donationis; neque quod refert, quod in propria ad donandum vocabulum donator assumat, si re ipsa aliud facit, et ibi abutitur ex aspectu [?] in lege si tibi 20 ff. de reb. cred. Del. in contract. de pactis n.o 40 Alciatus in dict. leg. 20 ff. de reb. cred. Petrus Barb. in leg. 34 solut. matrim. n.o 8.

10 Iam vero

ejus speciosae fallaciae tam opinionis radicem fortius amputemus, et primum si donatio illa, quae admixtum habet negotium, pro finali causa partiali praesentis donatoris liberalitatem habet, atque etiam pro finali causa partiali habet futurum donatarii gravamen, ut ambo sciens volumus, quod in prima traditione id in ipsis sit, quod substantialiter facit donationem, quod praeterea id in ipsis sit, quod substantialiter facit contractum innominatum do ut des, do ut facias, ut sic donatio ejus ex sola conventione non constat, donatio enim non est conventio, sed realis traditio, uti infra huius tract. ... periori probabimus ex ... de donat. ... de donatione causa ... observat ...

cap^{le} 22 et pluribus alleg. Quare si negotium contractus est innominatum est donatarius ex eventu non obligabitur ex interventu rei, atque reali traditione quae eventus modalis respective neutrum ex contrahentibus, ante alterutrius inchoatam obligant ... ex placitis de rerum permutatione ... mutuo ... sed ... veniat in causa ...
pactis nec credimus fabrum aliquem ex his sumptionibus in-
ficiaturum eius non est gravitas, et assumptione docet
de erroribus ... decadentes erroris ... Baldus in tract.
de pactis n° 40 Capialuppus in eodem tract. q. 6 n° 26 Men-
chaca de successionum creat. lib. 2 § 22 n° 59 ubi vero si ad
donationis substantiam non sola conventio, sed necessaria
traditio desideratur, atque etiam ad innominatum contractus do
ut facias, do ut des non sola conventio, sed rei inter-
ventus idest traditio requiritur necessario ... infert
unum eundemque numero traditum, qui in donatione moda-
li intervenit, esse substantialem liberalitatis, atque
etiam esse substantialem contractus, quod ... et ... inex-
plicabile, et etiam incredibile, quia non creat ... unus
actus ex radice bene ... quia accipiens gram-
... intendit ... hoc iure ... penult. et ult. ff. de do-
nat., aut quis explicabit illius individui actus naturam
cuius ratione donator in re donata donatarius ... bene-
ficentius magis, quam se diligit, nec in eodem actu magis
se ipsum ~~donatar~~ quam donatarium ... negotii diligat,
gat, quod ... in l. 9 ff. de donat. ... ... senatus ...
35 § 2 ff. de mortis causa donat., quod ... ...
tum decidendi ratio ... in supposito, quam ... im-
plicat ... in ... ff. de mort. causa donat.
et l. ... ff. de reb. cred. hanc rationem notant ...
natam, quae sive ad persuadendum sive ad arguendum
decretoria est.

Iam vero ... haec opinio fabrican-
te opere nobis displicuit, supponimus ut certum
donationes

donationis modalis explicatae dare ratis tenemus, in qua
tota Ari[illegible] resolutio salvetur. Cum nunc quarta huius
articuli explicandi ratio ex alio articulo pendeat,
quem doctores terribilem appellant, ideo facilioris ex-
plicatis gratia observandum est, quod inter plura pacto-
rum vestimenta, quae doctores comminiscunt in l. 1. legis
do et a[illegible] pactis, [illegible] in traditionibus ff de eodem, duo
sunt potissima nudi pacti vestimenta scilicet vestimentum
ex interventu rei, atque vestimentum ex traditione rei, quo-
rum similitudo, et fere identitas nata donationis moda-
lis articulis adeo confundit, usque a nata pactis innomi-
natis do ut facias, nullus doctorum adhuc extraxerit, ne-
que clare distinxerit, quod si penitus calluerimus hec
duo pactorum vestimenta quorum inter se distinguuntur va-
rios, aut saltem diversos effectus ~~[illegible]~~ producere, quaestionis
alta resolutio [illegible] evadet

12 Distinguunt itaque
hec duo pacti nudi vestimenta, scilicet vestimentum ex interven-
tu rei, atque vestimentum rei traditis, nimirum vestimentum
solius traditionis, ita vestit pactum traditionis adiectum, ut
duo negotia, duos quoque pactus faciat, coniuncta quidem propter
connexitatem, distincta tamen, atque ipsa essentia diver-
sa, ut in mutuo, in deposito, in commodato, si enim centum
mutua tibi dedero, et pactum incontinenti adiiciatur ut ma-
trituras, vel ut librum michi transcribas, confecto pecuniae
numeratio, traditio quoque in hac specie duo negotia, duos
quoque pactus facit, coniuncta quidem, sed terminata diversa alte-
rum nominatum scilicet mutuum, alterum innominatum scilicet ire
[illegible] traditis, et librum transcribere; scilicet tamen in hac specie
nominatus pactus, obligatio quoque mutui propter pecuniam
traditionis suam habet formam absolutam et consumatam
ad cuius perfectionem pactum [illegible] non indiget, quod tu solam
[illegible]tis causa; immo quod causa [illegible] non est, neque est causa parti-
alis, neque finalis pactus mutui, ipsum propter

sola pecuniæ numeratæ pro re stat, nullo alio in d[ict]o [illegible]
requisito [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
cred. quod adeo verum est, quod si vigore forma integrarent
partiales propter ipsam pecuniæ numeratæ vel [illegible] mutui
immiscere, ipsum corrumperet, quia quod perfectus et consuma-
tus est amplius perfici sine corruptione non potest l. [illegible]
[illegible] 4 C. de donat. quæ sub modo. iuncta l. [illegible] de
æstimatoria actione l. si tibi l. [illegible] de præscriptis verbis l. ult. [illegible]
de edictione [illegible] [illegible], quæ assumptio exemplis aliunde
quæsitis [illegible] [illegible] perfectis nominatis clare de-
monstrat, sicut fundus numerus [illegible] tibi vendi-
dero, et pactus instirent adiiciam, ut maturitis eas
libris transcribas, contractus emptionis ex solo consensu in per-
fecto, et mere consumatus est [illegible] [illegible] obligat [illegible] [illegible]
[illegible], quod te maturitate, libris transcribere, neque parti-
alis, neque substantiales integrales, neque causa finalis [illegible]
[illegible] vendition esse potest sine interitu, et corruptione contractus,
[illegible] de æstimatoria actione [illegible] l. de præscriptis verbis,
nempe negotio perfecto, et consumato, nulla alia forma
partialis substantialis, absque corruptione prioris negotii
imprimi potest [illegible] intract. de coherentia
pactorum n. 20 [illegible] in l. lege [illegible] C. de pactis, [illegible]
l. cum sequentibus Bald. in tract. de pactis n. 26 [illegible]
[illegible] ad [illegible] in l. [illegible] in tradidit 48 de pactis [illegible]
in l. [illegible] natalia § de præscriptis verbis [illegible] [illegible] Paul. l.

Est [illegible] [illegible]

sa plane traditio, quæ unus duntaxat [illegible] esse
naturalis facit, duos tamen [illegible] [illegible], idest vim, pote-
statemque civilis duobus pactis [illegible] quorum libet [illegible]
[illegible] naturalis initus obligatus [illegible] [illegible]
[illegible] tamen numeratæ ad vim civilis, utrumque [illegible] [illegible]
[illegible] primus pactus mutui [illegible] deinde pactus
adiectus, ut [illegible] eas libris transcribas [illegible]

[illegible]

Et plane coherentia, cuius ratione posterius pactum contractui perfecto nominato inheret vel civilis influit in secundis pactis, quod etsi nudis nascatur propter coherentiam tamen civilis calorem mutuatur lex iuris gentium § ideo imo lex in traddit 46 ff de pactis lex leges 10 de eodem tit de pactis lex certa 40 vero dicitur de rebus cred. cuius rei evidentissimus argumentus est, quod duplex actio civilis oritur de executione utriusque contractus nascitur, altera nominata ex mutuo, ut tantundem in specie mihi reddatur lex 2 et 2 ff de rebus cred. altera praescriptis verbis innominata ut plurimis eas, l. libris transcribas arg. ex ius fundit ... labeo scribit. ... de contrahen. empt. lex si convenerit 6 ff de rescind. vendit. lex 2 C de pactis int. emptorem in qua doctrina illud summo opere observandum est, quod quamvis potestas civilis ad obligandum exeunt unde debeat vel sit ex traddit. pecuniis, quae utriusque pactis tamen est lex in traddit 48 de pactis. pactis tamen ulla bra ... duo distincti sunt, quorum libet ad alterum non se habet, ita quae causa finalis, ita quae potentiale integralis substantialis, sed dumtaxat se habent occasionaliter, ita quia pro occasione mutui pactis subsidiarius incontinent adiiciatur, non ad implementum mutui; sed imo ad rem omnino diversa. quod non satis calluisse Capialupus vide... et allegatum ... 6 nº 42, dum docuit inter pactis principalem pactis quae subiectum ... causalitatis intercedere deberet, melius longe Baldus in tract. de pactis nº 29 et 33. qui loco docuit contentis hanc credo tibi centum, ut libris transcribas pro inde se habere, atque si dictum fuisset credo tibi centum et libris transcribas ... modus et in ... et ... deberet, quo duo, plura vel pacta subiecta ex traddit. rei consistunt. qua sic stat admissa nemo dubitavit duos pactis perfectos, pro coherentia traddit rei consistere, consentiunt Salicetus et faber ubi proxime allegati ... quaestio Da pi

inly exservas §4 mandati, et inde eo temp. e. g. vos § ulti.
ff de peculio id est curat in respectiue ad vobis. C. ad leg.
Cornel de sicariis, quo solo distinguit inter acquisitis
pactis que, nec ab aliis tamquam a causa, et tamquam
ab occasione dependent, que doctrina eadem est cum doctri
na Baldi sententiis ... mutui non esse causa, sed occasionem ga...
rat pacti adiecti.

Hec ex ita se habeant circa vestimentum
traditionis rei in pactis coniunctis, longe aliter se res habet
circa vestimentum ex interventu rei in contractibus innominatis
respectiue. Fatemur sane vestimentum interventus rei generi
ce sumptum comprehendere posse ~~int~~ vestimentum tradi
tionis rei de quo proxime egimus ceterum si vestimentum inter
ventus rei in pactis conexis circumscribatur ad contractus in
nominatos respectiue, cui circumscribi debet, longe di
versam negotiorum substantiam, atque diversos prorsus effectus
producit: quippe in hoc contractu innominato respectiue, do
tibi centum, ut librum mihi transcribas, interventus rei expl
inchoantis, et dantis nullum contractus perfectum, absolutum que
facit, nullum integrum contractus vestit quem immo contractus dum
taxat inchoat, non absolvit, nec vero qui dando incho
at, accipientem civiliter et naturaliter obligat lege vers. permu
tatio ff. de rerum permutat. leg. 3 C. eod. tit., leg. 7 in prin.
vers. subsit tamen causa ff de pactis leg. 5 § 1 vers. et hi
gens ff de praescriptis verb. verum in ista obligatione per inter
ventum rei vestita, contractus innominatus respectiue
nominatus est: eo ad hoc, ut sit respectiue, et ut ipse innu
matus iuxta utrius que ~~... ~~ pacientis mentem necessa
rie est ab utraque parte impletus esse, eo enim agitur, ut re
ciproce, mutuo que obligent: at ad hoc modalis conventio
dirigitur, ut implementum meum adversarii pactis natura
li, civilique obligatione destitat, rursus que adversarii
implementum, pactum meum vestiat, ut impletum etiam
positi poenitentiam cohibeat leg. 5 in prin. vers. ~~...~~
rest

nisi forte de addict. causa data lg si unde § 3 ff de pact.
hoc autem ferre nequaquam potest, ex in solventia solius
inchoantis, recessio non cuivis paciscentium obligatione
sultare non potest, nisi ex adversus implementi consuma-
ta reciprocitate resultet, ut eleganter docuit Castalu-
pus in tractatu de coherentia pactorum n.º 41 cum seq.
quentibus Bald. in tract. de pactis n.º 22 cum sequentibus
Castrensis in lg 9 Rom. 122 § fiavius de V. O. et ibidem
Jason n.º 21, Salizetus in lg legem 10 C de pactis
n.º 14 Butrigarius in lg pendenti 27 C de pactis,
quae doctrina tam quam nova sibi atribuit Menchaca de
successionum creat. lib 2 § 22 n.º 59 et 60, quae praequefal-
sa atque ambitiosa est, et huius doctrinae ratio, a pri-
ori est, quia tametsi in hoc negotio innominato, a contrac-
tibus, duo nacta connexa interveniat, quorum ratione alter
dare promittit, ut adversarius faciat, alter autem facere
promittit, ut adversarius det, unum tamen identicum nego-
tium respectivum est, promissionum utriusque praestatio finalis habet
reciprocum implementum alterius, quo circa nisi utraque
finalis causa respectiva impleat, negotium imperfectum
adeo est, ut neque naturalis aequitas, neque iurisgentium intrin-
seca iustitia, in pacto respectivo modalis subsistat, cum
contrahentes ad implementum attingat ante alterutrius im-
plementum, ita Bald. in tract. de pactis n.º 39 et in lg
cum 10 C de iuris et facti ignorantia lg sive 23 C
de transact. ex quo ibidem gravit ad practicam infert quod
etiam iure canonico, atque in foro conscientiae quilibet ex pa-
cientibus potest re integra recusare implementum sor-
tis respectivi modalis, atque etiam re ipsa non inte-
gra ille ex contrahentibus, qui prior inchoavit, potest
secura conscientia, sine iniuria iuris naturalis gentium, ibi quod
datum est, repetere ex cap. significantibus ante alterius
implementum lg 3 § 2 lg 5 in fine etiam de condict. causa
data, quae illatio sibi atribuit Menchaca ubi proxime

allegatio, ut revera illatio sit originalis Baldi, neque
huic illationi obstant tex. in cap. 1. extra de pactis, neque
iura regia ex cod. tex. deducta in lege 3 tit. 8 lib. 3 ordi-
namenti, et lege 2 tit. 16 lib. 5 recopilat., haec non iura de
pactis modalibus respective non loquuntur, sed de pactis
puris, uti ab omnibus nostratibus accipiuntur. Caeterum
cum haec iura in modico rigore interpretaverunt For-
tunius et Mendoza, ille in repetitione ad tex. in cap.
1 extra de pactis n° 35, hic lib. 1 de pactis cap. 4, indi-
cantibus prudentibus que scientiis miseram affligunt, cum
tamen et ratio et Baldi, et Ulp. authoritas, eorum scientiis
cedere debuisset, Ulp. non liquido docet respective
contractus commutatis, eiusque obligationis a re ipsa traditione
initium capere lege 1 verbo commutatio ff de rerum permu-
tatione. quo loci utrumque initium ex quo referendum est de
initio obligationis naturalis, atque ad initium obligationis civilis
uti cum Baldo recte censent Dutrigartus in lege petens
27 C. de pactis et Bartholomeus Socinus in rubr.
de V. O. quippe utrumque initium apud Ulp. de sola
obligatione civili accomodari interpretarentur Fortunius
cum academicis Papiensibus, at Senensibus interpre-
tati, durissima interpretatio est praeserti in contra-
ventis respective modalis, quia modus non ex defi-
nitione Bartholi ab omnibus recepta nihil aliud est,
quae in generata conventioni ipsi moderatio in tempus
dispositi effectus Barth. in lege 40 § ult. ff de condit.
et demonst. quae vero si modus conventi, atque dispositi-
oni ipsi inhaeret, utrique ita moderari necesse est, ut nisi
alter impleat, alter ex lurgent implere non cogat:
imo si alter impleverit, et alter moram traddat, po-
sit ille qui implevit propter substantiam modi repetere,
quo circa tametsi Fortunii interpretatio in pactis
puris tolerari potuisset propter tex. in lege 7 in princ. et in
fine princip. de pact., in conventionibus tamen modalibus,

respective

15 Respectivè toleranda non est. Adhuc sciendum est
circa modum praedictum explicandorum aliquam Bart. in leg.
recinlg [illegible] de dict. causa data doctrinae veniens modus
respectivè in utroque contrahente producere obligationem naturalem
respectivè eius non purus sufficient tamen ad impediendum di-
recte repetitionem inchoantis exceptionem poenitentiae, siquidem naturalis
obligatio effectus ipsius naturalis, et civilis ille est, ut retentionis ex-
ceptionem quae producat leg. in prin. de pact. leg. naturalis ff de
O. et A. leg. fideiussor § naturalis 4 de fideius. quod inde
repetitio in pacto innominato respectivo non nascit
ex defectu obligationis naturalis in persona inchoantis non dum
radicatae, neque nascit ex permissa poenitentia sui proprii
pacti, sed imo nascit ex liberatione adversarii, cui prius
datum est et non contrahentis inchoantis: neque facti sui, neque
naturalis obligationis suae potuit poenitere argumento [illegible] in leg. sicut
de obligat. et act. potest tamen eius poenitere implementis.
[illegible] futuri alterius contrahentis, qui moram adductam
siquidem poenitentiae, potest illum liberare a naturali, et civili
obligatione implementi futuri. Porro ratio respectiva illa na-
ta habet, ut sublatam per poenitentiam obligationem implemen-
ti futuri illius contrahentis, cui primus datus est, auferat etiam
indirecte, atque per consequentiam obligatio illius, qui prius
dedit argumento [illegible] in leg. ult. ff de acceptilat. et leg. cum emptor ff
de rescind. [illegible] vendit., quippe sublato implemen-
to futuro, quod est causa obligationis illius, qui prius incho-
avit, eius obligatio sine causa redditur, quod per [illegible] in leg.
[illegible] et toto titulo ff de condict. sine causa, qui modus dicendi
et [illegible] et Jasoni, et Fab. placuit de erroris decadentis
errore, Sed autem Socino, et Rutigario, et nobis non
placet, quia [illegible] quae [illegible] facti futuri proprii, vel alieni, nul-
la est poenitentia, haec [illegible] ad praeteritum facta, et data, ex [illegible] pro
datur, non vero ad futura [illegible] vel aliena, ut philoso-
phi, et theologi una limite fatent, illud etiam absurdum.

sequeret, quod si ita in contractu innominato ultro, citroque obligatorio
debuisset admitti, repetitio ex capite poenitentiae, si venditor vel emptor fidem secutus merces tradiderit, eiusque postea [illegible] poenitentiae ad obligationem pretii solvendi liberaverit, uti bene redarguit Bald. ubi proxime laudatus, hoc autem quasi absurdum patet in l. si ab emptore § de pact. l. 2 C. quando liceat ab emptione discedi. l. gratus C. de rescind. vendit. hanc Barth. sententiam eo libentius recensuimus ut scrupulosiorem sententiam laxaremus, quis sine offensa iuris naturalis gentium potuisset modali pacto respective naturalis, civilisque obligationis iure canonico in foro conscientiae denegare, quae tametsi Barth. diversa via incedat, ac incesserat Bald. tamen quoad conscientiae practicae iudicantium, et consulentium nihil discrepat, nec de repetitione ex capite poenitentiae utrumque admitti. Sed obiiciunt
urgentes ex hac natura contractuum respectivorum explicanda evidenter inferri contractus nominatos ultro, citroque obligatorios eodem cum innominatis respectivos natura habere, proindeque neque emptionem, neque locationem, neque societatem et similes, in statu solius conventionis naturalis, civilisque obligationis producere, imo quod normius est etiam inferri in enarratis contractibus nominatis locum esse poenitentiae tam in re integra quam re non prorsus integra, puta si venditor secutus fidem emptoris merces prius tradiderit. consequens autem sequentiis nihil falsius excogitari potest: [illegible] de obligat. consens. constant. l. 7 de pactis cum innumeris. Assumptio fere concludenter probatur. quia nemo sanus inficiabitur causam finalem venditoris esse pretium, et causam finalem emptoris ~~venditoris~~ esse merces. Rursus causam finalem locatoris esse mercedem, ~~et~~ causam finalem conductoris esse usum rei conductae, et sic de reliquis nominatis ultro citroque obligatoriis ~~[illegible]~~ in l. labeo l. 9. ff. de V. S. [illegible] sicut, quod nec tempore conventionis, neque statu [illegible] [illegible]

pter ta conventio intervenit mutua traditio pretii
et mercis, neque rei locatae, et mercedis statutae, ut apparet,
et quae inallegat iuribus iunctalegg ff. qui potiores
in pignore, lg. tal. LL ff offerri de act. empt. ff. venditio
tis de verb. divisit; ergo huiusmodi nominatae conventio ista
tu solius conventis non obligat, quia causa finalis non existit
deinde verus [illegible] purus non est; sed suspensus, quous-
que causa existat. tandem post eiusdem causas [illegible] re inte-
gra, quae re non integra, erit in eius locus poenitentiae, [illegible]
huius argumenti solutio, si [illegible] calluerimus praefecto differentiam
inter nominatos pactus ultro citroque obligatorios, atque inno-
minatos contractus respective penetrabimus = obiectioni itaque
respondemus conventionis nominatas ultro citroque obligan-
tium [illegible] nati, ut verus purus et absolutus eis inhae-
reat, ex sola praecognitione causae finalis futurae, quamvis non-
dum existat; ceteris conventionibus innominatis respective
ex sola praecognitione causae finalis futurae verus purus et
absolutus non inhaeret, antequam causa existat. ratio
differentiae est; quia postquam legislator civilis nominatas
conventiones in solo statu conventionis legitimavit, eisque ad [illegible]
[illegible]gium obligationis executivae civilis elevavit, ipsamet
causa finalis nondum existens eodem perfecto deliberatus
robore in verus consentiens natalis influit, ac si ea re-
aliter existeret; [illegible] illis verus [illegible] tunc perfectus
absolutus que facto, ratio [illegible] elegantissima est. quia pa-
ciscentes, qui sciunt, scireque debent causam finalem pretii,
et mercis ad [illegible] futuram immutabiliter exequendam esse
[illegible] manus regia, atque armatae legislatoris civilis [illegible]
solute movet causa finali nondum existente, ac si re-
aliter existeret, [illegible] vice causae futurae nondum ex-
sistentis adest de praesenti manus regia, quae causam ip-
sam finalem exequatur. hoc autem non ita accipiendum est ut
Barth. loquitur, a quo non multum distat [illegible] qua-
si manus ipsa regia in verus consentientis miraculose

influat, ex qz pure faciat, hoc m imprudent licit
uti bene reprehendit fortuniy; quz imorita accipien-
du est, quasi pollicaris manu regis presentis ipsamet
causa finalis nondum exsistens deliberaris, nemq qz absolu-
tis inrolantis oahentis influat, qa causa illa finalis que
invariabilit exstitura est eadem vi, et robore influit
ac si ea presens fuisset. nq qz nullo refert in causa
futura nondu qd exsistentis i om in mutabilit exti-
turam, at qz in causa finalis ia realit exsistentis. qo
pt in lyr pupillus de ~~dedit~~ estitione novat. Cui rei: conven
est in actibus ~~innominatis~~ ultro citroqz obligatoriis contra
sit purus, et absolutus, adeo dy stat intus solius conventi: de-
inde sequens est penitentie non esse locum q natalis obliga-
tio pura penitentiq impedit ~~~~ natalis ~~~~ deobligat
etat ~~~~ nostra pro natalis ~~~~ dicitur. lex 7 de
pact et lex 1 est ita ratio ~~~~ abempto ~~~~ de pactis
et lex et 4 de rescindendu, et in gratis ~~~~ lege 4
C cod. ~~~~, et lex 2 ~~~~ pro licuat abempto, et lex in primo
responso ~~~~ devers permutat ~~~~ nominatos
utriusq altero invito penitentie non admittere, modo res
sit integra modo non pretus integra: que cu ita sit in ha-
beant in actibus ~~innominatis~~ ultro citroqz obligatoriis
certe in nominatos contractus nata a fortiori persuadet pu-
ri consensus iure non inesse, dum adue stat intus solius conven-
tionis pendentis re integra, et ecexaltera parte inchoantis
non integra, penitentie locum esse, qa cu legislator civilis
conventionis non confirmavit, neqz ad statu obligationis exsecutis
qz civilis ~~~~ elevaverit, causa finalis futura nondum exsis-
tens in consensus pacientis debilit influit, que loco pen-
sis, dubiis qz reliquit, quoniqz ipsa finalis causa exsistat,
atqz ita intelligendus est ~~~~ in lege vero permutatio ~~~~
de rerum permutatione ~~~~ et lex ~~~~ in primo, et lex ~~~~ de codice
causa data, et lex in lege 7 in primo vero, si causa subest
de pactis, conducent ~~~~ pecunie 33 ~~~~
credit

creatis et b. in l. 4. quae res in pignori, ita Salicetus et Bald. in tract. de pact. n.o 39, et Capiscuquis in d. sect. n.o 22.

27 Sed antequam hinc discedamus abellendus vadit tuus et egregius Ida error Ferdinandi Bajquez Menchaca, quem ob excellentis authoris existimatus tanquam intriduna-bilis, quem inchoatis. pluq. iusto invalescere, scimus cum magno animarum periculo, atque iustitiae natalis civilis et canonicis dispendio; existimat hic author lib. 2 de successione creat. § 12 ex n.o 50 usque ad 56, existimat in quo poenitentia contrahentis non solum admitti debere in pactis innominatis modalibus respective de g. in l. natalis, de praescriptis verbis etiam admitti debere in pactibus innominatis purus non, ut rectius, de modo ad sui effectus aliud factum futurum praeter conventus desideret aplic. in l. quae operae, de verbo. tene. l. filius 4, quae res pignori l. 2 et l. de non numerata pecu. ita nr. subtilis argu. Menchaca dum actus indivisibiles supremam consumatis lineam non claudit, actus magis sit inchoatus, quia posterius praeter formam: ex supremo consumata linea sitat, quae per legem ut indig. ipsius lex dictum ex finibus quod verum. valere possunt quod sicut in pactis innominatis etiam pure contractis ad sui consumationem aliquod aliud externum opus vel conventus desiderat adiectus non est consumatus, sed tantum inchoatus, ab eo ut inferri non in facto est, ex quo in fructu inchoatu in his bus, quilibet ex contrahentibus ius habet poenitentiae civile, tam civilis, atque natalis, et canonica iustitia, succedente quippe non alia ratione in contractibus modalibus respective ab utroque, ut tacite ante utrumque contrahentis implementum, post alterius implementum poeniteri licet, nisi quod a nullus implevit, sola conventione neutrum obligat, sicut a d. inchoativ., ad inchoantis poeniteri licet, quod nec conventio utpote modalis exposita ... neque suis in lieventis ex obligare potuit, si dicitur d. ... ut te obligaret ... ad adversario ... ut et poeniteret ... quod ... nullus modis putat

Inchoata esse omnia pacta nuda, quae ad contractus innominatos perfectos diriguntur, vel contractus innominatos perficiendos pactum promittat, si tibi domum venditurus, seu illi centum mutuo daturus, seu cum illo societatem initurus, seu illi rem certam commodaturus, seu illi rem certam precario daturus, seu illi domum locaturus, et sic de reliquis pactis innominatis, quorum promissiones ad nominatos contractus diriguntur, de quibus omnibus constet esse negotia inchoata non consumata, cum non intentio pacti ad contractus perfectos nominatos empti locati precarii et similium diriguntur opportet vinculum et negotium ipsum ex pactis inchoatum esse tantum, non perfectum, quod contractum perventum pacti aliquid in futurum desiderat, quod si ultima clausula negotii pendet, interim utrique parti uniti poenitere licere, atque ideo ipse credit probare exceptionem non pecuniae 30 de rebus creditis l. 4 quae res pignori l. 2 et 2 l. de non numerata pecunia, concludit tamen esse hanc resolutionem in foro externo, quae in foro interno tuta esse non obstante cap. 1 extra de pactis, quae et in pluribus contendit Cathol. de bene, etiam iure canonico innominatis poenitere licet, propter assertam rationem negotii inchoati non consumati.

altercus

Ego vehementer admiror virum alioquin excellentem, atque deiure naturali gentium optime meritum tractatis incrementum omnia ambitione, l. potius obscura conter peccavisse, cum tamen exiguo admodum negotio tam ingentis erroris vestigia deprehendere potuisset, assumit perfecto Ferdinandus idque verum est, in hoc tamen, quod intolerabile est, certum non est, quod si talis sit negotium, quod ad vinculi firmationem causa futura, vel contractum perfectum requirit, imperfectum, et inchoatum dumtaxat esse interim dum futura causa supremi vinculi formam non claudit, proinde contrahentibus etiam iure canonico civili, et patrio poenitere interim licere, quia exemplis optime probat exemplum contractuum innominatorum respectivorum. Caeterum in de inferre innominatis pactis de vendendo, de locando

de locando, de comodando, de societate ineunda, depre-
cario constando, et similia ipsi textus natalligent, quam
te uiti, et imonito iure inchoata tantum negotia inte-
rim dum futurum contractus aderatur, errore est manifestus, quo
tamen futuro venditus locati, et similia contractibus
nequaquam ad suprema lignam vinculi antecedentis
pacti pertinent, sed potius ad dissolutis, et interitum
primi vinculi spectant. et plane qui pecuniam credendi
pendebit atque sic tendat, solutis ipsis pecuniis
numeratis ex causa mutui, empti, locati, dum-
tus ad summam mutui empti locati re pertinere, cum tam
ad resolutis ex debitoris actio pertinent, cum mutuo contrahe
veniat. sed dissoluitur, ligiberatis 47 de v.s. l.g.v. sicut
natalis numeratio pecuniae ad liberatis rationes, et vincu-
li interitus, inter negotiis negotiis spectat, inquam pecunia
deducit tota complementum pacti ad liberatis permitten-
tis, et vinculi resolutis spectat ex ipsis negotiis, inque pac-
tis deducit. dic l.g. pacto. l.g. quod mihi. Romanos
ut ubi mens pacti dissolut, quatenus ex quo quorum obliga
tio in faciendo consistit, per praestari, solvi quod dicunt l.g.
sifundus. L. 14. de v.s. dici l.g. pacto despont in quo innudo
innominatis pacto puro devendendo locando etc. factum
ipsum venditionis, et locatis ... dicatur, nemo
tamen infitiabitur horum pactorum implementa non ad vincu-
li ... sed potius ad vinculi dissolutis, et ipsius permitten-
tis liberatis pertinere ex allegatis iuribus. Ex qua doctrina plu-
ra nata seruntur. primum, quod in negotiis a illenchaca trans-
actis factis futuris, quod postueniens considerat, potius esse
... venditis locatis, mutui, etc. negotiis, quae primi ne-
gotiis sit postrema fores et limes, ita ut ex uno negotio in aliud
negotium transitus potius fiat, quam in primo persistendo insi-
tat; secundo loco infert, quod si in narratis a illenchi ne-
gotiis futura facta, quod post ueniens spectat ad primi
permissionis ..., potius quam ad perfectionem spectat

Oppositum vero primum negotium in specie inveniet innominatum pura perfectum et consumatum esse, quod ad vinculum naturale et canonicum in foro conscientiae cap. 1. extra de pact. leg. 3. tit. 8. lib. 5 ordinamenti leg. 2. tit. 16. lib. 5 recopilat. ex omnibus doctoribus nullo discrepante in leg. 2. et de pactis, nimirum si pro facto futuro idest pro praestatione facti futuri praeterita promissio dissolvitur, neque est primam promissionem perfectam esse, non enim dissolvit, quod obligatum nondum est, quod in exemplum a Menchaca enarratum post primam promissionem negotium non pendet. 49

Cuius doctrina clarior evadet si observemus varios omnino [illegible] in actibus innominatis respectivis versari ...

... dicit non solum post promissionem utriusque contrahentis, verum etiam post unius solius implementum, totum negotium adhuc pendere, atque inchoatum duntaxat esse non consumatum, proinde quod poenitentiae locus esse ratio tam naturali, quam civili, et canonico evidentissima est. quia factum, quod post priorem contrahentis impletionem sperat ad dissolutionem obligationis oppositum ad causam, sive vestimentum vinculi sperat, ita ut ante illius utriusque implementum, prius quam implevit, nec naturalis nec civilis, proinde neque canonice in conscientia sit obligatus leg. ex placito ... lex cum permutatione leg. vers. permutatio ff. eod. tit. ... Superest duntaxat, ut iuribus a Menchaca allegatis respondeamus, et primum non obstat lex in leg. pecuniam 30. ff. de reb. cred. ... quod pecunia ... stipulatis a promittente ... poenitere ... atque ... reddere, tamquam a negotio tantum inchoato, ... ratio est, quia factum futurum credendi, quod stipulatum sperat, non respicit ... amissionem ... potius ad causam, et vestimentum stipulati, ... ex stipulatu ... spe futurae numerationis ... naturalis obligatio non nascitur ... causa numeratae ...

causa stipulatis appellatur in l. 96 et ff. de novat. bitur 120 ff. Crisostomus verº sugg. ut narramus hac vo. ctiam Curiat lib. quest. Pauli, et in l. 62 8 ult. ff. de reg. jur. credo adeo verus est, ut regiae civilis ibi liberatus etiam stipulatio intra viennius oriri seniat. Sainet in l. q. cy 84 ff. de jure et facti ignorantia n.º 5 Jacob de Ravena in l. 62 C. de non numerata pecunia Petrus de bella pertica, et Gilermus de Cuneo in nrais 3 obe res credi. Donich de Clement cap. 39 ocomanus tib. observat cap. 49 Fusta in q. ries ex causa C. de non numerata pecu. verº exceptº non opposita ideo prosens stipulatio. in hoc articulo simillima est conventioni innominatis respectivis, pendeque in utroque casu pœnitentia amittentis utroque natavit non obligat. promittit. hoc autem desuit speciebus nequaque veriearit stellionatu pro pl. ratis suo debitis. Fatis est eadem est respondendi ratio ad hoc in l. 94 ff. qui res pignori et lege etiam C. de non numerata pecu. ex vulgat. quas ideo non moramur

20 Ex praemissa

cognitione pactorum, quorum alia sunt respectiva, aliorum respectiva inhaerentia tum nominatis partibus effectus, resultat clara, novaque modalis donatis cognitio, et que etiam clara absttrusione decidendi ratio, ex qua stabit factis effectus civilis donatio modalis, actum innominatis respectivus non esse; tametsi causa futuri respectivo propter pactis liberalitatis ad donatio dicitur habere videatur, hoc evidentius constabit donatis hanc modalem ex effectus esse in genere beneficentis, quasi est perfecta simplex donatio, quae neque modum, neque negotium admixtum habet, quod et per praeviderimus rationum memtem in per quisitis penetrabimus, aliquando affirat obligatis oblivione at donatis modalem quae admixtis habeat negotium nulla in donatario obligatis facile assequemur, similius conclusiones evidenter probaverimus. Prima conclusio est. ob neque pactis donatio adiectum neque id quo in rallis debuit liberalis traditionis

causa finalis esse, cuius realis exsistentia aliquando futura donatoris consensus, tamquam causa, et vestimentum impleat, atque ipsius tradditionis foret, irrevocabilis ex capite poenitentiae faciat. Secunda conclusio est donatarius sit, cui submodo donatur obligari quidem tam civiliter, quam naturaliter ad exsecutionem eius causae, quae in pactis adiectis deducitur verumtamen obligationem hanc in libertate tam in sua radice, et fonte naturali nequaquam fundari, sed potius in ipso pacto adiecto tamquam in sua naturali radice fundari, quod pactum sicut esse potens est obligationem naturalem in donatario consentiente producere itaque per consequentiam, et ex qualitate eius tradditionis liberalis potuisse ab ipsa tamquam ab actu civili affecto calorem civilem accipere cuius ratione actio praescriptis verbis civilis producitur, qua donatarius ad exsecutionem pacti civiliter cogatur. 21

Prima conclusio evident demonstrabitur, si actus effectus civilis donationis modalis a substantia innominati contractus respectivi manifeste extraxerimus, et plane, quod immensa sit inter utrumque differentia, patet nimirum ideo in pactis innominatis respectivis do, ut des, do, ut facias, tam in statu solius consensus, quam post unius solius implementum admittitur poenitentia, ibique etiam, si deficit causa data, quia pacta respectiva neque in statu consensus obligant, nec post unius implementum consequentiam obligant, quo usque utraque reciproca mutatio sive permutatio decernatur, permutatio sive exhibitione. Cum eodem tamen cursus ideo praedicta pacta in statu solius consensus praecedentis neque naturaliter obligant, quae deficit causa finalis alterius consensus utriusque pacientis in arbitrio atque in deliberatione suspendit, nec vult non adhuc obligari vult, quousque sub omissione causa finalis tamquam consensus vestimentum ab altero ponatur, ut patet ex ipsa exsequi modalis do ut des etc. in legibus in toto de praescriptis verbis neque illegalis ex pacto sententiis, quod primus inchoans, ut ipse obliget

obligat, non tam illo innovat, ut ipse obliget, sed potius ut accipientis obliget, atque efficacis legis ei impo nat lg 7 § penult. et ult. ff. de donat. int. vir. et uxor. lg 3 § 1 et lg 5 ff. de condict. causa dat. atque ideo liberalitatis exercens etiam post inchoationem adhuc in liberalitatis manet integra facultate poenitendi dict. lg 3 § 1 .. in lg 30 .. creditoribus cred. et in lg .. ti ... nori, sed si fiat, quod in casu donationis modalis, nec in statu solius conventionis, neque post liberalis traditionem exercens donatoris dubium indeliberatumque suspendit ... causa futura ... pacto adiecto deductam; quia donatio modalis innominatis ... respective non est; quin deque ideo, neque in statu solius conventionis libertas naturalis in donatore ... manet, neque in statu executionis repetitio ex capite poenitentiae admitti debet, minor evidentius ... causa unica finalis donandi liberalitatis, atque beneficentia est lg 1 lg 29 in fine ff. de donat. lg senatus 35 § 1 de mortis causa donat. ... quod causa ista in animo donatoris committentis praesentissima est atque in actu ipso tradendi ... dict. lg 1 ff. de donat. ... proxime citatis; quia donatoris exercens, neque in statu promissionis, neque in statu executionis, dubium incertumque suspendit ... causa futura pacti adiecti: ... causa futura solius pacti causa est, non donationis, huius non causa proxima, et unica exercitium virtutis moralis beneficentiae ut ex allegationibus huc. Sane insigniter differt inter liberalitatem in statu solius conventionis, et ipsa liberalitatem in statu executionis; nam liberalitas in statu solius promissionis in media iuris prudentia ante Iustinianum lg 35 § ult. C. de donat. non obligat donatorem, ... tantum naturaliter ex iure gentium donatio non in media iuris prudentia non est ... solo conventio, ... traditio lg 1 ff. de donat. lg senatus 35 § 1 de mortis causa de donat. Cuiac. ... observat ... ad

et l. 26 cap. 20 Fab. de erroribus decad. 49 error. 9 =
ceterus quamvis donator ex natalis tantum exiurigent
obligatus maneret, resilire tamen a vinculo natalis
poenitentia non poterat, ut ipse ridiculus est, et cum Baldo
et Capiculupo loquar in pactis perfectis, praesertim quod eam
vim habentibus admittere poenitentiam, quia iuris
natalis gentium vinculum disrumpat, quod neque illi quidem
interpretes negarent, quia Bartholus contendunt, donationem
in ista eventus contractus esse innominatos. Item afferunt
contractus esse innominatos nullus [illegible] est affirmare poeniten-
tiam donatoris admitti debere, dum a sua liberalitate est in
statu solius conventus [illegible] apud Fortunatum in l. [illegible]
de pactis n. 3 Capiculupus in tract. de pactis q. [illegible] n. 21
et Mendoza de pact. l. 3 cap. 4, et Fabrus de error. decade
49 error. 8 et 9, his cum ita se habeant in ea liberalitate
quae adhuc est in statu solius conventus, post promissionem tamen
sed ad executionem descendat, at non tantum natalis ex iure gentium
perfecta est, verum etiam civilis absolute valet, cum ius re-
scindendi nulla via est l. 2 de donat. l. 3 et 4 C. de re-
vocan. donat., cui rei nequaquam est donatio modalis iuxta
suam intrinsecam substantiam pactum innominatum respec-
tivum non esse, nec dum stat in statu conventus et multo minus dum stat
in statu executus.

Sed replicabis adversus hanc philoso-
phandi rationem, evidenter confundi, propter substantiam pacti
adiecti, quod liberalitatis intellectum prorsus delet, atque potius
innominati pacti respectivi essentiam inducit, [illegible]
manifesto refert, quod donator, in actu promittendi, atque exe-
quendi se donare dicat, si revera non donat, sed potius
negotium suum geri, [illegible] in l. qui ubi ita 27 de mort. cau. donat.
et l. si tibi 20 ff. de rebus cred. [illegible] l. 2 de precario, ex auxit ratio
pacti modalis adiecti, donatarium natali, etiam civiliter
obliget l. 2 et toto C. de donat. [illegible] sub modo l. legem
quisquis 2 et 2 C. de donat. [illegible] multa l. 26

100.
167

l. 26. de donat. fateri necesse est pactum adiectum donationi substantiam dedere, et illius conditionis respective naturam manere, necnon notum est pactum subsidiarium primario negotio adiectum, illud non informare tantum, verum etiam reformare, adeo ut ex conditionali negotio faciat purum, ut contingit in celebri specie ex in l. si convenerit de periculo, et commodo rei venditae, atque etiam ex negotio puro faciat modale respective, ut contingere videtur in specie praesenti donationis ex allegatis proxime iuribus. enimvero involutum huius argumenti, quod omnibus doctoribus est ineluctabile (quippe nullus reluctantes intellectus huiusque valuit sedare) etiam nobis non incompetens est, immo quod verum est plena cognitio et solutione tuum non praecedentis propositi. respondebis itaque obligationem naturalem et civilem, quae propter adiectum, in donatario producit, ab ipsa donatione liberali tamquam quasi a radice et fundamento naturali obligandi non oriri, sed potius ab ipso pacto quo occasione donationis adiecto, pactum non per occasionem donationi adiectum conventio sui generis quae naturalis nativitatis alia radice potens est naturalem obligationem in promittente ex iure gentium producere, ita similiter potens est ex congruentia cum actu perfecto civili traditionis liberalis civilis calorem suscipere, quo pactum in iure ad statum civilem executioni transferatur. interveniente non traditione voluntaria pacta traditionis congruentia civilitatem, verum tamen quae interveniens ipsa traditio, sit radix et fundamentum obligationis naturalis ex pacto productae, sed tamquam caloris civilis solius radix ut unanimiter doctores interpretantur [illegible] immo, l. in traditionibus ff. de pactis [illegible] [illegible] in aliis [illegible] dicendum, ita quantum hoc dicitur in substantia pactum innominatum respectu nullius non videtur. in contractum respectivo interveniens res praeiudicans praestitit non civilis caloris solius radix est, verum etiam radix, fundamentum quod est, tum naturalis quam civilis obligationis in recipiente generans producta recipiens non ex contractu innominato respectivo, antecedentis ipsa

neq3 naturalit, neq3 civilit ex pacto obligatus est, itaq3
radix utriusq3 obligatus interventus inchoantis est lex 2 § 3
mutatio C de rerum permutat lex 3 C eodem tit lex iurisgent
7 in prin verso aliis causa subest ff de pact, Utrum
in specie donatio modalis traditio ipsa voluntaria
fundamentum nonnisi obligatio naturalis in donatario re-
sultantis, radix non huius obligatio pactis ipsius subsidia-
neum, quod ab ipsa liberali traditione eo quod a fonte civi-
lis caloris foret, atq3 ad statum civilis exsecutis elevat dic 23
lex in traditione 44 dict lex lex 20

Quae assumptio clarior evadit
si animadvertamus huncactus a Civili ... donatus mo-
dalis dono tibi hos centum ut libros mihi transcribas tantum
valere, ac si donator dixisset dono tibi hos centum, et libros
mihi transcribas. argumento lex in lege 2 § ult et lex 3 ff de donat
iuxta vera eius sententia ex Bald in lex 2 C de donat causa
data et contract de pactis no 22 ex Barth in lex quibus 4
§ ult ff de donat, et demonstrat fortuiro in § 7 § quasi
de pactis no 4 Donel lib 14 comment cap 20 in fine in quo
casu nullus dubitaret donatus et pactus duos esse actus
cumulatos, qui contextualiter coniunctos, sed tantum mentaliter
tantum diversos; cum vero quod tamen lex sit donatus modalis
sensus, ut modus resolvat in coniunct propter efficaciam
eo ex exemplo pactorum, quae modaliter adiiciuntur contractui-
bus, quarum cum quae emptionis, et venditionis, locatio adiiciunt
veluti fundus Liboniam tibi 100 nummis vendidero hac
lege ut domus meas reficias, modus resolvit in coniunct et hic
hoc illud ut resolvit in coniunctis et, quod a priori et a posteriori,
ori probat evident, et primus a priori quod contractus emptionis
in solo consensu perficitur, et mercis clauditur, § 2 in de obligat ex
consensu lex 2 § ult de contrahen empt lex 2 ff locati, quod quae
cunque adiectio superaddita etiam modaliter, extrinseca est
substantialis venditionis, eam non attingens, alioquin veram formam,
et speciem venditionis corrumperet, lex 2 ff de quaestionatae

lege 8

ig si dominus de prescript. ors. § cu alienis vero vinis aut. int. lecens divisit, quod extrinsecus adiectu est novum, sive subdonantes negotiu est. Probatur experientia, quod omnes fere sti etiam eccitar... quamvis pacta quae in hoc articulo venerunt sit ut ex negotio modali praeterea subsidiariae venditi adiectus quod pro actio nativa praescripti oris oritur, distincta an alia act ex venditio, can fin. tit. 79. lg. labeo § a si...hen. empti. § si convenerit § ff. de rescind. vendit. lg. 2 C. de pact. int. emptore. hoc in nullus secturum insinuabat, quin pro in vedis taxat dissentiebant quod Procurat liebat et causa adeo strictus ta am act. praescripti oris, ad executionem pacti adiecti decernebant, ut actio ex vendito omnino removerent, tamquam in vero pro at quod ex alio fonte, aliorumque etiam producunt, dicitis in fine tit. 79. de si... hen. empti et dictis labeo § seculis. lg. si vir ... de praescript. vis. Caeterum fatentur ... Labeo et ... Paullo ... act. praescript. verb. ad execut. pacti veteri nativo decerni debere non negabant, sed credebant tamen actione vendito a pacto informatus decerni etiam posse ad executionem pacti adiecti, lg. si convenerit § de rescind. vendit. lg. si tibi ... § si tibi 2 ff. de act. empti, lg. 6 de rebus cred. lg. ... pacta ... quo sensu loquitur sapient. scilicet Bald. in tract. de pact. no. 67. Casalanus de coherentia pactorum ... requisit. Josephi ... in summa de pact. Bartholomaeus ... de pact. ... autem rei cognita ratio, illa est, quod cum iste pro empti natis, intervenisse observaverunt, ... huius pactis substantia, in solidis cum ... pretium emere ... tempus ... Claudi lg. ... pro, et ... hen. empti ... lg. 2 ff. locati lg. 2 ... pri... intulerint ... pacta ... in ... venditi substantia ... imo opportere ... Distinctio illorum, tamquam ex diversis negotiis, ... etiam

nativas actus decreverunt alterum nominatum ex venditio, alterum innominatum postscriptum verbis ex pacto, nec multum ipsos iuris consultos movebat, quod pactum modalitatem [illegible] [illegible], modus enim verus [illegible] variare non potest, dicitur de expressa contraria voluntate [illegible] [illegible] [illegible] ff de donat. atque idcirco in dubio duo distincta negotia constituebant, inter praestantis [illegible] modus esse coniunctus, quasi dictum esset, vendo tibi fundum centum numis, et domum meam reficies. 24

Iam vero [illegible] cum mutuum, et venditio certa linea claudunt, cum qua alia negotii species intrinsece immisceri non potest, cum actio iuris sunt, quod cum pactis etiam modalitates adiectas ita interpretari, ut distincte faciant negotium distinctam quod obligationem producat, atque distincta actione nativa donet. [illegible] post deinceps inspiciabimus, pactis donationi modalis adiectus diversum esse esse negotium innominatum, quod proprie obligationem et nativo actione postscriptum verbis insigniri, [illegible] [illegible] ipsa donatio [illegible] pactis coniungit in quadam dictus civilis linea claudit, quae [illegible] negotio [illegible] divellarive non potest. [illegible] ff de donat. [illegible] senatus [illegible] [illegible] de mort. caus. donat. hoc autem et quod [illegible] verum esse existimamus, quod si nobis proponas talem donationem modalem ex mente donatoris, et donatarii esse celebratam, ut donator pro causa finali ipsius donationis id ipsum adimpleret quod in pacto [illegible] deduxit, ita ut [illegible] donaturus non [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] de donat. tunc libenter fatebimur tale negotium donationis non esse, sed contractum innominatum cum quae respective do ut facias, quod ad sui consumationem [illegible] [illegible] implementum ita requirat, ut donator ante donatarii implementum possit resilire, atque ex capite poenitentiae condicere, tunc enim realis traditio voluntaria integram donationis lineam non clauderet, quae [illegible]

Non clauderet, quinimo ad sui consumationem accipiendum
tis implementum eo modo requireret, quo contractus innomi-
nati respective utriusque contrahentis impletionem requirunt
Prioris quidem, ut accipientem obliget, accipientis vero, ut
illius, qui inchoavit poenitentiam cohibere lege 5 cum suis ff
de praescriptis verbis. hoc autem magno opere admirandum
non est, nam et ipse contractus nominatus emptionis et venditionis
a circumscripta fra habet, potest ex pactis subiectis ita
immutari, ut in contractus innominatus respective evadat
dummodo appareat contrahentes aliam causam finalem praeter sen-
sum in pretio, et merce habere, licet saltem dubitet, quo
sit finalis causa venditionis elegerit, lege si dominium ff
de praescriptis verbis, lege ff de aestimat actio quo exemplo
admirandum non est, quod si talis donatio modalis nobis oppo-
natur in qua ex mente dantis, et accipientis non bene
... Sed id potius quod in pacto deducitur pro causa finali
donatio ita consumatur ut donator aliter donaturus non fuis-
set, libenter fatebimur tam donationem non esse, neque
duplicis actus civilis geri, sed unius individuis contractus
respective contractus, in quo poenitentiae admittat, et ideo
dicto inchoantis, nullus actus civilis consumavit, sed solum
25 inchoavit, ergo ... et lege 5 ff de ... ...

Jam vero ex prae-
cedenti doctrina vera nostra solutionis veritas resultat, quae
sicuti a fundamentis ... clauderet, ita intentionis
nostrae obtatam metam assequitur, donat enim haec obligatio naturalem
et civilis in donatario ad dandum, et faciendum generata
nequaquam nascitur ex ipsa donatione, idest ex voluntaria
reali traditione, ... quae ex suo fonte non nascitur, sed po-
tius ex pacto reali traditionis subiecto, ... quae ex proprio
fonte ita perficitur, ut ex donatione, quatenus traditione ...
obligatio non ... sed tantum ex pacto adiecto, tamquam
quae ex diverso negotio a substantia donationis realis
distincta, eadem haec ... ex praecedentibus evidenter

infert pactum non tamen cetero alioquin nudum quod cuique
actui civili assumato cohaeret, ex pluribus est obligatio
a pluribus est obligatio naturalis, et civilis producere, naturalem
quidem propter nudum solum pactum, civilem vero propter vesti-
mentum solum cohaerentis, quippe civilis actus perfectus
cui pactum inhaeret, ut naturalis obligandi pacto non in-
fluit; sed calorem duntaxat civilis in naturalem pacti obligationem
derivat, ut obligatio illa, quae alioquin naturalis duntaxat
foret, atque inefficax ad agendum, efficax propter civilis in-
fluentiam evadat, quo casu derivatus ille calor, non solum
est calor generatus, verum etiam est calor genitivus, ut ele-
ganter distinguit Capiblanc. [illegible] postquam in pacto sub-
iecto, [illegible] est, civilis actus praescriptis [illegible]
cit, quam assumptum naturali ipso docet, nam si candens ferro
frigidum ferrum applicaverit, candentis ferri calor in
applicatum ferrum non qualitercumque derivat, quia [illegible]
derivatus est non minus generatus quam genitivus
calor sit, quippe ferrum applicatum [illegible]
cit. quo exemplo identico nostra materia explicatur.
pactum nostrum [illegible] et frigidum actui perfecto civili
donationis applicatum, civilis calorem recipit, [illegible] iam
calefacientem et generantem, [illegible] obligatio alioquin
naturalis mera, utpote ex nudo pacto profecta, ad sta-
tum civilis obligationis ita elevat, ut [illegible] actiones
civilis praescriptis generet, hoc non est potentia
cohaerentis pacti naturalis ad actum civilem perfectum
qualis est donatio, ut cohaerentia in obligationem naturalis
pacti non influat, sed solum vestimentum, dat quod
civilis caloris derivet, atque in hoc sensu accipimus
text. in leg. legem 10 C. de pact., leg. in traditionibus 46 leg. 47
quae sunt de pact. leg. lecta 40 ff. de rebus credit.
Glossa in [illegible] de re dot., in quo etiam sensu [illegible]
[illegible] dicentis in obligatione modali, quae admixtum habet
negotium obligatio non facit, quippe [illegible]

Ept

appl. a omixtis negotiis, ad dandu, faciendo n. a tali
et civilit obligat, readire, in non a omnibus que obligat
voluntaria traditione noscitur, qui accipienti dona
tario neque obligat, neque obligare intendit, quinimo
fundamentum efficaciæ obligationis, quæ in donatario ge
nerat, partis subiectum est, quod est vestimentum ohæ
rentis in negotiis civilis effectus, distinctus tamen evadit
cohærentia nudi actus, effectu naturali, ad actus naturalis
et civilis effectus non induxit identitatis negoti
orum; ita qualis, quasi tantum participatis; quasi
tenuis fundi p. 9 de contrahenda empt. l. 20 de pact.
in emptione.

28 Ex qua modalis donationis explicandæ
ratio, nova quæ, in murta insurgit ad fuit naturam
intellectio, secundo ex illa lego estat donatio mo
dalis, non minus perfecta esse, quam pura simpli
cis donatio, quæ nullius negotii admixtis habent,
quippe quatenus obligatio donatarij sequitur
tam removet vitio traditionis in donatione moda
li, qua in donatione simplici, quæ quidem ibi verum
ultima est, et nisi mens, iuxta quam decidendæ sunt
explicanda sunt omnia illa iura, quæ de modali
donatione tractant, quorum aliqua dicta ob causam
non secutam donatori tribuunt, ad resolvendum
ipsum, quod in pacto adiecto expressum est, quæ
liquent ex l. 2 c. et 6 c. de donat. ob causam
datorum, aliqua vel eidem donatori actio præscript
is verbis tribuunt, ut donatarius adimpleat modum ser
vat, qualia sunt, quæ habent in l. 2 et 3 c. de
donat. quæ sub modo l. 9 l. 22 c. de do
nat. l. heredibus 20 ff. de donat. et ult. c. de rerum
permutat. Ergo omnia iura, hoc unico iure in modo
dissolvuntur; ita ut prioribus respondeatur obligatio resti
tuendi donatario imposita ex conditione ob causam non secutam

neque est obligatus, quia itaque ex donatione ipsa modali
neque esse conditus ob causam donatus non secuta, quia
imo obligatus ipso, etiam, conditus tamquam a suo
fonte ex pacto subsidiario oritur: quod ut plurimum vestitur
ex cohaerentia actus civilis perfecti, qualis est donatio
potius est non solus nudus, verum etiam civilis obli-
gatus producere, l. 7 § quod imo ut tradidit 4 b
ff. de pactis, l. legis 20 l. eodem tit., ita ut nisi donata-
rius impleat, detur solus conditio ob causam non secu-
tam: idest non ob causam donatum non secutam [illegible]
non secuta est involuntaria tradidit) ... ob causam
pacti sui donatae non secutam, quod circa in volumine dona-
tus intellectu manentis rebus donatis donatarius spo-
liabitur nonnum decernit conditio obiectum imperfectus
donatus modalis, in qua obligatio ad restitutionem sit iunctae,
sed potius donatus innominati contractus, qui in pacto sub-
sidiario celebratur. Rursus reliqua iura donationi
actus praescriptis decernunt, ut donatarius ad
implementum pacti cogeretur, quia iura habile etiam
to dissolvere, si eodem divinae genere respondere obli-
gatus, etiam praescript verbis (quo in allegat iura
fundamentum habet) nequaquam nasci ob vitium mo-
dalis donatus tamquam imperfectum, sed potius nasci ex vi
et potestate pacti subsidiarii, quod a civilis perfe-
ctus donatus vestimento habet adeo effectum, ut
actus civilis innominatus praescriptis verbis producat
argumento textus indicis in tradidit de pactis. quae re
singularis est text. in l. quilibet de praescriptis. [illegible] vero
hac conventio nuda non est. [illegible] intelligitur, si
animadvertamus, has duas [illegible] siquidem praescrip.
verbis et ad implendum atque conditionis ob causam non secutam
ad resolvendum factum, quod prius est docet contractus ...
tus innominati respective aut non respective, l. [illegible]
§ eiusdem de praescriptis verbis unitis l. 1 ff. et l.

[illegible]

171

... ad causa data, ...que tantu differentias actu, ... praescript... ... ex parte est, respicit non executionem eius, quod inter ... ... non ... ... ex ... ... per ... ... Paulus ... in tract. de pact. n.o 72 ... ... de pact. ... n.o ... ... praescriptionem ... ... et adimplere et resolvere, ... ut ... ... in primo versic. ... ... praescript... ... ... quod interest adversarii ... ... quod interest adversarium ... ... implementi ... est ... ... praescript... ... adversarius ... ... quod interest ... ex sua parte ... ... Bald. et ... ... genere omni... ... ... ex ... ... agemus.

... ... donationis explicandam ... ... de pact. ... ... ex nostra doctrina explicata ... ...

cuiusque negotii in pacto adiecti, cum ex, quendam
[illegible] venditioni quae lex sub
hac forma celebrata fuit, habentibus contractus numerum et
titulum emptionis, ut talem ei mercis res fuerit, traditione utrinque
interveniente, qua in emptorem transtulit dominium, [illegible], con-
veniunt Imperatores, quae iure succurrendum est vendito-
ri, et respondent, habere venditori facultatem non esse:
nempe dominium rei venditae recuperare posse, nisi
pretium praestiterit iubeatur, ut per eadem leges, vindicatio ven-
ditori inestituatur, ob causam non secutam, talis ob cessati-
onem emptoris in effectu dominii, ut exprimitur in parti-
tura habetur, et Jacobus de Rubeis ad hunc textum qui
est sincera huius expositio iuxta fab. ib. 40. decem.
in eadem 8, et Bald. in l. 2, et l. 1 C. de condict. ob causam
et in l. 4 C. de fide instrumentorum, in qua speciem abint.
partibus sane voluimus, ex quo fonte condictione ob
causam non secuta oritur, quae ita tali casu ex ine
allegato respondetur, hanc condictionem ob causam non se-
cutam, ex eo pertinere, quod finalis causa contractus ven-
ditionis propter cessationem emptoris non effectum fuit
solo effectu respondens. Primo quod causa finalis
in contractu nominato venditionis nulla alia est, quam
consensus in re et pretio, et merce, et in substantia emptionis et ven-
ditionis [illegible], licet consensus autem secutus est
consummatum est, cum quae effectus nominati contractus,
est obligatio civilis et naturalis sortiatur, ut ex allegat.
iuribus, iuncta l. 6, et l. de pactis. Secundo, quia tunc
speciem finalis causa contractus venditionis non solum
secuta est, in conventione pretii et mercis, verum etiam
in traditione reali mercis, et pretii, ut in alii
valide scriptis extat in notis. Tertio, quia tamen si
pretium non tradidit, proveniet ab emptore, atque
ob venditor ob causam venditionis non secutam, fundus
vendicare non potuisse, cum contractus non nominati [illegible]

Perfecti, quoniam pro tempore venditio et commoram usuam per contrahentes, dicitur ex capitulo causa nondum intra nequaquam admittuntur. Sic per actiones nativam ex venditione, et ex empto ad pretium implementum quae agitur separatur lex a stituit et de rescindenda venditione lex 2 et quod si licuit ab emptore, lex ab empto se ff de pactis, et de communi repetentis. Quarto, et ultimo quia nunc fabro finalis causa contractus illa contemplatio appellaverit, idest illa damnis refectis cuiusque contemplatione fundatur mutuo obligationem venditus est fallo iudicis respondebant, quia contractus emptionis et venditionis atque alii contractus nominatis nulla fit intra, nulla per causa finalis particularis praeter conventionem in pretio, et mere admittere potest, alioquin corrumperet, atque in alius contractus innominationem evadet, lex 1 ff de contrahenda actione lex si dominus § lex 10 versus politius ff de praescriptionibus, quamobrem non contemplatio illa, quamque pars pretii, et quaeque pars contractus appellet in lege si fundi 79 ff de contrahenda emptione, et lege si sterilis § 2 ff de actionibus empti, nunquam evincit, quod contemplatio illa, idest dominus refectio in pretio pretium aut pretio contractus accipiat. Quod praeterea quam quod non allegat iurio in proprietatis nota, quam adverbium quamquam separat, ratio etiam persuadet, quod pretium venditi in aliquo facto peregrino, atque in alio contractus alieno consistere non potest, sed pretio in pecunia numerata consistit lex 1 ff de rerum permutatione lex 2 ff de contrahenda emptione ibi et vero etiam d. ff de praescriptionibus verbis.

Iam vero tum ex uno capitulo imperatores in hac specie contractus fundamentum causa nondum secuta, idest ob emptoris cessationem venditori deneganti, atque ex alio capitulo causa nondum

secuta, nequaquam esse possit finalis causa contractus
venditionis oppositi ibi, et alia causa finalis non fuit
secuta, et alius contractus civilis investigatur, cuius fi-
nalis causa sit domus refectio, quae adumbrata
emptoris desiderat. Porro hic contractus nullus alius
esse potest praeter contractum innominatum reficien-
di domum, qui ex pacto subiecto resultat. domus
nam refectio finalis causa est pacti contractui nomi-
nato subiecti; quod pactum ut post annata nominatus
contractus diversum illi tamen cum contractualibus conditionibus
propriis ab legibus innominati contractus habet sine
praeiudicio tamen autem tenentur nominati contractus
venditionis, propter quam ratione conditio ob causam
non secutam in dominati contractus propria, quae alio-
quin ex vi contractus venditionis nominatus, nec da-
tur, nec dari potest, datur tamen venditione
incolumi manente ob finem pacti subsidiandi
non secutam; ita ut conditio in praesenti casu sapiens
doctus Baldus indicat, et de l. de conditione ob causam
non sit conditio ob causam venditionis non secutae, sed po-
tius sit conditio ob causam pacti venditionis ad-
iecti non secutae; quemadmodum non sententia in pretio
et merce finalis causa est venditionis, ita domus
refectio finalis causa est pacti, quod sit innominatus con-
tractus cohaerentia vestitus; ideo ex causa non secu-
ta conditionis admittit, ut regulariter sicut etiam actiones
praescriptis verbis admittunt, ut adimpleret; sive vendi-
tor apud Imperatores nostros tamen pro alius potius innomi-
nati contractus; quae eius resolutus elegisset argumentum
in l. Labeo 50, et l. fundi 79 de contrahenda emptione l. si conve-
nerit 6 de rescind. vendit.; quae exemplo nostro moda-
lium donationum explicandarum ratio mirifice il-
lustratur; quemadmodum contractus innominatus specialis
est domus refectio, potest coniungere contractui perfecto no-

minato

Nominato, qualis est venditio. ita similiter idem contractus innominatus sit domus refectio potest coherere actui perfecto civili qualis est donatio. Denique quemadmodum innominatus contractus sit domus refectio, ex coherentia cum innominato subduxit a ligneo pacti nudi, et ad statum civilis efficacis negotii elevat l. 9. 7. § quinimo de pact. l. legem cod. eodem titulo ita — Similiter innominatus innominatus contractus sit domus refectio actui perfecto donatis subiectus, subduxit a ligneo pacti nudi, et ad ligneum negotii civilis introducit l. 2 et toto titulo C. de donat. que sub modo et signanter observandum in l. 9 ult. C. de rerum permutat. verbo huiusmodi conventio. Praeterea sicut contractus ille innominatus suas proprias innominati contractus dotes habet. Itaque nativo praescript. verbis ut impleat, l. 1 ad 0 § 0 l. fundi 79 de contrahen. da empt. atque etiam dativo conditionis ob causam non secutam, ut resolvat, l. [illegible] C. de pact. int. emptor. ita similiter idem innominatus contractus actui perfecto donatis ingressus, easdem innominati contractus dotes habet, itaque praescript. verbis ut impleat l. leg. 9 l. ... 22 C. de donat. atque etiam conditionis ob causam non secutam ut resolvat l. 2 et 3 et 6, et 8 C. de condict. ob causam. denique quemadmodum in illo contractu innominato sit domus refectio, si domus non reficiatur, neque causa pacti sequatur, deveniet venditori fundi traditi, et venditi repetitio, non quidem ob causam venditionis non secutam (quia non secuta, et consummata iam est); sed ob causam pacti finalis non secutam l. [illegible] C. de pact. int. empt. ita similiter in eodem contractu innominato, si actui perfecto donatis cohereat, decernenda est donatori repetitio rei donatarum; non quidem ob causam

donatus non secutus, sed non contractus est, sed potius causa pacti adiecti non secuta. ergo infertur, quod quemadmodum in hoc innominato contractu, sicut bonus refectus qui inheret nominato contractui vendito, datur condictio fundi venditi incolumi manente venditus intellectus, ex eo quod causa ob quam repetit non est causa venditi non secuta, sed potius causa innominati pacti non secuta. ita similiter in eodem contractu innominato, quo a ctui donatus cohæret, dabit donatori rem donatarum repetitio incolumi manente donatus causa, quae non datur ob finalis causae donatus non secutus, sed ob causam pacti adiecti non secutam. in quo sensu intelligenda sunt omnia tura supra explicata de donat modalibus illud denique superaddimus. sicut nos non difficulter responsuros ad textum in lege condictione ff. de rescindenda venditione, sicut praesens tractatus institutus foret, aut quem prius licuisset videndus in tractatu salarietis aliisque.

cap 2 in quo proponuntur obiectiones contra nostram opinionem atque etiam eiusdem opinionis principii effectus. sicut etiam ne forte mens indi- cultatem dedicatur

Caput 23

in Pronunt obiectus contra nram opinionem, atque etiam eiusdem opinionis Precipuus effectus.

Postquam mentem nrã circa Scriptorum interpretatem exposuimus, superest quasdam obiectus diluere, atque praecipuos quosdam effectus explicare, et primum [illegible] qua deximus naturalem obligationem donatarii ex solo pacto oriri, non vero ex radice ipsius donationis, sive liberalis traditionis, ita insurgimus [illegible], et facto liberali donatoris non involvat causa respectiva ad obligandum accipientem donatarium pactum donationis subiectum nequaquam vestiret, neque [illegible] civile negotium [illegible] coherentiam, et [illegible] actu civili [illegible] effecto evaderet, immo nudum absque civili executione maneret, et sunt in eadem donatione specie fortius, et eleganter in lege de evict. et [illegible] Paul. [illegible] invitus [illegible] ponit donatoris efficaciter [illegible] traditione donasse quod circa evictionem rei donatae [illegible] stipulationem solemnem cavisse, [illegible] nudum pactum [illegible] taxat, evictionem rei donatae promisisse, in qua [illegible]

Severus, et Sent. et parit. Ustis Paul. respondent, q̃ si avus donator p[er] d[i]ctum nominatum stipulatus evictione rei donatæ promisserit posse nepotem donatarium, si res donata ab eo evincatur ex stipulatu agere adversus suos cohæredes, ut pretium saltem donatarum rerum recuperet, si vero avus donator, non p[er] d[i]ctum nominatum stipulatum, sed p[er] nudum dum taxat innominatum pactum evictionem rerum donatarum instinenter promisserit, non posse nepotem, illa civili act[ion]e adversus cohæredes suos tenere, si res donatæ ab eo evincantur; Cuius elegantissimæ decisionis ratio int[er]pretatum nos ad responsum fundit[us] everti, nimirum si avus donator, p[er] nominatum p[er] dictum stipulatum de evict[ion]e cavit, procul dubio rebus evictis obligabit heredes q[uos] suos obligabit, q[uia] stipulatio ut potte p[er] d[i]ctum nominatum p[er]fectum nullo respectivo negotio, indigeat naturalit[er], et civilit[er] obliget §. 2. et l. 9. § 1 stipulatio de vo[rbis] et ideo quamvis in presenti specie, ex traddit[ion]e, et facto liberali nulla resultet causa respectiva ad stipulatum, stipulatio tamen p[er] se obligat, Cæterum si p[er] nudum pactum evictionem promissit, necesse, nec heredes suos efficacit[er] obligabit p[er] pactum, q[uia] in ipsa causa donationis donat[io]ne nulla causa respectiva resultat ad pactum; hoc autem in præsenti specie evidentissimum est, causam respectiva nullam esse, nisi ad alterum obligandum respective accipientem l. 7. § 2 vers. sed si causa de pact. l. 5. de præscriptis v[er]b[is] porro in præsenti specie pactum ... evictionem non est int[er]pretum ad obligatum donatarium accipientem, sed ad obligandum ipsum met donatorem, et non est causa respectiva sigillatim donatio, quæ pactum est in favorem unius solius, et in præjudicium alterius solius, p[ro]inde que deficiente causa respectiva ex sola cohærentia eius actu civili p[er]fecto donationis, pactum subiectum evictionis non sustinetur, nimirum p[ro]pter cohærentiam hoc etiam desiderat, sit, ut causa etiam respectiva interveniat, illius tu[n]c donator ideo

fecalit

finalit donet, ut acceptientis donatarius obliget, sicut in reliquis contractibus innominatis respective, in quibus extat contractus inchoantis respectivus vestimentis reputatur. pactis dictis in l. 3 et l. in bonae fidei de pact. et l. 3 de praescriptis verbis.

2 Propterea quaeratur Fortunius Garzia cum omnibus doctoribus ultramontanis, scilicet Synodo Antone Petro de Bella Perthica, et Jacobo Rabenate adversus glossam, et Bald. et Barth. et Salicetum insurgunt in lege petens 27 § de pact., in quo glossa allegant Salamoni Rubrigarius docuit coherentias pactis procedendo efficacis, ut permittetur sine causa respectiva vestiri pacti subiecti veluti in hac glossa 1 specie promitto tibi stipulatis deinde incontinenti ego mecum pactis promitto tibi Romae, dont glossa pactis subiectis cohaerentia stipulatione vestire, etiam si nulla sit causa respectiva, Rursus dont glossa, siquis etiam pactis vestire propterea queratur, do tibi 100 mutuare ad, deinde pactis incontinenti promitto mutuare tantundem mutuatum. Sed contra fortunes cum ultramontanis contendit hoc pacta non vestire per solam coherentiam, quia deficit causa respectiva ad pactis, sicut in utroque exemplo glossae tam constat, quia pactis in favorem unius sola sunt, atque in detrimentum alterius solus sine respectiva alterius ullo, quae requiritur ... fons et originalis actus praescriptis verbis, ut patet ex Bald. et Ulp. in l. 7 § 2 de pact. etiam § de praescriptis verbis, etiam ... permutatio est de rerum permutatione, cum ultramontanis ... Baldus ... Cassiatupus in haec de pact. ... n. 44 atque etiam Donel. ... consent. ... in l. 2 de eviet., quae ultramontanorum conclusio, adeo magna ingeniis atque contentio ... dendi, ut in nominatis et innominatis in quo propterea pacti adiecti, actio praescriptis verbis dederunt ingeniosissime excogitaverint respective causae ... faciunt ...

quae de ex pacto inhaerente ad contractus, cui inhaeret, ex quare latius scilicet licissimo plerumque quod succeptum resultare faciunt innominatis contractus respectivus, cuius rei pa tyratem post collegentem actionem praescriptis verbis decernitur. cum in ex quo tantum solo inhaerentia insufficiens esse ut actio civilis derivet in pactis, uti apparet in ira lege 2 C de evict, ideo ex pacto adiecto contractus relato excogitata actio respectiva plerumque elliciunt, quo sensu intelligi praestant leges infra fundamenta de act empt lege labeo § ult. cod. tit., lege si convenerit 6 ff de rescind vendit et in lege verum ff de praescript verbis, lege 2 C de pactis inter empt. in quibus iuribus illis indeficiens respectiva causa ratio invenies, quod minoris revendita sit propter pactis subiectum, vel quod pluris vendita sit propter illud pactum, ideoque pactis pars pretii appellatur in dictis fundamentis de act empt, et in lege tenet 6 § 2, et in lege sterilis 22 § 2 ff de act empt.

Iam vero si haec vera sint uti fortius vera apparent, manifeste infertur rigida structura inter praestatis falsus esse: in quantum donatis modo ad intellectus contractus innominati respectivi subducamus, dicamus pactis donati subiectis ex solo inhaerentia eo actu civili ad efficaciam civilis absque causa respectiva elevari, si quidem nostra opinio in hoc primo potissime fundatur, quod pactis liberali traditioni subiectis nihil adbibere mutuat ex sua calore civilem non vero causa respectivus obligatus naturalis, si quidem tota obligatio naturalis donatarii ex solo pacto nascitur lege 2 et toto tit. ff de pact iunct lege in trad. cod. de pact lege lege 9 C eod. tit. Porro hoc ipsum falsum esse videtur quia etiam in specie Severi et Antonini, et Pauli pactis praestandis evictionis quod donatis inde subiicitur donator obligat naturaliter, quia pactis est, et tamen ex sola inhaerentia actu civili donandi ideo non vestit, quia deficit causa

respectiva

respectiva ad pacta, eorum quod ex liberalitate donationis resultat natalis, nec civilis obligatio ad praestandam evictionem imo eo ipso, quod liberalitate dono, liberatus non analogice civili obligatione evictionis [illegible] [illegible] donatis [illegible] Paul [illegible] [illegible]

4 [illegible] difficultate faciet ad hunc [illegible] et Bald. [illegible] depait n. 94, respondent ideo in hac specie non inspicit tradditi realis [illegible] [illegible] pacta [illegible] species Imperatoris, et Paul. [illegible] debeat, [illegible] donatis [illegible] [illegible] et [illegible] necessarium nominalem evictionis praestationem, [illegible] specie [illegible] pactis evictionis non vestit a pacto donationis [illegible] vestiri [illegible] ex intervallo donatio effectum habeat [illegible] in praesenti specie habuit effectum, [illegible] de evictione tractandum [illegible] utriusque partis [illegible] rationis reddunt [illegible] primo eo tempore, quo pacta nuda donatione evictionis pactis vestiri non patitur, et pacta nuda non potest vestire alterius pacti nudi [illegible] utrumque cohaereat [illegible] [illegible] [illegible] mutando, et pactis adiectis [illegible] hoc pactis adiectis a primo [illegible] non [illegible] cohaerent, quod [illegible] utriusque nudum [illegible] explicatum [illegible] [illegible] secundum per [illegible] reddunt [illegible] ex intervallo [illegible] incipiatque [illegible] civilis effectus, nihilominus non potest vestiri pactis evictionis, quod non cohaeret quod [illegible] tempore [illegible] pacti [illegible] retroagit, utique in [illegible] pacta nuda donationis, non [illegible] effectus civilis [illegible] putavisse [illegible] cohaerent [illegible] post in tempore non cohaerentia [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] depait [illegible] 72 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bene

solutio constans ex glossa communiter recepta in dicta l. petens
que etiam Butrigarius glossauit, que etiam in exemplo
proxime opposito de pacto permutatiuo, cui subiectum
est pactum ut eamus Romam, nequaquam pactum ad
lectum vestitur etiam si permutatio efficaciter ex interuallo
impleatur, propterea quod ratio coherentie deficientis, quia
tametsi pacta inter se coherent, non tamen coherent in
tempore impletum, quod solum poterat dare vincullum
firmitatis pacto subiecto l. in traditionibus ff. de pact.
l. legem C. de pact.
Profecto hec solutio ex altissimis
principiis petita est, sed tamen eam in exemplo que in
lata fallaciam esse credimus, de exemplo patet quod Iacobus
et Iacob. de Rabena, quia si conuenimus permutare inuicem
libros nostros, et pactum adiecimus, ut eamus Romam ius
tempore conuenti pacti non vestitur, tamen postea omnis
..., si tamen permutatio ex interuallo effectum habeat, qui
subiectum vestit, ratio est quia hic contractus ...
equiualet do ut des, et facio ut facias ... ita ut permutatio
tione re permutata, dare et facere, quia si ego ex inter
uallo deferior pactum vestit, quia ad modum ex im
plet mea vestit pactum huius adiectum dandum, vestit
etiam ad faciendum, quia unius ... contractus ...
partes plus unius effectum reddit, quia ... ex
... ... scriptum ... contractus innominatus ... ut ...
... reddit ... impletum unius ... ...
quia si conuenerimus ut ... ...
facias ... ... impletum ... ...
... ... pactum ... inter partes ...
glossa ... impugnant ... ...
Iacob. de Rabena ... ... glossa ... ...
bigarius ... ... authoritate ...
... ... implementum ... ...
... ad tempus conuenti in ... ...
tempore

tempore eventus intelligit, non ysse nuda; Sub
implemento vestita, q. indubitanter recurritur
(ele)mentis exemplo conditionis casualis, tamen quo
ens q. existit retrotrahitur ad tempus contractus, illius q. pu-
rificat, et fingitur ab initio purificatus l. Sallius
q. impro., et ff. l. potior in prin. ff. qui potiores
in pign. l. titius 4 eodem pignori l. hypotheca l.
si filius qui 8 de V.S. l. quum fructus ff. de stipulat.
servorum; q. quo ad modum conditio, qui cum q. existit
retromigrat ad initium, et illud purum fuisse q. ab initio
actionum conditio fingit, ita similiter, et implementum
formae q. existens ad tempus eventus regreditur, ex
quo pura et vestita fuisse fingitur, tamen ubi imple-
mentum ad tempus pacti recurrit, illud q. purum et
vestitum fuisse fingitur, neque, ut in specie Sextus, et
Antoninus pactum evictionis ab implemento donationis, quicumque
perfectum efficaciter vestiri, qui implementum sive traditio
rei donatae recurrit ad tempus pacti. Rursus
ipsius probat authorit. l. cum [illegible] inuenditione ff. de periculo
et commodo rei venditae, quoties proponit venditorem (venditionem) redimi-
bilis, et subditur venditionem hoc pacto initam ut
interim dum conditio pendaret, periculum rei venditae
ad emptorem spectare, idest ut si interim pendente
conditione res vendita perierit, nihilominus tamen em-
ptor pretium solveret, in hac specie hoc pactum vestitum
esse, quia pactum valere sit quia afficiat, et tamen tempo-
re eventus vestitum non fuit, quippe nulla erat ef-
ficax obligatio civilis, qua pactum periculi vestiri
potest, nam q. venditio fuit conditionalis, quo efficax
actio, et obligatio in contractibus conditionalibus a tempore
existentis conditionis inchoatur l. quidem dum 213 de V.S. l. ex
nario 8 § ult. ff. de periculo. et commodo rei venditae, quo
pactum periculi q. contractui conditionali inhaeret venditionis,
non nisi vestitum a retro, item existente postea conditione

vestit, q° x ditto retroallit ad tempus 9ctus, illud
purus et non 9ditionalis ab initio fuisse fingit, q° non
lit lt pacti e[...]vicis in specie Severi, et Ant. nu
dus nascat, sicut tm efficax dicto donatio 9troversis
sequat, Cum in p'dictis pecie secuta reveraq[...]
vestit efficacit pactis eudem, q'a vestimentis reversit
ad tempus 9ventus, ideo semp vestita fuisse fingit.
Deniq de p'dictis et indicis inveniat 10 p lura
et sub titulo, q'd dicemus si p tempus licuisset,
videndus interim Sabzet in l. p. te 271 de pact
et fortun. in l. 97 q'a imo eod. tit. in p'ncipio, il
lud interim admonemus sit non obstare 10 in l. 1
dg 132 fulto de V.O. in quo vestimentis non re-
currit ad tempus 9ctus, imo 9ctus migrat ad
tempus implementi, et vestimentis non respon
dendus est brevit. ex Bald in tract. de pact n° 74 et in
Cuiat, et Donel ad illus 10, q'a ctus fideiussionis ne
naturalis nec civilis obligatio produxisse, q'a non dum
erat pecunia credita, p'inde q 9ctus accessorius
fideiussionis nec naturalis, nec civilis p'ducebat
p'ose, ante qua p'ncipalis 9ctus mutui ex q° tex. in l.
et 2 inst de fideiuss. l. 2 et toto tit. eod, atq fideiussio
nis non est, q° stipulatio migret ad mutuis non v°
mutuus ad stipulat. argto l in l. 96 fulto, et l. 97 de
novat alit atq in pacto puri donatio, q° p'se naturalit obli
gat etiam ante efficacis traditionis l. 2 et toto tit. de pact. [...]
q'a 10 stit pecie p'inde pactis non migrat ad implementi
p'z imo implementis remigrat ad pactis Bald. et alii
cit, et Donel ubi p'xime

Iam his et aliis addere
mus et Sorton omissis interpretationibus verbis, et sub
tilius responderi potest ex eleganti ultramontanus
doctrina ex fortun. in l. 97 p'ximo de pact, q'a docet,
universa cohaerentis efficaciis ex simplici capitul[...]

lautem

Aut non [illegible], quod pactum subiectum credat [illegible]
[illegible] quandam [illegible] credat idem [illegible]
[illegible] [illegible], ut [illegible] verum pactum
[illegible] participat, utique [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] identificatum [illegible]
[illegible] sententiam Bald. Barth. et Castren. quos
sequuntur [illegible] in l. [illegible] 78 qui [illegible] pacta
[illegible] [illegible] pact. et [illegible] pacta 72 de
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] identitatis pacti [illegible], [illegible]
[illegible] participat similis formae, quae [illegible] numero [illegible]
diversa [illegible] in generalibus [illegible] in specie [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et pacta in [illegible] facta stipulatione
[illegible] [illegible] singulos menses [illegible] pecuniam
stipulatam, quando [illegible] soluta esset [illegible]
[illegible] ut pactum illud [illegible], quod primae stipu-
lationi [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] stipulat.
[illegible] [illegible] formam [illegible] pactum non po-
test [illegible] [illegible] similis stipulatio [illegible] ex
[illegible] participat, [illegible] pacti ipsius non
fingit [illegible] [illegible] identitate [illegible] [illegible] reformata,
[illegible] fingit similis formae stipulatio, numero
[illegible] diversa, in genere autem omnino similis [illegible]
[illegible] [illegible] participare. Denique [illegible]
[illegible] [illegible] participatio [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] respective, [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
facta [illegible] innominatum respective ex pacto [illegible]
[illegible] simul [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

Quibus prae- respo-

jis suppositis Ad Sever. Ant. et Paul. respo-
demus in sua specie primo, et secunda efficaciae co-
haerentis rati. ab ultra montanis traditis locus habere
aliquem potuisse, nisi Urgentior iuris ratio illi [illegible]
veret, uti iam iam videbimus. Postrema autem, et principa-
lioris inhaerentis rationis ex causa respectiva dysumpta,
locus habere non posse, quia perfecto ex radice donatio
nulla respectiva causa resultet ad partes, vicis, pro
donatore ipso et ipsius donatarii, nulla obligandi res-
pectiva ratio est, imo fortior ratio indemnitas est, ne
sua libertas ei damnosa sit l. quadrus 60 de fideiuss. ibi
[illegible] l. [illegible] de donat. Paul. insent. lib. tit.
§. in fine. De duabus autem prioribus efficaciae cohaeren-
tis rationibus sc. identitatis facti pactionis, seu [illegible], l
participatis facti simili forma, cum 2a tamen unda
est decretorie nulla ex iis duabus efficaciae cohaeren-
tis rationibus in specie Sever. Ant. et Paul. inter-
dilet, ratio est ne donatoris liberalitas in odium, et p-
niciem ipsius donatoris reverteretur, quae ratio expresse
redditur in l. quadrus donatus 60 de fideiuss. ibi et
a Paulo insent. ubi proxime, non n. bonus, et aequus
est donatarius qui ex mera causa lucrativa possi-
det donatoris adversitates ingereret, nisi ipse donator
nominatim pactis stipulatis se obligatus vellet, non v°
ex parte naturalis est, quae cum ad inducendam effi-
caciam cohaerentis in nullo pacto oporteat fingere
[illegible] identificare cum donat. l. [illegible]
quae est primus fons efficaciae cohaerentis l. [illegible] ipsis
partis participare similis forma efficaciae donatio
[illegible] in l. [illegible] diebam de rebus cred.
Equi, et secundus fons efficaciae cohaerentis [illegible]
[illegible] est in [illegible] donatoris [illegible]
onis identitatis, et participationis in [illegible]

Tertio [illegible] scribuntur [illegible], quae in favorem donatarii alia plura privilegia excogitata sunt, videlicet ut a donatario [illegible] donator [illegible] facere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de donationibus [illegible] [illegible] lib. 27 [illegible] cap. [illegible] [illegible] cap. 17 [illegible] lib. 2 [illegible] cap. 13 [illegible] cap. 19 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad hoc ut [illegible] [illegible] donatarius [illegible] [illegible] efficaciter [illegible] de donat. [illegible] gravit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obligatio naturalis [illegible] [illegible] [illegible] donatio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fundamentum [illegible], nisi ex ipsa donatione [illegible] [illegible] [illegible] resultet causa [illegible], itaut ipsamet donatio sit radix, et fundamentum obligationis donatarii; eo modo quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obligationis radix, et fundamentum [illegible] [illegible] [illegible]

Adpactis [illegible] et digest. [illegible] [illegible] tm [illegible]. [illegible]
script. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de rerum [illegible]. [illegible]
Maximus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inter virum dotantis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] patrem dotantis filiam [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dotale [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] matrimonii [illegible]
[illegible], [illegible] obligandis [illegible] maritus [illegible]
[illegible] [illegible] dotis [illegible] [illegible] soluto matrimonio [illegible]
[illegible] nominatim [illegible] [illegible] [illegible] inter [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] soluto matrimonio
[illegible] [illegible] [illegible] pacta [illegible] [illegible]
[illegible] adiectis [illegible] de patre dotante filiam [illegible]
[illegible] dotis [illegible] [illegible] [illegible] pater vellet [illegible]
[illegible] dote [illegible] [illegible] soluto matrimonio [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] pacto [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] adiectis; [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] stipulatio [illegible] [illegible]
[illegible] dotem soluto matrimonio [illegible]
[illegible] [illegible] etiam ex [illegible] [illegible]
[illegible] in lege [illegible] [illegible] [illegible]
soluto matrimonio [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] pacis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de dote [illegible] non [illegible]
[illegible] nisi ipsum pactum adiectum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] interpositam solet [illegible] [illegible]
in l. [illegible] pater 29 de pact. dotal. [illegible] [illegible] [illegible] 22
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dotis post mortem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non male [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dotis [illegible] soluto matrimonio [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

9 [illegible] Neminy [illegible]
ne pentta [illegible] respectu Mozne [illegible] dotaneho [illegible]
[illegible] insufficient [illegible] parti [illegible] do-
[illegible] dotace [illegible] donatio [illegible] facta
[illegible] respectu obligati [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] patri. [illegible] dat [illegible]
quippe dotatio filiae a patribus facta [illegible]
[illegible] ab obligationis paternae, quia patres [illegible]
[illegible] filiae [illegible] Kemnici
patri [illegible]
primitione [illegible] dotaho [illegible]
paterne obligati [illegible] resolutio, nequaquam potest [illegible]
[illegible] respectu ad obligationem generum [illegible]
[illegible] quia una [illegible]
potest [illegible] effectus [illegible]
[illegible] paterne obligati solutio, et parit radix obligati
[illegible] respectu [illegible]
[illegible] non potest [illegible]
[illegible] ut [illegible]
respectu [illegible] quia [illegible]
dotace debit [illegible]
[illegible] quo circa se predicta [illegible]
[illegible] respectu [illegible]
[illegible] paterna, qua respectu ad obligati generi
[illegible] predictae dotatio [illegible] liberatio patris
[illegible] obligatio generi [illegible]
[illegible] traditio [illegible] patri [illegible]
[illegible] et spontanea traditio [illegible]
[illegible] et traditio [illegible] obligat [illegible]
[illegible] traditio [illegible]
[illegible] verificari [illegible] respectu [illegible]
[illegible] dat, non [illegible]
[illegible] obliga [illegible] de libera

Atque per ea tantum traditio inter præsentes fit ff. eod. l. in traditi. [illegible] de pact. [illegible] eod. [illegible] Glossa ut [illegible] in traditi. [illegible] Barth. et Paul. Castren. Bald. [illegible] de privilegiis [illegible] 6a. pte. privileg. [illegible] [illegible] de pact. n. [illegible] [illegible] [illegible] Antonius [illegible] [illegible] Curat [illegible] Pauli [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] 26 [illegible] [illegible] [illegible] 46 [illegible] de pact. [illegible] [illegible] [illegible] de pact. [illegible] et fundamentum [illegible] dotis non [illegible] civilis [illegible] tamen [illegible] pacta naturalis obligatio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pacta dotalia [illegible] [illegible] dotalis [illegible] pactis [illegible] ab ipsa dote [illegible] [illegible] stipulatio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nulla [illegible] naturalis obligatio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cap. 24 n. 6 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 22 [illegible]

[illegible]

n.o 3 Dald. Novel. ubi prime laudatus, quoniam
eam de talio nullus [illegible], respectuque [illegible] ad-
latam obligationem habitus, pendisse potest, et debet
respectu [illegible] [illegible] ad obligationem [illegible] [illegible]
[illegible], cum non sit traditio omnino libera, et
spontanea, pro ut [illegible] [illegible] [illegible] re-
spectivus do ut facias, ex quo respectu resultet
[illegible] ad pactum [illegible] in traditionibus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex
[illegible] solo obligatus [illegible] [illegible] tamen [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nequaquam suffi-
[illegible] [illegible] pacti, [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] argumento [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] respectiva [illegible] [illegible]
[illegible] pacti ad traditionem realem [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad pactum [illegible] neque libe-
[illegible] neque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] innominatis respectivus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Lo Sed huic aliquo
respondemus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] 92 n.o 4, [illegible] Alexandrum, et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] 44 [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad Maximum [illegible] im-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ra-
[illegible] respectiva ad pactum [illegible] [illegible], quippe
[illegible], quamvis [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] respective intellectus, [illegible] [illegible] [illegible] respe-
[illegible] [illegible] huius pacti [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

dotat ex natura et legis necessitate dotat, non minus quam pater filiam in potestate dotat [illegible] dotis

[illegible] et in solo patris sine stipulatione [illegible] ex [illegible] traditione non [illegible]

de restituenda [illegible] [illegible] in [illegible]

de rei uxoriae act. [illegible] Barbos. Alexan. [illegible]

in [illegible] dotis 23 ff. soluto matrimonio [illegible] dote [illegible]

[illegible] obligatus [illegible], non [illegible]

[illegible] ad patris [illegible] [illegible]

[illegible]. Confirmatur [illegible] ex [illegible]

[illegible] [illegible] patrem [illegible]

[illegible] fuisset, [illegible] patris [illegible]

causa [illegible] stipulatio patris de dote resti-

tuenda [illegible] [illegible] solvit ex causa [illegible]

[illegible] stipulatio [illegible] [illegible]

aliquis non liberabit [illegible] [illegible],

quae stipulatio patris de dote restituenda [illegible]

removet filiam [illegible] ff. soluto matri.

l. [illegible] 23 ff. de [illegible] [illegible]

paterna [illegible] [illegible]

mentis ad patris [illegible]. Confirmatur [illegible]

[illegible] eadem quae numeratae [illegible]

[illegible] liberatus dantis, atque obligatus [illegible]

[illegible] in numerata [illegible] [illegible]

numerata dote [illegible] [illegible], [illegible]

ex [illegible] patris soluta dote; [illegible]

[illegible] obligatio [illegible], [illegible]

[illegible] patris. Denique [illegible]

[illegible] [illegible] est, quia [illegible]

[illegible] paterna tota [illegible] dote,

ut filia [illegible] nupta est dote habeat [illegible]

[illegible] patris [illegible] ultra [illegible]

[illegible] [illegible] de dote [illegible]

[illegible], quae in secundis [illegible] nuptiis [illegible]

libet

Debet auth. Sⁿ quambus C. de rei uxoriæ act., g.ᵗᵃ tio, tavaque illa ex tunc patris pactes non vestit nonest [illegible] pᵗ defectus causæ respectivæ, sed ex alia causa iam iam explicanda.

22 Quo circa omissis variis aliorum interpretationibus respondendum est cum Alverio, et Fulgot in leg lecta 40 de rebus credit. et cum Salizet ad num. 4. respondendum in quo est defectus causæ respectivæ in casu a nobis p[illegible] nec apud Max patris pactum vestiat ex coherentia cum dote quæ imo hermana ratio ab ipso imperat. reddita in illis verbis, pater non credit aut ? [illegible] simplici pacto innovare. Ad quorum intelligentiam observandum est ex ipsa paterna dote [illegible] constitut. quæ de rei uxoriæ sive de dote act. comune [illegible] quæ in casu soluti matrimonii? [illegible] fit [illegible] filiæ, quæ patris leg. 2 § ? si lg quotiens 29 ver. septs solut matrim. legis ratione haberi, ita ut nec filia sine patre nec pater sine filia possit post solutum matrimonium de dote experiri leg. cum dotem de pact. dotal. Ad hæc cum dicimus lege ille filiæ, quæ patris communes hanc de dote actio non id significare volumus quoad dotis patrem æquali portione cum filia concurrat pater in dote; qui imo id significamus emolumentum ? [illegible] in solidum esse filiæ ex creditu tum autem aliis etiam esse patris tanquam filiæ administratoris seu ? hanc dotem a patre recuperatam ad secundas filiæ nuptias aservare debet auth. Sⁿ quambus C. de rei uxoriæ act. argᵗᵒ & in legum ? videamus C. eod. tit. ubi rectissime interpretat Salicetus ad num. 5. ne et insolemni repetitione eiusdem ibi pro allegata ad & in lg si cum dotem 23 solut matrim. leges non civilis tametsi filias in potestate constitutas dotis

capacy fuerant, quasi cuiusdam proprii peculij loco ponius ss famil. ercis. Petrus Barb. loca plenissime in l. 92 § quod si solut matrim. n.° 2 cum seqq. Deinde observandum est hanc inter patrem et filiam dotis communionem a legibus civilibus concessam, plerumque fieri solitam per pactis restitutis dotis in casu soluti matrimonij quatamethsi pacto detracto eadem communio, et restitutio utriusque maneret incolumis l. un. § accedit in fin. C. de rei uxoriae act. nihil omninus tamen ad huius tuitionem, solent patr. et paris filia de restitutis pacisci arg.to l. eleganter in l. cum dotem in princ. de pact. dotal. = Deinde observandum est hanc dotis communionem a iure civili patri et filie concessam posse per patrem efficaciter impediri si ad dotis restitutionem sibi dumtaxat patr restitui incontinenter stipuletur, hoc enim exclusa filia atque aeius communis natiuitate impedita solita de dote actio patri acquirit l. quotiens 29 ff solut. matrim. l. cum dotem vero quamquam ff de pact. dotal. Bald. Novellus de privilegijs dotium § 6 privil. 27 n.° 2 Rodericus Suarez in l. quoniam in prioribus 24 C. de inoff. filiorum tit.o ampliat. 2 n.° 2 et 4 Menchaca de successionum creat. § 20 n.° 465 Petrus Barb. in dicti l. 9 sicut dotis n.° 25 Ratio est duplex

Primum quia si pater incontinenti sibi dumtaxat stipuletur nondum nacta est communis actio de dote inter patrem et filiam, cum non constitutio dotis, atque stipulatio incontinenti adiecta unum, idem que contractus per interventionem censeatur arg.to l. in l. § quasi in f. ff de pact. melius l. in l. pro sedia 206 dicat empt. et ibi repetentis, idem dum durat contractus, eiusque celebratio, nondum filie actio communis acquisita est, unde quod recte pater potest absque filie consensu in l. [illegible] dotis restituendus obligatus adversus generis omissios

cum ff

l. cuiusque heredes detinere dicit l. quoties 29 ff. so-
lut. matrim. nihil in facere videtur in prejudi-
dicium filii. Cum non dum sit adactus de dote
acquisitus est, ut explicant enumerati doctores
cum Christophoro de Castellion Principe ingenior.
in dict. l. si cum dotem 29 n° 21. Secunda ratio quia
stipulatio ex sua natura remedium est personale
ad impediendum et interimendum, facit stipula-
tio per usque aliarum obligationum interitum, ut stringit
innovat, et accipitur quod posterior [illegible] obligatio
obligatio impedit praeterea aliarum obligationum nati-
[illegible]; ut stringit in mutuo, cui subsequitur [illegible]
[illegible] stipulatio l. 6 [illegible] ff. de novat. l. [illegible] 6
§ Crisogonus vers. [illegible] ff. de [illegible]. Quapropter
stipulatio sit sui natura aliarum obligationum impedi-
tiva, ideo in praesenti specie, quae tantummodo impe-
dit naturalis obligatio omnium dotis patris et filii [illegible]
[illegible] totius obligatio de dote restituenda in [illegible]
stipulantis [illegible] dicit quoties 29 [illegible]
matrim. l. [illegible] 7 de pact. dot. [illegible] alioquin [illegible]
sa stipulat. pater dotis [illegible] operante
operante, ita in utroque stipulatio [illegible] et
non possit ex intervallo patri sine consensu filii [illegible]
solidum actus de dote transferre [illegible]
l. 3 § [illegible] ff. de [illegible] l. post nuptias
[illegible] ff. de iure dot. [illegible] verum est, ut [illegible] tempore
dotis [illegible] patri in omnibus casibus soluti matrim.
sibi stipulatus non [illegible] in [illegible] dum-
taxat casu [illegible] mortis mariti [illegible]
[illegible] filiae est, [illegible] dotis in [illegible] ad filii
[illegible] taxat [illegible] non ad patris [illegible] dotis 2 [illegible] ff.
solut. matrim. Denique tertia ratio ex [illegible]
supaddenda est [illegible] patri-
ni satisfactum abunde est si pater filiae cum dote

congrua in matrimonium colloceet, ne: propterea one-
randus pater inter etiam est, quod legitimo remedio
sibi incrassans solat matrim non respiciat, pro-
sertim si observemus etiam post dotis restitutionem soluto patri
factam, obligatus adhuc manere patris, ut eiusdem dotem
in secundas filiae nuptias asservet auth. si quam b[illegible]
C. de sec. nupt. ac

Ex quibus praemissis ipso sponte fluit
vera, ad illa maximum interpretatio [illegible] Baldi et Ful-
gosij et Salicet supreme laudatis, [illegible] pater, qui
tot remedijs stipulatis impedientibus, et deterrentibus
potuerat solutae dotis actus [illegible] destinare
non [illegible] simplex pactus [illegible] actus omnis
sibi, et filiis [illegible] quin imo credit id tan-
tum [illegible] simplex pactus tueri, servareque [illegible]
ex generali legis [illegible] utrique communi [illegible]
[illegible] tantum cogitaret omnia filiis cogitata non
[illegible] [illegible] stipulatis interimentibus atque in-
[illegible] filiae [illegible] fortissime
remedium pater omisit, atque simplex tantum pactum
elegit, credit non [illegible] filiam excludere, sed imo
[illegible] actus de dote utrique communis conservare vol-
uisse, [illegible] inter [illegible] de pat. dotal.
[illegible] actus [illegible] ex [illegible] retin-
[illegible] dotante [illegible] suam, nullaque in favorem [illegible]
congrua interpretatio assumi possit, [illegible]
[illegible] credit [illegible] tantum cogitare non de
[illegible], [illegible] excluso solita de dote
obligatione [illegible] in [illegible] destinet, eiusque
hac interpretatione nihil congruentius, aut [illegible]
ratoris [illegible] conformius excogitari potest.

Ex qua inter-
pretatione plura [illegible] subtilia, atque nova, et
primus infert neque [illegible] eiusdem [illegible]

in alia

In avia paciscente, neque defectus causae respectivae in patre paciscente in eadem fuisse, et avus pactum in sola avia solidae de dote actionis fundavit, pactum vero patris insufficiens fuisse, ut in solo patre solidam de dote actionem destinaret. Quinimo independens a causa respectiva, ideo avus pactum solidae de dote actionis in avia sola fundatum, quod nulla potest inceptae assumi contraria interpretatio, at vero in persona patris paciscentis id idem non potest, et debet eius filius aliquo deductus, quod independenter a causa respectiva efficit, ne pater credat praecedentis actionis communis de dote confecta in praeiudicium eius filii per pactum innovare, eius potuisset fortius stipulatum remedium assumere = Deinde infert in specie Maximini utrumque pactum valuisse, et avum, et patrem, verum tamen inaequales effectus praedicta pacta produxisse; quia pactum avus solidae de dote actionis post solutum matrimonium in sola avia fundavit, pactum vero patris solidam actionem de dote in patre non fundavit, sed illud eius destinavit, quod ex lege utriusque communi coniugis esset, reservavit, ut pater non credat hanc communionem innovare voluisse ut in specie Maximini praeseferunt, et probatur in dictis eiusdem in principio de pact. dotal. Deinde infert praedicta duo pacta patris, et avus in specie Maximini vestiri ex inhaerentia eius actu civili perfecto donationis iuncto natali obligationis pacti absque consideratione causae respectivae dotis non restitutio sive in patre, sive in avia donatio liberalitas appellat lege ultima C. de dotis promissione, Tovvies accedat C. de rei uxoriae act. = Denique infert quod sententia Oldradi, et Salicet longe quam audacius, sed tamen verissimum est, illud potuisse patrem si idem expresse ageret per simplex pactum in praedicta eius filiae, dummodo hoc nominatim ageret, quod lex deprobant hoc in legis eiusdem dotis in principio solut. matrim. et in lege

tale pacti 40 § ult de pact et H in lguntie s accedit
infer. de rei uxoris act. aggiunctis non bene
se expellit Alexander Barth. et Bald. Novelly
Cliadus et Barb. Nominis si hoc int. pat. et generum
nominati agat, nulla est comparatio obque, praeben
cohaerentia cu traddit, l. pmissione dotis vestit, omnes
suas vires non explicat, si patentis nominati vel.
lint l. in traddit 4 § de pact l. legis 20 C eod. tit
iuncta l. all exactis 6 C de dotis promissione, quippe
talis comparatio suas vires pacto adiecto admisset.
Maxime cum mutuis actionis tal. pactis et filiam
Ceterum haec ratio tunc tantum viget, qu. patr. dubie, at
obscure paciscit. ubi simpliciter non Maximum, at
ubi si nominatim vellit excludere filiam, et privi
legiis legis indubitant. poterit pactum ex pacto
non minus, quam nominatim stipulatus et filii
et legis antecedere. Ratio est. primus, quia [illegible]
[illegible] nominis natus est, [illegible] in [illegible] pacisit,
[illegible] redditur in [illegible] dotis vers. quo
nis [illegible] acquisita § de pact dotal. Unde quam pac
tis ex cohaerentia vestibus non minores vires habet,
quam stipulatio dict. l. in traddit 40 [illegible] legis 20
Melior [illegible] indic. l. [illegible] dotis vers. quamquam § de pact
dotal. in qua [illegible] cum [illegible] pacto simpliciter [illegible]
dotantis agat, doret. Pomp. posse patris quo vellit
legis filiis dotationi, l. dotis promissione [illegible] di
cere 25

Cogg illat pluries tunis int [illegible] facilitate
resultant. primo, [illegible] in [illegible] dote [illegible] in pro
solut matrim. quo loco [illegible] pater non stipulante
[illegible] declarant de
eo quod [illegible] fundare act. de dote excluse
filia in eo casu expresse nominati, in qua paciscen
tur. Ceterum in casu [illegible] mortis mariti, l. divortii ad

solu

Sol. filia exclusa patre solida de dote act. pertinere. Cui tamen frustra conatur respondere Alex. asserendo, verba pepigerit in persona patris, et stipulat. assumenda esse in persona autem extranei dotatoris stricte accipienda esse pactum, quia in persona extranei pactum sufficit garantia in priv. l. dicuire dot. l. si extraneus ff. de iure dot. l. junctus § acceditt l. deretiuxoris act. l. si cum mortem 12 infin. l. de pact. conventis tam super dote, quam pro donat. Cetera quae sit dura atque indigesta, Attamen praefatio nulli non patet, nec feliciusque expediunt Claud. et Barb. afirantes verbum pepigerit apud Pomp. pro simplici pacto assumi debere tam in extraneo, quam in patre, dummodo observemus pactis pactis ipsis stipulatis instinent adiectis corroborationis, arg. tex. in l. pater 23 ff. de pact. dotal. Credimus mente Pomponii aliena honeste, quia imo dicendum est pactum vestitum ex cohaerentia numerationis, sive promissionis efficaciae dotis sufficere, ut ipso patre solida actio de dote soluto matrim. fundetur, dummodo talis pactum inter patrem dotantem, atque maritum, filia nominatam agatur.

26 Infert praeterea tex. praefato ad tex. in tale pactum, et filio ff. de pact. quo loci simplex pactum patris dotantis sufficit, ut in casu matrimonii per mortem filiae soluti, solida actio de dote in patre paciscente, et in heredibus suis fundetur, cui tex. satis colorate conatur respondere Alexander. affirmando, tunc simplex pactum patris non impedire ius privilegii vestitis, quod pater pacisceretur in casu divortii, licet casum mortis mariti in quo exemplo sensu accipit noster Maximinus in ult. responso, quippe in iis duobus casibus de filiis praesertim libro agit, quae tam in casu mortis mariti, quam in casu divortii indotata manere, si pater pro simplex pactum l. impediret, l. auferret ius privilegii.

ve filius illustatis de dote communione, Ceterum si tan-
tum paciscatur pater tempore mortis suae filiae, pactum sine
stipulatione sufficit, ut tamen heredibus suis solidam
de dote actionem obtineat argumento l. infra si convenit § et de pa-
ctis dotalibus, quia filiae iam mortuae nullum infert filiis
praeiudicium, quocirca eius Papinianus in l. talle pactum
40 ff. de pact. de patre paciscente in casum mor-
tis filiae expresse loquatur. Admirandum magnopere
non est, quod simplex pactum patris, sine stipulatione suf-
ficiat, quia iam ante filiae praeiudicio succedit regu-
la tamen in l. in traddit 40 ff. de pact. et l. in l. qua-
esito C. eodem tit. subscribit Campegius tract. de dot.
3 parte q. 124 in fine, Jason in dicta l. tale pactum
§ ult. n. 6 Bald. Novel. de privilegiis dot. p. privi-
leg. 11 n. 9 et nonnulli, quamvis hi ad doctoribus specie edi-
cant. Falluntur tamen, quia tradunt tale pactum § ult. de pact.
de ingenti filiae praeiudicio agere, tametsi post eius mortem
pater paciscatur, quod facile animadvertere potuissent,
si Papinianum attentius pertractassent, quod iuvat non leviter ibidem
apud Papinianum Ulpianus quaesit, nimirum lusitis ita cause ponit
sit pater ita pepigisse, ut si post mortem eius filia in ma-
trimonio moreretur dos heredibus patris restitueretur, in qua
specie de magno filiae praeiudicio indubitanter trac-
tatur, quia actio de dote alioquin inter patrem, et filiam com-
munis, si pater ante filiam moriatur, in sola filiae super-
stitis persona consolidatur, ita ut ipso iure ad heredes pa-
tris non transgrediatur, sed imo in sola illa consolidatur, ut tam-
quam de re sua insolidum tam inter vivos, et eo casu quo po-
test l. vitam, l. soluto matrimonio quemadmodum dos petatur
l. unica § videamus C. de rei uxoriae act. igitur si hoc
ius filiae per simplex pactum patris apud Papinianum auferatur
et impediatur, quis deinceps dubitabit de magno filiae
praeiudicio tractari, in pacto simplici patris plane
illud inficiandum non est, quod si pater non post mortem suam

Suam; et post mortem filii dumtaxat paciscat pac-
tum valere, et nullum preiudicium filiis inferre, si filia
ante patrem moriatur, legi si convenit 6 § de pact. convent.
sup. dote, quae sup. donatur; Ceterum huius pacti efficacia
non ex eo provenit, quia de preiudicio filiis non tractabatur.
Sed et in eo etiam casu, in quo de preiudicio filiis tractatur pac-
tum efficax est dict. l. si cum dotem 22 solut. matrim. dict. l.
convenit § accidit. C. de reb. uxor. act. dict. l. tale pactum §
pultimo de pact. quae imo pacti efficacia ex suis naturalibus
principiis venit cohaerent contractibus descendit, in eo casu, quo in-
stinent paciscendo, id nominatim pater agit, ut filiam
excludat, quam utique excludere potest, quia eis inste-
nent pater paciscat non de filiis acquisita et actio in uxorem dedotem, alioquin sinatalem
Postremo loco infert filius quae 29 gloss. int. pres. fuisset pactum non sufficere s[illegible]
tam ad rem Maximini, quam contentiose contra Alexan. et Cap. sine stipulatu, et consequenter filius
sui tuet Petrus Barb. in dict. l. si cum dotem 22 §. solut. matrim. dict. l. quoties 29 §. solut. ma-
num 4 docent itaque Accurs. et Barbosa ideo simplex trim. dict. l. 3 § utrum infra
pactum patris in specie Maximini non valere, quia pater de minor.
ineffectu id procurabat velit facere novatum actio uxoris,
quae ex ipsa dotis ratione legi operante ex fundata erat
in persona patris et filiae, quae si id ageret pater, ut pro-
vatam extincto iure filiae ipse tantum actio dotis trans-
ferret, quae in filia ex bene filio legi fundata est.
Porro hanc novatum illo pacto pater efficere non po-
tuit, quia pactum simplex non est instrumentum novandi,
novatio enim per solum contractum stipulatum fieri potest, et
debet legi si ex praetio § et sturtum petat legi negotia
34 in fin. ff. mandati; et praeterea inst. quibus modis
tollitur obligatio. atque idcirco, cum pactum ibi ad no-
vatum non sufficeisse, ideo pater nihil effecere cepit
nisi ab stipulatum nominatum descenderet dict. l. quoties
29 solut. matrim. quo sensu int. proprie tant. vos illa Ma-
ximini, pater simplici pacto contendens dotem pro-
fectitiam actio non credit innovare eis dum et quod im perators

Int. praestatio multipliciter peccat, primo quatenus docet pacdis patris nullius fuisse in specie imperatoris, quippe uti'iis sec. 2a docuimus pactis patris apud imperat. efficax eatenus est, quatenus ius patris servat, et actis communionis tolit, dumtaxat pulli laborabat; quae filia expresse non excludebat; Secundus in eo peccat in filiis, quatenus docet in praedict. specie eius esse fundatus ius filiis ex beneficio legis, ut si fundatus esset filius ius, nec stipulatio adde adnovatis sufficisset, nisi etiam filia expresse consentiret, uti bene redarguit Salicet. ex l. quo tres 29 in 2° responso l. cum dos. de pact. dotal. l. post nuptias 28 de iure dot., arg. et in l. post 36 solut. matrim. Demum peccat in eo, quatenus docet pactis aliquis non sufficere ad inducendum novatis, cum hoc ex prorsus agit, quippe sentia est communit. recepta, quod libet partis legitimus nominatus sufficere adnovatis inducendum; si hoc nominatis agat. et est fere inconcutabilis in l. si mandatos fuit mandati, pro quo et ita censent Oldrado Decius 132 nel Baldi in l. 2 de novat., et ibi Castrensis Decius in l. sin. gularia 22 de rebus cred. n° 29 Marianus Socinus cons. [illegible] 39 n° 3. l. 2° cum pactis tradidit coheres, ex suis natalibus filiis, quo ex ipsa cohaerentia pacti sit legitimus, et efficax l. in tradidit 66 de pact. l. legis 10 C. eod. tit. l. cum dos, vero quoque quod de pactis dotal. debuit in specie Maximini efficax esse adnovatis inducendum, nisi Urgentior iuris ratio, et patris intentio, id nequaquam agentis novatis impediret.

Ut tam vero, ut de praecipuis effectibus nostri ad Artis intr. praestatis agamus, primus ille se offert tam in pract., quam in theorica utilissimus, quod sit ad exsequendum donatis modalis pro pactis modale celebratis, dat donatario, etiam ante modi implementis, actio, id est condictio ex l. iust.

L. iustiniani adversus donatorem l. sin. § 3 § et si quidem C. de donat. pene non donatoris non per efficacem traditionem sed per pactum modale, ita promissione promitto tibi mille donationis causa, ut theologiae examen, et laurea triduum quarta subeas tracha de [illegible] salmanticensi. Profecto in hac specie donatio modalis est, non per efficacem traditionem, sed pactum modale celebratum, ad cuius executionem donatarius ante implementum modi poterit ex nostra additionibus intentio praestat donatorem cogere ex nova iustin. sanctione de qua in dict. l. 3 § et si quidem C. de donat. et non iustinianum in qua tantum pariter tantum dumtaxat donationis pactum ad fas et pariter cum civilis elevasse videatur iuxta salicetum, capiclam, corneum, Bald. et Fab. atque ~~[illegible]~~ scriptorum sententiam, nihilominus in sanctis ratione nihil praecepta atque etiam modalis donationis per pactum celebrationis substantia recte intellecta, manifeste indubitanter est donatario ante modi implementum, sanctis beneficium ad hunc effectum competere, ubi tibi alio spes parato modum implere, efficax actio civilis, idest, condictio ex praedicta iustin. sanctione adversus donatorem competit, cuius ratione ante omne modi implementum pecuniam sibi donationis causa promissam consequatur. Hanc resolutionem ante nos, etiam adversa docuit Cl. Larment Donel Capit. 23 lib. 6 Fabes de error. decadis errore 9 ceterum quia admodum iurisprudentia generale modalis donationis non per traditionem aut pactum celebratum, eius substantia contractus innominati respectu salvare non potuerint, ita similiter, nec salvare possent sanctis iustini. ad praedictas donationes modalis praetendi debere. Quamvis non resolutio vera sit, tamen ex defensione iuxta eorum decidendi modus impossibilis est. Et tu iuxta nostros ius tenens quod modalis donationis explicandae ratione, certa est resolutio, quam modo assumimus, postquam non semel probavimus modus donatae dictis, nihilominus de trahere per strictissimo liberalitatis intellectu, quod omnis [illegible] in modus

Modus adjectus, atque omnis adjecta obligatio ex modo confecta, extra substantiam liberalitatis est, atque ex alio diverso fonte obligationis vinculum, sive contractus substantia conficit, quamplus igitur est Justiniani sanctio de puro pacto iure donationis loquentem ad pacta modalia donationis modalis, porrigere nimirum sanctionis intentio, et ratio iuxta enarrationem proxime doctorum, illa est, legitimare illa obligationem illam naturalem donatoris, quae pro fine et causa excellentis virtutis beneficientiae exercitium habet = Observavit equidem Justinianus, ut elegant rationem satis est Bald. et Fortunius in puro pacto donationis ingentem naturalis intrinsecis iustitiae pria elucere, pinde quam deliberatissima

virtutis exercitium fecit

promissionis donatoris voluntas apparet, utique promissio illa, quae ex moralis honesta, cui temeraria, vana, aut tantum urbana consistat, quos praesumptio dereliquus pactis puris lex civilis decretorie non facit, suspendit tamen iudicium propter actus humanorum incertitudinem, at uno cum lex civilis, eam promissionem consideravit, quae pro fine expressam causam habet excellentissimae moralis virtutis exercitio, decisum naturali iusta intrinseca non dubitat, quin imo continuo decernit a deliberatissima humana voluntate actus illius ortum, in quo virtus moralis liberalitatis exercuit, pinde quam obligationem naturalem ex tali promissione ortam legitimam statim facit: quae est ratio sanctionis Justini in dicta lege 35 § sin quidem C. de donat. circa huius intellectum exterminandus est tollendo lib. 3 de pact. capit. 9. ex n. 9 cum sequentibus, quia importunas leges binas ambas imperatoris Leonis, Justiniaque conciliare, eos durius omittit, infectiorumque facit, iudicationum invadit s. cripio gentilis lib. 3 de donationibus inter virum et uxorem capit. 38, qui in puro pacto donationis scriptura, chirographum sive donationis factam etiam post Justini requirit, consilit ex novel. 162, et lege sequenti 36 C. de donat.

de donat. et plane, si de cautela ? donatariorum
insidiis Scipio loquitur, providens cautelam, sive de
intrinseca obligatione civili, causa loquitur audiendus
non est, cum ante Iustin. lex civilis non adeo
exquisitae excellentiae puri pacti donationis consideraverat,
atque illud circa iuditia perfectionis implectionis voluntatis donatoris iuditium suspenderat, quoniamque rerum
donatarius voluntaria traditionis tamquam supremum
deliberatissimi iudicii indicium accepere traditionem, utpote verum nostrarum supremam alienatio, manifestum est, deliberatissime voluntatis indicium est per traditionem inter cæteros divisit, quo circa pactum donationis ante
Iustin. non erat legitimum, sed tantum natale, donatio
cum inmedia iuris prudentia non erat sola conventio, sed
realis, voluntariaque traditio leg. ff. de donat. leg. Senatus
§ ff. de mort. causa donat. leg. cap. ff. de donationibus
Post Iustin. autem, qui pacti excellentiam altius cognovit, tamen
esse pactum legitimum dicit si §. sigillum de donat.
quæ cum ita se habeant, circa purum pactum donationis
Iustin. legitimatum, necesse est hanc sanctionem circa pactum modale
donationis etiam ante donatorum implementum eodem modo se
habere, ita ut donatarius ante implementum sui, res sibi
ex causa donationis modalis promissa condictio ex lege Iustin. sequitur.
Ratio huius conclusionis ex iure ad Scriptoris decisionem, manifeste resultat, quod licet donatio modalis ut a nobis explicata est, non est minus perfecta quam pura simplex-
que donatio, de qua loquitur Iustin. Nimirum quod quod ratione
negotii vel in modali donation. gerit. extra substantiam
donationis est, neque in ipsa, tamquam in sua radice fundatur,
sed quin potius a pacto subiecto, tamquam a separato obligationis fonte extrinsecus derivatur, sunt eodem in donatione
modali duæ causæ finales, non tamen ut minus individui actus causæ finales sunt, sed potius duorum actuum quorum quilibet in sua causa consumat finem donationis beneplacentia

finis autem pacti inspectus est, quod in pacto deducit. Quo-
circa quod quod post donatum emergit extra finem, etiamsi jam
donatum est, idcirco liberalitas intellectus ante omne pactum
salvat. 29

Hoc autem cum dicta donatione modali, quae per traditionem
celebrat, verum indubitanter sit dicta etiam quae per pactum
purum fit evidenter verificat, promissio nostri liberalis, quae
extra ea donatum emittit, nichil commune habet cum pacto
subjecto, in quo negotium gerit; Pactum nostrum nec finis, nec
causa promissionis est, sed negotium quod occasione donatum
emergentis, ut signanter docet, Forbon in l. 9 7 § quod imo
de pact. n° 5 in prin., quantum autem inter se distent, causa
et occasione nemo non videt. Citat lib. 27 quaestio Cap.
in l. cum servus § 4 ff mandat., idem citat in solemni recitat.
ad rubricam Cod. ad l. Cornel. de sicar. Anton. Florenti in tract.
de usur. cap. 4 n° 2 federicus Senensis in tract. de per-
mutat. quaest. 8 in fin. Tamen vero si purum pactum donatum quod
moralis virtutis indicta hoc meruit privilegium, ut actio
executionis tantum dotaret, hanc ergo dotem modale
pactum donatum, ante donatarium implementum merebit,
siquidem independenter ab obligatione donatarii eadem vir-
tutis naturalis indicta pura atque absoluta in pacto mo-
dali elucet, illud plane ~~[illegible]~~ ex parte donatarii ob-
servandum est, ut paratus sit modum sibi injunctum im-
plere argumento l. 4 in l. Iul. 22 § offerri ff de act. empt.
quod apud Capialupus in tract. de cohaerentia pactorum no-
tavit Iacob. Duhngarius, implemento autem per
iuratoriam cautum, expressis dato oblato non est cur do-
natoris ante modi implementum donatarius non co-
erceatur argumento [illegible] Iulianus § offerri de act.
empt. iunct. l. in pulla § 6 § [illegible] 2 locati accedit
insuper ratio Bald. quae in foro [illegible] illis ipsis
persuadet qua tamen in plura pacta innominata
propter formam [illegible] videatur ad [illegible] respectivum
modalis

Modales continere, sunt tamen plurima pacta innominata modaliter concepta, in quibus ordinatione naturali atque ex probabili mente contrahentium alter implementum suum explicare non potest, nisi alter contrahens prius implementum explicaverit; v.g. dabo tibi 100, ut domum michi edifices, sive nunc hoc pactum locatum esse velis, quod expeditum non est, sive contractum innominatum esse velis. Ergo longe certius est, tamen respective contractus modalis rigorose non est, quia uti inquit Bald. in ordinatione naturali atque ex probabili mente contrahentium impensas fabricae explicari prius, nec potest, nec debet, quam pecunia promissa ab altero contrahente numeretur, unde infert eleganter quod dictus modalis conceptio respective contractus modalis rigorose non faciat, sed ipso pariter maneat, et oporteat naturaliter obligatum pure in illo omittente ab initio generat, et pecuniam modaliter promissit, adeo ut ante fabricam artificisque impensas promissa pecunia artifici solvi naturaliter debeat, propter probabilem mentem contrahentium atque ipsius negotii ordinationem naturalem, hoc dictis in fortioribus etiam terminis explorat. Pone enim enarrabis factum nongentum modaliter fabricaveris. Plane nemo dubitat eum esse contractus potius
conditionaliter conceptus dabo tibi 100 si ex tuis domum michi fabricaveris
ut obligationem naturalem in pacto atque civilis atque naturalis in contractibus
conque suspendat l. cedere 223 de V. S. l. huiusmodi ff. in principio delegat. l. quod diebus 41 § ult. de condit. et demonst. l. lex in principio tenetur 60 § lege dicta ff. locati, § 4 inst. de V. O. et nunc in hac specie propter naturalem negotii ordinationem nemo dubitabit prius esse pecuniam, quam fabricam explicandam, igitur a fortioribus terminis pactorum, modaliter, atque etiam conditionaliter conceptorum, naturalis obligatio adimendo, in altero tantum contrahente, vi ipsa ignoscat

fateri necesse est, quod si donator per pactum modale ita donet, promitto tibi 100 donatiue ea conditione ut examen in iure Cesareo subeat pro obtinenda laurea Salmantina, naturalis saltem inchoandi obligatio in donatore reipsa prius ignascitur, iam vero si naturalis saltem obligatio inchoandi propter naturalis negotij ordinatus prius in donatore ingenerat, necesse etiam est civilis obligatio ex Sancte Iustin. ante omne modi implementum donatoris abstringere, quia civilis potestas sanctius nulla naturalis obligatio producit, sed in antiqua obligatio naturalis vim civilis influit, argumento in lege legitima 6 ff de pact, cum non de obligat iuris naturalis gent tractamus civilis potestas circa influentiam dumtaxat exercet, circa nativitatem vero earum obligationum civilis potestas nulla est ex dicta lege 6 ff de pact notabiliter fortius contra Barth in lege 7 § quin imo ff de pact nu. 20

Ex quo

communis relictis doctoribus et precipuus noster ad forum interpretatus effectus probatus manet, atque sententia Barbatij illorum diruta manet, qui opponunt donationes modales per pactum modale interpretatum non posse Iustiniani legitimari pro paciscenti ratione, quia licet modalis donatio ante Iustin. contractus innominatus fuit, et ideo ex illius qua tamen a Paulo recensent in lege de prescript verb. quorum illa contraria est distinctio, ut obligatio naturalis pacti potestate non producant argumento in lege explicatio 3 de rerum permutatione, lege Dio permutatio ff eodem tit., quo loco vim illa permutatio dicitur ex re tradita, in initijs obligationis similiter

hanc

hanc emphasim habere vident iuxta forte. nis. et Bald. ut non soly obligaty civilis initium, verum etiam initiy nataly obligatio ex trad ditione ipsa oritur, sup[er] hoc n[ost]r[u]m pacti honicum habet, ut alterutrius obligatio etiam nataly ab alterutrius implemento initium capiat, ut et nos sup[er]ius mem. to hoc diximus, ig[itur] v[er]o si p[ro]pt[er] hanc causam pactum modale donationis, innominatus contractus respective ante Iustin. fuit, ut plerique contendunt cum Barth. in l[ege] in quibus g. §. 2. ff de donat. narius est modale pactum donationis ante donatorii (donatarii) implementum non potuisse, p[er] sanctio[n]e Iustin. legitimari ad hoc, ut aliqua contractus pura, l modalis, respectiva legitimet oportet aliqua obligatio natalis cum ipso contractu nascenti, quae ad status efficaciam civilis, p[er] legem erigat. si n[on] nulla prorsus obligatio cum ipso contractu nascat, nulla etiam erit obligatio nataly, quae pariter p[er] leges legitimari, arg[umento] to in l 6. et 7. ff de pact.
21

Huic arg[ument]o, q[uo]d omni eius cruciavit int[er]pretes, nos directe respondemus affirmantes, in omni contractu innominato respective modali, ante omne contrahentium implementum subesse obligationem nataly recipe, quam lex civilis legitimare, l non legitimare poterit, p[ro]ut publica utilitas p[er]suaserit, l p[ro]ut nataly priori obligandi vis, et potestas p[er]suaserit, q[uo]d inde q[uo]que in modali pacto donationis contractu respective p[ro]cedit, quia vi ordinatis nataly negotii, q[uo]d gerit, in obligationem natalem indonatore p[er]mittente ingenerari, quam nataly obligatio et potuit, et debuit p[er] sanctionem Iustin. legitimari, hanc

seluts, 3a Bald. efficacit defendit fortiori in capt. 1. de pact. nº 31. ex rationibus autem forensi unam, l alteram elligemus, quam efficacius concludere quamque nobis est. ponamus nunc respectivas conventiones empti et venditi ante omnes civiles legis lationes Romanas idest in puro statu iuris gentium antequam ius civile eas conventiones legitimaverit, quae suppositio inprimis non tantum est probabilis, verum etiam extraordinario, primus quod conventio empti, et venditi ex ipso iure gentium respectiva est atque idcirco a Paulo l. 1. ff. inter illas conventiones respectivas recensetur, quae pertinent ad contractus respectivos do ut des, l. 1. §. et si quis de praescript. verb. deinde quod haec conventio empti, et venditi ante omnes legis lationes civiles in ipso iure gentium ignota est l. 1. & ult. ff. de contrahenda empt. l. 1. ff. locati, quo circa ad conclusionem nostram probatam recte assumimus hanc conventionem cum eius ut de convent. locationis in puro statu iuris gentium ante omnes civiles legis lationes, quae illas legitimaverit.

Ponamus itaque hanc empti conventionem in puro statu iuris gentium, et deinde quaerimus utrum haec conventio de pretio pro merce et mercis pro pretio obliget contrahentes naturaliter, perinde dum adhuc est in statu solius conventionis. et plane si respondeas eam ex statu solius conventionis ex iure gentium contrahentes naturaliter obligare, tenemus perfecto intentum, atque concludent conclusionem nostram probabimus, quae id ipsum intendit scilicet conventionem respectivam, sive modalis ex iure gentium naturaliter obligare, proindeque in eas naturalis obligatio, ea olim ante omnes civiles legis lationes inesse, quam lex civilis legitimare postea potuit, aut utilitas publica exigerit, l. quia naturalis priores potestas praevaluit, atque idcirco in respectivo, sive modali pacto donatus

donatus natalis obligatus, cum inde in donatione omittenti ingenerari, quas potuerit, et libertatis ex lege in fauorem legitimari in illis casibus ... fuit l. si donat etiam possituendi iure solo de ... responderis cum Bald. et sequacibus in l. si ... libertas etiam ... l. ... et fecit error. ... cum Bald. respondens in contractu respectiue emptionis et venditionis non ... in puro statu iuris gent. ante ciuilis legis latis obligationes natalis reciproce non subesse, ut possit in quo deficiat equitatis ... tatis, ante implementum alterutrius contrahentium, ubi ratio ... Bald: nos contra confortamur ubi ... sic insurgit, in contractu respectiuo emptionis et venditionis, ante legislatores ciuilem in puro statu iuris gent. nulla est obligatio natalis reciproca. ... lex ciuilis, quis ante contractus hanc emptionis et venditionis legitimas postea fecit, non solum ciuilem, verum etiam natalis obligationis huic contractui dedit, ... ante legem ciuilem in puro statu iuris gent. nulla, nec natalis ... obligatio predictus contractus inerat, ... est fateri natalis, et ciuilis obligationis, quas post legitimatas predictas contractio habet, ab ipsa lege ciuili legitimante profluere. hoc autem fortunio, et nobis atque omnibus bene sentientibus absurdissimum est, quod lex ciuilis, que ... contractibus iuris gent. versatur, neque circa natalis obligationis, neque circa natalia principia obligandi aliquid ponit, sed efficaciam tantum ciuilem obligationis natalis iam antea existenti superaddit. Ratio est perspicua, quod legitimatio ciuilis, nihil aliud est, quam diiudicatio quaedam, exercitata lex ciuilis de meritis, atque iustitia intrinseca natalis contractuum iuris gent. ita diiudicat, ut eos contractus decernat legitimos, quos faciat, quorum merita natalia fortiora sunt, et quorum usus ad commercium generis humani omnino necessarius est; eos vero contractus legitimos non faciat, quorum merita natalia imbecilliora sunt, et quorum usus ad commercium generis humani necessarius non est, ut legislatoris expertus est quas eleganter doctissimus inuenies apud fortunas

ibi et legitima 6. ut tradit ff de pact; et in capt. 2
extra eod. tit. n. 3. cum sequent.
Nec obstat
... [illegible] ... respondetur obligationem 2
naturalem, quam civilis praedictis pacto empti, et venditionis
inductam esse a solis legitimantes, propter publicam utilitatem
ac commercium huius civitatis exigentiam, sine quo huma-
na commercia perirent, ut respondet Donel. lib. 12 comment.
cap. 20. faber in rationali ad l. 7. § 2. ff de pact. Ge-
dicus de contrahend. stipulat. relect. 2. n. 8. 2. Men-
chac. controvers. usu frequent. capt. 29. n. 4. cum sequentibus.
Non inquam obstat praedictis ponderis, quia ratio ista
illud tantum concludit, obligationem naturalem cum praedi-
ctis pactis respectivo in generatam, ad efficaciam civi-
lem propter commercium usum generis humani legitima-
tam fuisse, aliquin non praedicta naturalis obligatio pactorum re-
spectivo empti et venditionis ante leges civiles non esset,
neque lex civilis, nec commercium necessitas
requisitam talis obligationem naturalem pacto dare potuisset prima-
rie tutelam, qualia sunt lex l. Vitis l. plebiscitis
aut praetor, effectus tantum civiles, non vero effectus naturales
producere possunt, ut ratio ipsa demonstrat, quia in
pacto empti respectivo, ante omnes leges civiles na-
turalis obligatio inest ad tradendam merces, et solvendum
pretium quam exclusio, cum vera sit in contractu respectivo
empti, etiam etiam in quolibet pacto respectivo
dato, ut do ut facias, vel do ut des, facio ut facias
ut facias ... exsurgent, atque ex protonis natu-
ralibus omnia praedicta respectiva contractus empti, et ven-
ditionis aequalia sunt l. 8. § et 2. ff de praescript.
verbis iure ... nihil differt contractus empti
a contractu do ut des, neque contractus locati differt ...
do, ut facias dict. l. § 8. 2. et 2. ff de praescript.
verb. Fortunius ubi proxime laudatus

[illegible] Rursus legendo

24 Conclusionis adiectio urgentioribus probat, quod modus
adiectus futurus, atque causa respectiva futura
nec obligationem naturalem nec naturalem et civilem obligationem
suspendere possit, l. 21 et 2 C. de dolis, quod quomodo
etiam repetentes, l. si filia 44 ff. de manumiss.
test. l. 42 § ult. ff. de donat. et demonst. in textu Barth.
interpretatis ab omnibus approbata, cuius ratio ab
ipsa modi definitione desumitur quam tradit Barth.
in dict. l. 44 § ult. ff. de donat. et demonst. nimirum
modus adiectus ad dispositionem nihil aliud est
quam moderatio quaedam rei perfectae accedens, quae de-
finitio ex allegat. C. [illegible] urgentius probat quod
modus adiectus nec naturalem obligationem nec naturalem et civilem
obligationem suspendit, nisi hoc est moderatio adiecta
obligationi in suo genere iam perfectae, si non adiiciat
obligationi civili, cum in suo genere perfectae accedit
l. si [illegible] de manumiss. test. dict. l. 2 C. de his
quae sub modo, quod si modus [illegible] obligationi naturali, cum
in suo genere perfectae accedit, quod non ineleganter ex-
plicavit Sarmiento lib. 2 select. cap. 3 [illegible]
3a Cuiat. consult. 2 etc., et plane quae rationis
1 communis satis efficaciter concludere videatur, nos et alio
etiam modo probare solemus ex Aristot. lib. 4 physic. cap. [illegible]
quippe quatenus modus adiectus sit futurus et causa res-
pectiva sit futura, [illegible] neque puram
conventionem promittentis, neque ipsam naturalem obligationem ex
conventione pura procedentem suspendere potest, ratio est
quia [illegible] dilecto fine, quo tempore promissionis
promittentem viget, ipsam causam finalem ad [illegible]
supplet, eiusque vices adimplet: non est minus po-
tens praesens [illegible] dilectio finis, quam ipsius
finis realis existentia, uti physici, et Ga-
briel Olan probant exemplo athletarum, qui in

Sacra certamina spes salus corona dependent; haec
autem hic non repetimus, quia fusius scripsimus ad
Papinianum lectura 40 de pact. tandem probat quod in
promissionibus conditionalibus, quarum conditio de fu-
turo operatur, conditio ipsa futura non impedit
praesentem naturalem, et civilem obligationem nativitatem, l.
cedit dies l. 213 de V.S. iuxta verba Cuiacii, Duareni et
Contii interpretationem, l. si filius § l. in executione 85
ff. de V.O. l. si iure 24 infra de condict. et demonstr.
aliisque, quae congessimus ad eundem Papinianum locum ubi etiam
respondimus ad text. in l. cedere diem 213 de V.S. ipsique
de stipulat. praetoriis allegata, et subiecimus in conditionalia
continentibus explicuimus, quod neque modus
adiectus futurus, neque causa finalis respectiva fu-
tura potuerunt suspendere, aut vero puram promit-
tentis, aut naturalem obligationem puram ex puro consensu procedentem
proindeque multo minus suspendere potuerunt naturalem prae-
dictam obligationem aequitatis. quae ratio sentire perficit uni-
versa Baldi sequacium quae ratio diruit, qui docere consent
in praedictis pactis respectivis naturalem obligationem ante
implementum non nasci, quia nulla est aequitas
praestationis ante implementum modi adiecti, quae ratio 25
ex supra dictis confundit.

Sed obiicies urgentius in contractibus
innominatis respectivis non solum re adhuc integra, ve-
rum etiam post inchoantem implementum, admitti repetitio-
nem datarum ex capite poenitentiae l. 3 § ult. tit.
2 et sequentibus l. si pecuniam § in prin. et § 2 de condict.
causa data, quod ille ex contractibus, quo dando incho-
avit contractus, nullam naturalem quidem obligationem obstric-
tus inchoavit; aliquin si naturalem saltem obligationem obs-
trictus inchoaret, conditio ex capite poenitentiae nequa-
quam admitteret, quippe quod praestitum est effectus na-
turalis obligationis, et haberet sibi repetitionem

atque

atque exceptio dare repetentis leg. si pen. ff. de cdict.
indeb. in prin. atque constructa, et hanc pretor depact. et
ibi repetentes locupletissime; eiusdemque difficultas ex
illis est, cui pauci ex interpretibus con-
cludenter responderunt. At nos
atque et breviter, et concludenter ni fallimur, responde-
bimus cum Raphaele Cumano in leg. si pecuniam ff. de
cdict. causa dat.; respondebimus itaque distinguendo
maiorem propositionem in qua id assumebat; sit in contractibus in-
nominatis respective tam re integra, quam re non integra,
admitti repetitionem ex capite penitentiae, quam propositionem sic
distinguimus; in contractibus innominatis admittitur
penitentia si contractus ab executione, et datione incipiat
dudo ans. admittitur repetitio ex capite penitentiae si
contractus incipiat a pacto, et conventione nego ans, proindeque
sub eadem forma distinguimus coeteras, in quo assumebat.
illum ex contrahentibus, qui contractus inchoat nulla, nec naturali
quidem obligatione obstrictum inchoare, quam propositionem sic
distinguimus: nulla obligatione naturali obstrictus inch-
oat, si contractus incipiat a traditione, et executione dudo
log.; si contractus incipiat a conventione, et pacto nego log.
et plane diligentissime observabit predictus Cumanus
quod neque Castrensem nec Fortunium latuit, omnia scilicet iura
de repetitione ex capite penitentiae loquentia in ea
specie loqui in qua contractus non incipit a conventione
sed a datione, et executione, qualia sunt iura in prin. huius
numeri enarrata, neque alius locus expressus est in iure
26 qui de repetitione ex capite penitentiae loquatur.

Nunc vero

ut huius distinctionis vis, et potestas radicitus dignos-
catur. observandum est, contractus innominatos respective
sit in suis propriis, rigorosisque terminis assumantur, ut eos
Paulus assumpsit in leg. 5 de praescriptis verbis ab executione
semper inchoari, non tamen dixit Paulus contractus respectivos

esse, dabo, ut des, dabo, ut facias, facio ut des etc. in quo genere non ab exsecut.e, sed a pacto incho. arent.; quia utrius dabo, et utrius faciam pactus est non exsecutio. quin imo ita scripsit Paul. contractus sit innominatos respectivos esse do, ut des, do, ut facias, facio, ut des, facio, ut facias. in quo genere non a pacto, et conventione, sed ab exsecutione predictos contractus inchoant. utrius enim do non est conventio dandi, sed imo efficax datio, atque exsecutio est. deinde utrius facio non est conventio faciendi, sed efficax pacti exsecutio est. itaque enarrati contractus prout stricte a Paulo assumuntur non a conventione, sed potius ab exsecutione inchoant. Rursus observandus est, quod tametsi dicamus predictos contractus innominatos respectivos rigorose sumptos ab exsecutione inchoari, non tamen adeo nude a conventione exsistunt, ut nulla prorsus conventio insit exsistat, quin imo vero et certe conventio omnibus innominatis contractibus respectivis, inest; sed tamen non inest ex parte inchoantis sed solus ex parte accipientis, cui efficaciter dat. Cuiusvis gratiam pactus exsequitur ille, qui faciendo inchoavit, nimirum contractus totus integraliter ita concipitur a Paulo, do, ut des do, ut facias, in qua formula prior illa pars sit ~~[illegible]~~ ut des, ut facias pactus est, et conventio non exsecutio; ita ut tota formula ab exsecutione est, et pacto componitur medare exsecutio est, ut des tu pactus est, quae formula decisio communis est omnibus quatuor innominatis contractibus respectivis, uti considerantibus facile constabit, ita ut prior pars singularis formularis sit stricte exsecutio inchoantis; posterior vero pars formularum sit conventio ex parte accipientis, cuius in cuius gratia factus ab inchoante celebrat. quam uerte. atque eleganter formularis decisio ex fortunio dispon primus in l. 97 § etideo de pact. 162 tto

64

207 et in § qui imo eiusdem l. 7 Ex qua doctrina
abinde pretibus non satis animadversa ingentis iuris ef-
fectus derivant; atque inprimis ex illa eluctus, et po-
testas superioris distinctionis nostrae, qua ad argumenta nostra re-
spondebamus: nimirum si contractus innominatus respecti-
vus incipiat ab exsecutione, et non a conventione, locus est
penitentiae, et repetitioni; quamvis accipiens paratus
sit ex sua parte implere dicta l. 5 § 2 et 3 dicta l. 5 § in
principio et § 1 et l. ultima de condictione causa data, ratio est
perspicua, quia sit ille ex contrahentibus, qui incipit ab ex-
secutione nullo iure, nec naturali quidem obstrictus inchoat
in contractibus non omnis naturalis obligatio a pacto, et conven-
tione derivat l. 1 versiculo Pedius de pactis; ea autem ille
ex contrahentibus, qui dando inchoat, nullo pacto, et
conventione obstrictus inchoat, ideo ante accipien-
tis implementum repetitio ex capite penitentiae
quia ubi nulla est obligatio, imo ubi omnimoda
libertas est, penitentia datis prohiberi non de-
bet, nec quod quis proferens, si dixeris, datis ipsam
obligare inchoantis, ne resiliat, quasi voluerit se
per datis ipsam in favorem accipientis naturaliter obli-
gare; non inquam proferens, si ita respondeo, quia
assumptio ista eadem facilitate, qua obiicit a Papo
et Sabino negatur in l. 7 § pen. et ult. de donationibus
quippe ille, qui dat, ut accipiens faciat, fidelitatem sibi
legem non dicit, sed accipienti legem dicit, si quidem
ex donatione inchoantis resultat causa ad pactum
accipientis, ut pactus illud vestiat, quod in 2a for-
mula partem continet, ut in nostro precedenti dicebamus
illud nostro vero notanter accipiendum, seu observan-
dum est omnia sit iura loquentia de repetitione
ex capite penitentiae in ea stricta specie loqui, in
qua innominatus contractus respectivus ab exsecutione

incipit, non a pacto qualia sunt iura indict. l. 3 ff. et l. et l. in prin. et Gret de xdict causa dat. ex qua doctrina urgens nre repetit p batio resultat, ut no= tavit Camanus ubi proxime

Que cogitase habeant 21
circa practica contractus inno minatorij, qui re ipsa; atque executione inchoant, contra ratio ex diverso facit, utrii innominati contractus respectiui non ab exsecutione, sed a conventione inchoent, nulla penitentia admitti possit v.g in hoc contractu dabo ut des, l dabo ut facias, in qua specie, modo contractus stet in statu solius conventionis re adhuc integra, modo adhuc stet in statu inchoationis; quia iam alteruter ex contrahentibus inchoavit nulla penitentia admitti potest utique si contractus stat in statu solius conventionis; et penitentia int. veniat, nulla quidem dabit actio civilis contra penitentem. Verum tamen quia penitentia illicita est, atque contra pacti fidem, perfidiae notam incurrit ille ex contrahentibus, qui fidei datae, atque acceptae refractarius, penituerit violavit nomen ius gent, et pudorem humanum l. quintus 46 in fine princ. verso si pepercit pudori suo. mandati l. stichus 95 ff natalibus desolut. l. non amplius 88 ff de reg. iur. at vero si contractus non stat in terminis solius conventionis; sed in terminis contractus inchoati per impletum alte= rutrius, neuter potest penitere. In primis non ille qui inchoavit, quia adversus illum dabitur exceptio, at= que retentio l. si pene l. dedi l. et indeb. l. 7 in prin. et quod si nulla de pact. l. 2 et l. 14. de dispersat. Deinde non ille, qui accepit, quia ipse naturaliter et civi= liter obligatus est, quippe ex data inchoantis re= sultavit causa, et vestimentum ad pactum acci= pientis l. 7 § sed si causa. et infecti ideo de pact. l. § et singulis de praescriptis

Cessat iam non obstant. 80
textus

textus; quos Bald. et sequaces in contrariam sententiam ferunt qualis est tex. in d. l. vers. permutatio de rer. permutat., et tex. in l. 9 ex placitis C. eod. tit., ad quos non respondemus cum vera sententia Bartholi et Fortunii affirmantium comprobetur Ulp. in illo vers. illud esse constituere, scilicet differentiam inter nominatum contractum emptionis, qui stat in terminis solius conventionis; atque inter contractus innominatus permutationis, qui etiam stat in statu conventionis. Cum quidem incipit a conventione, inter quos contractus hanc differentiam statuit; quod pactum emptionis; etiam in statu solius conventionis naturalem et civilem obligationem gignit: naturalem quidem, quia conventio est; et respective civilem vero quia nominatus, et legitimus contractus est l. 6 et seq. de pact. l. 2 de rerum permutat. Caeterum permutatio obligationem civilem in statu conventionis solius non gignit: quia innominatus contractus est; proindeque uti Ulp. loquitur a re ipsa tradita in contractu permutationis desumit; antithesis ergo non Ulp. inter emptionem et permutationem non considerat circa obligationem naturalem; quae in pactis utriusque contractus versatur: in hac enim naturali obligatione aequalis est omnino emptio et venditio, et permutatio; quae incipit a conventione; sed immo antithesis circa civilem utriusque contractus obligationem versatur, in qua omnino inaequales sunt, quia obligatio civilis in contractu venditionis ex sola conventione initium capit in contractu autem permutationis initium obligationis civilis non sumit a conventione, sed a re tradita; et haec est perspicua ad illum tex. interpretatio, quam egregie illustrat Fortunius in cap. 1 extra de pact. nu. 2 et 33; Rursus non obstat tex. in d. l. 9 ex placitis; ibi enim nequaquam affirmatur ex puro pacto respectivo permutationis obligationem naturalem non nasci, sed immo affirmat idipsum, quod nos volumus scilicet ex puro pacto permutationis actionem nulli contrahentium ante implementum adquiri, quae sententia certissima

Certissima est, actionem civilis effectus est obligatus civilis, l. glicet 42 § ea obligatio de pecuni; l. tamen ex puro pacto permutatis nulla civilis obligatio ante implementum oriat; ideo recte in dic. l. 3 affirmat ex placito, idest, ex puro pacto permutatis nullas actis contrahentibus acquiri; Prius enim est ex pacto permutatis civilis obligatis oriri, quam actis decerni: cetera post implementis alterutrius actio inchoanti ibidem decernitur, qua ex inchoatione ipsa resultat causa, et vestimentum ad pactis accipientis q° per l. in l. 7 § 2 et 3 de pact. et § in l. 2 § permutatio de rerum permutat., et l. 8 verb. et l. 9 de praescript. verb.

29

Ad hec distinctio hec inter contractus respectivus incipientes a convent. et incipientes ab executione usque adeo vera est, ut contractus respectivi alioquin nominati, et legitimi, de quorum essentia est, ut a convent. et consensu inchoent, si a convent. non incipiant, sed ab executione omnino degenerent, itaut amisso nominati contractus privilegio in contractus innominatos respectivus evadant; quod a sumptio evident. probat in contractu emptionis et locationis, qui enim duo contractus in primis legitimi, et nominati sunt l. 6 et 7 de pact. Deinde ii duo contractus essentialiter a convent. et a pacto inchoari debent, quia sunt contractus non re, sed solo consensu constantes, uti patet ex allegatis iuribus proxime iuribus premittis § 1 inst. de obligat. ex consensu constantes. Quod cum ita sint, si tamen predicti contractus duo non a convent., et pacto, sed ab executione inchoent omnino degenerant, atque in contractus innominatos respectivos evadunt; si enim detracta convent. reciproca quis pecuniam det pre. l. detracta convent. pecuniam det pro facto locabili; nec in primo casu celebrat emptio, et venditio nominata, sed

in nominatis

Sed innominatus contractus do, ut des; nec in illando capie-
lebat contractus contractus nominatus locati; sed innominatus
contractus do, ut facias. Quae assumptio liquido probatur
authoritate, et contraria authoritas est textus in lege cum de condicti
causa dat, et lege si pecuniam in principio eodem titulo et etiam
textus in lege ex ducto cum quo locati. Nimirum in
primo textu tametsi pecunia data sit pro sticho, emptio
tamen et venditio non est, sed contractus innominatus do ut des
sicuti Celsus ibidem putat; ex quo ibidem Celsus infert, quod
mortuo sticho pecuniarum repetitio detur ex capite poe-
nitentiae; si ante moram mortuus est, ex capite causae non secutae,
si post moram mortuus est. In quo articulo enarratus est
a Mendoza, et Cuiac. cum sequacibus in lege de praescript.
verbis; quod ideo pecuniarum repetitionem Celsus decernere puta-
bant; quod stichus post moram promissoris mortuus est,
cum revera eadem repetitio a Celso decernitur modo ante
moram promissoris, modo post moram stichus moriatur, ea-
dumtaxat admissa differentia; quod ante moram mortuo sticho
pecuniae repeti non possunt ex capite causae non secutae, sed
solum ex capite poenitentiae; post moram vero mortuo sticho
pecunia repeti potest tam ex capite causae non secutae
quam poenitentiae argumento textus in lege in principio, et de condicti
causa data, §

Illud tamen utcumque apud interpretes se habeat,
in aperto est apud Celsum contractum illum de quo in dicta lege
agit non esse emptionem et venditionem. Enimvero tota illius
decisionis difficultas in eo consistit, ut comparatio reddatur,
cur ibi interveniente pecunia et merce emptio, et venditio
non sit; sed innominatus contractus do, ut des, quae admittat
repetitionem ex utroque capite scilicet causae non secutae, et poenitentiae,
et plane omissis glossis, et omisso Cuiac. 16 quaest.
Afri in lege fundus locati, et lib. quaest. Papiniani in lege
de praescriptis verbis, omisso etiam Donel. lib. comment.
capite 21. Forcatulo in geomantia capite Mendoza

lib. de pact cap. 2 avertendus est cum Fortunio in l. 7 de pact
fol. michi 20; ideo in illa specie emptio et venditio
celebrata non fuisse; quia contractus non incepit a convent.
reciproca dantis et accipientis; quod in contractu emptionis est
sentiale est l. 1 § ult. de contrahen. empt. l. 2 locati § Lin. inst.
de obligat. consensu obstant. Quinimo ab execut. et datione in-
cepit contractus ita non scribit Celsus. dedi tibi pecuniam, ut
michi Stichum dares; ecce incepit a dat. sive convent. recipro-
ca Stichi promissor pro pactus promiserit; sed a re Stichum
tamen ille qui pecuniam dedit pretium non promiserat, nec
pactus ex sua parte interposuerat, quo non est emptio et vendi-
tio; sed innominatus contractus, do ut des, in quo ut supra n.
27 dicebamus; prior pars formule datio, atque execu-
tio est; secunda vero pars formule pactus est. Ex qua
doctrina infert Fortunius ex l. laudatus pecuniam illam
apud Celsum nomine pretii numeratam non fuisse, sed po-
tius tamquam aliam quamlibet speciem numero, pon-
dere, et mensura constantem tradditam fuisse; ita ut magis
permutatio rei certe pro certa, quam pretii et mercis
commutatio fuerit, sicut etiam in specie text. in l. si pecu-
niam § de condict. causa dat. in qua pecunia illa erogata
non mercedis nomine, pro facto locabili data est, alioquin
esset contractus locati, qui penitentiam non admittit; sed vel tam-
quam quelibet species numero, pondere, mensura data est
ut accipiens Capuam iret, et ideo resultavit contractus do
ut facias, quo etiam sensu intelligendus est text. in
l. ex conductu § sit § locati, ubi pecuniam erogare
nichil aliud significat, quam quod pecunie prestatio
pro opera locabili omnem conventionem antevertit; ita ut ex
parte dantis nulla conventio intervenerit, que vere contrac-
tus locati faceret; quod cum non adverterent Cuiac.
Donel. et alii tam circa sic factum verbi erogare, quam
circa textus et decisionem valde torquent, nec enim doc-
trine obstat text. in l. § et sic quidem de prescriptis verbis ubi
sine

Sine ~~d~~ ~~gunt~~ event recipca emptio, et venditio cele-
brat. respondendus est non ex prio illius tt lex quom-
nes sequentes §§. et quasi tt dependentes illo tt fuisse
recipca eventus sicuti patet ex prio tt. ubi recipca
eventio int[er]cessit. ut ego manumittam filium tuum,
servus meus, et tu manumittas filius tuus, servus tuum,
figratio recipcs eventus in toillo tt ipse ad fines re-
ponit, ut patet expro et fine tt, quod si inter
pretes non advertant inexplicabiles incid-
unt laqueos, his iungere potestis tt
inhs et penult de prscript vbs
cis ~~go~~ finis imposuimus
huic tractatui anno Do-
mini millessimo sex
centesimo ~~sexagesimo~~
quinquagessimo =

Ad tit. de institoria actione academicus commentarius.

Per D. D. Ioannem de Herrera Conchensis collegi alumnum nunc autem Granatensis chancilleriae [illegible]

Institorum inventio: qui sint et unde dicti

Caput 1

Provida Romanorum politia ut equestres manus gladio destinatos a commercio amovendo, ne removerent a lucro negotiationis, quae tam natalitiis quam terrae fructibus parant quod notat noster Beticus Saavedra emblemate 52 qui opere in conservationem nobilitatis de quo post alios ut orat laudatus Barnabas Moreno de Vargas in discursibus de nobilitate hispana discursu institores invenit per quos non tantum in Roma et regionibus in quibus morabant, sed etiam foris, et transmarinas negotiationes exercebant leg. in fraudem 10. qui et a nostris hispaniae divinis fatores: sic ergo appellarant quod negotiis gerendis insitent Iuan. Othom. ad tit. cod. de exercit. et instit. act. in rub. leg. institor 3 ff. h. tit. seu quod mercaturam instent ut loquitur vetus Poeta Novius in fragmento ex fabula de Comitibus Pometinensibus vel Parmentinensibus ibi:

Instant mercaturam, spero, rem faciet, frugi est homo

Notat Scalig. in comment ad Cata lecta veterum Poetarum pag. 204 et de Didon. Virg. 4 Eneid. ver. 508 instans

que

operi regnis que futuris. Hec nominis notatio deducta ab instantia ut Plinianno utar verbo, hoc est asiduitate et continua intensione qua seduli mercatores lucro, et negotiationi solent insistere ut lusit eleganter Prudentius cathemerinon in hymno matutino versu 3) ibi:

Hec hora cunctis utilis,
Qua quisque, quod studet, gerat
Miles, togatus, navita,
Opifex arator institor
Illum forensis gloria
Hunc triste rapit classicum,
Mercator hinc, ac rusticus
Avara suspirant lucra

Hinc institoris vox pro cuiusvis mercis mangone et venditore, unde institor eloquentie apud Fabium lib. 11 cap. 1 et institrix ancila apud Plautum.
Institor ergo est, qui taberne loco ad emendum vendendumve preponit: quique sine loco ad eundem actum preponit leg. institor. 18 ff. h. tit. eadem inst. quod cum eo ibi: ideo autem institoria appellatur quia qui negotiationibus preponuntur institores vocantur. Greci [illegible] nuncupant, et glose veteres verborum iuris que in vasilicis eic ferunt prepositum taverne sive oficine: illustrant B. Brisonius lib. 6 de verb. sig. pag. 663 unde Cuj. lib. 28 ad edictum institoris appellationem exponens in leg. institor 3 ff. h. tit. taberne etiam nomen simul explicuit leg. taberne 183 leg. insti

fag

ff. 185 de verb. sig. sicut et Paulus in leg. 4 h. tit. et in leg. 184 de verb. sig. q. ex lib. 30 Pauli ad edictum notat Cuiac. ibi: inde in leg. 4: Tabernae enim nomine quodvis aedificium ad habitandum conficitur d. leg. tabernae 183, proprie tamen et stricte magis tabernae domus humiles sunt validioribus trabibus dictae, quae superiora suspendunt ut ait Donatus in adelphi: unde tabernariae secunda species togatarum ab humilitate personarum nomen sortitur ut ex diomede probat Iac. Eutherius de iure manium lib. 1 cap. 21; Crebrius tamen taberna pro domo hominibus et rebus ad negotiationem instructa accipitur d. leg. instructum 185 de verb. sig. unde taberna casearia in leg. sicut § Aristo 5 ff. si servit. vind. ferraria in leg. pen. § quis quis 3 de legat. 2 negotiatoria Brison. de verb. sig. verbo taberna.

Illud ex definitione d. leg. institor 18 h. tit. ~~colligit~~ inprimis colligitur, nempe: ut institor quis sit, non requiri ut tabernae, certove loco ad emendum vendendumve praeponatur, sed sufficere si negotiationi quaestuariae praepositus sit, quovis sine certo loco ut ex primis ind. leg. 3 h. tit. plerumque enim sunt advenae mercatores, qui cum deliciarum mercium ista provincias commeant, et ad hoc alios mercatores afferunt, et ibi vendunt leg. cum interdum 4 h. tit. leg. heres 19 § inde 2 ff. de iudiciis ibi:

nam

nam ubi sic venit ut gestum diceretur, quasi à viatore emptis velco qui transvehebat, vel eo qui per navigat emit. Et quem admodum competere aiebat rem publicam non esse in pariētibus, ita negotiatio non circumscribitur muris tabernae, ut ait Faber in d. leg. 4, nec enim mutat causam locus emendi, vendendique ut ibi ait Paulus, sed quo ad hoc, ut in contractu possit conveniri quis possit multum interest, mercator enim qui tabernam, aut perjulam venaliter exponendi mercibus conduxit et disposuit conveniri ibi potest quasi in iure domicilij: is vero qui in transitu vendit non item d. leg. ... rei 19 § proinde 2 ff. de iudic. Docent post alios scilicet in leg. unic. Cod. de nundinis Petrus Barb. de iudic. in d. § proinde n. 100 Stracha de mercat. tit. quomodo in ... mercat. n. 2 Cuiac. lib. 11 observ. cap. 13. Nec obstat huic distinctioni d. lex unic. Cod. de nundin. quae loquitur de privilegio imperatorum ne mercatores in nundinis ob contractum, vel debitum privatum antecedens molestiam patiantur, non vero de conventione ob contractum in ipsis nundinis celebratum Barbos. d. n. 100.

Unde exponendum est quod legimus in leg. cuicumque § sed etiam eos 4 ff. de inst. act. eos, qui vestiarij, vel linteariij dant vestem circumferendam et vendendam institores proprie vocari, et ideo eorum nomine institoriam competere, ideo scilicet, quod quasi sine taberna negotiationi praeponuntur: nec enim mutat causam actionis locus emendi,

Ven

vendendive cum utroque modo verum sit institorem emisse, aut vendisse d. leg. 4 d. Bamos ad Pragmaticam taxationem n.) quia potius apud puriores linguae scriptores vestium, et aliarum rerum venditores, qui eas peregre advectas circumferunt nec in taberna venum exponunt institores vocare solent Ovid. lib. 1 de arte amandi ibi: versu 422

Institor ad dominam veniet discinctus emacem:
Expediet merces, teque sedente suas.

Horat. lib. 3 carmin. ode 6.

Sed iussa coram non sine conscio.
surgit marito, seu vocat institor,
seu navis hispanae Magister
dedecorum pretiosus emptor.

et Propertius lib. 4 eleg. 2

Suppetat hoc, pisces calamo praedabor: et ibo
Mundus demissis institor in tunicis.

Rectissime itaque generaliter negotiatores nomine institores vocant, nempe ut institorizatio locum habere possit, cuius usum dilatari publice expedit ut ait Antonius Fab. ind. § etiam eos quosque proprie magis et specialiter dicantur circuitores, qui vestes circumferunt; quemadmodum circitores in re militari, qui vigilias circuibant, et si qua culpa emerserat, renuntiabant. Vegetius lib. 3 de re milit.

Cap.

Cap. 8 n. ... 161.

Deinde ex hac definitione evincit quod post Accursium in leg. liberto 31 de negot. gest. et in leg. Iulianus 13 § si procurator 25 de act. e. et alios, docet Iaso in leg. si institorem 29 de reb. cred. Alexand. Cons. 44 n. 4 lib. 1 Wesenbech. in paratit. h. tit. n. 1 et 5. Ant. Richar. in § eadem nu. 17 inst. quod cum eo. Nempe institorem proprie dici, qui universali quaestuariae negotiationi praeponitur: et coent., eum qui, vel certo generi negotiationis, vel certae tabernae praeponitur, institorem minus proprie vocari. Utrumque, quod infertur falsum est, et antiquioribus inexpressum, sed a Neotericis Wesenbechio et Richardo ... positum ut cognoscit ex mente Bartoli et aliorum Doctorum in d. leg. si institorem 29 Bart. enim Jctus. n. lib. 1; et caeteri solum negant, eum qui ad unum actum praeponitur institorem esse: ... tamen si certo generi negotiationis praeponatur. Tuscus practic. lit. I Conc. 224 quis enim inficiabit eum, qui certo loco, nempe tabernae praeponitur, ut ibi quaestuarias negotiationes exerceat, institorem proprie esse d. leg. institor 3 cum sequent. leg. habebat. 13 § fin. leg. cui cum quae 5 § sed etsi cum seqq. leg. institor 18 leg. in eum 19 § tabernae ff. h. tit. leg. tabernae 13 leg. si ita 15 ff. de instru. vel instru. leg. si servus 20 de usu et habit. leg. possit 91 § pater de legat. 3 leg. 1 Cod. de instit. vel exerc. act. ubi verbum officio intelligit tabernae Cuiac. in recit. Cod. § eadem inst. quod cum eo. Aut quod certius quam institorem etiam esse, qui certo mercis, vel nego-

tia

tiabonis quasi mariq. generi p̃ponit. d. leg. 3 ibi: nec mul-
tum facit (idē nihil refert, ut explicat Gothofr. ibi) taber-
næ sit p̃positus, an cuilibet alij negotiationi: et in d. leg. cui-
cumque § Cuicumque igitur negotio p̃positus sit, institor
recte appellabit leg. 1 D. caupones § nautæ caupones
dict. leg. fodij 71 § fator et apud Iuven. Satir. 7.

Institor hybernæ tegetis, niveique cadurci.

Seneca lib. 6 de benefic. cap. 38 ibi: Institores delicatarum
mercium iuventus corrupta locupletat.

Obstat text. in leg. si cum villico 16 ff. h. tit. ubi
dicit ex d̃ctu cum villico n̄ dari in dominum institoriam,
nisi distrahendis quoque mercibus p̃positus sit, quo casu
ad exemplum institoriæ agit, hoc ē, utili n̄ directa acti-
one institoria: ergo qui venditioni mercium p̃ponit n̄ ā ppr-
iē institor. Respondet idcirco ex villici ̃tractu ins-
titoriam n̄ dari, qr villicus n̄ p̃ponit ob quæstum qui ex ne-
gotiatione pcipi solet leg. cotri 7 cum duab. sequent. ff. quod
leg. venditor 21 ff. de hered. vel act. vend. sed p̃pter
fructus pcipiendos p̃ponit ut ratiosinat Paulus in d.
leg. si cum villico 16 et ita villicum ā negotiatore distin-
guit Ausonius Epist. 22 ibi

Hic sæpe falsus messibus vegrandibus,
Nomen peroswis villici,
Semente sera, sive multum præcoqua,
Et siderali inscitia,
Cælum lacessens, seque culpæ subtrahens,

Reos

Reos peragit calites,
Non cultor instans, non arator gnarurus,
Promus quam, quam condus, magis,
Terram infidelem, nec feracem criminans
Negotiari maluit.
Mercatur rem quoquo foro venalium.
Mutuatur ad grecam fidem.

Etenim villicus, qui universo rustico operi proponitur et vt ait D. Hieronimus epist. ad Aglaciam villæ gubernationi leg. in instrumento 8 ff. de instruct. vel inst. legat. leg. filio 31 de adim. legat. elegant. Sidonius lib. 4 epist. 11. habens in eo procuratorem in negotijs, villicum in prædijs, tabularium in tributis. Vnde villicorum appellatio ad præfectos quoslibet transfert, vt apud Iuvenalem satyra 4. ibi:

Pegasus attonitæ positus modo villicus vrbi,
An ne aliud tunc præfecti.

Et in epigrammate quod in Priapeis legitur et Tibullo adscribitur:

Villicus ærari quondam, nunc cultor agelli.

Notat Cuiac. lib. 10. observ. cap. 37 Iosephus Scaliger in catalecta veterum poetarum pag. 205. Duarenus in paraphrasi ad hunc tit. cap. 1 et ex eo Fab. ind. leg. sicum villico 16. vbi et Cuiac. lib. 29 Pauli ad edictum hæc sic explicant: illud non item; quare cum et mercibus distrahendis villicus proponitur institoria directa non competet. Dicendum tamen est omisso Castrensi, et Alberico ibi; qui ista non sipiunt,

inter

interdum villicum, non tantum operi, sed etiam rationibus rusticis praeponi concessa facultate, ut aliquos fructus vendat d. leg. filio 31 de adim. legat. leg. urbana familia 166. de V. sig., quo sensu villici distinguunt a colonis in leg. seie 20. § praediam ff. de instruct. vel inst. leg. et apud Marcialem lib. 2 epigra. 11

Nil colonus, villicusque decoxit.
Meroris igitur causa quod domi cenat.

Quia quamvis villicus colonus sit, tamen magis proprie coloni vocant, qui non fide dominica, sed mercede ut extranei colonifundum colunt leg. quaesitum 12 § quaerit 3 leg. cum de laniomis 18 § cum de villico 4 leg. seie 20 § verbo 1 ff. de instr. vel instit. leg. de quorum expositione et oppositione videndi Conan. lib. 2 ment cap. 10. Cuiac. lib. 26 obser. cap. 28. Petrus. Greg. lib. 28 synt cap. 23 n. 11: solet itaque villicus rationibus rusticis praeponi, et ibi intentus, siue ut Cuiac ait coemendis, vendendisque frugibus Paulus lib. 2 sent. tit. 8 § si quis: quod cum fit quaestuariam negotiationem ab eo exerceri dubium non est: nec tamen institoria directa datur, quoniam hoc mandatum distrahendorum fructuum accessio quaedam est prioris praepositionis, et consequentia villicationis arguo leg. sed et ipsi 4 infra ff. nautae caupon. de quo D. Amaya lib. 3 obser. cap. 1 § 2 n. 34 leg. 2 ff. de rivis; et cum in eandem personam villici, et institoris officia concurrant, eius officio cedit, in quo principaliter versatur leg. legatis 65 § si nullus de legatis 3 exornat Stracha de mercat. 1. parte n. 49 et

ubi sic accipiendum in leg. ... co 40. § item quaero ff. de servis urb...

sequ

sequ.; ac proinde potius utilius, quod institor censet, et ideo utilis duntaxat institoria contra dominum dat, ut alijs plerisque casibus A. Fab. in d. leg. 16 Donel. ad tit. Cod. de exercitoria actione n. 16 Cuiac. lib. 2 resp. Papi. in leg. liberto 31 de negot. gestis.

Unde explicanda est lex cuicumque 5 § labeo 2 ff. h. tit. ubi docemur eum, qui pecunijs fenerandis, agris colendis, mercaturis, redempturisque faciendis praepositus sit, in solidum obligare praeponentem, cum tamen colere agrum utilis sit, non institoria. Fulgosius in leg. 3 h. tit. ait: haec coniunctim esse accipienda, ut cum quis mercaturae simul, et alijs omnibus negotijs generaliter sit praepositus, et institor proprie sit, et directa institoria competat, quamvis inter cetera etiam agrum colat. Alit Bart. in d. leg. § qui de alienis agris quaestus causa cultis intelligit eo casu, quo per agriculturam frugum etiam distractio velut in consequentiam permissa est; tunc enim utili institoria dominus tenebit in solidum quemadmodum cum pecunijs fenerandis servum praeposuit leg. in eum 19 ff. h. tit. idque consequens est ei quod ex Servio Ulpi. docuerat in § nam et Servius antecedenti, teneri dominum in solidum si quid gestum sit cum eo, quem aedificio praeposuerat, vel cum insulario, cui scilicet insulae custodia committit, insula idem est ut Festus definit ac domus non communibus parietibus cum vicinis coniuncta, sed circuitu publico,

aut

aut privato cincta; de insulario sunt Txs in leg. si ita 16 § 1 ff. de usu et hab. leg. ult. ff. de offic. Praefe. vigil. leg. urbana 166. leg. in lege 203. de V. S. Petronius in cap. 55 satyric. ibi: interim et copctores, insularij que mulcant exclusas Joseph. Scalig. in catalecta veter. poetar. pag. 188 quis insularius pro deportato in insulam accipiat ipperam Alexan. ab Alexan. lib. 3 dier. genial. cap. 25 in fin. cum his enim insularijs si quid ad causam propositionis pertinens contractum sit, velut ad refectionem insulae: vel si eis locatio insulae per partes commissa sit, ut inde quaestum facerent, et eo nomine contraxerint, conveniri in solidum domini poterunt, non tamen directa, sed utili institoria actione, quemadmodum villicus, quia proprie institores non sunt, et utilis datur, quia aliqualis negotiatio negotio illis commisso admiscetur. Ant. Fab. in ration. ind. leg. 5.

Ex superioribus etiam pendet quod proditum est in d. leg. cuicumque 5 § sed et muliones 5 ff. h. tit. muliones scilicet institores proprie esse, quod valde notandum est; sunt enim muliones, qui mulis agendis operam suam adhibent leg. 1 § itaque 4. ff. si quadrupes pauper. leg. idem 8 § 1. leg. si ex plagijs 52 § in clivo 2 ff. ad legem Aquiliam leg. cum plures 60 § servum ff. locati et conducti leg. servis urbanis § Muliones ff. de legat. 3 eorumque officium Virgil. Epigram. in Ventidium Bas. post multa stipendia Praetor, et et inter catalecta Virgilij extat

Sabino

Sabino pag. 83: nulla igitur ratio est ob quam muliones negotiatores dicantur, ut proprie institores sint. Sed respondetur muliones licet mulis agendis praeponantur, etiam negotiatores esse, et proprie institores, si praeter mulorum curam etiam merces committantur ut ex alia provincia in aliam transportent, et ibi vendant, et ex redacto aliarum mercium pretio alias emant, quod usitatissimum est exemp. grat. cum oleum ex Baetica in Cantabriam transportat, et ex hac in illam ferrum transvehit, quae propria negotiatio est quaestuaria ut equorum locatio per Bart. in leg. legatis 65 de legat. 3 Straca de mercat. 1 parte n. 38.

Sed obstat textus in d. leg. cum in plures 60. § servum 7 ff. locati. ubi docemur dominum mulionis servi alicui locati teneri de peculio conductori si culpa servi mulus perierit, si servus se locavit tantum dominum teneri de dolo proprio vel culpa. Sic arguor; mulio institor est d. leg. 5 § sed et muliones 5: ex dolo vel culpa institoris dominus in solidum directa institoria tenetur d. leg. 5. § sed et cum [illegible] h. tit. ergo non de peculio, nec tantum de dolo proprio, sed institoria in solidum debet dominus teneri. Cui bus respondetur in hoc textu mulionem institorem non esse, sed servum ministerio in agendis mulis dominum usum sine aliqua quaestuaria negotiatione, unde institoria locum non habet, sed ob culpam servi, qui se locavit de peculio dominum obligari quasi negotiatus esset in peculio operas

loca

locando: qd si dominus eum locavit, tantum de dolo et culpa propria
debet teneri ex natura locationis leg. contractus 23 de reg. iur. sed
si conductori hoc dominus requireret, cui electio pro iure mulionis
indoctrinate eet relicta, et electionis culpam dominus prestabit, et
ex locato tenebit ut ind. § sed et cum fullo lo. infin.

Idem asserit Iasultus in § item fullonum 6 eadem leg. 5. de
propositis a fullonibus, et sarsinatoribus, qui et stabularij loco
institorum hendi sunt, neque propterea ut institoria ex eorum contractu proponens
teneat, quo opifices oes, cum et operam suam pretio locent, et simul
merces opificio necesarias emant, vendantque, quodadmodo
institores sunt, et de propositis caupone aut stabulo expeditum
est, cum eorum munus sit obsonia vendere viatoribus argumento
leg. 1 § caupones 5. ff. nautae caupon. Sed obstat qd legato
instrumento taberne cauponie institores non continent leg.
taberne 13. ff. de instruct. vel instr. legat. igit propositi stabulo
aut taberne institores dici non posunt, deinde obstat qd obso-
natores, qui obsonijs emendis, vendendisque ut caupones
proponunt appellatione negotiatorum non continent leg. legatis
65 de legat. 3 quo propositi stabulo, aut caupone non habe-
bunt loco institorum ex eo qd obsonia vendunt. Quibus
rest qd ind. leg. 13 contra proponit quod aliud continet, nam si ta-
berne cauponie instrumentum legat, institores non continent,
quod non sunt instrumenta taberne, ut dolia, vasa et. hoc

autem

aute; qui taberna exercent loci, ide tabernę instrumenta dici ñ debent argũo leg. cũ de lanionis 18 § 1 ff. de instr. vel instr. legat. et ideo in legato ñ ɔtinent, nisi nominatim legent leg. pdijs 92 ff. de legat. 3 leg. tabernę ɔde instruc. vel instr. legat. ibi: et institoribus quos secũ habere consueberat Cujac. lib. 7 resp. Papin. at si cauponę instrumentũ leget. cũ caupona negotiatio sit, cui pponunt institores, in legato ɔtinent tanqz instrumenta negotiationi q. leg. tabernę 13 leg. si ita 15 ff. de instr. legat. Nec obstat obsonatores negotiatores ñ ee, cũ ij sint omiso Acurcio servi, quos dominus obsonijs ad eius familię vsũ emendis ppo-nit vulgo despenseros vt pbat ex multis Brisonius de V. S. verbo obsonator Straca de mercator. t. pte. n. 4. Beroaldus annotationũ cap. 103 Marcial. lib. 14 epigram. 217 de obsonatore.

Dic quoties es, quanti cupias cęnare, nec unum
Addideris verbum: cęna parata tibi est.

Hos itaque negotiatores ñ ee rectissime ait d. leg. 65, nec enim qui ad vsũ suũ aliqd emunt negotiant, qqvis postea mutato consilio vendant leg. universi 5 cod. de vectigal. leg. cętera 42 § vlt. de legat. 1 leg. 1 § unde quęrit de exersit. action.

Hic notandũ ẽ diversa nomina sortiri hos hoẽs, sive servos, sive liberos, p quos solent negotia exerceri, vt insti-

tori

toris, quem iam n. 2 definitimus, exercitoris, procuratoris, rerum actoris, dispensatoris, actoris, et ratiocinatoris, inter quos magna solet differentia versari, quod notandum est, ne similitudo nostri tractatus pria caligine afficiat. Et primo inter exercitorem et institorem ea est differentia, exercitor enim est, ad quem obventiones et redditus navis derivantur, sive is dominus navis sit, sive a domino navem per aversionem, hoc est, recepto inde de lucro, et damno conduxerit vel ad tempus vel in perpetuum. leg. 1. § exercitorem 15. ff. de exercit. act. sive ad quem quotidianus quaestus navis pertinet § eadem 2 inst. quod cum eo: sive per se navem exerceat leg. si tamen 4 ff. de exercit. act., sive per alium ab eo propositum maritimae negotiationi, qui Magister appellatur. leg. 1. ff. de exercit.) quod femina negotiationi et praeponi, et praeponere valet ut seq. cap. dicemus, et utroque casu institoria locum est leg. sed et si quis 7. § 1. leg. nam et plerique 8. ff. h. tit. at navis exercitioni praeponere potest magistrum, et exercitoria hinc tenebitur leg. 1 § parvi autem 16 ff. de exerc. act. leg. et si a muliere 4 cod. de inst. et exerc. act.; ipsa autem mulier praeponi, ut magisterio fungatur, non potest; quia cum magistrum navi praeponit, et per eum exercet, nihil contra sexus verecundiam facit: cum autem ipsa praeponeretur, et navigantium se negotiis misceret, et pudicitiam violaret sexui congruentem, et utilitatem publicam. quia potest iure ab hoc munere arcetur arguo leg. 1 in principio et § licet autem 20 ff.

ff. de exercit. leg. 2 ff. de reg. iur. idemque in impuberibus recte sentiet Fab. indic. leg. 7 § 1. ut quod scrip. tum est in d. leg. 1 § cuius 4 ff. de exerc. nihil referre cuius etatis magister sit, intelligatur de minoribus 25 annis puberibus tamen, et ideo Vulteius Consultus (ut observat D. Ramos cap. 1 ad h. tit. n. 38) in leg. sed et si quis 7 § 1 ait: si mulier preposuit, competere institoriam exemplo exercitorie actionis: si autem mulier preposita sit teneri etiam ipsam, nec exemplum exercitorie, quo in muliere preponente usus fuerat, in preposita refert, aut repetit; scilicet quia mulier negotiationi preponi potest, et solet, et institoria competit: navi autem nec solet, nec potest, et consequenter exercitorie locus non est.

Deinde differt institor ab exercitore in eo, quod dominus ex contractu institoris ab institore suo preposito non tenetur; preposuerat enim eum dominus ut negotiaretur, non ut alium preponeret, quod si fecit legem prepositionis egressus est et ideo dominum non obligat d. leg. 5 § non tamen leg. sed si pupillus 11 § conditio ff. h. tit. E contrario exercitor ex contractu eius, quem magister ab eo prepositus sibi substituit, sive eo sciente, sive ignorante tenetur exercitoria: et quod magis est etiam si nominatim prohibuisset alium preponere leg. 1 § magistrum 5 ff. de exerc. act., quod facilius admittitur in magistro, quam in institore propter utilitatem quia quamvis utraque actio publice utilitatis causam agat, institoria comertij terrestris leg. si quis 17 § si impubes ff.

hoc

hoc tit., et exercitoria maritimi; maior tamen utilitas est, et necessitas in exercitoria leg. 1 ff. de exerc. exornant hanc differentiam agnoscentes Castr. n. 6 Faber. ind. § magistrum Vuier. ad tit. ff. de exerc. cap. 2 in princ. Cuiac. in recit. cod. h. tit.; quamvis idem in institore hoc casu seruandum apperiam dicendum Accurs. ind. § magistrum Cui non facit d. lex. § § item parui 3 ff. de trib. act. illa enim exequatio quasi cum seruo, vel cum institore eius pertinet ad actionem tributoriam; ut postea dicemus.

Differt etiam si seruus vel filius familias, qui in peculiaribus mercibus negotiatur ab exercitore in eo, quod si filius familias, vel seruus nauem exerceat voluntate patris, vel domini ei magistrum praeponere possunt, et ex facto magistri dominus paterue in solidum actione exercitoria tenetur leg. 1. § si is qui nauem 19 cum seq. § quamquam 23 ff. de exerc. tenetur quoque de recepto siquid filius vel seruus receperint leg. 3. § si filius familias ff. nautae caup. Paul. lib. 2 sent. tit. 6. quam tamen actio de recepto datur etiam si seruus voluntate domini cauponam; vel stabulum exerceat leg. ult. § ult. ff. nautae caup.; at in eo, qui in peculiaribus mercibus negotiatur, aliter obseruandum; nam si seruus aut filius in merci peculiari negotientur, quamvis voluntate patris, vel domini hi in solidum non tenentur, sed duntaxat in tributum vocantur

dict.

dict. leg. 1 § licet. 20 distinctionis ex eo provenit, quod navium exercitio ad summam rempublicam pertinet, ut legendum esse in d. § licet docet. Cuiac. lib. 12 obser. cap. 32 et demonstrant pandectae Florentinae et textus in leg. municipes 14 ibi: quibus summa respublica committitur ff. ad municipalem. A. Gellius lib. 18 noct. attic. cap. 4. Populus Lacedemonias de summa republica sua deliberabat Cicero lib. 2 de invent. Senatum consuluit de summa republica Suetonius in Iulio cap. 28 Marcus Claudius Marcellus consul edicto praefatus de summa se republica acturum; eamque solemnem consulendi ~~Senatus~~ Senatus formulam fuisse probat Briss. lib. 2 de form. pag. mihi 184 vers. de republica; publica itaque utilitas quae in exercitione navium versatur ut agnoscit Arist. lib. 7 polit. cap. 6, facit ut pater, vel dominus quorum voluntate filius, aut servus navem exercuit in solidum teneantur, ac institorum, quidem est in d. § si qui navem, hoc est, non eadem publica utilitas, et ideo tributoria duntaxat dominus tenetur, cuius voluntate servus peculiari merce negotiatus.

Nec in hoc casu ex voluntate patris actio quod iussu contra eum nascitur contra regulam leg. 1 ff. quod iussu, quoniam haec actio non competit, nisi quando pater specialiter iussit cum aliquo contrahi Barb. in leg. post. dotem 40 n. 21 ff.

solu.

solut. matr. vel cum iusit certum contractum iniri pomi, ut vult Bart. castren. et Alber. in d. § si is qui navem Duar. ad tit. ff. de exerc. cap. 2, quamvis dissentiat Alexand in d. leg. 4 solut. matr. nu. 11 Fulgos. in d. § si is qui navem ubi proprie cetera explicant. Castr. et A. Faber Duar. ubi Cuiac. in recitat. Cod. h. tit. illud nisi item, cur institoria non teneat is, cuius volunt. pat. servus negotiatus est, cum sola voluntas tacita, seu patientia institorem producere soleat leg. ult. ff. quod cum eo leg. ult. Cod. h. tit. sed respondendum est impropriè ut Acurc. et alii agnoscunt institores servos vocari in d. § licet, tunc quia nulla solemnis praepositio praecesserat, sine qua sola domini patientia non facit institorem d. leg. ult. quod cum eo: tum quia meris peculiaris erat, in qua voluntas domini facit ut tributoria teneat, non institoria, quia in merce dominica dominii dat Barbos. in d. leg. post dotem 40 n. 2 leg. sed si pupillus 11 § si institoria ff. h. tit. leg. d. § init. dum vers. quamquam de S. C. Macedon. leg. ult. Cod. h. tit. ubi directa institoria non datur, sed utilis, quia anius dictus negotio praepositus servus fuit non negotiationi leg. 3 ff. h. tit quamvis aliter Barb. d. n. 21 ubi recte advertit, quod in d. § licet requiritur quod supponat servum navem exercuisse ex causa peculiari, sicut et mercem: alioqui termini pares non erunt. Haec ita nisi quis malit cum Fulgos.

in

in d. § si is qui naves et in leg. 1. n. 2 ff. de trib. act. ideò acti-
onem quod iussu videri dari eum, cuius servus, vel filius negotiat
eo volente, quia non agit de facto ipsius servi aut filij, sed de
gestis institoris, quem filius servus vel praeposuit: ad quem casum
iussus non extendit, quamvis quoad hoc ut tributoria dominus
paterve teneat nihil intersit cum ipso servo contrahi, an
cum institore eius sit. textus sic accipiendus in d. leg. 5
§ item parvi 3. ff. de trib. ubi tentat etiam Fulgos. nec in-
stitoria, nec quod iussu agi posse in d. §. si is qui naves, quia
merx peculiaris erat, in qua sola tributoria competit d.
leg. sed et si pupillus 11 §. si institoria.

Hec de exercitore, at procurator est qui aliena nego-
tia domini mandato administrat, sive in iudicio, sive
extra iudicium leg. 1. ff. de procurat. inter quem et institorem
ea est potissima differentia, quod institor negotiationi praesse quaestu-
ariae praeponitur, taliter ut si negotio non quaestuario praeponat
proprie institor non sit: at procurator quaestum non desiderat,
sed sufficit mandatum sic Carolus Sigonius disquisit de
antiquo iure civili Romanorum lib. 2 cap. 10 in fin: ne-
gotiatio quaestuaria est ex qua ultro, citroque obligatio
nascitur, ut in emptione, venditione, locatione, conducti-
one etc. leg. legatis 65 ff. de legat. 3 Bart. ibi n. 2 Bor-
nel. ad h. tit. n. 14 Stracca de mercat. 1 pte. n. 46.

Neg

Negotiorum gestorem, qui alterius ignorantis negotium gerendum absque mandato suscipit leg. 3 § int. dum ff. de negot. gest. et differt clare ab institore et procuratore, cum in his mandatum desideret § igit. 1 inst. de oblig. quae quasi ex contr. nascun.

Dispensatorem, qui familiae rationes dispensat, sive servus, qui peculii administrationem habet, de quo textu in leg. dispensatori 51 leg. dispensatorem 62 ff. de solut. Quintilian. declamat. 353 et declamat. 345 ait satis sit vobis ô divites, hoc, vestras dispensare fortunas, quod per dispensatores feneratis, quia per dispensatores foeneri dare pecunias solebant de quo postea cap. 4 agemus. Actor accipit pro dispensatore, qui pecuniis exigendis praeponit leg. pure 5 § actoris 3 ff. de doli mal. et met. exep. vel generaliter pro servo dispensatore leg. Sticho 40 § servus 3 ff. de statulib. ad quod ministerium cum potest servum eligeret, pro optimo servo actorem Ulp. accepit in leg. legato 37 ff. de legat. 1. Denique ratiocinator, sive calculator, quod idem est, erat ille qui rationibus conficiendis adhibebat, vulgo Contador de quo in leg. ut iurisiurandi 7 § dabit 5 ff. de oper. libert. (de quo praeceptor meus cap. 3 de donat. n. 15) hi tabularii quoque vocant leg. 1 § ludi 6 ff. de extraordin. cognit. leg. 7 in fin.

ff. si

ff. si mensor falsum modum dixerit leg. generali 3 Cod. de tabular. et scrib. de qua P. Barb. in leg. 8 § si vir n. 51. ff. solut. matri.; q. hi ratiocinatores nullatenus ut institoribus possunt haberi; cum eorum ministerijs non sit aliqua negotiatio sed tantum opera ministrare, vel gratuito vel locata pro rationibus conficiendis.

Similitudo etiam aliquarum actionum cum institoria, cum magna sit, debet etiam dissimilitudo notari, ut recti ius que ad nostrum tractatum spectant percipiant. De differentia int. institoriam, et exercitoriam aliqua tradidimus supra; precipuam etiam tributorie differentiam ex iam exposita leg. 1 § licet 20 ff. de exerc. percipere possumus et ex d. leg. sed si pupillus 11 § si institoria 7 ff. h. tit. ubi quod institoria tantum datur quando contractum est in merce dominica: at quando contractum est in merce peculiari tributoria habet locum, quia semper datur illi, cui actio de peculio competit, et differentia modum huius actionis in eo consistit, quod non deducatur quod domino debetur, quia merx peculiaris ad tributoriam intelligitur, etiam si nihil sit in peculio, dummodo sciat dominus servum contraxisse, cuius scientia sufficit, ut in tributum vocetur leg. 1 et § peculiarem 2 ff. de trib. Unde differt ab actione de peculio in eo quod in hac nec scientia requiritur, si conversum sit peculium, quia conversio in peculio sufficit. in tributoria scientia, vel patientia in exercitoria voluntas leg. si servus 6 de exerc. act. in d. institoria proposito d. § licet 20. Denique notandum est edictum de peculio

nisi

triplex ē, et ex qua libet p̄te actio differens oritur; Generalis de peculio, spetialis de in rem verso, et spetialior qd iussu Faber in ration. ad leg. 1 § 1 de pecul. Ex his convenit qd dicit in d. § si institoria 7 si institoria recte actum sit tributoriam locum n̄ habere; quia institoria in solidum dat ex contractu institoris in merce dominica, et tributoria in tributum ex contractu in merce peculiari; et cum merx si peculiaris sit, desijsset ē dominica, nec actiones hę concurrere possunt. Nec obstat qd in d. § licet 2o cum consultum agit de vero institore dicat posse in tributum vocari; nam agit de improprio institore siue de eo, qui n̄ fuit institor dominicę mercis ut dicit in d. § 7. Denique differunt hę actiones, quia exercitoria, et qd iussu in solidum dant: actio de peculio, quatenus in peculio ē deducto debito dominico; tributoria ratione mercis peculiaris in qua negotiatum ē, n̄ deducto qd domino debet quia dominus concurrit in tributum cum cęteris creditoribus: et actio de in rem verso dat quatenus in rem domini versum ē, siue res familiaris domini commodum percipit.

Caput 2.

Qui institores preponere valeant, qui que preponi?

Institores quilibet preponere valet tutor, curator,

Procurator, Femina, Pupilus tutore auctore, Pubes minor viginti quinque annis degg, sigillatim discernemus: et inprimis tutor, curator et procurator institorem proponere valent ex cuius contractu adversus dominum, vel pupillum dabitur institoria actio velutisi ab eo fuisset propositus leg. cuicumque § sed et si procurator ff. h. tit. nec plus hoc habet difficultatis respectu procuratoris, quam aliorum, quia quando procuratore fit dominus ipse fecisse videtur leg. ita autem § quod si quis de auth. tut. leg. si quis 7 § ult. de iurisd. leg. 1 § ult. quod iussu leg. 1 § ult. de oper. novi nunt. Et si procurator generalis sit sive omnium rerum etiam ille tenebitur ex contractu institoris a se propositi leg. sed et in ipsum 6 ff. h. tit. quia procurator omnium rerum quasi dominus est, et alieni iuris vicarius ait ex Tullio pro Caecina docet Cuiac. lib. 30 Pauli ad edictum in leg. 4 h. tit. idem quod erit si propositus institor sit et dominus ratum habuerit leg. sed et si quis 7 ff. h. tit quia ratihabitio mandato equiparatur leg. ult. Ad S.C. Maced. Nec dificile est pupillum teneri ex contractu institoris propositi a tutore quem non elegit, sed in eum incidit leg. ult. ff. rem pupil. salv.; nam tutor per se omnia potest expedire, et pupilus cum tutoris auctoritate ex potioribus factis pro solvabilissimis, ut adhibit hereditatis aliene leg. potuit § cod. de iur. delibor. Fab. in ration. D. leg. § § fin.

Femina etiam proponere institorem potest et ex contractu

pp

p̄posit̄ tenebit institoria leg. sed et si quis 7 § 1 ff. h. tit.
exemplo exercitoriæ actionis, quæ ɔpetit adversus mulierem
navi magistrum p̄ponentem leg. 1 § parui 16 ff. de exercit.
qd è ɔ.ª in exercitoria observari ad simili hedinum in-
stitoriæ docent imperatores in leg. et si à muliere 4
Cod. h. tit. nimirum quoniam eadem in hac parte utrius-
que actionis æquitas, et rão ē § eadem inst. qd cum eo notat
Fab. in d. leg. 7 § 1 h. tit. et in d. leg. 1 § 16: nec ad rem
p̄tinet qd ex persona alterius obligari mulier videt'
ac p̄inde velleiano locum ē leg. 2 cum aliis ff. ad S. C. Velleia.
nam mulier p̄ponendo rem suam potius gerit, qz alienam,
et in rem suam obligat, in quo casu velleianum n̄ hēt locum
argum. leg. si mulieri 22 ff. ad S. C. Velle. docet Acurs.
in d. leg. 4 Cod. h. tit. Duar. de inst. cap. 2 Cuiac. in
ɔment. ad h. tit. Cod. in p̄rio; nec alienam obligationem
suscipit, sed suo nomine tenet'; quoniam ɔ.ª ex illa ipsa
videt' cum suum eius ɔ.ª hat leg. si institorem 29 ff. de reb.
cred. leg. ult. ff. qd iussu leg. heres 17 § apud Labeonem 3
ff. de iudic. Synopsis Basilic. lib. 53 cap. 39 ubi Carolus
Labeus pagin. mihi 172.

Pupillus v.º institorem p̄ponere n̄ p̄t sine tutoris
autoritate leg. verū 9 ff. h. tit. idem quæ in exercitoria iuris ē

leg.

leg. 1 § parvi refert 16 ff. de exerc. iuncta leg. obligari 9 ff. de autor. tut. leg. 2 ff. quod iussu, nisi locupletior factus sit, et eatenus institoria dabitur leg. eatenus 10 ff. h. tit. Vichar. in § in eadem inst. quod cum eo n. 29: unde cum est d. cum pupillo possideri ex edicto bona eius a Creditoribus possint si non defendat, non tamen vendi usque ad pubertatem leg. 3 § 1 leg. fulcinius 7 § adeo 10 et sequentib. leg. si pupillus 10 ff. quibus ex caus. in possess. notat Cuiac. lib. 20 observ. cap. 31 Donel. lib. 23 comment. cap. 11 et cap. 13: eleganter Ulp. ait in d. leg. 3 § 1 d. cum pupillo videri si cum servo eius d. habet, ita ut de peculio agi possit vel de in rem verso, vel quod iussu, vel institoria: quarum posteriora actionum exempla sic explanda esse ut cum tutoris autoritate pupillum iussisse aut praeposuisse supponat institorem, aut ex actu institoris locupletiorem esse; alioqui cum eo nec institoria, nec quod iussu agi potest docet d. Dama

Sed ad dandam actionem de peculio, hoc non sufficit, cum nec tutoris autoritate possit pupillus peculium servo concedere leg. 3 § pedius ff. de peculio quare ad actionem de peculio dicendum servum peculiatum fuisse a Patre, cui conservare peculium filius potest ad hoc si de novo constituere non possit. d. Larrat. 1 select. cap. 2 n. 6. Sed rursus quaero quare peculium concedere non potest, nec tutoris autoritate, et institorem praeponere potest? Hoc difficilius est, sed nunc respondemus plus in concedendo peculio facere pupillum quam in praeponendo institore, cum peculium

Con

Concessio species alienationis sit: Distituit enim servi nomine patrimonium ut Theophilus ait in tit. inst. quod cum eo, sive quasi patrimonium ut ait Iustinian. in § actiones autem 10 inst. de actio. deque et huius qualitatis effectu D. Larrea allegat. 8. cap. 12 n. 10. qua ergo Redriviuum pupillo denegare peculij concessionem adhuc si praepositio in litteris concederet. Sed iterum instabis, si omnimoda alienatio tutoris autoritate permittit leg. obligari ... ff. de autor. tut. § 2 inst. quibus alien. licet quare hec alienatio quam Ius civile ignorat non permisa. Respondet.

Minor etiam 25. annis præponere institorem potest, sed si læsus fuerit auxilio ætatis poterit uti, hoc est causa cognita in integrum restitui leg. sed etsi pupillus 11 § 1 ff. h. tit. quod Græci vocant lib. 18 Synopsis Basilici non sine iusta causa. Id enim solum in causæ cognitione versabitur, an iusta causa sit restitutionis impetrandæ, hoc est an in integrum restitui debeat minor sua facilitate læsus in præponendo institore leg. verum 11 § sciendum est leg. quod si minor 24 § non semper et § ult. leg. non omnia 44 ff. de minor. leg. necessarijs 57 ff. de adquir. hæred. notat Duaren. ad h. tit. cap. 2 A. Fab. ind. leg. sed si pupillus 11 § 1 cum possit minori læso restitutio denegari si a procuratore maiore servari res sua possit ut docemur in leg. cum mandatu 23 § si autem ff. de minor. ubi Cuiac. lib. 11 Paul. ad edict.

Hæc de præponentibus dominis notata sufficiant, succedit nunc disquisitio de præpositis institoribus quam tractat Ulp. in leg. sed et si quis 7 § parvi autem ff. h. tit. ubi docet parvi referre quis sit institor masculus an fœmina, liber an servus, qui et patris familias et filij, sive pupilli, sive puberis institores possunt præponi, de quibus singulis agemus. Feminæ ergo negotiatoribus præponi possunt, quæ si filiæ familias sint aut ancillæ institori præponi possunt, quæ si filiæ familias sint aut ancillæ ... qui præposuit tenebitur ... leg. 7 § 1 in fin. plenaria actione, qui præposuit tenebitur. ... leg. 7 § 1 in fin. ... enim puellas etiam tabernis præponunt, ut ait Gaius in leg. nam et plerique 8 ff. h. tit. et solent feminæ in taberna aut caupona obsequio famulari servili et potantibus ministerium præbere ut loquitur Constantinus in leg. quæ adulterium 29 cod. ad leg. iul. de adult. leg. 1 cod. theod. eodem tit.

Vel

vel arti, vel cuius aliquid vulgare exercent, propter quas etiam vel vesti-
lariis natrices sint, aut textrices leg. et ancillarum 27 ff. de pecul.
vel denique in certo genere mercis negotiari, vel quaestuariae
§ sed et si ancilla 7 ff. de trib. act. quo casu proprie institri-
ces feminae sunt, quas vix non eo sensu quo Plautus institrices
vocat ancillas pro domina negotiantes, qualis cerysis illa apud
Petronium quae dominae hilaritatem curabat et tribunatum eius vo-
luptatem pererabat.

Sed et liber an servus sit institor nil interest; nam et
si liber homo sit, qui negotiationi aut navi praeponitur instito-
ria, aut exercitoria praeponens tenebitur leg. sed si quis 7 §. 1
ff. h. tit. et §. 2 in fin. inst. quod cum eo leg. 1 §. cuius 4 ff.
de exercit. acti. nam quamvis ex iure civili liberi hominis obligatio
alteri adquiri, aut in alium transferri non soleat. leg. 1
Cod. per quas personas. leg. solutum 11 § per liberam ff. de pig. actione.
leg. ea quae civiliter 53 ff. de adquir. rer. dom. leg. quaecumque
ff. de oblig. et act.; in institoribus tamen et magistris
publica utilitas, quae in conservatione commercii terrestris et
maritimi versatur persuasit ut a praetore actio daretur in
eos, qui liberum hominem praeposuissent cum quo quamvis etiam sit exceptum
iure civili nos obligari ex quorum actu locupletamur leg. 1
ff. h. tit. ubi Fab. leg. 1. de exerc. act. eleganter Don. ad
tit. Cod. de inst. act. n. 2 unde sive liber homo pater-
familias sit, sive filius familias, et rursus sive in potes-
tate praeponentis sit, sive sub alterius potestate institori et
exercitoriae locus est leg. sicut qui 5 ff. de exerc. act. leg

itam

ditꝫ ni filiusfam. 7 § item in deꝫ ll ff. de S. C. Maced ex qua intendeꝫ e filiumfam. institoreꝫ si a patre suo cuius in potestate e ppona et mutuaꝫ pecuniaꝫ acceperit exceptione Macedoniana n̄ vtaꝫ q. sciat hoc casu S. C. aliter ac si ab extraneo pponit et mutuuꝫ acceperit, q. tunc habebit ipse Macedoniani exceptioneꝫ, sz vtroque casu p inde pponens institoria teneat.

Pupillus atq institor ee pot ex cuius 2. cbus institoria dominus, siue pponens tenebit, nihil enim refert cuius etatis sit institor vel exercitor leg. 1 § cuius 4 ff. de exerci. act. leg. sed et si quis 7 § 4 ff. h. tit. et qz vis ipse pupillus n obliget pponenti, nisi tutore autore pponat, leg. obligari 9 ff. de autor. tut. pponens tamen obligabit ijs, qui cum pupillo 2. xerunt, nec noua hec inequalitas e in psona pupilli leg iuliani 13 § si quis a pupillo ff. de act. empt. et vend. (de qua D. Ramos in M. L. ad leg. iurisgentiuꝫ 7 § 2 de pactis n. 9) imputare enim sibi debet qui pupilluꝫ pposuit d. leg. 7 § fin 4 et d. leg. 1 § 4 vt qui parum diligenti amico rem custodiendaꝫ tradit n ei sed sue facilitati imputare debet § pterea inst. qb mod. re 2. hi. oblig. qui parum diligenteꝫ sociuꝫ sibi asumpsit de se queri, sibi imputare debet § fin. inst. de societ. et qui minori 25 annis negotia mandat imputare sibi debet qd tale 2misit leg. cum mandata 23 in fin. ff. de min. explat post Fab. in d. leg. 7 § fin. et in d. leg. 1 § 4 Carolus Labeus in synopsi Basilici lib. 18 pag. mihi 41 Cuiac in leg. 3 § vlt. de minor. unde fit vt ex persona minoris institoris, vel pcuratoris dominus maior 25 annis in integrum restitui n pot quoniam voluntate eius gestum videt, et sibi imputare debet qd minori rem 2misit d. leg. 3

§ ult. cum leg. etenim. 4 d. leg. cum mandatu 23 ff. de minor. Paul lib. 1 sent. tit. 9 § 2 Cicero in frumentaria ibi: mala ac misera defenitio praetorum hoc dicere: ego frumentum nec aliis, nec in spem mancipii potestatem habendi, imp. handi quae ponivi: et paulo post mala est haec quidem, ut dixi, at potius posita maximorum peccatorum, huius autem iniquitatis, et inertiae confessio, non defensio criminis. excipitur ille casus, cum scilicet quod procurator minor solue-rit a domino seruare non potest; tunc enim dominus restituitur in eius persona; quoniam ipsius interest restitui d. leg. cum man-datu 23 ubi cuiac. lib. 11 Pauli ad edictum et in d. leg. 3. §. ult. de minor. et tract. 7 ad afric. in d. leg. 4 de min. Donel. lib. 21 comment. cap. 7 et supra diximus

Seruus ergo institor praeponi potest, siue proprius, siue alienus, siue communis sit, ex quorum dictis hic quae institoria datur praeponentem competit d. leg. sed et si quis 7 § parui 1 leg. habebat 13 § fin. cum leg. sequent. leg. si quis mancipiis 17 § si seruum 1 ff. h. tit idem quae in exercitoria iuris est d. leg. 1 § cuius 4 ff. de exercit. quod quis in aliis causis ex alieni serui facto alius quam ex proprii te-neamur leg. ult. in princ. et § hac actione 4 ff. nautae caupones id tamen est in delictis, quorum alia ratio est, quam dictorum leg. 1 § sed si cum quolibet 2 ff. de exerc.; in dictis contractibus enim eadem publica utilitas, et fides propositionis evincit quae ex dictis contractibus serui ali-eni, aut liberi hominis institoris, aut magistri praeponentem te-neri, ac si seruum proprium, aut alienum, aut liberum hominem navi aut negotiationi praepositos ad hoc superest, quod ex dictis contractibus serui proprii domino recto iure actiones acquirant, ac inde praetoris auxilio non egeat dominus eos qui cum seruo contraxerunt leg. 1 ff. h. tit ibi: sed siquidem seruum proprium institorem habuit, potest eum ex causis

adqui

adquisitis sibi actionibus: at ex d.ª che servi alieni, aut liberi
homi d.ª eos qui cum eo d.º xerant actionem pponens n hēt;
haec enim ei pereunt, qui in sua potestate non est acqui-
ri non pōt leg. 1. et 2 cod.ᶜ p quas pson. leg. eaque
civili lib. 53 ff. de adquir. rer. dom. leg. quaeque 11 ff. de
oblig. et action. et ideò quamvis adversus ipsum
liberum hominem, aut contra dominum ser-
[redacted] praeposuit mandati, aut negotiorum ges-
torum actione agere posit; si tamen illi solven-
do n sint, praetor aequitate motus actionem praepo-
nenti pollicetur contra eos, qui cum praeposito
contraxerunt leg. 1. et 2 ff. h. tit. leg. 1.
§ sed ex contrario 18 ff. de exercit. leg. in om-
nibus § ff. de praetor. stipul. Nec obstat tex. in
leg. servus 20 ff. de usufruct. habit. ubi docemur per
servum institorem vicario adquiri: igitur per servu-
um alienum, in quo nullum ius habemus,
etsi institor sit adquirere non possumus. Distin-
guo consequens recta via concedo; obliqua et media
personam domini conventi à praeponente acti-
one mandati nego consequent.; at servus in quo
usum hēt pponens illi recto adquirit ex negotiatione, cu-
ius exercitium de usu servi e.

Cap.

Caput. 3.

De honoraria actione contra præponentem Contrahentibus cum institoribus Concessa.

1. Ex qua persona lucrum quis sentit, eius factum praestare debet. l. ex qua persona. 109. d. Reg. jur. unde cum ex institorum actu commoda sentiamus merito equum prae tori visum fuit, ut ex institorum contractibus, et obligari possimus et conveniri proposita honoraria actione, qua subvenire placuit iis, qui cum institoribus contraxissent, quasi intuitu praeponentium contrahentibus, quae institoria ex eo appellatur. l. 1. d. h. t. qua praeponentes tenentur ex omni institorum contractu eius rei gratia, cui praepositi fuerunt. l. cuicunque. 5. §. non tamen. ff. d. h. t.

2. Nec solum haec actio competit ob contractum institorum, cui praepositi fuere, sed etiam non jubente domino, dum permittat; et ob delictum institoris, et ob sequelam negotiationis de permissu domini est decisio text. in l. cuicunque. 5. §. idem Labeo. 9. D. h. t. ubi proponitur pistorem servum pani vendendo praeposuisse, et ille accepta praesenti pecunia ab eis, quibus panem dare solebat in dies singulos, conturbavit: et ait consultus, dominum institoria teneri, si ita servo dari pecuniam permiserit, dubitandi ratio ex eo, quia qui conturbat non contrahit, sed dissipat, et prodigit; conturbare, est decoquere, et cum stationibus paria non facere, solvendo esse desinere, et nomina expedire, aut ex solvere non posse, vulgo

vulgo quebrar. l. quidam. 16. D. de in rem verr. Petronius in satyric. cap. quum post quam conturbavit in libidinis suae solum vertit. notat ex Adriano cardinali Budaeus in annotationibus priorib. in Pandect. in d. §. idem Labeo & Brisson. de V. S. verbo Conturbare: proinde institoria danda non videbatur, quae ex contractu institoris, regulariter competit non ex delicto, sed ratio decidendi est, quia ad causam praepositionis pertinuit servum commissum, cum ei Pistor panem vendere, et praesentem pecuniam accipere, ut in dies singulos panem dari permiserit, et ideo fraus servi, qui conturbavit, et decoxit praeponenti nocere debet. d. l. 5. §. idem aut. 8. l. sed si Pupillus. 11. §. proscriptum 4. in fine. D. h. t. permisisse autem Pistor videtur, si sciebat presentem pecuniam dari, nec prohibuit, quod notat Barthol. ut Fulgos. in d. §. idem Labeo, argum. l. sed etsi Pupillus. 11. §. 2. D. h. t.

3. huc etiam pertinet tex. difficilis in l. Titianus. fin. D. quod cum eo. ubi servus praepositus mutuis pecuniis dandis, et pignoribus accipiendis, apud negotiatores hordei qui scilicet hordeum vendebant, pro emptore debitum suscepit, hoc est, fidem suam adstrinxit, sive pro emptore hordei fidejussit, quod facere solebat: sed cum fugisset servus, et venditor hordei, cui delegatus servus fuerat, ut pretium hordei daret, dominum conveniret actione institoria: cumque Dominus negasset hac actione teneri cum servum non praeposuisset, ut intercederet iuxta dictam l. 5. §. non tamen 11. h. t. attamen cum ab actore probaretur dominum permisisse intercedere, et alia similia ob eius permissum dominum teneri decretum fuisse, docet Consultus. quod procedere non posse iudicabant Consulti, ut constat ex verbo dicebam, quasi hic servus fidejussor censendus esset, cum pro aliis solveret debitum, non pro aliis suscipit debitum; ut inquit Paulus, hoc.

faciat, cum per intercessionem pro alio eius debitum, et aes ali-
enum, quasi aes debitum solvat: non autem per delegatio-
nem eius, cui mutuatur, debitum suscipiat, ut distinguit Pa-
pin. in l. in eum 19. §. ff. h. ti. nisi malis verborum ordi-
nem invertere, et sic legere: quasi fideiussionem esse
videri, cum pro alio susciperet debitum, non pro alio solvit
debitum; ut emendat Cujac. lib. 13. observat. cap. 35.
in fine. ex fideiussione autem in dominum actio dari
non solet. l. servus 19. ff. de fideiussorib. l. 3. §. si fi-
lius fami. d. Peculio. Praeceptor meus in m. s. de fide-
iussorib. cap. 4. n. 19. Pronuntiavit tamen annonae prae-
fectus dominum teneri, et sententiam confirmavit, seu po-
tius conservavit, (ut Florentiae legitur, et deffendit Cujac.
lib. 17. observat. cap. 20.) Imperator. sed singula-
ris ratio est deducta ex consuetudine servi, qui cum per-
missu domini solebat aes alienum pro emptoribus hordei
suscipere: et ex tacita voluntate domini, quo sciente
ita servus negotiabatur: unde non tantum mutuo dan-
do, sed et omnibus aliis eum suo nomine substituisse do-
minus creditur in d. l. ult. ubi sic post Barthol. fulgos.
Castr. et Alueric. a fabro. qui optime concludit prae-
positum certae rei, si in aliis plerisq. sciente, et patiente
domino negotietur pro generali institore habendum esse
argum. l. item si filius 7. §. 11. ubi quaqua ff. ad senat. con-
sult. macedon. l. universorum. 12. ff. de pignoratitia ac-
tion. de quo tacito institore Bartho. consil. 79. Jasso in l.
si institorem. 29. num. 2. Ruses practicar. 5. l. 1. §. ma-
gistrum 5. versi. et facilius. ff. de exercit. ubi referendum
e ille versic. ad praesidentia non ad proximum, ut sensus
sit exercitorem teneri ex gestis Magistri, et eius, quem magis-
ter sibi substituit: dominus autem non item ex contractu eius,

quem.

que institor praepositum, quasi maior publica utilitas verteretur in exercitoria, quam in institoria, ut explicat Fab. in d. §. magistrum.

4 Sed antequam hinc abeamus notandum est, hanc actionem institoriam, qua dominum teneri diximus directam institoriam esse, quia hic institor non improprie est, sed pro proprio institore habitus cum idem faciat permissio negotiandi in hoc tacito institore, ac in expresso faceret praepositio: nec obstat quod actio directa non detur ex contractu praepositi mutuis pecunijs dandis vel accipiendis, cum hic non sit proprie institor, de quo sequenti cap. dicemus: nam hic servus praepositi causam, cui praepositus fuit, negotiationi se inmiscuit pro emptore intersedendo, quae proprie negotiatio est, cum emptorem sibi obliget et se obliget venditori, quare cum permissio domini suppleat praepositionem et detur negotiatio dominus directa institoria teneri praefectus annonae decidit, cuius sententiam conservavit Imperator.

5. Ex delicto etiam competit institoria ut docet Ulp. in d. l. Cuicumque. 5. §. sed et cum fullo. 10. D. h. t. in eo qui a fullone peregre proficiscenti rogatus fuit, ut discipulis tabernae imperaret: si postea discipulus vestimentis acceptis fugisset, fullonem praeponentem institoria teneri ait si quasi institorem eum praeposuit: secus vero si quasi procuratorem: quod dificile videbatur, cum dolus unius neque nocere, neque prodesse alteri opporteat: sed cum imputari fulloni possit, quod per fidos discipulos uteretur, ex eius delicto tenetur, ut in l. sed si pupillus. 11. §. proscriptum 4. in fine hoc tit. sed adhuc distinctionem procedere non posse videtur, quia qui tabernae praepositus fuit, ut discipulis imperaret, videtur non nisi institorem esse posse, quia procuratoris atque institoris munus est, vice domini discipulis imperare; sed in dubio

pro-

pro procuratore est habend, quod et fabordabilis sit, neque ponens obliget. l. Arrianus 47. D. de o. et a. l. semper in dubijs. 55. D. de reg. jur. et quia accommodatio rei ipsi et, cum imputari contrahenti possit, cur non inquisierit, utrum institor esset, cum id ei probare necesse sit. l. 2. D. de proba tionib. obscurius est, quod sequitur in dic. §. ex locato, non ins titoria teneri eum qui affirmauit recte me credere operarijs suis: quod sane accipiendum est de Domino fullone, non de eo, quem reliquit fullo, ut discipulis imperaret, ut in con pecte faber exaudit; in eo enim dubitari non posset, an institoria non contra præpositum, sed contra præponentem detur. nec starum in præponenti dici potest ex locato eum teneri propter affirmationem eius, quem reliquit, quoniam si tanquam institor fuit relictus institoria potius com peteret: si tanquam procurator nec institoria, nec ex loca to, quia utraque persona procuratoris non expeditur. l. procurator. 67. D. de procuratorib. fatendum itaque est con tra, a fab. et dicenam cum accurs. verbo adfirmauerit: in specie huius §. versic. plane. fullonem adfirmasse mi hi recte me credere operarijs suis, quo casu ait Ulpi. institoriam non competere; nec enim qui hoc adfirmat ali quem ex discipulis quaestuariæ negotiationis præponit: nec mandati, aut de dolo agetur, quamvis interdum in simili specie actiones hoc competant, l. et eleganter. 7. §. fin. cum leg. sequent. D. de dolo. l. si vero. 12. §. si quis manda verit. D. manda. l. in causæ. 12. §. in summa. D. de minorib.; quoniam hic nullus dolus fullonis detegitur: et adfir matio sit de consilij et commendationis est, non mandati. l. si vero. 12. §. cum quidam. mand. nec qui hoc adfirmat eis credi mandat, et ideo Ulpian. ait agendum potius ex locato, quod tamen significare valde singulare est, ne legem ter.

ter annotant Albericus, et Fulgosius in d. §. sed cum fullo, cum in hac affirmatione certa merces non intervenerit, ac proinde nec locatio ulla sit. Princip. inst. de locat. et conduct. sed res facile expeditur si advertamus actionem hanc ex locato, non quidem nasci ex affirmatione, aut negotio gesto inter fullonem, et eum, cui affirmavit, sed potius ex contractu locationis quae intercessit, cum post affirmationem fullonis eius discipulo vestimenta polienda data sunt, tunc enim si ille vestimenta surripuerit, placet actionem ex locato contra fullonem dari, quae cum bonae fidei sit, hunc etiam casum complectitur, ne qui fulloni affirmanti fidem habuit circumscribatur.

6. Sed obstat Pauli locus lib. 2 sententiarum. tit. 8. §. f. ubi ait: ex contractu cum discipulis eorum, qui tabernae vel officinae praesunt in magistros, vel institores in solidum dari actionem, scilicet institoriam, de qua Paulus illo tit: quod si verum est, fatendum est cum Accurs. in d. §. sed cum fullo, verba illa non institoria, sed ex locato sic exaudienda esse, ut non solum institoria, sed etiam ex locato teneatur. institores enim quodammodo sunt discipuli, sive operarii, quos tabernae fullonicae dominus praeponit, et plerumque in libris nostris accipitur non pro non solum, ut in l. invitum 5. ff. de servitut. urban. l. non enim 38. ff. ad S. C. Trebell. exemplis rem confirmat praeter laudatos ab Aligero lib. 3. commentar. Dom. cap. 16. littera D. Accurs. in l. ob eam ff. de praescriptis verb. A. August. lib. 2. emendation. cap. 1. Brisson. de V. S. verbo non. et exempla adhuc in vulgata in l. si procuratori 14. ff. de condict. causa data, ubi notat Fulgos. n. 14. Castrens. laudatus ab Alexandro ibi n. 12. alia in l. cum pupillus 21. ff. de tut. et ration. distrah. l. ult. §. ult. ff. de aedilit. edicto. Cujac. 8. observat. cap. 5. Potest tamen Paulus accipi eo casu, quo officinae seu navi, aut tabernae seu negotiationi liber homo praepositus est, tanquam magister navis aut institor negotiationis. hic enim si aliis discipulis, sive operariis utatur, et cum illis contrahi permittat, tenetur

ex.

ex eorum Contractu in solidum ipse, quasi eos praeposuerit: non tamen tenebitur Dominus meritis, aut navis. l. 1. §. magistrum 1. cum sequenti. D. de exercitoria. sed difficile est quod Paulus docet in l. Quare 5. §. actionis 3. D. de dolo mali, et metus exceptione. actoris exigendis pecunijs praepositi, siue procuratoris, dolum etiam posteriorem Domino nocere: sed dolus nullus potest considerari in procuratore, antequam procurator sit: igitur prior dolus post mandatum debet considerari, et posterior, post finitum negotium siue praepositionem: igitur praeponens debet teneri de dolo institoris, adhuc finita praepositione, quando iam institor non est. Cui breviter respondemus omissa litterae textus in versione. Cujacius lib. 71. Pauli ad Edictum in hac l. differentiam constituit inter procuratorem universalem omnium rerum administratorem, et inter procuratorem particularem siue actorem, ut qui praeponitur exactioni pecuniae: illius dolus commissus et ante jam dictum acceptum, siue litem contestatam, et post litem contestatam Domino nocet: huius dolus praeteritus si commissus ante litem contestatam non nocet Domino: sed dolus commissus post litem contestatam domino nocet, quem dolum praesentem appellat Vlpian. in l. apud Celsum. 4. §. quaesitum. 14. D. eodem tit. et Paulus posteriorem, respectu praeteriti, siue anterioris, vel commissi ante litem contestatam. sic Cujat. lib. 25. observat. Cap. 27. nec obstat verbum etiam. quod ad antecedentia refertur; nam in §. 2. dixerat Paulus nocere dolum donatoris, qui passus fuit aedificare, nec refundit impensas, unde sequitur etiam praesentem dolum actoris Domino nocere.

Denique competit institoria actio ob sequelam, ut diximus, negotiationis, scilicet, si institori certae negotiationi, vel tabernae praeposito ad causam praepositionis mutua pecunia data sit, vel ut ad merces emendas: quia quamvis aliud sit tabernae, aliud mutuo accipiendo praeponi. l. habebat. 13. D. h. t. mutui tamen acceptio ad merces emendas.

das est sequella quaedam, et appendix praepositionis: unde qui tabernae praeponitur, mutuum etiam accipere ad causam negotiationis potest, et directa institoria Dominum obligat. l. Cuicumque 5. §. sed si pecuniam 33. ubi Castrens. num. 3. ff. h. t. l. 5. C. h. t. ubi quod scriptum est, non aliter Dominum institori obligari ex mutuo ab institore accepto, quam si nominatim ei permiserit mutuum accipere cum eum officio, si ue officinae praeposuit, uel negotiationi: intelligendum est de mutuo accepto ad aliam causam, quae ad negotiationem non pertineat in quo necesse est nominatim permittere institoria competat: caeterum si ad causam tabernae mutuum acceptum sit semper directa institoria competit quia id tacite, et in consequentiam praepositionis permissum videtur. l. 5. §. non tamen cum seq. ff. h. t. l. 1. §. non autem 7. ff. de exercit. l. item si filius fam. 7. §. quanquam et §. interdum. ff. de senat. Consult. Maced.

8. Nec obstat text. in l. in eum 19. §. tabernae. 2. ff. h. t. ubi mutuo accepto a filio institore mercium causa, et patre fideiubente institoriam competere. Papin. ait: propter patris fideiussionem, cum acceptae pecuniae speciem pater fideiubendo negotio tabernae miscuerit, ergo accipere ad causam mercis non sufficit ut institoria competat. Respondendum est omissa expositione fabri ibidem post Jacobum de Aretio laudatum a Fulgosio ibidem, et approbatum ab Alberico, cuius interpunctio verba haec iungens tabernae praepositus a patre filius mercium causa, indignam Papiniano repetitionem admittit, quid enim est aliud tabernae praeponi, quam mercium causa praeponi? l. institor. 18 l. 3. ff. h. t. omissis etiam aliis Alberici cogitationibus, verba illa cum acceptae, sive exaudientis quanvis acceptae, ut quodam modo rationem dubitandi contineant. dicendum potius est, si ponamus, ut cum Accurs. Cast. Fulg. et Cui. ponunt, et exponunt mercium causa mutuam pecuniam acceptam dubitare hic coepisse an institoria Pater teneretur etiam hoc.

hoc est: an institoria, et ex fidejusoria teneatur. dubitandi ratio duplex, quia fidejubendo, quasi novasse principalem obligationem institoria videbatur. l. habebat. 13. §. meminisse. D. h. t. deinde quia cum principali institoria obligatio accessoria ex fidejussione non concurrit, sed extinguitur, quia pro se nemo fidejubet. l. haeres a debitore. 21. §. servus. D. de fidejussor. iuri autem dubitandi quae rationi Papin. occurrit affirmans patrem etiam institoria teneri, hoc est, ex fidejussione, et ex praepositione quoniam accepta pecunia per fidejussionem, id est, creditam fidejubendo miscuit negotio tabernae, id est, non extinxit obligationem ex mutuo, qua principaliter tenebatur propter praepositionem, sed miscuit eam negotio tabernae, fidejubendo, hoc est, non transtulit obligationem novando, sed adiecit fidejubendo, ut alibi loquitur. Cujac. lib. 9. respon. l. si eum §§. item si servus D. de exerc. act. Papin. in dic. §. tabernae, et obligatio fidejusoria, non extinguit principalem, sed accedit, ut Cast. in dict. §. tabernae: nec rursus concursus obligationis institoriae in persona patris facit, ut inanis fiat fidejussio non enim fidejubet Pater pro se, quamvis directo ipse iam teneatur, sed pro filio, qui principalis debitor est. l. si Domina. 25. D. ad senat. Consult. Velle. l. 1. §. quid ergo. D. quod jussu. l. item si filius. 7. §. intercedens vers. quanquam D. de S. Consil. Maced. notat ... Albericus Cast. et Corsal. in d. §. tabernae, ac proinde pater fidejubendo miscet, sive adjicit obligationem negotio tabernae non tollit.

Subtilius tamen (ut opinor) et verius si
9. quis cum filio tentaverit etiam in pecunia mutua accepta quasi commercii causa dubitari potuisse, an institoria pater teneretur, quia non satis est creditori ostendere commercii causa se credidisse, nisi et necessariam mutui dationem fuisse probaverit. ut in l. ult. de exercit. act. sed cum Pater fidejusserit, eleganter Papin. ait: etiam institoriam competituram, quo-niam.

niaꝫ pater fidejubendo miscuit mutui dationē negotio tabernæ hoc est, facilè ostendit necessaria pecunia fuisse ad negotiationeꝫ. arg. l. exceptione 11. C. de evict. nec moveamur ex l. 1. §. quid ergo 5. ff. quod jussu. ubi Dominꝰ, qui pro servo fidejussit, nec quod jussu tenetur, quasi nihil ratiꝫ habeat fide jubendo: exposita enim interpretat. Castrensis, qui ideo non teneri, quod jussu ait, quia tenetur ex fidejussione, cui repugnant illa verba: nec hoc dicitur ideo quod teneatur ex causa fidejussionis. dicendum est dominum fidejubenteꝫ non teneri quod jussu, quia quamvis fidejubendo jubeat, non tamen quasi dominꝰ, sed quasi extraneꝰ intervenit: inde ait Consultus: non ideo dicimꝰ honoraria actione, quod jussu non teneri quia civiliter ex fidejussione tenetur, ut perperam ratiocinabatur Castr. in d. §. tabernæ, sed potius ideo, quoniam aliud est jubere tanquam Dominꝰ, aliud fide jubere tanquam extraneus, et ideo sive teneatur ex fidejussione, ut regulariter tenetur d. l. si Domina 25. ff. ad S. C. Vellei. d. §. tabernæ. l. si mandator 8. C. quod cum eo. sive non teneatur, quia inutiliter intervenit nunquam teneatur quod jussu d. l. 1. §. quid ergo. ubi faber in Rationali aliud in specie d. §. tabernæ, ubi quia jussus patris cum filium tabernæ præposuit præcesserat, sufficeret postea fidejussio, ut ostendat eum mutui dationē negotiatio tabernæ acceptam ferre, ut explicant post Accurs. Alb. et Fulg. in d. §. tabernæ. similiter per contrarium si quis præpositꝰ oleo emendo, oleum mutuum acceperit institoria competit. l. cuicunque 5. §. si ei 14. h. t. cum idem sit pretium solvere, ac conditione teneri, et fortè emptio non aliàs parata sit, ut oleum acquirat: sed difficile videtur præpositum ad vendendum, ex mutuo præponentem obligare, ibi: quæ ad vendendum, et emendum vel præposuit, si quidem præpositꝰ ad vendendum, nec emere potest, d. l. 5. §. proinde. 12. vs. item si fortè. hac sic. cui resp. etiam agere de præposito ad emendum mutuum accipiente: vel ad vendendum accipiente mutuum; vel præposito negotiationi emptionis, venditionis, cui si præpositus ad emen.

aug, seu mutuum datum sit preponentem obligabit in institoria
Condictione, sicut erat obligatus institoria ex vendito:
quod si preposito ad vendendum seu, seu mutauerit quod re
vendat, ex hac negotiatione obligabit preponentem insti
toria condictione, sicut erat obligatus institoria ex
empto, cum sequela sit negotiationis, unde directa, non
utilis institoria competit: si ad vendendum tantum oppnum
seu non obligat ex mutuo.

Credendum filo pendet quod monemur in
10. l. habebat. 13. D. h. t. cum qui servo merci seariae pre
posito mutuam pecuniam dedit, si institoriam directam in
tenderit, nec probare potuerit merci gratia mutuum accep
tum esse, posse adhuc utili institoria experiri togest, si quis
alius in hoc tractatu impeditum interpretationum, quas lectu
ras vocant varietate, difficilis Joanes vetus glossographus
ait: creditorem prius egisse certa illa caussa in libello expre
ssa, quod scilicet mercis gratia crediderat, et ideo cum non
probasset. absolutum fuisse Dominum, quia quisquis inten
tione sua complexus est, specialiter nisi probat succumbit.
l. 4. §. docere. D. de vi bonor. rapt. l. denuntiasse. 17. §.
quid tamen. D. ad l. Jul. de adult. l. 4. §. 1. si mensor falsum
modum dixerit. cap. examinata. extra de judic. ubi Classic.
cap. Abbate, sane. de sent. et re judic. lib. 6. ubi diserte
definitur subcumbere ei, qui petijt. expressa speciali caus
sa, si eam non probet quamvis aliam superuenientem osten
dat, de quo, et quatenus in eodem, vel alio judicio reus tractari
possit, aut debeat, et cum judex hodie ex causa probata,
quamvis a principio alia exprimeretur, vel pronuntiaret
secundum petitorem possit, vel ei jus suum integrum servare,
et postea legitime intendat. disputant, et dissentiunt.
Gregor. in l. 16. tit. 22. partit. 5. glos. magna. acev. in
l. 10. et num. 116. tit. 17. lib. 4. Compilationis et in Rub.
n. 16. tit. 2. lib. 4. Compilat. Carvador. lib. 2. rer. quotid.
Cap. 10. n. 3. Pinel. in l. 2. 3 part. n. 28. C. de resind. vend.
in.

in cap. 8. apud quem ex num. 31. pleraq. circa interpretationem d. l. habebat. 13. Cui consentit Duar. ad h. tit. cap. 4. Pac. ~~aliter~~ centur. 4. q. 54. et Alberic. in l. habebat. 13. inf. aliter cum Baldo, Padilla. in leg. error. num. 54. C. de iur. et facti ignorant. Menochius de arbitrar. lib. 2. q. 34. sub his lig., nescio an verius rem expendit a Fabro in ration. d. l. habebat. 13.

11. Nos in hac parte, ut aliqua non dicta, non scripta proferamus, ita speciem d. l. habebat. 13. fingimus: Dominus servum olearie negotiationi Arelate, quae Galliae narbonensis civitas est, et Gallula Roma vocata ab Ausonio in claris urbibus, cuius mentio in l. codicillis. 34. de usufruct. leg. multa de ea re Briss. d. V. S. verbo Arelate. Gotof. in d. l. habebat. 13. Sabaro in sidon. lib. 1. Epist. 11. pag. 80. Scalig. Auson. lect. cap. 24. et 25. ubi urbis Romane emporium fuisse post Strabonem lib. 4. de metropol. Arelati. et alios ad eam urbem. Scalig. in opusc. Epist. ad Carolum, habe pag. 440. et Epist. seq. probat ex Ausonii Carminibus de claris urbibus, ubi de Arelate inter alias sic inquit:

Romani commercia suscipis orbis,
Nec cohibes: populosq. alios, et moenia ditas:
Gallia quis fruitur, gremioq. Aquitania lato.

Et exprimit floride constitutio vet. Constantini tirani honori temporibus, qui septem provinciarum conventum Arelate habere voluit, et sedem imperii fuerat, et Constantinam urbem vocaverat: tanta est enim, inquit, loci opportunitas, tanta est copia commerciorum, tanta illic frequentia commeantium, ut quidquid usquam nascitur, illic commodius desideratur. nec enim ulla provincia fructu facultate sui leparatur, ut non nisi haec propria Arelatensis soli credatur esse fecunditas, quidquid enim dives oriens, quidquid odoratus Arabs, quidquid delicatus Assirius, quod Africa fertilis, quod speciosa hispania, quod fecunda Gallia potest ha-

habere praeclarum, ita illic exhibetur affatim, quam ibi nascantur omnia, quae ibi constat esse magnifica, itaque et de curru dorsali, et currum recusaret necesse est, ut vicinum faciat, et pene conterminum, vel quod iste praeterfluit, vel quod circuit ille, cum ergo hinc scribat civitati, quidquid habet terra praecipuum ad hanc, vel navi, vel vehiculo terra, mari, et flumine deferatur, quidquid singulis nascatur quomodo non multum sit Gallis praestitum credant, cum in eadem civitate praecipiamus esse conjunctum, in qua divino quodam munere commendis tabum, et commerciorum opportunitas tanta praestatur.

12. Praelatae itaque merci oleariae praepositus erat, idemque et mutuis pecuniis accipiendis accepit mutuam pecuniam creditor existimans ad merces cum accepisse, ergo praeposita actione, hoc est, directa institoria, quae praeposita actio dicta fuit, quoniam cum formula in albo, sive edicto praetoris publice praeposita exstabat, ut et aliae solemnes formulae. l. 3. c. de hered. exhib. l. ult. d. ... elect. pignoratit. §. nam si qui. inst. de action. de quo multa Brison. d. V. s. verbo proponere. directa autem institoria creditor agebat in hac specie, quoniam parabat ad merces assumptam esse pecuniam, quo casu directa competit, ut probavimus sup. n. 47. ex l. cuicumque 5. §. sed si pecuniam 13. cum seq. D. h. t. l. item si filius fam. 7. §. interdum vers. quaeque D. ad senatus consult. maced. plane cum non probaverit mercium causa pecuniam acceptam consumpta actio est. ait Ulpian: nec amplius agere poterit, quasi pecuniis quoque mutuis accipiendis, esset praepositus. quibus verbis utramque actionem complectitur, et institoriam directam, quae ex mutuo mercis causa accepto, et utilem, quae ex mutuo simpliciter accepto datur iuxta d. l. in eum 19. cum d. l. 5. §. sed si pecuniam. D. h. t. priora enim illa, licet consumpta est actio: apertè referuntur ad directam quae praeposita actio dicta fuerat. posteriora vero: nec amplius agere poterit, quasi pecuniis quo-

quoq. mutuis: Utili dixbaxat accommodari possunt, quae et pecunia mutua accepta, quamvis non ad merces competit, directa nomine. d. l. in eius 19. Et raq. ista consumpta est, directa quidem, quoniam eius formula semel impetrata, et exercita est inepte, quod sufficit, ut consumatur. l. si stipulatus 133. de V. O. et quamvis fateamur directam in hac specie non competere, quia pecunia ad merces emendum accepta non erat, et proinde, nec consumi posse videtur quae non competit. arg. ex l. emtio. §. ult. D. quando dies leg. cedat. Consumpta tamen dici potest, quoniam semel impetrata, et exercita est, et probationis defectus nunc factum est, ut perinde res in judicium finita non videatur. l. 4. §. ult. l. si servus 22. §. ult. D. de noxalib. act. sed potius facit, ut non qualeq. causa debuit, seu non quemadmodum opportuit, egerit, ac proinde causa cecidisse dicatur. §. si quis agens. inst. de act. Varro lib. 2. de mut. ita jus civile habemus constitutum, ut causa cedat is, qui nunquam ad modum oportuit, egerit. quintil. lib. 3. cap. 8. in omnibus fere causis, quibus cecidisse quis causa dicitur, hae sunt quaestiones: an huic, an cum hoc, an hac, vel an apud hunc, an hoc tempore liceat agere. sed et utilis actio, quae ex propositione ad mutuum accipiendum competeret consumpta, quoniam impetrata, et instituta actione directa tota res in judicium deducta, et finita est, et actione inepte praeposita amittitur eius ex ea causa, ex qua competeret, quamvis ex alia causa exerceatur. l. 4. §. ult. l. si servus 22. §. ult. de noxalib. action.

Nec ad rem pertinet, quod omnes in praesen
13. ti objiciunt ex leg. si mater. 12. §. eandem et seqq. l. eius 14. l. si cum argentum. 21. §. si fundum. D. de except. rei judicat. ex quibus probatur, quod si ex alia causa agatur, quam prius perperam actum sit, et reus absolutus sit, exceptionem rei judicatae non obstare; id cum in actionibus personalibus ut reales inte

rum.

...tibus, et alias restituet, quoties causa, quae nunc propo-
nitur alii obligationi, et actioni distinctae ab ea, quae iu-
dicata est, initium, et originem praestat; tunc enim veniet
in actionibus in personam singulas obligationes, singulas
causas sequi, nec enim petitionem aliam vitiare, quia saepius
eadem res deberi mihi potest, amplius quam semel mea
esse non potest. l. eius eandem. 14. §. actiones. ff. de except.
rei iudic. veluti cum institoria perperam acta est,
tributoria superest. l. sed et si pupilla. 11. §. si institoria.
ff. h. t. iuncta l. 30. in fin. ff. de pact. dotal. cap. ex ea
minata. de iudiciis. ... ad Donell. lib. 22. cap. 5. lit. ... sed
cum eadem actio praeponitur, quamvis nunc ex alia causa obstat
rei iudicatae exceptio, nec enim interest, qua ratione, quis
eam causam actionis competere sibi existimet. l. cum de hoc. 27.
de except. rei iud. et singulis controversiis singulas actio-
nes, unumque iudicati finem sufficere probabili ratione pla-
cuit. l. singulis. 6. ff. de except. rei iud. ad circo recte Ulpi-
ani ind. l. qui habebat. 13. actionem consumptam esse absolute,
nempe ut directam, et utilem comprehendat; quoniam utraque
institoria est, sive certi condictio ex mutuo cum qualitate
institoriae, sentiat falso. in dict. l. qui habebat. 13. quamvis
ipse dissentiat videndi Barth. et Alber. ibi ad fine, et quia
vis alia utilis, alia directa, utraque tamen eiusdem potestatis,
et effectus. l. actio. 47. de negot. gest. Concludit tamen Ulpian.
ex Iuliani sententia in d. l. qui habebat. 13. adhuc utilem
actionem esse competiturum creditori, quia nova causa in
prius iudicium non deducta originem petitioni praebet, praepo-
sitio scilicet, ad mutuas pecunias accipiendas, quae parit
utilem actionem. dict. l. in eum. 19. ff. h. t. in quam enim esset
inepta impetratione formulae directae institoriae, utilem ac-
tionem consumi, quae ex alia causa datur, et in qua formu-
larum conceptio non observatur. d. l. actio. 47. de negotiis
gestis: ut proinde appareat, nec beneficium in integrum
res-

restitutionis, ut Barth. putabat, nec ex Equitate utilis subsi
diariam actionem, quam ante non haberet, accommodare ven
ditori, ut ferè omnes hatenus existimarunt, sed potius utilis
institoriam, quae ex praepositione ad mutuum accipiendum
nata iam erat, quamvis summo jure inepta exercitatione
directae institoriae consumpta videretur, conservari tamen
Creditori in d. l. qui habebat. 13. ex praedicta ratione.

14. Ex his consequens est annotare institoriam
actionem non esse propriam aliquam actionem de novo à Praeto
re constitutam, sed potius est adjectio quaedam, et qualitas aliarum
actionum, quae ex contractibus praepositi nascuntur, et instito
ria facit, ut ipsi praeponens teneatur; sic dicimus institoria ex
empto in l. Julius 13. §. si procuratori. 25. ff. de act. emp. l.
5. §. proinde. 12. ff. h. t. Alterum exemplum est sequellae negoti
ationis in d. l. 5. §. item si institor. 15. h. t. in praeposito ad ven
dendum retinente annulum arrhae nomine acceptum, cui resti
tuendum institori, et praeponens institoria tenetur, nisi ea lex in prae
positione data sit, ut praesenti pecunia venderet, quia tunc
nequit esse sequella negotiationis, quod idem observandum si
non arrham, sed pignus pro pretio rei venditi acceptum sit.
quia semper praepositionis lex, sive conditio servanda est. l.
sed si pupillus. 11. §. conditio. 5. ff. h. t.

15. Similiter ex praepositione condictio contra prae
ponentem datur ob mutuum, quae condictio institoria est. l. si quis
mancipiis 17. §. fin. d. h. t. pro cuius expositione, et aliorum res
ponsorum intelligentia notandum est. mutuum dare, nec accipere
negotiationem non esse, sed negotium, unde, qui mutuo dando vel
accipiendo praeponitur institor non est, licet improprie, et par
tialiter institor appelletur; quia proprie institor tantum est, qui
quaestuariae negotiationi praeponitur, ut sup. diximus: et hic
magis propter necessitatem Dominici negotii, quasi procurator
praeponitur, quam quaestui faciendo. 74. Donell. in Rub. C. h. t.
n. 46. quamvis reluctetur Fulg. in leg. in eum 19. h. t. docuit
post Accurs. Angel., Castr. et J. Cuja. lib. 3. Respons. Papin. in

dic

dicta leg. 19. Bald. in l. 1. c. h. t. Atque mutuum dantes negotiatores dici non possunt. Principia lib. 33. ff. de reb. cred. Barth. in l. legatis. 65. ff. de leg. 3. Stracha. de mercatur. 1. part. n. 40. cum seq.

10. Atquis qui praepositus sit mutuae pecuniae dandae gratuito, et sine foenore: haec res adeo distat a genere negotiationis, et quaestus, ut nec improprie quis de hic institor dici possit, qui sic mutuat, unde nulla actio institoria, nec directa, nec utilis ex hac causa datur, ut docet Stracha. d. 1. part. n. 42. quod si praepositus sit mutuae dandae sub foenore pecuniae, quasi institor erit, sive improprius institor, nasceturque utilis institoria, ut seq. cap. videbimus. in praeposito vero mutuis pecuniis accipiendis, hoc jus est. vel mutua a creditore datur praeposito contemplatione ipsius accipientis; vel contemplatione Dominii negotii, videlicet ut Dominum creditorem, vel ipsius liberet: vel contemplatione ipsius Domini quasi ipsi mutuando, vel ut alicui pecunia perveniat. in primo casu adhuc si pecunia in rem domini accipiatur, et impendatur, competit conditio certi directa contra accipientem praepositum. l. cum qui 13. c. si certum pet. sed institoria contra dominum agere non poterit creditor; quia sive actio datur, contemplatione praeponentis creditur contrahere; ergo si constet ~~contemplatione praepositi creditur~~ ei dedisse mutuum institoria non poterit uti. in secundo vero casu, negotium geritur praeponentis, cuius fidem sequitur, creditor mutuum dando praeposito, sicut quando cum institore contrahit, unde utilem actionem negotiorum gestorum ad exemplum institoriae, sive quasi institoriam actionem habet. l. in eum. 19. ff. h. t. l. si pupilli 64. et l. liberto. 31. ff. d. neg. gest. l. idem qui 10. §. idem Papin. ff. d. manda. l. si mutuam. §. c. h. t. de quo sequitur cap. ergo in tertio denique casu distinguimus si accipiens pecuniam mutuam proprie institor non est, sed illi negotio praepositus, certi condictio utilis institoria datur contra praeponentem: sed si accipiens vere institor sit, certae negotiationi praepositus cuius causa mutuum petat. et illi contemplatione Domini detur, hunc cum

in.

intelligatur cum ipso Domino contraxisse directa certi conditio institoria contra Dominum creditor potest agere; arg. l. hae res, alrem. 19. §. apud. D. de iudiciis. de qua Bart. de ja diis; in ea, n. 100.

huc pertinet tx. in l. si institorem. 29. D. de
17 rebus cred. ubi Paulus lib. 4. ad Plautium ex Iuliani sententia docet, quod si pecunia mutuo data sit servo institori condictio contra Dominum competere, quasi iussu eius contractum fuisset. Cum quomodo Paulus de institore loquitur non de praeposito mutuo accipiendo, et conditionem absolute concedit. ergo de directa condictione institoria debemus eum accipere. nec obstat quod Domino non sit pecunia numerata; nam hoc suppletur iussu patris, dominive, qui facit ut cum ipso iubente contractum videatur, ut exprimitur in §. ult. inst. quod cum eo. iuncta l. 7. D. quod iussu. l. siquis. 41. §. 1. D. de rei vindi. l. si servus. 14. D. de acquir. poss. Fulg. in l. si quis mancipiis. 27. §. ult. D. h. t. Alb. faber. hothomanus in Epitome. h. nro tit. n. 3. Cuius legi 29. iungenda est ex codem consulto, et lib. l. fin. D. quod iussu, ubi Paulus, quod si Dominus vel Pater mutuam accepturi pecuniam iuserit numerari filio, aut servo nullam quaestionem esse quin condictione Dominus, vel Pater teneatur, et subiungit unde hoc casu de iussu actionem non competere, ratio est, quia in hoc specie pater, vel Dominus nudo ministerio filii, vel servi utuntur, quapropter statim adversus eos condictio competit, quasi si ipsis esset numeratum: et eadem ratio est, tx. in l. ult. D. prosocio. conservat Fulg. in d. l. si institorem. 29. et in dict. l. 17. §. fin. h. t. et ind. in quo Alberic. et fab. et in dict. l. fin. D. quod iussu, et ind. l. fin. D. prosocio. Donel. in d. l. 29. et Bart. in l. post dotem 40. D. soluto mat. n. 24. Cuj. lib. 30. Pauli ad edictum in d. l. 17 §. fin. D. h. t.

Sed in contrarium argumentatur Alb. in d. l.
18. 17. §. fin. ex eo quod superflua videtur actio institoria in hac ipotesi cum condictio competat directa in praeponente, quae civilis actio est, et efficax; argum. l. 1. §. 1. D. de publiciana. cui respondemus institoriam adhuc in predicta specie posse necessario requiri; nam si liber homo, vel alienus servus institor sit non videtur cum ipso

ipso preponere contractum. l. 1. D. h. tit. l. quecumque 14. D. de obl. et actionibus. qua propter tunc necessaria erit qualitas institoria, ut preponens possit conveniri, et causa pretoria, que equitate nititur. l. quod ephesi 4. D. de eo quod certo loco. esse datur reditur per condictionem, qua certum, et legitimum remedium prebetur, in quo sola juris ratio intuetur. Cuj. lib. 28. Pauli ad edit. in l. certum 6. de reb. cred. Donelus in l. 1 n. 3. et in l. certi 9. in principio, ex n. 9. eod. tit. Magister preceptor meus in M. S. d. V. O. p. 1. tract. 1. d. stipulatione in communi. n. 43. deinde etiam si servus proprius institor sit, ~~intorq~~ plures actiones habere, et accedit, sive adijcitur civili institoria, vel exercitoria. l. sive § 1. D. de exercit. hothomanus ad tit. d. exercit. n. 4.

Ergo procorondi annectendus est tx. in l.
19. Stita 126. § Chrisogonus D. d. V. O. Ubi docemur, quod licet stipulatio domino per libertum institorem, in utilis sit, attamen condictio ex mutuo ei adquiritur, quia speciale in mutuo est, ut per alium obligatio adquiratur. l. certi 9. § si nummos. D. d. reb. cred. D. M. in M. S. de V. O. 2. po.te consect. sed contrariorum eadem debet esse ratio: ergo sicut libertus institor mutuum dando debitorem obligat domino suo, sic mutuum accipiendo obligabit dominum ~~suo, sic mutuum accipiendo~~ civiliter, et eficaciter creditori: ergo in hac specie liberi hominis institoris, non habebit locum institoria tanquam inutilis respondemus, si creditor contemplatione domini liberto institori mutuasset dubium non esse quin dominum poterit convenire directa condictione, ut diximus supra sed non ideo institoria reijcienda tanquam inutilis; quia hec semper competit ex institoris contractu adhuc si alia actio detur ex eadem re, et causa: ut evenit in generali condictione, que Pretor ex quolibet contractu pollicetur. l. in duobus 26. § exceptio 14. D. de jure jurando. l. de eadem re. 5. D. de except. rei judic. condictio 3. 4. [illegible] l. si a ticiano 12 [illegible]

Huc etiam pertinet decisio text in leg.
20. habebat 13. § f. cum l. idem 14. D. h. t.: ubi in servus communi institore agitur, quatenus domini teneantur, et respondet Con

Jul.

Consultus, quod in solidum Domini tenentur exemplo actionum de peculio, et exercitoriae, non pro rata mercis, si forte aliquis quam alius in ea habeat, nec proportione, quam in servo habeant, et ex iis partibus eius partibus domini sint, quod vero alius praestiterit ultra quam debuit iudicio societatis vel communi dividundo a sociis consequetur. de exemplo exercitoriae quo Consultus utitur sunt tex. in l. 1. §. f. cum l. 2. et 3. ff. eod. et de peculio tex. in leg. et ancillarum 27. §. fin. de exerc. acti. et de peculio. ff. de pecul. quod cum aequitate magis, ne in plures adversaria cum uno contrahens distringatur, quam ex iuris rigore proveniat; sic tenendum est, si omnes domini solvendo sint, nam si a non conventis repetere nequeat, conventus quamvis non est in solidum conveniri. l. quaero. 28. ff. de peculi.

21\. Prosequitur Paulus in l. idem q. 14. idem observari, si servus alienus a sociis communi merci praeponatur, nam quilibet in solidum conveniri valet, non proportione dominii in merce: sed si iudicium communi dividundo, per quod indemnis evadere potest conventus cesset, non erit in solidum conveniendus, quia aequius est damnum pati creditorem, quam praeponens, si obligatio dividua est, a Fab. in rationali ad d. l. idem erit. 14. nec in contrarium facit l. si tamen 4. ff. de exerc. ubi ex contractu unius ex exercitoribus non posset conveniri coeteri in solidum; nam ibi nullus erat magister praepositus, et haec est differentia, quando plures magistrum praeponunt omnes eius contractibus consentiunt, nec contrahens examinare valet aequo sit praepositus, sed eorum fidem secutus contrahit, unde iniquum esset, quod cum uno contrahens in plures distringeretur. At contrahens cum uno exercitore, de ceteris non curat, solum illi obligatur, nec eum obligat, nisi pro sua portione quia ille ceteros nullo iure obligare potest, cum sit coexercitor, non magister qui praeponentes, obligat, et ideo quilibet pro sua portione obligatur, et convenitur.

Caput 4

Caput.

Caput 4.

De institoria utili actione.

1. Ad exemplum directae institoriae actionis, et utilem concessit aequitas Praetoria in aliquibus casibus, in quibus eadem aequitatis ratio militaret, directa competere nequibat, quia quis proprie institor non erat. quo pertinet elegans, et obscura quaestio, tx in l. Cuicunq. 5. §. idem aut. 8. D. h. t. ubi aut consultus quod si libitinarius servum pollinctorem habuisset, et is mortuum expolliaverit, dubitari, an institoria contra libitinarium competat: libitinarij omnis sculti unquam hic est funerum curatores, sic dicti a libitina Dea apud Romanos Numae temporibus consecrata, cuius in templo, ut Acron vetus horatij interpres testatur, versabantur, qui efferenda corpora conducebant, et funeribus necessaria praebebant, de quo Plutarchus in numa, et problemate 22. hos Graeci νεκροθάπτας vocant, ut filorentiae legitur in hoc §. Stebechius ad aquilleium libr. floridorum pag. mihi. 391. J. Brodeus lib 4. vari. Guthier. lib. 1. d. jur. manium. cap. 25. Budeus annotationibus prioribus in Pand. in h. §. lambinus. ad illud horatij lib. 3. od. ult.

Non omnis moriar, multaque pars mei
Vitabit libitinam.

Lipsius ad seneca, lib. 6. de Benefi. cap. 38. Beroaldus in comment. ad Propertium. lib. 4. elegia 2. ad illud:

Mundus demissis institor in tunicis.

Braechus in l. cum in testam. 202. D. d. V. s. Tiraq. in l. 15. connubiali. Glosa. 1. p. 15. n. 29. A. august. lib. 4. emendat. cap. de libitina coronata. Durant. li. 1. vari. cap. 19. Pithe. li. 2. adversariorum. cap. 15. marcel. Donat. dilucidationum in sue. tonium in Nerone. cap. 39. savaro in sidonium. li. 2. epist. 8. Kirmanus de funeri. li. 1. cap. 9.

2. libitinarij ergo in venditandis funeri necessarijs, et cadaverum illatione curanda se exercebant, in quo ob quaestum negotiabantur, indicat horat. li. 2. satir. 6. ibi:

Autumnusque gravis libitinae quaestus acerbae.

sen.

Seneca, d. lib. 6. d. Benef. cap. 38. ibi: ante Arruntium et Aterium et caeteros, qui captandorum testamentorum artem professi sunt non putas eadem habere, quae designatores, et libitinarii vota.

Valerius Maxim. lib. 5. cap. 2. ibi n. 10: M. Cornuto praetore funus Hirtii, et Pansae jussu senatus locante, qui tunc libitinam exercebant, cum rerum suarum usum, tum ministerium suum gratuitum polliciti sunt, quia hi pro Rep. dimicantes occiderant. perseverantique postulatione extuderunt ut exequiarum apparatus sestertio nummo ipsis praebentibus adjiceretur: quorum laudem adiecta lex. Conditio auget magis, quam extenuat, quoniam qui de quaestu contempserunt, nulli alii rei, quam quaestui viventes.

3. Pollinctores fuerunt inter alios libitinariorum sub adiunctae, et administri, et ex eorum plerumque familia quorum munus cadavera lavare, ungere, curare, unde funerarii, seu funerum curatores dicuntur. Jul. Firmicus lib. 4. cap. 5. in 3. loco. Mercurius cum saturno ab oriente pariliter constitutus, pollinctores facit, atque funerarios mortuorum cadaverum custodes, etc. Fulgent. de prisco sermone: Pollinctores qui funera morientium curant. Plautus in poenulo, in prologo versu. 63:

Quia mihi Pollinctor dixit, qui eum pollinxerat.

dicti pollinctores, quasi pullatorum unctores. Jul. Firmicus lib. 4. cap. 9. Pollinctores qui sepeliendorum hominum curam cunctorum judicio consensuque suscipiunt, hos Graeci perinde ac libitinarios vocant, et latini cum vespillonibus confundunt, et Pollinctores vocant, vel a pollincere, quod est ungere, ut vult Fulgent. ~~servio 4. Aeneidos, multa de his bu~~ vel quia omnibus polline oblinebant ex servio 4. Aeneidos, multa de his Budaeus annot. prior. in Pandect. in d. §. idem ait. Pig. Anton. Bod Scholing in annot. Actuario 5. Brecheus in l. cum in testamento 202. n. 6. d. V. S. Marcel. Donatus de lucid. in Sueton. in Nerone cap. 39. Savaro in Sidon. lib. 3. epis 13. pag. 202. Alex. ab Alex. lib. 13. dierum gen. cap. 7. pag. 346. Jacob. Gutier. d. jur. manium lib. 1. cap. 15. ex quibus illud notandum perperam in vulgatis codicibus in d. §.

idem.

idq. ait. seu pollicitatorum. cum legendum sit pollinctorem. ut in[illegible]
rent. et adnotat. nominatim [illegible] Barth. in auctar. cap. 5. [illegible]
to in memor. verbo Pollinctor. Rebard. ad [illegible] 12 [illegible]
cap. 35. calderino, et [illegible] in [illegible] lib. 10. Epigramm. 97.
[illegible] ad proverbia. lib. 4. eleg. 2. [illegible] cap. 99. [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] ad [illegible] maxima
[illegible] 12. C. d. [illegible] muner. lib. 10. [illegible] tamen [illegible] Pollin
[illegible] [illegible], qui coenas [illegible] funere parabant [illegible]
[illegible] in [illegible] in aurelio pag. 348. quamvis Pollicitatores ver
[illegible] adeo, qui corpora defunctorum ordinant ad sepulturam [illegible]
[illegible] in d. [illegible] idem ait [illegible] de pollinctoribus [illegible]
[illegible] in asinaria, et [illegible] electi, [illegible]
[illegible]. [illegible] lib. 4. [illegible] mitem [illegible]
[illegible] omnia aromatis [illegible], [illegible] unguenta [illegible]
[illegible] pollinctus. Martial. lib. 1. Epigr. 97.

[illegible] scribe, [illegible] pollinctore parato,
[illegible] scripsit me [illegible] convaluit.

[illegible] 43. [illegible] 13. [illegible] illa sordida [illegible] est atque [illegible]
[illegible] cadavere [illegible], quod [illegible], semi[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] tenere [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] cap. 7. [illegible]
[illegible] pollinctor [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] funestam [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sacerdote, [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] commendaret. Fridericus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sacerdoti [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Jacob. [illegible] cap. 15. sacerdotes pollinctores [illegible]
[illegible]. [illegible] pagan[orum] sacerdotes quibus tanquam pollin
[illegible] [illegible] curabant, quos [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] imagines [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]; non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] animas
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

ibi. 3. emu. cap. 21. Atq[ue] fauces [illegible] ex [illegible]
quomodo [illegible] [illegible] legendis [illegible] memorans [illegible]
[illegible] Valdes ibi [illegible] Ludouicus Carrio. Lib. emendat. cap. 13.
Clara [illegible] mens [illegible], qui [illegible] ait [illegible]
martyrio [illegible] pertinere [illegible] quasi [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Suetonio [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
per [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] cap. 13. ubi [illegible]
ret [illegible] [illegible] honorandos [illegible] qui
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

4. [illegible] [illegible] maxime [illegible]
[illegible] [illegible] cadauerum in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] exercerant ad sepulturam [illegible]
[illegible] [illegible] de quo [illegible] n. 43. [illegible] imp.
[illegible] lib. 6. cap. 78. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lib.
[illegible] cap. 15. [illegible] lib. 2. cap. 2. [illegible]
[illegible] [illegible] lib. 3. cap. 15. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] l. 72. § [illegible]
[illegible] lib. 3. [illegible] cap. 13. n. 4. [illegible]
lib. 1. cap. 15.

5. Videtur [illegible] non posse [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] communem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] cadauera [illegible]
[illegible] [illegible] emere aut vendere, [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

actio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actiones [illegible]
est [illegible] institoria, quae praetoria est [illegible] d. public. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] institoria [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in re [illegible] armata [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Venditet [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Seneca lib. 6. d. Bene. cap. 17. institores [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] institoriis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] villa
est: [illegible] gubernatori [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] li. 7. cap. 60. [illegible]
[illegible], [illegible] institores generali nomine significat.

[illegible] [illegible] [illegible] institor [illegible].

[illegible] tamen quia [illegible] proprie institor non est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], non [illegible]: [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui in hoc §.
[illegible] [illegible] institoriam competituram si [illegible] [illegible] [illegible].
quasi [illegible] proprie institor sit, quod omnino falsum, nec
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] l. 2. [illegible] 3. [illegible]
[illegible] d. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] institoria non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quasi institoria actione [illegible] quasi [illegible]
[illegible] [illegible] proprietatis [illegible] [illegible]
[illegible] videtur [illegible] [illegible] [illegible] institoria
[illegible] esse, [illegible] quasi institoria [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quasi institoria [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in d. l. [illegible] d. neg. gest. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] d. action. empt.
[illegible] [illegible] [illegible] ratione [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] actio est [illegible] [illegible] [illegible] ordinari[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], non [illegible] ex delicto [illegible]
[illegible] [illegible]. l. 1. [illegible] l. 2. § [illegible] [illegible]
[illegible]. Caeterum nec injuriarum, [illegible], aut [illegible] actio compete-
re [illegible] videtur, [illegible] [illegible] cadaveris [illegible], aut
[illegible] [illegible], aut [illegible] [illegible] [illegible]. l. 3. § adversus
ff. de sepulc. viol. [illegible] [illegible] qui [illegible], aut [illegible]
[illegible] cadavere [illegible] [illegible], et in filium [illegible] quodam modo
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible], et
[illegible] jure Romano [illegible]. [illegible]. § [illegible] ff. d.
[illegible] l. ult. § ult. ff. de auro, et argento leg. l. filiusfami.
[illegible] § ult. ff. de [illegible] l. filiusfam. [illegible] ff. d. [illegible]
[illegible] § ult. ff. d[e] [illegible] l. filiusfam. [illegible] ff. de [illegible]
ne tamen amittit eius quod [illegible]. arg. l. 1. § [illegible]
[illegible] [illegible] § 1. ff. de adquir. poss. l. 1. C. pro derelic. [illegible]
[illegible], nec [illegible], nec dominio, nec [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], consequens est furtum non fieri ab eo, qui [illegible]
[illegible] l. [illegible] [illegible] l. [illegible] testam. [illegible] nec [illegible]
ne fieri [illegible] potest. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], quod hereditas [illegible] sit, [illegible]
[illegible] l. 1. ff. de crimine expilatae hered. l. hereditas
[illegible] 68. ff. de furtis.

[illegible] obiectionibus, ut ordine [illegible]:
[illegible] actione furti, et injuriarum competente [illegible]
[illegible], quoniam illae actiones sunt poenales, non quidem ex delicto
[illegible] [illegible] condictione teneri potest [illegible],
[illegible] [illegible] ff. de condict.
[illegible] nec furti [illegible] l. [illegible] ff. de condict. [illegible]
[illegible] [illegible], et ad [illegible] competat, necesse tamen
[illegible] [illegible], aut [illegible] quomi-
[illegible] [illegible] [illegible] expeditiores [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible], ut consyderat
[illegible] [illegible] Secundum respondeo institutoria in hac
[illegible] § [illegible] ad secundam respondeo institutoria in hac
[illegible] optime [illegible] quamvis ex delicto, quoniam admiss[illegible]
[illegible] causae, [illegible] [illegible] [illegible] est, et
[illegible] cadaveris [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] institoria [illegible], qui [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] l. [illegible] § [illegible] 4.

[illegible]

C. mand. quia tunc dicitur et praeponere [illegible] procuratoris ubi o magnopere [illegible], ut crederentur [illegible] qui hominem 34. §. si tutor. ff. de [illegible].

9. [illegible] fideiussoris non contra [illegible] proparte mandati [illegible] [illegible] [illegible] l. si [illegible] 34. in fin. §. idem Papi. [illegible] Nec obstat quod actionem ad [illegible] in [illegible] ut [illegible] et illa [illegible] in contrario l. si [illegible] 34. ubi contemplatione negotii dominii fideiussor: haec [illegible] in d. §. idem Papi. ubi contemplatione mandati fideiussoris, sicut [illegible] in d. 19. ubi [illegible] sententia [illegible] in d. §. idem Papin. [illegible] d. l. 34. [illegible] certum est [illegible] casu mandati actionem competere vel creditori, ~~ut mandat~~ vel fideiussori, quia dominus mandavit procuratori ut mutuum acciperet. Mandavit creditori, ut crederet, aut fideiussori, ut intercederet. l. [illegible] data. 20. §. 4. ff. mandati. [illegible] quidem est in d. l. si [illegible] heres. 7. C. mand. ubi mandati agit creditor, quia [illegible] [illegible] et debitor, ut procuratori suo numeraret. Nec ad rem [illegible] pertinet, quod [illegible] in d. l. qui hominem. 34. §. si tutor. ubi mandasse dominus videtur debitoribus [illegible] procuratori [illegible], quoniam [illegible] procuratore [illegible] [illegible] solutione, [illegible] [illegible] solvenda, et non liberari, cui [illegible] re [illegible], non autem liberarentur nisi mandato domini [illegible] ~~[illegible], non autem [illegible]~~ intelligerentur. [illegible] autem haec [illegible] in mutuantibus, aut fideiubentibus; quia [illegible] voluntatis est, solvere autem necessitatis, [illegible] haec [illegible] in d. l. 34. [illegible] ibi. 2. respon. [illegible]. Ibidem [illegible] quam [illegible] pred. §. si tutor. [illegible] satisfaciant, [illegible] in d. §. idem Pap. [illegible] institoria mandati fideiussori tribuit [illegible] [illegible] procuratori, sive institoriis mandantis fideiussori ut intercedat, sed [illegible] [illegible] [illegible] intercedit [illegible] in d. §. idem Pap. fideiussor quia dominus procuratori mandavit ut mutuum acciperet, non quia [illegible] procurator mandato [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] d. [illegible] tione [illegible] in [illegible] neosti. [illegible] non [illegible] interrogatione [illegible] ipse [illegible] numeravit, ac [illegible] ut [illegible] in d. l. liberto. 31. [illegible]

liberto. 31.

Quare fatendum est in hac specie [illegible] quidem semper [illegible] negotiorum gestorum actionem institoriam dari, neque intemporanda est. d. l. liberto. 31. d. §. idem Papin. ubi [illegible] in d. l. liberto. 31. utilis datur, non directa, quia praepositus mutuis accipiendis [illegible] nonest proprie institor, a [illegible] directa institoria daretur [illegible]. l. 1. [illegible] §. [illegible] de institoria. d. [illegible] tertio [illegible] in d. l. liberto. 31. [illegible] de Papin. Negotiorum gestorum agitur, quia [illegible] mandati, quod habet procurator a domino [illegible] ipsi nihil mandatum sit, in re [illegible] negotium domini interesse [illegible], cuius administratio procuratori mandatur. l. 1. §. 1. d. procuratorib. et ideo quamvis postea [illegible] domini non [illegible] negotiorum gestorum agitur [illegible] d. l. liberto. 31. ubi [illegible] videndum [illegible] datur [illegible] hac actio negotiorum gestor. ad exemplum institoriae, quamquam alioqui [illegible] procuratore in [illegible] absente domino [illegible] negotiorum [illegible] esset. l. 1. [illegible] nec [illegible] actionem ad exemplum institoriae accommodatam [illegible] institoriam [illegible] institoria [illegible] adiectio sit, ut [illegible] actionum.

[illegible] in [illegible] quia proprie institor [illegible] institoria competit, [illegible] in eo qui mutuis pecuniis [illegible] quaestio est in [illegible] mercatorum, aut negotiatorum [illegible]

...gnieruntur, ut ex d. l. principaliter. 33. l. cuiusq. 5. §. iu-
beo. 17. & d. l. quaesitum. 11. §. ult. ubi responsum domo instituto-
rum vers. sed et ... ff. d. titu. ... ubi fateor
vera mercatoribus & negotiatoribus distinguuntur, et saepe nego-
tiatores nonesse, uti cunctis sit. d. §. & respondit. d. §. iubeo
nam enim mercantur, emit, qui emit, aut vendit, quod
differentia quamvis suo modo, modo, et legitimum mercato-
res discernuntur. cap. ... 44. §§. dist. sed negotiatores
improprie sunt. d. l. principaliter. 33. negotiando enim est
extra ... obligatio nascitur. l. legati. 65. §.
d. leg. 3. idq. in hoc tractatu ... ut notat Barth.
in d. l. legatis. 65. n. 2. quem sequuntur ... a Stracha
d. mercatura. 4. p. n. 46. ... qui
autem foenebrem pecuniam dat accipientem obligat, ipse non obli-
gatur, et ideo nec mercator est, nec negotiator ut ...
et tamen docent in d. l. cum ... Barth. in d. l. legatis. 65. ...
men. consil. 92. n. 4. Stracha d. mercatura. 2. p. n. 27. et
30. nec ad rem pertinet ... in d. l. cuiusq. 5. §. iubeo. ex
eo quo colligunt directam institoriam dari contra eum, qui foene-
randis pecuniis praeposuit, et consequenter foeneratorem pro-
prie negotiatorem esse, quam ... in d. l. in eum 19. ...
... negotiatorem ... d. l. p. n. 43. et n. 40. ... praeticam
... consil. 224. n. 9. verius est enim tractari in
d. §. iubeo. d. actio institoria, quae in solidum tenetur, qui
foenerandis pecuniis praeposuit, quia quodammodo nego-
tiator est, qui foeneratur, ... quaestuariis ...
... sicut ... in ... ut ... in d. §. iubeo-
...

... pertinet ad hanc quaestionem praepositi foe-
nerandis pecuniis ... Papin. ... in leg. in eum. 19. §. ult.
... quae recte interpretantur ... ibi
... verb. quod aube. ... Cast. ... ibi
... videndi omnino ... lib. ... li. 3.
... sententiam sequitur ... praepositus foenerandis
pecu-

[illegible] per [illegible] [illegible] debitor
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dominium [illegible] actione [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] delegante creditori [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
videtur [illegible] delegante creditori [illegible] transmittit.
[illegible] [illegible]

3. [illegible] [illegible] sententia
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Bart. [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] de creditori.

4. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad causam [illegible]
[illegible] officio [illegible]
[illegible] obligatio
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Bart. [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] concurr. [illegible]
[illegible] n. 12. et seqq.
[illegible] [illegible]

5.

[illegible] qui bene [illegible] iure ratione concurrentiae,
propter autoritatem judicium praeferat, et huius [illegible], [illegible]
[illegible] text. in d. l. *ut [illegible] 7. §. interdum. ff. de exerc.*
[illegible]. ubi [illegible] institor [illegible] accepto, ubi ipse
iure tenetur, quam [illegible] est eum invenire, quamvis in
[illegible] est, quo tempore tenetur institorem non [illegible]
[illegible], ut [illegible] ind. l. 7. cum 5. caeterum. in d. §. inter
[illegible] duo observanda: primum est [illegible] *tamen* [illegible]
[illegible] observat. [illegible] non sine [illegible] in d. §. in
[illegible]. ut probat D. [illegible] ad [illegible] 7. §. d. [illegible]
secundum. Emendandum esse [illegible] error, [illegible] §. interdum ibi:
si non nominatim prohibuit merces accipere: in [illegible] hac
exceptio, et non d. [illegible]: [illegible] erat praepositus [illegible],
[illegible] exercenti [illegible] et ma
[illegible] esse: exceptio autem ponit prohibitum merces
accipere non posse mutuo accepto [illegible], [illegible]
[illegible] in [illegible] casu contraria superiori regulae, non
[illegible] exceptio [illegible], quae [illegible] prohibito
merces accipiendi, aut cur prohibitus videatur mutuum accipe
re, qui merces accipere prohibetur. [illegible]
[illegible] accipiendo non mercium: [illegible] non
[illegible] l. 4. C. h. t. [illegible] legendum esse: *si non [illegible]*
[illegible] prohibuit mutuum accipere. Errore [illegible]
[illegible] mutuum et merces significabant. [illegible]
[illegible] si merci praepositus [illegible] loquitur [illegible]
[illegible] prohibitus esse merces accipere, [illegible]
[illegible] mutuum accepisse; et ideo [illegible] non tenetur, et [illegible]
[illegible] est locus.
[illegible] in [illegible],
16. *[illegible]*. l. *et [illegible] h. t.* cuius species in
[illegible] valde [illegible] inter antiquiores.
[illegible] est [illegible] velle [illegible]
in d. l. et ideo. [illegible] tenetur,
[illegible] in d. l. *et ideo.* [illegible] non [illegible]
[illegible] esse non [illegible]
[illegible]

[illegible] 7. § 1. [illegible] [illegible] 17. [illegible]
[illegible] [illegible] adiecto [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] § [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] actione [illegible] tenuerit, [illegible] 14. §
[illegible] [illegible] [illegible] in die [illegible] faciet, [illegible]
institoria ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] exercitoriae [illegible] quae [illegible]
[illegible] [illegible] l. 5. [illegible] de exercit.

[illegible] [illegible] actione [illegible] in
17. [illegible] 5. § sed et si in [illegible]. 3. [illegible] h. t. [illegible]
[illegible] ex contractu servi [illegible] sive argen-
[illegible] [illegible] [illegible] faciebant permutandae pecuniae [illegible] per
[illegible] de [illegible] [illegible] de [illegible] l. 2. de
[illegible] [illegible] [illegible] Cap. [illegible] unde [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], in qua [illegible] [illegible] [illegible] non datur, [illegible]
[illegible] non competere affirmavit.

[illegible] [illegible] [illegible] hac actione
18. [illegible] et in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] 15. [illegible] h. t.

Caput 5.

Quibus personis institoria competat.

1. [illegible] notanda est [illegible] differen-
[illegible] actione institoria, quae [illegible] creditore [illegible]
[illegible] contraheribus contra [illegible], hoc est [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] institore [illegible] [illegible] [illegible] 1. [illegible]
h. t. [illegible] 13. § si procurator. 25. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] institoria [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] creditis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 6. 3. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] 19. h. t. [illegible]

pere: [illegible] si [illegible] creditor ab institore [illegible] quia actio ex abundanti interponitur: [illegible] secunda [illegible] gatio priorem [illegible] contra dominum, quae principaliter non [illegible] nisi in casu, de quo sequenti cap. d. l. si [illegible] lib. 6. § 1. l. Pater. 20. § [illegible] ff. [illegible] [illegible] Contra [illegible] dominus cum institore contraxit in praepositione [illegible] non potest [illegible] dominus adversus creditorem, si institori [illegible] [illegible] [illegible], quamvis [illegible] principia [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] d. l. 1. hoc §. sed tamen domino [illegible] [illegible] [illegible] institoria actio e [illegible] in [illegible] contra eos, qui cum institore contraxerunt, si [illegible] [illegible] servare non [illegible] l. 1. l. in omnibus. 5. ff. d. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] § sed e contrario. 18. ff. d. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in l. [illegible] 19. [illegible] partes, no. 48. Pauli ad [illegible] in l. in omnibus. 5. d. [illegible] stipulat. [illegible] in leg. si [illegible] 80. 81. [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] ad l. [illegible] cap. 4. [illegible] in d. l. 2. n. [illegible] qui [illegible] in d. l. [illegible] in leg. 19. adeo [illegible] circa interpretationem versic. quod [illegible] ut [illegible] sententiam nec [illegible] sit [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ff. [illegible]

2. 13. § [illegible] [illegible] 25. ff. [illegible] [illegible] ubi ex [illegible] facta a procuratore, quasi institoria [illegible] actio ex [illegible] domino datur, et quidem [illegible], quae [illegible] e contrario [illegible] domino dari [illegible], [illegible] [illegible] dominum, in quo [illegible] d. l. 2. [illegible] quae [illegible] [illegible] [illegible], ut [illegible], domino actionem non dat adversus [illegible] [illegible] cum institore [illegible] in l. [illegible] 19. [illegible] ff. d. [illegible] [illegible] ubi domino ex [illegible] procuratoris actio non [illegible], nisi [illegible] a procuratore. [illegible] [illegible] 4. [illegible] [illegible] in procuratore simplici, de quo in l. [illegible] 29. § [illegible] [illegible] in procuratore ad [illegible], de quo [illegible] [illegible] procuratorem. 28. [illegible] per contrarium. ff. de procuratoribus. [illegible] [illegible] [illegible] 30. Pauli ad [illegible] in l. si quis [illegible] 17. [illegible] [illegible] [illegible] in procuratore, quasi institore, qualis est, qui ad res vendendas [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] proprie institor non sit; quia [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] negotio [illegible] quasi in tito[illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ideo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ; sed in [illegible] actio [illegible] procurator [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] §. [illegible] curator. 25. [illegible] [illegible] glossa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] §. si procurator [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] ad mille annos, quamvis [illegible] Castr. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] domino competere, [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] quoniam [illegible] domini contrahit. l. quod procurator. 68. ff. d. procurat. iuncta l. [illegible] 70. ff. d. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] d. [illegible] ff procuratori. 79. d. [illegible] [illegible] [illegible] non sufficere, quod [illegible] domini [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 4. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] semper [illegible] [illegible] actiones [illegible] [illegible] contractus [illegible] [illegible] semper [illegible] [illegible] [illegible] domini [illegible] contrahit. [illegible] [illegible] [illegible] domini [illegible] exemplo, in [illegible] [illegible] l. quod procurator. 68. ff. d. procur. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] exemplo. [illegible] in d. §. si procurator. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] perfecto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] perfecta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia plerumque [illegible] [illegible] emptio [illegible] [illegible] et e contra. l. veteres. 29. ff. d. contrah. empt. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 1. §. sed e contrario. l. 5. in principio. ubi [illegible] ff. d. exercit. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in d. §. si procurator. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] glossa [illegible] expositio est.

3. Nec tantum [illegible] hac in [illegible] [illegible] [illegible] institoribus, sed etiam fideiussores qui pro [illegible] contrahentes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

tandem spectamus tenendum ... quando ... tandem, aliter praepositionis ... d. l. Sueuq. §. V. itaq ... 16 ... h. t.

Caput 6

Quibus modis praepositio finiatur?

1. Restat ordini inhaerendo sequitur exponere, quo modo institoris officium exspiret, institoria actio cesset, et primo revocatione domini praeponentis institorium officium extingui certum est; praepositionem mandatum est, quod regulariter extinguitur revocatione mandantis §. ... inst. ... mandat. ... removendi institorii ... est: si ... prohibetur, ne cum eo contrahatur, ... praepositi loco non habebitur. l. sed si ... d. ... de ... 2. ... h. t. l. ... 7. §. ... d. s. C. maced: et si contractum sit institoria cessat, quamvis de peculio ... si servus peculium habeat ... quotiens. 47. ... d. ... l. si quis servus ... cod.

2. ... pertinet ... publica ... ... institoris fidei ... quod ... ... d. ... l. ... in fine ... quod metus causa. l. ... 48. ... mand. ... 25. ... d. procuratori. quoniam ... institori ... ut institoris ... 25. ... quam ... l. 4. ... l. ... 7. §. ... 3. ... l. ... et necessaria proscriptio ... ... praepositione ... sed ... cum ... contrahentes decipiantur, ut eleganter ... in ... §. ...

3. ... hac publica proscriptione conditiones ...

...

[illegible] ut [illegible] literis, unde [illegible] recte [illegible] haberiq. [illegible] [illegible] proscriptio [illegible] in [illegible] tempore, sed [illegible] proscribantur: [illegible] perpetuo proscriptum [illegible] neat, non [illegible] [illegible] publicum [illegible] sed [illegible] pupillo 44. §. proscriptum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in d. l. sed si pupillo 44. §. proscribere [illegible] [illegible] [illegible] Curiae [illegible] est [illegible] ita: unde de plano recte legi possit. qua [illegible] [illegible] breviter: V.D.P.R.L.P. significat. + Erat autem hec [illegible] Consuetudo legum, edictorum [illegible] publice proscribendorum, nemo [illegible] [illegible] nimis, nec [illegible] loco ponerentur, sed unde recte legi valeant de plano. [illegible] [illegible] de terra, [illegible] [illegible] [illegible] loquuntur in d. l. §. proscribere [illegible] [illegible] lib. [illegible] cap. [illegible] vel [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] sed [illegible] [illegible] [illegible] cap. [illegible] [illegible] proconsul [illegible] Kαμοβco, ut [illegible] est in l. scire 43. §. oportet 10. ff. d. [illegible] ubi Cuja. in [illegible] commentar. [illegible] lib. 19. [illegible] cap. 47. [illegible] Basilic. lib. 18. cap. [illegible] apud [illegible] 42. multa [illegible] Brisson. d. [illegible] [illegible]

+ [illegible] [illegible] Galerius [illegible] [illegible] [illegible]

4. Formulae [illegible] integrae extant [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lib. 7. [illegible] cap. 19. [illegible] verba. apud [illegible] [illegible] unde recte de plano legi possit proscriptum habuerint. [illegible] [illegible] in [illegible] act. pro Consulatu n. 395: has ego literas [illegible] in omnibus [illegible] [illegible] portis, unde de plano legi possint [illegible] [illegible] [illegible] mandavero, nomine tot [illegible] [illegible] [illegible] quot fuerint paginae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Caesarem [illegible] in [illegible] [illegible] cap. 44. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per ignorantiam literarum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] loco, ut ne cui describere [illegible] [illegible] [illegible] loco, [illegible] [illegible] pag. 309. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cap. 29. [illegible] [illegible] proscripti [illegible] [illegible]

officia ... tionis in ... nisi ... contra ... actionis ... seu causentur; ... in pro ... cum ... ff. ... l. regula. ... §. sed ... ab ... d. ... ad ... praet. cap. ... d. Constitut. ... in d. §. praescribere. ... practicar. tom. 3. lit. ... Conclus. 124. num. 52.

Caeterum provincia removendi generaliter
5. ... hanc fallere suspicor: cum ... servo meo ... negotiis ... l. quoties. 47. ff. d. ... ... prohibitione consequenter dominus ne ... teneatur. Paulus scribit, caeterum de peculio tenebitur. l. si ... servus. 29. in f. ff. d. pecul. l. si ... mancipiis. 17. §. ... ff. ... actione in ea re proposita: ... de peculio, de quo ... Graeci in synops. Basilic. lib. 18. tit. 13.

6. Sed ... hoc de actione de peculio difficile est, ... ideo, quia ... actionis de peculio contra ... extra ... qui ... contrahi ... quae ... cessat quoties aperte prohibet cum servo suo contrahi, ut expendit ... l. si ... servus. 29. §. 1. ... manifestum est ... cum servo contrahi nolle ... contractu ... ... obligetur. ... peculium servo adimere, quin ... teneatur, quod ... nuda ... in ... l. non ... 8. l. peculium ... nascitur. 40. ff. ... pecul. l. 4. §. 1. ff. d. in rem verso. ... exemplo ... ut nec de peculio teneatur. hac consideratione ... in d. l. quoties. 47. cogitandum relinquit, sed ... dominus ... cum servo ...

[illegible]

[illegible] ut constat [illegible] capiti [illegible]

[illegible] ratione [illegible] trahit [illegible]

[illegible] alienā [illegible]

[illegible] pro emut. [illegible] conditionem

[illegible] ratione [illegible]

[illegible]

[illegible] careat, [illegible]

[illegible] conditione contrahentis [illegible] diversi est. nec

[illegible] historia [illegible] quoties. At. hoc

est ut [illegible] concebat, quia in totum [illegible]

[illegible] de [illegible]

[illegible]

[illegible] agendum est.

8\. [illegible] Libera

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] remanere [illegible]

[illegible] praescriptionis [illegible] animus [illegible]

[illegible]

[illegible] nec in hoc casu [illegible]

9\. [illegible] Manumissio

[illegible] praepositus

[illegible] a debitoribus [illegible]

[illegible] creditori, manumissus [illegible] tenebitur.

[illegible] 66 [illegible] et debitores [illegible]

[illegible] non liberantur [illegible]

[illegible] 18 [illegible] 10. in l. [illegible] de mand.

[illegible] 30. [illegible]

[illegible] in l. [illegible] 85. [illegible] 10

10\. [illegible] debitores [illegible]

[illegible]

[illegible] in peculiari [illegible] contingit. et manumisso [illegible]
[illegible] et [illegible] manumissum, [illegible]
[illegible] servo. [illegible] ergo [illegible]
[illegible] manumissio [illegible]
[illegible] non est revocatio. [illegible]
[illegible] manumisso [illegible]
[illegible] liberalitas, [illegible] causa
[illegible] causa [illegible] in peculiari [illegible]
[illegible] [illegible] servus [illegible]
[illegible] [illegible] manumissi et vendere videbatur
[illegible] in [illegible] quod servus [illegible]
[illegible], et [illegible] non [illegible].

[illegible] Papin. [illegible]

§. [illegible] servo [illegible] manu-
missi manet [illegible] et [illegible] dominus [illegible]
[illegible] est, in qua Bartho. [illegible]
[illegible] manumissione [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] dominus
[illegible] institores [illegible]
[illegible] dispendio seu [illegible] [illegible]
[illegible] manu-
missione [illegible] nempe dispensa
[illegible] 47. §. [illegible] nempe [illegible]
[illegible] dispensatores [illegible], seu [illegible]
[illegible] [illegible] manumis-
sione, institores [illegible] manumi-
[illegible] dispensatores esse [illegible]. d.
[illegible] dispensatores [illegible] l.
[illegible] 66. §. [illegible]
[illegible]
[illegible] 30. [illegible]
[illegible]

52. [illegible] ... omnia mihi pariter solida, aut forma [illegible] enim illa [illegible] institoris aut [illegible] mensae argentariae, seu nummulariae officio [illegible] [illegible] pensatoris: utrum hoc recte [illegible] [illegible] video; cum [illegible] Cap. [illegible] animadvertit in leg. liberum 37 § 1 ff. de admin. tut. aperte diiungit eos illis verbis: *Item quaero sententiae servus institor dominicae mercis, vel propositus debitis exigendis, si liber factus in eodem actu perseveret*: quae verba iuncta cum sequentibus evincunt institorem manumissum ipso iure esse desijsse, nec priorem praepositionem aut mandatum durare; quia si maneret teneretur utique de posito gestis actione mandati contraria leg. cum actum 17 ff. de negot. gestor. § ult. negotior. gest. ut ait Papin. in d. leg. liberum 37 hic enim regulariter quod institorem non datur nisi in casu, tu in leg. 1 ff. h. tit. ubi explicat Faber. Deinde hoc item probatur ex d. leg. inter 19 § si dominus 1. ubi Papin. non aliter ait mutatione status non mutari periculi causam, sed sub conditione illa *si dominus, qui servum institorem apud mensam pecuniis accipiendis habuit, post libertatem quoque datam idem per libertum negotium exercuit* ut sentit Cuiac. in d. leg. si quis servo 18 ff. de solut.: hoc est si nova voluntate dominus praepositionem extinctam redintegraverit, quemadmodum si filiumfam., qui societatem coierat emancipet, et post emancipationem socij in societate duraverint, non alia, sed eadem societas est leg. si id quod 58 § si filiusfam. ff. [illegible]

socio.

Haec autem ex eo proveniunt, quod tota ratio praepositionis 13
extinguendae per manumissionem pendet ex praesumptione
tacitae voluntatis domini, qui non credit velle servum suum
iam liberum instituere heredem, cum manumissione novus, et
alius homo quadammodo sit leg. si servus 22 in fin. ff. de
adimen. legat. leg. si Pamphilo 10. ff. de optione legat.
leg. 3 § ult. cum leg. sequent. ff. de capit. diminut. leg.
qui res 58 § arcam ff. de soluti. Sesat autem haec praesumptio
quoties recenti iudicio idem per libertum exercet negotium:
praepositio, quae defecisse videbatur, redijsse intelligitur,
ut alibi Papin. in leg. pen. § testamento ff. de bon. poss.
secun. tabu. nec ad rem pertinet quod exponditur Fab. ind.
leg. in eum 11 § si dominus. servus institore manumisso
eandem eiusdem et industriam maniere, propterea quod electionem,
ac per inde revocatam praepositionem praesumi non deuere, quia haec
non omnino certa, cum accidere posit, ut qui sub heroli imperio
fidus et industrius erat, postea sui iuris et arbitrij, aut
perfidus, aut negligens evadat; et facilius a servo suo
dominus iure potestatis dequeret, quod ex negotiatione
vellicasset, quam a libero iam et sui iuris. Exemplum sane

mor.

mortis proponentis, propterea institor quis esse non desinit, dispensator desinit d. leg. gen. de reb. credit. d. leg. 17 § si impubes h. tit. quod maxime Castren. et Cuiac. moti vident, me parum mouet; id enim ius singulare est propter utilitatem primis cuius usus introductum, nec ducendum est ad consequentias; praesertim cum int. mortem et manumissionem elegans differentiae ratio animadverti possit: nam cum proponens moritur deficit quidem voluntas cum iam amplius non diluerit, aliter nolle possit leg. 4 ff. locati ac proinde nulla causa est, ob quam credemus morientem voluisse in officio non manere, quem manere: et ideo publica utilitas officium conseruat. in manumissione vero alia ratio est, velle enim dominus videt. quem ad libertatem perduxit non in eo officio manere, quod in seruitute habuit.

14 Nouatione etiam institoriam finiri docemur in leg. habebat. 13 § meminisse ff. h. tit. sed quomodo hoc procedat difficile est, nam nouatio non est modus aliquem liberandi, sed transfundendi obligationem aliam in aliam leg. 2 ff. de nouationibus: igitur perempta prima obligatione per stipulationem alia nascet, ex qua etiam debebit teneri proponens; probatur Cuia.; quia nouatio per stipulationem fit; sed qui promittit d. tit. ff. proponens, qui ex dicta institoria tenet, etiam ex hac nouo dicto debet teneri. Sed rendum, quod sicut ad hoc

ut

ut novatio sequeretur (?) cedat non sufficit stipulatio, sed requiritur animus novandi; alioquin duae erunt obligationes. d. leg. 2 de novat. sic similiter ut institoria dominus non teneatur requiri, ut ipsa institoria novet, ut credo intellexisse antiquos Bart. Fulgos. et Paul. de Castr. hoc est, ut ex ista conventione addit animus liberandi praeponentem, quo casu cum dominus heres cum institore, in cuius gratiam hanc actionem Praetor pollicetur, contentus remaneat institoris obligatione, dominus liberatur, et in obligationem ex stipulatione antecedens obligatio transfunditur cuiusque qualitate, hoc est, institoria, quod sentire videtur etiam Cuiac. lib. 2 respon. Papin. in leg. Titius 31 ff. de negot. gest.

Sed an morte praeponentis praepositio finiatur valde controversum est, imo finiri videtur si iuris rationem intueamur; praepositio enim institoria, quid quaeso est, nisi mandatum, quod re integra morte mandantis extingui vulgo scitum est, et probatur leg. mandatum 15 Cod. mandat. § recte inst. eodem tit. sed in praepositione institoris contra obtinuit propter utilitatem communem usus, ut scriptum est in leg. si quis mancipiis 17 § si impubes 2 ff. h. tit. id est, quoniam commercii et negotiationis, cui praeponunt institores, bonum et utilitas, quae est in ... minis ... emendi, vendendique suadet institorem 15

ma

manere quandiu ex p[ar]te d[omi]ni reuocat: mors autem cessationem voluntatis inducit, n[on] reuocationem leg. 4 ff. locat. Bene. Pinel. lib. 2 select. cap. 11. n. 12

56 Commertium e[st] promiscuus mercandi inuicem usus, qui et mutuus usus. Titius lib. 34 ab V.C. Commercio Græcorum Hispani gaudebant, huius mutui usus desiderium ut Hispana urbs Græcis pateret, faciebat. et lib. 38 multarum magnarumque præterea gentium fines contingit, quarum commercium inter maxime locum mutui usus d[ic]tæ terræ siue ut Vlpi. ait in fragm. tit. 20 commercium e[st] emendi, vendendique inuicem ius: multa Brison. de V[er]b. verb. commercium. Vnde fit ut mortuo p[ro]ponente etiam si pupillus, aut furiosus heres institutus sit: et similiter mortuo tutore, cuius autoritate pupillus institorem p[ro]posuerat, institoris officium duret: et siquid cum eo d[i]c[t]o c[ontra]ctum sit, siue ab ignorante mortem p[ro]ponentis, ut ex abundanti ponit in leg. 5 § pen. ff. h. tit., siue a sciente, siue post additam hereditatem, siue ante additam, semper institoria d[ic]tis heredem p[ro]ponentis actio det, quandiu ab eis ex p[ar]te n[on] reuocat: d. leg. 5 § pen. leg. sed si pupillus 11 in p[ri]n[cipi]o d. leg. si quis 11 § impubes cum sequent. vbi post verbo sciens legendum e[ss]e nesciens contendit Fab. lib. 2 coniect. cap. 11 et in leg. 41 de reb. cred. et in d. § si impubes, quasi ad obli-

gan

gandum pupillum non locupletiorem ex gesto institoris post mortem praeponentis nescio sit, dicentem cum institore contracti proposito ignorasse mortem praeponentis. Sed haec paria firma; haec enim ignoratio requiri videtur ad obligandum quem cum quo heredem in d. leg. § pen., et verbum ignoranti ponitur, vel ex abundanti, ut sentit Duarenus ad h. tit. Cap. 2: vel ad comprehendendum ex institoris dicta dari actionem etiam ignoranti: ita et in § eius dicta 3. d. leg. 17 scientiae dicta heredis fit mentio, ut intelligamus eo etiam casu, quo dubitari maxime poterat utilitatem commercij facere, ut ei, qui sciens praeponentem decessisse contraxit cum institore, actio dicta pupillum detur, quasi nihil ei imputari debeat, qui rem ad summam reipublicae pertinentem morte unius non perire existimaverit.

17 Sed difficile est, quod ait Paulus in praedicta leg. si quis mancipijs 17 § eius dicta 3 ff. h. tit. dari actionem institoriam ex dicta contractu celebrato ab institore ante aditam hereditatem ad huc si furiosus heres existat. quo dicto adeo vexarunt subtilissimus Faber. ut quod furiosus non posuisset imputari nam furiosus non potest esse heres nisi patri suo, leg. 2 ff. de condict. furt., et tunc non requirit aditio hereditatis: quod si heres est furiosus nequit dari dictus

ante

ante additam hereditatem, quae numquam adiit. leg. in suis. ff. de lib. et posth. leg. in suis. ff. de suis et legi. her. Sed breviter respondemus, Paulum loqui in casu, quo furiosus sit ab extraneo institutus, tunc illi datur bonorum possessio, et si resipiscat, vel compos mentis fiat adire poterit. leg. 1. ff. de bon. poss. fur. dand. et in hoc casu, si medio tempore ante additam hereditatem institutor dixerit ex hoc dicitur institutoria competit. Nec obstat, quod Paulus loquatur de furioso existente herede ibi: si furiosus heres exstitit: quia non agit. de eo, qui post furorem exstitit heres; nam veritatem in iure est adhuc mutato statu denominet personam in statu antecedenti; sic Africanus in leg. eius qui in provincia ff. de reb. cred. cum loquatur de Stico iam libero, et ex parte herede in calce, textus ait: quo quidem casu illud eventurum, ut si nec conditionis coheredes ille servus habeat: en servum apellat Sticum, quem ait coheredes habere: sicut Paulus furiosum existere heredem quia furiosus fuit, sicut et ille servus. Sic peculium etiam appellatur postea quam peculium esse desiit in leg. Sticus ff. de peculio legat.

Nec rursus obstat dicta leg. eius qui in provincia de reb. cred. nam respondemus dispensatori Calenda

rio

rio ꝑpositi munus morte domini extingui, et ideo debi-
tores solventes ñ liberari, nisi signari mortis solverint
aliud in institore merces exercente, de quo in d. leg.
si quis 13 § si impubes 2; q. qz sit dispensator, qd admo-
do sit institor, ut supra notauimus cap. n. stricti
tamen et ꝓprii alia ē ca feneratonis, quae publico malo,
et ꝑnitioso exemplo exercet. Tacit. lib. 5 annal. alia
v.º negotiationis et commercij, qd ad summam reipublice
vtilitatem ꝑtinet, et quem admodum exercitor ab institore
in multis distinguit, ut apud Oratium carm. lib. 3 ode
6 ver. 30

Seu vocat institor, seu nauis Hispanae magister
De corum pretiosus emptor.

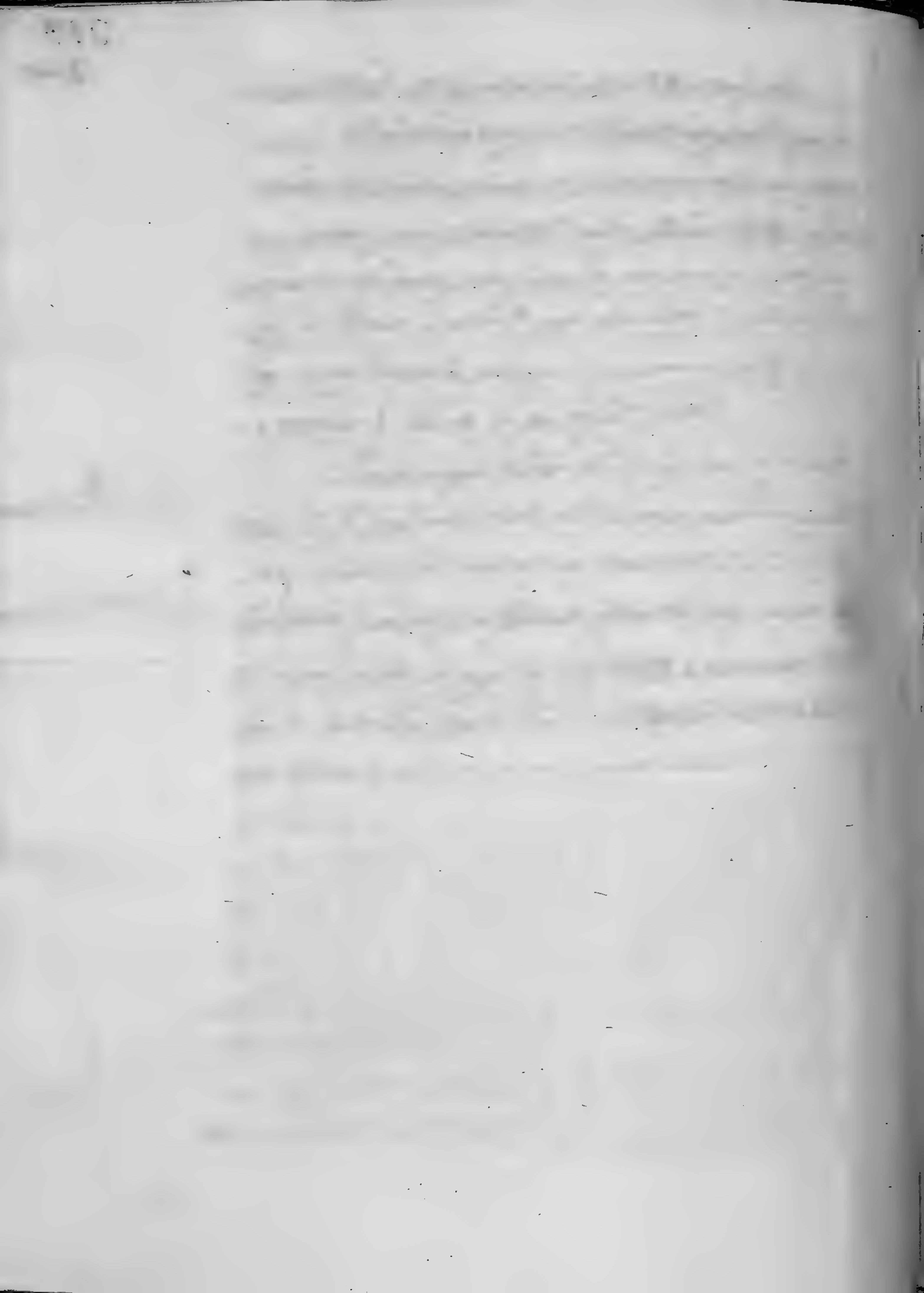
Et tamen vterque negotiationem exercet, hic terrestrem, ille
maritimam: ita dispensator ab institore; qz vis vterque
institor, ille fenerandi: hic emendi, vendendique Carolus
Sigon. de antiqu. iur. ciui. Rom. lib. 2 cap. 10. et 11. et
post Accursium Cuiac. tract. 8 ad Afric in d. leg. eius qui
41 Richar. in § eadem inst. qd cum eo n. 21 Duar. ad
h. tit. cap. 2 Wesenbech. ad h. tit. n. 4 Donel. in d. leg.
eius 41 vbi Fulgos. n. 3 reprehensus immerito ā Hotome
tibidem: qz vis aliis post Bartolum Castren. Alberic. et cete-
ri antiqui in d. leg. eius § quas v.º n. 2 Rich. in § recte
inst. de mandat. n. 12 aliis Fulgos. in d. § si impubes.

et

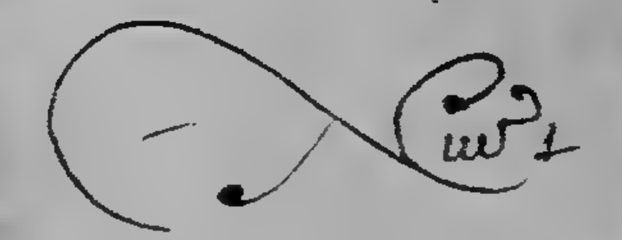
et alibi Bab. in d. leg. eius 41, et in d. § si impuber.

Et q̃d servus exegisset ab heredibus debitis per di-
oribus, et libertus solvat ut conveniendus actione negoti-
orum gestorum: nec obstat tx̃u in leg. Maevius 52 § 1 ff. fam.
erciscun. ubi tantum actio familiae erciscundae competit nam
ut Iul. Pacius sentur. 9 quest. 44 leges conciliat in hac
leg. vivo domino à servo fuisse pecuniam exactam: in illa
eo mortuo à liberto, in quo differentia consistit.

19 Nec denique obstat tx̃u in leg. qui negotiati-
onem 58 ff. de admin. tut. ubi dominus cavit ut negoti-
ationem per libertos post mortem suam exercerent: q. q. si hoc à
quo se primo per mortem eius finiret propositio; nam respondet
Dominum iussisse ut negotium eodem modo exerceret à li-
bertis tutoribus, quo à libertis institoribus exercebat,
nec ob tutelam mutarent morem negotiationis.

AD T. FF

Primo quer. dr quid sit institor. que diffinit. tex. in l. institor 18. ff. de institoria act. l. 3 l. cuicunque in princ. ff. eod. pretorea n. est necesse, ut teng. publico et alij q. conueniunt soli neru. negotiationi quæstuaria preponatur ut dicit propriæ institor. ponit adeo ut ille q. cui generi negotiatis uel tabernæ preponit. n. nominus proprie institor uocatur, ut post Alciatus in l. ciuello 13. ff. de neg. gestis. gestis et in l. Iulianus

Prepositorato

§ si pro curator dicat emptor doat laso institorie in diebus curiae Vbi bequius impositione lib. n° 15. erit institor, q. certo loco vel sine loco taberne vel alicui alio negotio idest certo mercibus vel negotiatio huic generi proponatur. l. 3 ibi nec multum facit taberne qui impositione et in § n. tamen si ibi ita si eius rei causa § et § fecilio l. 13 § final. l. 18 l. in eas § taberne ff de institor. actione l. taberne 13. l. si ita 75 ff de fundo instructo l. servus 20 de usu et habitatione l. praedia 91 § fati de leg. 3. dus tamen Bartholus cons. 75. tol. et alijs dicamus eum institorem n. esse quod aliquem actum proponitur ==

Nun. 7 exponitur l. insti. sicut villico 16 ff de instit. act.

Sed prius adverti debet l. insti. sicut villico 16 ff de instit. act. ubi etiam si sit mercibus distrahendis dispositus sit ad exemplum institoris agitur n. directa sed utili actione institoria q. quae dicitur mercibus proponitur, prius certo negotiatus huic generi praeposito institor n. e. cuius textus difficultatem Jacobus exposuit si animadvertas ideo equiliti dicitur n. dari institoriam q. villicus n. proponitur quaestus gratia negotiatur sed percipiendi fructus fertilis dos proponitur. ut inquit Paulus in dict. l. 18. distinctionis inde finis profecto est. ideo expedit Paul. inversa si tamen sicut ex mercibus distrahendis villicus pro proponatur directa institoria n. competat q. dictum est. omnino cathedra albericio inter dictum villicum tamen operibus et etiam rationibus ... proponi l. filio 31 de adim. legat. l. urbana fam. 16 6 ff de V. S. q. si rationibus distrahendis proponatur et condendis sive ... cujac. ... quaestoria negotiatus adeo excoluit neque ... institor. ... directa quoniam hoc mandatum distrahendorum fructuum ... quaedam e prioris praepositionis ... sequenti villicationis. vide cum ineadem personam villici et institoris officio ... eius officio ... in quo principali

palitori.

privilegio alibi versatur l. legatis §. § sicuti de leg. 3. ac proinde potius utilius quam institoria teneri et ideo utilis dumtaxat institoria contra dominum datur ut existimat Fab. in rationalib. ibidem et Donell. ad tit. C. de exercitoria et institoria = n.º 16. =

Num. 3
Illustratur text. in l. quaero § lanio l. et § ne et servius ff. tit.º

Sed huic distinctioni inter utilitatem vel ad fructus percipiendos dos tamen vel ex mercibus distrahendis propositum obstat text. in l. quilibet que c. § lanio quoque tit.º ubi scribitur eum qui pecuniis foenerandis agrisque colendis mercaturis quodque et stabulis qui fuerit eis praepositus sit insolidum obligandum praepositorem, licet tamen colere agrum utilitati sit non institoria ... cui difficultati omisso Fulgosio in l. 3 tit.º varius dicit cum Bartholo in dicta l. § lanio, si de alienis agris quaestus causa cultis eo casu ... agricultura fructuum etiam distractio velut in consequentiam permissa ... tunc enim utili institoria dominus tenebitur insolidum ut in dicta l. sicut visito quem vis putat Ant. Fab. in rationalibus ad § lanio directam institoriam competere quae si ... nisi fallor. haec expositio duplici ex capite ... ex textibus dicto § lanio, ibi lanio quo quaestu ... quoque demonstrat agi de illa actione de qua agerat in § antecedenti, atque in § ne et servius ... agitur de actione utili institoria, adhuc ex mente Antonii Fabri ibidem respectu eorum qui ab insulario vel ... praeposito ... ex aliqua causa ad praepositum negotium pertinent ut puta ad ... vel conservandam insulam ... similiter ... agi de utili institoria in dicto § lanio ... quae utilius ut supra dixi ... non solum praepositis ad fructus percipiendos sed et fructibus distrahendis utili institoria propositum obligat ... agros colere intellig... amus de his qui alienos agros colunt quaestus causa ita ut propter agri culturam etiam fructuum distractio velut in consequentiam permissa illis sit, inde est ut utili institoria teneatur dominus in dicto § lanio sicut tenetur ille qui mutuis pecuniis accipiendis praeposuit servum l. in ... 19. ff.

de inst.

ff de instit. act. ut infra latius exponemus. nec detrahit hac expositio huius § lauto in illis verbis agris illa dis obsque alia exempla que ibi apponuntur. v. pecuniis fene ratis dis. ut de quo etiam infra agemus =

Num. 4
explicatur textus in l. quaque § idem ait. ff de instit.

Hic similiter expectat exponendus tex. in dict. l. quaque §. § idem ait 8. ff de instit. act. ubi libitinarius qui funerum curator dicebatur habuit pollinctorem qui sub adiuva. et administratoris libitinarij erat et plerumque ex eius familia. cuius pollinctoris munus fuit cadavera lavare. ungere etc. iste pollinctor mortuum expoliavit. questionis est an instit. tenetur libitinarius qui quodam negotiatus est et questus exercebat enim ut puta vendendo dis funeri necessarijs et cadaverum lavat. curam ut indicat illud negatio tex 2 [illegible] ibi aut utriusque gravius [illegible] questus [illegible] Ulp. [illegible] quasi institorem [illegible] cuius [illegible] latus exeo fortasse proveniebat qui quamvis libitinarius quodam modo negotiator fuisset tamen pollinctor [illegible] tor [illegible] institore habebat huius enim muneris etiam fuit cadavera lavare ungere pollinire. non emere aut vendere deinde quoniam [illegible] pollinctorem et extraordinem animadvertere poterat. que inviolatorem cadaverum l. 3 § adversus. ff de sepulchro violato et furti et injuriarum actio competit que civiles et ordinarie actiones sunt. et non est de [illegible] de institoria =

Num. 9

Sed nihilominus Ulp. ait institorem libitinarium teneri [illegible] pollinctor. institor quippe non proprie [illegible] non solum artem operam que suo pretio locari [illegible] unguenta. et reliqua ad cadaver necessaria [illegible] vendidit. et [illegible] hoc artificio questum faciat itaque pollinctor proprie institor non est [illegible] cuius proprium munus sit pollinire non vendere sicut [illegible] prelipere non distrahere inquam [illegible] fallitur Fab. [illegible] ibidem [illegible] pollinctorem proprie

institorem

proprie institorum esse quod falsum est nec enim artifices mer
catores sunt quicumque operis sequuntur ut dat l. legatis 65 § si
ex ofitio. vide l. 3. C. ex[er]cit. 88 dist. unde non in destitu
Ulp. ait in dic. § idem ait. 8. dandam eum quasi institorii
actionem idest utilem instit[oriam] quod conformat elegant[er] exem
plo tex in l. idem quod 10 § idem Ulp. ff. ut mandati et tex in l. liber
to 31. de neg[otiis] gestis l. 19. ff. de instit. act. l. Iul.
18. § si procurator. ff. de act. empti = Num. 6

Si adhuc aciti
insurges contra Ulp. non posse dari nec quasi institoriam contra liber
tinarium nec furti nec injuriarum actionem contra pollictorem ex
sequens quia quia requirit dari utilis actio et honoraria quasi
instit[oria] quia actiones furti et injur[iarum] que civiles sunt contra pollictorem l. ult.
ff. de public. in rem act. ... actio instit[oria]
dici institorum non etiam ex delicto praestari solet l. ... ult.
ergo ex furto pollinctorum actio utilis instit[oria] contra libertina
rium dari non potuit amplius nec pollinctori injuriarum
act. potuit competere quoniam cadaverum spoliatores
aut in metallum damnabantur aut capite plectuntur l. 3 §
ad versus ff. de sepulchro violato ergo furti deneg[atur]
injuriarum act. ulterius nec furti act. quia mortui nec
usu nec dominio nec possessione proprie dici esse possunt unde
quis est nec furtum fieri ab eo qui mortuum spoliavit l.
l. § scaevola ff. si his quod ... nec invito domino
fieri potest dici cum mortui voluntas non sit l. 4 ff. loca
ti nec interest quod hereditas jaceat rerum hereditario
rum domina sit. si enim furtum non fit l. hereditariis
ff. de furtis ergo apparet ex his pollinctorum act. furti
competere non posse = Num. 7

Quae difficultatibus non obstantibus
juri conforma est Ulp. sententia existimantis in dic. § idem la
beo. dari contra libertinarium actionem quasi instit[oriam] nec obs
tat secunda difficultas quia et si competerent actiones furti et in
juriarum adhuc quasi instit[oria] dari oporteret quia illa
sunt poenales

q̃ illa sit penales. et dati ad poenam contra ipsius pollinctores in nuero adversus ipsos ut sequitur itaque contra dictos furtiua teneri non potest libitinarius quia nec fur ipse sit nec furis heres l. 7 § final. ff. de condictione furti nec uindicatione uel ad exhibendum quia necesse esset libitinarium spolium possidere aut fecisse dolo quo minus possideret. inde est ut utilior et expeditior actio sit utilis institoria qua res obtineatur. a quo pollinctorem proposuit = Nec obstat 2a difficultas quia locus est institoriae utili actioni. quamuis ex delicto quoniam illud minime coheret causae seu negotio cui pollinctor propositus est. et ideo occasione cadaueris. dolum dicti pollinctoris uestimenta subtracta fuerunt quo casu dolum institoris nocet ei qui talem proposuerat quo magis institoria teneatur l. sed et si u. § praeterea scriptum est uers. sed si ipse ff. de instit. act. ex quo uersiculo huius cui uocatio apparet quamuis dicit contra libitinarium actio utilis institoria qui ex delicti praepositi fortem habet et semper ille dolum nocere solet praeponenti quia sibi imputet cur talem praeposuerit. = Nec obstat 3a difficultas quia etsi contra cadauerum spoliatores et ex tradendum poena capitis aut metali proponatur maxime si initi here dum corpus efferti aut insepulchro spoliauerint. dic l. 3 § aduersus sepulchro uiolato. tamen ciuiliter et pecuniariter agi potest iniuriarum actionem ab herede cui quodam modo iniuria fit quia cadaueri irrogatur l. 1. § si forte et § quoties ff. de iniurijs ita quia potuit dari contra libitinarium iniuriarum actio = Superest dissoluenda ultima difficultas quam fateor omnibus urgentior esse. quia ideo dari actio furti contra pollinctorem quia quamuis possessor uestimentorum uere et proprie nullus sit nec hereditatis quia non possidet nec heredis qui ea pro derelicto habuit ut his corpus sepelliretur tamen ad

defunctum

ad defunctum naturaliter. quodam modo uidetur pertinere cui in memoriam humanam conditus itaque bonis suis relinqui. ratio suadet quod sufficiat corpori condendo et funerandi. parando ut etiam stringamus et locum sequi christi ad defunctum naturaliter pertinere l. 4. ff. de religiosis et sumptibus unde quasi possessore ablata actio furti tam sit ad heredem uel dicens. ex fulgosio indic. § idem suo ponendum esse adiisse heredem antequam defunctus sepelliretur nec habuisse pro derelicto hereditatem uel thesaurum donec eo conderetur aut cremaretur. ex corpore immo eorum ut possessionem importa hac proxima fuisse. itaque si subrepta esset ei furtum factum fuisse uidetur. que omnia licet fulgosius non ita expendat illius expositionem addenda esse existimo. uel arbitror etiam respondendi posse sine casario aliquid supponendum est prohibitus difficultatis. solutionem fortasis ex eo possessionis ipsius heredis. mortuum ornatum ut sepelliretur fuisse quarum possessionem heres non uideatur commisisse donec eius corpus funerauerit. proindeque nec adhuc religiosum factum aiens. inde est licet si surrepta sint antequam conderetur defunctus heredi competit actio furti ut pote possessionem earum rerum ab ipso subtracta —

Propterea ex eodem fonte. aurea dabitur interpretatio adhuc indic. l. cui ex que. § idem lauero q. ff. de instituto actu ubi ait Ulpianus. pistorem cuius seruus panibus uendendo propositus erat is summa quadam pecunia accepta pressisset ut per singulos dies ei panem daret cui soluerit esset dare. conturbauerit idest non dederit. si potius sumpsisset pecuniam tenere praepositum ad institoria. seruo tradi pecuniam permiserit. quia hec decisio ex patitur deuinitum dignatam institoria actio competit ex contractu institoris non ex delicto atque institor. q. conturbat non contrabit s. deliquit l q. dissipat. sedigit et intuuerit. idem conturbare. deloquere et ex rationibus parit.

non facere.

Nim § exponitur Bindicatur l. cui ex que c. § idem lauero ff. de inst. actio

n̄ fallere. solum do esse desinere. lg. q. dz 16 ff. de inrz

uerso et instr. n̄ debuit dari aduersus proponentem

huius deuiti ratione. nodus facile dissoluitur ex

his que explicatis in dic. § idem ait. 8. diximus

non. lz ad omissum serui delictum ad causam propositum per

tineret lz ei pistor panem uendere. et q. lt. 3. accipere pe

cuniam permiserit ut insingulos dies panem daret

stans seruus. q. oberrauit et decoxit, proponentis non a

re debet lg. si pupillus 11. § pres. Lib. lz uerit si ipse

ff. de inst. act. dic § idem ait 8. ff. eodem quasi qui de

buit opetere aduersus proponentem actio institoria

precipue lz permiserit prestatam pecuniam accipe

re. ne alias excederet. dictis propositis ad lg. 11. §

conditioque n̄ excessisse presumimus. i. stricte et per

missione dno factum est si ita. negotiari seruus soli

tus esset. alias enim si solitus n̄ erat seruo prestitam

pecuniam accipere permisisset pistor ita Fab. inrza

tion. ad § idem lauro =

Num. 9

Illustratur in dict. lg. 5. § et

mutiones 5 et § item fullones 6

ff. h. tit. iuxta lg. tauerne 13

ff. de fundo instructo. =

Amplius ex superioribus

pendet intellectus adtextum in lg. surtasque. 5. § et mu

tiones 5 et § item fullones 6. ff. de inst. act. ubi mulio

nes institores etiam dici posse ut hec species que negoti

atis nec suo Magno que intradum questus causa lz illi mu

liones multis agendi. suum auxum adhibent lg. i. § itaque

4. ff. si quadrupes. lg. idem 8 § idem uulneratus § in clino

ff. ad lg. aquiliam item fullones exercitatorum propositi

item stabularij loco institorum habentur. uerum propre

positos stabulo aut caupone obligat quo minus in

stitores dispositione sequentibus considerationibus. i. quod lege

to tauerne cauponie institores n̄ continetur lg. tauerna

13 de instructo et instrumento legato. 2a. q. obsona

tores q. obsonijs emendis uendendis ut caupones propo

nuntur. n̄ continentur appellatione negotiationum lg. legati 6 g.

de leg. 3 et propositi stabulo aut caupone insti

tores

institores dici n possit. Ex his considerationibus respondet dict. in dic. l. 13. de finet. 3. Ubi qui instrumentum legatur instrumentum taberne cauponie in quo legato institores non continetur quia negociantes instrumenta sunt non taberne ... propria dolia urnas etc. et instrumentum legatum cauponie instrumentum quo in casu ... cauponia negociatio sit ... institores eos etiam legato continentur ... dict. l. taberne 13. l. 15. de fundo instructo —

Nume 10

Secundo de consideratione dicens obsonatores ... aliisque ... dispositionibus servos quos dominus obsonii ... familie emere dicit ... ut doat ex multis Brisson. de verb. signif. ... obsonator. ... hi negociatores non ... ... familie tamen emat itaque negociatorum appellatione non continentur in dic. l. legatis 65. de leg. 3.

Nume 11

explicatur in dic. l. 5. § ... fullo 10 ... His consequenter ... exponendade ...

tur in dic. l. 5. § ... et ... fullo 10 de instit. act. ubi fullo peregre proficiscens rogavit ... ut discipulis taberne imperaret ... unus ex discipulis fugisset quesitum erat an fullo instit. teneretur ... respondet ... fullonem instit. teneri si quasi institor ... n quasi procurator ... quis videri possit ... ... proposito ut discipulis imperaret n nisi institorem esse posse ... ... procurato ... institoris ... est ... imperare discipulis ... ratione potius instit. debuit teneri ... ... in ratione ad dictum § ... fullo ... dubium di ... ... in dubio ... respondet ipse Fab. procuratorem esse ... ... et favorabilius est ... obligati ... ... absolute ... l. ... de oblig. et actionib. ... per

indubio

in dicto. §§. dixerunt itaque imputari poterit ei qui
cum discipulo contraxit qui huiusmodi talem institorem sibi obli
-gare voluerit aut non fuit diligentior ille in inquiren
do an si pro simplici procuratore hic gereret an tanquam
institore qua parte non in consulto respondet consultus in
hoc §. quod cum fullone inspiciendum esse an quasi procura
tor an quasi institor praepositus est ut fullo tene

Numero 12 ri institoria vel non teneri possit =

Secundo difficilius est quod se
quitur in dicto §. quod et sic fullo solo invenisse plane neque
dici ex locato non institoria teneri cum quod affirmavit recte me
credere operariis suis quod sane accipiendum est de domino fu
llone non de eo quem reliquit fullo, ut discipulis impe
raret in quantum inspecte lacuit. Fab. in ratione ibidem
dicit quo aut sentit quando dominus fullone quo de eo
quem reliquit ut discipulis imperaret exponendum
esset non poterat dubitari an institoria ipse teneretur cum
institor non proprie positus quod pro ponitur dati nec quorsum
imperasse discipulis ex locato cum teneri propter affir
mationem eius quem reliquit quoniam sive tanquam institorem
habitus fuit institoria potius conveniret sive tanquam procura
tor neque institoria neque ex locato quod fatendum est quod Fab.
domino fullone affirmasse mihi recte me credere operariis
suis neque magis dati aut dolo aestimaret qualis aliqua
nisi simili specie. ac sic haec concernit legem eleganter
§ ultimo cum lege sequenti de dolo. lege 12. § si quis magis dare
ait ff. magis dati quam hic dolus fullonis dicitur
et affirmatio haec consilii et magis datis est non magis
dati lege sicuti 12. § cum quod dolo ff. magis dati et ideo
Vlpian. ait esse agendum potius ex locato quam alia
actione neque obstat quod in hac affirmatione tertia mens
non intervenit accepto inde nec locatio ulla fuit per institoria
institoria de locationibus et conductionibus. Ergo non potest dari
actio ex locato quam respondendum est quod actio haec ex locato

n̄ nascitr. ex affirmat.º et negotio gesto intr. fullo
ne et eũ cui affirmauit. d. potius ex Contr. locationis
que intr. ciuit. cũ post affirmat. fullonis eius dis
cipulis uestimenta. poliza data et. tunc enim si alii
suis ex uestimenta. l. subripuerit. et locatio potius
q[ue] actio instª. deuenit. l. fullo precipue cũ bone fi
dei. sit et ciuiles = d

Ex his que diximus pro explica
tione dic. §. I et cũ fullo. l. obstat Paulus locus tto 2
sententiarum tto 8. § ult. ubi ex Contr. cum discipulis
eorum q. taberne. uel officine preesset. dari in ma
gistros uel institores insolidum actio. scilicet instª
de qua Paulus illo tto agit. q. similiter in dic. §.
et cũ fullo. aduersus eum q. preerat discipulis
taberne uel officine deneg. sed pro data actio
instª. amplius difficiles ualde reddit. Paul. ss
ex eo q. actio instª. de qua necessario ibi agitur
Paulus. ut ex §§ antecedentibus liquet dari aduer
sus propositus n̄ aduersus propositum taberne
idest institorum q. in magistro uel institore da
ri n̄ deuenit. qq difficultatibus facies satis si
animaduertimus Paulum agere in eo §. de Contr.
celebrato cũ discipulis. cũ his q. dstabant esse
quasi institores uel magistri nauis utpote
propositi. ab institore. et magistro et de eo.
l. q. habitabant, an quasi procurator an quasi
institor uelitus dixit. l. ut in dic. §. et cũ fu
llo. itaque locus est acti instª. nec obstat ea di
fficultas q. et si actio instª. dari Contr. propositis
n̄ Contr. propositum. potest tamen accipi in eo casu.
quo officine seu naui aut taberne seu ne
gotiationi liber homo propositus ē. tq. qua magis
ter nauis aut institor negotiatus l. nec enim
si alijs discipulis seu operarijs uti. et illi
illis

Nota 18.
exponitr. Paulus locus tto 2
sententiarum tto 8. § ult. cum tt.
tit. in dic. l. 5. § 1 et si
tamen Ranieri 7. ff de
instª. actis

et ab illis. Dici permittat. teneri ipse insolidum ex eorum contractu. quasi eos proposuerit et quasi institores fecerit. Ita quod licet institor proprie non sit qui ab alio institore proponitur. tamen institoris loco domino debere haberi potest. ac etiam si ipse propositus sit. ac te negotiatur licet ab institore non a domino. hoc vero suadet huius tituli utilitas adhuc casu prorogati etiam ut sit verba Ant. Fab. in ratione. ad text. in l. de servo qui missus. aut quod q. § si et si tamen navarius. ff. de institoria act. ubi etiam agitur de servo qui missus peregre fuerat. quasi institor ad merces emendas. a magistro navis. vere institore. et tamen non proposito ab alio quo in casu tamen navarius quasi institor. teneri ex contractu quasi institoris negotiatus non tamen dominus qui tamen navarius proposuerat. si enim tamen navarius de re ... non etiam hunc proposuit quod ex contractu servi quasi institoris propositi a tamen navario non teneri dominus qui ipse tamen navarius ut similiter dicendum in hoc Pauli loco. in quo loco dicitur § ult. et confirmatur ex textu in l. 1. § magistrum q. ff. de exercitoria act. nisi malueris dicere. illa Pauli verba in magistros vel institutos tamen non insolidum actio datur. ita intelligenda ut in magistros idest eos qui institores proposuerint datur actio institoria et adversus institores propositos quod ex contractu oritur. celebrato a suis discipulis publicis operarijs adeo ut uterque teneatur et magister pro ponens et institor ... diversa et propria una qualitate actione

Nu° 14 illustratur tex. in l. eum 19 ff. de instit. actione.

Vlterius sic dum est. in eum qui mulieris acci... pro dic pecunijs pro debitore proposuit. dari debet utilem actionem ad exemplum institoriae non directam l. 19 ff. de instit. act. quod propositus mulieris accipiendis pecunijs proprie institor non est. cum non proponatur negotiationi. quaestionis neque mutuum accipit

et magis

et magis propter necessitatem dominici negotij qua
si pro curator proponitur vi questui faciendo in
negotiationi ut dixit Bon. in repetita. et Iasac tb. et
qui pone Lap. in dic l. 19 quemadmodum simpliciter
mutuum datum nec institoribus nec negotiatoribus dicipos
sit l. principalibus 33 ff. creditis et quem
ius proprie institor non sit tamen qui a propositus fuit
fuit pecuniis accipiendis credidit. Aliquid de domini
proponitur fidem secuti adque ex institore. Dixit plo
bus dare oportere utilem actionem ad exemplum institoriae
qui mecum proposuit. dic l. eiusdem 19 ff. de instit.
act. l. si mutuum ff. de instit. act. l. 10 § idem
Pap. ff mandati.

Nec obstat his tex. in l. quod quem § quaque § si pecunia
§ si pecuniam 13. ff. de inst. act. ubi ex pecunia
mutuo data oritur actio directa inst. adversus
proponentem quam respondemus procedere. Sane directam in
stitoriam quod institori certe negotiationi vel taverne
proposito ad causam propositi idest ad merces eme
das mutua pecunia data sit ut in hoc § 2 si
pecunia quod in hoc casu mutui acceptio ad merces
emendas sit quedam sequella et apendix propositi
quod dicta taverne proposito mutuum dat ad causam ne
gotiationis sibi necessaria proponentem dominum obligat
directa inst. ut in hoc § Alias si vero dat pecuniam
ei qui simpliciter mutuis pecunijs accipiendis proposi
tus est licet iste proprie institor non sit ut supra di
ctum Mas = Ideo his valde obstat tex. in d. l. 5 de
inst. act. ubi dicitur si institori certe negotiationi vel
taverne proposito mutua pecunia data sit vi alium
dominum proponentem inst. obligat quem si nominatim
permiserit mutuum accipere sed contraxit solu
tio ad tex. in d. § si pecuniam et dicas dic l. intell
ligendum esse de mutuo accepto ad aliam causam quam ad

negociates

Lex 19.
explicatur tex. in dic l. 19

l. quemque § si pecunia 13. ff. de inst. act. iuncta l. 1. C. eodem =

que ad negociat. n pertineat in quo cassu necese
erit nominat permitti ut instra spetat. Ceterum si
ad causa tauerne I mutuo acceptum sit, seper directa
instra spetit ut indic § 2 si pecunia qua id tacite et
in dicto proposito permise uidetur l. q. cum quis
§ si indebitum uers sed nec ff de inst. act. § 1 cum
ut dic ss ff ad sc Macedon =

Num 16
Exponitur l. in l. cum 19 § tauerna 2 ff de inst. act.

§ adhuc his agitur obstat
tex in l. cum 19 § tauerna 2 ff de inst. act. ubi ex spe
cies patr filium tauerne preposuit mutuum causa mutuum
pecuniam accepit pro patre fideiussit inquit Paulus
etiam aduersus eum spectare actio inst. cum acceptum
pecuniae specie fideiussio negotio tauerne omi
tauerit ex qua hypothesi ex difficultas Paulus ait
mutuo accepto filio institore et mutuum causa spo
ne fideiussit spectare inst. pro patris fideiussi
cum accepta pecunia fideiussio specie pati nego
cio tauerne omis aucsit et accipere ad causa mut
cis n sufficit ut inst. spectat sed necese e ut fide
iussio patri accepta pecunia negotio tauerne
omis tat = Omisso Fabro in rationalli ibid
et alijs aduersis cogitationibus dicendum potius
est adeo longe abesse ut hinc hac specie pro
patris fideiussione spectaret aduersus eum actio
inst. quod immo eo q. pati fideiussisset dicendum
n poterat an inst. teneatur sicut ex fideiuss
conveniri posset ut apparet ex illo verbo etiam aduers
dum iudicem dicitur duplex ratio esse poterat = ja

Num 17
e qua fideiussio uidebatur quasi nouasse prin
cipale obligat. inst. et sic extincta hac ac
tio n potuit spectare et habuit 13 § mumi
nissel ff de inst. act. = sit 2a ratio quia cum
principali inst. qua patri tenetur obligatio acca

ex fideiuss.

ex fideiuss. non durrit et extinguitur. quia per se nemo fideiubet. l. si legatus adducito ff. 21. § servo ff. de fi
deiussoribus quod ex hac ratione nec potuit dari institu
actio. nunc tamen his duntaxat rationibus dispensatur oc
currit affirmando patet etiam institutor tenori idest ex fi
deiuss. et ex suo pro posito quoniam acceptam pecuniam spe
ciem idest creditam fideiubendo amisit negotio to
tuerunt idest non extinxit obligatus ex mutuo
quo principaliter teneatur propter pro posito et
amisit eas negotio tauerunt. fideiubendo itaque
non transtulit obligationem novando et adiicit fideiu
bendo cum obligatio fideiussoria non extinguat prin
cipalem obligationem et ei accedat propterea. nec
diversas obligationes institoriae cum fideiussoria imper
sona patris faciat utrumque sit fideiussio non
enim fideiubet pater pro se licet directe ipse te
neatur et pro filio quod principalis debitor est. dicta l. 7
§ interdum ff. ad S.C. Maced. unde licet pater fideiu
beat adiicit potius nervo tollit actionem institutoriam. pre
terea ille pater fideiussor se firmius dicere pro explicatione
illorum verborum etiam institutor dubitari potuisse in illa
specie an institutor pater teneatur quia non satis est cre
ditori ostendere mutuum eadem se credidisse. nisi
et necessarium mutui datum fuisse probaverit ut in l.
ult. ff. de exercitoria actione et cum pater cum filio
fideiussisset. elegantem Papinianus ait etiam institutor spe
ciem quia pater fideiubendo mutui datum negotio
tauerunt amisit hoc est tacite ostendit pecuniam
mutuam fuisse ad negotiationem. alias enim non facile
pro proprio filio credita fide iuberet

S adhuc in
surgit ex decisione tex. in l. 1. § 4 in. 4. ff. de iussu. ubi
dominus qui servo fideiussit non tenetur quod iussu quo
si nihil aliud habeat fide iubendo et similiter

Num. 18 expenditur textus in l. 1. § 4 quod iussu

pater qui filio

Patri q pro filio fideiussit ni tenebitur. inst.a acte
nec dicatur Dnus fideiussdo datz habuisse. pecunia mu-
tuo data et qm's Lucre negotio taberne q omissa in
tr putat Castr sit digdu de Dnus fideiubet ti ritene
di q iussu q quequis fideiussdo iubeat ni tamz qua-
si Dnus [illegible] taquez extraneus inter [illegible] ac pro
inde ait Consultus ni dicimus honorarios nec [illegible]
patri fideiussdo datz habuisse pecunia mutuo
data et qm's Lucre negotio taberne act. q iussu
ni teneri q auilitr. ex fide iussu teneti. potius deco
quoniam aliud e iubere taquez Dnus aliud fideiu
bere taquez extraneus sed tamz indic [illegible] taberne
[illegible] [illegible] patris [illegible] filius taberne proposuit pre
curat qua [illegible] ex proposit. teneintr inst.a et fide
iussu q fideiussdo mutui datz negotio ta
berne [illegible] [illegible] explicat alienitas
Nu. 19
inter putata te inst habeat
13 ff de inst. act.
[illegible] indic [illegible] taberne. Praeterea huc spectat
inter [illegible] dus te inst habeat 13. ff de inst. act.
hec species habebat q servus [illegible] [illegible] [illegible]
positus auilate. que [illegible] [illegible] sit [illegible]
bat. eundem et [illegible] pecuniis accipere dis [illegible]
accepit mutuz pecunias Creditor exis [illegible] ad
mercas eu accepisse. egit proposita act. idest
directa inst. que proposita actio dicitur q [illegible]
for multa in alieno. Sive e dicto praetoris pu
blica proposita extabat. que [illegible] [illegible] [illegible]
bare. Creditor ni potuisse [illegible] mercas gratia [illegible]
accepisse. an hiat Consumpta sit actio nequam
plius agere posit. quasi pecuniis q [illegible]
tuis accipiendis eget. proposita an posset Dnus
q servus proposuerat negotiati [illegible] [illegible]
teneri et [illegible] [illegible] Iulianus putasse. Creditori
competere. [illegible] act. inst. ex qua specie [illegible]
facultas.

Cui dificultati inhac hypothesi servo proposito tauernae uel negotiationi fuit mutata pecunia. et debuit competere directa inst. aduersus propositum Dominum ut diximus pro explicat. textus in l. 5 § 5 si pecuniam ff. eodem uel si directa non competit inst. debuit saltem credita pecunia illi qui saltem propositus erat mutuus accipiendis pecunijs utilis inst. dari ex ordinarijs huius tit. et tractatus sequitur ut in dic l. in eum § 9 ff. de inst. act. nec dici potest exceptiones fuisse non solum directam actionem sed etiam utilem quoniam actor qui directam proposuit ad fundanda ut actionem asseverauit negotiatum tabernae et mercibus emendis pecuniam seruo credidisse non probauit et succubuit. si uero postea utili actione agere uelit necessario allegare debet omni mutuum tabernae sed exerceri pecunijs accipiendis mutuis propositus seruus esset. seruo credidisset et haec assertio contraria est priori quam in actione directa proposuit adque ideo si ad controlli adiudicium uel poss. que contrario allegaturus est. l. 1. c. de furt. et alijs. Consequenter directae actionis proposite non solum directa sed etiam utilis actio consumitur. atento iuris rigore equitate autem inspecta conceditur actio ne dominus cum alterius iactura locupletetur. ueluti ex equitate excogitatur Iuliani quam Vlp. probat ea utilis actio dari ═ Num. 20

Huic dificultati satis facies si dixeris directam inst. competere creditori aduersus eum qui proposuerat tauernae uel ofitio quando mutuata pecunia est institori ad merces emendas ut in dic l. § sed si pecuniam atque in hac l. 13. Creditor probare non posset institorem accepisse pecuniam ad merces ideo competere esse actionem directam ait Vlp. lib. licet competa sit actio quae trada refertur ad actionem directam quae uero se augetur ibi nec amplius agere poterit.

agere poterit quasi pecuniis quoque accipiendis esset proposituss necessario intelligi debet de utili actione quasi innuat. Resp. utraque actio dici potest esse directa quae utilis dicebatur et que dicta est quoniam formula semel impetrata et exercita est inepte quod sufficit ut consumatur l. si stipulatus 133. ff de V.O. et quamvis fateamur directam institoriam in hac specie non competisse quia pecunia ad oleum emendum accepta non erat ac proinde nec consumi posse videbatur quae non competit tamen consumpta dici potest quoniam semel impetrata et exercita. Vel probationis deffectus non facit ut per eam res in judicio finita non videatur l. 4. § ult. l. tr. § ult. ff de noxal actionib. sed potius facit non quemadmodum oportuit egerit ac proinde causa cecidisse dicatur. § si quis agens de institoria actione quando de qua constitutum est ut causa cadat sive non quemadmodum oportuit

Nota 21 egerit Quintillianus lib. 3. cap. 8. = sed.

Sed utilis actio institoria quae ex proposito mutui tantum accipiendis pecuniis competeret ut in dicta lege in eam 19. de institoria actione directa tota res in judicium deducta et finita est nam actio impropter proposita amittitur etiam ex ea causa ex qua competebat quamvis ex alia causa exerceatur. itaque ex mente Antonii Fabri in rationali ibidem dicendum est multum interesse an actio quae exercetur non competat an vero competat quidem sed exerceatur ex ea causa ex qua non competat priori casu non potest consumi quae non competit licet exerceatur prius enim est ut actio competat quam ut consumi possit posteriori vero casu quod exercetur actio quae competit quidem sed ex alia causa quam qua exerceatur ut hic dicta lege 13 plane consumitur quia competit itaque ut consumatur non tantum inspiciendum ex qua causa exerceatur quam ex qua competat. unde in proposito

Attaspelie

In proposita specie. sicut actio inst.a non posset consumi si non competeret. ita nec ex alia causa consumi potuit quam ex qua competit non ex ea ex qua creditor. tamen exercuit cum ex illa non competeret nec pro inde quicquam esset quod consumaretur. sin actio ipsa inst.a ex ea causa consumeretur ex qua competit. quamvis actor sive creditor ex alia causa non competente actionem exercuerit. sufficit enim actorem non errasse in iure ac nomine actionis quam posuit licet in medio actionis eligendo erravit me dium siquidem actionis non facit actionem. nec ut ea competat. sed etiam assistendum actionis que proponitur ut apte vel inepte proposita videtur. quare etiam inepte proposita actio consumitur si modo ex aliqua causa competat licet ex alia causa exerceatur. quam non competit hanc sententiam Fab. [illegible] quod dissoluit hanc difficultatem. ex qua li quet. iam [illegible] exercuisse imprŏ posita [illegible] consumpta esse actionem instit. nec amplius agi posse ex alia. quasi nova causa negotii. quod pecuniis quoque mutuis simpliciter accipiendis institor esset propositus nisi ex equitate. et Sc.o Iuliani quam [illegible] probat clariter actio utilis inst.a ex eo infra a novis referendus. Nicod 22

S dosilies ex lege si mater ll. § eadem 4 lege a quesit 12 a duobus [illegible] de except. rei iu dicatae. ubi si ex alia causa nova agatur. quam prius perpera[m] actum sit. proinde quam reus absolutus. quod eviat [illegible] adexpositum rei iudicate. non obstare quod in dic[to] [illegible] habebat 12 a nolluisset. agere credi tor. ex alia quasi nova causa negotii quod saltem mutuis accipiendis pecuniis propositus esset servus quam eis mutuam pecuniam [illegible] ex alia. non alias esset non debuit. prorsus [illegible] responderi enim tolies except. rei iudicate. obstare ex alia causa nova

ubi[que]

ex alia causa noua uolgti agere scilicet in actionibus
personalibus quoties causa que nunc proponitur alteri
obligat et actio distincta ab ea quam iudicatum est ori
ginem et initium prestat hoc enim uerum est in actionibus
in personam singulas obligationes singulas causas seq
tur unius petitio alias uitiari lege sepius eadem res mi
hi deueri posit amplius tamen quam semel omnia [illegible]
ni potest dic l. eadem 14 § actiones 2 ff de excepte rei
iudicatæ d. tamen lege eadem actio proponitur quamuis nunc
ex alia causa ut in dic l. habebat obst quod iudic. ex
ceptio l. que de hoc 27 ff de excepl. rei iudicatæ itaque
recte ulpianus ait inter habebat 13 actionem concepta esse
absolute neque ut directam et utilem comprehendat quo
niam utraque inst est siue actio conditio ex mutuo
lege qualitate institoria et quamuis alia sit utilis
alia directa utraque tamen eiusdem potestatis ut ef
fectus l. actio 47 de neg. gest. quod propter si iuris fu
ilas inspiciemus utraque actio concepta fuit
uerum tamen concludit ulp. ex sententia Iuliani creditori adhuc
utilem actionem competituram quia noua causa imperius iudicium
ni deducta origine petitioni prebet causa ut seruus
dicatur saltem propositus tunc mutuas pecunias ac
cipiendas quo in casu utilis actio datur dic l. incau
19 de instit. act. et propterea quia iniquum esset cum
ius creditoris damno domini propagarentur loca plectari
praelapsus sciungta inter praefatio nec sic merite dixe
alias actiones institoria actio utilis concurreret quam ex
alia causa datur itaque merito affirmat Ulp. licet
summo iure inqual exercitatam directam actionem institutum
his uideri consumi tamen conserbatur in dic l. que habebat
ex actionibus ambobus supra adductis =

Vide 23
exponenti jura inde lib. 3 t
ff de neg. gest. l. si liberas 7 C.
mandati l. 26 § idem papi. ff
mandati l. 3 § sitalia 3 ff de act.
uult. l. 5 § idem 15 ff de inst. act.
act. cuncta l. incau 19 ff eius
dem cui haec omnia jura apposuit

Si his que dixi
omnes in dic l. 19 incau ff de inst. act. l. si cohuitur quam
eodem senatus consultus aduersus quam simpliciter pro
posuit.

Preposuit aliquem mutuas pecunias accipiendi dari
dari utilem actionem instit. obstat sequens textus juncta
l. 1. textus in l. si mutuo 31. ff. de neg. gest. ubi
adversus eum qui mutuo vel amico mandavit mu
tuam pecuniam accipere creditori vel fidejussori
datur actio negotiorum gestorum ad exemplum insti
toriae actionis et similiter in dicta l. 19. et dicta l. 5.
in ultimis verbis institoria debuit dari eum de eadem
pecunia agenti = Adversus obstat textus in l. si libertas
7. C. mandati ubi adversus eum qui mandavit
mutuam pecuniam accipere creditori datur actio
mandati et adversus eum qui preposuit idest mandavit
dicit in dicta l. 19 et l. 5. dicta similiter erit haec
actio que similiter dici mandati potest. ex ratione quam
tradit textus in adjecto § idem Papinianus 5 ff. mandati
et quia dicitur pro curatori mandavit ut pecuniam mu
tuam acciperet et si fidejussor datur plerumque mandati
intentio esset. dicta actio erit actio mandati que etiam potest
probari argumento textus in l. quod homines 34. de solutionibus
ff. decidit. et intelligitur etiam mandare debitori et
similiter creditor vel fidejussor in supradictis terminis
intelliguntur eum mandato credere pecuniam eum in omnibus
similibus ex eo quod preponat aliquem negotiis suis in
telligatur debitoribus mandasse. quod solum ista
eam difficilis credidit ex l. cui Caquelis § idem fide
iussori 16 ff. de instit. act. ubi fidejussori qui in
tervenit pro institori datur actio institoria directa et
in dicta l. si mutuo 31 nec negotiorum gestorum et
in dicta l. 10 § idem Papinianus nec utilis institoria (ut omnes
dicunt et verba textus innuunt) debuit dari =

His et juribus facies satis omissa expositione sub
positis in dicta l. si mutuo 31. et in dicta § idem Papinianus et
Antoni Fabri in rationalibus ibidem si ani madverbas λ Siml 24

mutuo

neutro. q. de casu creditori uel fide iussori tz in dic
l. 31. quz in dic § Pap. potuisse dari act. mz
dati ver ratio impromptu e. q. dnus mz dauit
q. de procuratori ut mutuu acciperet n. tamen
creditori ut crederet. aut fidejusori ut intr cederet
l. ex mz dato. 20 § 1 ff. mz dati cum actioni mz
dati locus esse n. potest. in dictis juribus quare di
de dez est. in dic l. si liuerto 31. et in dic § illo Pap.
dari utilz neg gest actz instz. ut post Accursiu
sentit Cujac. lib 2 responsis Pap. itaque negotior gest
[illegible] q. fide iubet uel credit [illegible] mz da
[illegible] habet procurator a dno cz ipsi nil mz da
tz sit. in az et negotiu dni intr cedere. uidetur
cujus administratio. procuratori mz dati. itaque
dati hec actio negotiorz gestorz ad exemplu insti
torie q. [illegible] e. instz propria actz. n. esse ad
adjectz. quz dz equalitatz [illegible] actionz [illegible]
[illegible] exemplo l. Julianus 13 § si procurator de
action. empti [illegible] unde cz illo plat dominus [illegible]
[illegible] ut creditor mutasset pecuniz uel fidejussor
intr cessisset. in dictis juribus [illegible] n. e. [illegible] gest
actio ad exemplu institorie dett. idest utilis inst
neg gest. [illegible] est intelligendus [illegible]
pupilli 6. § [illegible] 1 ff. de neg gest. sin autz cred
itor [illegible] sola ipsius dni et quasi mutuas
uel ad [illegible] pecunia peruenisset. n. [illegible] negotiu [illegible]
dominicz gereret uel pignus liueraret. credidi
sset pecuniz hec creditor utilz certi condictz ex
mutuo. habebit n. directz q. ei n. numerauit
idest dno [illegible] dauit. hec utilis condictio ad exemplu
[illegible] institorie quoniz q. ipsius fide secutus
procuratori [illegible] lib. [illegible] ff. [illegible]
iusse. cum utraque actio [illegible] instit
[illegible] l. [illegible] et dic l. 5 dz animaduersz [illegible]

Ob[illegible]

Adhaerent principali negotio quod gerit ut puta vel negotium gessit vel ex mutuo recepit ... liberto 31 et in dic. § idem Pap. potuit dari ... fa inst. quod pro ... mutuis pecunijs acci ... dis. cui data fuit pecunia ... proprie ins titor ... quasi institor ibi quod ... quasi posuit ... in dic. § idem Pap. qua propter directa institoria locus esse non potuit — Vide 25

Nec obstat propterea text. in l. lib. 7. C. mandati quod dicitur ... creditori ideo ... dari actio mandati ... mandato collatum fuit im mediate in personam ipsius creditoris ut pro curato ... suo numeraret ... in dic. l. liberto 31. et in dic. § Pap. iuncta l. ... et l. 5 C. ... in ... iuribus ... mandato in ... curatorem vel libertum ... non ... in creditorem vel fideiussorem ita que non oritur actio mandati ita Cujacius dic. ... Pap. in l. liberto 31. nec ... obstat ... in dic. § idem Pap. ibi quod ... pro curatori ... quod ibi fideiussor ... negotijs ... ministrantis ad ... mandaverat ... derat ut mutuam pecuniam acciperet ... que non mandati ... utilis inst. ... datur ... datis supra dixi ... nec obstat argumentum ex illis verbis dicti l. 34 § ... ibi ... ... quod pro curatorem ... negotia sua ... ut ... debitoribus ... ut solverent quare ... mandasse ... bus videtur ut solverent ita que ... liberati ... mandato ... intelligendi ... tamen in mutuis ... et fideiussoribus quod ... voluntatis et sponte sua ... sol verent ... ut debitoribus ... necessitatis ita Cujacius et Cujacius in dic. l. liberto ... non obstat.

n obstat dic l. ciuilem que. § § idem 16. ff de inst. act. nam
ibi solicitor intelligit. ipse uero institore qua propter
dati directa actio inst.a sed tamen in sup.a rela
tis iuribus inqq. q propositis est. Mutuis pecuni
is accipiendis proprie institor n est. ut sup.a nota
ui. Meus quare locus est actioni utili institorie n di
Nu. 26 ---
cede = A mplius pro exacta explicat.e dic. l. inem
explicatio dic. l. inem l. 19 uers. si usque satis d. ff de inst. act. requita. l. ff eodem =
19 uers. si usque satis est usque ad finem ff de
inst. act. sciendum est diffciliter homini stare inter actio
que creditori contra dominum pro ponentem dati et illa que contra
dati contra eum q cum institore contraxit. l. 1 ff. l. tto. de inst.
act. Creditor enim utilitati contra dominum agit. inst.a etiam siue
curator. soluendo sit et ab eo creditum seruare possit.
dic l. inem l. 19 in fin. l. si pupilli 6 § 1. ff de neg.
gest. uelutum si stipulatus sit creditor a pro curato
re hec enim stipulatio ex abundanti inter ponitur ad
que ita priorem obligatum contra dominum pro ponentem n re
luat contrario tamen dominus contra creditorem q cum institore
contraxit. iste enim n experitur. actione si institor soluendo
sit. quoniam hunc principaliter obligatum habet ni
si tamen seruum proprium institorem habuisset uel
filium fam. in sacris paternis constitutum hunc enim dominus
proponens securus potest esse. ad quisitis sui ac
toribus ante dominica uel patrie potestatis ita
ut patri uel domino acquisita. sit. obligatio ad
uersus contra hunc cum institore. unde in alijs casibus quando
institor seruus alienus uel liber homo est. =
Quando preponenti dumtaxat in sub sidium contraria inst.a
actio dati contra eos institorem q cum institore contraxerit n
quam utiliter seruare ab institore n posset l. 2 ff. l. tto
q ratio legis ratio iuris ciuilis que pretorij impedit
que actus per liberam personam uel per eam que iuri
nostro subiecta n est ad quiri nobis posset quasi ff.
nisi =

qua posset nisi in subsidium Dno praepositi ex quibus institoris quod eos contraxisse competat dari actio ripo tit dic l. 2 ff. titulo et l. in omnibus §. ff. de praetoriis stipulation. ita Cujac. dicto to. 3 respon. Pap. dic l. 19

§ Obstat nuper propositis gl. in l. ing. dictionibus 13 § si procurator 29 ff. de action. empti ubi ex eius dicto facta a procuratore quasi institore utilis actio ex empto dno. datur et l. 9 de absolute adversus empto rem que ad modum ex contrario adversus dnus emptorem dati quod refragatur dic l. 2 ff. titulo quae non nisi in subsidium dno. atque dat adversus contrahentes cum institore propterea et difficilis creditor. dic § si procurator l. 29 ff. de action. empti ex textu in l. posi. 49 § et si posi 2 ff. de acq. rer. d. poss. ubi dno ex empto procuratoris actio non datur nisi cedatur a procuratore et nec in dic. § si procurator absolute debuit competere dno actio nisi cedatur a procuratore. quare respondetur de eo est aliud in procuratore simplici de quo in l. posi. 49 § ult. ff. de adq. rer. d. poss. et in procuratore ad litem de quo in l. si procurator meus § fin. ff. de procurator. Cui jungendus est Cujac. to. 3 ad edictum Pauli in l. si quis 12 ff. titulo aliud in procuratore quasi institore qualis est quem admodum de quo proponitur quae qua licet pro parte institor non sit quia uni duntaxat negotio praeponitur quasi institor tamen est quia praepositus quasi praeponitur ut Cassius in dat et ideo utilis institoria ex empto dominus tenetur et ipse utilis etiam convenire potest emptorem quod in subsidium ac ita demum si procurator institor solvendo non sit et quo tempore mandato intelligit dictus § si procurator. post primam glossam ordo fr. redduxit et Cujac. to 3 res. pon. Papiniani

et Fulgosius

Num. 27
Exponit gl. in l. 13 § si procurator 29 ff. de action. empti iuncta l. posi. 49 § fin. de acq. rer. d. posi.

fulgosius. quamuis dicebat castrensis 9tz de ea actione dno competere. etiam si procurator solum do sit quoniam ex re dni contraxit. l. quod procurator 68. ff. de procuratoribus. l. seruus 20 ff. de usu et habit. illud tamen ac actio notam dum est. actionem quam dno curius procurator. ut dedit dati exemplo. uocari indic. § si procurator et inl. unica .C. si seruus. se ex tero emi ll. imperfecto genere sane loquendi ac perfecta oratio sit potius ex ue dito quam ita erat uel potius. ex eo quod pterquam actio exemplo uocari. exus dito et eo. sicut actio ex conducto dicit. ex locato. l. § i et 2 rio. l. q. imperio. ut tab. de exercitoria act. nisi a liti. lug eod. tab in dic § si procurator. uellis intelligere = § sed de

Ius 28
explicari l. indic l. Aquilia que § § lauro 2 inst. l. uel pecuniis fenora. dis. ff. de inst. acti.

amus ad exempla inque quam proprie institor qui ita competit. utilis inst. ut patet uno q mutuas pecuniis dandis infenerde. propositus est ne si fenero re. et gratuito mutuo dederit eas dicat adeo agere ac negotiatus et quaestus ut nec improprie quae institor dici posset. q ita mutat l. principalibus 33. ff. de reb. cred. de proinde nec utilis institor danda. ambigua sane et anceps. quae est inferie ratoribus. cui proprie mercatorum et aut negotiatorum appellatione hiuerdz continen. ut apparet. ex d.l. § is principalibus 33. ubi expresse. distinguit negotiatores. a feneratoribus ex l. Aquilia que § § lauro ff. de inst. act. ubi exempli parat. cultoribus agrorum simul et fructus distraherent quoniam proprie negotiatores aut institores non sunt ut diximus. feneratores pecuniarum quoniam proprie negotiatores non sunt. propterea probatur ex l. quaesitum 12. § idem respondit 43 ubi 1 et ipse. Papp. ff. de fundo instructo. ubi dilucide distinguit mercatores a feneratoribus. et ac feneratores itaque

mercatores

Mercatorem non esse satis arctum est quod nihil mercari
nil enim emit aut ut dixi huius modi fenerato
res nec magis proprie negociatores sunt dicendi
principalibus quia illa est negociatio ex qua actualis
non tamen que obligatio nascitur l. legatis §. ff de
leg. 3. ut notat Bartol. in l. quod autem fenebrem pecuniam
dat accipientem obligat ipse non obligatur et ideo nec
mercator est nec negociator ut docet Castrensis
et Angelus in dic. l. 19 ff hoc nec his obstat l.
in dic. l. 7 cum que. § § lauco. ff de instit. act. ex
quo colligunt Accursius et Marius in dic. l. in eum 19
[illegible] paradic. Jelius. 224 n° 9 de inst. act. clari
cum eum qui fenerandis pecuniis propositus et consequenter
feneratorem proprie institorem esse sive negociatorem
quia universum est tractari in dic. § lauco. de institoria
quod institorem teneri is qui pecuniis fenerandis pro
posuit quia quodam modo negociator est qui fene
ratur negociorum questuarium exerceat sicut mali
exemplis que resolutio ipsis mali ex illo [illegible] quo
que [illegible] madvertes in dic. §. antecedenti legi
de exemplis in qua loco et actioni utili institoria ut
supra notavi [illegible] et simili dicendum est agi — Nov. 29 explicati textus in l. 19 § fin. ff de inst. act.
in dic. § lauco.

Spectat ad hoc quod illius qui pro
positus est fenerandis pecuniis tex. in l. in eum 19.
§ fin. ff de inst. act. ubi servus propositus
fuit fenerandis pecuniis et inter [illegible] aliorum de
[illegible] novandi animo in se suscepit aut quasi
fideiussor pro alio sese obligavit questionis
est an ut institor obliget. [illegible] et respondit Paul.
non obligare. quia ille non propositus fuit ut intercederet
sed ut feneraret. l. 9 § [illegible] 5. ff de inst.
act. [illegible] titius pecunia feneraturus esset
et co[illegible] se acepisse chirographum [illegible]

sive [illegible]

siue eo delegante creditore ipsius filij. seruus iste propositus. eadem per commissa quecumque ita quoque debitum alienum suscipiat dummodo institoria obligatione reliquit. quoniam hec promissio facta per delegationem non per simplicem intercessionem. ut ait Cujac in hoc §. aut fideiussi est appendix et sequella superioris. dic lege 9 § item fideiussori quod tamen non uidetur pecuniam filio. fenerasse eum qui fenore accepisse. dummodo eo delegante creditore. ipsius quem miserat huius modi seruus propositus qua propter obligatum reliquit dominum. institoria actione Cujac dic tt 3 responsionum Pap. in dic lege 19 qui putat. legendum ibi qui fenerauit. ibi immo quod fenerauit non uidetur fenerasse ei cujus iussu per delegationem alij qui misit =

Num 30
exponitur lex in lege fin. ff de institoria actione eo =

Hinc illud casum dudum est lex in lege titianus fin. ff de institoria actione eo. qui dominus proposuit institorem non aliter quam securitatis dominus dis sub pignore. ille institor propositus expromisit quod emptore hordei apud emptorem creditorem uenditor agit actione institoria aduersus dominum dominus negat in eum quod instituisse institorem quia non proposuit ut pro alijs. expromitteret. sed ut mutuum pecuniam daret. sub pignore causa discaptata est. apud Praefectum annone et ille praefectus Idemnauit dominum hac ratione quia apparebat eum seruum non etiam mutuas pecunias dedisse sed etiam alia plura gessisse et horrea conduxisse et multis soluisse. non perhibisse im multum da. etiam pecunias omnia tractasse. que ad dominum uel pertinerent uel pertinere credentur quasi igitur ex conditione institoris generaliter Idemnauit. dominus appelauit Dominus Papinianus consilium Paulum juris consultum adhibuit. Paulus dicebat quasi fideiussorem. esse uideri eum qui intercessit. pro alio uerius debitum et quasi alienum quasi esse debitum soluisset

non autem =

ri autem per delegatus eius cui mutuati deuitum suscepisset ut distinguit Pap inlg meum 19. § fin ibi. eximie Cujac. quo sensu. uerius puto exponenda illa. Vba obscura sane ta cum pro alio soluerit deuitum. ri pro alijs suscipit debitum ne obstat ea quae diximus pro explicatione hic in dic lg meum 19. § fin. Vltra hec tex. distinximus cum Cujac. inter nudam et simplicem intercess. aut delegatus nisi maluerís dicere. ductum enim dat Cujaci lib 13 observ. cap 39 in fin. uniuersum potius in hoc uersu verborum ordinem esse et ita legendum quasi fide iuss esse. uideri cum pro alio suscepisset deuitum ri pro alijs soluerit deuitum itaque cum ex fide iuss. serui. ri soleat dominus obligari nec aduersus eum dari actio. dic lg 19. § fin. lg si seruus. 19 ff de fideiussorib. dicebat Paulus dominum ri teneri propterea quia dominus ei ri mandauerat ut expromitteret. cum illa ratio potuit dominus conuinci expromiss. serui facta. his rationibus Paul ri obstantibus Pap conseruauit sed praefecti annonae. magna quippe ratio quia uidebantur ex his omnibus quae gesserat seruus dominum in omnibus eum praeposuisse cum ex conuentione dni. et serui quia solebat alienum probmtoribus hordei. suscipere et ex talita uoluntate dni. quo scilicet ita seruus negotiaretur etiam domino mandato ei et omnibus alijs eum suo nomine substituisse. dominus uideretur in dic lg ult. ut post Bart. subg castis et Aluerisius docet Cujac. lib 9 obs. Pap inlg 3 § ult. ff de pecuniis. et Ant Fab in hac lg ult. qui optime deludit pro positum certe rei si in alijs plexis quae scilicet et facit te dno negotiatur pro generali institore habendum esse argumento hic. inlg 7 § quaeque. ff ad SC. Maced. conuincit 12 ff de pignoratitia act. de quo tacito institore

plura

Plura Bart. q. 29 Sasso in l. si institorem 29. ff. de

Num. 31 rebus creditis n.o 2 —

Diximus supra pro explicat.

textus in dic. l. 19. l. 31. de neg. gest. l. 10 § idem ff.

ff. mand. dat. cum aliis ubi supra. dum ei qui credidit

proposito mutuus accipiendis pecunijs. ita ut si

contemplat. negotij q. dominus mandauit institori mu-

tuum datum sit utili inst. negotiatorum gestorum aga-

tur. si uero contemplat. ipsius dni. et quasi ipse cre-

dens agatur certi condict. utili inst. Ea quippe rat.

quia praepositus mutuo accipiendo institor proprie n.

at uero si habetur de certo instituti certe negotiat. pro

sito et si inde res mutuum accipiat. si contemplat. dni

detur cum ipso uidetur contrahi quibus l. 17. § apud Lauicenum

ff. de pecunijs. Competet tunc creditor inst. act. condi

actica certi condict. exprimi l. si institorem 29 ff. de reb.

cred. l. ult. ff. quod iussu. l. si quis mandato l. 17 § ult.

ff. de inst. act. Vult in § ult. inst. quod cum eo plura

pro horum iurium explanat. fuse scripsi in dic. l. 29.

et in dic. l. 12 § ult. et in eisdem iuribus similiter ad

uerius. et Fab. in rat. Bon. in dic. l. si institorem 29,

Barbosa in l. post dotem 44. n.o ff. soluto matri

monio. Cujac. lib. 3 Paul. ad edictum in dic. l. 17.

Num. 32 § ult.o

exponuntur iura in l. si institorem 29. ff. de reb. cred. l. ult. ff. quod iussu. Justinian. in § ult. inst. quod cum eo

Igitur in hac re ita paulis habendum est. ut ex

contractu filijs aut serui institorijs directa actio cum

lis sine conditio in dnum uel patrem n. datur. dic. l.

17. § ex hac causa sin. ff. de inst. act. ult. quod ita

contrahat. ut ei quasi negotium proponentis gerat

tunc enim competet negotior. gest. actio. dic. l. 1 uers. Ita tabe

lo 31. l. 6. § 1 ff. de negotiis gest. quod contrahit

cum ipso proponente. et si uero cum fi

lio. uel seruo contrahit. tamen quamuis iussu

eius. contrahi credit. aquo propositus est dic. l. si

institorem

dic l. si institorem 29 ff. de rebus cred. ideo directa
competit conditio. is enim qui iussu patris contraxit prin
cipaliter cum eo contrahi uidetur. ut ex proximis in § ult.
inst. quod cum eo. iuncta l. 1 ff. quod iussu l. si ages 41 §
1 de rei uindicat. nec etiam ex eo superflua est ratio
actionis institoriae ut Aluerinus argumentabatur. in dic
l. 17 § ult. l. quod liber homo. uel seruus alienius
institor sit. tunc enim uidetur cum ipso proponente contrahi
l. 1 ff. de inst. act. l. quia cum qui 11 ff. de eo quod certo. et
ideo necessaria est instit. actio propter quem in mu
tuo. l. 9 § si nummos 8 ff. de reb. cred. l. 2 C per
quas personas deinde quod etiam si seruus proprius
uel si seruus communis institor sit. interest plures actiones ha
bere et oportet. ut ciuili actione subsidiatur. sicut acce
dat inst. actio communi proponenti et exequitur
l. 5 § 1 ff de exercitoria. act. Maxime cum uerisimile
sit non satis constituisse inter utramque. an ciuiliter et directa
condict. proponentem teneri posit ut ex dic l. si instito
rem 29 ibi posse dici Julian. ait. l. ult. ff. quod iussu in
quo textu Paul. lib. 4 ad Plautium et ex quo textu excepta
est dic l. si institorem. ait quod si dominus uel pater mu
tuam pecuniam acceperit iusserit filio aut ser
uo numerare nulla quod esse in hoc casu quin
condict. teneatur. quasi ille in ea specie. dic l. si ins
titorem 29 dubitabilior quaestio esset. et subiungit in
dic l. ult. hoc casu uel de iussu actionem nisi competere qua
si ille in casu dic l. si institorem 29 aliud esset
quam iussu proponentis contrahi uidetur. et huius deme
gandae actionis de iussu in dic l. ult. ea est ratio quod
nudo ministerio. filii uel serui usus est patri ita
quod ipse pater uel dominus contrahere uidetur. eadem quae ratio est
l. ult. ff. proposita

Extat alliud exemplum ubi — Num. 33 illius textus iura inuenit si pupillus 11 § fin. iuncta l. et ideo 12 seq. ff. de inst. acte.
actionis institoriae in l. 11 § si a seruo tuo fin. iuncta
l. et ideo

rigeto l. ideo. 12 ff de inst. act. hec species ser
uus tuus dispensator sive ordinarius positus
reipe. ad rationes tuas habuit inspectio sive aliu
seruu. qui uicarius dicitur in iure et ipse similiter
erat servus tuus huius servi uicarii operas servus
tuus dispensator sive ordinarius mihi locat certa
mercata et ego feci porta. institorem meum et proposui
taverne. uel ofisine mee. idest eum proposuit uel dedi
mercibus meis. ex qua uel dicit quadam merces cum dno
suo. p(ro)ri mario questionis esse. petuit an emptio
in hoc cassu eest ut p(er) q(uam) emptio habita inter ser
uum et dnum neutrum iure civili obligat. ex institorum
et servum civilis obligatio. Dicitur n(on) posit patrus
hec emptio. ... utrumque obligat ita que licet
ex eo ... n(on) posit esse actio exempto ...
to inter dnum et servum dno etiam adversus eum qui ser
uum illum mercibus ... proposuit ...
utiles exemplo inst fore. ... uel ...
sit uel imminueat peculium ... ut ...
pendit Fab. in rationali ad hec ...
ita fingi ... omiso ... l. 11 ff ...
in dic l. 12 q(ui) putat dno dari utilem inst. ut
... merces ... tradderet q(ui) admitti
deuet immo ponendum est huius modi ... tradit
fuisse alioqui nec servi sui deuitor dnus.
ex hac ... intelligeret. l. Iulianus 13. § ...
ff de actionib empti et ita dementis ... finali
dicta l. 12. ... unde utilis ei q(ui) institorem pro
posuit. ... nomi adversus dnum ... uel
de peculio dispensatoris aut servi ordinarii
si ex ... uellit. uel de peculio uicarii
eo q(uod) merce ... ei ... dabit ...
dnum actio ... de peculio servi institoris idest
servi uicarii uel de in rem verso eo q(uod) dnus deuitor.

servi fact...

Debitor servus factus esset itaque ipsi Domino em ptori ad universas eas quas servus vilicationis institoria preposuit dari utiles instit. indic. quia licet non amplius ille ejus servus proprie illius esse non posit quod poterit esse l. 14 ff. de instit. act. l. 17 in princ. ff. eodem quasi instit. actio sit quasi adjectitia adjectis vox dicta cum institore praepositio ut supra latius probavimus l. 9 § 1 ff. de exercitoria act. l. 1 ff. princ. de instit. act. praeterea quia cum hac emptio inter Dominum et servum dictata inefficax fuerit jure civile nec actionem ullam peperisset tabis quae si a praetore utilis instit. ad aequitatem Domino data. Quibus adinvenit ut simili ratione exercitoriam dari asservavimus infra l. 9 ff. de exercitoria act. sic exponenda

T 3 de superstit.

ut I 3. hic ex cursu de institoria definit. et descript. terminis duo animadvertere. I est quoniam institores praeponere possint quique praeponi possit. 2 est an magis necessarium praepositus institor sit. Vide infra sed et si quis § 1 cum sequentibus latius per tractavit priorem disquisitionem. 3o. Ultima parum referre quis sit institor masculus an femina liber an servus proprius vel alienus. unde ut singula singulatim illustremus dicendum est tam masculos quam feminas si praeponantur negotiationi quas tertio institores esse posse. itaque si filiafamilias vel ancilla praeposita sit quae praeposuit tenebitur act. instit. dic. l. 7 § 4. Veri simile est si plerique sabernarios pueros puellasque tabernis praeponunt ut ait Ulpianus in l. 8 ff. de instit. eisdem feminas tabernae aut cauponae sequuto familiari

Serulli.

et servilli potiatibus ministeriis p[ro]bere uti-
liter insti. quia adulterius n. 7. c. ad l[egem] Jul. de adul-
teriis. uel artificiis aliquod exercere ministe-
rium ofitiis quaestu lucelli, si sarcinatri-
ces sint uel textrices. l. ancillarum 27. ff. de pe-
culio uel denique in certo mercis genere
negociari l. procuratori. § 3. et si ancilla ff.
de tributoria act. quo in casu si propositae sint
feminae negociati propriae institrices dicantur

Nota

nil interest an liber homo uel servus institor
propositus sit quo magis inst[itoria] spectat itaque
si liber homo sit, q[ui] negociati uel navi pro-
ponitur exercit[oria] aut inst[itoria] tenebitur proponens
dic. l. 7. § 1. l. 1. §. cuius 4. ff. de exercitoria act.
obstitit ex contractu liberi hominis obligatio al-
teri acquiri aut in alios transferri non solet. l. 5.
c. per quas personas. l. stipulatio 11. § liberi ff.
de O. et A. [illegible] inst. actio ex contr[actu] liberi homi-
nis d[icto] proponente dari non potuit, sed quia pondebis
in institoribus et magistris navis publicae uti-
litatis, quae in conservat[ione] commercij et in exercitat[ione]
navis, uel satis persuasisse, ut a prefecto actio
daretur in eos qui proposuerunt liberos homines
[illegible] [illegible] [illegible] exceptionibus nos obligari
ex suorum actu t. a[illegible] [illegible] l. 1. ff. de inst.
act. ubi Anton. Fab. l. 1. ff. de exercitoria act.
et elegant. Donell. ad tit. c. de inst. act.
n. 21 et seqq. unde et si liber homo patrisfam.
praefuit, sit aut sit in potestate proposi-
ti [illegible] aut sub alterius potestate institu-
tus [illegible] uel exercitoriae actio locus est. dic. l. 5 in princ.
de exercit. act. l. 13 si filius fam. § [illegible]
12 ff. ad Senatusc[onsultum] [illegible] Maced. pro casibus tradis

exposit[illegible]

Contra illud proponere dicitur est filius fam. insti toris si a patre suo in eius potestate est pro ponatur et mutuum accipierit. ne usurum S.C. Ma cedoniani exceptio quae patris voluntate Dr. Chagui dicit quasi cessat hoc casu S.C. Macedoniani atque si ab extraneo proponatur et mutuum acceperit quam tunc habeant ipse filius fam. Ma cedoniani S.C. exceptionem habet proponens vero que casu institoria tenetur ut dic §5 institoriae 12 apparet —

a Nunc tamen illustrari hic potest dic leg. si de inst. act.

Postremo institoria competit adversus pro ponentem sive servus proprius propositus sit sive alienus dic l. 7 §1. dic l. 14 l. 17 §1 ff. de inst. act. quia idem iuris est in exercitoria act. l. 1 § cuius ff. de exercitoria quia eadem publica utilitas et fides propositis convenit in dictis ubi ut aeque ex dicto servi alieni aut liberi ho minis institoris aut magistri proponens tenea tur ac si servus proprius propositus fuisset ut recte desideratur Fab. in dict. l. 1 § cuius illata non adhibita differentia inter servum proprium aut alienum liberum ve hominem propositos navi aut negotio non ex dicto servi proprii recto iure actio domino acquiritur ac proinde praetoris auxilio non eget Rest. q. cum servo dicerent dic l. 1 ff. hoc ibi s. siquidem servum proprium dat ex dicto servi alieni aut liberi hominis dic tos q. cum eo dixerint proponens actionem non habet ibi in dic l. 1 § non idem facit &c. hac enim actio ei acquiri non potuit per eum qui in sua potestate non l. 1 et l. 2 C. per quas personas. hic l. eaque di vidit §3 ff. hic ad quam cum Commodo dic l. qui cum eo qui 11. ff. de O et A. et ideo querens adversus liberum hominem institorem liberum vel

adversus Com.

ad vel sui dominus servi alieni que negotiatio pro-
posuit ipse proponens mandati vel aut negotiorum gest.
agere potest dic l. 1. ibi si autem vel alienus
servus &c. si itaque nec liber homo nec dominus
servi alieni solvendo sint neque aliter aequum
servari possit proponens hec lex sua Marcell.
inquit Ulp. pretorem equitate dei motum actionem
proponenti polliceri deest quod proposito dre ex
tit. dic l. in fin. et dic. tit. ff. lib. deinst.
actione in omnibus s. vers. ideo est. ab ex
ponendo ff. de stipulatis pretoris

Nu. exponenti ex in l. 7. § pupillus 2. ff. de inst. act. junct. l. 3 §. fin. l. 4 l. 23. ff. de minor. Paul. lib. sent. tit. 9 § 2.

Amplius si pupillus institor sit exercitus dictibus propo
nentis vinit obligat. nil enim refert cuius etatis sit
institor vel exercitor l. 1. § cuius ff. de exercit.
act. dic l. 7. § pupillus 2. ff. de inst. act. et quod
vel ipse pupillus non obliget. deponenti nisi tutore
auctore proponat. vel obligari q. ff. de act. tu
tor proponens tamen obligari his q. cum pupillo
contraxerunt nec hec in equalitas impresentia pupil
li nova et injuste nisi l. tutelam l. 3. § si quis a pu
pillo ff. de act. empti imputari enim sibi de
bet q. pupillum proposuit dic l. 7. § pupillus
discedit quam potuit q. parum diligenti ani
mo, et vel tuto dig. de scandi det sive solum si
ve parum diligenter adjussit ut aiebat Jult.
in §. preterea inst. quod modis re dictibus obligat.
et in §. fin. inst. de societate similiter qui mi
nori 25 annis negotia mandat sibi imputa
re debet q. tale commisit l. cum mandato 33
ff. de minoribus unde fit aut ex persona mi
noris institoris vel pro curatoris dominus maior
25 annis in integrum restitui non potest quoniam
voluntate eius gestum videtur et exequi

debet.

decuit. cur minore contraxerit l. 3 § ult. l. 4 et 23 ff de minor. laciniis explicat Cujac. lib. 11 Pauli ad edictum in dic. l. 23. et lib. 7 quaest. Afric. in l. 4 ff de minor. Donel. lib. 21 comment. cap. 7 = Diximus quinam institores proponi possint videamus nunc quis proponere possit l. et nil interest masculus sit an femina. l. quis proponat. dic. l. 7. § 1 ubi nunc de muliere ff. de instit. act. quamquam si femina proposuerit filium et exhibitam contrahentibus instit. tenebitur. femina actionem exercitoria act. datur contra mulierem quae navem exercuit magistrum proposuerit l. 1 § parvi. 16 ff de exercit. act. l. 4 C. de instit. act. quia ead. in hac parte ubi usque actionis aequitas et ratio test. § ead. instit. q. legatur et notat. fab. in dic. l. 7. § 1 et in dic. l. 1 § parvi refert 16. in obitibus quae ex persona alterius obligari mulieri videtur ac proinde velleiano se to... solam futurum esse ut tuta sit mulier in hac specie ope exceptionis l. 2 et per tot. ad S.C. Velleianum sed satis fatuum quod mulier proponendo rem suam potius gerit quam alienum et in rem suam obligatur ideo quae hic intercedere. Dicitur argumento tex. in l. si mulier. 22 ff ad S.C. velleianum docet Accursius in l. 4 C. de instit. act. et Cujac. in recitatione ibidem nec alienam obligationem in se suscepisse. suo nomine tenetur ... videtur ipsam contraxisse cum iussu ejus contrahit arg. Ulpiani in dic. l. si institorem 29 debitoribus creditoribus legitur ff quod iussu. l. heres 29 § apud ff. de iudiciis =

Hucusque egimus de his qui proponi aut proponere possunt tamen ne negotiati. Superest hunc alter his quae prenotavimus. Distinguamus aliquas differentias inter act. instit. et exercit. circa propositi et proponentis personas sit. l. nuper femina negotiati

filium proponere

New
referunt hic proponere posse quae explicat tex. in dic. l. 7 § 1 ubi nunc de muliere ff hic

New
hic similis differentia referunt inter instit. et exercit. quae explicat tex. in l. 7 § parvi ff hic iuncta l. 1 § cuius ff de exercit. act.

filiu proponere et e contrario ipsa negociatio (?) bili ppp
poni posse utroque namque casu. inst. tollitur et
dic. l. 1. et si quis. 7 § 1. l. nam et plerique. 8. ff. de
inst. act. at navis exercitatori proponere quidem
femina potest. Magistrum et exercitoria tenebitur
bitur. l. 1. § parvi refert 16. ff. de exercitoria act. l.
4. C. de inst. act. ipsa autem proponi ut magiste
rio fungatur non potest. quando femina. Magistrum navi
proponit. et per eum exercet. nihil facit.

Tractatus methodicus

De sistendo cursu usurarum, ad legem si per te nonam codice de usuris. n.1

Certissimum principium e', tam ex iure divino, quam ex iure humano, usuras ee prohibitas, usurariosque puniendos acribus penis: sed hoc intelligendum e' de iniustis usuris apud omnes nationes damnatis; iuste autem usure receptissime sunt, et laborabiles ratione comerciorum, et urgentium necessitatum; iustas autem appellamus usuras, quas ius aprobabit; de quibus loquitur nostra lex g. C de usuris. et cum semper claritas preclara sit, studiosisque utilis et necessaria, maiori qua possim, nos brevitate textum exponebo, et ut ita sit depingamus speciem, que obveniat vobis, como pintada. n 2

nostre legis, si per te g. C de usuris, species, sic se habet. Sthicus mutuaverat Sempronio 100, minores que usuras fuerat stipulatus, maiores vero ita demum, si intra tempora prefinita solutioni cesasset in minoribus solvendis; sthicus decessit, inpuberes relinquens filios, quibus fortaxis testamento designaverat tutores; sempronius obtulit tutoribus pecuniam, quam minores dependerant usure: dubitationis fuit, an exeo quod pecunia minorum usurarum non fuisset obsignata a sempronio, sed duntaxat oblata, maiores usure committerenti, exigi que possent. imperator Antoninus consultus Respondet, non fuisse commissas usuras maiores, neque exigi posse si apud iudicem datum apparuerit, stitisse que per tutores filiorum sthici, oblatam pecuniam non acciperet: progreditur Antoninus et ait, deposita principali sorte a Sempronio, neque ee conveniendum in minores usuras exinde, ex quo id factum apparuerit. n 3

nam habemus nostri textus decisionem nude propositam, et ut eam methodica lustratione exponamus, opere pretium e'

animadvertere, fuisse acri contentione apud interpretes agitatam
questionem, de inhibendo cursu usurarum. Hurtius in lg. acceptam
19. C. de usuris existimabit debitorem non posse impedire cursum usurarum
sola oblatione, obsignationem quoque requiri, et requiritur ad hoc ut libe-
retur a sorte principali: hanc opinionem sequuntur Escobar de
ratiociniis cap. 6 n° 90 Barb. in lg. si mora 9 n° 79 ff. solut. matrim.
Urison. de solutionib. lib. 2 tit. de obsignatione. Carrocius de oblatione
part. 1 quest. 6 tit. de oblatione verbali n° 26. Gifan. ad lg. qui Romae
122 § seia 5 ff. de verb. oblig. Don. lib. 26 comment. cap. 23. et ad
di. lg. qui Romae in prin. n° 2 item ad § seia n° 4. alij quoque relati ab
Squitordegero lib. 2 tract. 26 ante quest. 1 et in quest. 3. quorum
precipua, principalia quoque fundamenta habentur in lg. acceptam
19. et in lg. si creditrici 6. C. de usuris. in quibus directe videtur,
in hac decisa doctrina.

n° 4 Contendunt, aserunt quoque alij, oblationem solam, sistere usuras:
cuius opinionis aserrimus defensor e' Gaspar Rodriguez de annuis
redditibus lib. 2 quest. 15 et alij, quorum facit mentionem Squitord.
loco precitato. et Osual. in notatis ad Don. cap. 23. isti integre
ter moventur ex lg. qui Romae 122 § seia 5 in fine de verb. obligat.
iure usuras non deberi: et in lg. penulti. de nautico fenore. Deinde
suam adstruunt opinionem ducto argumento ex lg. 2. C. de pactis
inter emptorem et venditorem. in qua oblatio parit actionem etiam
adfructuum: igitur multo magis dabit exceptionem offerenti
[illegible]

n° 5 Distintionis federe, alij interpretes mediam eligentes
viam absolvunt difficultatem, distintionem quoque faciunt inter usuras
debitas ex conventione, et inter usuras debitas ex mora; aserunt
quoque usuras debitas ex mora, sistere solam oblationem, neque esse opus
obsignatione et depositione; usuras vero debitas ex conventione
non inhibere solam oblationem, sed esse necessariam obsignationem et
depositionem ad earum cursum sistendum. cuius stat opinionis
Ant. Fab. de erronib. pragmat. decade 25 error. 5. et lib. 1 con
iect. cap. 1 et in rationali ad textum in lg. celsus 23 § item de
receptis arbitris et ad textum in lg. sit pretor 7 § sedetis 2 de
minorib. 25 annis. Cum tractatu ad Africanum in lg. si solutum

39 de solut. et in recitationibus ad textum in d. l. qui Romae 122 § seia 5 de verb. oblig. a quorum sententia non videtur recedere Menoch. de arbitrarijs casu signato ab 5 quisque. n° 6

Ut verior haec sententia, et magis consona iuri, amplius debet amplecti; et ut elucescat haec veritas, eam probabimus sequentibus fundamentis: offerens non est in mora, cum non stet per ipsum sed per creditorem quo minus pecunia accipiatur; proinde ipsa oblatio moram emendat l. interdum 73 in fine l. si servum 91 § sequitur 3 ff. de verb. oblig. l. qui decem 72 in prin. de solution. quod aperte confitetur ipse Don. lib. 16 comment. cap. 2. vel opera debitoris offerentis finitur mora: cum igitur in bonae fidei contractibus non ex conventione sed ex mora, iudicis officio, debeantur usurae l. 3 l. cum quidam 17 § ex locato fugro 54 ff locati l. lucius 24 ff depositi l. cum quidam 17 § ex locato 4 ff de usuris. Cuj. lib. 3 quaest. Pauli in l. lecta 40 de rebus creditis et lib. 4 responsorum Pauli in l. quibus 26 § lucius 1 ff depositi et lib. 9 quaest. Papiniani in l. lucius 24 ff eodem tit. usuras enim in his quae solventur non propter lucrum petentium, sed propter moram d. l. cum quidam l. Titia 57 § usuras 1 ff. de legatis 2° non § si pupillo 3 ff de usuris. emendata mora, ex qua proficiscitur earum cursus per oblationem, emendata mora, ex qua proficiscitur earum [illegible] cursus per oblationem ex debitoris parte, illam ad maxtam con bantur; mora quippe habet ex debitoris parte, si obtulerit pecuniam; et ex ditionem, si congruo loco et tempore non obtulerit pecuniam recusaverit sine causa; quia creditoris parte, si oblatam pecuniam recusaverit sine causa; quia obiem sola oblatio requiritur, ut mora impediatur, vel inducatur, tam ex parte debitoris, quam ex creditoris parte: Pich. late in disputatione de mora multos referens et propter ipsos Ant. Fab. de erroribus pragmat. decade 22 errore 5. n 7

In contractibus vero stricti iuris, in quibus debentur usurae, non ex iudicis officio sed ex conventione (nam in mutuo non debentur citra stipulationis vinculum l. 3 C. de usuris l. titius 24 verc. pecuniae ff. de praescript. verb.) non sufficit sola oblatio ad sistendum cursum usurarum, quippe oblatio per se duntaxat est potens ad moram emendandam, at usurae de quibus loquimur, non debentur ex mora sed ex conventione; quapropter earum cursum inhibere non valet: quibus consequens est assignationem et depositionem

ẽ necessariaꝫ ad hoc ut sistantur: quo censu imperatores
aserunt obsignationeꝫ et depositioneꝫ requiri ad inhibenduꝫ
cursuꝫ similiuꝫ usuraruꝫ in l. si creditrici 6 et in l. acceptaꝫ
19. C. de usuris. quibus in locis pecunia debita erat ex mutuo
ut liquet manifeste ex ipsis, et consequenter debitę erant usurę
ex stipulatione et conventione, non vero ex officio iudicis;
itaque ut earuꝫ cursus sistatur, desiderant obsignationem
et depositioneꝫ ex recta ratione iuris: et ex huiuscemodi
interpretatione, facillime poteris diluere fundamenta
primę sententię tanquaꝫ inepta contra veritatem.

n 8 In prędicinatę doctrinę intelligentia, ne impingas; debes
animadvertere cursuꝫ usuraruꝫ sisti sola oblatione in
bonę fidei contractibus; naꝫ mora sublata quę causa erat
earuꝫ debendaruꝫ, necessario consequitur ut effectus tollatur;
usurę quę, quę ex ipsa causantur mora, currere desinant.
quod ita intelligendum ẽ, ut ad futuras usuras sistendas
sit sufficiens oblatio; ad pręteritas auteꝫ et debitas usuras
ante oblationeꝫ debitori sola oblatio nihil prodest; naꝫ ad
ipsas, quę debitę iaꝫ sunt, iaꝫ non ẽ in consideratione mora, cuꝫ
unde obsignatio et depositio necessaria ẽ ut liberetur debitor
ab earuꝫ obligatione, eo modo quo necessaria ẽ ut a sorte
principali liberetur. Ant. fab. in suo codice lib. 4 tit.
29 definitione 4

n 9 non debitur, oppugnationeꝫ facit contra nostraꝫ sen
tentiaꝫ textus in l. qui Romę 122 § seia 5 ff. de verb.
obligat. cuius species taliter depingitur. inter heredeꝫ pupillę
et heredeꝫ tutoris erat controversia de tutelę rationibus;
transactione facta discesserunt a lite, certa data quanti
tate pecunię, ut fieri solet toto tit. et rubrica de transact.
tutoris heres solvit maioreꝫ parteꝫ, de residuo cavit; heres
pupillę rupto transactionis pacto egit actione tutelę,
+ egit = qui obiiciturẽ opposita pacti exceptione: probavit ad prę
fectuꝫ

lectus urbi et rursus ad principem ut in leg. emillius 3 ff. de minorib. 266
pretectus urbis et princeps separatim pronunciarunt iniustam 267
eius probationem: questionis fuit, cum mora intercesserit per heredem pupille, quo minus pecunia in stipulationem deducta ab herede tutoris solveretur, nec tamen obtulerit pecuniam, an usure ei debeantur ab herede tutoris: scevola respondit, iure usuras non deberi, ea adiecta tamen conditione, si seia non cessasset ex stipulatione pecuniam offerre. huic scevole sententie, tamen possumus dare spem; in presenti usure erant debite ex stipulatione ex contractu scilicet stricti iuris ut patet manifeste ex illis verbis, si seia non cessasset ex stipulatione pecuniam offerre: et tamen facit sola oblatio, ut non debeantur usure ipso iure: ergo distintionem frustra facimus inter debitas usuras ex contractibus stricti iuris, et inter usuras debitas ex contractibus bone fidei, si quidem usure debite ex stipulatione, sistuntur sola obla-
tione, sine necessitate obsignationis et depositionis. n. 20

Ad compositionem huius dubitationis, asserit Cuiacius, usuras fuisse debitas ex tutelle iudicio sine stipulatione: iudicium autem tutelle bone fidei est § actionum 28 instit. de action. unde cum ille qui offert non sit in mora, Cuiacius sentit, solam sufficere oblationem, ut usure non debeantur iure, idest ipso iure ut accipitur hec vox in leg. stichum 95 § aditio 2 ff. de solution. leg. si venditor 6 deserti exportandis leg. 1 quib. mod. usufruct. amitt. [redacted]
hec suadetur interpretatio ex verbis illis et apud iudicem tutelle egit, de quibus infertur fuisse intentum tutelle iudicium ab herede pupille, quod secundum iuris regulas intendere potuit, ex eo quod facta solo pacto transactione, prima actio tutelle non fuit extincta leg. si de apud 28 C. de transactionibus cum vulgatis. actio enim non tollitur pacto leg. si unus 27 § pacisci 2 ff. de pactis sed salva Cuiacii venia, et venerando doctrinam tanti iuris periti, dicere debemus, eius interpretationem convinci non esse scevole responso: nam cum questio tutelle sopita iam esset transactione, opposita exceptione pacti, [redacted] heres pupille obiam

causam esset victus, frustra de usuris dubitaretur, quae deberentur
ex tutelae iudicio, quod iam erat extinctum, proposita pacti
exceptione. accedit, quod quaestio de usuris proponatur postquam
princeps pronunciavit iniustam provocationem haeredis pupillae
agentis tutelae iudicio: igitur cum inspecto effectu exceptionis
a die transactionis usurae ex illo iudicio non currerent, nulla
potuit esse dubitatio de ipsis, ut pote iam extincta causa, ex qua
proficiscebantur: deinde si scrutemur attente Scaevolae sen
tentiam, inveniemus, usuras ex stipulatione fuisse
debitas.

n. 22. Pro Accursio dicere possumus, fuisse interpositam transac
tionem super actione tutelae, quae est bonae fidei d. § actionum 28
instit. de action. et consequenter debere iudicari bonae fidei; nam
transactio naturam assumit illius contractus super quo
interponitur Alexander in d. § seia. glossa in leg. ulti. c. de
in integrum restit. Bart. et alii antiquiores in leg. sub praetextu
c. de transactionib. et in leg. penulti. c. de dolo. neque poterimus
respondere, usuras fuisse debitas ex stipulatione, quae fuit inter
posita pro residua peccunia ibi residuum cavit: quae verba
omnes interpretes explicant de stipulatione ex leg. sancimus
3. c. de verb. signif. nam stipulatio etiam interposita super bonae
fidei iudicio, induit illius naturam. argumento sumpto ex
textu in leg. 1 § ~~[illegible]~~ signis 14 ff. ut ~~[illegible]~~ legatorum. Valdum in leg.
dolo 5. c. de inutilib. stipulat. glossa in leg. si quis cum aliter 36
ff. de verb. oblig: quod actio proveniens ex stipulatione, licet ipsa
stipulatio stricti iuris sit, bonae fidei debet censeri, cum sit inter
posita stipulatio super tutelae iudicio, quod bonae fidei esse
clamant iuris principia. haec tamen omnia evanescunt
facile, quoniam stipulatio interposita fuit non firmandi
iudicii tutelae causa, quod erat necessarium, ut sortiretur potius
naturam illius iudicii d. leg. 1 § 4 ff. ut legatorum enim

eniꝫ fuit interposita ut a iudicio tutele discederet; quod tamen valet, ut fuisset interposita pro firmitate illius iudicij

Scebolla solet aliter explicari. pupille eniꝫ heres, quasi eo transactioni rupto, agens qꝫ actione antiqua tutele, fecit quo minus pecunia debita ex stipulatione obsignari ñ posset. naꝫ quo usqꝫ eius provocatio a principe fuit pronunciata iniusta, erat dubiuꝫ ex quo titulo heres tutoris deberet obsignare, an scilicet ex tutele iudicio, an ex stipulatione; proinde qꝫ cui non posset imputari, quod non obsignaverit pecuniaꝫ, satis fuit exigere a Seia quod potuit praestare, nempe oblationeꝫ pecunie, quaꝫ si recusat heres pupille, Seia non potest ulterius progredi. ancipiteꝫ eniꝫ reddit heres pupille solutioneꝫ heredi tutoris, naꝫ si esset victa iudicio tutele vel imperitia iudicis vel sortibus, frustra obsignaret ex stipulatione minoreꝫ quantitateꝫ transactione expressaꝫ; obsignari eniꝫ debet tota debita pecunia, ut obsignatio liberet ... l. qui Romę 122 in prin. de verb. oblig. de qua Fab. lib. 2 coniecturarum cap. 2. hęc firmatur solutio ex l. nemo 82 § ult. ff. de verb. obligat. in illis verbis, et hic moram videtur fecisse, qui litigare maluit, quaꝫ restituere. de qua Cuj. in l. si Stichuꝫ 26 et in l. si ex legati 23 ff. de verb. obligat. ubi etiaꝫ Don. Duar. et Gifan. quę verba possunt adaptari heredi pupille in specie quaꝫ discutimus: videtur eteniꝫ moraꝫ fecisse, eo ipso quod litigare maluit, quaꝫ stare transactioni: unde altera ñ minus gravis dubitatio recrudescit, naꝫ si pupille heres in dolo e' eo ipso quod elegerit liteꝫ, ad quid desiderat novaꝫ ipsius moraꝫ Scebolla in accipienda pecunia, quę erat transactione designata; et ad quid ut eius mora clarius ignotesceat, asserit nunquaꝫ petijsse pecuniaꝫ debitaꝫ ex stipulatione. n° 22

interpretes in hoc textu plura comminiscuntur, ad effugiendaꝫ eius tantaꝫ et taꝫ graveꝫ difficultateꝫ; quos referre n° 23

refellere quod foret otiosum; nos etiam de coniecturis aleam duramus; et inprimis opere pretium est animadvertere, debitas fuisse usuras ex conventione stipulatione scilicet, nam cum ex tutelae iudicio deberi non possent, lite finita, et opposita pacti exceptione, restat ut debeantur ex stipulatione, ut in superioribus firmavimus ex illis verbis ex stipulatione pecuniam offerre. observandum est secundo, questionem in dicto § Seia fuisse de usuris decursis postquam finita fuit lis, nam de usuris decursis lite durante, nulla questio poterat esse, siquidem pupillae heres ancipitem reddiderat causam solutionis agens antiqua actione tutelae, necante eventum litis heres tutoris liquidam debebat pecuniam; quo circa ei non poterat inputari cur non solverit aut non obsignaverit ut numero demonstravimus antecedentiinfin. ex qua observatione proxime adducta, interpretatio sua corruit sponte; quippe cum questio non fuisset de usuris decursis pendente iudicio, erat liquidum debitum, et consequenter et obsignari et solvi poterat.

n. 24. Quibus suppositis quae viam externunt nostrae interpretationi, species textus ita fingenda est. tutoris heres (contro versiam tutelae et transactionem supponimus) promisit residuam partem pecuniae sub ea conditione, si intra diem non sit pecunia soluta, promitto usuras semisses aut besses: sed dicere poteris, nos incurrere divinationis notam; respondimus non sine auctore, scilicet donelo in dicto § Seia 5. qui ita fingit speciem: accedit quod pro tali positione speciei non levis sit coniecturatio in illis verbis, si Seia non cessasset ex stipulatione pecuniam offerre: quasi iureconsultus scevola repetat conditionem quae fuit adiecta usurarum conventioni. dubitati de cursu usurarum, respondet scevola, iure usuras non deberi conditione non existente, sub qua promissae fuerant.

n. 25 Elegans est iuris ratio huiusrei, derivata ex illo principio quo

quo diremus, conditionem haberi pro impleta, quotiescumque eius adim-
plementum non stat per me, et stat per illum in cuius persona stat
implenda; de quo in leg. qui commodiorem 29 et leg. qui quatuor 30 §
uxori 5 ff. de legat. 3º leg. titia 34 § si ea conditione 4 ff. de legat. 2º
leg. 3 § fin. ff. de conditione causa data leg. iure civili 161 ff. de reg. iur.
leg. iure civili 24 ff. de condit. et demonst. leg. 1 C. de his que sub modo. leg. ulti. C. de conditionibus insertis
leg. 3 § non solum 10 leg. si hereditas 26 ff. de statu liberis. cap. in fraude
tit. 2 § si per heredem et ex iure canonico cap. imputari et cap. cum non
stat 66 de regul. iur. in sexto. ex iure regio leg. 14 tit. 4 par. 6. Benedictus
Pinelus lib. 2 select. cap. 5. franciscus duarenus ad titulum de conditionib.
instit. cap. 6 Don. lib. 8 comment. cap. 34 ubi Oual. Otomanus
lib. 5 observ. cap. 6. Sarmiento lib. 2 select. cap. 2 num. 10. Cuiac. lib.
14 observ. cap. 2 et lib. 17 cap. 22 Mantica de coniecturis ultimarum
voluntatum lib. 11 tit. 16 num. 37. et alii quam plures, quos consulto
omittimus: cum igitur in specie quam disputamus, Seia obtulisset
pecuniam, et stetisset per heredem pupille oblatam accipere, conditio
subquia fuerunt onere promisse non stitit, imo contraria stitit
ex oblatione facta a Seia, et recusatione heredis pupille, unde
rectissima ratione iuris Scebolla respondet, iure usuras non deberi,
si Seia non cessasset ex stipulatione pecuniam afferre num. 16

non incongrue poteris dicere, adhuc post oblationem potuisse
longius Seiam progredi in obsignationem scilicet pecunie, qua
deffuciente non posse conditionem impletam censeri; nam adhuc e
verum dicere post oblationem per Seiam stitisse, non solvere, cum potuis-
sset obsignare, et obsignatio pro solutione habeatur leg. debitor
ff. de usuris leg. obsignatione 9 C. de solutionibus. deinde conditio
potest dupliciter adimpleri: vel in forma specifica leg. qui heredi
44 ff. de condit. et demonst. cum vulgatis. vel in forma equipollenti
leg. si mater 3 C. de instit. et substit. leg. mulier 22 ff. ad trebell.
neutrum potest dici in proposita specie, cum nec fuisset pecunia
soluta, neque eius obsignatio esset facta, que equipolleret solu-
tioni: ergo conditio pro impleta non potest haberi per oblationem.

n.° 47 Ad huiusmodi considerationes respondendum est, in presenti posse considerari principalem obligationem, a qua ut se liberet reus, aut solvere debet aut obsignare, uno quam aut altero subsequuto liberatus manet; omnes quam actiones tolluntur, sublata obligatione principali per solutionem aut obsignationem leg. ulti. C. de luitione pignoris. leg. ulti. C. venditorem venditionem pignoris impedire non posse. leg. nec creditores 10 leg. ulti. C. de pign. act. leg. ulti. C. qui potiores in pign. leg. creditor 23 ff. de pignorib. iuxta cuius principij observationem sunt intelligenda iura in leg. item 6 § 1 ff. quib. mod. pign. vel hypot. leg. potior 12 § ulti. leg. quere batur 20 ff. qui potiores in pign. leg. cum tibi 10 C. eodem tit. sistit quam similiter predicta obsignatio usuras que currere ceperant leg. 1 § papinianus 3 leg. tutor 42 § lucius 1 ff. de usuris. impedit quam proculdubio ne incipiant que ante ipsam obsignationem deberi non ceperant; et denique obsignatio quo ad omnes effectus iuris pro solutione habetur leg. fideiussor 64 ff. de fideiuss. leg. qui mutuam 56 § 1 ff. mandati leg. 8 tit. 14 par. 5. leg. 14 tit. 12 et leg. 34 tit. 13 eadem par. 5. in quo obsignatio differt ab oblatione ex causa eiusdem legis 1 C. de susceptoribus propo sitis et arcarijs. et alios quos accurate congerit Larrea tomo 2 decision. granat. decis. 12 et 14. Rodriguez de annuis redditib. lib. 2 quest. 15 Urisonius de solutionib. lib. 2 tit. de obsignatione.

n.° 48 Etiam alio modo potest considerari oblatio debiti quan titatis, non ad liberationis effectum, sed prout eius solutio fuit in conditione ad cursum usurarum: quo casu non requiritur solutio vera aut obsignatio ad hoc ut usure sistantur, sufficit oblatio debitoris et recusatio creditoris; quoniam licet sit verum adhuc pecuniam solutam non esse, neque haberi pro soluta ad debitoris liberationem, sufficienter tamen intelligitur esse paritam conditionem per oblationem: nam verum etiam est dicere, per creditorem stetisse quo

quominus solberetur pecunia; quod sufficit ut conditio pro impleta habeatur ad cursum usurarum sistendum d. leg. iure civili 161 de reg. iur. lg. iure civili 24 de condit. et demonst. d. lg. qui Stichum 30 § uxori 5 de legat. 3° cum alijs allegatis supra. neque facit aliquid, quod Seia non obsignaverit pecuniam debitam ex stipulatione, nam etsi ipsam potuisset obsignare, non tamen debuit ad effectum adimplendae conditionis, cum in odium illius, in cuius persona erat adimplenda, per quem conditionis stetit adimplementum, iure amissum sit ut pro impleta habeatur, ad quem respectum sufficit, ut steterit per creditorem oblatam pecuniam recusare: ex quibus colligitur, conditionem, et posse adimpleri in forma specifica, et in forma equipolenti; hoc est per similem casum ut in d. lg. mulier 22 ff. ad Trebell. et in lg. si mater 3. C. de instit. et substit. et aliquando censeri impletam in odium illius qui pecuniam accipere recusabit ut in animadversis supra n° 19 iuribus.

Ante quam ex hinc transitum faciamus, illustrare oportet proxime traditam interpretationem, ex qua lucem capit imperator in lg. si fundum 2 C. de pactis inter emptorem et venditorem ubi si fundus sit venditus ea lege, ut sive venditor sive eius heres pretium quandoque vel intra certa tempora solverit, restitueretur; postea quam heres venditoris pretium obtulerit, et heres emptoris accipere recusaverit, afirmat Alexander actionem competere vel prescriptis verbis vel ex vendito heredi venditoris, in qua debet ratio haberi eorum que post oblatam ex pacto quantitatem ex fundo pervenerunt ad heredem emptoris: que decisio provenit ex ea iuris ratione, que docet conditionem adimpleri per oblationem, quando pretij solutio est in conditione, quo circa cum pactum de retrovendendo appositum fuisset conceptum sub conditione proposita, ad cuius adimplementum sufficit quod non stet per heredem venditoris et stet per heredem emptoris, statim actio competit post oblationem heredi venditoris, quasi conditione existente pacti

de retrovendendo; quoniam ad hoc ut conditio pro impleta habeatur, ut diximus in precedentibus, solutio non e' necessaria aut obsignatio, sed solum oblatio et renuntiatio.

n° 20 poterit dicere, ideo fuisse adimpletam conditionem per oblationem in di. lg. 2. quoniam contrahentes a principio n̄ apposuerunt solutionem ~~[illegible]~~ pretij in vim conditionis, sed duntaxat ipsius oblationem, ibi vel intra certa tempora obtulissent, quo casu mirum non e' conditionem existere per oblationem siquidem voluntas regit conditiones lg. conditiones 99 ff. de condit. et demonst. lg. si ita 25 ff. quando dies legatorum cedat. et ea fuit voluntas contrahentium in di. lg. 2. ut restitueretur fundus quando pretium eet oblatum: sed facile vim argumenti elli dere possumus, si animadvertamus neminem ex interpretibus dubitasse in di. lg. 2. illud verbum obtulissent, idem valere ac solvissent: nam frequenter in iure oblatio accipitur pro solutione ut in lg. querebatur 20 ibi et oblata, id e' soluta secundum omnium interpretum placitum ff qui potior. in pign. habeant. et in lg. item b § quia paratus 2 ff quib. mod. pign. vel hypoth. docet Brisson. de verb. signif. verbo oblatio. quod cum ita sit, elleganter Alexander respondet ea satisfactum conditioni per oblationem in di. lg. 2. et si solutio pretij eet in conditione.

n° 21 ex quibus expositionibus, iam ducimur quasi manu ad interpretandam nostram lg. si pacto 9. C. de usuris. in qua cum maiores usure fuissent promisse sub illa conditione si minores n̄ eent solute: et si eo casu quo deberi inciperent, ex conventione deberentur; solute; et si eo casu quo deberi inciperent, sub conditione debentur: id circo tamen antequam currere ceperint, sub conditione debentur: id circo etiam si conditio in solutione minorum usurarum concepta fuisset a contrahentibus, satis intelligitur paritum ipsi conditioni, si minores usure oblate sint, et creditor eas renuntiaverit. hec vero doctrina circumscribenda e' intra terminos conditionis adimplende, ut maiores usure non debeatur; nam ut a minoribus usuris iam debitis liberetur, obsignatio requiritur

lg.

le. acceptam 19 C. de usuris. sicuti et necessaria obsignatio est, ut
heres emptoris liberetur ab obligatione pretij. in d. l. 2. C. de n° 22
pactis inter emptorem et venditorem.

Sed contra nostri textus interpretationem, obijci potest textus in l. mulier 38. ff. de lege commissoria. ubi mulier Gaio vendidit fundos, arrhae quoque nomine accepit certas pecunias, pro residua pecunia ita fuit pactum, ut si intra tempora statuta et prefinita non esset soluta, emptor arrham perderet, et inempti fundi essent: die solutioni statuto, cum absens esset venditrix, emptor sacculum cum pecunia signatorum signis obsignavit, posteriore die emptori fuit testatum nomine fisci, ne pecuniam exsolveret venditrici, antequam fisco satisfaceret: venditrix enim fortaxis erat debitrix fisci. quaestionis fuit, an in lege venditionis emptor commisisset. respondit iureconsultus emptorem non commisisse in legem venditionis, et consequenter fundos non esse in ea causa ut vindicari deberent a venditrice. ita dubitatio expenditur. necessarium fuit pecuniam obsignare ut in d. l. mulier emptor contractui non commisisset: ergo non sufficit pecuniam offerre, quando eius solutio fuit concepta sub conditione. n° 23

Ad enodationem huius difficultatis, sciendum est legem commissoriam eam esse, quando adijcitur venditionibus pactum ut si ad diem pretium non sit solutum, sit inemptus fundus: quod pactum contractum non facit conditionale, sed duntaxat operatur ut sub conditione resolvatur l. 1. ff de lege commissoria. l. si fundus 4 eodem Vid. Donellus cum alijs in l. in bonae fidei C. de pactis n° 22. Cuiac. lib. 10 quaest. Papin. in l. pacta 72 ff. de contrah. empt. Alciatus lib. 5 paradoxorum cap. 2. Hotoman. lib. 6 observ. cap. 24. aliud enim est sub conditione contrahi; aliud resolvi contractum sub conditione: primum reddit contractum conditionale; secundum vero purum contractum relinquit. resolubile tamen sub conditione. in potestate autem venditoris erit contractum resolvere non soluto pretio intra diem praefinitam, nam venditor invitus non exercet legem commissoriam, sed tantum volens; illud enim pactum appositum est

gratia venditoris, ideo qz poterit amplectere vel repudiare ven ditor, argumento textus in lg. penulti. C. de pactis. et probant in specie textus in lg. cuz venditor 2 et in lg. naz legez 3 ff. de lege commissoria. docent qz proxime alegati interpretes.

n.° 24 De quibus infertur, solaz oblationez posse operari ut n̄ existat conditio sub qua si existeret, contractus resolveretr: oblationis tamez ideo scevolaz n̄ meminisse in di. lg. ulti. ff. de lege commissoria, dicenduz e': quoniaz supponit absentez venditricez, et absenti non posse offerri certissimi iuris e': quaz obrez ut emptor n̄ incidisset in legez commissoriaz, necessuz habuit pecuniaz obsignare, ex cuius obsignatione et liberationez fuit consequtus, et insimul impedivit ne existeret conditio sub qua fundoruz venditio resol venda foret. ex simili doctrina interpretandus etiaz e' Paulus in lg. cuz quidaz 17 ff. de usuris. in illis verbis, sic temperandaz e', ut in futuruz duntaxat ex die cessationis crescat usura; hoc est ex die cessationis, sive in solvendo sive in offerendo minores usuras; naz vel solutione vel oblatione impeditr conditio sub qua usurę maiores erant promissę: de cuius textus conciliatione cuz lg. lecta 40 in fin. ff. de reb. credit. consulendus e' Cuz. post antiquiores lib. 3 quęst. pauli in di. lg. lecta 40.

n.° 25 Pertinet ad eandez disquisitionez textus in lg. suus quoqz 4 § pure 1 ff. de hered. instit. in qua iure consultus Ulpian. ponit notissimuz iuris principiuz, quo edocemur, filiuz non posse institui sub conditione, nisi potestativa sit conditio; de quo in di. lg. suus quoque 4 et in lg. sed si conditioni 6 ff eodez tto. et in lg. filius 15 et lg. ulti ff de conditionibus institutionuz. Larreategi lib. 1 select. cap. 3 referens Cujaciuz fabruz donelluz et alios. quo supposito Ulp. disquirit quenaz sit conditio potestativa, et asserit conditionez quę sui natura potestativa e', aliquando casualez effici et difficilez ob circunstantias temporis vel personę: exempluz subiungit in hac conditione, si Titio dederit, dederit.

quę

quæ difficilis potest reddi, si Titius cui decem danda sunt, peregri netr longinquo itinere, ex qua contingentia hæc conditio exor bitat lineam potestatis. huius exempli ratio consistit in eo, quod conditio adimpleri non possit a filio instituto, dando decem Titio, cum supponatur Titium absens; neque pro adimpleta haberi possit, quoniam necessarium est ad hunc effectum, ut non stailet per filium adimplementum conditionis decem dandorum, et staret per Titium: at hunc supponimus absentem, non causa protrahendæ aut impe diendæ conditionis, sed forte necessitate rei familiaris, aut volup tate et desiderio lustrandi provincias: igitur conditio neque adim pleri potest, neque pro adimpleta haberi lg. qui heredi 44 lg. mevius 55 ff. de condit. et demonst. lg. iure civili 161 ff. de reg. iur. lg. qui quatuor 20 § uxori 5 ff de legat. 3º lg. filia 34 § 11 ea conditione 4 ff. de legat. 2º. restat igitur, ut ob circumstantiam absentiæ sit conditio difficilis et casualis. ita subtiliter Scotta libro 2 selectarum cap. 9. n. 26

Contra Ulpianum instabis, conditionem decem dandorum non posse reddi casualem ex absentia Titij; nam adhuc instituto filio restabat remedium obsignationis, quo poterat per æqui pollens conditionem adimplere ut in lg. cum heres 4 ff. de statu liberis. cui dubitationi respondendum est, legatarium vel heredem qui a testatore iussus est dare Titio decem, non esse Titij debitorem, neque Titium creditorem heredis vel legatarij: nam cum obligatio sit iuris vinculum quo necessitate astringimur alicuius rei solvendæ prin. instit. de oblig. ubi late Pich. in potestate quæ sit legatarij vel heredis, conditionem adimplere, vel non adimplere, respectu rei cuius datio mere arbitraria est non potest considerari ulla obligatio: accedit eam non esse in dispo sitione quæ sunt in conditione lg. si quis 8 ff. si quis omissa causa testam. cum vulgatis. quo circa cum obsignatio sit adinventa ut debitores liberationem consequerentur, neque in potestate

creditoruz eet, semper habere suos debitores obligatos, pecunia que e' in conditione ut pote n̄ debita obsignari n̄ potest: ex qua ratione iuris fuit necessarium ut fabor libertatis hauriret obsignationez ab equitatis fontibus in di. lg. [struck] 4. ne Sticho libertas differretur: quippe herede absente cui dandus erat, pecunia n̄ stabat accipere, et sic n̄ poterat ex hoc capite haberi conditio pro impleta, ceterum in nostra lg. si per te q et in similibus, licet sufficiat oblatio ut usure maiores currere n̄ incipiant, obsignatio tamez fieri potest, quoniaz usure mino res debite erant ex conventione, licet earuz solutio eet concepta ad cursu; maioru; in viz conditionis

n̄ 127. ex tali doctrina etiaz interpretandus e' iurecon sultus in lg. statu liberos 3 § Stichus 23 ff. de statu liberis. in qua Stichus liber ee iussus fuit, si annua, bima, trima die Denos aureos heredi dedisset; prima pentio stetit per heredez; et secunda etiaz stetit, n̄ statiz liber fit Stichus, quia preter conditionez et tempus adiectuz e' argumento textus in lg. Stichu 4 § 1 ff. de condit. et demonst. itaqz opportet spectare trimam pentionez, in qua potest Stichus offerre heredi eadez decez, que + iterum obtulit in prima et secunda, adeo ut n̄ sit locus penitentie in heredis, quoniaz cuz per heredez stetisset, satisfactuz condi tioni; neqz Stichus habet necessitatez prestandi postea pecuniaz prime et secunde pentionis, ex qua neqz ex conventione neqz ex alia causa debitore.

n̄ 128. ex quibus omnibus aperte cognoscitur n̄ ee nece ssariaz obsignationez et depositionez, toties quoties solutio sit in conditione, ad sistenduz cursuz usurarum; sufficiet ergo oblatio debite quantitatis ex parte debitoris, et recusatio ex parte creditoris ut conditio habeatur pro impleta; naz in odiuz illius per quez stetit eius adimplementuz, receptuz in iure e' ut pro completa habeatur: ceteruz ut debitor liberetur

ab obligatione

ab obligatione et a debitis usuris, precise et necessario requiritur obsignatio aut solutio l. obsignatione 7. C. de solutionibus l. debitor 7 ff. de usuris. et non solum liberatur debitor a se facta obsignatione ~~[illegible]~~ sed si facta sit ab eius fideiussore, nam quo ad omnes effectus iuris pro solutione habetur l. fideiussor 64 ff. de fideiussoribus l. qui mutuam 56 § 1 ff mandati l. penulti. tit. 12 par. 5. Brison. de solutionibus lib. 2 tit. de obsignatione. Geringius cap. 20 § 1 ex n. 34 n. 29

etiam acceptilatio liberat debitorem ab obligatione et ab usuris, potestate solutionis l. non solum 7 § 1 ff. de liberatione legata ~~[illegible]~~ Brissonius l. in diem 5 l. si ex pluribus 16 ff de acceptilatione Don. lib. 16 comment. cap. 21 ibi lib. 2 de solutionib. tit. de acceptilatione Don. lib. 16 comment. cap. 21 ubi Ossuald. Dich. in § item per acceptilationem quib. mod. tollit. oblig. Vreut. volum. 2 select. disput. 29 thesi 4. igitur sublata obligatione principali per acceptilationem, et tolli accessiones necesse est d. l. non solum 7 § 1 ff. de liberat. legat. quia per tube est ac si reus principalis solvisset Ant. Fab. lib. 11 coniecturarum cap. 15 ex quo facile potest intelligi textus alioquin difficilis in l. et per iusiurandum 13 § sed si fideiussori 7 ff. de acceptilatione ubi docet Ulpianus si per creditorem accepto lata sit obligatio fideiussori, etiam liberari reum principalem, quamvis ille re fuisset obligatus, veluti ex mutui datione, ut loquitur Iustin. prin. instit. quib. mod. re contrah. oblig. hoc postremum difficile posset videri, quia acceptilatio est modus civilis dissolvendi obligationis l. verborum 107 ff. de solutionib. Ossual. ad Don. lib. 16 comment. cap. ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Valencia lib. 1 illustrium tract. 4 cap. 7. ~~[illegible]~~ contractas, a principio. quare tamen dissolvere potest obligationes ~~[illegible]~~ re cum sit et ipsa acceptilatio distractus verborum d. l. verborum 107 ff de solut. l. sane 7 l. nisi consentiat 14 l. et uno 15 § 1 ff de acceptilat. notant petrus fab. et Bebard. in l. nihil 35 ff de reg. iur. Barreategi lib. 8 select. cap. 1: igitur obligatio re contracta, non potuit tolli per acceptilationem fideiussoris. sane dicimus, facile posse dissolvi hunc (n. 30+ nodum; quia fideiussoria obligatio semper verbis contrahebatur, ut cuiquam obligationi accederet l. graece 8 ff de fideiussorib. l. blan

ditur l. 2 c. eodem tit.o ideo q(uod) per acceptilationem mero iure dissolvitur
cum autem dissolvatur solutionis potestate, proinde liberatio redundat
resultat q(uod) in reum principalem, ac si sublata fuisset per realem
solutionem; quare reus principalis et si re non verbis obligatus
fuisset, liberatur per acceptilationem factam efficaciter fideiussori;
consequitur q(uod) per alterius personam, quod per se directo consequi
non posset ut sentit Sturt. in di. § sed si fideiussori 7 et exposuerunt
Cuj. lib. 2 deffinit. Papin. in l. fideiussor 59 ff. de condit. indeb. Larrea
atq(ue) Di. lib. 6 cap. 2. eadem ratione in l. si ex pluribus 16 et in l. si
accepto 20 ff. de acceptil. si in causam iudicati fideiussor datus sit,
et ei acceptum feratur, liberatur quoq(ue) reus, scilicet per consequentiam
et tanquam si fideiussor re vera pecuniam solvisset.

n.o 31 quod autem diximus liberari reum per acceptilationem fideiussoris,
est verum, si cum accepto lata fuit obligatio ipsa, iam reus incepisset
teneri l. si fideiussori 72 ff. de fideiuss. solutio enim ab obligatione, nece
ssario praesupponit praecedentem obligationem, nam privatio praesupponit
habitum, ut cum argumento disputat Paulus in l. decem 126 ff. de
verb. oblig. ideo q(uod) si non dum tenebatur reus principalis, non liberatur
per acceptilationem factam fideiussori: exempla possunt desumi
ex di. l. et per ius iurandum 13 § si legatorum 4 et § qui ita 9 ff.
de acceptilatione. veluti si legata sub conditione relicta fuere,
et ex praetoris edicto heres cavit se legata soluturum impleta
conditione ut in tit.o ff. ut legatorum nomine caveatur. dedit q(uod) fide
iussorem, cui accepto lata fuit obligatio, heres non liberatur
et teneri ~~…~~ praestare legata veniente con[redacted] deinde si ita
stipulatus, quod credidero Lucio Titio, fide tua esse iubes?
Deinde antequam credat, acceptum fideiussori tulerit, postea
Lucio Titio crediderit, reus teneri; Ulpianus reddit rationem
quia reus non potuit liberari antiquiori acceptilatione quam
obligatio eius exorta esset. itaq(ue) haec duo exempla sunt excep
tiones regulae quae proponitur in di. § sed si fideiussori 7. ideoq(ue)
+ n.o 32 statim illi subiicienti + sed merito inquireretis quomodo potest
liberari

liberari fideiussor si ante impletam conditionem non tenebatur 213 274
etiam facilius e responsio et quam ipse Ulpianus prestitit in d.
§ qui itaque quia licet acceptilatio non possit expresse fieri sub
conditione l. acceptilatio 4 ff de acceptilatione. potest sub
conditione tacite fieri, veluti si accepto feratur ei qui sub conditione
promisit. acceptilatio pura est, pure quod concepta, et tamen tacite
involvit conditionem, quoniam non aliter efficax est quam si conditio
obligationis extiterit, alioquin si reus non obligaretur deficiente
conditione supervacua esset acceptilatio l. actus legitimi 77
vers. nam et ff de reg. iuris. itaque ea vera acceptilatio in ipso
instanti operatur effectum quo conditio impleta, et per consequens
eo ipso instanti quo reus principalis obligatur, et tamen ante
prior datur acceptilatio quam obligatio rei principalis neque
mirum est ex vulgari iuris regula qua conditionem
retrocurrere trahique ad tempus actus celebrati. igitur si traha
tur implementum acceptilationis ad tempus in quo interposita
fuit, ex eo tempore non dum obligatum fuisse reum
principalem. hoc modo exponenda sunt illa verba Ulpiani in
d. § qui itaque nam etsi fideiussor ... acceptilatione quam
cum fuerit creditum reo, non tamen ... potuit. nec obstat huic interpretationi
obligatus enim liberari potuit ... condition
sublata ... liberari fideiussorem tempore impleta conditione
nisi et ex antiquiore acceptilatione ... diligentia
cum ita accipiendum est si non ... n. 33
alia ratione potest, quam protest ...
Cum ergo liberato per acceptilationem fideiussore, liberetur
etiam per consequentiam reus principalis, et liberato per eandem
acceptilationem reo principali liberetur fideiussor mero iure
consequens est ut si ipsa acceptilatio rescindatur vel ex causa metus
vel minoris etatis vel alia in integrum restitutionis, restitu
antur veteres actiones tam in unum quam in alterum, qui per accep
tilationem liberati fuere l. metum § ... ex hoc edicto vers. cum autem

le. illud 20 ff. de eo quod met. caus. le. patri 27 § si minor 2 ff. de minorib.
huic parti aliquam officiat injicit text in le. ulti. ff. quae in fraud.
credit. ex qua probari videtur, remissa acceptilatione unius rei alterum
non liberari. species est. debitor qui inierat consilium fraudandorum
creditorum, cum et ipse aliquem debitorem haberet ex cuius obliga-
tione suis creditoribus satisfacere posset, haberet quoque simul
fideiussorem obligatum, fideiussori fraudandi consilio acceptum
tulit: cumque est fideiussore per acceptilationem liberato, liberari etiam
reum principalem per consequentiam: igitur cum uterque liberatus sit per
acceptilationem fideiussoris, quaerit consultus in quem danda sit
actio pauliana ut creditoribus solvat quod per fraudulentam
acceptilationem desiit debere. consultus respondit si uterque
fuerit in fraude creditorum accepto latum fecisse, in utrumque dandam
actionem; si alteruter in eum qui fraudem participavit dandam esse,
non in alterum qui fraudis expers sit argumento ex le. quod autem 6 §
hoc edictum ff. quae in fraud. credit. haec advertit generaliter, sed postea
in vers. si tamen, se recolligit et primam decisionem [illegible] quippe,
si reus principalis fraudem quidem ignoravit, fideiussor
scivit, sed tamen fideiussor non est solvendo, ideoque plenum consul-
tum est creditoribus, si adversus eum actionem paulianam dirigant,
utrum eis danda sit praedicta actio in reum principalem et
quantis interrogans et dubitans more solemni decidit in reum
principalem dandam actionem, qui ex causa lucrativa liberatus
fuit, et in his qui lucrum captant ex fraudatione, non requiri
fraudis consilium ut teneantur pauliana [illegible] le. quod autem 6 § simili
modo 11 ff. quae in fraud. credit.

n. 34 Eodem themate retento in vers. [illegible] notae legis ultimae
ff. quae in fraud. credit. quaerit quid sit dicendum si accepto latum
sit fideiussori ignoranti fraudem, cum reus particeps fuisset
reus principalis, numquid in eum debeat dari actio pauliana
si reus principalis solvendo non sit. negat iure consultus dandam
actionem; rationem quoque subiungit plane elegantem et propriam

quia

quia fideiussor qui fuit per acceptilationem liberatus, nihil lucratur, sed potius detrimentum non capit: obligatio enim fideiussoria ex aliena causa interponitur. prin. instit. [illegible] de fideiussorib. et qui eam subijt, damno se exponit et non lucro: ergo a contrario qui se liberat ab obligatione fideiussoria, damnum excusat, sed non adquirit lucrum: igitur nihil capit ex causa lucrativa ut possit teneri sine participatione fraudis. Hactenus iure consultus. ex quo sic argui potest, actio pauliana revocatoria est eius quod in fraudem creditorum fit leg. 1 § ait ergo 2 ff. quae in fraud. credit. § item si quis 6 instit. de actionib. sed revocata acceptilatione per actionem paulianam, non restituitur actio in fideiussorem vel in reum, nisi in predictis casibus: quod verum non est, rescissa acceptilatione dari actionem in eos qui pridem fuere obligati

ad hunc nodum relaxandum, permonendum est, omnes debi- n. 35
tores qui in fraudem creditorum liberantur, per hanc actionem revocari in pristinam obligationem leg. ait praetor 10 § praeterea 22 leg. omnes 17 ff. quae in fraud. credit. restituuntur ergo per actionem paulianam, non autem dominia, sed etiam obligationes leg. hac in factum 14 ff. eodem tit. veluti si fraudis consilio debitor per acceptilationem liberatus fuit, ut dicitur in leg. 1 in fin. ff. eodem tit. ordo vero rescissionis hic est, ut prius detur actio in fraudatorem ipsum, etiam si non sit solvendo leg. 1 leg. ulti. c. de revocandis his quae in fraud. credit. deinde fit transitus ad debitores liberatos ut se reponant in veteri obligatione d. leg. ait praetor 10 § si conditionalis 23 ff. quae in fraud. credit. Cuiac. lib. 12 observ. cap. 5: quam ob rem agendum sit actione pauliana, ut liberatus demum suscipiat veterem obligationem, consequens est ut non restituatur obligatio nisi in eum in quem potest dari actio pauliana: igitur si competit in fideiussorem et non in reum principalem, restituitur fideiussoria obligatio et non principalis, et e contra: neque est contra ius, quia fideiussoria obligatio cum sola restituitur, non restituitur tanquam accessoria et dependens a principali, sed tanquam nata ex fraudatione et participatione mali consilij, quae fideiussori imputatur, et non

reo principali; ideo autem in alterum non restituitur, quia non debet quis alterius dolo aut odio pregravari cap. non debet 22 de reg. iur. in sexto. ratio autem propter quam si fideiussor sollvendo est, actio in reum principalem non restituitur est illa: quia restitutio actionis non est necessaria, si quidem in reo principali deffiuit effectus fraudis, cum creditores suum servare possint a fideiussore: ex quo sequitur actionem que datur contra reum principalem expertem fraudis, cum fideiussor non est sollvendo, esse subsidiariam ut notabit Alciat. indi. l. ulti.

n° 36 ex dictis ergo manet, fideiussore per acceptilationem liberato liberari etiam reum principalem; quod si pacto liberatus sit fideiussor, exceptio non communicatur reo: reus quoque toties quoties stat obligatus actuali obligatione, necessum habet faciendi solutionem aut obsignationem ut maneat liberatus ab obligatione, usure quoque currere desinant, quoniam sublata obligatione sistitur cursus usurarum; attamen si sub conditione debeat taliter ut solutio sit in conditione, sufficiet oblatio ut usure non currant, nam iure admissum est ut sufficiat oblatio ad effectum adimplende conditionis, dum non stat per debitorem eius adimplementum et stat per creditorem, in cuius odium conditio pro completa habetur. cum quibus nostre tractationi finem imponimus in tandem etta

✠

V[illegible]

DE

[illegible]

✠

VTILIS TRACTATUS DE Nauticis Vsuris.

Pro explanatione Textus in capite Nauiganti de Vsuris, et totius Tituli ff. et C. de Nautico fœnore.

Vt animorum oblectamento, ac optato ingeniorum progressui consulere aliquatenus videamur, operæ pretium duximus, perutilem, et difficilem materiam seligere; quæ non modo in scholis parum frequens sit, (vnde vilescere non vereatur) verum etiam ob sui præstantiam, et reconditam eruditionem Auditorum animos suauius allicere, ac vtilius valeat oblectare.

N. 1

Seligendam ergo duximus materiam de Usura nautica, quæ ad traiectitias pecunias expectat, id est, quæ trans mare vehuntur, ut loquitur Modest. in l. 1. ff. de naut. foen. quam explicat Cuiacius ad tit. C. ff. de naut. foen. Donel. in 2 thom. digesti veteris in tit. de usuris. Hotomanus ad tit. de naut. foen. et lib. 9 observ. c. 12 Petr. Greg. lib. 22 Syntagmatum c. 3. n. 41. Ioan. Baptista Lup. in c. naviganti de usuris. Azor. 3 p. moral. lib. 5. c. 6 q. 1. Salm. tractatu de usuris dubio. 22. Cobarrub. lib. 2 var. c. 2 Navar. 3. c. 2. Plures referens Bonacin. de contractibus disp. 3. q. 3 puncto 5. igitur ut eam hoc dici pectine percurramus. Scire oportet. Usuram esse lucrum pretio æstimabile a mutuo immediate proveniens, ut tradit Bonacin. loco nuper citato. Ioan. Pubianez lib. 1. canonic. lib. 1. canonic. c. 39. Ad usuram quidem committendam tria requiruntur. Primum, quod lucrum exca proveniens sit pecunia æstimabile. Unde mutuans pecunias animo consequendi amicitiam non committit usuram, quia amicitia non est pecunia æstimabilis. Secundum requiritur quod ex mutuo descendat: nam si aliunde, veluti ex venditione, ultra iustum pretium proveniat, non constituit usuram. Tertium ut immediate

proveniat

prouenat. Si enim mediante amicitia speret lucrum non vt pretium Mutui minime committit Vsuram, Vt tradit Les lib 2 de Iust. et iure. c. 20. Sotus lib 6. q. 1 art. 2. Quapropter videt Alex. 3. in c. 1. c. 2 de vsuris statuit Lucri facere fructus rei pignoratę vsuram esse cum sit lucrum immediate descendens ex mutuo. docet Abb. in d. c. 1. n. 2 et ibi Ioannes Andrea.

Cum autem ex mutuo descendat vsura, aperte colligitur eam omnino esse prohibendam nam mutuum inductum fuit iure gentium, ad opitulandum egentibus, quia ex officio humanitatis interest hominis beneficio, hominem affici. L. Seruus 7 ff de seruis export. Quare mutui natura, et forma contractus est, ne plus, vel minus quam datum est restituatur, eadem bonitate, et qualitate, L. certi condictio 9 ff de rebus credend., ita vt caueri non possit si data sint decem vt vndecim vel amplius reddantur. L. rogasti 11 ff eodem tt. de rebus cred. Praecipue apparet Vsurę prohibitio, ne homines in necessitate constituti, pecunias a foeneratoribus sub quacumque conditione acciperent, vsuraque multiplici destruerentur, tandemque ad summam rerum egestatem redigerentur occasione peccandi concessa foeneratoribus. c. quid dicam 14 q. 4. Vnde Plutarc. in libello quod non debeat foenerari, omnem foenerandi damnat rationem,

Conducit, maxime in pecunia numerata. Nam contra naturam esset, ut pecunia, quae sterilis est per se, et sine fructu est, generet utilitatem, et foetum L. 2 de usu fructu earum rerum, quae usu committuntur. Ideo q. Aul. Gel. usuram quasi foetum dixit Lib. 2 noct. Atic. c. 26 solum enim pecunia ad pretium aestimationemque faciendam inuenta fuit. L. 1 de contrahend. empt. exornat prohibitionem usurae pluribus testimoniis Menochius de arbit q. 3 q. 3 Petr. Greg. supra. c. 3 n. 27 Donel. in tract. de usuris folio 4

Ex qua ratione deducitur interpretatio ad text. in c. consuluit 10 de usuris, ubi non aliàs mutuo traditurus eo proposito mutuauit, ut licet omni cessante conuentione, plus tamen sorte recipiat. Quapropter quod recipit teneri restituere non quidem solum realis usura quae expressa conuentione sit prohibetur, veluti mutuo tibi centum, ut reddas centum, et viginti vel palliata, quando non formali mutuo siue expresso, sed tacito, et virtuali proponitur, scilicet si vendam domum pluris iusto pretio ob dilationem solutionis, vel minoris ob anticipatam solutionem, quia, et hoc casu mutuare videtur, qui dilationem permittit, vel citiùs soluit, ita Laym. man. Lib 3. tractatu 4 c. 16. Reuel. de iust. et iure lib. 8. q. 1. Quinimo, et mentalis usura contra aequitatem mutui est, ideo q. rectè ab Urbano 3 prohibita est in d. c. Consuluit. tradit Gutierrez Lib. 2 canonic. c. 23 n. 1. cum

N. 3

n.31 cum Seqq. Bonacin. disp. 3 de contract. q. puncto 2. cum n. 3

Verum haec interpretatio huic resolutioni, quae circa vsuram mentalem proponimus ex Vrb. 3. in d. c. Consuluit obstat tex. in c. final. de Symonia; quo loci statuit Greg. 9. simoniacum mentalem, non teneri ad restitutionem; quo maiori ratione non tenebitur restituere vsurarius mentalis. Cuius difficultate oppressi authores varij varia dixere vt constat ex his, quae referunt Couar. in regula peccatum in princ. n. 4 Sotus lib. 9 de iustitia q. 8. Medina de restitut. tract. de vsur. q. 4 sed. nos breuitati consulentes pluribus ommissis dicendum existimamus, quod cum in vsura mentali solum versetur turpitudo ex parte recipientis, sicut in reali semper obligat restitutio ex reg. textus in l. 2 § final. ff de condit. ob turpem causam vbi plura congessit Donel. Lib. 14 comment. c. 29 vbi plura congessit oluat. datum enim ob turpem causam, etiam re sequuta repeti potest nisi vtriusque, tam dantis, quam recipientis turpitudo adsit: nam hoc casu melior est conditio possidentis. L. 3. ff eodem tit. de condit. ob turp. caus. quocirca cum in Symonia mentali, sit vtriusque turpitudo: melior debet esse conditio possidentis, ex ea causa cessat restitutio vt sentit Nauar. in manual. c. 27. n. 32. et in d. c. final de simonia

Nec obstat si replicis ex textu in c. Nemini 29 de Simonia. vbi traditur realem

Simoniacum teneri ad restitutionem, et tamen utriusque turpitudo adest sicut in Simonia mentali

fatele tamen satisfacies si aduertas in crimine rea
lis Symoniae specialiter licet utriusque dantis s.
et recipientis turpitudo consideretur, necessariam
esse restitutionem iure Ecclesiastico in poenam tan
ti delicti; c. de hoc. c. audiuimus. de symonia:
c. si quis Episcopus. c. presbiterum. 1. q. 2. facit
illud Mathei c. 10 ubi gratis accepistis, gratis date.
D. Tho. 2.2. q. 100 art. 6. pro totum, quod facimus
cum in Symonia mentali non appareat, tam in foro
conscientiae quam exteriori cessat restitutio licet
poenitentiam condignam pro illo graui peccato
debeat facere. d. c. final. de symon. L. 5 tit. 17 part.
1 ubi dum de Symoniaco mentali agit, ait. No ha
por que renunciar solamente que haga penitencia
del hierro que fizo porque la gano assi et notat
ibi Greg. Lopez, Joan. Gutier. supra n. 35, et 52
illud tamen notandum est, in d. c. dimeris 29, resti
tui Symoniace accepta, eidem, qui dedit, quoniam
ignorabat Symoniam committi. putauat enim sic
de more ob ingressum religionis obseruari quae
propter sine culpa non erat puniendus. c. sine cul
pa de reg. iuris in 6. l. final. ff. de decret. ab
ord. faciend. aliter autem si in culpa fuisset, qui
pecuniam dedit, non ipsi fieret restitutio, sed
potius Ecclesiae, ob quam Symonia fuit commissa
d. c. de hoc. de simonia. D. Thom. 2.2. q. 62
art. 5 ad 2. docet Les. de Iust. et iure lib 2 c. 35
n. 123

n. 128 Suarez Lib. 4 de simon. c. 59. Cobar. in reg. peccatum. 2. p. § 2. n. 7.

N. 6

Quibus sic praehabitis iam constat, omni iure prohibitam esse vsuram, et nullius causae praetextu esse permittendam, vt asserit Alex. 8 in c. super eo 4 de vsur. ibi, ne etiam pro redimenda vita captiui vsurarum crimine inuol uatur, et apparet iure diuino prohibitio ex tt.° Exodi c. 22. vers. 25 Leuit. c. 25. Ezechiel. c. 19 vbi Dominus ait, Vsurarius non viuet, sed morietur. Licet enim in Deuterom. c. 25 vers. 19 legamus permissas fuisse vsuras circa extraneos vt constat ex illis verbis, non foenerabis fratri tuo ad vsuram pecuniam, etc.ª id permissum fuit ad maiora mala euitanda, ne populus propter auaritiam, ad quam valde propensus erat, fratres suos opprimeret, sicque authoritate diuina dominium fuit illis quaesitum, Igitur vt impuni ta, non vt licita permissa legitur vsura. D. Th. 2.2.ª q. 76 art. 2, et ibi Caiet. Foelician. Lib. 2 de censibus. c. 5 ex n. 13 Maior in 4 dist. 25. q. 29. Apparet etiam ex L. euangelica Lucae c. 6. ibi mutuum date nihil inde sperantes, et ex alijs Locis vnde hanc prohibitionem iuris esse natu ralis etiam certum est. quia nihil in Lege Euangelica statuitur, neque vt illicitum prohibetur. quod non sit iure naturali statutum, exceptis his, quae circa sacramenta, et fidei catholicae articulos instituta sunt. ita D. Thom. 1.2. q.

q. art. 9, et q. 104 art. 3. Magist. in 4 sententiarum distinct. 3. Quibus authoritatibus moti Pontifices iure nostro canonico prohibuerunt usuras c. consuluit. c. super eo. c. in omnibus de usuris c. si quis. 47 dist. c. nec hoc 14 q. 4 Concil. Illiberitan. can. 20 primum omnium totius Ecclesiae celebratum in Hispania; anno. 305. Baron. eodem. an. vel ut voluit. Padilla in historia Ecclesiast. Hispaniae cent. 4 c. 35 tempore Melchiadis Pontificis anno 312 licet varie hoc tempus apud omnes notetur, teste Ferdinando de Mendoza in notis eiusdem Concilij lib. 1. ad clemen. 8. c. 2. et 3. Pariu lib. 7 c. 48 anno 333 concil. nicen. primum sub Silvestro anno 324 ut refert Niceph. lib. 8 historiae Ecclesiast. c. 14 Concil. Lateran. sub Alex. 3 anno 1163 ubi usurarij publici a communione sacrosanctae Ecclesiae eucharistiae et a sepultura Ecclesiastica arcentur, quod confirmatum est in concilio Lugdonensi relato in c. 1. et 2 de usuris lib. 6. cum alijs. Petrus Gregorius lib. 32 syntagmatum c. 3. ex n. 8. Azul. q. 2. sect. 2.

Insurgit tamen difficultas ex textu in c. ab illo 14. q. 4 ubi probat Divus Ambrosius usuram permissam, licitamque esse dum ab eo exigatur, cum quo bellum habemus: quia ubi ius belli ibi ius usurae. Qua difficultate oppressus Conrad. de contract. q. 42. n. 3 asserit verba illius textus non esse D. Ambrosij sed alicuius haeretici illius temporis. fallitur tamen Conrad. si quidem constat verba praedicti capitis ab illo esse eiusdem Ambrosij, ut legimus in lib. supra Tobi.

Tobi. c. 6. quapropter respondendum est in bello iusto usuras permissas esse cum hoste, ex eo quod nobis licet ea omnia, quae ab hostibus capimus nostra fieri iure gentium l. 5 § final. ff de acquirendo rerum dom. l. Diuus ff de iure fisci in tantum ut liberos homines captiuitate seruos efficiamus. l. 7 de acquirendo rer. dom. § 1 instit. de libertinis. Donel. lib. 4 comment. c. 22 ubi et Sualdus. Petrus Greg. lib. 20 Syntagmatum c. 4 n. 5. Petr. Fauer. lib. 3. Semestrium c. 3. sic quibuscumque insidijs, et artibus licet nocere hosti, c. Dominus 23 q. 2. c. 4 et 2. 23. q. 7. c. dispar 23 q. 8. Unde mirum non est, quod dicat D. Ambr. liceri ab hoste usuras accipere, cum ita qui usuras flagitat sine ferro dimicat, et sine gladio se de hoste ulciscitur dum usurarius exactor est inimici Azor instit. moral. 3. p. l. 7. c. 8.

Prohibitas etiam fuisse usuras iure ciuili in comperto est ex l. duodecim tab. qua cauebatur ne unciario quidem foenore amplius exerceretur. referunt. Balduin. et Hotom. ad easdem leges, l. improbum foenus. l. ex qq. caus. infamia irrogetur l. ult. C. de usur. nouel. 131 de Ecclesiast. tit. in princ. unde bonis moribus semper improbatas legimus apud Titum Liuium lib. 7. quo loci refertur Lelium Genus tribunum plebis tulisse rogationem ad Populum ne foenerari liceret, admissamque esse. Corn. Tacit. lib. 9 Annal. Plato lib. 5 de legibus. Arist. lib. 6 polit. c. 2. Sueton. in Iulio

Cesari c. 42 Clian dicit neq Indos pecunias suas ad vsuras locasse, aut lib. 4 de var. hist. c. 1. Plura congessit Let. Pry. lib. d. syntagmat. 22. c. 3. n. 15 Sicut enim vsuras permisas videamus in l. 1. et toto tit.o ff. et C. de vsur. id admissum fuit legitima taxatione proposita, quam excedere non permittebatur l. placuit. 29. ff. de vsur., et si supra diffinitam quantitatem vel vsury vel solutae sint vsurae in sortem, seu debitum, quatenus excedunt imputant. l. si non sortem. 26 ff. de condictione indebiti. Igitur ad maius malum euitandum admisit vsuras ius ciuile gratia litium finiendarum, et difficilis probationis eius, quod interest vt ita facilius ciues pecunias inuenirent mutuas, quibus subuenire suis necessitatibus valerent. Multa quandoquidem leges ad eius conseruationem mala permissa inueniuntur Sotus de iust. et iure q. 6. art. 1.

Iuris ciuilis circa vsuras taxatio ita se habebat vt respectu sortis mutuatae ad exemplum diuisionis hereditatis, deinde § hereditas inst. de hered. inst. distributio fieret; nimirum vt assis dict. computatio in duodecim menses anni habita ratione partium, quae plus causa vsurae soluuntur, quam lex duodecim tabularum permittebat. ibi ne quis vnciario foenore plus exerceto. Si tamen duae partes ex centum solvantur dicuntur sextantes vsurae, et si tres partes sc. quadrantes, de quibus in authentica hoc ius porrectum. C. de sacrosanctis Eccles. ipso autem quatuor pro C. exigunt. trientes sunt

l. tutor

l. tutor § sed et si de administratione tut. ubi sex partes prestantur semissis usura dicatur, et sic de coeteris partibus usque ad assem. l. qui lemusies 13. l. cum quidam 27 de usur. l. 4. titig 24 de prescriptione verb. l. 20 de pollicit. l. final. C. de fiscal. usuris. lib. 10 cum pluximis adductis a Petro Gueg. supra c. 3 ex n. 32 explicat dilucide Julius Pac. in Isagoge ad tt. ff de usuris quod tamen duodecim partes soluebantur centessima dicebatur usura, que in octo annos, et quatuor menses equat sortem ommisso Accursio et alijs in l. 9 et si non sortem 26 verbo duplum de condict. indebiti glos. in c. quoniam multi 41 dist. et in c. inter dilectos verbo undecim de excess. prelator. ut bene notavit Tiraq. de retract. lib. 1 § 1 glos 6 n. 28 Matheac de via, et ratione iuris lib. 2. c. 22. n. 12 Rodriguez de an. redit. lib. 2. c. 2. n. 8 et facit textus in l. lecta 40 ibi in l. denarios centum denarios singulos dari stipulatus est ff de reb. cred. id est ex singulis centum unus denarius singulis mensibus stipularetur, et he usure centessime ex primis calendis prestabantur quia Romani in singulis calendis promittebant l. si ita stipulatus § Chrisogoni ff de verborum obligationibus: sicque libros rationum seu nominum debitores calendarij appellabant. l. uxorem 41 § legaverat de legat. 3.° de cuius interpretatione cum l. predia 27 § liberto ff de fundo instruct. videndus est Amaya lib. 1 obs° seruat. c. 16 unde teste Plutarc. et si quis

N° 10

Calendarum sacratissimi essent nefasti tamen et execrabiles reddebantur ab usurariis Horat. Lib. 1. serm. satyr. 3 colum. Lib 2. de re rust. c. 7 Macrob. Lib. 1 Saturnal. c. 15 tradunt Budeus Lib 1 de asse Molina de usur. Alciatus Lib 2 parergon. c. 25

Harum usurarum ab uncia usque ad assem id est centesimam exactio antea indistincte permittebatur usque Iustinianus Imp.r in L eos § 1 C de usur. statuit: ut personis illustribus non liceret ultra tertiam p.tem centessimae usurarum nomine stipulari: illos vero, qui ergasteriis praesunt, vel aliquam licitam negotiationem gerunt usque ad besses usuras hoc est usque ad octo partes centessimae suam stipulationem moderari. In traiecticiis v.o pecuniis, et speciebus foenori datis centessimam exigi permititur Ceteris autem hominibus semisses usurae permittuntur dummodo nullo casu de duplici usura exigenda caveatur L. cum quidam 27 ff de usur. neque de usura usurarum. L. preces 27 ff de re iudicata L. improbum 20 C. ex quibus causis infamia irrogetur ex ratione textus in L. nec eos 25 ff de usur. Cuius intellectus cum L. heres 51 § ult.o de petitione hereditatis, videndus est apud Cuiac. Lib. 2 responsorum Papiniani in eadem l. 51 Donel. Lib. 29 Comment. c 14 debentur ergo usurae in contractibus bonae fidei a die morae L. Iulianus 24 § ex vendito, de actionibus empti

empti l. cum quidam § ex locato de usuris l. licet in contractibus stricti iuris necessaria sit expressa usurarum stipulatio, ut possint exigi l. Titius 24 de prescript. verb. l. 3 l. pignoribus C. de usuris Corrasius in c. quamvis pactum 2. p. § 4 n. 23 nisi aliqua adsit ratio specialitatis ob periculum cui exponitur creditor ut in l. frumenti C. de usuris. l. etiam 30 ff eodem, et ibi Accurs. et Gotof. docet Conan lib. 9 comment. c. 3 Gilquen. in l. 20 C. de usuris n. 43.

Ex hac quam nuper tradidimus decissionem Iustiniani in l. eos § 1 C. de usur. venit investigandum, cur Imp. exactiones centessimae usurae in pecuniis traiectitiis, et quare tempore Iurisconsultorum etiam ultra centessimam erat licitum foenerari, ergo sciendum est pecuniam traiectitiam eam dici quae negociatori alicui mutuo dat. mare traiectura ea lege, ut salua navi, sors cum foenore reddatur. at naufragio facto sors, et spes lucri creditori pereat. l. 2 l. foenerator ff de naut. foeno. l. C. eodem l. traiectitia 23 de oblig. et act. nam quemadmodum traiici vectores dicuntur, qui in aliud littus exponuntur l. 3 ff nautae, caupones, et stabularii, eodem modo traiici pecunia dicitur, quae

N. 6
N. 11

trans mare asportat. L. tutores 39 § patruus ff de administ. tutor. L. sacrilegij 9 § 4 his autem ff ad L. Iuliam peculatus, dum tamen periculo creditoris transvehatur L. 2 L. ult. C. de naut. foen. Hothom. in epitome ad eundem tt. ob quod periculum quod suscipiebat creditor permissa fuit usura maior centessima. Paulus lib. 2 sententiarum. tt. 14. § 3. L. lecta 4 ff de rebus cred. L. si pro mutua 8. C. si certum petat. quo circa et nudo pacto debetur L. 5 § final. ff de naut. foen. cum in iudicijs non nisi stipulatione debeatur, ut resolutum manet n.º antecedenti: hoc tamen procedit si pecunia transvehatur. Caeterum si eodem loci consumatur non poterit dici traiectitia L. 1 in princ. ff de naut. foen. in tantum ut neque merces ea pecunia comparatae, in ea causa habeant. nisi, et hae periculo creditoris navigent: tunc enim ratio pecuniae traiectitiae etiam ad merces extenditur, si ex creditoris pecunia comparatae eius periculo transportatur L. qui Romae 122 § 1 de verb. oblig. d. L. 1. § final de nautic. foen. L. ult. C. eodem tt. unde usurae non debentur nisi a tempore suscepti periculi. Quare finita susceptione periculi desinunt deberi centessimae, et tm communes petuntur L. 1 C. de naut. foen. L. 4 in princ. ff eodem Petrus Greg. lib. 22 syntag. c. 3 n. 47.

N 12

Sed adversus ea, quae resoluta manent acrius insurgit Iurisconsulti Scaevolae responsum in l. 5 in princ. ff. de naut. foen. cuius loci v. quod si quis periculum rei mutuatae in se susciperet tamen si conditio apponatur poenalis, sive existat, sive non existat adhuc creditorem usuras recepturum, et eius periculum ibi suscep tum impretio esse: quod quidem qualiter ad mittendum sit, et in quo periculum consistat, difficile est, quia quo ad tempus periculum a creditore suscipitur cessante periculo ipsius privilegium extinguitur d. l. 4 ff. eodem. deficiente enim causa periculi deficit ratio usurae ut nuper diximus quod omnino contrarium deprehenditur ex hoc Scaevolae responso: huius gravissimae difficultatis pondere oppressus Botho m. lib. 9 observat. c. 22 hunc textum emendavit ut tollatur dictio et similiter dictio non, quae est ante verbum existenti subducatur exinde et reponatur ante verbum est et dictio quamvis legatur quamvis ut sit litera illius textus haec. Periculi pretium non est si conditione quamvis poenali existenti etc.a Sic enim nihil difficultatis habere videretur sententia Scaevolae, sed haec interpretatio omnino reiicienda est, cum emendare non sit sensum percipere, sed destruere eadem nota dignus est Guinar. in manual. 4 p. qui asserit negationem esse expungendam, et quamvis, quatuis esse legendam

Quare doctissimus Cuiac. in recitatione solemni ad d. l. 5 ita explicandam esse Scaevolae decisionem existimat ut cum certum sit usuras esse ob quidlum nulla mora etiam intercedente: quare verba illa conditione quamuis penali non existente legenda esse conditione quamuis non poenali existenti. Deinde cum periculum non solum in traiectitia, sed et quando pro alea mutuatur, sit, ut quando athletae vel piscatori mutuatur cum tesseris tantum, aut talis sit alea prohibita l. 1. et toto tt. ff de aleatoribus. l. inex ceptionibus 29 § final. ff de probat. aliter autem est permissa l. nec emptio ff de contrahend. empt. l. 1 de hered. vel act. vend. sicque illa verba si modo in aleae speciem non cadat contractus. ut sensus sit. periculum ad usuras solum in mutuo considerari, ut et nos diximus supra n. 1. et 2. Rursus impropria est loquutio conditiones nasci cum potius imponi praeponi, adscribi vel dari dicantur. Quocirca dicendum est condictione ut sensus sit non implica condictione propter quam dedi, ut si manumittas, nam si non manumittis condicitur datum, in quo non consideratur periculum, cum non sit mutuum sed potius, videar dare ut facias, quod cum diversum sit, in piscatore, et athleta periculum aestimatur. Sic ergo explicat Cuiacius literamque haec videtur esse summi eius sententiam. Periculi pretium est et si

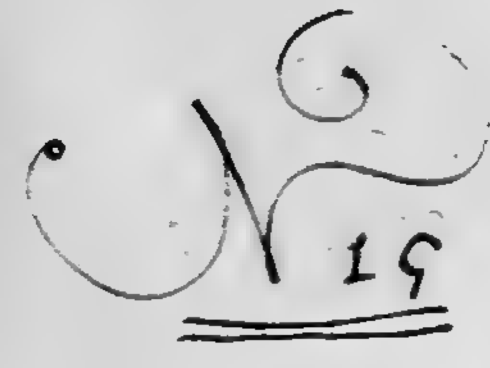
Conditione

Conditione quamvis non poenali existente receptu rus sis, quod dederis, et insuper aliquod propter pecuniam, si modo in aliam speciem non cadat contractus, veluti ea, ex qq. conditiones nasci solent ut si manumittas etc.

N. 29

Sed haec interp.º cum et ipsi Cuiacio displicuerit lib. 9 obseruat. c. 22 aliter communiter in his scholis solet ~~appellari~~ explicari nostrum difficile Sceuolae responsum nimirum quod propter periculum a creditore susceptum debeantur usurae quamvis periculum in conditione, quae non pendet ex casu, sed ex voluntate debitoris conferatur veluti si sub hac conditione mutuetur pecunia, si debitor seruum manumittat sortem cum usuris restituere debeat. Idemque dicendum sit in illis conditionibus, si non feceris, si non conualuero, quae ibi referuntur, ad quas tantum illius ll. principium referendum est, si vero non manumittat aut faciat aut conualuero nihil restituere teneatur, quae conditiones admituntur si in aleae speciem non cadat, id est si alearum ludo haec res gesta non sit quia tunc effectum non sortitur propter exceptionem, quae datur in d. l. 29 § vlt. ff de probatione l. vlt. § vlt.º ff quarum rerum actio non detur, et ita ratio consulti est quod supradictis casibus illud periculum aestimari potest, quod licet poenalis conditio existat, quia non manumissit, fecit conualui nihilhominus potest liberari a poena permissa, veluti si casu fortuito, et sine culpa, et

mora debitoris non potuit impleri conditio l. 10 § idem iuris ff ad l. Rodiam de iactu l. 2 § siquis ff. si quis cautionibus l. 5 ff de conditione caus. dat. poena enim non imponitur ubi culpa abest l. si homo 69 ff de verb. oblig. l. 4 ff qui satisdare coguntur quia igitur creditor huic periculo se exponit, ut quamvis conditio poenalis existat, nil consequat. ideo receptum est usuras pacto promissas deberi ergo verbum conditiones adhuc secundum hanc sententiam legi debet conditiones, et referri ad pericula, quae contingunt in conventionibus ob causam factis, in quibus ex fortuito casu cessat repetitio et conditio l. senatus § 1 ff de mort. caus. donat. l. videamus § idem ff de usur l. 5 ff de praescript. verb. et ibi glos. verbo periculo meo 3 solutione, quam ibi Barth., et Cuiac. sequuntur. Donell. lib. 24 comment. c. 21 exemplo qui dem pecuniae traiectitiae potest. et in his casibus sicut qui athletae, et piscatori mutuatur qui stimaret periculum. defendit idem Cuiac. d. l. 9. obser c. 28

Sed tamen haec communis interpretatio nunquam placere potuit. Primo quia emendationis vitium opprimit, et contra communem lecturam, quae habet conditiones insurgit. Deinde quia consultus non solum de conditionibus pendentibus ex voluntate debitoris sed etiam de casualibus videtur loqui ex illis verbis si non convaluero

cum

Cum in iscolumitatis eventus non sit in nostra potestate ut testatur Martian. ex Homeri authoritate, odis 27 in l. si ff de mort. caus. donat. et Iustinianus in § 1 instit. de donat. Deinceps, quia si vera fuisset huiusmodi interpretatio non aliter creditor pecuniam, et amplius aliquid insuper, quam si conditio existat ut si non manumisserit si fecit si convaluit si vero conditio impleretur nihil consequeret. at certum est Seculam etiam non existente conditione, vel existente pecuniam cum usuris conduci posse statuit ibi et si conditione quamvis poenali non existente secundum illam lecturam et si quid.

N. 26

Cum in magnis voluisse sat sit veritatis indagandae studio incensi tanto in pelago vela dare ventis ausi sumus interim dum certius aliud appareat verae interpretationis vestigium, quam semper venerabimur libenter eruditorum censu subiacentes, amplexabimur liceat quod nunc verum iudicamus Seculae interpretamentum in medium referre. Adeo autem periculum traiectitiae pecuniae in iure aestimatur, ut quidquid conditione navis salvae existente ultra sortem recipitur non tam usurae pecuniae, quam periculi pretium est in cuius repensationem in aliis causis in quibus conditio quaevis adiecta esset, qua non existente, pecuniam creditor recepturus esset existente autem amissurus serfeint obligationem pecuniae creditae vel ex solo

pacto posse si modo in aleę speciem non cadat huius=
modi periculum; quia propter aleę illicitę prohibitionę
de qua in d. l. 1. ff. de aleator. periculi ratio non atten
ditur, et ita verba illa et si disiunctiue leguntur
non coniunctiue, et verbum cadat ad periculum
refertur, quasi in illis verbis aleę speciem excludat
periculum quod alea vertatur propter eius supra=
dictam prohibitionem, Vnde verba illa difficilima
ea ex quibus referuntur, ad pericula, quę oriuntur
ex illis conditionibus, quę nec nullam habent
prohibitionem, vt si non manumittas ett.[a] sicut et
si athletę, vel piscatori dederis: siquidem in omni
bus supra scriptis pars est, et omnium conditio, nam
sicut in traiectitia pecunia perempta mutuum ex
tinguitur salua tamen naui mutuum creditur et
ita possunt vsurę deberi, et ratione periculi maiores
considerantur; sic similiter cum sit periculum, nec im
pleta conditione, vel victo athleta nil consequar, ex
cessset mutuum, nil mirum quod in omnibus casibus, in
quibus periculum adest veniente ratione mutui det.
ita vsurarum exactio, etiam solum pacto apposito, et
sic obseruata communi lectura vltra omnes, quos vi
derim interpretari oportet Sceuola in d. l. 5. ff. de naut.
foen.

Adhuc tamen aduersus ea, quę diximus, ex d. l. eos C.
de vsur. scilicet tempore Consultorum pro traiectitia pecu
nia maiorem centesima vsurarum deberi et Iusti
niano

niano autem centesimam peti posse. Obstat Papiniani responsum in l. 4 § pro operis ff de naut. foen. ubi pro operis servi traiectitiæ pecuniæ gratia sequuti, quod in singulos dies in stipulatum deductum est ad finem centesimæ non ultra duplum debetur. Unde constat ante tempora Iustiniani terminum maritimæ usuræ esse usque ad centesimam. Sed huic difficultati omisso Cuiac. in recit. ad tex. in l. 2. ff hoc tit., qui verbum centesimæ Triboniani esse credit sic respondere posse existimo scilicet ibi Consultum loqui casu, quo post diem periculi præstatur. aduertendum ergo est in princ. d. l. 4 bellissime Papinianum statuisse, quod ubi periculi pecunia traiectitia sine periculo creditoris accepta sit, si ue post diem præstitum, et conditionem impletam periculum non fuerit creditoris utrobique maius legitima usura fenus non debebitur. Erat enim legitima apud Consultos centesima ut docet idem Cuiacius in hac l. 4 Petrus. Fab. lib. 22. c. 8 Incursus principij consequentiam id quod constituitur pro operis servi à creditore nauticæ pecuniæ missi usurarum a creditore sua die exigendarum, causa non excedere centesimam, neque etiam duplum nam debetur præstatur post diem periculi. Illud enim pro operis servi est pena moræ id est tardius solutæ pecuniæ quare post discussum periculum excedi nequit centesima, ad quod respexit Paulus in elegantissimo textus in l. foenerator 6. ff de naut. foen. l. qui

Quorum 122 § ~~final.~~ l. de verbor. oblig. notat Cuiacius in d. l. 4 in fine dum enim periculum adirat credi tor vsura stipulari poterat. Cum autem post periculum poena sit, pro operis, et sumptibus serui simul cum debitore nauigantis, et pecuniam nauticam sub vsuris sua die recipientis, centessima excedi non potest, et sic procedit textus in l. penult. ff de naut. foen. l. traiectitiq 23 ff de obligationibus, et act. l. debitori 13 ff de negot. gestis. l. 3 § si seruus ff de peculio l. 2 § vlt. ff quod cum eo, et ideo nec supra duplum exigitur vsura cum communis iudicetur ex his, quae docuimus supra n. 10 ex l. cum quidam 17 ff versur testatur Diodor. Sicul. lib. 2. igitur committitur poena si per creditorem non steterit quominus solutio sua die fiat, et cum ex conuentione oriatur, etiam decedente debitore exigi potest l. vlt. ff de naut. foen. l. ad diem 77 ff de verbor. oblig. Docet idem Cuiac. emendationem nuper relatam refellens lib. 9 obseru. c. 8 &c.

N. 13. Ex huc vsque dictis satis apparet iure Caesareo maritimae vsurae permissionem ob periculi pretium effecta non suscepto periculo, nec vsura vltra licitum modum permittatur l. 1. l. 2. l. vlt. C. de naut. foen. Restat tamen scire, an iure nostro Canonico, quo attento ex his, quae tradita sunt n. 2 cum seqq. omnis vsura prohibita est. saltim propter periculi pretium aliquid lucri percipere liceat et resoluendum est semper id quod interest in consideratione esse vt aliq. lucri iusta compensatione producatur. ex doctrina textus in capite 2. de foeudis. Quare vsuras, quas

vocant.

vocant Compensatorias permissae sunt, ut testantur
Panormit. et alij in c. conquestus de usur. glos. et
doctores in l. 2 C. eodem quia quidquid ultra sortem
percipitur non ex ratione mutui descendit, sed ratio
ne periculi. Quippe periculum, quod creditor susti
net in traiectitia pecunia est pretio aestimabile
quia et licet transacto periculo nullum damnum
patiatur, tamen quod accepit non pro actuali damno,
sed pro periculo damni, cui se exponit, consequitur.
quod malitiam usurae, et prohibitionem tollit cum
susceptum non ob lucrum, sed obid, quod interest
permissum est iure nostro c. praeterea 7 c. conquestus
de usur. c. ad nostram de iur. iur. Cuiac.
in c. 7 de foeud. Sul. Pat. in Isagoge ad tit. de usur.
in decretali. Quam sententiam utpote certissi
mam resolvunt Azor. 3 p. instit moral. lib. 9 c.
8 q. 1 Salas tractatu de usur. dubio 22. n. 8 Me
dina de redit. q. 38 Silvester verbo usura 1 q. 39
Emanuel verbo mutuum n. 2 Reuel. 2 p. de iust. et
iur. lib. 8 q. 2. Bonacin. de contract. disp. 3 q. 3 pun
cto 9. Couar. lib. 3 variar. c. 1 n. 4.

Magna tamen oritur
difficultas aduersus hanc resolutionem ex Greg.
IX decisione in c. nauigant de usur. ubi creditor
pecuniam mutuans nauiganti, vel eunti ad nun
dinas in se periculum suscipiens si quid ultra
sortem recipiat, usurarius iudicatur. Ex qua de
cisione apparet neque propter periculum permissam
esse usuram compensatoriam: Cuius textus di
fficultas, adeo grauis visa est DD. ut omnes

N 19

fere antiquiores resoluerint hoc Greg. canone omnes Cesareas Leges sublatas esse; sed merito hec sententia reiicienda est ex proxime dictis, vi[illegible] tis traditis a Couarrubia lib 3 variarum c. 2 n. 9. Vnde Paris de contract. q. 3 et Adrianus in tractatu de vsuris existimant Pontificem Greg. loqui cum vani periculi occasio proponitur, vt eo colore, quesito creditore aliquid vltra sortem lucretur, cum nullum subeat periculum. a qua sententia non procul abesse videtur. Nauar. in manual. c. 17 n. 214, et consilio 22 tt de vsur. Ceterum faquineus L 2 controuersiar. c. 42 Paul Layra. 3 p. tractatu 4 c. 16 n. 14. Dicunt negatiuam esse adhibendam huiusmodi decisioni, quasi legendum sit, vsurarius non est censendus.

Omissis tamen his, et alijs solutionibus vere respondendum est eas vsuras iure canonico permissas esse, que compensatorie sint eius quod interest creditoris, quas propter incertitudinem ius ciuile certas assignauit. Vnde statim, ac iusta estimatio periculi excedit ur omne id lucrum in speciem vsure prohibite cadit: ergo sensus Gregorij est mutuantem pecuniam nauiganti, vel eunti ad nundinas, si recipiet propter periculum a se susceptum vltra sortem, quid, quod excedat iustam periculi estimationem esse iudicandum vsurarium, idque in ea specie apparet, que proponitur a Greg. IX scilicet

Vzo

quando

quando genus vsurarum scelestissimum exer-
cebatur cum mutua pecunia, cuncti ad nundi-
nas dabatur cum singulis 4 nundinis ligd-
nensibus quindecim pro centum exigebant Ar-
gentarij, vt ex Ligonio refert. Petr. Greg. Lib. 24
Syntag. c. 47 cum vsura abest recte admittitur
Lucrum. in eodem. c. naviganti in 2, et §. veri. propter
incertitudinem pretij olei, vini, et frumenti; in quo
equaliter expectat commodum, vel incommodum, tã
emptori, quam venditori L. penult. C. de solutione
nisi alias tunc fuerat venditurus pro minori
qui plus emit vel recipit, eo quod alio termino
fiat solutio. nam eo casu vsurarius erit iudicari
Cuius text. sic intelligendus in c. Ciuitate de vsur.
docent glos. et Panormit. in d. c. final. Cobarr. in c.
quamuis pactum in princ. Joannes Gutierrez lib.
2. Canonic. c. 39. Icti (auditores ornatissimi)
pro temporis angustia delibatis contentos vos
gliscit animus, ac equidem certos, quid in re adeo
graui, pro cuius elucidatione tot ac tanti viri
de vtroque iure meritissimi, pro viribus desudarunt
Si quid marte proprio pace omnium dixerim in-
terpretari ausus fuero. id omne censure vestre
submisse, ac humanitati, qua me deuinctum fa-
teor. Lubens absoluisse gloriabor.

Ad Laudem Cunctipotentis Dei Cuius
sapientia, et fortitudo

Ad Text. in Lege Centum Capue 8. ff de eo, quod certo loco dari oporet.

1 Cicere dificillimus Africanus ... tibi obscurior procedit ... quas in l. centum cap. ff. de eo q. certo loco, q. ... etatibus ne ... dixit Donell. ... Nec in merito ... Quibus breuissimo textu. ē comprehensus, ut ... Africani ... set dicamus ... illud dum breuis esse laboro, obscurius fio. *Indiciū*

Igitur fides ... alio loco, quas solutioni destinato, et arbitraria act. ... debere, qua ... debet, ... ex ... actoris quas fidei ... ... Papinianus, in l. si ... fideiussor ... de ... probat ... Barth. et antiquiores ... Cujatius ... explicat Barth. et Antiquiores ... Donell. ad ... ad Africanus optime Donell. ad ... *Nº 1*

dificultates insurgunt, quo ... iure fideiussor ... alio loco quas ubi domicilium habet ... ubi ... cap. ... forum ... est ... in l. 2. C. ubi ... l. heres absens ... 1ª cap. ... sit generale de foro competenti l. heres absens § fin. ... sequenti ff. de judiciis vel ... destinato ... l. 1ª ... lutioni q. ... ff. de ... et actionib. ... bus sequentibus ff. de bonis auth. judicis possidendis ... l. c. 2. et 3. l. 32. ... 2. ... 9. ... 3. ... 8. et 9. ... 3. lib. 4. *leg. 2. C. de jurisd. l. fin. C. ...*

Nove Recopilationis docet Covarr. practicarum q. q. 20 ... Gutierres de juramento confirmatorio 3 p. cap. 10. La ... 3 Gutierres de juramento confirmatorio ... cap. 4. nº 10, quo dificultas ex ... fide parte de decima cap. 4. nº 10, que ... juris ē ... perstipulationem ... augere, quo stricti juris ē ... l. 5. § ... fiat ... in l. ... C. de fidei jussoribus ... stricti juris l. ... alterum acceptio ff. de V. O. ... l. in ... docent Balduy et genās ff. de V. O. l. ...

et Jason in d. §. 2. alia actio vide dicendum videtur fideiussorem alio loco debere non posse, quam solutioni destinato cum in vim libus Stricti Juris ultra verba deceptam excedat d. l. dd. quos in victo Stipulatore alio loco, quam solutioni destinato solvere promisit possit, et inquit 10. hoc tit. habuit q. Stipulatio certam conditionem quam Stipulator mutare non potuit. lex in l. V. §. alia ff. de solutionibus inquit fuit reo quaesitum loco solutioni destinato solvendi, q. ille auferri non debuit lex in l. ulta. ff. de pactis lex in l. 2. de iis qui non sui iuris equitate surgente actio utilis arbitraria, qua reus alio loco conveniri poterit. habita ratione utriusque interest introducta fuit, ne creditor reo ad locum solut. destinato non accedente ius suum amitteret. l. 1. et 2. §. idem Julianus, et §. nunc de officio cum legibus sequentibus supra hoc tit. l. unica. C. ubi conveniatur, qui certo loco dare promisit probat de Jure regio l. 23. tit. 11. pta. §. non tamen exercetur haec actio arbitraria decretantum temporis transierit, ut promissor eo quam pervenire possit inest namque huic stipulationi tacite tempus, quo promissor eo quam perveniat l. 2. §. qui ita hoc tit. l. interdum ff. de V. O. explicant Barth. et ceteri in d. l. 1. hoc tit. Duarenus ad hunc tit. Cap. 2. Cujacius tractatione 3. ad Africanum. Covarrubias. lib. 2. miscellaneorum Cap. 13. et 14. Donell. in l. 5. hoc tit.

2.

Sed adhuc obstare ... [illegible] ... creditori ... [illegible] ... loco ... [illegible]

de ...

... Pilatus non accedendo sic potuerit Lacitando eadem Redderre manens in loco communj, quo respectu expressius Barth. in d. l. 1. hoc titulo n.° 3. existimauit per hanc litteram arbitrariam actus posse promissorem Venire quocumque loco, et non idoneo Barth. comuniter Baldus in l. Vnica Cap. Vbi Venia ... secunda Abbas in Cap. Vnico n.° 4. extra de ... petitionibus, quem ... in d. l. 1. hoc titulo ... quis ff. de judicio l. ... §. 1. ff. de constituta pecunia d. l. Vnica Cod. Vbi Venire ... quibus in ... quocumque loco, et ubique promissorem Venire posset dicitur ... senserint doctissimi Viri ... et non posse promissorem Venire nisi loco idoneo, quem ... Mendez ... Antiqui glossatoris, et ... et ... magis recepta est Nec obstat in ... pro ... dici promissorem Venire posse, quocumque loco, et ubique; ... quocumque loco idoneo ... aut ... loco ... ne intelligere debemus, et ... in l. ... §. 1. ff. de muneribus, et honoribus, quo ... probatus infirmus ... absurdum ... tribuit Creditori ... loco ... pro indefinite ... loci, ... adiecto ... loco adiecto ... domicilij et ... §. ff. de Judicijs igitur multo minus alijs locis ex ... stipulatione ... habuit ... adiectio ... stipulationis minuere debuit.

qui

aui cum alias loco non adiecto agere poterit duobus quae dictis locis per loci adiectionem uno tantum adiecto ut ... peregerunt iuxi rigore inspecto his in l. 1. hoc tit. quia natura stipulationis quae stricti iuris est amplius non ferebat l. dd. ... ad astringendum ff. de V. O. at ad surolium est loci adiectionem, quae natura sua ius stipulatoris minuit in agendo illi prodesse ad eius eius in ladem re augendum exercere. Imo firmatur praedicta ista in d. l. Item § ult. ff. de iudiciis.

Habemus iam fidei iussorem alio loco quam solutioni destinato conveniri posse utili arbitraria ... quo tempore conveniri possit, siciliam et Africam ... compendia ... temporis satis indicant, ... prima fronte aliud monstrare videtur ... Paul. ... pecuniam similiter peti debere a fidei iussore, ut a reo principali ... dicentium videtur hunc pecuniam peti posse a fidei iussore cum non potest peti a reo principali, at cum peti potest a promissore, et a fidei iussore petitur ... 1. ... vera est ... dubitetur annit per petita, 2. ... falsa, quas ut explicemus animadvertere oportebit in stipulationibus, sexto loco dandi facere diem inesse, quo in locum destinatum promissor possit pervenire, quo transacto pecunia peti posset ab eo non autem praeterito per peras cuzeoagatur l. 2. § qui ita stipulatur hoc tit. ... ff. de V. O. ... promissore non autem peti potest, quod illi tempus non transierit nec a fidei iussore peti potest ... iam locum solutioni destinatum

insolite inniteze festinando pervenerit l. si testam.to §. ulto ff. de fideiussorib. at in Urania promit.r diversy dicendus est quia id peti posset a promissore sed tantum peti poterit, a fideiussore poterit, tantum tempus elapsum erat promissori cum non adhuc non elapsus fideiussoris, quia textus loquitur sub medio tempore elapso promissori fideiussoris, l. tum obligat.s tam ex persona promissoris, quia fideiussoris temporis tantum conditionem recipere allegavit Papinianus in d. l. si testamento §. vult ff. de fideiussoribus, ut sit si veniens quaerere non poterit cum fideiussore agi non posset, licet tam in locum solutioni destinatum quaere non posset, sive cum promissore agi posset, si fideiussor ad locum destinatum accedere non debuit cum eo agi non posset quia ipse promissor in eadem difficult.e perveniendi quaerere non posset. Unde idem in fideiussore dicendum ne in duriorem causam adicimus, dicamus d. l. si testam.to §. ult.o explicant Barth. et antiquiores & optime Donell. ad num. lib. n.o 6. Non minus

difficultatis habet illud Africani dum averit scilicet arbitraria act. cum agitur alio loco, quam solutioni destinato cum fideiussore quia actoris interfuerit solutionem destinato loco, sibi loco destinato solvi, quam alibi, quia sic intelligendum erit dum modo fideiussor moram fecerit nam aliter, nec ipse promissor teneretur d. l. 2. §. vult hoc tit.o. Unde si fideiussor dum moram non fecerit aliquid interest actoris teneretur inductionem causa videretur acceptum pro actoris teneretur in l. graece §. illum l. si testam.to §. vult ff. de fideiussoribus Unde fideiussor solus moram omiserit solus tenebit ad id, quod interest, nec ferendi sunt Barth. et alii eum secuti qui fideiussores

fideiussorem conuenire non poterit nisi ex mora ipsius, simul
et rei generalis scripserunt, nam si promissor intra tempus
in locum destinatum peruenit ubique creditorem non ostendit
aut non interpellatus non soluit promissor moram non fecit, aut
vero fideiussorem moram fecisse constat ex l. mora ff. de
usuris cum in l. mixtum videtur teneatur cum solum moram
commiserit unicuique enim mora sua nocere debet ex vul-
gata iura, id tunc constare videtur ex. in l. si libertus
moram ff. de operis libertorum, et in l. cum filius §. 1.
ff. de V. O. quibus traditur fideiussorem ob factum et cessa-
tionem debitoris teneri ob suam vero moram non utique quae ita
ut interpretetur constitutum generaliter esse animaduer-
tere oportet unicuique moram suam nocere, d. l. in-
demnatione §. unicuique de reg. iur. quinde et fideiusso-
ri nocebit, et quidem cum obligatio in dando est fidei-
ussorem ex mora sua teneri omnes accedunt ex l. mora
ff. [illegible] d. l. si libertus moram secus si obligatio in fa-
Consistat ciendo consistat de qua faciendi obligatione praedicta iura
in contrarium adducta loquuntur sed non est quod reformidemus
idem admittere in faciendi obligationibus in quibus mo-
ra a fideiussore facta reg. iuris superioris efficit ut
nocere debeat sed enim mora non eo minus mora erit
quia in faciendi obligationibus commissa est quod pro dictis iu-
ribus potius quam negatur statuitur in d. l. si libertus non di-
citur moram fideiussoris esse non nocere, sed nullam esse, et
in d. l. cum filius §. 1. fideiussorem cessare dicit in eo quod
nec debuit ipse praestare nec ab eo peti potuit nulla
V°.

vero mora sit, vbi nulla petitio est l. nulla dicitur fur l. nunquam
pilis ff. de V.O. ex quibus apparet potius praedictis juribus non esse
parti qui etiam fidei vsori factum suum nouere negat, quod nihil in eo
fidei vsor debuerit cog. nec moram fecerit satis aperte se obtra-
rium statuit indicat si debuisset omittere quod moram idque exprime
cauetur in d. l. si in certum moram in fine quod etiam diximus fi-
dei vsorem ex mora sua vltra sortem teneri in quod actionis
interesset, illud difficultatem habet, quod tenebitur fidei vsor vltra
id in quo se obligauit certum etiam illa promisit, quae tantum de-
bebat reus principalis in amplius etiam conueniri non potest ut in l.
fidei vsores 68. §. 1. de fideiussoribus, quod verum est, cum fidei vsor
ex mora rei conuenitur, ut in specie ut in d. l. fideiussores re-
cum ex mora sua, aut facto ab eo petatur non est nobis
ut ex euentu praestare debeat officio judicis eas actiones
quas equum sit remitte et in eas se non obligauit, nec a princi-
cipio eas praestare cogeretur, exempla sumi possunt ex l. cum
fundus ff. si certum petatur. l. 2. ff. de vsuris l. praeterea ff. de rei
vindicatione, sequitur ex praedictis, quod si fidei vsor ex mora
sola conueniatur cum reus principalis moram non commiserit, quod solus te-
nebit nec commissoria damnabitur, ut id quod actionis interest pos-
tet, quod ex eo difficilimum videtur quod fidei vsor tenebitur cum
principalis non teneatur, cum etiam certissimi juris sit fidei vsorem
obligari non posse, aut plus debeat, quas promissor multo
minus accedere in alium possit obligari [illegible] ut illud [illegible] de
fidei vsoribus. §. fideiussores [illegible] [illegible] hoc faciunt ex
[illegible] habet maxime [illegible] [illegible] moram fecit
principalis vsor haec illi nocere [illegible] d. §. [illegible]
[illegible] praedictis juribus, [illegible]
[illegible] quomodo [illegible] [illegible]

illam rem se obligat, itaque fideiussor inductione cuius obligari nequit, semel autem obligatus in eadem causa in qua reus principali obligationi praestare, velut retineatur in obligatione a qua promissor liberatus sit Primo hoc est, quia aut in promissore sic in fideiussore ob eandem aequitatem idem valet, nam promissor ipse ab initio in maiorem quantitatem iure non est obligatus, quam in se spondendo obligavit, qui si moram fecerit et per eum durante ad periculum cum obligatio, et si certo loco quid debuerit alibi si conveniatur in id quod actoris interest suo loco condemnatur, quod in fideiussore contra cum recipiendum est, quia haec non proprie ex obligatione narrant, quae in fideiussore maior, quam in promissore esse non potest sed ex mora ab ipso fideiussore contra cum sic penam quae ... ex loco ... in d. L. non condemnatione §. unicuique ff. de reg. iur. cum rei mani ... est ... , quod si fideiussor nihilominus in ... solvendo fecerit, solus de inde ... moriatur eo tempore evenient ut reus principalis liberetur interim tu ..., quae sine facto, et mora eius peremit. L. siex legati ff. de V. O. L. quod mihi de rebus exceditis, et nihilominus fideiussor mora sua perpetuo eiusdem hominis debet, L. liberatus moram ff. de operis libertorum. L. mora ff. de V. O. unde ... fideiussoris non tantum debere plusquam promissorem ... ipsum debere, cum promissorem autem nihil.

Sed iam fortiter africano affirmanti non oportere fideiussoris obligationem augeri ex mora promissoris praestationem eius quod interest adversatur Paulus in L. mora 88. ff. de V. O. ubi diserte scribit moram promissoris fideiussori nocere, sed rite vulgo respondetur non nocere moram ad id, ut obligatio augeatur

aut

Aut fidei vsor grabetur in amplius quam se obligauit Nocere tamen ut oblig. perpetua desciatur, cum enim fidei vsor pro-
mittit quod reus debet qui per moram suam perpetuam fecit obligationem l. si servum § sequitur ff. de V. O. verum quod sit quocunque
tempore a fidei vsori sugetant reum debere obligatione ex promis-
sione sua conuenitur.

Aprius nobiscum pugnat ipse Paulus in l. que 20. ff. locati, unde fidei vsor indefinite acceptus in omnes obligationes causa ex mora ei tenetur in usuras illa-
rum tandem pensionum, que ex mora rei debentur, et non ex oblig. sed officio iudicis prestantur, unde satis apparet contrarium responsum esse a Paulo, nulla namque differentia inter eum quod interest, et usurarum prestationem distribuitur usure namque non ex oblig. nascuntur, sed offi-
cio iudicis prestantur similiter, id quod interest officio iudicis prestatur non ex oblig. nascitur cui difficultati, ut faciant satis scriptores non valde fluctuantes torquentur nam de-
triglosatoris antiqui ... arentes similiter prestandum esse id quod interest ac usuras prestantur, nec ex eo obligatio-
nem fidei vsoris augeri, quod non ex ipsa oblig. sed offi-
cio iudicis prestatur, sequitur Cusanus tract. ... ad a ... namque non fidei vsor-
num, sed longe falitur enerat namque fidei vsor-
ea prest. ... officio iudicis non ex ipsa oblig. proueniat
grauatur nempe id quod est quesimus, non quo iure grauat non enim necessarium est, ut ipsa augeat oblig. ad hoc ut fidei vsor grabatus videatur quocunque enim iure amplius quam in ipsa est oblig. pre... grauari videtur

Et 2° ipsa augeatur solutio quare reiecta hac solutione a Cusalio sequta, et alijs traditis ab antiquis, et recentioribus veras solutiones doctissimus assignavit Donellus ingredi inquit si Paulus fideiussores solutionis usuras tardius illatas penitus praestare deberet, sed hac de causa nominatis quamvis incultat, quod in omnes causas conditiones etiam fideiussor se obligaret extra quas causas se idem dicturus non fuisse ostendit, hic enim usus omnis rei quae ad causam praestari debeat
+ Fideiussoris principalis et per in obligatione tantum ... ex mora rei.
officio iudicis accedat, ubi enim causa omnis utilitas ... quae exerceri potest quae eadem potestate actionis in iudicium venit vel praeterea ff. de rei vindicat. l. penultima ff. si usus fructus petatur. si tamen fideiussor simpliciter spopondit de tota solutione idem esse nam ipsa idem dixit. Debere enim in omne quod eo tractu bonae fidei dari fieri deberet sic enim fideiussor fideiussisse videtur quasi spoponisset in quantum solvere ex bona fide condemnari deberet, ut ibidem ipse Paulus explicat in hoc autem non usurae ex mora rei, hae nam quae in bonae fidei tractibus ex mora debentur l. mora § in bonae ff. de usuris. non ergo fideiussor in eas usuras tenetur, quia in omnes solutiones simpliciter non autem ab qua taxatione in certas summas fideiussit, quam quidquid sequitur ... adeo pertineat, ... obligandi ad usuras est specie ... in res quasque se obligavit. hinc enim reddit ratio ... ideo fideiussor ad usuras teneatur, quia in eas se obligavit alias non teneretur, quia idem respect Paulus ... se obligavit licet id fuisset in ea solutionis ... ideo quia ultra summam expresse se non obligavit leg. fideiussores 68. ff. de fideiussor. in contractibus enim bonae fidei hoc intelligendum est, in quo usurae

ex

ex eorum natura veniunt. leg. mora. §. in bonae. ff. de usuris.
Et pro tamen iudicium quia reus nec est mora sua fideiussorem
debere posse usuras, et si cum bonae fidei contractum accessit, te-
netur tamen ex stipulatione qua se obstrinxit. leg. Blanditur.
C. de fideiussor. haec ut stricti iuris est, leg. aliàs. ff. de in lit.
em iurando. sic ex mora usuras non admitti. leg. quaesitum. ff.
de neg. gestis. eaque omnibus dictat, fideiussorem in dict. leg.
quaero. in usuras se obligasse, alioquin non teneri dicendum erat,
nec tamen dicemus ex mora rei fideiussorem gravari, sed ex obli-
gatione sua facta sub ea conditione, si reus moram fecerit, quae
cum extitit, non ex ipsa conditione, hoc est mora rei, sed ex obligatione
sub conditione concepta teneri; circa quod et omnes veri ita magis per
pter Barth., Paul., Cuman. et antiquiores in praesenti, in
praedictis iuribus (videndi sunt Donell. in praesenti. Cuj. tract.
3. ad African. Ant. faber. dec. 84. error. 6. et dec. 89.
error. 4. Joan. Corrat. lib. 2. miscellaneorum. Cap. 13.

Finis.

ADTITULUM ET IDEO 12. § NERATIUS. FIN. DE CONDICTIONE FURTIVA.

Ad tit. in l, et ide(o) 12. §. neratius ff. de condict. furtiva.

Recitatio elaborata a Domino D. Laurentio Santos de San Pedro.

Mayoris Ovetensis collegij togato omnigenaeque eruditionis viro.

anno. 1645.

1. Conditiones sunt actiones in personam §. appellamus. inst. de [illegible] dem dicitur, q. dicere denunciare significabat [illegible] [illegible] adesse tere [illegible] ind. § appellamus proinde [illegible] actionem [illegible] denunciatio ac dicere dicendo denunciare [illegible] est autem condictionis [illegible] l. ult. in fin. ff. de [illegible] quadmodum [illegible] quoniam qui in persona agit, [illegible] 1. inst. de act. q. autem actoris est id amplius ei dari n. oportet, at quia dari cuique id intelligitur q. ita datur, ut eius fiat ut [illegible] Imper. Justin. in §. his itaque inst. de act. tamen odio furum quo magis pluribus actionibus teneatur effecit ut extra poenam dupli aut quadrupli etiam condict. + petere d. §. his itaq. [illegible] ff. et C. de condict. furt. sicque omnis condictio, ut Barth. [illegible] degenerat, ac ad eius exemplum etiam ea qui propter furtum ut mi [illegible] re q. marito amouit. l. 3a. 6. §. fin. [illegible] 26. d. act. rer. amot. et infitiatore rerum depositarum. l. siquis [illegible] 43. [illegible] deposit. [illegible] infitiando. et in prin. ff. de furtis. item infitiatore rei pigneratae pecunia iam soluta. l. siquis 4. §. rei pignorat. [illegible] cred. sic accipienda ut Cujat. in tit. C. de condict. ex leg. ag. omnibus de natura condictionis permittitur domino condict. rem suam petere.

+ inde furtiua dicta, rei recipiendae nomine tenentur, consequenter dominus rei furto ablatae potest tenere condict.

2. adeo autem condictio in fure a reliqua rum condictionum natura degenerat. ut n. sit verum sit condictionem furtivam domino dari, sed imo nulli alii quam domino detur. l. 1. ff. hoc tit. aut quasi domino veluti tutori, vel curatori. l. interdum 56. §. qui tutelam. ff. de furtis. nec ob id vindicationem

Cum id solemne esse soler, ut domino tantum detur. l. in re §. l. non ideo. 66. de rei vindicatione, adeo imitatur ut ab illa plurimum non sint distincta nam conditio furtiva etiam quomodocumque re extincta competit leg. in re furtiva. 8. l. qui furtum. 16. leg. fin. ff. h. tit. at rei vendicatio non ita soler, nisi dolo aut mora interveniente. leg. item si verberatum. 15. §. fin. cum l. seq. ff. d. rei vindicat. praeterea conditio furtiva datur contra furem eiusque heredem etiam si non possideat. §. ult. inst. de oblig. que ex delicto nasc. vindicatio vero solum contra possessorem. l. qui petitorio. 36. ff. de rei vindicat. in conditione furti. fit estimatio quanti plurimi res unquam post furtum factum fuerit. l. in re furtiva. 8. §. 1. l. penult. d. act. rer. amot. quod nec in vindicatione nec in ullo alio judicio excepta actione. l. aquili. quae estimatio fit quanti plurimi eo anno fuerit, observatur tandem rei vindicatio, non nisi dominium probanti datur. l. fin. C. de rei vindicat. an conditio furtiva etiam illud solum asserenti, nam ut optime Castrensis in leg. 1. ff. h. tit. agenti conditione furtiva sufficit allegare se dominum nec necesse est id probationibus firmare, ac furi ad excludendam conditionem illum non esse dominum probare convenit, sicut in spoliatore vindicanti, sat est dominium allegare, nec probationibus eget, quia potius spoliato actio datur, et odio spoliatoris introductum est ut ipsi reo si agentem excludere velit contrarie probationis onus incumbat. leg. siquis emptionis §. 1. sed hic 2. C. de prescriptione. 30. vel 40. annorum. ita etiam actio furis in conditione furtiva idem inductum videtur.

Iamdiu vero conditio haec domino 3.
competit, qui licet rem facto suo non amiserit ac idem sit aliena

verit

ulti[us] dicere non poterit. l. sive manifesti 10. §. tandiu C.
ff. h. t. actio enim ista rei persecutoria est, ac absurdē, quis rem
eam persequi cupiet quam cum Dño suo consulto ipse emit, alius
sentio de act. furti penali, dupli nempe, vel quadrupli, ac p[ro]ba
tur arg. eorum, quae statim dicam. sed nunc condictio ista eo casu vo
vo Dño competet? minime quoniam ei tantum potest competere cui subrepta
est aut heredi eius. l. sed nec legatarius 14. ff. h. t. ac ideo ei sola
vindicatio datur, ratioque id suadet, nam vindicatione parere po
tens est eam solam dominus. qualitas condictionem autem furtivam necessario q[ua]
rit et subreptam rem fuisse, simul agens probet, invidiosè autem quis
de re subrepta queretur sine sibi subrepta sit hinc illud quasi
torium d. leg. sive manifesti. 10. §. fin. juncta d. leg. sed nec
legatarius 14. h. tit. cui condictio competat, si dominus rem subreptam lega
verit per vindicationem scilicet nam si per damnationem citra dubium
est heredi competere, ut pote ei cuius interest, rem persequi; ut lega
tario tradat et quidem si ipsi furi legaverit manifeste nulli
competit, si vero alteri legasset, ambigua res videratur, verum ei
tum nulli competere rem, nec heredi, quia iam dominium in legatarium transla
tum erat, arg. leg. si a Titio 64. d. furtis. nec legatario, quia
non ei res subrepta fuerat, sed an et idem dicendum sit de act. pena
li dupli, l. quadrupli, dissentiunt interpretes, verum ego sicut
et Dño etiam sibi subreptam alienanti actionem hac dupli, l. quadru
pli, manere nuper dicebam, ita et heredi Dñi legantis eam mane
re censeo, cum enim iam semel a lt[...] fuerit acquisita, nec ut re
tineatur (secus ac de condictione dicitur) rei dominium retinere necesse est,
nulla ratio est cur et sibi Dño. si inter vivos non jure, ut dicebam
et heredi ut pote omnium universali successori etiamsi res lt[...] lega
ta sit alteri non detineretur, id quod per literas ovilis aspiciendi la
tus probat. leg. interdum 56. in fin. prin. de furtis ibi. sed et a per
sona.

sona Dni mutata esset altera pena obligatur quamquam dicendum est Dni persona mutata fure adhuc re durante duplici actione, duplici vero pena teneri altera priori Dno ex 1a. contrectatione, altera Dno posteriori ex contrect. 2a. et imperio na hereditatis indicat hoc etiam l. si is qui 66. §. 1. d. furtis. dum cum heres suo nomine non habeat. quod denotatur heredis rei subreptae ll. legatario suo nomine furti agere non posse et nomine ll. agere nulla ratione impediri nulla itaque (propositam quam claudamus) actio ex furto proveniens in legatario rei subreptae transmittatur, quia ut dixi non nisi domino, cum res alteri subrepta sit, de furto tempore quereretur.

Nec obstat l. si hominem 42. et d. l. si is qui 66. §. 1. de furtis. quod actionem furti personale legatario rei subreptae dari, asseverat Paulus accipiendum enim est de actione competenti ex 2a. contrectatione, hoc est, ex contrect. facta per mala ll. quod ind. l. 66. §. 1. apparet demonstrat. alia illa si posset fur eam contrectet ex 2a. autem contrect. merito legatario ut patet in eo tempore, quo 2a. contractio intervenerit transferri actio competit, non per damnum et legato sed ex delicto, quo casu licet dominus in eum translatum non sit fure, nec fur si actio illa competit. l. si cui. 65 versi. fin. d. furtis. sed intellig. nec inserit assidua contrect. furti non magis furti actionem parit. l. 9. d. furt. ita illud verum est respondere enim cum fur qui semel fur actio adquisita est, eam cum aliis dua furti contrect. magis fur actio nascitur, et cum persona Dni mutatur, aliud dicendum est. l. inde 96. in prin. eod. d. furt. quoniam casu ex 2a. contrect. et actionem furti pendente novo Dno nasci generaliter definitur in d. l. 66. et in persona legatarij ex presse firmatur d. l. 42. et d. l. 66. §. 1. d. furtis. imo non

autem

aut tam actu furti penalis sed etiam condictionis legatario aut alij cuius novo dominio ex 2a furti contrect. nasci servo quidem Ultimo, veniat licet omnes fere interp. nullam. ratio est cur cum ab omnibus legatario hoc casu furti penalis actio deda tur, denegatur quoniam est condictio scilicet, quae facilius dari debere ... penam ut illa, sed rem persequatur tantum, etiam cum equitatis rationes suadent, nec generalitas. dicta sed nec legatarius ... qua florent. movetur aliud ... ex ... condictionem legatario negat, cum ... ex 2a contrect. hoc est contrect. facta vivo testatore denegare antecedentia operti probant dicitur non fuerat in ... l. anteced. tandem condictioni locum esse quando ... facto ... ab eo non recessit, ac ... post alienationem condicere non posse, quod de 1a contrecta. accipiendum nemo inficias ibit, absurde ... dubitaretur, an ... daretur condictio ex contrect. 2a hoc est facta post quam rei ... in alium translatum fuerat in de. in l. ult. leg. ... quaerit ... an si res legata maneat heredis condictio ea scilicet, quae testatori competat, orta ex prima contrect. ... absurde, h. quaeret de condict. quae oriretur ex contrect. 2a. cum tunc nec testator nec heres rei dominus fuerit, ... quod nullo modo in heredem condictionem eam transmitti, quod ... dominium facto ... id est ... quo supposito pergit Paulus in leg. sed nec legatarius ... quaerens, an eo casu condictio illa, quae here di negabatur legatario competeret. ... quod nec ei competere, quia non ei res subrepta. ... si res ei fuerit subrepta, ut ... intelligitur, ... 2a contrectatio hoc est si est post mortem testatoris furtum rem contrectet ... dicitur ... 66. § 1. de ... necessaria ... condictionem ei non esse denegandam ...

5\. ... ut in orbitis videamus condictio furtiva.

firia [illegible] datur retinendi [illegible] quando haec dixi
dicessit, undeque conditio ista adeo [illegible] committitur, meri-
to in tex. nro. dubitatur et cui res pignori data subrepta
sit actio furtiva [illegible] quae patiatur, et quidem post ea
etiam suadebat, quod iniuria denegari videbatur actio rei
persecutoria, et cui non denegatur actio penalis proinde qui
Creditori, sicut actio furti penalis. l. itaque 12. §. fin. de
furtis [illegible] actio furtiva dicendum esse apparebat. e
contra autem regula hactenus firmata actionem in rem furtivam
soli domino prestari [illegible] in qua ambiguitate
Neratius refert Aristonem fortasse in libris, quos de furtis
scripsisse refert [illegible] cap. 18.
sensisse creditorem, cui res pignori data subrepta sit in
certi actione agere, quod ut rectius capiatur, omissa eorum via
qui hanc incerti actionis speciem furtivae actionis esse negant
[illegible] quod actionis speciem furtivae inducunt, quam incerti appel-
lant, quos pluribus [illegible] fab. de erroribus pragmaticorum
decad. 81. err. 5 [illegible] dicendum est [illegible]
prim. in l. si debitor. 20. de furtis. et eodem [illegible] a se dissen-
tiente [illegible] rationali ad n. tex. actionem furtivam duplicem esse,
aliam, quae rem ipsam furto subtractam persequitur, et ad id quod in-
terest eius cui subrepta fuit, datur, quoniam perinde ac si
nullus licet non dominus [illegible] quod eorum ex iusta et honesta causa
interest, datur actio furti penalis dupli, l. quadrupli. §. fur-
ti. inst. de oblig. quae ex del. nasc. l. [illegible] 11. de furt. ita et
ad persequendum illud ipsum quod eorum interest datur actio furtiva
quae quoniam id quod interest semper in certa quantitate continet. l.
ult. de stipul. pret. l. unica. C. de sententiis. quae pro
eo quod interest, proferuntur. l. quatenus 24. de reg. iur. actio

in.

incerti appellatur, de cuius generis condictione accipienda est ...
Cum enim Creditor pignoratitius si res sibi pignori data sub-
tracta sit, habeat quoniam eius interest res subtractam, actio-
nem furti penalem. § unde [illegible] de oblig. quae ex delict. nam
l. creditoris 12. l. creditori 87. de furt. sic accipiendum, vel
quantitatis , quae debetur, si nulla culpa eius intervenit. l.
inter. 46. §. et si quis. 4. d. furt. ita explicanda est Cujac. lo-
co praecitat. ideo et ad illud ipsum quod interest, persequendum habet
furtivam incerti condictionem furtivam inquam, nam condictio incerti, de
qua in nostro text. venit, [illegible] faber ubi sup. furtivam esse
suadet hic ipse textus, iacet sub rubrica de condict. fur-
tiva, qui aliter [illegible] dicerem in [illegible]
alieno peregrinari videtur hic etiam id quod aut nulla in spe-
cie, de qua agimus condictio competitura est, aut si quae competit eam
furtivam esse necessario asserendum erit, nam condictio furtiva non
est actio specialis discreta, separata vel a ceteris condictionibus
ad furtivam res persequendam specialiter inducta, siquidem ... esset
nequaquam eadem formula qua ceterae condictiones intenderentur, ac-
cipitur. si apparet eum dare oportere. § si itaque 14. inst. de acti.
sed est eadem ipsa condictio aliis in casibus ... solita quae cum
datur in re furtiva ob id quod ad petendam rem furto subtractam da-
tur, quasi causa, quod adversus furem subrepta persequenda detur condi-
ctio aliqua sive certi, sive incerti sit, hoc est sive ad certam, sive
ad rem incertam petendam detur, appellanda est condictio furtiva, id
quod ipsum probat tex. [illegible] qui aliter variis sententiis valde dissimu-
lem fulerum [illegible] in leg. certi condictio 9. § 4. ff. de reb. credit. dixe-
rat Ulpian. in eius text. primo esse incerti conditionem quandam generalem
quae ex omni causa, ex omni re obligationis si certum quid debeatur,
peti solet, hoc supposito, quod in § 1. ait: illa etiam condictio com-
dum

dicitur, cum quod certum ex causa furtiva peti dicitur, quod conditio furtiva nihil aliud est, quam eadem illa conditio ... competere solita, quam dicitur solum quando re furtiva detur furtiva quod id accidit appellatione quod etiam firmatur ex l. 1. §. fin. de cond. triticaria. ubi generaliter illius ... conditionis, quae propter pecuniam numeratam ... sive certa sive incerta ... dicitur solere proprium quod esse ut illa nemo eam petere possit nisi ex causa furtiva detur quod quia in causa furtiva eadem illa conditio datur, quae ... quae in ceteris causis datur, ac furtiva solet illa appellari, quod in causa furtiva datur, unde necessario infertur omnes conditiones quae in eadem causa furtiva sit, debere conditiones furtivas dicendas esse sive certi sit sive incerti quod quae conditiones earum incerti, quam in nostro tex. creditori pignoratitio ... conceditur furtivam ... nominandam esse; nec ... quod contraria ... afferendum a Fab. loc. praedict. non ... ex dict. leg. certi conditio 2. tit. de reb. cred. namque ille tex. potius ut dixi ipsam nostram firmat, sin certi conditio ex eo solo quod in causa furtiva detur furtiva dicatur, ... hic mutuatur. Sequitur etiam si in causa furtiva incerti conditionem dari aliquid accidat, eam et furtivam dici appellari par ratio suadebit, nec validum etiam ex d. l. h. ... ubi ... dicitur in re furtiva ... furtivam persequendam soli domino conditionem competere, non autem negatur si non res ipsa persequenda sit, sed aliud veluti id quod interest etiam non domino ut creditori competere conditionem, imo dum ... domino in re ... furtiva conditionem competere ait, in dicta causa videtur, etiam non domino si non rem ipsam sed id quod interest persequatur, ... competere conditionem perinde ac d. l. 1. certi conditionem furtivam, soli domino praestat, conditionem autem furtivam incerti creditori non negat, imo ... a contrario sensu manifeste concedit.

ex.

6. Ex his explicandus tex. in leg. si pignore 22. in princ. de pign. act. ubi querit Ulpianus, an si pignore subrepto furti egerit creditor vel pers. ob id quod eius interest rem subtractam non esse. §. unde. 14. inst. de o. que ex eo del. cum simil. totum quicquid ex furti furti de re capt. debito imputare teneatur; ubi q. ex ca pignoratitia debito imputare teneatur; multo magis idem dicendum esse si quod ex condict. percepturus esset, hoc est si agens condict. incerti furtiua, qua est aperte in nostro tex. committitur aliquid a fure percepit, quo utroque casu ex pignoratitia act. id quod debitum excedit debitori prestare teneri, dicitur in leg. Creditori 15. ff. de furt. unde apparet minus juris habere creditorem in re pignorata licet eius rei sit possessor excepta causa usucapionis habentem, quam commodatarium in re commodata et conductorem in re conducta, quos si quid furti act. a fure consecuti fuerint, locatori, vel commodato restituere non teneri, asseritur in leg. si quis rem. 6. ff. locati. leg. ult. §. et cum in dig. C. de furt. Cuius discriminis ex fortasse ratio est, de quo dub. de errore docet. et error est quod creditor licet vere possideat, non ut pignus accepit, ex aliquo ex eo lucrum perciperet, sed ut quo sibi magis et melius cautum esset, conductori vero et commodatario non nisi lucri, et commodi proprij causa contrahunt, itaque nihil sit ad versus mens contrahentium cum ex furto, quod conductori vel commodatario factum est, lucrum aliquod penes ipsos remaneat.

7. Sed an idem dicendum sit, si debitor rem pignori datam subripuerit, hoc est an creditor quod a debitore rem pignori datam subtrahente, vel furti actione, vel condictione furtiua incerti, ex ea supradicta perceperit debito imputare, ac quod debitum excedat debitori restituere teneatur ambiguum est. Ulpian. in l. si pignore. 22 cum hoc idem querere non omnino ambiguitate substulit, licet n. ait, id quod furti act. poenali creditor a debitore

percepisset debitori reddi oportere idq. sensisse Cap. li. 9. q. 3. refert, Cuius fragmentum extat in lege si debitor. 79. d. furt. ac ea optima ratione nititur, quod poenae semel depensae nunquam repetuntur. l. id quod 14. d. solution. l. poenae. 42. d. conditione indebiti l. 1. § 2. ff. ad l. Jul. de ambitu. ne delicta maneant impugnata non autem decidit. Utrum quod dicendum sit de eo qui Creditor a debitore conditione executus fuerit, quod Ulpian. silentio praeteriit Interpretibus certamen dissidiique causa fuit inter veteres Juris Interpretes Azonem, et Irnerium; quorum unusquisque nuperis temporibus maximum virum sectatorem, et propugnatorem invenit ille Doctissimus Cujat. iste subtilis vir Fab. Cujat. enim lib. 9. quaest. Papin. in ad l. 79. d. furt. Azonem secutus, non imputari, aiebat, debito, id quod Creditor conditione incerti furtiva a re debitore esset executus, ac ea ratione sedit, quod cum conditio haec, licet non poenalis, tamen poenalis instar sit, ut quae instituta odio furum, habensque furti quandam vindictam, aequum est, ut debitor non tantum in eo puniatur, quod creditor lucri faciat poenam dupli, vel quadrupli. sed et in eo, quod lucretur, etiam rem quam amisit, ita ut ea conditione recuperet, et nihilominus superstit actio Creditoris pecuniae: ut pristinum debitum exequatur, idque valido argumento firmat Cujat. ex ipsa l. si pignore. 22. § 1. ubi si debitor vi bonorum raptorum l. metus Creditori servum pignoratum excusserit, ac Creditor agens ex edicto, quod metus causa quadruplum fuerit executus nihil restituit ex eo, quod executus est, nec debito imputat, sed quadruplo, et res ipsa continetur. l. item si cum exceptione 14. § 1. ed et si quis. 9. ff. quod metus Cod. = aliter autem Fab. qui secutus Irnerium, d. dec. 81. err. 3. asseruit quod conditione (sit illegitimae incerti solum, non furtiva) a debitore Creditor fuerit executus et debito imputandum, et si quid soluto debito supersit, debitori

rg.

restituendis moueturq. tu ex eo, quod dictio eanec penalis, nec qua
si penalis esse posit, quia talis aliquando pena substitui deheat, cum loco
eius quod interest. l. ult. de pretorijs stipulat. Cum autem id quod inter
est, nunquam inveniatur substitui in locum pene. tum etiam quia cum dictio
illa sit rei persecutoria, et ita passim in jure nostro appelletur ef
fici non potest, ut qui semel iam per dictionem id quod sua interest se
cutus fuerit, postea pecunie crediti actione eandem rem petere per
mittatur. Cum rationibus argo, eo progreditur Fab. ut etiam tentare aude
at, nec dictionem creditori adversus debitorem rei pignorate sub
trahentem dandam, sicut daretur adversus alium quemlibet extra
neum subtractorem quoniam creditor idem sequitur actione crediti pe
cunie, quod potest dictione in certum ac proinde ut inter Philosophos
verum est, non esse multiplicanda entia sine necessitate, ita et
similiter in jure nostro. certum est non esse multiplicandas actiones
quarum una in plus utilitatis quam alia sit allatura.

8. Igitur in hac interpretum varietate, reiecta
hac ultima audacia Fabri dictionem creditori adversus debitorem
negantis quam omnino esse determinandam seria judico. tum quia id quod non
est in jure nostro novum ad eandem rem persequendam multiplices fuis
tiam plures actiones competere. tum etiam quia in simili in specie
contrarium indicat Ulpi. in l. si inter. 21. §. f. ff. de pignor. Ego
aliquatenus medium viam secutus censeo ipso jure debitum non im
putari, quod creditor dictione sortiatur, a debitore fuerit secu
tus nam directe nec in solutionem debiti petitum nec summi erat
fuit, et hoc sensu verum approbo Donelli et Cuj. sententiam. at in
effectu veriorem existimo sententiam Irnerij, at Fabri quasi reiec
to eo, quod nimis temere tentare voluit Irnerio adherere
mallebat, ac eo, creditorem ope exceptionis doli mali cogen
dum quod a debitore dictione percepisset debito imputare. nulla
enim.

Cum ratio unquam suaderi potest, deterioris conditionis futurum
debitorem Creditori rem pignoratam subtrahentem, quam alium qui
animo extraneum subreptorem. Cum imo illum, ut pote rei propriae
in culpa, hunc vero aliqua excusationis, saltem iuris aliqua
repugnantia, et iuvari videbatur, et fere non esse aliqua
benignior persuadeat, istum vero nulla ratio excusare possit, unde
cum extranei praedonis poena, vel dupli vel quadrupli nunquam ex
cedat. absurdum quis dicet, debitorem rem pignoratam subripien
tem vel tripli, vel quadrupli poena puniendum, ut necessario eveni
ret, si creditor rem dupli vel quadrupli poena actione furti exactat,
quam re ipsa hoc est, quod egisterit, condictione petitum lucraretur, nec no
minandi animo medium istum esse quaesitum, quis calumnietur,
posuit enim ipse idem Ulpianus quem in d. leg. si pignore 22. § 4.
in specie simillima, quod licet creditor servum pignoratum metu
coactus debitori tradiderat, et quadruplum ex edicto, quod metus causa
furtum consecutus, nihil ex eo quadruplo debito imputandum esse. ac
proinde testimonium generaliter dixisset, eam de imputatione ipso iure
faciendam, illud intelligendum ac ope exceptionis succurrendum
debitori indicat in leg. item si cum exceptione 14. § si d[illegible] 9. ff. quod
metus causa. ubi ipsum spolium licet quod metu stipulatus quadru-
plum lex laudet eius [illegible] quantum soluerunt, refert sensisse Ulpianum
cum ope replicationis adiuvandum, ut quod fuerat stipulatus, consequ-
eretur, ne adversarius simpli rei ipsius, quod quadruplo contine-
tur lucri faceret. quam Julianus donat aequitati stricte sequendo
potius quam nimium Labeonis constantis sententiae rigorem, ne operae
[illegible] melius quae tempori posset, manifeste denotat Ulpianus.
Sequitur in specie d. l. si pignore 22. § 4. ubi [illegible]
[illegible] rei temperari nequeat, Julianus potius quam Labeo
[illegible] sequendam, hoc est debitorem exceptione tuendum, ut cogat,

Cre.

Creditorem simplum rei quod quadruplo ex Edicto, quod metus causa praecepto tenetur imputare debito, quomodo omissa explicatione quam tradit Faber. d. deca. 81. err. 2. et alia tenet, quam reprobat ipse Faber. err. 3. accipiendum d. leg. si pignore 22. §. si eneorbabam a argumentis quod inde quod sua deducere et ame et Cujac. sup. retulimus.

9. 2°. ex superioribus infertur explicatio ad textum in l. si vestimenta 17. §. fin. ff. de act. rer. amot. ubi ait Ulpianus uxorem res a viro suo pignori habitas amovente actione rerum amotarum teneri quod ita superius ex nostro textu dicta accipiendum est de incerti actione nam actio rerum amotarum condictio est. l. rerum 26. d. act. rer. amotar., ac simillima condictioni furtivae. l. 3.a 6. §. item heres. 4. et l. similiter 21. §. haec actio 5. eo. tit. d. act. rer. amot. itaque perinde ac in nostro textu si res pignori data subripiatur competit Creditori condictio furtiva incerti ad consequendum quod sua interest rem subreptam non esse; ita similiter si uxor marito rem quam pignori habebat vir subripit, competit ei actio incerti rerum amotarum ad consequendum quod sic interest rem amotam non esse, quomodo etiam accipiendum est textus in l. ult. §. fin. C. de furt. ubi si uxor res subripuerit rem marito commodatam, datur marito in eam actio rerum amotarum similiter incerti ad consequendum quod sua interest rem amotam non esse. ac ex eo improbanda est sententia Azonis quae refertur in nostro textu. dicentis commodatarium vel depositarium et his similes si res commodata vel deposita subrepta sit destitutos esse omni actione de jure communi, proindeque nec incerti condictione furtiva, ut potest Creditor, cui res pignori data subrepta sit, agere posse sed fortiter consulendum actione in factum, vel officio judicis. Improbanda aliquando etiam quia aliud suadet d. l. f. §. f. C. d. furt: tertio

9.

q.a utrair habet in ratione ad nostrum cum commodatario, et depositario, et similibus furtum fiat, datur illi actio furti ad id quod interest, hoc est ad duplum vel quadruplum eius quod interest. §. furti. 33. cum segg. inst. de o. q. ex del. nasc. cum adversus ipsos dominus, si eorum interest, ut in casu l. si is qui §. ff. d. furt. par ratio illi a Creditore pignoratitio jubet condictionem incerti furtivam accommodari.

3.° Ex superius dictis petenda explicatio tex. in l. cum qui. 14. §. qualis. 16. ff. d. furt. ubi quaerens Ulpian. quibus furti actio detur ei, cuius res commodata siebre praest, ait: omnibus illis quorum periculo res alienae sunt veluti commodatario, conductori, Creditori pignoratitio et similibus, si res commodatae conductae, vel pignoratae subtrahantur competere actionem furti condictionem vero soli ipsarum rerum domino dandam: quod nisi accipiatur de actione a nobis proposita omnino Neratii Aristonis quem noster textus impugnabit, dicendum itaque textum cum intelligi deceti condictione ad rem ipsam subreptam consequendam competere, quam soli domino datam ita manet assertum, ex leg. 1. cum similibus. h. tit. d. condict. furti. condictionem enim incerti, ad id quod interest persequendum illis omnibus competere sat, hactenus dicta convincunt. imo et in ipso §. qualis. 16. idem afirmari puto: ait enim Ulpia. commodatario, conductori et Creditori pignoratitio actionem competere. quo verbo, actione furti Ulpianum voluisse comprehendere, et furti actionem penalem, et incerti condictionem furtivam sub obscure significatur, ac pro inde statim adiecit. condictio autem ei demum competit, qui dominium habet: quasi aiens commodatario, conductori, et pignoratitio Creditori competere furti actionem penales simpliciter, ad poenam persequendam, et rei persecutoriam ad per se.

persequendi interesse, ꝯ dictionem autem ad persequendam ipsam quam debere posta non illi, sed ei tantum ꝯ petere, qui ordinem habet. Ita Dicta l. 1. et omnia hactenus asserta.

Finis.

1

Lorenzo Rodri
guez de Guebara
vº de Cordoba
con
Dª Maria de Gal
bes

2

Antº Velez de
Guebara vº de la
Rambla
con
Dª Ana Ascanio Va
lenzuela

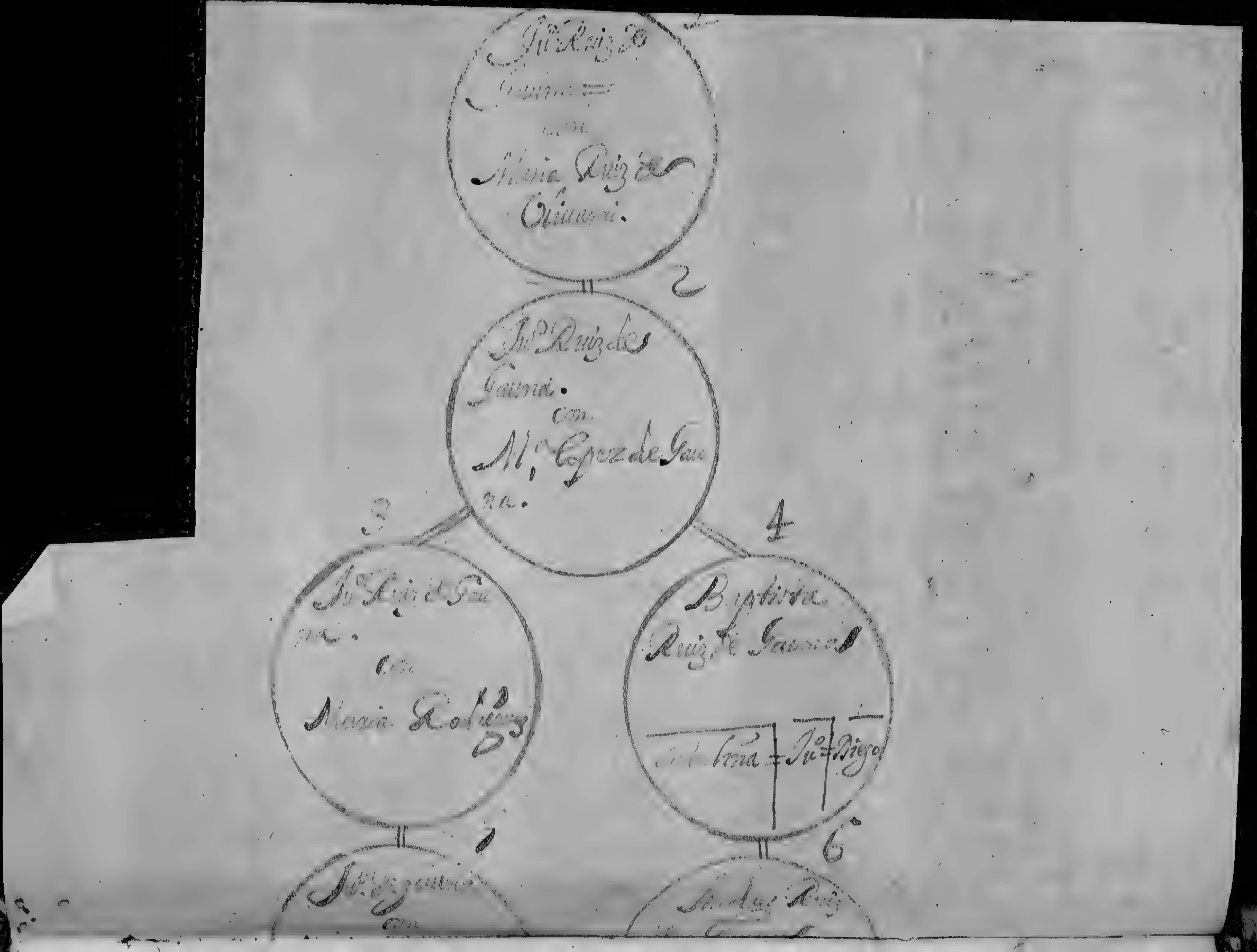
3

Bme.
Velez de Gue
bara vº de la Rambla
con

4

Ju.º Lorenzo de
Guebara =

[illegible] en [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] . [illegible]
[illegible] 3. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] del [illegible] [illegible] Lesse Decis. 6. n 22. post Gutt
[illegible] [illegible] 9 16. [illegible] [illegible] [illegible] despachen [illegible] [illegible]
[illegible] 7. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 34 de post. 310
[illegible] [illegible] [illegible] la ai, no, si no no se echa menos [illegible]
[illegible] auiendo [illegible] si la ubo i fue en [illegible] tiene [illegible]
[illegible] si fue en [illegible] no obsta pues [illegible] le [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] gl. 11 n 45. Gutt lib. 3. q. 14. n 104.
[illegible] [illegible] [illegible] sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible]

con
Maria Ruiz de
2
con
Mª Lopez de Gau
na.
3
4
con
Baptista
Ruiz de Gauna
6

zan

6
el Mro Dn Franco
de Peralta Cappe
llan Rl

7
Dn Luys de Peral
ta famelear y Algd
mor dela Ynquisi
cion Con
Da Eugenia de meri
da Carranza

8
Dn Juisanda
Peralta Alcayde
de torres vermejas

9
Dn Carlos de Pe
ralta famelear
con
Da Grabiela bueso

10
Dn Baltasar
de Peralta
con
Da Josepha dela
Soz=

20
Dn Bartho de
Peralta
con
Da Maria de
Cordova

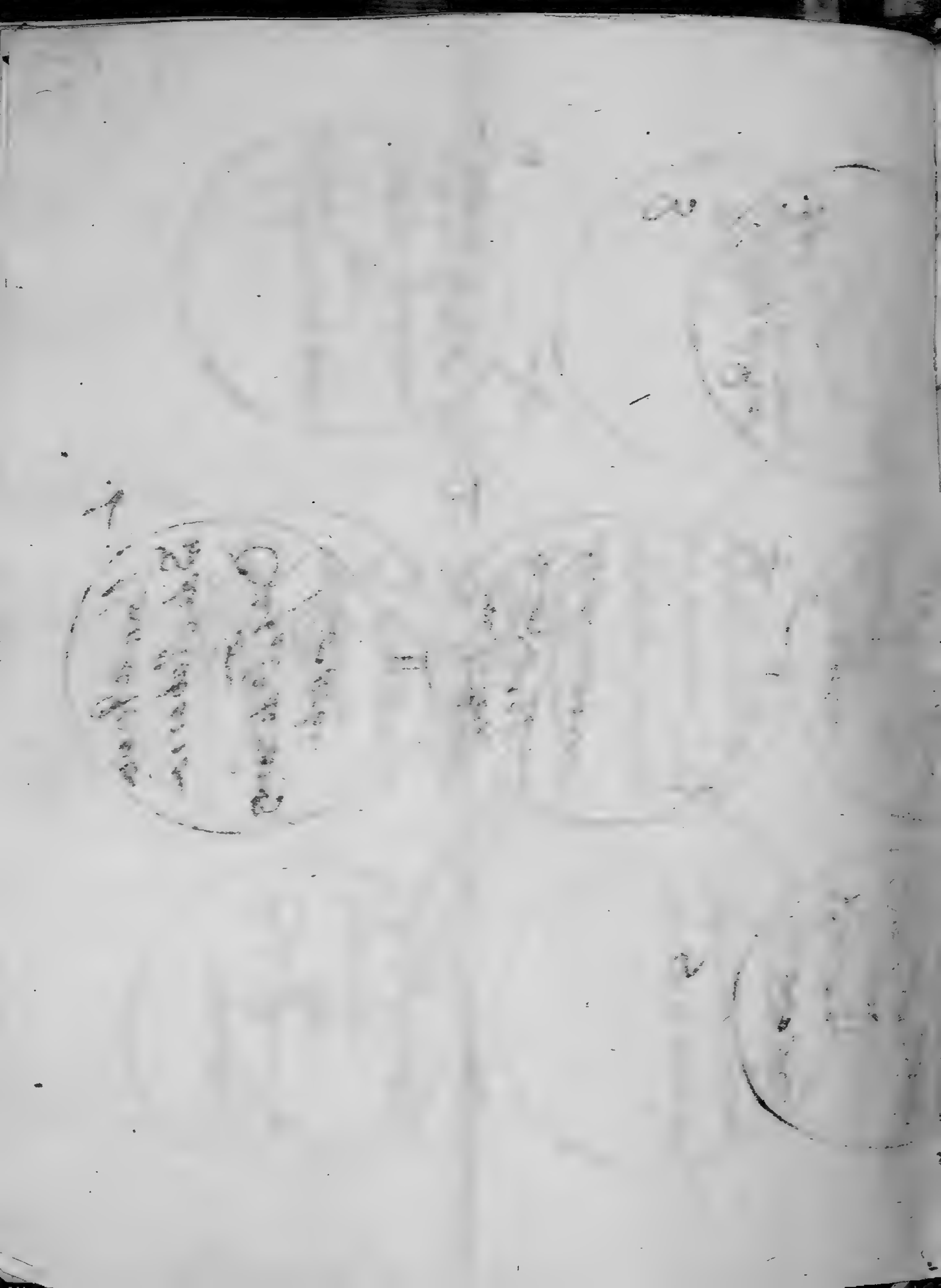
1
Alonso de Peralta
nd de Nabarro
con
Da franca de Gamez
y Cordoba

2
Lope de Peral
ta con Da Sabina
de Almenara

3
Alonso de Peral
ta

4
Andrés de
Peralta
con
Da ... de Alme...

5
Jacomo de
Peralta
con
Da franca Salazar

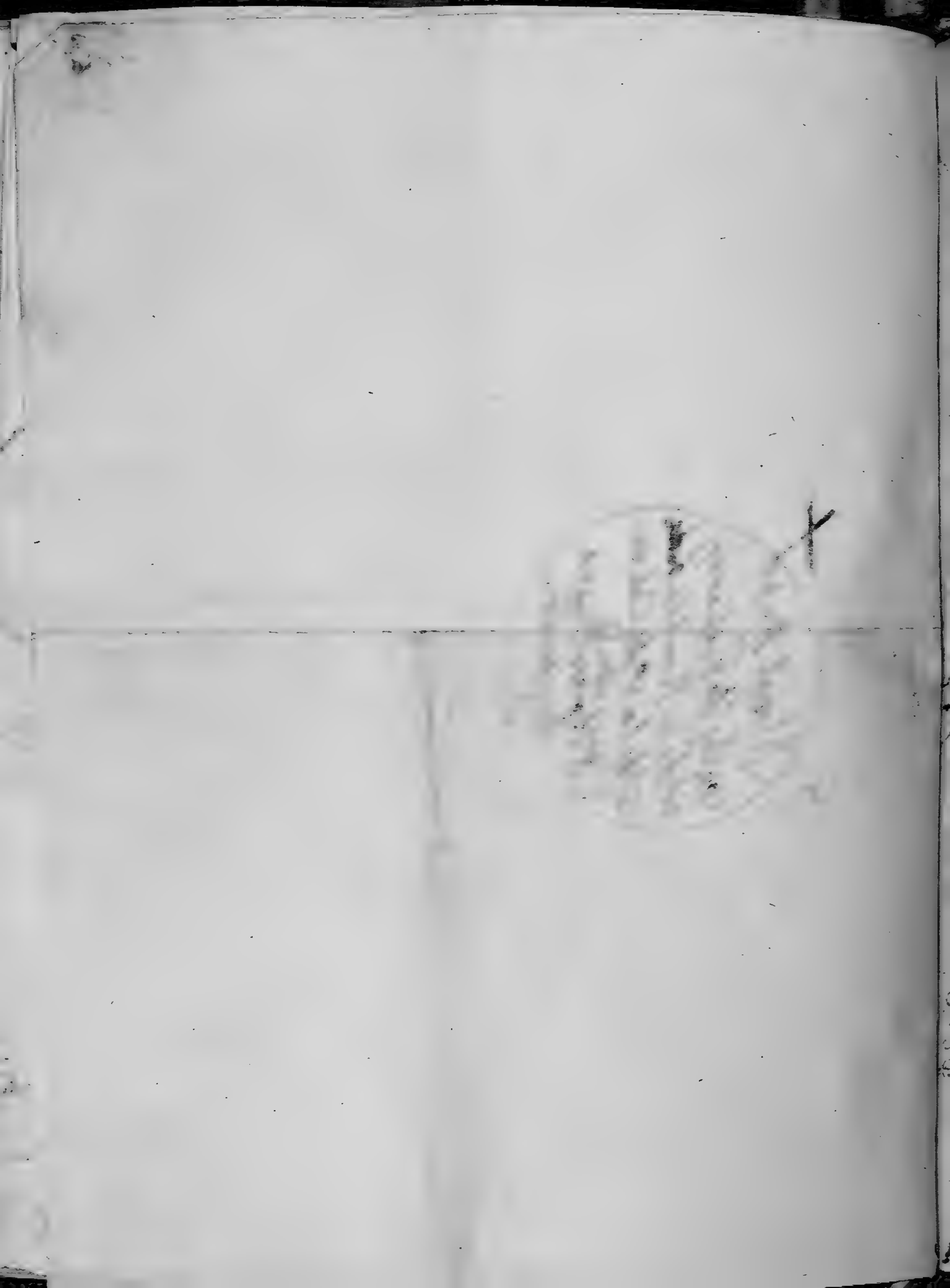

7
8
Baptista
9
10
12

León

5 11

D. Joseph Antº
Velez de Guebara
ml de la Rambla
V.º de la vª de Calo ra
Casó con
D.ª Sorera Duque
de estrado

Ex Planeto quodam, in quo quorundam Pontificum [illegible] monstratur et docetur vita, et in [illegible].

Alexander 3us.

Alexander 3us sicuti ceteri Summi Ecclesiae Romanae Pontifices antequam Pontificatus culmen adipisceretur alio fruebatur nomine; habuit Patrem Raynerium [illegible] procreatus, Rolandus Bandinellus appellatus fuit. cumque ad legitimam perveniret aetatem illius S. [illegible] tertius 3. de aetate, et qualitate [illegible] sciendum, canonicus pisanus factus cardinalatum Sanctorum Cosmae, et Damiani meruit, postea presbiter tituli Sancti Marci, et Cancellarius Sanctae Romanae ecclesiae ab Eugenio 3o creatus fuit, [illegible] cum eruditus, satisque diligenter [illegible] fuisset [illegible] fuit Romanus Pontifex viginti et duorum Cardinalium suffragiis circa annum Domini 1159. qui ecclesiam gubernavit [illegible] annos 21. quo in tempore [illegible] Antipapa fuit electus a tribus Cardinalibus Octavianus Cardinalis presbiter Sancti Clementis, cui noster Alexander fortiter se opposuit, quo mortuo Paschalis oppositus Alexandro fuit, cuius vestigia Calixtus, et [illegible] fuerunt secuti, ex quorum schismate magni tumultus in ecclesia fuerunt excitati, [illegible] placatis noster Alexander 3us superfuit, et quiete [illegible] [illegible] et Doctor Onuphrius in Chronica Pontificum Platina et ceteri De Romanorum Pontificum vitis scribentes. Cum igitur Noster Alexander 3us [illegible] annum ecclesiam gubernaret quamplurimos [illegible] quaestiones, inter quas [illegible] Joannes [illegible] eius verba Demonstrant.

Imperante Frederico Barbarossa, et [illegible]

[illegible] Gregorius [illegible] explicat [illegible]

Innocentius 3us

Innocentius 3us sicuti caeteri summi Ecclesiae Romanae Praesules
Antequam Pontificatus culmen adipisceretur alio frue-
batur nomine. habuit Transimundum de comitibus Signiae patrem, a quo
procreatus Lotharius appellabatur erat Patria Anagninus
Vita et moribus laudabilis, Genere nobilis et pietatis
cum ad legitimam pervenisset aetatem effectus Diaconus Cardinalis
Sergii et Bacchi a Clemente 3o fuit creatus. Post-
modum Romanus Pontifex summus nominatus fuit a toto Cardinalium
anno 1198 sub Henrico 6o Ecclesiam quam fideliter maxima
cum Vigilantia gubernavit per decem et octo annos, et sex
menses, et novem dies. inter cuius facta, et memorabilia
illud insignum est de Philippo Rege Galliarum sacri [illegible]
interdictione ob [illegible] matrimonium, ex quo facto maxi-
mum odium Philippi erga summum fuit [illegible]. Ut ipse summus
proclamabat dicens, aut Papa Regium Diadema Philippo
adimat, aut Philippus insigne Apostolicum. ita scribunt
et Florent Onuphrius in chronicon Platina Abbas Ursper-
gensis. et caeteri scriptores, qui summus cum Ecclesiam [illegible] dicto tempore
intervallo Gubernaret quam plurimas edidit constitutiones quas
hic non refertur. = [illegible] Vimbiles [illegible]
[illegible] quippe oculis [illegible] qui [illegible] frequentissime
[illegible] in [illegible] Cardinalis debebant [illegible]
[illegible] una qui sanctissima [illegible] erat [illegible]
[illegible] qui [illegible] [illegible]
[illegible] Gubernationem [illegible]

[illegible]

Lucius 3us

Lucius 3us sicut ceteri summi Romani Pontifices
antequam Pontificatus culmen adipisceretur alio fruebatur
nomine. Habuit patrem Bonagiuntam, et cum proprio Lucanus
Ubaldus Allucingolus appellabatur et ex Canonico Lucensi
fuit factus Cardinalis tituli Sanctae Praxedis ab Innocentio 2o
postmodum ab Adriano 4o Ostiensis, et Velitrensis Episcopus
fuit nominatus, et in Cardinalatu vixit fere 50 annos.
Fuit quidem litteratus vir discretus prudens, et moribus honestis [illegible]
[illegible]. Qui cum tot tantisque et dotibus instructus electus fuit
Romanus Romanus Pontifex a 25 Cardinalibus anno Domini 1181
[illegible] 3o anno sui Pontificatus Urbe Romana expul-
sus fuit [illegible] quemadmodum civilis seditionis nomine Julii, [illegible] Senatus
abolere desiderantes. Ubi ipse Papa Veronam confugit, ubi [illegible]
Veronae congregavit, et 6 mensibus et 7 [illegible] decessit.
anno Domini 1185 postquam Ecclesiam gubernasset 4 annos menses 2
dies 18. Sepultus quidem fuit in ecclesia Cathedrali Veronensi cum
hoc epitaphio:

Luca, Luca tibi dedit ortum, Pontificatum
Ostia, Papatum Roma, Verona mori,
Immo Verona dedit tibi lucis gaudia, Roma
Exilium, Curas Ostia, Luca mori.

Qui cum viveret aliquas edidit constitutiones quas in [illegible]
[illegible] continentur [illegible] Decretalium quas nobis [illegible].

Clemens 3us

Clemens 3us sicut Gratia summus 175 Romanus Pontifex, solus ante pontificatum [illegible] vocabatur. Habuit Joannem patrem, a quo creatus Paulinus Scholaris appellabatur, erat de Regione Pineae, qui eius [illegible] [illegible] ab Alexandro Cardinalis Praenestinus factus fuit, post aliquod tempus Papa fuit creatus a 19 Cardinalibus anno Domini 1188, sub quo quievit dissensio civilis quae durata fuerat per 50 annos inter Senatum et Pontifices Romanos quae populus [illegible] annis 47, et Alexandrum [illegible] defecerunt Lucius 2us [illegible] interfectus, Eugenius 3us, Alexander 3us et Lucius 3us urbe fuerunt expulsi. Urbanus 3us et Gregorius 8us exules fuere, quod duravit et obtinuit donec populus Romanus [illegible] Clemente [illegible] pacem [illegible] fecit. Quidem [illegible] gubernavit, [illegible] pacem reduxit per 3 annos, menses 5. Sepultus fuit in Basilica Lateranensi; de quo Vincentius [illegible] edidit [illegible] [illegible] Platina, Onuphrius [illegible]. [illegible] Greg. Vide ex [illegible].

Celestinus 3us

Celestinus 3us sicuti caeteri summi ecclesiae Romanae prae-
sules ante pontificatum aliud cognomen alliis uti
fuebatur, habuit patrem Petrum a quo Bobonis (?) vel Iacin-
tus appellabatur, erat de Regione Arenulae, qui cum litteris
liberalibus polleret a Celestino 2do fuit factus Car-
dinalis Sanctae Mariae, ubi per aliquod tempus Cardinalatum
obtinuit. Post modum Mortuo Clemente 3° cui successit
electus fuit Romanus Pontifex Romae ab Cardinalibus
anno Domini 1191 sub Henrico 6. imperatore. Ecclesiamque
gubernavit per sex annos, et septem menses et 11 dies
quo in tempore plura edidit atque inter quos in mirum
obiit et sepultus est in (?) decedit.

Honorius 3us

Honorius 3us natione Romanus summi Ecclesiae Romanae Pontificatus
antequam Pontificatus culmen adipisceretur alio nomine voca-
batur. Habuit Patrem Almericum qui ex [illegible] Censius Sabe-
llus appellabatur. Erat natione Romanus virtutibus eximius
et nobilitate conspicuus, itaque ex Canonico Sanctae Ecclesiae Ma-
ioris Cardinalis Sanctae Luciae, et Camerarius Sanctae Romanae Ec-
clesiae a Celestino 3o fuit factus, postmodum presbiter
Sanctorum Joannis et Pauli ab Innocentio 3o ordinatus fuit, mortuo Papa Innocentio 3o una-
nimique a Cardinalibus Papa fuit creatus anno 1216, Ecclesiamque [illegible] Decretal-
[illegible] rexit annos 10 et 8 menses quamplurimaque Honorii
tempore memoratu digna acreverunt. [illegible] edidit [illegible]
in tertia [illegible] nunc Decretalium.

Qua de causa Pontifices more soleant mutare nomen, et alio
[illegible] in diplomatibus utantur varios scriptores tractasse, [illegible]
[illegible] illa [illegible], [illegible] Pontifices qui tunc temporis eligebantur [illegible]
[illegible] frequenter quod maiestati et religioni in Pontifice [illegible]
[illegible], non adversabatur ideo aliud nomen assumebant, quod
quidem primum Sergium fecisse dicunt Platina, Onuphrius
Panvinius, [illegible] et alii, hincque successores Pontifices hanc
consuetudinem tanquam legem perpetuam confirmarunt. [illegible] qui
ex Germania erant electi, quales fuerunt Bruno, Gerardus,
Fridericus et alii, quorum quidem [illegible] [illegible]
[illegible] mutare nomen [illegible] ex l. i. C. de mutatione nominis
[illegible] ab aliis [illegible] aliud nomen [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] Cephas [illegible]
[illegible] ex Platina, Onuphrio, [illegible]
et aliis videtur.

Gregorius 9us

Gregorius 9us appellabatur antea Hugolinus erat patria Ana-
gninus, natione Hernicus ex Comitibus Signiae. Fuit factus ex dia-
conus Cardinalis Sancti Eustachii ab Innocentio 3o postmodum
a 18 Cardinalibus creatus fuit Summus Pontifex, gubernavitque Ecc-
lesiam ex anno 1227 usque ad annum 1241. Cuius mandato compila-
vit frater Raimundus eius Capellanus [illegible] habetur in
1o folio Decretalium. Sepultus fuit ad Sanctum Petrum [illegible]
[illegible]

Spectantis in populi Conspectu

Dott. Praeses decorate celsis;
Nobili ~~penitus~~ fulgens penitus Minervae;
Floribus sicut Variantur agri,
Splendet ut coelum Vario nitore;
Ipse sic felix, Varia Coruscas
Luce decorus.

Hinc Doctorum Veneranda coetus
Palladis fulchrum Iuvenes futurum
Litteris pulchrè Variis Venusta
Florida Concio.

Spectantis, inquam, in populi Conspectu infelix dimicabat Andabata, nam dubio semper certamine, vincus vix superabat hostis insidias, cum in alterius incidebat instaurato cum favore praelio, quibus repetitis Congressibus, demum viribus infractis offerebat fortunae ancyle. Hoc mihi experimentum timorem incuteret iamiam praeliaturo nisi tanti Patroni tutamine clypeatus incederem. Quare nil haesitans descendam in arenam, et depositi arduam nimis tractationem omni caligine purgatam reddere conabor. Agnosco impar viribus meis onus, verum audio Poëtam monentem

Omnia despera prudenter, et omnia spera
Fortiter, ut caueas omnia nil metuas.
iterumque.
Gloria si dulcis studeas Virtute parare,
Quo labor est maior, gloria maior erit.

Assidui studij mei specimina edere tentaui.
Stat sua cuique dies, et ineuitabile tempus
omnib. est vitae: sed famam extendere factis
Hoc Virtutis opus ———

Est depositum ut ad rem deveniamus q.d custodiendu aliciui datur. L. 1. in prin. h. nro tit. Rosinus lib. 9. ant. c. 5. Franciscus Polletus lib. 5. hist. fori rom. c. 9. & Philip. Broideus in not. ad d. c. 9. Est deinde triplex. Vulgare de quo in toto ferè nro tit. & Angelicus Praeceptor 2. 2. q. 62 art. 6. exodi. 22. c. 7. v. si quis commendauerit amico vas, aut pecuniam in custodiam. Commendare deponere est. L. commendare 186. de V. S. L. lucius 24. h. tit. D. Paulus. epist. 1 ad thimothe. c. 6. n. 20. Necessarium de quo in L. 1. § ait praetor 2 cum segq. h. tit. Ovidius. lib. 1 de arte am.

Reddite depositum, pietas sua foedera servet,
fraus absit, vacuas cedis habete manus.

tertio sequestrarium. sive sculnarium. de quo Agellius lib. 20 noct. att. c. 10. et Polletus d. lib. 5. c. 9.

Fateor equidem alias depositi species. ut publicum: scilet quando in aede sacra deponebatur, nam moris fuit romanis publicam pecuniam uno in loco recondere, videlicet in aede Saturni Macrob. lib. 1 saturn. c. 8. imo custodiae causa privatam deponere coeperunt sub aedituorum fide Herodianus lib. 1 in Commo. du. Cicero. lib. 2 de legib. eruditissimus D. D. Laurent. Ramirez de Prado. in sua thes. legum fol. 6. tenetur denique depositarius ob dolum comissum in restituenda re, ut eam reddat, seu eius aestimationem iuxta Proverb. c. 12. n. 27. v. non inueniet fraudolentus lucrum. itaq. si bonam fidem habeat nulla le nus poena aficitur. ut cernere est. in lib. 7. Valerii Max. c. 3. in externis. n. 5. Atque his praeludio. de more premissis. iam pugna nos vocat. quam audenter vnibo.

Dummodo praeexcelsus triados à limine faciatè

319
320

Adspiret numen, faveat quoque Virgo roganti,
Angelus hinc custos, illinc faveatque Ioannes,
Cuius gesto nomen, tutelaris, et alter.
Cum Loiola adsit, Benedictus, Bernardus alumnum
Stemmate sub Cuius Viridanti milito Sacro.

Depositum est quod custodiendum alicui datum est, dictum ex eo, quod ponitur l. 1 in prin. non dicit datum simpliciter, sed datum custodiendum

Rei depositae dominium nec possessio transfertur in depositarium l. 17 § 1 h. t.

Actio depositi necessarii datur in duplum contra, in heredem in simplum, quod dolum defuncti propter rerum in duplum l. 1 § est et pr. 1 h. t.

Actio depositi quae datur in § 2 l. 1 h. t. tam in simplum quam in duplum pro-toria est Fab. in rat. ad d. § 2

Depositum est contractus gratis custodiendae rei, quae traditur sub fide restituendi. Cujac. in paratit. ad hunc tit.

Qui damnatur directo depositi iudicio infamiae nota afficitur l. 1 ff. qui pro socio π de his qui not. inf.

Quando deponitur cum tumultus incendii etc. in duplum actio competit in depositarium quia et semper sit gravior fide fallere l. 1 § de stellion. l. 1 de pact. tunc gravius est, et crescit perfidiae crimen, quia cum necessitate coactus deposuisset illi non potest imputari cur diligentiorem amicum non elegit. V. l. cum postulassem 44 § 1 de damno infecto.

Pactio ut in dolo culpa praestetur valet. l. 1 § si convenit 6. h. t.

Pactio ut dolus non praestetur non valet. l. 1 § illud 7. h. t.

Duobus utilitas versatur utrius in contractu ut in deposito tunc dolus praestatur. At vero si utriusque gratia sit initus tum et dolus, et culpa lata levis et levissima praestatur l. si ut certo 5. § nunc videndum 2 commodati

Cuiuslibet initium spectandum est. l. si procuratore 8. mand. l. si tantum 12 de S. C. Maced.

In duobus personis possunt iniri duo diversi contractus. At vero in una tantum solus unus permanet, qui primus fuit initus l. 1 § si te rogavero. cum iuncto § quot si rem seq. h. t.

~~Pupillus tenetur de deposito sine tutoris auctoritate ... vel q. duo doli capax est, ubi locupletior esse factus. l. 1 § an in pupillum 15 h. t. l. 3 § pupillus ... eodem~~

Res, quae deberent reddita, reddita non videtur l. 3 § reddita mod. l. 1 § si res 16. h. t.

Si res deposita sit sine dolo amissa, et postea recuperet competit actio l. 1 § inde scribit 20 h. t.

In deposito nascitur actio ob dolum, verum nascitur ex contractu

Si rem depositam vendidit depositarius et postea redemerit, et perierit res sine dolo tenetur quia tenet de dolo praeterito l. 1 § 10. et hunc non purgavit redemptione, tum

Siquidem opus ē illi oblatione l si servus 92 § sequit. de V. O. l qui decem 75 in prio et § 2 de solut.

Actio depositi acquirit per servum dño. l 2 § si servus 27 ff. bona fide posses sum possessori l 2 § n̄ solum 27 ff servus usufructus usufructuario. l 2 § simili 28 per servum hereditarium heredi postea adeunti l 2 § it. si servus 29 h. tt.

Qui se ultro obtulit deposito tenetur de dolo et oi culpa et n̄ de casu for tuito l 2 § sepe evenit 35 h tt.

Depositum est sextiplex – vulgare, necessarium, sequestrarium, publicum nummularium, sive mensularium et pignori positum.

Depositario competit actio contraria, qua agit ad consequendum impensas in re deposita factas. l ei apud quem 5 h tt.

Privilegia creditorum realium ex tempore computantur. tot. tt. q potio in pig. personalium v. ex ca. l. privilegia 32 de reb. aut iud.

Si agit in heredem depositarii ex dolo huius agendum ē pro hereditaria portione si v. illius insolidum. l in depositi act. 9 h tt.

~~In ... ... temporis potest consistere ... l ... ... de acq ... .~~

Actio depositi competit deponenti illico quod deposuit, sicque statim potest agere l 2 § idem Pomp. 24 et § 22 h tt. Condictio etiam competit sed n̄ quousque dolus sit admissus. l si quis inficiatus 13 § competit 2 h tt.

Causa causae, est causa causati.

Quisquis tenet ob id solum q adversus alium habeat actionem, cessione illius liberat. ... in l. quod debet 52 in f. de peculio –

~~Si fur rem deponat, et dnus appareat, potius ei n̄ furi est restituen da res – quod si n̄ ... furi; si res filio, aut servo ablata dno, vel patri in custodiam tradatur neque iure contrahi contractus deposi tum. idem est si quid eundem dominum ignorantem furto ablatam rem latro deponat. sicque si restituat habebit con dictionem indebiti – l bona fides 31 § 1 ... ... titulo.~~

~~Si merces deposita accedat depositum n̄ est, sed locatio, si v. ... ... contractum l 2 § 2 de ... ... custodia. ... ... –~~

Cum nauta, capone &c. est actio duplex depositi et de recepto in factum ex tt. na utae caup. &c. quae ē stricta et praestat oes culpas praeter casus fortuitos et

Anno. C. 430. Era Cesaris. 468. M. Maximus = Alani, Wandalisque mutant nomina in Betica: nam Æmanicum vocant Alanis: Callenses Cazallani: Fortunales, oppidis S. Nicolai: Fereses, Canani: & post in Tarraconensi: consistunt in oppido Vulturiano: Ubi natus est. S. Orentius Epus Illiberitanus in Betica, qui morit anno D. 48.L.: Postea Alani migrantes in Lusitaniam ex oppido Serabrico fecerunt Alanquerem, & Alburquerquerem.

Theorema 1.

Bellum est publicorum armorum iuste suscepta, et rite denuntiata contentio. Cuius suscipiendi potestas tantum Principi superiorem non recognoscenti regulariter convenit, nisi aliud speciali permittatur privilegio. Hinc si subditi illud authoritate propria, aut Summum Principem, aut dictam rempub. suscipere tentent, perduellionis rei, extremo supplicio, et bonorum omnium confiscatione ipso iure contingente, negata etiam liberis legitima plectuntur.

Theor. 2

Iustum vero bellum censetur, quod pro lege, et grege, pro aris, et focis (ut aiunt) geritur: et quamvis Imperator illud absque Procerum consilio suscipere non possit, per hoc tamen, ius supremae potestatis minime laeditur. In bello subditi quidem omnes, maxime vero Vasalli Domino in persona propria etiam contra patrem, et filium suis quoque sumptib. regulariter ~~tenentur~~ assistere tenentur. Qui si non sufficiant sociorum ac vicinorum praesidium recte imploratur; fideles tamen contra fidelem auxilio infidelium uti non potest.

Theor. 3.

Praeter militem praecipuus belli nervus est pecunia, unde inventa est publica praestatio, seu collecta facienda in aerarium publicum, quae in Imperio Romano vel provincialis, vel circularis, vel imperialis; denique ad utilitatem Imperii singulis eius subditis, etiam clericis privilegiatis et exemptis intuitu capitis, vel possessionis habita proportione geometrica indicitur, hinc ut aucta possessione, recte augetur, ita ob sterilitatem, aliosque casus fortuitos diminuenda est, vel plane remittenda, secus in emphyteusi circa remissionem canonis.

Thes. 4.

Militibus strenue pro repub. excubantib. etiam hodiernis merito varia privilegia data, quae vel actus inter vivos, vel ultimas respiciunt voluntates. ad illa refero quod dignitate caeteris praeferant,

à tutelâ, curâ, carceribus, et torturis sint immunes, exemplo mi norum restituantur, solemnitates inventarij impunè negligant. Ad hæc q[d] etiam filij familias de peculio castrensi ad libitum, et in scriptis sine testibus testari: liberos sine metu querellæ præte rire, et suis, et extraneis ultrà pubertatem substituere possint, ita ut iure saltim obliquo talis substitutio valeat.

de iure pacis. Thesis 1.

Pax, quæ belli optabilis finis, est publica perpetuò ab armis desis tendi conventio: ab induciis, utpotè certis temporum limitibus cir cumscriptis differt. eius imponendæ potestas supremo tantùm princi pi, perinde ut belli indictio competit: communiter autem, vel ab ipso principe, vel eius legatis pertractanda suscipitur. Hi fines man dati, quod speciale desuper requiritur, ut accuratissimè observent, oportet. Unde consectaneum nec provinciarum administratores, nec belli duces quantumvis mandatum generale etiam cum libera potesta te habentes pacem inconsulto Principe validè concludere posse.

Thes. 2

Pacis contitio præcipuè circà iniuriarum remissionem, et ablatæ pos sessionis restitutionem hinc inde faciendam versatur. Illa quan tumvis generalis commissa ante susceptum bellum minimè complectitur, ideoque vasallus propter feloniam ante belli initium commissam, et belli tempore denunciatam, non obstante generali abolitione, feudo adhuc rectè privabitur. Hæc licet plenissima promittatur, tamen nec fructus perceptos, nec res a fisco alienatos continebit; nisi hoc specialiter cautionibus cautum sit.

Thes. 3.

Princeps boni publici maiorisque mali vitandi causa non solum priva torum bona, et possessiones, iis etiam invitis hosti concedere, sed et actiones refusione tamen iisdem ex publico Principis ærario, aut sin gulorum contributione facienda remittere potest.

Pax ut sua solet validitate quandoque contrahentium iuramento, quandoque simplici promissione per fidem Principis (quam iuramento aequiparamus) facta, publicis desuper confectis, et ab ipso Principe signatis, sigilloque munitis monumentis corroborari solet. Sic autem obstricta non ipsos solum contrahentes, sed et horum successores in perpetuum constringit. Apud ipsos verò subditos à facta statim publicatione vim legis obtinet, et transgressores violatae pacis reos severè puniendos statuit.

Authores videndi ad defensandam
hanc materiam

1 Faber in ration. ad tot. itq π deposit.
4 Donellus lib 14. com. cp. 2
5 Oswald. litt. I. & G.
6 idem lib. 16. cp. 15. & 7. & 14.
7 idem in C. h tt.
7 Hotom. 2 obs. 14. & 3. c. l.
7 idem 4. obs. 29.
+ Salgadus in Labirintho cred. 1 p. c. 12 à n 106.
+ idem c 13 a n 12 & itq § 10. c 41.
8 P. Greg. lib. 23 Syntag. c 3.
+ Azor p. 3. moral lib. 7. c. 5.
8 A. Gomez 2 var. c 7 n 2.
+ Greg. Lopez in L 1 tt. 3. p. 5.
+ Castillo. t.° 3. controvers. c 16. n. 2. 3.
8 Tiraquellus de retractu lib. 2. § 4 glos. 7.
+ Gotofr. in L 1. §. litt. H.
2 Cuiacius in C in recit. ad h tt.
3. idem in L vn C de ghib. seq. pec.
8 idem lib. 6. q. Pap. in L 55. de cd. ind.
9 idem. lib. lib. 9 q. Pap. in L 8. & L 24.
10 idem lib. 27 q. Pap. in L 9 in princ. & § 1 de duob. rey.
11 idem lib. 28. q. Pap. in L 5 § 1 inf. vt leg.
12 idem lib. 26 q. Pap. in L 47 de acq. poss.
13 idem lib. 10. q. Pap. in L 52 de dom. int.
14 Cuf. lib. 3. resp. Pap. in L 25 h tt.
15 idem lib. 7 2. Pap. in L 27 h tt.
16 itq lib. 8. 2. P. in L 77 § 26 de leg. 2
17 Cuf. lib. 2 π ory Jul. ex minitio in L 39. de acq. poss.
18 idem lib. 13. π Jul. in L 1 § 22. 33. 35. & 37. L 15 hoc tt.°
19 itq lib. 48. π Jul. in L 21 ad Aquil.
20 idem lib. 13. π Jul. in L 26. de O. & A.
21 Cuiac lib. 2 different. Modest. in L 23 h. tt.
22 Cuiac. lib. 31 Pau. ad ed. in L 1 h. t.
23. itq lib. 2 in L 6. h tt.
24 itq lib. 27 in L 9. h. tt.
25. itq lib. 31 in L 13 eod
26. itq lib. 12. in L 10 eod
27 itq lib. 6. in L 11 eod
28 idem lib. 54 in L 4 § 10. de vsuc.
29 idem lib. 28. in L 2 de reb. cred.
30 Cuiac lib. 4 resp. Pauli. in L 26 h tt.
31 Cuf lib. 2 sent. [redacted] in L 12 § 1 [redacted].
32 Cuiac lib. 1 resp. Scevole in L 28 h t.
33 Cuiac lib. 1 obs. c 8.
34 idem lib. 5 c 29. obs.
35 idem lib. 15 obs. c 9.
36 Cuf. tr. 1 ad Afric. in L 10 de manu miss. tt.°
37 idem tract. 7 ad Afr. in L 16. h tt.
38 idem tract. 8 ad Afr. in L 61 § 5 de furt.
39 idem tr. 8. ad Afr. in L 38. de pecul.
Cuf in repetit. ff ory 3.
Fab. lib. 7 coniect. c 6. & 19. c 8.
Iulius Pacius cent. 4 q. 75 vsq ad 82
Faber de error. decade 76. err. 4.
itq lib. 1 coniect. cp. 4.
idem de error. decad. 76. err. 1 & 2
Brisonius de V. Sig. Vbo deponere
D. Retes. de iug. resp. 2 cit.° 4. ...
Frenthlerus vol 1 π ard. disp. 26.

Authores praecipui
huius mtiae sunt

Pro

~~. 1 Fab. in rat. ad tt. π depositi~~
~~. 2 Donellus ad tt. C eodem~~
~~3 idem lib. 14. m. c 2.~~
~~. 4 Cujacius ad tt. C depositi~~
~~. 5. 6. idem ad tt. C de const. pec. et in repetit. ff. tit. 3. in hoc titulo~~
~~7. 8. Ofualdus ... et 16. c. 15~~
~~9. 10. idem lib. 16. c. 12. et 7.~~
~~11 Cujacius in ... de Pap.~~
~~Africano ... ad eod.~~
~~& E.~~
~~12 Julius Pacius in tt. depositi~~
~~in contrariis.~~

Procurator.

Authores
praecipui huius mtiae

- Ant. Fab. in rat. ad tt. π dep.
- Donellus lib. 14. m. c 2.
- Ofualdus lib. 14. f. g. h.
- idem. lib. 16. c 7. 14 et 15.

Cujacius, in repetit. ff. tit. 3. l. 1.

- Donellus ad tt. C depositi.
- Cujac. ad tt. C depositi.
- idem ad tt. C de const. pec. pecun

idem in repetit. ad tit. Pap.
Africani [illegible]
Julius Pacius. cent. tt. depositi.

486 162
333

162 —

18 —

Ant. Papirio Padres

5. or. Ld.

344 344
2

348 5
960

60
6
360
48
12

10 15 4

Gracicido Porq.

fran.ca perez ~~1414~~ 1150

Auiendo

auiendo.

francisca perez ~~14~~ ~~10~~ 50

auiendo

Pollero. Poll.

auuen Porque.

Porqueria

P Parp

Blas. Blas.

Porq
Harq
Porq. Paraq. Contantos

Porq. Porq.

rat. dub. Fab. in l. 2 ff. dict. quomodo intellig. — Porro
~~§ 2 [illegible] ex ratione Fab.~~

× ~~in § si rei 25 tuto [illegible] si ex legat. [illegible] vendidit postea redemit, et pe-~~
~~tenti dno restituat teneat de dolo et furto. [illegible]~~
~~§ quod depositi s. l. i. quomodo intellig. et ratio Fab. et l. [illegible]~~
~~quid [illegible] in [illegible] [illegible]~~

Culpa levis consistit, vel in faciendo vel in omittendo. Secundum doctrinam Donelli tenetur depositarius de ea, quae consistit in faciendo. Utrum hoc sit verum.

Ve confirmantes.

~~§ [illegible]~~
~~§ [illegible] eodem [illegible]~~
~~§ [illegible] inst. [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
L si servus 62 § quod d. de furt.
~~L [illegible] de reb. cred.~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
L si ego 18. § si ego. L de reb. cred.
~~L procuratores [illegible] § dolo.~~
L illud 23. § v. ff de liber. ca.
L si quis 38. § instrumento 9. de poen.
L si quis tabulas 35. de dolo.
L qui tabulas 42. ad leg. Aquil.
L uxorem 41 § legaverat 6. vs. item quaesitum an pecunia de leg. 3.
~~L [illegible] ad [illegible]~~
L 26 § locus de poenis.
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible] de [illegible]~~
~~L [illegible] eodem~~
~~L [illegible]~~
L 2 § quod autem 33. de vi & vi ar.
§ Actionum autem 28. inst. de act.
§ omnes inst. eodem

~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible] eodem.~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
L si quis 27 ad L Aq.
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
L si cum dolus 22. § sin autem 8. sol. mat.
~~L [illegible]~~
~~L [illegible] solut.~~ [illegible]
~~L [illegible]~~
L si vis 50 de admin. tut.
~~L [illegible] solut.~~
L qui res 36. de furt.
Novella de deposito, & denunciat. L &
61 coll. 6. § 1
~~L [illegible]~~
~~L [illegible]~~
L locum 3. § si tabulis 2. ff. tab. exh.
L f. eod.

~~L. neque ... de ...~~

~~L. si fideiussor ... ~~

~~L. ... § 1 in f. ut leg. ...~~

~~L. ... § ...~~

~~L. si ... ~~

~~L. ... ~~

~~L. ... ~~

~~L. ... ~~

L. in navem 31. vlt. tit. locati

~~L. ... ~~

~~L. ... C. ad ... ~~

~~... ~~

L. ex hoc iure 5. de iust. et iur.

~~L. ... de ... ~~

L. si quis 9. § si dey 3. de dolo.

~~L. ... ~~

~~L. ... ~~

~~L. ... ~~

L. 1 § si qui deposita ad L. Corn. de f.

L. 9. § 1 de auro et arg. leg.

L. et ancillary 27. de peculio.

~~L. ... ~~

L. non solum 33. § qui 4. de Vsucap.

L. is cui 5. § si deposita 10. vt in poss.

L. si cum vno 22 de except. rei iud.

L. si servus 32 de pignorat. et

Cuj. tra. 8. de Afr.

~~L. ... ~~

L. 1 in f. de vsuris.

L. 2. § quod vulgo. 2 ... herede

~~L. ... ~~

L. qui vniuersas 30. § f. de acq. poss.

~~L. ... ~~

~~L. ... ~~

~~L. ... § idem ... ~~

L. nummis 3. de in litem iur. cum

L. 1 § in depositi; depositi.

~~L. ... ~~

L. dolus 3. quando ex facto tut. et

Cujac. 20 q. Pap. L. 7.

~~L. ... ~~

~~... ~~

L. Lucius titius 88. § quidquid 10 de leg. 2

L. Aurelius 28. § centum de lib. legata.

~~L. ... ~~

L. ex ca 9. § nunc videndum 2. de minor.

L. et si quis 14 § impensa ... de religios.

L. Aristo 28. de acq. hered.

L. si solutures 39. de solutionibus.

L. cum heres 4. de statu lib.

L. v. de tab. exhib.

~~L. C. quorum ...~~

L. sed etsi 11 § 1 ad exhibendum

L. si reus 73. de fideiussorib.

L. donationis 31 § eius modi 3. de donat.

L. qui mutuos 56. § fideiussor. 1. mandat.

L. 1 § eis quidem 18. de quaestionib.

L. 3 C. arbitrium tutelae.

L. 3 § v. de lib. exhib.

L. 5 C. de admin. tutor.

L. 2 § Petri dotem de dote ...

~~L. ... ~~

L. 9. in princ. et § 1 iuncta L. ex duob. de duobus reis. Faber in ratio. ad leg. in L. 19 petit. heredit.

L. debitor 7. de vsuris.

Ius obstantes.

- l. hoc modo 6a. de cond. et dem. cum l. 1 § 4 h. tt. t. et publica utilitas coercendi. us. Lege inutilitas. Fab. in rat. ad §. 4.

~~l. venditor 1 § in bonis~~
~~cum l. lib. 2 § ... h. tt. vide Fab.~~
~~in rat. ad ...~~ § q. edixit utrumq. ~~...~~

l. 1 §. si apud servum 13. depos. cum l. si apud se eodem Fab. in rat. ad h. l. et ad illum §.

l. 2. de fideiuss. t. aut culpa q° de culpa ta nec depositarius etiam, v. ubi dolo referri ad depositum, et illum culpa ad commodatum. iste ratio arguierim.

l. si quis a. de reb. cred. etiam

l. v. § itaque quaerit ut leg. seu fid. noie. etiam

l. 5 § usque omod. Amaya. 3 ... c. l.

l. compensationes ult. C. de compensat.

- ~~l. ...~~
- ~~...~~
- ~~...~~
- ~~l. ...~~

ad l. 24 h. t. l. 28. § 8. de lib. leg.
Cuj. 8 obs. Pap. in l. 71. § curatoris
de leg. 2. Wesemb. ad tt. de falt. n 8.

~~l. mensularius fora cedit dolo vel ...~~
~~si eius dolo ... depositarius~~
~~... sine dolo ...~~
~~creditorum privilegio fungantur ...~~
~~l. ventri. § in bonis. de reb. auct. iud.~~ Cuj. in 18. h.

Palaestrae pulverem Calcarem fessus Athleta (Aud. Clarissimi)
si hispanae orbis Athenarum suggestum ascendens in dicendi tyrocin
eandem experirer trutinam incomptae orationis, ac nervosae dictio
ivis pontis: sedulo fateor indefessae huic studio incubuisse, sed in
stadio aliter ac cum magistro luctatur, nec eadem est pugna
sub manibus, ac in acie, invicti ad umbram lacerti pertimescen
praelium, si non recusant: novi quantum gymnasia profin
dexteritatem tribuunt, praestant animositatem: et repetitis conf
gressibus assuefactos apertum non abhorrere Martem; sed o
quantum distat a pancratio pugnae, quantum praelii a pugilatu
quid dicerem studiosus didici, sed Vobis astantib. quis recte loqu
didicit? sic incussum a metu spiritum benivolentia Vestra aud
exhilaret, foveat favor, quem perstdge expertus iam diu ador
a spem concipere fecistis, eam nutristis, et sub vestris auspiciis adulta
ad magisterii fastigium aspirantem iuvistis: pergite ergo, et in hoc
variam certamine sic placidis frontibus orationem excipite, ut
Vester afflatus in preconis vocem succedat, ut ~~cedat~~ preco cedat
afflatui. quod spectabo si divinum adsit Triados numen.

Epitome om̃ium textuum qui ad materiam de erroribus pertinebant congeri ex variis interpretibus potuerunt.

1. Videndi ss L. inter stipulantem 83. §. si stichum de V. O. L. si per errorem 15. de iurisdict. L. 2a. V. error de judiciis L. sed hoc ita 20. de aq. pl. arc. L. nihil 116. de reg. juris L. veremb. de pactis verbo interpretandus e tx. in L. q. vulgo 11. p. empto re. L. 1. §. si aquipillo, et §. si a fluxioso Cujacio in d. L. si per errorem et alliis q. plures relati a Portillo in tract. de erroribus.

2. Interpretandus e tx. in L. si in empt.e 34. et L. in L. 33. et L. labeo 21. D. tx. empt. L. in tragenda 132. de reg. Juris. L. veremb. de pactis verbo interpretandus e tx. in L. q. vulgo 11. p. emptore L. 1. §. si aquipillo, et §. si a fluxioso p. emptore et L. 2 de publ. L. ult. p. suo cum alliis congestis a Portillo.

3 Interpretandus e tx. in L. cum mancipium 54. de edil. edict. L. 2 de religiosis L. imo cum L. seq. de liber. au. L. id si servo 13. de Ctr. empt. quas bene explicat Cuiat. tract. 8. ad afric. in dic. L. cum mancipium.

4. Interpretandus e tx. in L. questiones 9. de hered. inst. L. 4. C. eodem tit. L. 1. §. si q. filium de carbon. edict.

5. Interpretandi ss tx. in L. Barbarius 3. de officio praetoris et L. 3. ad Macedon. §. cum autem inst. de utilis

6 Interpretandus e tx. in L. in vendiob. §. si in nomine de Ctr. empt. L. in nomine 23. de V. O. d. L. questiones de hered. inst. L. seq. in fundi vocabulo 4. de leg. 1. eleganter Cuiat. in d. L. seq. in fundi vocabulo.

7 L. labeo 2. §. servus de supell. leg. L. que extrinsecus 65. de V. O. juncta L. si aliter de L. 3. L. certum 9. de reb. dubiis L. 3. §. ult. et L. cum quidam 4. L. legata 9. §. supelectilis de sup. leg.

8. Interpretandus e tx. in L. patr. Severinam 101. §. Idetium de J. et dem. et L. tutoris 39. §. 1. de administr. tuto.

9 Interpretandi sunt tx. in l. ~~ult.~~ si me in vociuz 34. l. q. meo §. si fuxioro de aq. poss.
10. Interpretandus est tx. in l. ult. C de hered. inst.
11. Interpretandus est tx. in l. in venditt. 9. §. idem querit de Atr. empt. l. sicut aurum 50. de soluot.
12 Interpretandus est tx. in l. si id quod 22. de V. O. li. §. fin. de pign. act. l. eundem 20. de furtis.
13 Interpretandus est tx. in l. quod fin. 14. cum l. cum abeo 41. §. mensam de Atr. empt.
14. ~~Interpretan~~ l. si sterilis 21. §. quamvis de act. empt. et l. labeo 41 de Atr. empt.
15. Interpretandus est tx. in l. domum 53. et l. qui dum 44. de Atr. empt.
16 ~~Int~~ l. in venditionib. 9. in §. fin. cum l. alio 10 seq. de Atr. empt.
17. Rursus interpretandus est tx. in l. si ego. 18. de X. cred. et l. cum in corp. de aq. ser. dom.
18. Preterea interpretandi sunt tx. in l. procurator 38 de aq. servit. dom. l. 3° § subtilius de edit. can. dat. l. Julianus §. curator decivat funicaso l. servum hti 49. de Mandati.
fugitivus Interpretandi sunt tx. in l. fugitivus 19. et l. qui hoc 34. §. et cum fugitivus de edict.
19. Interpretandus est tx. in l. 5 §. ff. et l. 3. et di l. 5. §. cum in rem. de rei vind.
20. Interpretandus est tx. in leg. 1. de leg. et leg. 2. de ferm. met. et leg. 8 §. si incendio D. de incend. ru ctru.
21. Preterea interpretari debes. l. scientiam 45. inf. ad leg. Aq. l. dolo. 5. §. siquis dolo de servo corrup. l. cum autem. 23. §. ex capitur. l. cum capitale de edil. edict. l. vulgaris. 21. §. siquis. et. 2. leg. falsus. 43. §. qui alienum de furtis. l. 8. §. itaq. de injurijs.

22. Interpretandus est tx. in leg. si quis. §. qui a bertarius et leg. Cicero. l. divus. de extraor. crim. l. ult. C. ad l. Cor. de sicar. leg. mulierem. §. ff. eodem.
23. Interpretandus est tx. in leg. illud 3. §. fin. cum leg. seq. de in iur. l. 3. §. ex senatuscons. ad l. Cor. de sicar.
24. Interpretandus est tx. in l. cum apud labeonem. §. interdum 45. de iniurijs. cum leg. scientiam. 45. §. si servus ad l. Aq.
25. Rursus interpretandus est tx. in leg. cum qui nocentes. §. aut cum aliquis. et §. si iniuria. et §. quod si sciret. de iniurijs.
26. Interpretandus est tx. in sed addes. §. 1. et in 2. part. ff. locati. et l. Julianus. 13. de act. empt.
27. Interpretari debet. tx. in l. genere. §. de iis qui not. inf.
28. Interpretandus est utercq. tit. in ff. et C. de iuris et facti ign. a cum utrq. Cujac. lib. 1. definitionum. Pap. in l. error. ff. de iuris et fact. ignor.
29. Interpretandus est tx. in leg. quae fidei commissa 29. de leg. 2. l. clodius. 97. l. filius. 60. de acq. hered. l. Patronus. 30. si quid in fraud. Patr. Cujac. li. 11. resp. Pap. in d. l. quae fidei commissa.
30. l. cum quis. C. de iuris et fac. ig. l. error. C. ad l. fal. l. fideiussor. §. cum male. ff. mand. l. in prin. ut leg. seu fidei commiss. l. 9. ad senatusc. Maced. l. 2. de confess.
31. l. iniquissimum de iuris et facti ign. l. liberis. §. si duo. l. in solum. 22. d. lib. caus. l. ult. qq. ad lib. q etiam.

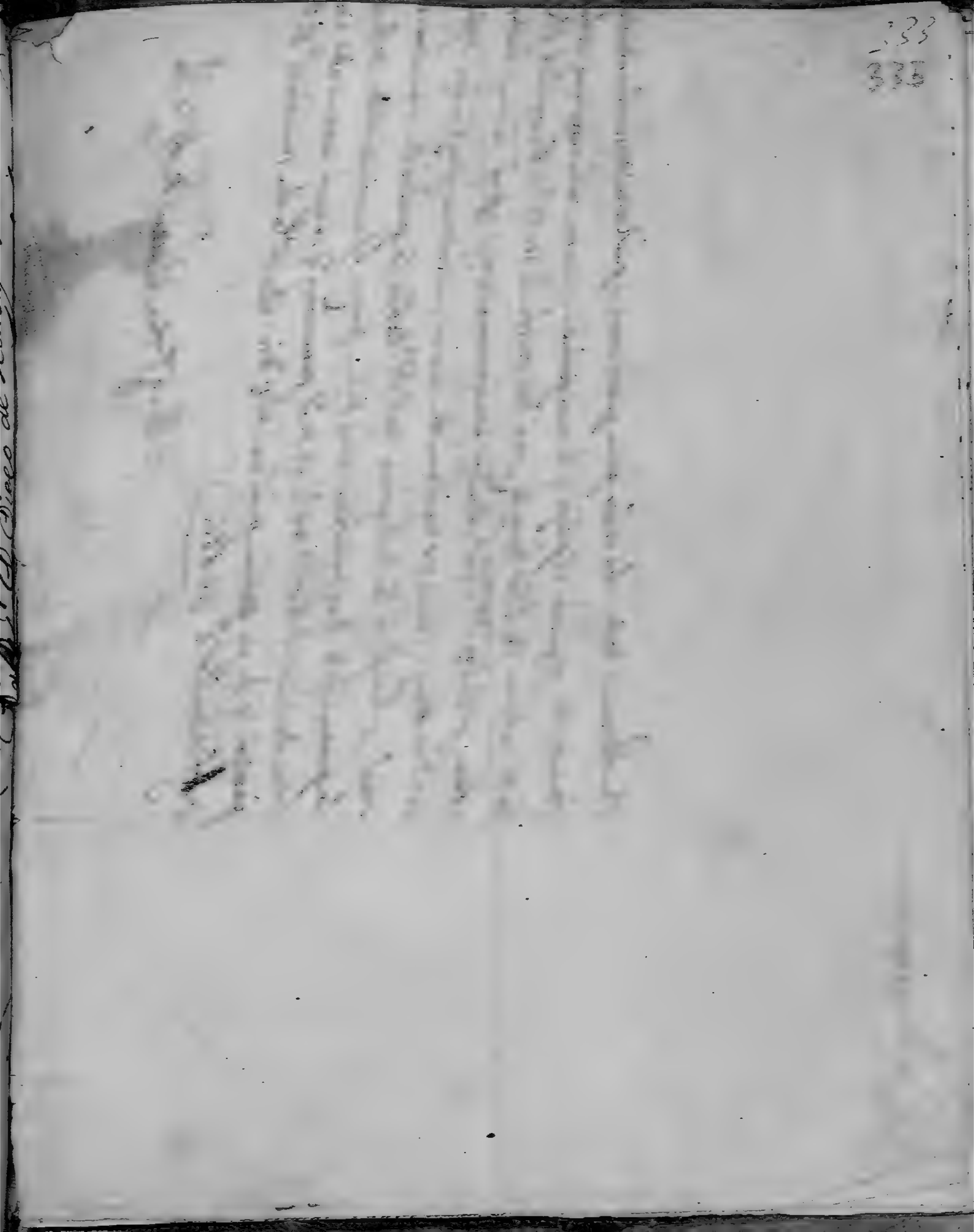
334

Veo ofreserme ael seruicio de Vm.ª aq. estare
siempre Con la rendida ouediencia q. mi
mucha obligacion pide y adquirir noticias
de deudo deq. tanta estimacion y aprecio
e hecho siempre y aunq. en diferentes oca
ciones melas e solicitado no las e podido Con
seguir Con la yndiuidualidad q. e deseado
por estar tan distante; suplico a Vm.ª melas
participe de todo lo q. en esto huuiere, dan
dome muchas hordenes de su maior agrado
en q. esperimente siempre mui uerdadera
y fina mi uoluntad Guia uida de Vm. Dios di
latados siglos en toda felicidad Arcos y
Abrill 24 de 684 a.

... M.º ... a

tt

Muy Sr. mio por Carta del Sr. D. Juan de
Ynostroza y Rivera tio de Vm. e tenido noticia
de los favores que Vm. me a hecho solicitando
noticias de los hijos que quedaron del D. Diego
de Leiva y Guevara mi padre a pedimien-
to de una señora mi parienta vesina de esa
Ciudad y para que Vm. me haga merced que pueda
ynformar con toda sertesa a esa mi señora
las refiero a Vm. que son como se siguen =
D. ... de Leiva y Guevara mi

333
335

su hermano de vm. dio orden para que se sacase aquilera de cien ducados a
fauor de vm. y que con el pliego que le acompañaba su carta se la remitiese de ba[illegible]
jo de cubierta de Blas Gonçalez y asi va con esta los 300 rs. sobre xpobal Pa[illegible]
checo y los 800 rs. s. Luis Amador ambos mercaderes y a pagar la una y la otra
a 12 dias de cuyo recivo me mandara vm. auisar con toda mi [illegible] de esp[illegible]
seru. y le sup.o que la diligencia del l.do Robles la procure vm. executar co[illegible]
la puntualidad que nos prometemos todos de su fineza. e procurando me vm. de ba[illegible]
de cuberta del [illegible] del Tribun.o para en caso que se aya executado [illegible]
perdida que luego pasaran prom.s mas de 15 dias. Dios gu.e a vm. muchos a.s M[illegible]
de Setiembre 1.o de 1660

[illegible] Juan [illegible]

Jo Diego Valle Somen

[illegible]
en Villa martin de Cuio matrimonio huuo
a D. Diego de Leiua y Gueuara mi padre
y a D.ª Leonor de Leiua mi tia, de mi pa
dre emos quedado quatro hijos que el pri
mero fui yo, el segundo D. Fernando de
Leiua y Gueuara q. ambos estamos Casados
en esta Ciudad de Arcos, Con dos nietas del
S.r D. Manuel Nuñes de Prado primo se
gundo del S.r D. Juan de Inostrosa tio de
V.S.ª y viuimos en dicha Ciudad. el tersero
es D. Sancho de Leiua y Gueuara y D.ª Ca
thalina de Leiua y Gueuara que ambos estan
Casados y viuen en Villa martin; suplico a
V.S.ª me haga las honrras de participarme
el nombre desta señora mi deuda q. quando
yo no logre en esto mas q. hauer tenido la dic
335
337

Dn. Diego mi de las
Pe... Ribay que baron

[illegible]

S. D. Xptoval Prospero Afan de Rivera =

De cumulatione iudicij petitorij, et possessorij. Garc. glos. 11 ex num. 2

nobilis de solar, et executoria litigans n. debet distribuere lite pendente ex l. Henrrici, ad quos suspenso petitorio summarie cognoscent de possessoria. Garc. glos. 11. n. 45. et seq.

Jata ordinaria provisione inserta l. Henrrici. nequit iudex ordinarius cognoscere de except. nobilis de solar et executoria Garc. glos. 11. n. 48.

Si fiscalis agat petitorio, et reus cumulet etiam possessorium, nulla probante proprietate poterit reus probare poss. et obtinere. Garc. glos. 11. num. 63.

Proposito a fiscali petitorio d. reus, cumulato a reo possessorio, et n. dat intimato libello fiscali, an possit iudicari in utroque Garc. glos. 11. S. 1. et q. potest iudicari sup. possessorio cumulat. no aviendose dado traslado al fiscal. num. 6.

qui poss. probat in parente, avo, et proavo, licet n. possideat intelligitur possidere et obtinebit. Garc. glos. 12. ex n. 12

1

339

Christomateia juridica

Cujac. in parat. D. mandat. Hillig. lib. 1. comment. Donelli cap. 1. litt. A. et H.
Cujac. in commentar. ad tit. D. de excusat. tutor. Hilliger. 1. comm. Donelli cap. 1. litt. A.
A. Contius 1. subsec. sect. 1. Hilliger. 1. cap. 1. litt. A.
Pisanus in oeconom. Hilligerus 1. cap. 1. litt. A.
Alb. Gent. 1. epist. et lect. 13. Hilligerus 1. cap. 1. litt. I.
~~Covar. 1. Variar. cap.~~ 18. num. 1. Hillig. 1. comment. cap. 4. litt. G.
~~Cuer. 3. in Vexx. Hillig.~~ 1. comm. cap. 5. litt. F.
Accurs. in L. 1. de leg. Hillig. 1. comment. cap. 5. litt. K
Laurent. Valla lib. 6. elegant. cap. 37. Retes de Donationib. cap. 2. num. 4.
Cap. sunt nonnulli 114. 1. q. 1. Retes de donat. cap. 2. n. 4.
Retes lib. 2. opuscul. sect. 1. cap. 2. ex num. 2. Retes cap. 2. de donat. num. 7.
Faber in rationali ad leg. 7. §. 3. de public. Retes cap. 2. de donat. num. 11.
Wesembec ad tit. de donat. num. 6. Retes de donat. cap. 2. num. 12.
Treutler vol. 2. select. disp. 19. thes. 5. Retes cap. 2. de donat. num. 12.
Gifan. in Altorph. de donat. num. 26. Retes de donat. cap. 2. num. 13.
Pichard. in rubr. inst. tit. de donat. n. 16. Retes de donat. cap. 2. num. 13.
~~Arnob.~~ Pinell. in L. 1. C. de don. matern. 3. p. à num. 19. Retes cap. 3. de donat. num. 5.
A. Faber. lib. 2. conjectur. cap. 19. vide Retes de donat. cap. 3. num. 9.
Idem de erroxib. decade 77. err. 9. et 10. Retes de donat. cap. 3. num. 10.
Hillig. lib. 12. cap. 2. litt. P. Retes de donat. cap. 3. n. 18.
A. Fab. lib. 7. conject. cap. 8. Retes de donat. cap. 3. n. 18.
Gifan. in l. modestinus 23. de donat. Retes de donat. cap. 4. num. 3.
Ferdin. de Mendoza lib. 3. disp. de pactis cap. 3. num. 16.
Retes de donat. ...

Faber de errorib. dec. 45. err. 2. Ret. de donat. cap. 5. num. 4.
Schifordeg. ad Fabr. lib. 1. qq. forens. tract. 11. q. 8. Retes de donat. cap. 5. num. 3. et 8.
Accurs. in L. lucrigent. 7. verbo facies Vers. praeterea donatio de pacti. Retes de donat. cap. 6. num. 3.
Barth. ibi. num. 2. Retes de donat. cap. 6. n. 3.
Caso num. 8. Retes de donat. cap. 6. num. 3.
Sarmiento lib. 3. select. cap. 3. n. 6. Retes de donat. cap. 6.
Fachin. lib. 8. controvers. cap. 89. inf. Retes de donat. cap. 6. n. 4.
Scipio Gent. lib. 4. de donat. int. cap. 18. Retes de donat. cap. 6. n. 19.
Cap. si tibi 17. de praebend. lib. 6. Retes de donat. cap. 6. num. 24.
Sanchez lib. 1. de matr. cap. 6. Retes. de donat. cap. 6. n. 13.
Noguerol. alleg. 22. ex num. 6. et alleg. 26. n. 133. Retes de donat cap. 6. num. 13.
Basilius lib. 4. de matrim. cap. 6. Retes de donat. cap. 7. inf.
Cap. quod autem 5. de Iure patronat. Ret. de donat. cap. 11.
Iuvenall. Sat. 14. ibi. Romanas leg. Humanas. Ret. de don. cap. 1. num. 4.
Cap. 1. de donat. Retes de donat. cap. 1. num. 5.
Seneca de vita beata cap. 24. Retes de donat. cap. 1. n. 6.
M. Vitruvius lib. 2. de architect. cap. 13. Retes de donat. cap. num. 2.
D. Ferdin. de Mendoza lib. 3. de pact. cap. 3. ex num. 6. Retes de donat. cap. 2. num. 7.
Hilliger. lib. 12. comment. cap. 2. litt. O. et P. Retes de donat. cap. 3.
Accurs. in L. 27. de donat. verbo patiebatur Retes de donat. cap. 3. num. 7.
Cap. 1. de donat. Retes de donat. cap. 1. n. 5.
Paulus 5. sent. tit. 11. de donat. § 6. Retes de donat. cap. 3. n. 14.
H. Grotius lib. 2. de Iure belli cap. 14. § 6. Retes de donat. cap. 3. n. 18.
Hermosilla in L. 1. Glos. 4. ex num. 3. tit. 4 part. 5. Retes de donat. cap. 3. n. 6.
Tiraquell. post leg. connubial. glos. 5. ex n. 48. Retes de donat. cap. 6. n. 3.
P. Horonius in L. 7. de pact. num. 9. Retes de donat. cap. 6. n. 3.
Ruminald. in Rubr. de donat. n. 43. Ret. de donat. cap. 6. n. 3.
Padilla Meneses in L. naturalis 5. n. 25. de praescript. verbis

Julius clarus lib. 4. recept. sent. § donatio q. 1. Retes de donat. cap. 6. n. 3.
Treutlerus volum. 2. select. disp. 13. thesi 1. Retes de donat. cap. 6. num. 3.
Wesemb. in rubr. de donat. n. 2. Ret. de donat. cap. 6. n. 3.
Mendoza lib. 1. de pact. cap. 4. in princ. et n. 2. et n. 28. et lib. 3. cap. 3. q. 3. ex num. 11. Retes de donat. cap. 6. n. 3.
Marius Cutelus de donat. contemplat. matr. fact. tit. 1. tract. 4. discurs. 1. ex num. 14. Retes de donat. cap. 6. n. 3. et num. 24. Retes num. 6.
Mantica lib. 13. de tacit. et ambig. convent. tit. 3. n. 1. et 2. Retes de donat. cap. 6. n. 4. Idem n. 5. Retes ibi n. 6.
Addentes ad Jull. clar. lib. 4. q. 1. litt. C. Retes de donat. cap. 6. n. 4.
Jaso in § in persona 8. n. 66. instit. de act. Ret. de don. cap. 6. n. 6.
Connanus lib. 5. Don. cap. 9. num. 8. inf. Ret. de don. cap. 6. n. 6.
Donell. 15. cap. 22. Retes de donat. cap. 6. n. 6.
Petrus Barbos. in L. 1. § 3. n. 2. et 3. sol. matr. Ret. de don. cap. 6. n. 6.
Mendoza lib. 3. de pactis cap. 9. n. 13. Ret. de don. cap. 6. n. 6.
Mendoza lib. 1. de pactis cap. 9. ex n. 10. Ret. de don. cap. 6. n. 7.
Pineda 1 p. agricult. lib. 1. cap. 19. Ret. de ~~don~~ die intercalari
G. Choul. lib. de relig. Rom. pag. 17. Plutarch. in proble. Retes in L. 4. de contrah. empt. de anni moneta
Cicer. lib. 1. de officio et de senect. Casan. p. 11. catalog. gloriae mundi considerat. 37. Polidor. Virg. lib. 3. de invent. rer. cap. 1. Retes de privileg. agricol.
Horos lib. 3. de apicib. cap. 11. num. 10. Retes de donat. cap. 6. n. 9.
Duaren. ad tit. de fide instrument. cap. 3. vers. alia quaestio Retes de donat. cap. 6. n. 10.
Cujac. lib. 16. quaest. Pap. in L. et si maxime 5. de servit. leg. et lib. 29. in L. atilius 27. de donat. Ret. de don. cap. 6. n. 10.
Faber in rationali ad L. n. solum 19. § ult. de pecul. Ret. de don. cap. 6. n. 10.
Hugo Grot. lib. 2. de Jure belli cap. 11. et § 14. Ret. de donat. cap. 6. num. 17.
P. Sanchez lib. 1. de matr. disp. 6. Ret. de don. cap. 6. n. 17.
Cujac. lib. 12. observat. cap. 28. Ret. de don. cap. 6. n. 18.
H. Treutl. volum. 2. select. disp. 10. thesi 1. Retes de donat. cap. 6. n. 18.
[illegible] lib. 6. de donat. inter [illegible] cap. 18. Retes de do

nat. cap. 6. n. 19.
Cicer. in Topic. ad Trebat. loco ab ætimolog. Ret. de donat. cap. 6. num. 19.
L. siquidem 8. C. de obligat. et act. Ret. de donat. cap. 6. n. 21.
Cap. si tibi 17. de præbend. lib. 6. Ret. de donat. cap. 6. n. 24.
L. 4. tit. 4. part. 5. Ret. de donat. cap. 6. n. 25.
Fachin. 10. contrav. cap. 16. Retes de donat. cap. 7. n. 3.
Pichard. in § item actio 27. de act. num. 26. Ret. de don. cap. 7. n. 3.
Basil. lib. 4. de matrim. cap. 6. Retes de donat. cap. 7. n. 6.
Horos de apicib. lib. 3. cap. 11. n. 8. et 9. Ret. de don. cap. 8. n. 9.
Cujac. 1. ad African. in L. 4. si quid in fraud. patr. P. M. de donat. cap. 8. n. 14.
Cujac. 5. observat. cap. 14. Fab. lib. 3. coniectur. cap. 17.
Donell. lib. 17. comment. cap. 11. Faber 3. coniectur. cap. 17.
Borcius de donat. cap. 3. n. 106. Fab. 3. coniect. cap. 17.
Faber decade 40. errore 1. P. M. de donat. cap. 8. n. 15.
Costa in cap. si pater 3. p. verbo privare non potuit n. 4. Ret. de donat. cap. 8. n. 15.
Cap. ult. 17. q. 4. Ret. de donat. cap. 8. n. 17.
Connan. lib. 5. comment. cap. ult. n. 4. Ret. de donat. cap. 8. n. 23.
Faber. 7. coniect. cap. 20. Ret. de donat. cap. 8. n. 23.
Contius in L. si quis in reatu ad L. Iull. mai. Retes de donat. cap. 8. num. 24.
L. 11. tit. 10. lib. 5. compilat. Ret. de donat. cap. 8. n. 25.
Burgalius de dolo lib. 3. cap. 4. n. 27. Ret. de donat. cap. 8. n. 27
Tiraquell. in L. si unquam verbo donatione largitus num. 208. C. de revocat. donat. Ret. de donat. cap. 8. n. 31.
Seneca de vita beata cap. 24. Ret. de donat. cap. 1. n. 6.
I. Cujac. in L. penult. C. de donat. Ret. de donat. cap. 9.
Francisc. Hothom. in disput. de donat. cap. 8. Ret. de don. cap. 9.
Gifan. in L. penult. C. de donat. n. 32. Ret. de donat. cap. 9.
Schifordeg. ad Fabr. lib. 1. tract. 13. Ret. de donat. cap. 9.
Fachinæus lib. 6. controvers. cap. 87. Ret. de donat. cap. 9.
Hermosilla in L. 9. tit. 4. part. 5. glossa 1. Ret. de don. cap. 9.
Ayllon in addit. ad A. Gomez 2. tom. Variar. cap. 4. n. 16. Retes de donat. cap. 9.
Molina de Iust. et Iur. tract. 2. disp. 271. vers. quidam Ret. de donat. cap. 9. n. 5.
Pichard. in lect. de acquir. hæred. cap. 15. n. 44. Retes de donat. cap. 10. n. 1.
Horoz lib. 1. de apicib. cap. 5. n. 37. Retes de donat. cap.

M. Ant. Macerarens. lib. 2. Variar. resolut. 2. n. 1. Ret. de donat. cap. 10. num. 2.
H. Borerus de donat. cap. 3. n. 7. Retes de donat. cap. 10. n. 2.
Ret. de Vsucap. 2. p. sect. de titulo, Idem de donat. cap. 10. n. 5.
Princ. Inst. de I. N. G. et C. Valent. 3. illustr. tract. 3. n. 3.
L. de bonis 6. §. non solum D. de carbon. Valent. 3. tract. 3. n. 6. cum segg.
L. ex facto 17. §. f. D. ad S. C. Trebell. Valent. 3. tract. 3. cap. 2. n. 3.
Retes in M. S. de Vsucap. 2. p. sect. de titulo Idem de don. cap. 10. n. 5.
Paulus lib. 5. sent. tit. 11. de donat. §. pater 3. Ret. de donat. cap. 10. n. 6.
L. 2. C. Greg. fam. erciscundae Ret. de don. cap. 10. n. 6.
Cujac. in Paul. 5. sent. tit. 11. et in L. 2. § haeredes, et ad Afri-can. in L. 109. de leg. 1. Retes de donat. cap. 10. n. 6.
Fab. de erroxib. decad. 42. err. 3. Ret. de don. cap. 10. n. 6.
Balduinus in Iustiniano fol. 64. Ret. de don. cap. 10. n. 6.
Tit. de reb. eccles. alien. Ret. de donat. cap. 12.
Capita 12. q. 1. Ret. de donat. cap. 12. n. 5.
Cap. mos est. 12. q. 2. Ret. de donat. cap. 12. n. 5.
Cap. 1. de decimis Ret. de donat. cap. 12. n. 11.
Novella 7. cap. 1. Retes de donat. cap. 12.
Novella 120 cap. 1. Retes de donat. cap. 12.
Baldus in L. iubemus 14 ibi collati beneficij C. de sacros. ec-cles. Retes. de donat. cap. 12. n. 1.
Cap. quia circa 22. de privileg. Ret. de donat. cap. 12. n. 2.
P. Thom. Hurtado tom. 1. de congrua lib. 1. resolut. 1. §. 2. Re-tes de donat. cap. 12. num. 21. cum segg.
Concil. Trident. sess. 25. de reformat. cap. 1. Ret. de donat. cap. 12. num. 22.
Salust. in orat. de repub. ordinanda ad Caesar. I. Lips. lib. 1. Variar. cap. 8.
Cap. Statutum 1. 18. q. 1. Retes de donat. cap. 12. n. 33.
Cap. cum olim 14. vers. praeterea de privileg. Retes de donat. cap. 12. n. 33.
Noguerol allegat. 26. art. 3. Ret. de donat. cap. 12. n. 34.
Cap. ad haec 8. cap. relatum 12. de testam. Retes de do-

Tit. 10. lib. 5. compilationis Retes de donat. cap. 13.
Cap. 1. dist. 8. Retes de donat. cap. 13. n. 2.
Cap. conuenior 21. 23. q. 8. Retes de donat. cap. 13.
num. 3.
L. vlt. C. Theodos. de fide catholica Retes de donat. cap.
13. num. 3.
Lipsius in panegiric. annotat. 505. Ret. de donat.
cap. 13. n. 5.
Cap. Intellecto 33. de Iureiur. Ret. de don. cap. 13. n. 9.
L. vnica C. n. liberalit. Imperialis Socius lib. 10. Ret. de donat.
cap. 13. n. 15.
Alexand. Patritius Armacan. de Iust. armor. Christianiss.
Regis Ret. de donat. cap. 13. n. 18. in f.
Bondanus anno 324. n. 23. Ret. de donat cap. 13. n. 19.
L. 4. D. de negot. gest. Retes de donat. cap. 14. n. 2.
L. 6. §. 2. mandat. Retes de donat. cap. 14. n. 2.
Horor de apicib. lib. 2. cap. 7. Ret. de donat. cap. 14. n. 6.
Molina lib. 3. de primog. cap. 12. n. 2. Ret. de don. cap. 14. n. 18.
Noguerol allegat. 1. ex n. 63. Ret. de donat. cap. 14. n. 18.
Couarr. 1. Variar. cap. 14. n. 10. Ret. de donat. cap. 14. n. 18
Pinel. in Rubr. C. de resciند. vend. 2. p. cap. 2. n. 19. Ret. de don.
cap. 14. n. 20.
Cap. Verum 4. de condit. apposit. Ret. de donat. cap. 14. n. 21.
Gifan. in L. 2. C. de Don. quae sub modo Ret. de don. cap. 15. n. 2.
Cuiac. 19. obseruat. cap. 18. Ret. de donat. cap. 15. n. 4.
Faber lib. 14. coniectur. cap. 19. et seq. et decade 45. err. 10
Retes de donat. cap. 15. n. 5.
Pichard. princ. instit. de except. n. 14. Ret. de donat. cap. 15. n. 5.
Vlpian. in fragm. tit. 3. §. 1. vers. praeterea Bezerra lib. 1. disp.
cap. 2. n. 9. et cap. 3. n. 2.
Vlpian. in fragm. tit. 12. §. 1. Bezerra lib. 3. disp. cap. 4. n. 3.
Vlpian. in fragm. tit. 20. §. mutus 13. Bezerra lib. 3. disp. cap. 6. n. 4.
Vlpian. in fragm. tit. 22. in princ. Bezerra. lib. 2. disp. cap. vlt. n. 5.
Vlpian. in fragm. tit. 29. §. item 7. Bezerra lib. 2. disp. cap. vlt. n. 4.
Vlpian. in fragm. tit. 29. §. in bonis. Bezerr. lib. 2. disp. cap. 2.
Caius lib. 1. instit. tit. 6. §. vlt. Bezerra lib. 1. disp. cap. 10. n. 26.
Paulus lib. 3. sent. tit. 5. §. 7. Bezerra lib. 3. disp. cap. 2. n. 4.
Idem §. in bonis 8. Bezerra 3. disp. cap. 4. n. 15.
Idem §. prodigus 14. Bezerra 3. disp. cap. 6. n. 9. cum seq.
Paulus lib. 4. sent. tit. 9. §. 4. Bezerra 1. disp. cap. 2. n. 8.

Idem §. latina 8. Berezza 1. disp. ut. cap. 3. n. 2.
Cap. si pater in §. detestam. in 6. Berezza lib. 1. disp. cap. 10. num. 7. cum seq. et cap. 8. n. 18.
Cap. Veritatis de dolo et contum. Berezz. lib. 3. disp. cap. 3. n. 8.
Cap. Praelatorum de accusat. Berezza lib. 3. disp. cap. 3. n. 8.
L. vlt. tit. 11. partit. 4. Berezza lib. 1. disp. cap. 8. n. 17.
L. 3. tit. 6. part. 7. Berezza 1. disput. cap. 8. n. 17.
L. 8. tit. 4. part. 5. Berezza 1. disp. cap. 3. n. 16.
L. 6. tit. 2. part. 4. Berezza lib. 3. disp. cap. 6. n. 14.
L. 5. tit. 11. part. 5. Berezza lib. 3. disp. cap. 6. n. 14.
L. 8. tit. 1. part. 7. Berezza lib. 1. disp. cap. 8. n. 6.
L. 10. tit. 3. part. 6. Berezza lib. 4. disput. cap. 2. n. 3.
L. 6. Tauri Berezza lib. 1. disp. cap. vlt. n. 6.
~~Nomen cuiusque~~ rei quasi nota est indicans eius naturae Ramos in L. 7. de pactis n. 14.
~~An donatio sit contr~~altus nominatus Ramos in L. 7. in princ. de pactis n. 18.
~~In qe causis ex pacto~~nudo actio nascatur Ramos in L. 7. §. 4. de pact. n. 19.
~~Modi constituen~~dae dotis datio, disp. et dictio Ram. in L. 7. §. 4. n. 20. de pactis.
~~Furiosus non~~ obligatur Ramos de mutuo cap. 1. n. 2.
~~De interitu rei~~ ante moram Ramos ad L. 5. de reb. credit.
~~Formula donation~~is mortis causa Ram. de mutuo cap. 4. n. 7.
~~Separatio per~~missa ad vitanda grauiora mala Ram. ad L. Pap. 1. p. cap. 3. n. 5.
~~Ad sobolem q~~uandoque excitarunt omnes leges Ram. ad L. Iul. et Pap. p. 2. cap. 1.
~~De Sextano et~~ aureo D. Ramos ad L. Iull. et pap. 2. p. cap. 2. n. 2.
~~De bonor. possess. sec. tab.~~ Fragilitiae Cic. ad Trebatium
~~De aequitatis vi~~ contra leges solis de Iurisdict. in Tib. n. 77.
~~De pignor. tacit.~~ in M. S. tom. 1. D. Veterij fol. 389.
~~Differentia inter~~ actiones bonae fidei et stricti iuris Retes de V. O. 1. p. tract. 1. n. 18.
~~Ditio quid~~ Herald. in Salm. ad Ius Attic. lib. 1. cap. 3. n. 19.
~~De litis aestimat.~~ Herald. lib. 3. animaduers. in Salmasij obseruat. cap. 1. cum seqq.
~~Ciuitas praecipua~~ causa claritatis Herald. lib. 3. animadv. cap. 15. n. 9.
L. 3. tit. 8. lib. 3. ordinam. } Retes in rep. prael. ad L. 83. de V. O.
L. 2. tit. 16. lib. 5. compilat. } cap. 1. n. 3. et 8.
L. 11. tit. 11. part. 5. Ret. in L. 83. cap. 1. n. 14.

~~De iure devouendi~~ filios religioni Ret. in ead. l. 83. cap. 1. n. 23. cum seqq.
Pierio Hierogl. Ut Veteres sceptra regia in aratri formę effigiarunt.
Concil. Trident. sess. 25. de reformat. cap. 2. Ret. ibi n. 28.
L. 50. §. 1. de hær. pet. P. Garcia cap. 8. n. 51. Retes pag. 116.
L. 1. tit. 16. lib. 5. compilat. Retes de fideiussor. cap. 3. §. 1. n. 34.
Faber 6. coniectur. cap. 17. lib. 15. cap. 1. lib. 16. cap. 14. et 17. et de errorib. dec. 18. err. 4. et 5. Ret. in l. 15. §. 2. de re Iudic. n. 14.
L. ult. tit. 27. part. 3. Ret. in l. 15. §. 3. de re Iudic. n. 10.
L. 41. tit. 4. lib. 3. recopil. Ret. in l. 15. §. 4. de re Iudic. n. 11.
L. 25. tit. 22. part. 3. Retes in l. sæpe 63. de re Iud. princ. 2. convell. 1. num. 38.
~~De constituto possessorio~~ Retes de posessione cap. 2. n. 7.
L. 7. tit. 7. lib. 5. compil. Rete de posess. cap. 2. consect. 6. n. 27.
L. 7. tit. 4. part. 5. ibi Retes n. 28.
Priscus municeps meus fuerat Dio in Severo pag. 902.
Tilonem Antoninus patrum appellavit Dio in Antonino pag. 427.
Tuncque primum privatarum rerum procuratio constituta est. Spartianus pag. 68. ibi Salm. Doctores qui professioni suæ inhabiles videbantur ditatos, honoratosque à professione dimisit. Ael. Spartianus in Adriano.
Nec radicitus evelli mala posse putandum est T. Lucret. lib. 3. vers. 311.
Ritus celandi faciem feminæ Bætica ab Arabib. Tertull. de Vel. Virg.
Vulgaris vox Pellesa à latina Pellice, et hæc à Græca Παλλακὴ
L. Masurius 144. ff. de V. S.
~~Epistolæ commendatitiæ~~ non obligant l. f. C. quod cum eo.
~~Eunuchus et filius~~ meretricis non ingrediuntur in ecclesiā Deuteron. 23. Clement. Alexand. ad Gentes pag. 5. col. 1.
~~De emptione mancipiorum~~ Gonzalez in cap. 2. de constit. lit. c.
~~Statutum sæculare~~ an liget clericos Gonzal. in cap. 7. de constit.
~~Privilegium an amittatur~~ per non usum unico actu? Gonzal. in cap. cum accessissent 8. de constitutionib. n. 12.
~~De Statutis Civitatis~~ vel communitatis quatenus obligent Gonzalez in cap. ex litteris 11. de constit. n. 5.
Concil. Tolet. 4. can. 11. b quod si ingenuos. Gr. Gonzal. in c. ~~11. de A~~ 11. de Arbit. n. 14.
~~de Cantere~~ vulgo chanbe. Gonzal in c. 12. de Arbit. n. 2
de claustula

§ mortis ca. 1 - Inst. de donat.

exp. l. filia 11. de dote praeleg. - AA. ad orig. citati
L. si id 16 D. si quid in fr. patr. Cuiac. tract. 1. ad Affric.
L. 19 de reb. credit. Rebuff. 2 opusc. sect. 2 cap. 5.

[illegible] in p. 7[illegible] mittendi
349
[illegible] quis R. P. ad S. C. Terryll.

345

- l. C. de ordine cognit.
- l. C. de ord. cognit.

396

L. 2 §. sed si quis 12. de testib. — cap. 3. n.
filiu 5 §. 3. in leg. praest — cap.
L. 1. §. 4 ff. si tab. test. nulla ext. — cap. 3. n. 5.
L. 7 §. 8. h. cap. 3. num. 3.
L. 12 h. cap. 3. num 4.
L. filiq 42 § cum filiq 2 de bon. lib. — c. 5. n. 7.
L. 1. in princ. h. cap. 2. num. 2
L. 1. §. 1. h. cap. 4. n. 2.
L. 1. §. 2 h. cap. 5. num. 2
L. 1. §. 3. h. cap. 5. num. 2
L. 1. §. 4. h. cap. 4. num. 4.
L. 1. §. 5. h. cap. 4. n. 3.
L. 1. §. 6. h. cap. 4. num. 3.
L. 1. §. 7. h. cap. 4. num. 3.
L. 1 §. 8. h. cap. 5. n. 2.
L. 1. §. 9. h. cap. 5. num. 3.
L. 1. §. 10. h. cap. 4. n. 3.
L. 1. §. 11. h. cap. 4. num. 4.
L. 2 ff. h. cap. 4 num. 5.
L. 3. ff. h. cap. 5. num. 2.
L. 3. §. 1. h. cap. 3. num. 4. 7
L. 3. §. 2. h. cap. 5. num. 2
L. 3. §. 3. h. cap. 6. num. 5
L. 3. §. 4. h. cap. 4. n. 2.
L. 3. §. 5. h. cap. 4. num. 2.
L. 3. §. 6. h. cap. 4. num. 4.
L. 3. §. 7 h. cap. 4. num. 8.
L. 3. §. 8. h. cap. 2. num. 9.
L. 3. §. 9 h. cap. 4. num. 10.
L. 3. §. 10. h. cap. 6. num. 7.
L. 3. §. 11. h. cap. 2. num. 7.
L. 3. §. 12 h. cap. 5. num. 8.
L. 3. §. 13. h. cap. 2 num. 4.
L. 3. §. 14 h. cap. 6. num. 2

L. 3. de inof. 2o. de inof. t.

L. 3. § 15. h. tit. cap. 6. n. 2
L. 3. § 16. h. cap. 6. n. 3.
L. 4. D. hort. cap. 6. n. 4.
L. 5. h. cap. 4. num. 2. cap. 2. n. 2
L. 5. § 1. h. cap. 4. num. 2.
L. 5. § 2. h. cap. 4. num. 2.
L. 5. § 3. h. cap. 4. num. 2
L. 6. § 4. h. cap. 4. num. 2
L. 5. § 5. h. cap. 4. num. 2
L. 6. D. hoc tit. cap. 5. num. 6.
L. 6. § 1. h. cap. 5. num. 7
L. 6. § 2. h. cap. 4. num. 10.
L. 6. § 3. h. cap. 4. n. 3.
L. 6. § 4. h. cap. 4. num. 2
L. 6. § 5. h. cap. 2. num. 2
L. 6. § 6. h. cap. ~~6. num. 5~~. 2. num. 20.
L. 7. D. h. cap. 3. num. 6.
L. 7. § 1. h. cap. 4. num. 3.
L. 7. § 2. h. cap. 5. num. 4
L. 7. § 3. h. cap. ~~4. n. 4~~. 2. num. 8.
L. 7. § 4. h. cap. 2. num. 6.
L. 7. § 5. h. cap. 4. num. 2
L. 7. § 6. h. cap. 5. num. 8.
L. 7. § 7. h.
~~L. 7. § 8. h.~~
L. 8. D. h.
L. 8. § 1. h. cap. 4. num. 3.
L. 9. D. h.
L. 10. D. h. cap. 4. num. 5.
L. 11. D. h. cap. 5. num. 3.
~~L. 12. D. h.~~
L. 13. D. h. cap. 4. num. 4.
L. 14. D. h. cap. 6. num. 6.
L. 15. D. h. cap. 2. num. 3.
L. 16. D. h. cap. 2. num. 3.

Gofred. in Lescriptus 12 Dicte carbon.° dicti. 545

347

§ ventre in possess. mittendo —

L. 2 § 4. quis ordo in b. pos. serv. 346

L. 2 §. si quis ex liberis 11. ad Tertyll.

L. cum quidam 30 § 1. cum seqq. ff. de adq. h.

348

De ventre in poss. mittendo.

L. Si quis missus 3. §. fin. D. ne vis fiat ei.

Loqui nobis diver datum e: solus ornatus e q. disserit inventus. Cassiod. in p. lat. Variar.

~~Speculum mentis aliud~~

manet, et semper manebit sata e enim ingenio nullius ~~etenim~~ autem agricola ulla di tam diuturna quam poeta versu seminari potest. Cic. lib. 1 de leg. 2
~~quin igitur ipse~~ ... ~~explicas nobis his~~ subsicivis temporibus et ~~sensibus~~ ~~vetuste civili~~ subtilius quam ceteri, ~~nam a primo tempore aetatis iure~~ ~~studere te memini~~ ~~cum~~ misse etc. ~~ad Scaevolam~~ ~~ventitarem~~. Cic. 1 de leg.
interpres e mentis oratio. Cic. 1 de leg. 2
Loquerer longius nisi me retinuisset
nam si equorum cursus hominum clamoribus incitatur ut appetat velocit. quantum inter homines stimulari posse credimus, quos ad laudis aviditatem natos singulariter invenimus. Cassiod. 1 Var. c. 13.
hic inter speculator virtutum noster sensus inspexit. Cassiod.
D. O. M. diurnare velit hunc parnassium alumnum.

Cum orationi oculos vocem manus commodares.

Quinte si quid inter artis est, ita compone ut omnium in eam oculi duci possint et admitti. Livius Onufes artifici.

Seneca lib. 3. natur. ~~histor.~~ question. in praefat.

Damna aetatis male exactae labor sarciat, nox ad diem accedat, occupationes recidantur, patrimonii longe a domino iacentis cura solvatur.

Sceptica formula

παντὶ λόγῳ λόγος ἴσος ἀντικεῖται.
omni rationi ratio alia aequalis obstat.

Cicer. 2 de invent. sect. 9.

non enim parum cognosse, sed in parum cognito stulte et diu perseverasse turpe est: propterea quod alterum communi hominum infirmitati, alterum singulari uniuscuiusque vitio est attributum.

go mehercule, & illi, & oib. municipibus duas ēē censeo patrias, unam naturæ, alteram ciuitatis: ut ille Cato, cum ēēt Tusculi natus, in populi Ro. ciuitatem susceptus est, itaque cum ortu tusculanus esset, ciuitate Romanus habuit alteram loci patriam, alteram ciuitatis. Cic. 2º de leg 169

Ignosce, nostri Caesy obsequio stili.
Amoris hoc crimen tui est,
Quod digna nequiens promere, officium colo,
Iniuriose sedulus. Auson. in commemorat. prof.
Burdigal. 2.

omnib. ciuib. enitendum reor, ne quid de Principe nro ita dicant, ut idem illud de alio dici potuisse videatur. Plin. in paneg.

Totos dat tetrica dies Minervæ
Dum centum studet auribus virorum
Hoc quod saecula posterique possint
Arpinis quoque comparare chartis. Mart. lib. x epigramm. 19.

Iuris & aequarum cultor sanctissime legum.

quantum ad me pertinet laborabo ut orationem meam ad modestiam principis moderationemque submittam nec minus considerabo, quid aures eius pati possint, quam quid virtutibus debeatur. Plin. in panegyric. Traiani.

quam longa nobis cum modestia lucta pugna

de cooptione per arma Cassiod. lib. 4 epist. 2.

probatæ conscientiæ fasces. Cassiod.

quod boni noti sunt quod meritis afferuntur. abunde comprobatur quisquis fama teste laudatur. Cass lib. 9 var. c 22

Princ. Definitio actionis.

prob. l. nihil aliud 51. D. de O. et A.

l tempus requirat ex Venaleio in l stipulatio
137. §. 2 ff. de V. O.
Inst. Servitimo 98. cum l stipulationes 72
§. fin. h. t. ex l stipulatio 137. §.
item 3. ff. de V. O.

§. si quis agens. Inst. de act.
l un. §. f. C. de rei uxor. in leg. ad.
l 1. ff. de cond. et demonst.

§. Conditiones 6

l Cornelius 69 de her. inst.
l antiqui. 3. de pars her.
l et si restituat 28. § fin. de iudic.
l cum quidam 30. §. fin. de ad. her.
l si ita stipulatus 120 de V. O. cum l legis legitur 108. § qui quinque de leg. 1.

§. fin. Inst. de V. O. — Aeg. 2 part. de V. O. tract. 1. de stip. pre

l 38. §. 2 de V. O. et l 97 cod. n 3. est principalis
l nuda §. l de pollicitationibus ff. de stip. n 5. confirmat 1am
l obligationum 44 §. ult. de O. et A. n 9. et l 28 de act. empti. n. 11. n nouat. l 5 ult. de stip. se.
l 71. § socio. n. 12. nisi conventum sit ut veniatur
l si homo. 69 cum l impossibilis 7. de V. O. n. 15.

ad factum non potest quis compelli l si quis ab alio 13. §. 1 de re iud. l stip. 72 §. alius h. t.
et interesse incertum est l dig. 27 § fin. de recaptis. ~~l ult. si quis caut.~~

de duob. reis

Aeg. est de cuius re agitur. + l si duo 34 de recept. reus promittendi credendi. reus satisdandi et accipendi l
l qui hominem 34 §. quidam de solut. rei stipulandi l
rei credendi ~~aut~~ et debendi = l si duo 34 de recaptis.
rei satisdandi et satis accipiendi l qui hom. 34 §. quidam de solut.
rei stipulandi l si rem aliquam 31. §. 1 de nouat.
rei promittendi. l inter cos 51. §. 2 de fideiuss.
de iure antiquo. l eod apparebit 43 locat.
de nouo nov. 99. aut. hoc ita C h. t.

~~L simul~~ ~~L 1 simulibus~~ §. ex huiusmodi. L.

n. obs. q. in solidum tenent ~~in partes~~ ~~...~~ duo rei. C. L. si ancillam 22 §.
Mud de pec. cu. L. si pup. 27 §. si creditor eodem ~~cap. 1 n. 3~~. Auiat.

A.3 duo rei vas. tenent in viriles h. in lege saluidie 62 ad L. falc. L. Granius 21 de fideiu.

L. Granius 21. de fideiu. in paraphrasi exemplo fforg. ut in L. ult. h.
ad L. 2 D. h. t. c. 6. L. si decem 116. de V. O.

A9 in dubb. reis socijs. factum unius nocet alteri L. f. h. t. si n. f. ~~L 22 § adversus~~ duo rei socij n. nocet L. 5. de
duos +3 depositi. ~~...~~ L. 32 § adversus.

~~2 effic~~ pot.

Similiter et pariter inducunt societatem tacitam. simul n. istam. q. quodammodo
duo rei appellant in L. si ut certo. q. tenent in solidum arg. L. bcatfale
n. socij pot. teneri in solidum L. creditor 60 §. dicto mand. L. si ut certo 5. §.
dicto mand.

~~de stip. servorum~~
Alc. 2 part. de V. O. tract. 1.

{servus stipulat ex persona dni — n 1.
{servus hereditarius adquirit hereditati — n 31 cum seqq.

.1 | quomodolibet stipulet dno adquirit — idq. filius — n 1 et 65.

2 | factum residet in persona stipulantis — n. 13.

f. | de servo dni — n. 58.

Lui. — L. si pamphilo 10. de optis leg.
Arist. 1 polit. c. 3.
L. placet 29. de adq. her.
L. servo vetante 62 de V. O. n. 5.
L. a 6. de I. dot. n 6.
L. 2 ho 55. §. 1. de leg 2.
L. servus hered. 52 de her. inst.

L. usufructus 26. de stip. servor.
L. hereditas 61. de A. R. D.
L. conditionis 5. §. 1. D. de C. et D.
L. heb. id. 25. de C. I.

L. si pamphilo 10. de oper. leg. 355
§. servus dr. fin. Inst. de stip. servor.
356

servus dr. stipulatur.
1. regulariter stipulando adquirit pro portione dominica.
2. si iussu unius stipulatur illi adquirit.
3. si stipulatur nominatim uni ex dnis illi adquirit.
4. si stipulat. expressis dnorum noibus pro virili adquirit.
5. si quod stipus, alteri non potest adquiri: alteri acquirit. L. 1. §. dr. serv. h. t. L. quinde 7. inf. h. L. servus 12. D. de auct. tut.

fin. Inst. stip. serv. regulariter stipulando adquirit pro portione dominica L. servus 27 h.
stipulando expressis nominib. dnorum adquirit pro virili. L. si dr. 37. h. t. ac L. quinde 7.
1. uni soli adquirit. si iussu eius stipulatur L. fin. C. per quas personas
2. si stipus nominatim uni. L. 37. inf. de ad. R. D. ac L. 13 de don.
3. si stipulat ex re unius. L. si alienus 19. h.
4. si quod stipus alteri non potest acquiri. L. 1. §. dr. serv. h. L. quinde 7. inf. h. L. servus 12 de aut. tut.

si dicat. tibi dare ut meum dnus meus. non valet L. 9 § 1. ac 4 seqq.
Id. si dicat. kalendis x. mihi et si non dederis 20. meum valet. L. 18 f.

L. ult. C. per quas personas acquirit. sec. Azon

De divisione stipulationum

Stip.º
- conventionales.
- iudiciales
  - praetoria e aedilitia tribunitia
    - praetoria
    - cautionales
  - communes.
  - iudiciales.

1.º iudic. solui — Iuditialis.

[margin: ... iud. ... a iu... ... ce datu]

1.º cautio de dolo . iudicatum solui . deve defendenda L 6. 17 iud. solui.
2.º de persequº servo fugitivo L si a bone fidei 21 de A.V.
3 de novi operis nunciat. L stip.º 22 de novi op. nunc.

Praetoria

[margin: cautio ... nales. L 6. 3. sect. 1.]

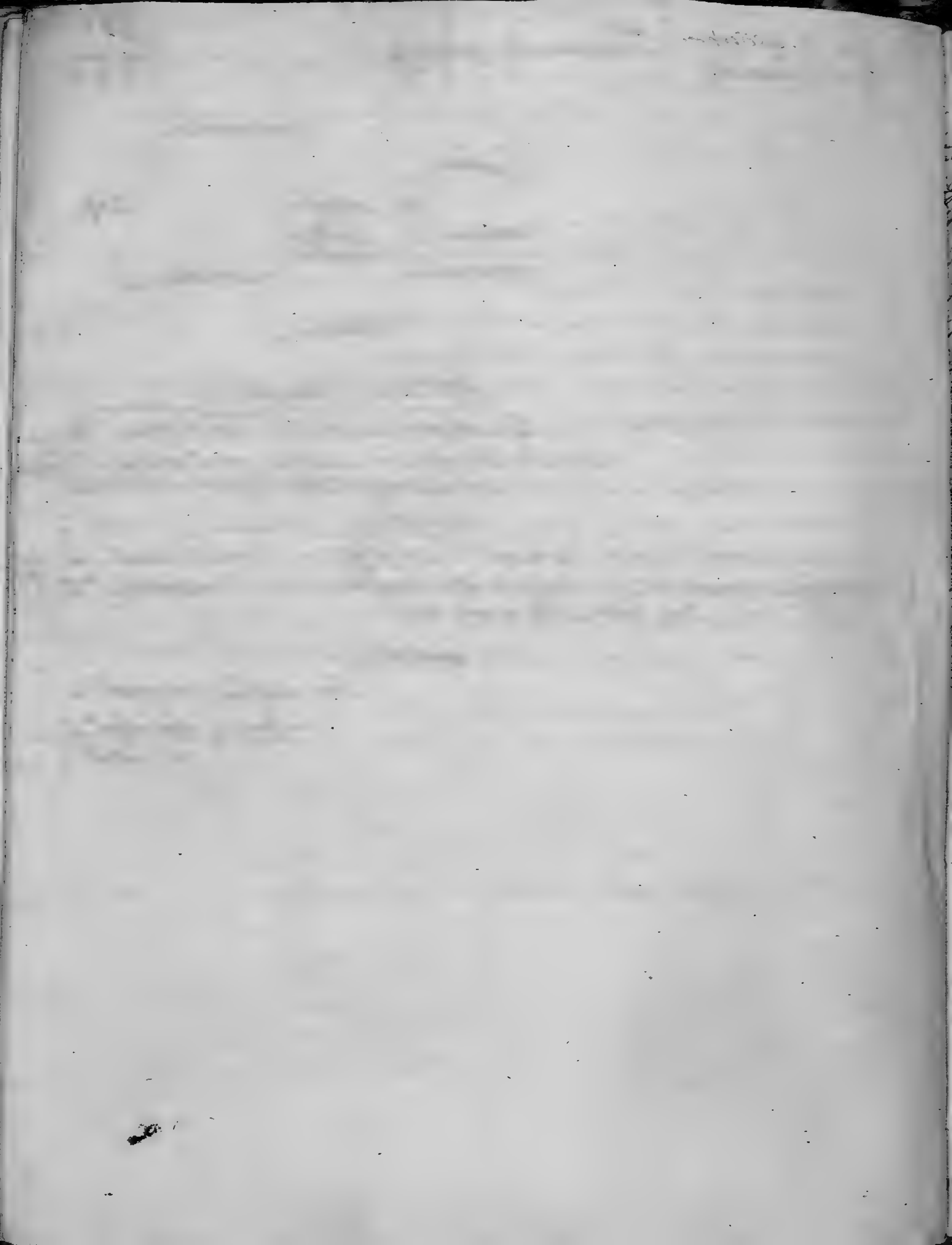
1.º damni infecti.
2.º legatarum.

Aedilitia. L si itaque 31. de evict.º Amay. 2 c. 13.
Tribunitia. Vlp. in fragm. tit. 7 § si maritus ~~...~~ muliere
L cum mulier 55. D. soluto m.º

Communes

1.º rem pupilli salvam fore.
2.º stipulatio de rato —
3.º iudicio sisti —

1 ex cā efficienti – L 5 ἀὐ ν o.
2.° ex ca materiali.

in ciuile Accursij — tom.	6.
institutionj collegij —	1
Academica Sabita Salmd —	1
definitiones de Alcanto —	1
Gofredi opera —	7
Alberici de Rosate opera —	9
P. de castro opera —	6
Alciati opera —	4
Tiraquelli opera —	5
Cuiatij opera —	4
Duareni opera —	2
Fachinei controuersia —	1
Connani opera —	2
A Fabri opera —	12
Wesembki opera —	2
tract. de bon poss. —	1
Harmenop. —	1
Genoa conciliat. leg. —	1
Victorius var. lect. —	1
Caldeira —	1
Parladorij res quot —	1
M delrio miscell —	1
fenulius de mon. terr. —	1
Meirer de testam —	1
Arellano de iuris rat —	1
Medeo in C —	1
cepola opera —	1
tract. ultim. vol —	1
Arminald in inst. —	1
negotiant. et pign. —	1
Idlenus de success. habear —	1
teophili inst —	2
Pandecta —	3
Pancirol opa —	1
Acacius de priuileg. mil —	1
	85

	Broeij. i. inst. — 356	1
	Wesemb. in inst. —	1
	Bachou in inst —	1
	Goueani ope —	1
	Rouardi ope —	1
	Iacij cent. analis. ope —	3
	Grotij flor. inst. de iur. belli —	2
	clarus lib. ad ti xij tab —	1
10/8	Hilig. ad Don —	2
	Coltd opa —	1
	Pichard in inst —	2
	Amaid ope —	2
	Desemlez Pentecontarchos —	2
	Solon. plas. hon separia —	2
	Valentia —	3.
	Larreat —	1
	Scaues ad t. aq —	1
	Ramos de iur —	1
	M. S. —	12
11.	Rebes ope —	9
13	Pandecta Gothofredi —	2
	Shothani fundam iur —	1
	Diney, et decis de R. I —	1
	Alfani Collectanea —	1
	flores legum —	1
	G. Berry diuisiones Instit —	1
	kirm. de fun. Rom —	1
	Institutiones Theophili —	1
		1
		54
		85
		139

Ciceronis opa — 2
T. Livius — 1
Seneca — 2
Erasmi adagia — 1
Ar. linguæ latinæ — 1
dictionarium hist — 1
Dialectica complut — 1
Vives exercit. ling. lat — 1
Arias de eloquentia — 1
Clem. Alexandrinus — 1
Tertullianus — 1
Calepinus — 1
8
Poetæ latini — 2
Persius cum Casaub — 1
Ausonius Varior — 1
Seneca trag. Delrio — 2
Horatius Torrentij — 1
Idem cum grammaticis — 1
Cat. Tibul. Prop. Var — 1
Martialis Var — 1
12
Horatius cum not. Bond — 1
Lucanus Farnab — 1
A Gell. noct. att — 1
Meursi Georgica — 1
Effigies Impp — 1
Gongor. Pellizer — 1
I. Scalig. opusc — 1
Sidonius Savari — 1
Mercurial. de art. gim — 1
A. Turnebi opa — 2
I. Lips. opa — 2

Yndice de las Materias que contiene este Tomo:

